КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ: УРЯДУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО

Матеріали щорічної Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 24 квітня 2024 р.)

За загальною редакцією
Л. Г. Комахи, Т. П. Паламарчук

24 квітня 2024 року
м. Київ

УДК 351/354:316.3/.4](06)

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 13 від 15 травня 2024 р.)

Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього : матеріали щоріч. Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 24 квіт. 2024 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, Т. П. Паламарчук. Київ : ННІ ПУДС КНУ, 2023. 358 с.

У матеріалах щорічної міжнародної науково-практичної конференції висвітлено результати наукових досліджень із актуальних питань, що охоплюють такі напрями: державне управління: інтеграція до ЄС і воєнний стан; антикризове публічне управління в Україні в умовах глобалізаційних викликів; національна стійкість України як пріоритет суб'єктів публічного управління; парламентаризм і демократія в умовах викликів воєнного часу і повоєнної відбудови України; стійкість, ревіталізація та розвиток територіальних громад в умовах воєнного стану; вступ України до ЄС: переговорна рамка та прогрес у реформах.

Видання розраховане на наукових, науково-педагогічних працівників, теоретиків і практиків публічного управління та адміністрування, громадських діячів та інших заінтересованих осіб.

УДК 351/354:316.3/.4](06)

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції друкуються в авторській редакції, мовою оригіналу. Відповідальність за фактичні помилки, достовірність і точність інформації, автентичність цитат, плагіат, правильність фактів та посилань несуть автори.

© Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2024

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ: ІНТЕГРАЦІЯ ДО ЄС І ВОЄННИЙ СТАН

ІГОР ВЕРЕТЕЛЬНІКОВ. РОЛЬ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ В ДЕРЖАВНОМУ РЕГУЛЮВАННІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ 9
АЛІСА ДОРОХІНА. КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УКРАЇНІ: ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ТА ВОЄННІ КОНТЕКСТИ 11
ALINA KOSTRUBITSKA. MEDIA GOVERNANCE IN UKRAINE IN A WARTIME: AN ANALYSIS OF THE 'UNITED NEWS TELEMARATHON' 14
СЕРГІЙ КРАВЧЕНКО. НОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ЛОБІЮВАННЯ В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ 16
МАРИНА КУТЕПОВА. ПРОБЛЕМИ ТА ВЛИВ «ІДЕНТИЧНОСТЕЙ» У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ НА ДЕРЖАВНУ ПОЛІТИКУ 18
МАРИНА ЛАВРЕНЧУК. ІНТЕГРАЦІЯ ДО ЄС І ВОЄННИЙ СТАН В УКРАЇНІ 21
БОГДАН МАЛЕНКО. НЕЗАЛЕЖНІСТЬ СУДОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ ЯК ЗАПОРУКА БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ 23
НАТАЛІЯ МАРТИНЕНКО. РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 25
МИХАЙЛО МЕЛЬНИК. СПІВПРАЦЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЯК «ЗАПОРУКА» РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ 28
РОМАН ПЯТКІВСЬКИЙ. АКТУАЛІЗАЦІЯ ЕТИЧНИХ ЗАСАД НАЛЕЖНОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ 30
ЄВГЕНІЙ РАДЗІХОВСЬКИЙ. ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ 32
ІГОР РОМАНЮК. УПРАВЛІННЯ НАДАННЯМ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ВОЄННОГО ХАРАКТЕРУ 34
ОЛЕКСАНДР СЕМИКРАС. ЗАСТОСУВАННЯ БІХЕВІОРИСТИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ 36
ВЛАДИСЛАВ ТАРАСЕНКО. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ: ВІЙНА, ВИКЛИКИ ТА РЕФОРМИ 39
ТЕТЯНА ФЕСЕНКО. LOCAL ONLINE SERVICE INDEX: РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ 41
ОЛЕКСАНДР ШКУРОПАТ. АКСІОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ 44

СЕКЦІЯ 2. АНТИКРИЗОВЕ ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

ТЕТЯНА БЕВЗ. СОЛІДАРНІСТЬ ЯК ЧИННИК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ 46
ALIONA BIVOL. MAINTAINING THE PROFESSIONAL IMAGE UNDER OUTRAGE CONDITIONS OF MIA'S EMPLOYEE 49
ОЛЕКСАНДР БОБОСЬ. ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ: ВІД ТРАДИЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ ДО ІННОВАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ 52
НАТАЛІЯ БОЙКО, НАТАЛІЯ ЛАРІНА, ВОЛОДИМИР ОЛІШЕВЕЦЬ. ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАР'ЄРНОГО ЗРОСТАННЯ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ 54
МИКОЛА ГАБІНЕТ. КОНЦЕПЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ П. НАТА ТА Р. БЕКОФА ЯК ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ АНТИКРИЗОВОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ 57
ОЛЬГА ГЕРАСИМЕНКО. ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 59
ЛІНА ГРАБАР, ЛІЛІЯ ГОНЮКОВА. ТРУДОВА МІГРАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНУ ПОЛІТИКУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН 61

DUMITRU DODUL. DILEMMA AND CHALLENGES OF THE 21ST CENTURY: THE IMPACT OF GLOBALIZATION AND TECHNOLOGY ON THE CLAIM OF CULTURAL IDENTITY 63
SILVIA DULSCHI. RESIZING THE ACTUALITY OF ECOLOGICAL SECURITY IN THE CURRENT CONDITIONS 65
ІОН ДУЛЬСКІІ. ЗАВДАННЯ РЕФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В РЕСПУБЛІЦІ МОЛДОВА 68
ІГОР ЗБІГЛЕЙ. ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОЇ ЕТИКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ ЯК ЕЛЕМЕНТА СТІЙКОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД 71
ANGELA ZELENSCHI. PUBLIC IMAGE MANAGEMENT OF LAW ENFORCEMENT BODIES 73
АНАСТАСІЯ ІЛЬЇНА. АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ 76
ОКСАНА КОГУТ. НАЛЕЖНЕ ВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ДЛЯ УКРАЇНИ 79
ЄВГЕН КОЛЕСНІЧЕНКО. ПРОБЛЕМАТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ 81
НАТАЛІЯ КОРЧАК. ВЗАЄМОДІЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПОЛІТИКИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ 83
БОГДАН КОХАНСЬКИЙ. СТВОРЕННЯ СУВЕРЕННОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ФОНДУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 86
НАТАЛІЯ КРАЩЕНКО. УКРУПНЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ В УМОВАХ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ 89
КОСТЯНТИН КУЗЬМЕНКО. АНТИКРИЗОВІ ЗАХОДИ НБУ В РЕГУЛЮВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ З НАДАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ 92
ТЕТЯНА КУМЕДА. ЛІДЕРСТВО У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ 94
АННА КУРОПЯТНИК, ІРИНА МИКОЛАЙЧУК. СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ТА АДМІНІСТРУВАННІ 96
ДМИТРО ЛАВРЕНТІЙ. ПРАВО ЛЮДИНИ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я: ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІР 99
ОКСАНА ЛАРІНА. МІЖСУБ'ЄКТНИЙ ПІДХІД У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: СУТНІСТЬ ТА МЕТОДИ 102
СТАНІСЛАВ ЛАРІН. ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ В ПІДГОТОВЦІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ З РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА ТА СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА 105
НАТАЛІЯ ЛАРІНА, ДМИТРО ЦИМБАЛ, ІГОР БОЙКО. ФОРМУВАННЯ МЕДІАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: ІНСТИТУЦІЙНІ ВИМІРИ 109
ДЕНИС ЛИСОВ. ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ОСМИСЛЕННЯ КУЛЬТУРНО-ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО ФАКТОРУ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОГО ПОРЯДКУ ПРИ ФОРМУВАННІ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВИ 112
ECATERINA LOZOVANU. THE PHENOMENON OF HUMAN TRAFFICKING – PERSPECTIVES OF EVOLUTION IN THE GLOBAL SOCIETY 114
ЯРОСЛАВ МИРОШНИЧЕНКО. АНТИКРИЗОВЕ ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ 116
КСЕНІЯ ОЗЕРАН. НОВА ДЕРЖАВНА ВЕТЕРАНСЬКА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ 118
ALEXANDRU PRISAC. THE INTERACTION BETWEEN THE FORMS OF DEFENSE OF CIVIL RIGHTS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND UKRAINE 120
NATALIA RAHMISTRIUC. ENSURING TRANSPARENCY OF DECISION-MAKING IN PUBLIC ADMINISTRATION AUTHORITIES 122
АНТОН ПОЛІКАРПОВ. ФУНКЦІЇ СУБ'ЄКТІВ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ: ЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПІДХІД 124
ALEXANDRU PRISAC. CONDITIONAL GENERAL COMPETENCE – A CONSEQUENCE OR CONDITION OF COMPLIANCE WITH THE PRELIMINARY PROCEDURE IN THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND UKRAINE 126
СОЛОМІЯ САЩУК. УТВЕРДЖЕННЯ КУЛЬТУРИ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК ОСНОВА ДО НЕСПРИЙНЯТТЯ КОРУПЦІЇЇ В УКРАЇНІ: ПОКАЗНИКИ РОЗУМІННЯ ТА СПРИЙНЯТТЯ ПОШИРЕНОСТІ 128

НАТАЛІЯ СЛОБОДЯНЮК. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ 131
ЛАРИСА СОХАТЮК. НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АНТИКРИЗОВИХ УМОВАХ 133
МАРГАРИТА ТІВЕЦЬКА. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ 135
ОЛЕКСІЙ УСТІНОВ, ЛІЛІЯ ГОНЮКОВА. УЧАСТЬ ГРОМАДЯН У ПРОЦЕСАХ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ЯК ФАКТОР АСИМЕТРИЧНОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ТРИВАЮЧОЇ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ ВІЙНИ 137
АНДРІЙ ШКІТОВ. КІБЕРСТІЙКІСТЬ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УРЯДУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ 140
ІГОР ЯШУТІН, ВОЛОДИМИР ГЛУШКО, МИКОЛА КОЗЯР. АДМІНІСТРАТИВНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ ДИСЦИПЛІНИ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ 142

СЕКЦІЯ 3. НАЦІОНАЛЬНА СТІЙКІСТЬ УКРАЇНИ ЯК ПРІОРИТЕТ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

ОЛЕКСАНДР БАРАНОВ. ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ СУБ'ЄКТАМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: АНАЛІЗ ТА СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ 145
ВОЛОДИМИР БОНДАР. ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЗАХИСТ ЯК КОМПОНЕНТ РЕГУЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ 149
ІРИНА БУРКОВСЬКА. СТРАТЕГІЧНИЙ ІМІДЖ ТА ІННОВАЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ: КЛЮЧОВІ СКЛАДОВІ УСПІШНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ 151
ДМИТРО ГАЛУШКА. ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИМ СПЕЦІАЛЬНИМ ОПЕРАЦІЯМ (ІПСО) 153
КАТЕРИНА ДОМАШЕВСЬКА. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ 155
ГАННА ДОНІНА. СИСТЕМА ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ 157
ГАЛИНА ЗАВОРІТНЯ, ВЛАДИСЛАВ МАРТИЩЕНКО. ТЕХНОЛОГІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЩОДО ВИЯВЛЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО КОНФЛІКТУ 159
ВІКТОРІЯ ІВАНОВА. УКРАЇНА ТА НАТО: ПЕРЕВАГИ СПІВПРАЦІ ДЛЯ ПОСИЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ 162
НАТАЛІЯ КЛИМЕНКО. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ 165
ОЛЕКСАНДР КОРНІЄНКО. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРИФРОНТОВИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 167
ОКСАНА ЛИТОВЧЕНКО. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ 169
АНАТОЛІЙ ЛОЙШИН, ГАННА ЄФИМЕНКО. ОЧІКУВАННЯ УКРАЇНИ ВІД ВАШИНГТОНСЬКОГО САМІТУ 171
ОЛЕНА ЛЮБИЧЕНКО. СПЕЦИФІКА ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНИХ І НЕДЕРЖАВНИХ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ 175
ВІКТОР ЛЮСТЕЙ. ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ 177
ДМИТРО СОЛЯНИК. УЧАСТЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ 180
АННА ТЕРЕНТ'ЄВА. КЛЮЧОВІ ПРИНЦИПИ РОЗБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА 182
ІГОР ТИМОФЄЄВ. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ 184

VIOREL FROSINEAC. ENSURING NATIONAL STABILITY IN THE CONTEXT OF REGIONAL CHALLENGES BY RECRUITING PUBLIC SERVANTS ACCORDING TO THE PRINCIPLE OF PROFESSIONALISM....186
АНДРІЙ ШАПОВАЛОВ. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ....188
ТЕТЯНА ЯНЕВСЬКА. ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЯК СКЛАДОВІЙ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ....191

СЕКЦІЯ 4. ПАРЛАМЕНТАРИЗМ І ДЕМОКРАТІЯ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО ЧАСУ І ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

ВАЛЕРІЯ БОГДАНОВА. УЧАСТЬ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В МІЖПАРЛАМЕНТСЬКОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ....193
КИРИЛО БОДЮЛ. МІСЦЕ ВЕРХОВНОЇ РАДИ В ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ....196
ЮРІЙ ГОЛИК. КОНЦПЕТУАЛЬНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ: ДОСВІД США І УКРАЇНИ....198
ВАЛЕНТИНА ГОШОВСЬКА. ПАРЛАМЕНТАРИЗМ У ВИМІРІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ....201
ЛІДІЯ ДАНИЛЕНКО. ІНСТИТУЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ....203
ВОЛОДИМИР ДЗЕГА, КАТЕРИНА ГАРІЧЕВА. ДЕМОКРАТИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ....205
ОЛЕКСАНДР ДЗЬОБАНЬ. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА МЕРЕЖЕВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ФОРМ І МЕТОДІВ СУЧАСНОЇ ВІЙНИ....208
ЄЛИЗАВЕТА ДОБРИКОВА. РОЛЬ НАВИЧОК В АНТИКРИЗОВОМУ ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ....211
ІРИНА ДУДКО, ІВАН СМОЛАНКА. ЄВРОПАРЛАМЕНТ ЯК АКТОР МІЖНАРОДНОЇ ДИПЛОМАТІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ....213
ОЛЕНА КІНДРАТЕЦЬ. ЗАГРОЗИ ДЕМОКРАТІЇ У ВОЄННИЙ ЧАС....216
ОЛЬГА КРАВЧУК. ПОЛІТИЧНА БЕЗПЕКА В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ У ПОВОЄННИЙ ЧАС....218
ВАЛЕНТИНА КУДРИЦЬКА. СОЦІАЛЬНА СТРАТЕГІЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ: РЕІНТЕГРАЦІЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ТА ПІДТРИМКА ПОСТРАЖДАЛИХ....220
ЄЛИЗАВЕТА КУЛІКОВА. ВИКЛИКИ ЄС У ФОРМУВАННІ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ ТА ЇХ ВПЛИВУ НА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО....222
ДМИТРО ЛЕЩЕНКО. ПРЕДСТАВНИЦЬКА ДЕМОКРАТІЯ ЯК ФОРМА НАРОДОВЛАДДЯ В УКРАЇНІ....224
КАТЕРИНА ЛОТОЦЬКА. ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В УКРАЇНІ: СТРАТЕГІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ....226
ЮЛІЯ МАЛЬОВАНА, АННА РУДНЄВА. ПАРЛАМЕНТАРИЗМ ЯК ФУНДАМЕНТ ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ....228
ОЛЕКСАНДР МАЛЯРЕНКО. МЕХАНІЗМИ УЧАСТІ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ У ПОВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ УКРАЇНИ....230
ОЛЕНА МАРТИНЮК. ДО ПИТАННЯ ПРО ДЕЯКІ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАКОНОТВОРЕННЯ В ДЕМОКРАТИЧНОМУ СУСПІЛЬСТВІ....232
ОЛЕНА МУСІЄНКО. МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ І КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ: КОНЦЕПТУАЛЬНА СКЛАДОВА....234
ОЛЕКСІЙ НАГАЙЧЕНКО. ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ....236
ДМИТРО ПІРКЛ. ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ПРОМИСЛОВИХ РЕВОЛЮЦІЙ....238
ІГОР РЕЙТЕРОВИЧ. ПРЕДСТАВНИЦЬКА ВЛАДА В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО ЧАСУ І ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ....240

КИРИЛО ТИМОШЕНКО. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ РЕГОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ 242
СЕРГІЙ ТУЧА. ІНСТИТУЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ: СУТНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ В УМОВАХ ВОЄНННОГО СТАНУ.....244
ЛІЛІЯ ХОРІШКО. КОМУНІКАЦІЇ ЄВРОПАРЛАМЕНТУ ТА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТІЇ.....246
ВАЛЕРІЯ ШИРЯЄВА. ДО ПИТАНЬ ПРО ОСОБЛИВІСТЬ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ ТА ЇЇ РОЛЬ У ПОВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ УКРАЇНИ 248

СЕКЦІЯ 5. СТІЙКІСТЬ, РЕВІТАЛІЗАЦІЯ ТА РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ВІКТОРІЯ АЛЕКСЄЄВА. РЕВІТАЛІЗАЦІЯ ГРОМАД ЯК ШАНС ДЛЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 251
СЕРГІЙ АНДРЕЄВ. ПРО НОВУ МАГІСТЕРСЬКУ ПРОГРАМУ «ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПОВОЄННОЮ ВІДБУДОВОЮ ІНФРАСТРУКТУРИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД» 254
ОЛЕКСІЙ БАБІЙ. ВІДТВОРЕННЯ КАДРОВИХ РЕСУРСІВ ЯК ЧИННИК ЗБЕРЕЖЕННЯ СТІЙКОСТІ ГРОМАДИ.....257
ІВАН БОНДАРЧУК. УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ 259
ОКСАНА БУЛКОТ. ІНВЕСТИЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД 261
АЛЛА ВОЙТИНА. РОЛЬ СТАТУТУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ 263
СЕРГІЙ ВОЛОШИН. ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ДЛЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДБУДОВИ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕБІЙНОЇ РОБОТИ КРИТИЧНИХ СЛУЖБ 265
МАР'ЯНА ГАРАЄВА. РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 267
ВІТАЛІЙ ГОРДІЄНКО. ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС.....269
НАТАЛЯ ГОРЛО. ЧИННИКИ ОПТИМІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 272
НАТАЛІЯ ГРИНЧУК, МИХАЙЛО БАГІНСЬКИЙ. ДО ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ РАЙОНАМИ У М. КИЄВІ 274
АНДРІЙ ДЕХТЯРЕНКО. БІОЕКОНОМІКА ЯК ДРАЙВЕР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ 276
ЮРІЙ ДЕХТЯРЕНКО. ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У СИСТЕМІ БАГАТОРІВНЕВОГО ВРЯДУВАННЯ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД.....279
СВІТЛАНА ДЯЧЕНКО, ІРИНА РЕДЧИЦЬ. ПАРТИЦИПАТОРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ЙОГО ПОТЕНЦІАЛ ДЛЯ УКРАЇНИ.....281
ОЛЕГ ЄЛЬЧИК. ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ ДЛЯ СТІЙКОСТІ, РЕНОВАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ 284
ВЯЧЕСЛАВ ЗУБЕНКО. МІСЦЕВІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК ДОДАТКОВИЙ РЕСУРС РОЗВИТКУ ГРОМАД: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ВИКОРИСТАННЯ 286
НАДІЯ КАЛАШНИК. КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ СТІЙКОСТІ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ РЕІНТЕГРОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ.....288
ВІКТОРІЯ КОВПАК, ОЛЕНА ПРУСЕНКО. ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМУВАННЯ ТА КОМУНІКАЦІЇ ВЕСЕЛІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО ТА ПІД ЧАС ТИМЧАСОВОЇ ОКУПАЦІЇ 290
ОЛЕКСАНДРА КОВТУНЕНКО. СКЛАДОВІ БЕЗБАР'ЄРНОСТІ ІНФРАСТРУКТУРИ ДЛЯ МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ КРАЇНИ.....292
ОЛЕГ КРАВЕЦЬ. СКЛАДОВІ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ 295
ЛАРИСА МАТВЄЄВА. ПАСІОНАРНІСТЬ УКРАЇНЦІВ ЯК ДЖЕРЕЛО СТІЙКОСТІ ГРОМАД 297
ЄВГЕН МОТОЛИЖЕНКО. ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ.....299

ІГОР НАЗАРЕНКО. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЗА УМОВ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ 301
ОЛЕКСІЙ РАДЧЕНКО. ОБМЕЖЕННЯ АВТОНОМІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 303
АНАТОЛІЙ РАЧИНСЬКИЙ. РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД – ОСНОВА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ 305
АНТОН РОГОВИЙ. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК МІСТА ТА ПОЛІТИКА ЙОГО СТИМУЛЮВАННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ 307
ОКСАНА РОМАХОВА. ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЛУГАНСЬКОЇ ТА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ 309
ЮЛІЯ СОБКО-БОВКУН. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ РЕВІТАЛІЗАЦІЇ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД 311
ЄВГЕН СОЛОВЙОВ. ЗАПОБІГАННЯ КАДРОВИМ РИЗИКАМ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ 313
СТАНІСЛАВ СТОЯНОВ. РОЗВИТОК ЄВРОРЕГІОНІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ДІЄВОГО БАГАТОРІВНЕВОГО ПАРТНЕРСТВА 315
АНДРІЙ ХУДОЛІЙ. РЕВІТАЛІЗАЦІЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВІЙНИ ЗА СПРИЯННЯ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА 317
МИРОН ШЕРМЕЙСТЕР. АКТИВНІСТЬ СТРУКТУР ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ 319
СЕРГІЙ ШОЛОДЬКО. ФАКТОР ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СФЕРИ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ 321
ВЛАДИСЛАВА ЮЗЕФОВИЧ. ТРАНСФОРМАЦІЯ МІСТОБУДІВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІДТВОРЕННЯ ТЕРИТОРІЙ 323

СЕКЦІЯ 6. ВСТУП УКРАЇНИ ДО ЄС: ПЕРЕГОВОРНА РАМКА ТА ПРОГРЕС У РЕФОРМАХ

ОЛЕКСІЙ БЕССАРАБ. РОЛЬ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ У РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ ДЕРЖАВНОГО РОЗВИТКУ 325
АНАСТАСІЯ ВАСИЛЕНКО. РОЛЬ ГРОМАДСЬКОСТІ ТА МІЖНАРОДНИХ ПАРТНЕРІВ В УРЯДУВАННІ МАЙБУТНЬОГО В КОНТЕКСТІ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄС 328
ЮЛІЯ КРАВЧЕНКО. ПРОГРЕС У РЕФОРМАХ ДЕРЖАВНОГО ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ НА ШЛЯХУ ДО ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В ЄС 330
РОМАН КРУСЯН. ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ТА НОРМИ КІБЕРБЕЗПЕКИ: ВПЛИВ НА ПРОЦЕС ІНФОРМАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ 332
ВІОЛЕТА ЛАБАЗЮК. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ШЛЯХ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ВИМОГ ЩОДО РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТА КООРДИНАЦІЇ СТРУКТУРНИХ ІНСТРУМЕНТІВ 334
ОЛЬГА ОЛЕФІРЕНКО, АНДРІЙ ХАРЧУН. ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ 336
ПЕТРО ОПАНАЩУК. ЗАХИСТ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ЯК ЧИННИК ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ 338
МАР'ЯНА ОРЛІВ. КООРДИНАЦІЙНА РАДА ЯК ІНСТРУМЕНТ ГРОМАДСЬКОЇ УЧАСТІ У ПРИЙНЯТТІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ВЛАДНИХ РІШЕНЬ 340
НАТАЛЯ ПАСІЧНИК. РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ 342
В'ЯЧЕСЛАВ САПРИКІН. ЄДИНИЙ ЦИФРОВИЙ РИНОК ЄС: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ 344
ГЕОРГІЙ ТИТАРЕНКО. ІНСТРУМЕНТИ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ 347
ЮРІЙ ТУКАЛЕНКО. ВСТУП УКРАЇНИ ДО ЄС: ПЕРЕГОВОРНА РАМКА ТА ПРОГРЕС У РЕФОРМАХ 349
ЮЛІАНА ФЕДОРЕНКО. СПІВПРАЦЯ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СУСІДАМИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄС 351
АНДРІЙ ГАЛИЦЬКИЙ. ІНСТРУМЕНТИ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ПІСЛЯ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ 353
ОЛЕКСАНДР ТИТАРЕНКО. ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ ПІСЛЯ ВОЄННИХ ДІЙ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ 355

СЕКЦІЯ 1. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ: ІНТЕГРАЦІЯ ДО ЄС І ВОЄННИЙ СТАН

УДК 336.71

Ігор ВЕРЕТЕЛЬНІКОВ,
аспірант кафедри економічної політики та менеджменту ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Ihor VERETELNIKOV,
post-graduate student of the Economic Policy and Management Department of the Institute of Public Administration of V. N. Karazin Kharkiv National University
https://orcid.org/0009-0003-5125-6487

Науковий керівник: ***Микола КОВАЛЕНКО,*** *доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри економічної політики та менеджменту ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*

РОЛЬ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ В ДЕРЖАВНОМУ РЕГУЛЮВАННІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

THE ROLE OF THE CENTRAL BANK IN STATE REGULATION OF BANKING ACTIVITIES DURING THE WAR

In the conditions of war, the role of the central bank in state regulation of banking activity becomes especially important, in particular in the areas of ensuring the stability of the financial system, financial security and risk control, monetary policy, protection of financial interests of citizens, cooperation with international financial organizations, stimulation of economic recovery, promotion of financial transparency . In the event of the introduction of martial law or a special period, the National Bank of Ukraine, which is a special body of state administration in the banking sphere, is empowered to determine the peculiarities of the functioning of the banking system of Ukraine and is authorized to determine the peculiarities of regulation and supervision of banks. The National Bank of Ukraine adopted a number of anti-crisis decisions aimed at protecting the interests of bank clients, depositors, and business clients, as well as preserving access to own and credit funds, payments and transfers.
Keywords: *banking sector, banking activities, state regulation, martial law, central bank, National Bank of Ukraine.*

Важливим аспектом характеристики будь-якої інституційної структури системи регулювання і нагляду банківського сектору є роль та місце центрального банку у процесі банківського регулювання. М. Гойванюк зазначає, що у кожній системі регулювання та нагляду в банківському секторі світу у якості ключових компонентів виступають: орган, який виконує роль регулятора, функції і об›єкти регулювання [1]. І саме ці елементи регулярно розглядаються як основні критерії класифікації для національних систем банківського регулювання та нагляду. Один із традиційних підходів до класифікації, на думку М. Гойванюка, полягає у розподілі за «секторальним обхватом», в межах якого визначаються три основні моделі організації банківського регулювання та нагляду:

– модель «єдиного фінансового органу управління», яка передбачає централізований нагляд за всіма секторами фінансової системи, включаючи банківський, страховий та фондовий сектор.

– модель «двох вершин», яка передбачає об›єднання регулювання та нагляду двох секторів фінансового посередництва під єдиною владою.

– «секторна», при якій окремий орган відповідає за нагляд у кожному конкретному фінансовому секторі [1].

Протягом останнього десятиліття відбувається перехід від секторної моделі до моделей «єдиного фінансового органу управління» та «двох вершин». Ця зміна визначається зростаючою необхідністю в координації дій наглядових органів, що функціонують у різних фінансових секторах країни.

Банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України. Національний банк України здійснює регулювання та банківський нагляд [2].

Повномасштабна російсько-українська війна спричинила низку загроз стабільному функціонуванню вітчизняної банківської системи, що, у свою чергу, могло стати причиною колапсу усієї фінансової системи і економіки в цілому. Для запобігання такій ситуації державою в особі Національного банку України, який, згідно зі ст.2 Закону України «Про Національний банк України» [3] є особливим центральним органом державного управління, було вжито оперативних заходів, які не допустили краху банківської системи. Дійсно, відповідно до п. 20 ч. 1 ст. 7 та ст. 71 Закону України «Про Національний банк України», НБУ на випадок введення воєнного стану або особливого періоду наділений функцією визначення особливостей функціонування банківської системи України та уповноважений визначати особливості регулювання та нагляду за банками у випадку виникнення обставин, що загрожують стабільності банківської та (або) фінансової системи країни, якщо їх наявність підтверджується Радою з фінансової стабільності [3].

З перших днів війни Національним банком України було прийнято низку антикризових рішень, спрямованих на захист інтересів клієнтів банків, вкладників, бізнес-клієнтів, а також збереження доступу до власних та кредитних коштів, платежів і переказів. Основним нормативним актом у банківській сфері, який створив законодавчу основу для забезпечення надійності та стабільності функціонування банківської системи, стала Постанова правління Національного банку України №18 від 24 лютого 2022 року «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» [4]. У цій постанові керівництво НБУ у перший же день повномасштабного вторгнення рф в Україну оперативно відреагувало на ситуацію, що склалася, і визначило як перелік зобов'язань суб'єктів банківської системи, так і низку обмежень з метою подолання викликів, які постали перед банківською системою з початком війни.

В умовах війни роль центрального банку в державному регулюванні банківської діяльності стає особливо важливою, зокрема у таких аспектах:

1. Стабільність фінансової системи. Центральний банк повинен вживати заходів для забезпечення стабільності фінансової системи в умовах війни. Це включає контроль за ліквідністю, підтримку функціонування платіжної системи та запобігання паніці.

2. Фінансова безпека та контроль ризиків. Центральний банк повинен вживати заходів для зменшення фінансових ризиків, що може включати встановлення стандартів капіталу, обмежень на ризиковані операції та моніторинг стабільності фінансових установ.

3. Монетарна політика. Центральний банк може коригувати монетарну політику для забезпечення ефективного функціонування економіки в умовах війни, зокрема здійснювати управління процентними ставками та грошовим обігом.

4. Захист фінансових інтересів громадян. Центральний банк повинен гарантувати захист фінансових інтересів громадян, а саме здійснювати заходи для збереження стабільності курсу національної валюти, захисту депозитів тощо.

5. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями. Центральний банк може співпрацювати з міжнародними фінансовими організаціями для отримання підтримки та ресурсів у складних економічних умовах.

6. Стимулювання економічного відновлення. Центральний банк може розробляти та впроваджувати заходи для стимулювання економічного відновлення, такі як зниження процентних ставок та підтримка кредитування.

7. Сприяння фінансовій прозорості. Центральний банк повинен сприяти фінансовій прозорості, надаючи необхідну інформацію та забезпечуючи відкритість у веденні своєї діяльності.

Важливо враховувати, що роль центрального банку може змінюватися в залежності від конкретних обставин та потреб економіки в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Гойванюк М.П. Міжнародний досвід організації систем регулювання та нагляду за діяльністю фінансових установ. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України.* 2011. Вип. 32. С. 333-341.

2. Про банки та банківську діяльність. Закон України від 7.12.2000 р. № 2121-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text (дата звернення: 25.03.2024)

3. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text (дата звернення: 24.03.2024

4. По роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління Національного банку України від 24.02.2022 р. №18. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22/conv#n2 (дата звернення: 29.04.2023)

УДК 001.89

***Аліса ДОРОХІНА*,**
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

***Alisa DOROKHINA*,**
Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Марина ШУЛЬГА,*** *доктор політичних наук, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УКРАЇНІ: ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ТА ВОЄННІ КОНТЕКСТИ

CORPORATE GOVERNANCE OF STATE-OWNED ENTERPRISES IN UKRAINE: GLOBALIZATION AND MILITARY CONTEXTS

If we define globalisation as a set of contemporary challenges and issues that are the focus of the world's most influential economies, then the war in Ukraine can be defined as one of the most relevant contexts for any economic activity in the world today. This is confirmed by the research and predictions of the World Economic Forum's academic community, outlined in the Global Risk Report 2024: over the next two years, the attention and resources of the world's powers are likely to be focused on three hotspots: the war in Ukraine, the conflict between Israel and Gaza, and tensions around Taiwan. An escalation in any of these hotspots would radically disrupt global supply chains, financial markets, security dynamics and political stability, posing a real threat to the sense of security of people around the world.
Radio Svoboda reports that Russia's invasion of Ukraine in February 2022 sparked the largest war in Europe since World War II. With support from the US and EU, Ukraine initially resisted the invasion. However, the prolonged conflict slowed investment and joint projects due to Russian propaganda's reputational risks. International organizations and financial institutions are now demanding reforms in Ukraine, particularly in state-owned enterprise governance, to restore trust and minimize dishonesty risks.
Ukraine's new public administration approach, aligned with globalization and adapted to wartime conditions, is supported by Law No. 5593-D. This law outlines steps to enhance corporate governance in state-owned enterprises, emphasizing transparency, risk management, independent audits, and competent leadership. These measures aim to boost efficiency, foster trust among stakeholders, and attract skilled managers, crucial for managing enterprises during conflict. With state-owned enterprises holding significant assets and being a major employer, reforming their governance is essential for the nation's economic stability and the well-being of its people, aiding sustainable development amid ongoing hostilities and reconstruction efforts.
Keywords: *Corporate governance, public administration, state-owned enterprises, globalisation context, war in Ukraine, military context.*

Якщо розглядати глобалізацію як сукупність викликів та проблем сьогодення, на яких концентруються найбільш впливові економіки світу, то на сьогоднішні день війну в Україні можна визначити одним з найбільш актуальних контекстів будь-якої економічної діяльності в світі. Це підтверджується дослідженнями та прогнозуванням наукової спільноти World Economic Forum, викладеними в Global Risk Report 2024: протягом наступних двох років увага і ресурси світових держав, ймовірно, будуть зосереджені на трьох гарячих точках: війна в Україні, конфлікт між Ізраїлем і Газою та напруженість навколо Тайваню. Ескалація в будь-якій з цих гарячих точок радикально порушить глобальні ланцюги поставок, фінансові ринки, динаміку безпеки та політичну стабільність, створюючи реальну загрозу відчуттю безпеки та захищеності людей у всьому світі [1].

Коли 24 лютого 2022 року росія розпочала повномасштабне вторгнення в Україну, вона розв›язала найбільшу війну в Європі з часів Другої світової війни, пише Радіо «Свобода» [2]. Завдяки належній підтримці від США та країн Європейського союзу в перші місяці боїв – як в економічному, військовому і геополітичному сенсі – Україна змогла знайти можливість вистояти і дати гідну відсіч на полі бою. Проте, довготривала війна та її вплив на глобальні світові процеси, сповільнили інвестування

в Україну та запуск спільних проектів з закордонними компаніями. Зокрема, це сталось завдяки великим можливостям російської пропаганди, яка створила певні репутаційні ризики для України та українських державних установ, що призвело до появи додаткових заходів контролю допомоги та фінансування, наданих міжнародними партнерами. З метою мінімізації ризиків недоброчесності, міжнародні організації та фінансові установи сформували перелік вимог до державного управління в Україні, які є базовими для учасників європейського та американського ринку товарів та послуг. Зокрема мова йде про належне корпоративне управління державними підприємствами, реформування яких є частиною євроінтеграційного процесу та вимогою програми з МВФ. Новий курс державного управління, резонуючий глобалізаційним контекстами та збалансований з вимогами воєнного часу, підтверджується нещодавно прийнятим Законом України №5593-Д [3], який містить конкретні кроки щодо вдосконалення корпоративного управління юридичних осіб, акціонером (засновником, учасником) яких є держава. Це визначається впровадженням принципів прозорості, ефективного управління ризиками, незалежного аудиту та компетентного управління, які допоможуть підвищити ефективність державних підприємств, що в свою чергу сприятиме зростанню довіри з боку зацікавлених сторін, наприклад міжнародних партнерів. Крім того, передбачуване державне управління своїми корпораціями залучатиме кваліфікованих та компетентних керівників на робочі місця, що є важливим для управління бізнесом в умовах воєнного стану. Такі керівники матимуть не лише технічні знання, але й розуміння стратегічного управління та вміння працювати в умовах змін або обмежених ресурсів.

У квітні 2023 року держава була власником або основним акціонером 3 107 компаній, з яких 859 є функціонуючими і лише 433 прибутковими [4]. Зараз, коли майже всі інвестиції в Україну сконцентровані на підтримці її обороноздатності, саме стратегічно важливі державні підприємства є основними отримувачами закордонної допомоги, проте фінансова транзакція стає можливою лише після належної перевірки рівня зрілості корпоративного управління. Важливість стану корпоративного управління державними підприємствами, зокрема в сфері оборонно-промислового комплексу, для українських партнерів підтверджується і Угодами про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку – юридично оформлених зобов'язань дотримуватись «української формули миру» – підписаних з Данією (23 лютого 2024 року), Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії (12 січня 2024 року), Італією (24 лютого 2024 року), Францією (16 лютого 2024 року), Канадою (24 лютого 2024 року), Нідерландами (1 березня 2024 року), Республікою Німеччина (16 лютого 2024 року) та Фінляндською Республікою (3 квітня 2024 року). Кожна з цих угод містить один стандартний пункт для України: зобов›язання впроваджувати реформи, визначені ЄС, МВФ і НАТО. Наприклад, Угода з Італією містить пункт, згідно якого Україна зобов'язується здійснити необхідні реформи в таких сферах: правоохоронна система, судова система, боротьба з корупцією, корпоративне управління, державне управління, бізнес-середовище, економіка, сектор безпеки і оборони, а також розвідки, реформи в державному управлінні, які підкреслюють її прагнення до демократії, верховенства права, поваги до прав людини та свободи ЗМІ, а також переведення своєї економіки на стійкий і кліматично нейтральний шлях [5].

За останніми наявними даними (кінець 2021 року), вартість активів державних підприємств становила 1.7 трлн грн – приблизно 13% вартості всіх активів усіх українських підприємств, це порівнювано 40% ВВП. Крім того, держава залишається найбільшим роботодавцем – 715 тис. працівників на 2021 рік [6]. Тому коли у 2022 росія здійснила повномасштабне вторгнення, яке сформувало для всіх мешканців планети нову економічну та геополітичну реальність, перед Україною постало чимало викликів щодо нагального реформування, проте саме корпоративне управління державними підприємствами – як одна з фундаментальних потреб стабільності державної економіки та фінансового благополуччя українського населення – стало суб'єктом реформування одним із перших, а отже саме воно здатне сприяти сталому економічному розвитку нашої держави як у контексті актуальних воєнних дій, так і в період повоєнної відбудови України.

Список використаних джерел

1. Global Risk Report 2024. – URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2024.pdf?_gl=1*1vontum*_up*MQ..&gclid=EAIaIQobChMIt-z7qOLVhQMVEVyRBR17Ngs2EAAYASAAEgLXlvD_BwE (дата звернення: 22.04.2024).

2. Офіційний сайт «Радіо Свобода». – URL: https://www.radiosvoboda.org/a/vtorhnennya-rosiyi-richnytsya/32279807.html (дата звернення: 22.04.2024).

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління». – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3587-IX#Text (дата звернення: 22.04.2024).

4. Сайт Міністерства фінансів України – URL: https://www.mof.gov.ua/uk/zvity (дата звернення: 22.04.2024).

5. «Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Італією» – URL: https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-89245 (дата звернення: 22.04.2024).

6. Центр соціально-економічних досліджень CASE Україна – URL: https://case-ukraine.com.ua/publications/rol-derzhavnyh-pidpryyemstv-u-povoyennomu-vidnovlenni/ (дата звернення: 22.04.2024).

7. Ткаченко І.В., Вакуленко В.М., Ткаченко В.О. Конкурентоспроможність держави в умовах глобалізації: роль міжнародної співпраці та парадигми публічного управління. Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека». – 2024. – №2. URL: https://doi.org/10.25313/2617-572X-2024-2-9674 (дата звернення: 22.04.2024).

УДК 347.83

***Alina KOSTRUBITSKA*,**
PhD in Public Administration, Associate Professor of the Department of Political Sciences and Law, Kyiv National University of Construction and Architecture
https://orcid.org/0000-0002-7214-4789

Аліна КОСТРУБІЦЬКА,
кандидатка наук з державного управління, доцентка кафедри політичних наук і права Київського національного університету будівництва і архітектури

MEDIA GOVERNANCE IN UKRAINE IN A WARTIME: AN ANALYSIS OF THE 'UNITED NEWS TELEMARATHON'

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗМІ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ: АНАЛІЗ ТЕЛЕМАРАФОНУ «ЄДИНІ НОВИНИ»

Аналізується створення та діяльність телемарафону «Єдині новини» під час війни в Україні у трьох аспектах, зокрема вплив діяльності телемарафону на дотримання свободи слова у демократичній країні, відповідність обмежень, які були застосовані до діяльності ЗМІ в Україні через повномасштабне вторгнення, вимогам Європейського Союзу, а також редакційна політика телемарафону «Єдині новини» з точки зору плюралізму думок. Визначено, що створення телемарафону було доцільним та відповідало вимогам часу, однак після двох років діяльності телемарафон почав втрачати авдиторію. У висновках пропонується звернути увагу на результати останніх соціологічних досліджень, зокрема на стрімке падіння рейтингів телемарафону, а також на вимоги Європейського Союзу щодо діяльності ЗМІ та медіа плюралізму. З огляду на вищезазначене запропоновано повернутися до побудови конкурентного медіа середовища.
Ключові слова: *державне регулювання ЗМІ, свобода слова, телемарафон, військовий стан, пропаганда, мас-медіа, інформаційна війна.*

The media landscape in Ukraine prior to the full-scale invasion was characterised by a variety of television channels. Among them, there were several with state funding, such as Public Broadcasting and Rada, while the rest were privately owned, primarily by prominent politicians or oligarchs. The media environment functioned as a competitive platform where diverse perspectives were presented, providing viewers with the opportunity to make choices. In early February 2021, President Volodymyr Zelenskyy issued sanctions against three opposition TV channels owned by the oligarch Viktor Medvedchuk. The editorial policy of these TV channels was assessed by the National Council of Television and Radio Broadcasting of Ukraine as spreading Russian propaganda narratives. This marked an unprecedented event in the history of the Ukrainian television. However, considering the matter of national security, such a measure was justified. Due to the full-scale invasion and the imposition of martial law across Ukraine, the dynamics of interaction between the state and mass media have changed. Ukrainian legislation permits authorities to regulate mass media, suspend their operations, and implement military censorship. In response to the growing panic among the population, the proliferation of misinformation and disinformation on the internet, and the challenges faced by journalists due to military operations, a decision was made to consolidate information sources by establishing 'United News Telemarathon.' In a decree dated March 19, 2022, which enforced a 'unified information policy', President Zelenskyy defined the Telemarathon as 'a single information platform for strategic communications.' After 1.5 years of the creation of the 'United News Telemarathon', 76% of Ukrainians started to obtain information from sources other than television.

I would like to examine this situation from various perspectives. Firstly, it involves the observation of freedom of speech in a democratic country. Annual Report 2023 by the partner organisations to the Council of Europe Platform says: 'War in Ukraine occurred in the context of a continued degradation of press freedom across the continent [4]'. During the full-scale invasion of Russia into Ukraine, the decision to initiate a united broadcasting was deemed appropriate.

Nevertheless, the Telemarathon should have ensured a reliable presentation of information while adhering to journalistic standards and embracing a diversity of opinions. However, considering that, specific TV channels

were permitted to participate in the Telemarathon, and channels like 'Espresso,' 'Channel 5,' and 'Pryamiy' were excluded from participation, it can be argued that the requirements for the free expression of opinions in this context were violated. Moreover, these three channels were disconnected from the national digital broadcasting system in April 2022, limiting them to satellite broadcasting and online streaming. The imposition of martial law and the fight against Russian propaganda are influencing the media agenda, but these governmental restrictions raise significant concerns about the preservation of freedom of speech. Despite this, the Telemarathon has been ongoing more than two years. According to Ukrainian authorities, the Telemarathon is planned to continue until the end of the war, as affirmed by the Law on the State Budget of Ukraine for 2024. Notably, approximately 1.7 billion hryvnias (around 35 million pounds) of public funds were invested in it. These are substantial expenses from the state budget of a country at war. Considering the results of sociological studies indicating a decline in public trust in the Telemarathon, with a majority of adult Ukrainians (76%) getting their news from social media [3], such costs for its provision may not be justified.

Secondly, Ukraine, as a state, has declared its European choice. On the path to joining the European Union, Ukraine needs to implement several reforms. Despite the ongoing war, the foundations for many of these reforms need to be established now. Privately, the question of the expediency of continuing the Telemarathon was repeatedly raised among representatives of the European Union. Former German ambassador to Ukraine, Anka Feldhusen, expressed this statement, 'people should have alternative sources of information; they should be given the opportunity to choose what they want to watch [2].' The European Commission demanded Ukraine to implement the directive on audiovisual media services. The Verkhovna Rada of Ukraine fulfilled this requirement by passing the 'On Media' law in 2023. However, there are ongoing EU requirements related to the protection of journalists, ensuring media pluralism, and improving access to public information. 'Media freedom and media pluralism are considered by the European Union as 'the main pillars of modern democracy,' providing the opportunity for free and open discussion of important social issues [1].

Thirdly, this concerns the editorial policy of the Telemarathon. The concept of martial law television created by the producers of the Telemarathon includes air raid alerts, QR codes for fundraising for the army, analysis of the situation at the front with maps and data on Russian casualties, patriotic animations resembling commercials, and more discussions [5]. Before the war, each participating TV channel had its own audience and a variety of programs, thus capturing the attention of its viewers. Given the duration of the Telemarathon, it is evident that the participating TV channels have lost their pre-war audience. Additionally, Public Broadcasting, also a participant in the Telemarathon, cannot fulfill the functions of a public broadcaster, as outlined in its concept.

To conclude, the establishment of the Telemarathon at the beginning of the war in Ukraine was a requirement of time and circumstances. However, following the stabilisation of the situation, along with the adaptation of journalists and other media participants, and after the government has formulated directives and instructions regarding media activities in wartime conditions, it is imperative to offer an opportunity to return to a competitive media market with free access for each participant and to ensure freedom of expression. The Ukrainian government should take into consideration the results of international sociological studies, as well as the requirements set forth by the European Union for Ukraine in the pursuit of necessary reforms for membership. Due to its duration, program content, and the exclusion of certain TV channels, the Telemarathon does not meet the European Union's standards concerning the free expression of opinions and media pluralism. Participating TV channels witnessed a decline in their viewership during the Telemarathon. Editorial policies should undergo changes towards producing content in various formats to guarantee diversity. Therefore, the Telemarathon effectively served its purpose in the information war. Before the war concludes the Ukrainian government should facilitate the development of the media market within a competitive environment to uphold one of the key pillars of a democratic state - the freedom of speech.

References

1. Accession to the EU: what else should Ukraine do in the field of media on this path [Online] 2023. Available from: http://surl.li/snlkq [Accessed: December 20th 2023].

2. NATO Discusses Every Day How to Respond in Case of Nuclear Strike. Interview with German Ambassador [Online] 2022. Available from: http://surl.li/snlkz [Accessed: December 14th 2023].

3. Ukrainians Increasingly Rely on Telegram Channels for News and Information During Wartime [Online] 2023. Available from: http://surl.li/snllk [Accessed: December 28th 2023].

4. War in Europe and the Fight for the Right to Report [Online] 2023. Available from: http://surl.li/snllw [Accessed: December 28th 2023].

5. Wartime TV In Ukraine: Much-Needed Unity Or A 'Marathon Of Propaganda'? [Online] 2023. Available from: http://surl.li/snlmc [Accessed: December 20th 2023.

УДК 328.184:354

Сергій КРАВЧЕНКО,
доктор наук з державного управління, професор, головний консультант відділу правової та антикорупційної політики Національного інституту стратегічних досліджень

Sergii KRAVCHENKO,
Doctor of Science in PA, Professor, General Adviser of the Department of Legal and Anti-corruption Policy of the National Institute for Strategic Studies
https://orcid.org/0000-0002-9656-1587

НОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ЛОБІЮВАННЯ В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

NEW LOBBYING LEGISLATION IN UKRAINE: STRENGTHS AND WEAKNESSES

In this theses the strengths and weaknesses of the new lobbying legislation in Ukraine is shown. The set of strengths is outlined concerning Registry of transparency maintaining, rights and duties of lobbying subjects, their registration and reporting, distinguishing lobbying from other activities in relation with public authorities, restrictions for former public officials, etc. At the same time, the substantial weaknesses are determined in following aspects: differentiation between lobbying and advancing of public interests; procedures for activity of the National Agency on Corruption Prevention in lobbying sphere; regulation of ethical conduct of public officials in contacts with lobbyists; liability of lobbyists for offences.
Keywords: *lobbying, advancing of public interests, control over lobbying activity, lobbying ethics, liability of lobbyists.*

Надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС супроводжувалося вимогами здійснити низку кроків, одним з яких було визначено запровадження антиолігархічного закону для обмеження впливу олігархів на економічне, політичне та громадське життя [4, с. 21]. Аналізуючи виконання цього кроку наприкінці 2023 р., Єврокомісія рекомендувала Раді ЄС затвердити переговорну рамку для України за умови, серед іншого, прийняття закону про регулювання лобістської діяльності відповідно до європейських стандартів як частини антиолігархічного плану дій [6, с. 23].

На виконання зазначеної вимоги в лютому 2024 р. був прийнятий Закон України «Про лобіювання» (далі – Закон про лобіювання). За Висновком Головного науково-експертного управління Верховної Ради України, він значною мірою базується на міжнародних стандартах та належній європейській практиці, зокрема, в частині запровадження Реєстру прозорості, оприлюднення відомостей про лобістську діяльність, обмежень стосовно колишніх посадових осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування [1]. Можна відзначити й інші переваги прийнятого закону. Насамперед, детально викладене коло фізичних та юридичних осіб, які не можуть бути суб'єктами лобіювання (органи публічної влади та їх посадові особи, політичні партії, організації, пов'язані з державою, що здійснює збройну агресію проти України тощо). Деталізовано також перелік видів діяльності, що не є лобіюванням, зокрема, реалізація права на мирні зібрання, звернення громадян, діяльність суб'єктів у сфері медіа та електронних комунікацій, здійснення соціального діалогу та ін. Позитивами є також комплексне визначення прав і обов'язків суб'єктів лобіювання, питань їх реєстрації та звітності тощо. Важливо, що функції контролю лобістської діяльності покладені на Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК), враховуючи тісний зв'язок практики лобізму й корупції в нашій державі [3].

Поряд з викладеними та іншими перевагами, думається, прийнятий закон містить низку недоліків, серед яких доцільно вказати на ті, що видаються найбільш суттєвими. Перш за все, ще перед прийняттям Закону про лобіювання низка громадських організацій виступила із заявою про те, що відповідний законопроект дозволяє переслідувати громадян чи громадські організації за критику, чи пропозиції до законодавства під приводом відстоювання ними комерційних інтересів [2]. Остаточна редакція передбачає, що не є лобіюванням діяльність громадських об'єднань, інших неприбуткових підприємств, установ та організацій щодо впливу на прийняття рішень суб'єктами владних повноважень, крім випадків, якщо така діяльність стосується комерційних

інтересів [3]. При цьому поняття комерційного інтересу викладено розпливчато, що зумовлює недостатньо чітке розмежування лобістської діяльності та відстоювання громадськими об'єднаннями суспільних інтересів.

Закон про лобіювання наділив НАЗК повноваженнями здійснювати моніторинг дотримання вимог відповідного законодавства щодо суб'єктів лобізму, перевіряти надану ними інформацію до Реєстру прозорості, припиняти їх лобістську діяльність, вживати заходів щодо притягнення лобістів відповідальності. Проте, практичне здійснення цих широких повноважень потребує процедурного унормування для уникнення надмірного власного розсуду НАЗК, що може стати значним корупціогенним чинником.

У етичному вимірі законодавчою новелою є офіційне затвердження Правил етичної поведінки суб'єктів лобіювання [3]. Разом з тим, виходячи з вітчизняних реалій, більш важливою видається регламентація правил поведінки парламентарів, членів уряду та публічних службовців у відносинах із лобістами. При цьому можна скористатися, наприклад, досвідом США та Великобританії. Так, Постійні правила Сенату США (Standing Rules of the Senate) і Правила Палати представників США (Rules of the House of Representatives) включать низку правил взаємодії конгресменів та інших посадових осіб Конгресу США з суб'єктами лобіювання. У Великобританії діє спеціальне Керівництво для державних службовців щодо контактів з лобістами (Guidance for civil servants: contact with lobbyists).

Закон про лобіювання передбачає притягнення суб'єктів лобіювання до відповідальності, встановленої законом. Проте, наразі цим законом запроваджена лише можливість застосування до таких суб'єктів адміністративного стягнення у вигляді заборони здійснення лобіювання, тоді як будь-яка інша відповідальність не конкретизована ні в Кримінальному кодексі України, ні в Кодексі України про адміністративні правопорушення. Натомість, у зарубіжних країнах відповідні питання регулюються досить детально. Наприклад, в Ірландії Закон про регулювання лобіювання, прийнятий в 2015 р., встановлює штраф 200 євро за запізнення суб'єктів лобізму в поданні регулярних 4-місячних звітів. За більш серйозні порушення законодавства передбачені різного роду штрафи та/або позбавлення волі на строк до 2 років [5].

Загалом видається, що механізми державного регулювання інституту лобізму в Україні перебувають на етапі свого становлення і потребують розвитку в напрямі як удосконалення положень Закону про лобіювання, так і комплексних змін до низки інших законів та прийняття необхідних підзаконних актів.

Список використаних джерел

1. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону України «Про доброчесне лобіювання» від 5 січня 2024 р. URL: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43386 (дата звернення: 10.04.2024).

2. Законопроєкт «Про доброчесне лобіювання» у нинішньому вигляді може бути використаний для згортання свободи й демократії в Україні. URL: https://prm.ua/zakonoproiekt-pro-dobrochesne-lobiiuvannia-u-nynishnomu-vyhliadi-mozhe-buty-vykorystanyy-dlia-zghortannia-svobody-y-demokratii-v-ukraini/ (дата звернення: 10.04.2024).

3. Про лобіювання: Закон України від 23 лютого 2024 р. № 3606-IX / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3606-IX#Text (дата звернення: 5.04.2024).

4. EU Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union, 17 June 2022, COM(2022) 407 final. Brussels: EU Commission, 2022. 21 p. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/opinion-ukraines-application-membership-european-union_en (дата звернення: 8.04.2024).

5. Regulation of Lobbying Act 2015 Ireland, 11 March 2015, № 5. URL: https://www.irishstatutebook.ie/eli/2015/act/5/enacted/en/html (дата звернення: 12.04.2024).

6. 2023 Communication on EU Enlargement Policy, 8 November 2023, COM(2023) 690 final. Brussels: EU Commission, 2023. 76 p. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/2023-communication-eu-enlargement-policy_en (дата звернення: 8.04.2024).

УДК 327.5(410:061.1:ЄС+477)

Марина КУТЕПОВА,
аспірантка кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Maryna KUTEPOVA,
graduate student of the Department of Public Administration of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0002-8560-8001

Науковий керівник: ***Ігор ТКАЧЕНКО,*** *кандидат політичних наук, доцент кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ПРОБЛЕМИ ТА ВЛИВ «ІДЕНТИЧНОСТЕЙ» У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ НА ДЕРЖАВНУ ПОЛІТИКУ

PROBLEMS AND THE INFLUENCE OF "IDENTITIES" IN GREAT BRITAIN ON STATE POLICY

The article proves that devolution models were developed precisely in the desire to preserve "Britishness", which is based on democratic values and the unity of four nations - the English, Scots, Welsh and Irish. They were supposed to confirm in practice the strength of the British union and the readiness of the political system for democratic transformations. However, the main factor in devolution was the ethno-national forces of the regions in Northern Ireland. The problem of ethnic nationalism is manifested in the confrontation between the Catholic and Protestant communities. In Wales and Scotland, the positions of the population wanting "reformation" are expressed by two national parties: the Scottish National Party and P. Camry and the Scottish National Party. It is shown, that the key reasons for Brexit were the British people's misunderstanding of the European integration processes themselves and their distrust of the EU bureaucracy, which were multiplied by terrorist threats and other concerns related to the migration crisis..
Keywords: *Great Britain, identity, Brexit, britishness, Scotland, Wales, Northern Island.*

Проблема «ідентичностей» у Великобританії дуже актуальна так як впливає на державну політику і управління в країні. Зокрема проблема «ідентичностей» вплинула на рішення щодо виходу Великобританії зі складу ЄС – «Брекзіту» (англ. Brexit). Тому проблема «ідентичностей» є однією з важливих причин Брекзіту, а також подальших розбіжностей між чотирма націями, які представлені в Сполученому Королівстві Великобританії та Північної Ірландії.

Отже, сьогодні у Сполученому Королівстві представлені такі ідентичності: «шотландськість», валійськість», «(північно) ірландськість», «англійськість», «британськість». Це пояснюється тим, що протягом століть Сполучене Королівство історично розвивалося як централізована держава, що передбачало формування загальнодержавної ідентичності («британськість») та максимальне послаблення кельтських етнонаціональних (регіональних) ідентичностей у країні, що, однак, не знищило етнонаціональну ідентичність населення. Нині «шотландськість», «валлійськість», «ірландськість» існують і розвиваються як усвідомлювані ідентичності, що поділяє більшість населення кельтських регіонів. При цьому важливо, що ті, хто ідентифікує себе, перш за все, як шотландців, валлійців, ірландців, також наголошують на своїй «європейськості» на противагу «британськості».

Наприклад, досить симптоматично, що респонденти по всьому Сполученому Королівству пов'язують свою ідентичність саме з країною проживання (регіоном), а не з Британією в цілому (60% проти 25%) або заявляють про рівнозначність цих понять, але не асоціюють себе виключно зі Сполученим Королівством. У Шотландії, за даними 2014 р., лише 8% респондентів заявили про свою британську ідентичність (для порівняння: в Уельсі таких набралося 17%, в Англії – 19%, а в Північній Ірландії – 40%); 18% шотландців розповіли про подвійну самоідентифікацію (для порівняння: в Уельсі про це заявили 7%, в Англії – 9%, а у Північній Ірландії – 8%) [1].

Важливо, що ці показники практично не змінюються протягом часу. Якщо говорити окремо по кельтських регіонах, то 83% жителів Шотландії почуваються, насамперед, шотландцями. При цьому 94% народжених у Шотландії обирають шотландську ідентичність як єдину або як найважливішу серед інших ідентичностей. При цьому респонденти описують «шотландськість» у дуже позитивних термінах, вказуючи на відкритість та лояльність суспільства [1].

Крім цього досить часто британські дослідники, порівнюючи шотландську та англійську ідентичності, традиційно відзначають силу шотландської та слабкість англійської. Крім того, шотландці асоціюють себе з Європою, а не з Британією, тому що в кореляції «шотландці»-«європейці» немає нічого суперечливого або питання, в той час як вони виникають при згадці зв'язки «шотландці»-«британці» [2]

Якщо говорити про Уельс, то 58% населення ідентифікують себе виключно як валлійці і лише 7% називають себе і валлійцями, і британцями одночасно. При цьому визначення «валійськості» пов'язане і базується на знанні валлійської культури і гельської мови. Тому ті, хто знає і поділяє валлійську культуру та мову, більшою мірою обирають лише валлійську ідентичність і не називають себе британцями. Валлійці також вважають, що вони насамперед європейці, а вже потім британці [3].

У Північній Ірландії ідеї «британськості» виключно важливі для протестантської частини населення, а північноірландських протестантів можна назвати великими британськими патріотами, ніж англійців. Але при цьому більшість жителів Північної Ірландії також називають себе європейцями. І в цьому сенсі протестанти та католики мають спільні позиції. Парадоксальним чином з'ясовується, що «британськість» північноірландця відрізняється від «британськості» англійця. У 2011 р. п'ята частина населення регіону визначила свою ідентичність як північноірландську. У цьому відношенні ситуація покращилася і з погляду зв'язків між протестантами і католиками, оскільки в 1998 р. лише 10% католиків заявили про свою «британськість». На період 2014-2015 рр. північноірландцями себе назвали 29% населення, чверть – ірландцями (25%), 2/5 – британцями (40%) [4].

Важливо те, що «британськість» вже не поділяють навіть самі англійці. З них 3/5 кажуть, що вони є англійцями, а не британцями. Менше десятої частки населення Англії обирають подвійну ідентичність. 6 72% називають себе виключно англійцями, а 58% – швидше англійцями, ніж британцями [5]. І ось якраз «англійськість» на відміну від «шотландськості», «валійськості» та «ірландськості», що пов'язана вже з євроскептицизмом. Очевидно, що «британськість» переживає трансформацію, оскільки на неї одночасно впливають певним чином об'єднані європейська та етнонаціональні ідентичності. «Британськість» пов'язана з історією країни, з експансією та світовим лідерством. Вона ґрунтується на унікальному географічному положенні Великобританії, неписаній наддержави, тісні зв'язки з усім світом тощо.

Вищезазначені чинники і конструюють британську ідентичність, а в кризові моменти вони завжди звучать найсильніше. Самі британці, розкладаючи «британськість» на елементи, вказують, що її опорами є протестантизм, імперія, важка промисловість, що йдуть у минуле, при тому що нових опор не з'являється [6].

Зростання кількості тих британців, хто перестав ідентифікувати себе з ЄС, відбувалося поступово, починаючи з першої міжнародної фінансової кризи в 2008 р. У 2012 р. вже лише 42% британців заявляли про свою відданість ЄС і свою «європейськість», висловлюючи недовіру «комуні». [7], а у 2014 р. їх кількість скоротилася до 39% [8]. Але на референдумі 23 червня 2016 р. виборці розділилися практично порівну на групи за членство та проти Брекзіту [9].

Таким чином, саме в прагненні зберегти «британськість», що заснована на демократичних цінностях та єдності чотирьох націй – англійців, шотландців, валлійців та ірландців, було вироблено деволюційні моделі. Вони мали на практиці підтвердити міцність британського союзу та готовність політичної системи до демократичних перетворень. Проте головним чинником у проведенні деволюції стали етнонаціональні сили регіонів у Північній Ірландії проблема етнічного націоналізму виявляється у протистоянні католицькій та протестантській громад. В Уельсі та Шотландії позиції населення, що бажає «переформатування», висловлюють дві національні партії: Шотландська національна партія та П. Камрі та Шотландська національна партія.

Відтак, ключовими причинами Брекзіту стали нерозуміння британцями, власне, самих євроінтеграційних процесів та їхня недовіра до бюрократії ЄС, які були помножені на терористичні загрози та інші побоювання, пов'язані з міграційною кризою.

Список використаних джерел

1. National identity and ethnicity in Scotland. *ESRC Centre on dynamics of ethnicity.* URL: https://www.ethnicity.ac.uk/discover/briefings/dynamics-of-diversity/

2. Weber V. Scottish, English, British, European identities: a literature review. 2013. URL:https://www.yumpu.com/en/document/view/7707733/scottish-english-british-european-identities-a-literature-review

3.. Who identifies as Welsh? National identities and ethnicity in Wales. *Dynamics of diversity: evidence from the 2011 Census ESRC.* November 2014. URL: http://www.ethnicity.ac.uk/medialibrary/briefings/dynamicsofdiversity/code-census-briefing-national-identity-wales.pdf

4.. Garry J, McNichol K. Understanding the 'Northern Irish' Identity. *Knowledge Exchange Seminar Series 2014-15*. URL: http://www.niassembly.gov.uk/globalassets/documents/raise/knowledge_exchange/briefing_papers/series4/northern_ireland_identity_garry_mcnicholl_policy_document.pdf

5. Henry G. Rise of English national identity 'threatening Wales' place in Europe. 8 July 2013. URL: https://www.walesonline.co.uk/news/wales-news/rise-english-national-identity-threatening-4880115

6.. Hunt T. Labour must embrace Englishness. *The Guardian*. 5 February 2016. URL: https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/feb/05/labour-embrace-englishness-proud-patriotism

7. Flash Eurobarometer 365. European Citizenship Report. Brussels: European Commission, 2012. P. 3–54. URL: https://data.europa.eu/data/datasets/s1042_365?locale=en

8. Flash Eurobarometer 81. European Citizenship Report. Brussels: European Commission, 2014. P. 3–47. URL: https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2040 (

9. EU Referendum Analysis 2016: Media, Voters and the Campaign, 2016. URL: http://www.

УДК 341.355

Марина ЛАВРЕНЧУК,
студентка 1-го року навчання, ОП «Парламентаризм та парламентська діяльність», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Maryna LAVRENCHUK,
masters student of the Department of Parliamentarism and Parliamentary Activities of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv; employee of the International Charitable Foundation «Kaleb-Dinste», Kyiv

Науковий керівник: ***Володимир ДЗЕГА,*** *доктор філософії у галузі публічного управління та адміністрування, асистент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського Національного університету імені Тараса Шевченка*

ІНТЕГРАЦІЯ ДО ЄС І ВОЄННИЙ СТАН В УКРАЇНІ

INTEGRATION INTO THE EU AND MARTIAL LAW OF UKRAINE

This scientific article is dedicated to exploring the relationship between Ukraine's integration into the European Union and the potential imposition of martial law in the country. The author examines historical and contemporary aspects of these two processes, as well as their impact on the political, economic, and social situation in Ukraine. The research shows that integration into the EU could be a strategic step for the country's development, while martial law could arise as a result of geopolitical conflicts and external security threats. The author concludes on the necessity of thorough analysis and management of these processes to ensure stability and security in Ukraine.
Keywords: *Ukraine, integration, European Union, martial law, geopolitical conflicts, security threats, political, economic.*

Актуальність дослідження. Інтеграція України до Європейського Союзу є однією з ключових стратегічних цілей української влади. Проте, на шляху до цієї мети стоїть низка викликів, серед яких воєнний стан, який був оголошений в Україні після повномасштабного вторгнення росії 24 лютого 2022 року.

З початку воєнного конфлікту на Донбасі в 2014 році, Україна зазнала великих втрат як людських, так і матеріальних. Воєнні дії на сході країни стали серйозною перешкодою на шляху інтеграції до ЄС, оскільки стабільність та безпека є ключовими критеріями для вступу в Європейський Союз.

Незважаючи на це, Україна продовжує робити все можливе для перемоги над агресором та відновлення територіальної цілісності країни. Українська влада активно співпрацює з міжнародними партнерами, зокрема з Європейським Союзом, для забезпечення миру та стабільності на всій території України.

Виклад основного матеріалу. 28 лютого 2022 року уряд України, яка перебуває в стані війни, подав заявку на членство в Європейському Союзі з проханням про негайне приєднання. Через три дні аналогічні заявки були подані Грузією та Молдовою. Менш ніж через чотири місяці на червневій Європейській раді лідери ЄС вирішили надати Україні та Молдові статус країн-кандидатів, а також визнали «європейську перспективу» Грузії, що є кроком до офіційної кандидатури. Ніколи раніше країни ЄС не реагували так рішуче та швидко на заявки про членство. Війна в Україні також впливає на дебати щодо майбутнього Європи, зокрема щодо її розширення та політики сусідства [2, с. 41].

До початку повномасштабної війни в Україні, співпраця між Україною та Європейським Союзом була організована у трьох основних напрямках [3, с. 239]:

1. Політичний діалог на різних рівнях.
2. Взаємодія з метою імплементації Угоди про асоціацію, яка включала формальні структури та неформальні фахові мережі.
3. Проєкти допомоги ЄС, спрямовані на фінансування ключових політичних реформ, зокрема децентралізації, публічної адміністрації, судової та правоохоронної систем.

Також напередодні вторгнення в Україні функціонували дві місії Євросоюзу, які займалися питаннями безпеки: Консультативна місія ЄС (КМЄС, EUAM) та Місія ЄС з прикордонної допомоги Молдові та Україні (EUBAM).

Після початку війни багато з цих проєктів переорієнтувалися на забезпечення потреб воєнного часу. Наприклад, проєкт з децентралізації та регіонального розвитку U-LEAD розпочав роботу зі збору інформації про гуманітарні потреби громад та розподілу допомоги від ЄС та її держав-членів. Мандат КМЄС було розширено для підтримки українських експертів у розслідуванні воєнних злочинів РФ [1].

Інтеграція до ЄС є важливим кроком для України на шляху до модернізації та реформ. Членство в Європейському Союзі надасть Україні доступ до великого ринку, нові можливості для розвитку економіки та підвищення життєвого рівня громадян.

Надання Україні європейської перспективи чи навіть статусу кандидата може допомогти країні швидко розпочати інтеграційний процес з Європейським Союзом. Проте важливо зауважити, що у конференціях щодо приєднання до ЄС основним правилом є одностайність, і в процесі може виникати багато індивідуальних вето та можливостей втручання з боку держав-членів ЄС.

Ситуація в післявоєнній Україні також має велике значення для перспектив приєднання до ЄС. Якщо результат війни не буде повною перемогою для України, шлях до членства може бути складним. Частина країн ЄС може сумніватися у прийнятті країни, частково окупованої Росією, особливо якщо конфлікт з Росією перешкоджатиме українському уряду повністю реконструювати країну та покращувати якість свого управління.

У такому випадку Україна може змушена буде чекати довгий час перед приєднанням до ЄС, і можуть бути важливими механізми, такі як Європейське політичне співтовариство чи Континентальне партнерство, які допоможуть будувати мости до майбутнього членства в ЄС.

Інтеграція України у Європейський Союз принесе з собою ряд значних переваг. Створення надійних механізмів для підтримки демократичних інституцій, забезпечення безпеки та політичної стабільності є однією з них. Членство у ЄС відкриє можливість спільної роботи в системних структурах безпеки Євросоюзу та забезпечить ефективну координацію з іншими європейськими країнами щодо захисту прав, інтересів та свобод людини [4, с. 84].

Висновки. На сучасному етапі інтеграція України у ЄС є бажаним шляхом розв›язання багатьох проблем, особливо в умовах війни. Оскільки Україна має свою частку у європейській культурі та історії, інтеграція з європейськими структурами є об›єктивною необхідністю для національного й культурного розвитку. Це природний процес в контексті національного відродження та зростаючого усвідомлення українським народом своєї європейської ідентичності та базових національних інтересів.

Безумовно, результат війни в Україні матиме величезний вплив на перспективи країни у контексті членства у Європейському Союзі. Якщо війна завершиться перемогою України і відновленням суверенітету та територіальної цілісності у межах міжнародно визнаних кордонів, то шанси країни на наближення до ЄС значно зростуть.

Отже, переможне завершення війни для України є ключовим завданням на шляху до європейської інтеграції. Україна віддана своїй меті стати членом Європейського Союзу і готова вирішувати всі внутрішні та зовнішні виклики на цьому шляху.

Список використаних джерел

1. Європейська правда. Як повномасштабна війна змінила формати співпраці України та ЄС. *Європейська правда*. URL: https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/11/8/7150040/ (дата звернення: 16.04.2024).

2. Мельник О.Г. Механізм захисту фундаментальних прав людини у Європейському Союзі: нормативні та правові гарантії забезпечення. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 4. С. 40–44.

3. Романів Х. Євроінтеграція національного приватного права як умова правового прогресу. Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 10 грудня 2021 р.) / за заг. ред. І.В. Красницького. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ. 2021.404с.

4. Тимощук О.Г. Набуття Україною статусу кандидата в члени ЄС в умовах війни в Україні: міжнародно-правовий аспект. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 2022. БНАУ. С. 83–85.

УДК 324.343.9(477)

Богдан МАЛЕНКО,
аспірант кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Bohdan MALENKO,
postgraduate student of the Department of public administration of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0001-8501-2737

Науковий керівник: ***Наталія ЛІКАРЧУК,*** *доктор політичних наук, професор, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ СУДОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ ЯК ЗАПОРУКА БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

THE INDEPENDENCE OF THE JUDICIAL SYSTEM IN UKRAINE IS A GUARANTEE OF THE FIGHT AGAINST CORRUPTION

The reform of the judicial branch of government in Ukraine is one of the main reforms that are held in the context of Ukraine's accession to the European Union. The courts of any country administer justice to ensure the protection of rights and freedoms person and citizen, to protect the rights and legitimate interests of business, for protection interests of society and the state. Corruption in courts, as an extremely negative and destructive phenomenon, violates principles equality and freedom of citizens, causes a negative attitude and mistrust towards judicial branch of government and state institutions. Effective measures against corruption in the courts are the independence of the judicial branch of government from the legislative and executive branches of power; fairness and legality in adoption judicial decisions; professional training and selection of judges; development, implementation and use of a consistent uniform practice of application of current legislation by judges. Judicial reform in Ukraine, in the conditions of European integration, is complex and a multifaceted process involving the implementation of prevention and countermeasures corruption in the courts, increasing the efficiency of the judicial system and restoring trust and respect to system and the law. Justice in Ukrainian courts must meet the requirements that ensure justice and effective restoration of violated civil and political rights granted and guaranteed by the Constitution of Ukraine and the laws of Ukraine.
Keywords: *corruption, law, judicial system, judicial reform.*

Корупція в Україні - явище, яке охопило законодавчу, виконавчу та судову гілки влади, що носить системний характер та загрожує Національній безпеці України. [2]

Інтеграція України до Європейського Союзу передбачає впровадження реформи в судовій системі, яка полягає у виконанні конкретних вимог та певних критеріїв.

Стандарти Європейського Союзу стосовно судової гілки влади, передбачають незалежність судів та справедливість в судовій системі, дотримання норм правової держави та забезпечення прав людини.

Однією з головних вимог Європейського Союзу до України, на шляху євроінтеграції, є боротьба з корупцією в країні загалом та в судах зокрема, задля забезпечення справедливості та чесності.

В Україні судова гілка влади дискредитована через вплив на окремі суди та суддів представниками владних структур, політичних партій, бізнесу та окремих недоброчесних громадян.

Сьогодні складно сказати, що судова система в Україні забезпечує справедливе судочинство: не всі громадяни мають доступ до справедливого суду, не гарантована процедура у судовому процесі для всіх сторін, не виконуються судові рішення, а відтак, порушуються права громадян на захист.

Такий стан в судах України призвів до недовіри громадянського суспільства до судової гілки влади, як державної інституції, та до зростання корупції серед суддів.

Конституція України, (ст. 55), вказує, що «…права і свободи людини захищаються судом», і держава Україна «гарантує право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб». [3]

Згідно Конституції України правосуддя в Україні здійснюють виключно суди, (ст.124), а держава забезпечує належні умови для функціонування судів та діяльності суддів.

З метою підвищення ефективності суддівської системи, повернення незалежності судам та довіри до них громадян, Україна має удосконалити своє законодавство та адаптувати його до норм ЄС.

Зниження корупції та запобігання її проявів у судах можливе при створенні державою умов для справедливого правосуддя, це - чіткість нормативно - правових актів, застосування судової практики, прозорість, відкритість, справедливий підбір суддів, високі стандарти професійної поведінки суддів.

Слід зазначити, що Україна в своїй судовій системі використовує кодифіковану систему права та судову практику, однак різноманіття законодавчих норм дає можливість суддям чинити правосуддя на свій розсуд застосовуючи ту чи іншу норму права.

Застосування різних норм судочинства щодо однакових корупційних злочинів, що вчинені звичайними людьми, чиновниками нижчої ланки та високопосадовцями викликає соціальну напруженість, що призводить до конфліктів та є шляхом до системної кризи в суддівський гілці влади зокрема та в системі державного управління загалом. [1]

В багатьох країнах світу напрацьована стала судова практика, яка є основою для прийняття судового рішення відносно однакових судових спорів. В Україні така практика застосовується, але вкрай рідко. Це дає можливість окремим суддям зловживати наданими їм повноваженнями та приймати рішення на користь осіб, які «зацікавили» суддю.

Важливим елементом судової реформи в Україні є міжнародне співробітництво. Задля вивчення інноваційних підходів та методів, корисних в суддівській системі України, є необхідність обміну досвідом та застосування найкращих практик інших країн де судова гілка влади незалежна та забезпечує справедливе судочинство та верховенство права.

Впровадження та застосування сталої судової практики в Україні може бути розглянуто як ефективний метод боротьби з корупцією в судах, що призведе до відновлення довіри українського суспільства до судової гілки влади.

Список використаних джерел

1. Лікарчук Н. В. Кризи в системі державного управління: причини виникнення та шляхи врегулювання. Право та державне управління. 2020. №4. С. 256-261. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2020/38.pdf (дата звернення 16.04.2024р.)

2. Маленко Б.С. Проблеми забезпечення національної безпеки в сучасних умовах. / Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього : матеріали міжнар. наук.- Г54 практ. конф. (Київ, 7–8 черв. 2022 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи. Київ : ННІ ПУДС

3. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР*)*.1996. № 30, ст. 141). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення 16.04.2024р.)

УДК 343:351.98

Наталія МАРТИНЕНКО,
доктор філософії в галузі публічного управління та адміністрування, докторант кафедри економічної політики та менеджменту Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Nataliia MARTYNENKO,
Ph.D in the field of Public Management and Administration, Doctoral Student of the Department of Economic Politics and Management, Educational and Scientific Institute «Institute of Public Administration», V. N. Karazin Kharkiv National University
https://orcid.org/0000-0002-3234-0689

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF IMPROVING THE QUALITY OF FORENSIC EXPERT ACTIVITIES

Interaction with international organizations and other subjects of international law in the field of forensic expert activity obviously has a desire to increase its quality both for the purpose and as a means of European integration of Ukraine. International forensic expert cooperation is regulated by a number of bilateral and multilateral agreements on cooperation in the field of mutual legal assistance, as well as national procedural legislation and legislation on forensic expert activity.
The influence of leading international and European non-governmental non-profit organizations, whose activities include or are fully devoted to forensic examination, is based on a set of features, in particular: international scope of activity; international recognition, based on proven practical usefulness for all members of organizations - formation of a system of standards recognized and implemented by the entire expert community; the presence of relationships with other international organizations capable of creating new relationships, including cyclic ones.
Keywords: *forensic expert activity, forensic examination, public administration entities in the field of forensic expert activities, research institutions of forensic examinations, expert services.*

Взаємодія з міжнародними організаціями та іншими суб'єктами міжнародного права у сфері судово-експертної діяльності вочевидь має прагнення підвищення її якості як з метою, так і шляхом європейської інтеграції країни. Міжнародна судово-експертна співпраця регулюється низкою двосторонніх та багатосторонніх договорів про співробітництво у галузі надання взаємної правової допомоги, а також національним процесуальним законодавством та законодавством про судово-експертну діяльність.

Міжнародне співробітництво в галузі судової експертизи врегульовано розділом IV Закону України "Про судову експертизу" (далі – Закон). Цим Законом дозволено проведення судової експертизи за дорученням відповідного органу чи особи іншої держави (*ст. 22 Закону*) [1]. Також закріплена можливість залучення фахівців з інших держав для спільного проведення судових експертиз (*ст. 23 Закону*). Окрім того, Державним спеціалізованим установам надано право на міжнародне наукове співробітництво (*ст. 24 Закону*) [1].

В світі існує достатньо велика кількість міжнародних організацій, робота яких пов'язана з міжнародним співробітництвом в сфері діяльності судово-експертних установ, проведенням окремих різновидів експертних досліджень. Суттєву роль у стратегічному плануванні в галузі судової експертизи відіграє Міжнародний судово-експертний стратегічний альянс – International Forensic Strategic Alliance (далі – IFSA), створений у 2007 р. IFSA є багатостороннім партнерством між регіональними мережами діючих лабораторій судової експертизи по всьому світу: Американського товариства директорів криміналістичних лабораторій – American Society of Crime Laboratory Directors (далі – ASCLD), Європейської мережі судово-експертних установ – European Network of Forensic Science Institutes (далі – ENFSI)), Національного інституту судової експертизи Австралії, Нової Зеландії – National Institute of Forensic Science Australia New Zealand (далі – NIFS ANZ), Латиноамериканської Академії криміналістики та судової експертизи – Academia Iberoamericana

de Criminalística y Estudios Forenses (далі – AICEF), Азіатської судово-експертної мережі – Asian Forensic Sciences Network (далі – AFSN), Південноафриканської регіональної судово-експертної мережі – Southern Africa Regional Forensic Science Network (далі – SARFS). Крім того, Альянс співпрацює з трьома стратегічними партнерами: Управлінням ООН з наркотиків та злочинності – United Nations Office on Drugs and Crimes (далі – UNODC), Міжнародною організацією кримінальної поліції – International Criminal Police Organization and it is an inter-governmental organization (далі – Інтерпол) та Дослідницьким центром судової експертизи Леверхалма – Leverhulme Research Centre for Forensic Science (далі – LRCFS) [2].

Усвідомлення важливості створеної мережі контролю якості в судово-експертних лабораторіях IFSA відображає саму суть даного масштабного об'єднання – надання якісних та загальновизнаних результатів, включаючи наслідки виконання стандартних процедур на місці події та в самій експертній лабораторії.

На європейському просторі впливовою організацією, що об'єднує судово-експертні організації по всій Європі, є ENFSI, цілями створення якої ставилися покращення взаємного обміну інформацією в галузі судової експертизи, а також підвищення якості надання послуг судової експертизи у Європі.

Ця організація впровадила та продовжує реалізовувати різні формати співпраці: міжнародні науково-практичні конференції, популяризацію Керівництв з кращих експертних практик, навчальні вебінари, міжлабораторне професійне тестування та інші. Однією з форм співпраці в ENFSI є проведення семінарів робочих груп, що складаються з експертів конкретної експертної спеціальності. Наразі в ENFSI ефективно працюють 17 робочих груп, засідання яких проводяться почергово у різних країнах-учасницях організації. Сукупність ідей, знань та досвіду, а також прагнення покращити якість судових експертиз використовується учасниками робочих груп для перетворення проблемних питань у реальні рекомендації.

На сьогодні у ENFSI входить 72 лабораторії судової експертизи із 39 європейських країн. Процес приєднання українських судово-експертних установ до ENFSI було розпочато у 2002 р., коли Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України отримав міжнародний сертифікат якості судових експертиз. На сьогодні до ENFSI також входять Київський науково-дослідний інститут судових експертиз, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса та Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України [3]. Партнерство з ENFSI дозволяє отримувати актуальну інформацію про нові досягнення в експертній галузі, обмінюватися досвідом у сфері судово-експертної діяльності з колегами та привносити кращі досягнення в практику роботи судово-експертних установ України.

Важливим аспектом для взаємодії в судово-експертній сфері також є програма обміну Агентства Європейського Союзу з підготовки співробітників правоохоронних органів та судово-експертних установ – European Union Agency for Law Enforcement Training (далі – CEPOL), що спрямована на зміцнення співпраці в боротьбі зі злочинністю за допомогою програми обміну і навчання на освітній платформі Leed CEPOL та дає учасникам змогу ознайомитися з методами роботи інших країн, сприяючи зміцненню довіри й активізації взаємодії між працівниками правоохоронних органів та експертних організацій усієї Європи й не тільки.

Пріоритетом у міжнародній діяльності науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України є також залучення інструменту Technical Assistance Information Exchange (далі – TAIEX). Це вид зовнішньої допомоги, що надається Європейською Комісією для обміну інформацією з метою розбудови інституціональної спроможності, необхідної для адаптації національного законодавства до acquis communautaire. У рамках інструменту TAIEX експертами науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України здійснюються навчальні візити, що надають змогу вивчати досвід країни-члена ЄС, організовуються та проводяться семінари та робочі зустрічі з відповідними партнерами країн-членів ЄС у галузі судової експертизи.

Перелічені форми співробітництва є різноманітною діяльністю керівників судово-експертних організацій, експертів, фахівців, вчених більшості країн світу, що сприяє розвитку всіх учасників співробітництва.

Впливовість провідних міжнародних та європейських недержавних некомерційних організацій, діяльність яких включає або повністю присвячена судовій експертизі, будується на сукупності ознак, зокрема: міжнародний масштаб діяльності; міжнародне визнання, засноване на доведеній

практичній корисності для всіх членів організацій – формуванні системи стандартів, що визнаються і виконуються всім експертним співтовариством; наявність взаємозв'язків з іншими міжнародними організаціями, здатними створювати нові взаємозв'язки, у тому числі циклічні.

Список використаних джерел

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text (дата звеpенення: 23.04.2024).

2. Member Organizations / International Forensic Strategic Alliance. URL: https://www.ifsa-forensics.org/ (дата звернення: 23.04.2024)

3. Permanent Member-Representatives / Members / European Network of Forensic Science Institutes. URL: https://enfsi.eu/about-enfsi/members/ (дата звернення: 23.04.2024).

УДК 351:36

Михайло МЕЛЬНИК,
аспірант Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Mykhailo MELNYK,
postgraduate of Department of Public Administration, Educational-Scientific Institute of Public Managementand Public Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0002-2716-2301

Науковий керівник: ***Наталія ЛІКАРЧУК,*** *доктор політичних наук, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

СПІВПРАЦЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЯК «ЗАПОРУКА» РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

COOPERATION OF PUBLIC AUTHORITIES IN UKRAINE WITH THE PUBLIC IS THE "KEY" TO REFORMING THE PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM

In democratic countries, civil society, through its structures, positively influences the formation of policies adopted by governmental institutions. This occurs through monitoring their activities aimed at implementing policies, as well as through constant pressure on officials to serve the interests of citizens. A mature civil society is not only a structured community of active individuals, but also mass participation of the population in dialogue with governmental structures. It is the creation of equal conditions for participation in addressing state issues. The greater the number of people involved in these relationships, the more effective and stable such a society is within the state.
After all, civil society develops horizontal, non-governmental connections, the internal nature of which is the production and reproduction of material life and the support of societal activities.
Keywords: *public authorities, public administration system, civil society, interests of citizens, dialogue with governmental structures.*

Європейська інтеграція, передбачає розвиток вдосконаленої, професійної та громадянсько орієнтованої публічної служби. Реформування системи публічного адміністрування неможливе без створення служби, що відповідає європейським стандартам. Публічна служба має стали ключовим елементом європейської інтеграції України, а особливо - відповідати зобов›язанням перед Європейським Союзом та іншими міжнародними партнерами згідно Угоди про асоціацію.

Попри війну, запровадження нової реформи публічного управління – це формування дієвої системи державного управління, яка спроможна виробляти і реалізовувати державну політику, направлену на потреби громадян, незмінний суспільний розвиток та адекватне реагування на внутрішні і зовнішні виклики.

В демократичних країнах громадське суспільство, через свої структури, позитивно впливає на формування політики, яку приймають владні інституції. Це відбувається через контроль за їх діяльністю, що спрямована на виконання політики, а також через постійний натиск на чиновників, щоб вони служили інтересам громадян [2, с.87].

Зріле громадянське суспільство це не лише структуроване співтовариство активних індивідів, це й масова участь населення держави у діалозі з владними структурами. Це створення рівноправних умов для участі у вирішенні державницьких питань. Чим більша кількість людей втягнута у ці стосунки, тим дієвіше і стабільніше таке суспільство в державі.

У цьому контексті особливо важливим стає забезпечення ефективної співпраці органів публічної влади в Україні з громадськістю. Це є ключовим чинником для створення умов для участі громадян у формуванні та реалізації публічної політики, забезпечення громадського моніторингу та аудиту й посилення довіри до державних органів влади та місцевого самоврядування. Адже громадянське суспільство напрацьовує горизонтальні, невладні зв'язки, внутрішньою природою якого є виробництво і відтворення матеріального життя і підтримка життєдіяльності суспільства.

Демократичне суспільство як продукт історичного розвитку єдине здатне для реалізації такої державної моделі, у якій добровільні громадські утворення, створенні на основі народної ініціативи, мають право знати і контролювати всі кроки влади.

Аналіз взаємодії громадянського суспільства і демократичної держави показує, що в Україні, з використанням кращих практик з усього світу, вже сформовано нормативно-правову базу для взаємодії між органами влади та громадськими організаціями у формуванні та втіленні публічної політики. Українське законодавство передбачає різноманітні форми участі громадськості в цьому процесі, такі як інформування, участь у виборах, громадські слухання, громадський контроль, а також різні інші інструменти.

Громадська участь завжди є двостороннім процесом комунікації, спрямованим на спільне формування політики та прийняття ефективних рішень для вирішення суспільних проблем.

Органи влади, залучаючи громадськість до процесу створення публічної політики, сприяють політичній демократії, сприяють розвитку соціально-правової держави та формують незалежність громадян від держави. В Україні особливу увагу приділяють практичним аспектам взаємодії органів влади з громадськістю.

Серед інституціоналізованих форм співпраці виділяють дві основні групи [1, с.205].

Перша група включає практики, де ініціатива належить громадськості, такі як участь у розробленні нормативно-правових актів, громадські ради та консультації з громадськістю [4, с.89]. Це все може виражатися через громадські ініціативи, соціальна база таких ініціатив: інтелігенція, середній клас, молодь, а формами самовираження можуть бути пікети, акції. Протести, петиції, розповсюдження листівок. Такі ініціативи є благодатною основою для самовираження, слугують джерелом для створення партій та виділяють орієнтири громадських інтересів. Громадські ініціативи «будять» громадську думку і направляють свідомість людей на рішення актуальних проблем суспільного буття.

Друга група передбачає застосування інструментів, де ініціатива виходить від органів влади, таких як підтримка громадських організацій або залучення громадян до участі в виборчих процесах.

Нинішня модель відносин української системи управління потребує серйозної реформи. Уряд країни визначив модель «доброчесної державної служби» [3, с.525] як один із своїх пріоритетів, який закріплено у законодавстві відповідно до процесу європейської інтеграції та стягненням до вимог, встановлених Радою Європи. Ефективна модель публічної служби має базуватися на цінностях публічного управління, антикорупційній спрямованості та виборі орієнтиру на будівництво демократичної держави, дотриманні принципів гуманізму, соціальної справедливості, прозорості та поваги до прав людини та забезпечити роботу системи публічного адміністрування.

Так, відсутність прогресу у вирішенні деяких питань в Україні можна назвати «гальмом» на шляху до реформування системи публічного адміністрування.

Наостанок, війна, розв'язана країною-терористом рф, принесла низку викликів у сфері публічного управління, проте вона також відкрила безпрецедентні можливості для реформування та модернізації системи публічного управління. Орієнтація на європейські стандарти в публічному менеджменті стала ключовим кроком для України у контексті європейської інтеграції та створення прозорої, ефективної та громадянсько орієнтованої системи публічного адміністрування.

Питаннями фундаментального підходу є ті дії, що дали поштовх змінам, які відбулися й вони випереджають їх усвідомлення та осмислення. Українське суспільство, не дивлячись на перебіг війни, залишається на позиціях прихильності до реформування системи публічного адміністрування, до демократії, що панує в ЄС та людських гуманістичних цінностях .

Ми бачимо, що нині громадянське суспільство діє активніше, ніж традиційно – боронить державу, розробляє закони, служить посередником між адміністративними структурами, тобто громадянське суспільство під час війни стало ще важливішим і соціум покладає на нього більше надій ніж на державні структури. Та й самі громадські інституції змінилися: вони менше конкурують між собою, а більше співпрацюють (наприклад, зростають спільні ініціативи).

Звичайно, важливим питання для громадянського суспільства є питання фінансування, але покладатися на державні інститути не варто.

Список використаних джерел

1. Баранов А. П. Характеристика принципів публічного адміністрування в країнах-членах ЄС. Теорія та практика державного управління. 2019. Вип. 3. С. 207–215.

2. Європеїзація публічного адміністрування в Україні в контексті європейської інтеграції : матеріали наук.-практ. конф. 17 груд. 2009 р., м. Дніпропетровськ за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. Дніпропетровськ. ДРІДУ НАДУ. 2019. 224 с.

3. Лікарчук, Н., Ярвіс, М., Вареник О., Малихіна, С., & Коноплянникова М. (2022). Сучасні тенденції та актуальні проблеми підготовки менеджера маркетингових комунікацій. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 1(42), 522–528.

4. Тодосійчук В. Л. Публічне адміністрування в Україні. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 34. С. 87–91.

УДК 352/354:177

Роман ПЯТКІВСЬКИЙ,
кандидат філософських наук, доцент ВСП «Івано-Франківський фаховий коледж Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника»

Roman PIATKIVSKYI,
PhD in Philosophy, Associate Proffessor, Ivano-Frankivsk Vocational College of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
https://orcid.org/0000-0001-6821-3043

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЕТИЧНИХ ЗАСАД НАЛЕЖНОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

ACTUAIIZATION OF THE ETHICAL PRINCIPLES OF GOOD GOVERNANCE IN UKRAINE DURING WARTIME

The concept of good governance is an ideal of management in the public sector, which provides for an honest, fair and effective process of making and implementing management decisions by public authorities. It is important to observe the principles of good governance in Ukraine in wartime conditions. Representatives of public authorities must ensure a clear and transparent decision-making process that will allow efficient and accountable use of resources and exercise of power, based on shared values. Adherence to the ethical and organizational guidelines of proper governance will contribute to the victory of Ukrainians in the Russian-Ukrainian war, will help to effectively rebuild Ukraine and accelerate the integration of the state into the democratic space of the European Commonwealth.
Keywords: *good governance, ethical principles, public servant, values, wartime.*

Ідею функціонування публічної влади як «належного врядування» було окреслено у Програмі розвитку ООН «Врядування для сталого розвитку людства» (1997 р.) та у її «Звіті про розвиток людства» (2002 р.). Його стандарти спрямовані на максимально повну реалізацію прав, свобод та законних інтересів приватних осіб, а також виражають стратегічне бачення шляхів забезпечення теперішніх та майбутніх потреб суспільств. Належне врядування здебільшого характеризують як модель демократичного управління, спрямовану на забезпечення сталого людського розвитку шляхом сукупного дотримання 8 важливих вимог: спільної участі, верховенства права, прозорості, чуйності (реагування на соціальні потреби), орієнтації на консенсус, рівноправності та інклюзивності, ефективності та підзвітності [1].

Загалом концепція належного врядування, яка прийнята за довершений взірець управління у публічному секторі, передбачає чесний, справедливий та ефективний процес прийняття та реалізації управлінських рішень публічною владою. Перераховані принципи демонструють етичний універсалізм, адже етичні норми є життєво важливою складовою культури обслуговування, в тому числі під час надання службовцями органів державної влади та місцевого самоврядування якісних адміністративних послуг громадянам. Таким чином, ідеал належного врядування окреслює службовцям ціннісні координати їхньої діяльності, виступає своєрідним професійно-етичним і праксеологічним дороговказом їхніх щоденних зусиль.

Важливість дотримання принципів належного врядування в Україні особливо актуалізується в умовах воєнного часу, коли ціна недоброчесних та неефективних рішень органів влади зростає, а строки прийняття вірних управлінських рішень скорочуються. Погане управління, яке навіть у мирні часи виступає ключовою причиною різноманітних проявів зла у суспільстві, в обставинах війни перетворюється на чинник, який здатний максимально загрожувати існуванню української державності, добробуту і безпеці громадян.

В обставинах екзистенційних небезпек українці особливо уважно і ревно сприймають будь-які дії представників органів державної та місцевої влади, адже хочуть розраховувати на їхню чесність та відповідальність. Факти неефективної, недоброчесної чи непрозорої діяльності влади викликають серйозне обурення і розчарування громадян України, адже більшість прикладає значні зусилля для боротьби і перемоги власної країни, страждаючи і втрачаючи близьких людей. Незаконні дії і

безкарність окремих посадових осіб здатні знеохочувати громадян активно діяти для захисту своєї Вітчизни, адже, як відомо, зневажена доброчесність готова особливо гостро реагувати на цинізм.

І навпаки, коли справедливе, прозоре та ефективне виконання публічними службовцями власних обов'язків засвідчує надійність та етичну чутливість влади, це виступає добрим прикладом для українців, зрощує у них оптимізм та жертовність. За таких обставин у них зберігається довіра до державної служби та органів місцевого самоврядування, а це вкрай важливий соціальний ресурс.

Воюючи з російською федерацією як авторитарною, корумпованою антигуманною державою, яка несе беззаконня, несвободу, зневагу до життя людини, українці хочуть усвідомлювати, що вони захищають своє право вільно жити у власній країні, яка організована на інших засадах і зуміє побудувати високі стандарти суспільного життя.

В умовах війни важливо консолідувати всі сили держави навколо ідеї виживання національного організму, розраховуючи насамперед на обмежені внутрішні ресурси. Прозорість, ефективність та законність їх використання мають цікавити громадян, які повинні вимагати дотримання принципів належного врядування від представників публічної влади, здійснювати контроль над їхньою діяльністю.

Дотримання засад належного врядування українськими управлінцями є важливим каталізатором оцінки міжнародними партнерами перспектив України стати членом ЄС та західних безпекових організацій, а також вплинути на їхнє рішення надавати подальшу матеріальну допомогу країні. Звісно, загроза неефективного, нечесного, непрозорого використання українською владою отриманих ресурсів знеохочує зовнішніх донорів, а тому спроби приватних осіб нажитися на біді повинні жорстко присікатися силою Закону. Лише ефективне управління в обставинах війни допоможе продемонструвати світу зрілість і організованість України, а українським елітам довести їхнє право керувати самостійною державою.

На наш, погляд, дотримання принципів належного врядування в Україні у воєнний час стає принциповим з огляду на низку аспектів, адже це:

1) консолідуватиме громадян навколо демократичних цінностей та ідеї України як незалежної правової, соціально зорієнтованої держави;

2) сприятиме прозорому і ефективному використанню обмежених ресурсів України для забезпечення її перемоги у війні та подальшій відбудові країни;

3) зміцнюватиме довіру громадян до української публічної влади;

4) заохочуватиме демократичну громадськість надалі підтримувати Україну у її прагненні перемогти, сприяти процесу її європейської та євроатлантичної інтеграції .

Таким чином, належне врядування є ідеалом і закликом до ефективного управління демократичними суспільствами на засадах законності і сконсолідованої співпраці державної влади та громадянського суспільства. В умовах війни представники центральної та місцевої влади повинні максимально дбати про зрозумілий та прозорий процес прийняття рішень, який дозволить в ефективний та підзвітний спосіб використовувати ресурси та застосовувати владу, спираючись на спільні цінності. Дотримання етико-організаційних настанов належного врядування сприятиме перемозі українців у російсько-українській війні, ефективній відбудові Україні та швидкій інтеграції держави у демократичний простір європейської співдружності.

Для того, щоб переваги дотримання засад належного управління стали очевидними для українцям і його принципи стали для них ціннісним орієнтиром та інструментом контролю за діяльністю носіїв владних повноважень, необхідно посилити правове та управлінське просвітництво громадян України, а також шукати ефективні шляхи послідовного впровадження даної моделі врядування у публічний простір українських громад і територій.

Список використаних джерел

1. Good Governance. Що таке хороше урядування? URL: https://web.archive.org/web/20190209124203/https://mistosite.org.ua/ru/articles/good-governance-shho-take-xoroshe-uryaduvannya (дата звернення 22.04.2024)

УДК 351(477)

Євгеній РАДЗІХОВСЬКИЙ,
аспірант кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yevhenii RADZIKHOVSKYI,
postgraduate student of the Department of Public Administration, of the Educational and Research Institute of Public Administration and Civil Service, of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0001-6777-9029

Науковий керівник: ***Юрій РУБАН,*** *кандидат технічних наук, завідувач кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

TRANSFORMATION OF PUBLIC ADMINISTRATION MECHANISMS IN THE CONTEXT OF GLOBAL AND EUROPEAN INTEGRATION CHALLENGES

Reforming public administration and management in Ukraine is driven by the country's European integration processes, global challenges, and the need to improve public administration mechanisms. The reforms require new approaches to adapting and transforming public administration during martial law and Ukraine's integration into the European administrative space. Effective mechanisms of public administration must be identified to improve the ability of public authorities to solve current and strategic tasks in the implementation of state functions.
Keywords: *public administration, European integration, globalization, mechanisms of public administration.*

Виклики сьогодення, що постають перед Україною стали каталізатором, які стимулюють необхідність ефективного включення нашої держави у світові глобалізаційні процеси. Для цього процесу важливим є вироблення та вдосконалення механізмів публічного управління, які покликані забезпечувати можливість державі досягати максимальних переваг на міжнародній арені з мінімізацією втрат всередині країни. В цьому контексті важливим є використання можливостей, що дає глобальний ринок на користь реалізації національних інтересів України.

В рамках системи державного управління в умовах інтеграції до ЄС та глобальних ринків перед українською владою постає проблема наявності чітких стратегічних маркерів для сталого суспільного розвитку. Реалізація таких напрямів покладена в Стратегію сталого розвитку України 2030 та зосереджена на створення сприятливих умов для забезпечення високого рівня якості життя українців, покращенні економічних показників, розвиток екологічних ініціатив та ін., шляхом впровадження ефективної моделі публічного управління, що базується на засадах сталого розвитку.[3]

Переважними суспільними вигодами інтеграції України до європейського простору становлять модернізація правових відносин та забезпечення прозорості в діяльності всіх гілок влади, стабільність демократичної системи та її інститутів, дотримання прав людини, прозорі ринки та ін.[1] Входження нашої держави до європейського простору також означає зміцнення національної безпеки через залучення до спільних безпекових платформ, зокрема Спільної політики безпеки та оборони (CSDP), що є особливо актуальним в контексті захисту суверенітету та територіальної цілісності під час агресії РФ проти нашої держави. Відповідно, успішне зближення України з європейськими державами є нашим пріоритетом, що відповідає національним інтересам держави.[2]

Трансформація організаційно-правових механізмів державного управління, в першу чергу, зосереджена на пошуку балансу між глобальними та національними інтересами. Для України є принциповим вдосконалення механізмів управління на основі стандартів публічного управління, які використовуються в європейському адміністративному просторі. Відповідність цим стандартам, а також ефективна реалізація реформування публічного управління на основі принципів державного управління, які пропонуються спільною програмою ЄС та Організації економічного співробітництва та розвитку SIGMA дасть можливість нашій державі стати конкурентним суб›єктом в глобальному світі.

Основними пріоритетами відповідно до Стратегії реформування державного управління на 2022-2025 роки є формування автономного та політично нейтрального бюрократичного апарату, надання якісних інформаційно-комунікативних послуг та створення ефективних та підзвітних інститутів державної влади [4].

Механізми управління, що ефективно функціонують, забезпечують скоординоване та цілеспрямоване формування політичних стратегій держави та якісне впровадження політик через організаційно-правовий вплив на суспільний розвиток держави. Ефективність вдосконалення механізмів публічного управління необхідно корегувати відносно різноманітних глобальних індексів, що є важливим інструментом інтеграції європейських практик до системи державного управління нашої держави як кандидата на членство в ЄС.

Зокрема багато глобальних індексів містять субіндекси, які демонструють результати якості роботи різних механізмів публічного управління. Зокрема, неурядова організація «Всесвітній економічний форум» з 2004 р. в рамках щорічної доповіді розраховує Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index – GCI). Агрегатний індекс об›єднує в собі оцінки різних елементів, що характеризують як економічний, так і соціальний розвиток країн. Державне управління виступає лише одним із них.

Інститут Світового банку здійснив альтернативний підхід до оцінювання прогресу реформ державного управління, виокремивши так званий інтегральний показник державного управління (Governance Research Indicator Country Snapshot – GRICS). Оцінювання якості управління здійснюється за декількома напрямками: моніторинг думки населення, прозорість і підзвітність державних інститутів, політична стабільність, ефективність діяльності уряду, якість правотворчої діяльності та верховенство закону, боротьба з корупцією. [5]

Опираючись на аналіз результатів трансформації механізмів державного управління у глобальному вимірі і євроінтеграційних показниках та індексах, можемо сформувати локальний (національний) підхід щодо вдосконалення відповідних механізмів, виокремлюючи саме ті напрями, які потребують пріоритетного впровадження в контексті сталого розвитку та повоєнної нашої держави.

Підсумовуючи, **можемо зазначити**, **що** процес реформування системи публічного управління в Україні потребує подальших кроків у реалізації належного урядування на загальнодержавному та місцевому рівнях, що є особливо важливим в контексті повоєнного відновлення держави.

Формування ефективного інституційного та правового механізмів дозволить країні максимально швидко інтегруватися в адміністративний простір ЄС відповідно до Принципів державного управління, а також сприятиме реформам стратегічного планування та розробки політик, координованих центральним урядом. Відповідні трансформації дозволять оптимізувати інститути державної влади та простимулювати модернізацію державної служби, імплементуючи надійні механізми доброчесності, прозорості та підзвітності державного сектору перед громадянським суспільством.

Список використаних джерел

1. Глобалізаційні виклики сучасності : підручник / авт. кол. :Л. Г. Комаха, І. В. Алєксєєнко, В. Л. Гура та ін. ; за заг. ред. Л. Г. Комахи. - К. : ВПЦ «Київський університет», 2022. - 350 с.

2. Пашуля Г.Я. Глобалізація як явище, що впливає на формування нового типу держави. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. 2011. № 2. С. 22–31.

3. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text(дата звернення: 17.04.2024).

4. Стратегія реформування державного управління в Україні на 2022-2025 роки. URL: https:// www.kmu. gov.ua/storage/app/sites/1/reforms/pars-2022-2025-eng.pdf(дата звернення: 17.04.2024).

5. GRICS stands for Governance Research Indicator Country Snapshot. World Bank Institute. URL: https:// web.worldbank.org(дата звернення: 17.04.2024).

УДК 351.7+3347.43

Ігор РОМАНЮК,
Т.в.о. начальника Інституту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України

Ihor ROMANIUK,
Temporary acting chief Chercasy Institute of Fire Safety namebafter Chornobyl Heroes of National University of Civil Protection of Ukraine
https://orcid.org/0009-0003-7721-9107

Науковий керівник: ***Сергій ПОТЕРЯЙКО,*** *доктор наук з державного управління, професор, заступник начальника науково-організаційного відділу Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту*

УПРАВЛІННЯ НАДАННЯМ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ВОЄННОГО ХАРАКТЕРУ

MANAGEMENT OF THE PROVISION OF ASSISTANCE TO THE POPULATION IN CONDITIONS OF EMERGENCIES OF A MILITARY NATURE

The protection of the civilian population in the conditions of emergencies of a military nature is a priority for the actions of state and local self-government bodies, as well as forces of the security and defense sector. The regulatory norm of international law regarding the protection of the civilian population in conditions of war and armed conflict is the Convention on the Protection of the Civilian Population in Time of War, the norms of which apply in all cases of declared war or any other armed conflict. In order to help victims of Russian aggression, Ukraine is creating appropriate national mechanisms for providing assistance to the population in emergencies of a military nature, which are harmonized with relevant international mechanisms. The protection of the civilian population in the conditions of emergencies of a military nature is a priority for the actions of state and local self-government bodies, as well as forces of the security and defense sector.
Keywords: *protection, civilian population, emergency, military nature.*

Захист цивільного населення в умовах надзвичайних ситуацій (НС) воєнного характеру є пріоритетом дій органів державної влади та місцевого самоврядування, а також сил сектору безпеки і оборони. Організація управління, взаємодії та інформування органів управління та сил цивільного захисту, які залучаються до ліквідації наслідків НС та визначення послідовності та обсягів організаційних і практичних заходів із реагування на НС та ліквідацію її наслідків, строків виконання, відповідальних виконавців та необхідних для цього ресурсів реалізуються відповідно до плану реагування на НС державного рівня. Переведення єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ) або її окремих територіальних підсистем в режим підвищеної готовності та НС здійснюється за рішенням Кабінету Міністрів України у разі загрози виникнення або виникнення НС.

Регулятивною нормою міжнародного права щодо захисту цивільного населення в умовах воєн і збройних конфліктів є Конвенція про захист цивільного населення під час війни (далі – Конвенція). Після Другої світової війни з урахуванням втрат серед цивільного населення на конференції дипломатів в м. Женева було підписано цю Конвенцію [1], норми якої врегульовували ведення бойових дій і ставлення до цивільного населення у можливих війнах і конфліктах майбутнього. Наразі норми Конвенції застосовуються у всіх випадках оголошеної війни чи будь-якого іншого збройного конфлікту, що може виникнути між двома чи більше країнами-підписантами, з урахуванням того, що одна зі сторін може не визнавати стану війни. Відповідно особами, які перебувають під захистом Конвенції, визнаються ті, хто в будь-який момент та за будь-яких обставин опиняються, у разі конфлікту чи окупації, під владою сторони конфлікту або країни-окупанта, громадянами яких вони не є. Згідно з Конвенцією поранені, хворі, особи з інвалідністю та вагітні жінки перебувають під особливим захистом і потребують особливого ставлення.

На засіданні Ради безпеки ООН 10.01.2024 р. було оголошено, що з початку активної фази україно-російської війни загинули 10233 цивільних, 19289 отримали поранення. Понад 100 мирних українців загинули в російському полоні, з низ одна дитина. Загальна кількість біженців з України сягає 6,3 млн в усьому світі, 80% із них хочуть повернутися до України.

За офіційними даними Міністерства соціальної політики України станом на кінець 2023 р. кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб в країні досягає 4,9 млн осіб, з них 3,6 млн –

особи, які перемістилися (чи повторно перемістилися) після початку повномасштабної війни, з числа яких 2,5 млн, які перемістилися і не можуть повернутися до своїх домівок (оскільки житло або зруйноване, або знаходиться у зоні активних бойових дій, або на тимчасово окупованій території).

В межах національного законодавства України Кодекс цивільного захисту [2] регламентує відносини, пов'язані із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від НС, реагуванням на них, функціонуванням єдиної державної системи цивільного захисту. Нормативні рішення Кабінету Міністрів України в умовах оголошеного воєнного стану після початку збройного конфлікту регламентують згідно з нормами міжнародного гуманітарного права створення безпечних зон, організованих у спосіб, який дає змогу забезпечити захист цивільних осіб.

Задля допомоги постраждалим внаслідок агресії рф Україна створює відповідні національні механізми надання допомоги населенню в умовах НС воєнного характеру, що є гармонізованими з відповідними міжнародними механізмами. Захист цивільного населення в умовах НС воєнного характеру є пріоритетом дій органів державної влади та місцевого самоврядування, а також сил сектору безпеки і оборони. Чинним законодавством у сфері цивільного захисту [2] регламентований комплекс заходів в умовах повсякденного функціонування, а також в особливий період, у тому числі у воєнний час. Нормами ст. 84 [2] визначено перелік заходів соціального захисту та відшкодування матеріальних збитків, тоді як норми ст. 85-86 регламентують відшкодування матеріальних збитків і забезпечення житлом постраждалих внаслідок НС.

Важливо відмітити, що на початку україно-російської війни, починаючи з 2020 р., відповідно до [3] було визначено механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою «Грошова компенсація постраждалим, житлові будинки (квартири) яких зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією Російської Федерації», а також визначені зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 18.12.2013 № 947 (зі змінами).

Нормами постанови Кабінету Міністрів України 26.08.2015 № 636 роз'яснено хто є внутрішньо переміщеними особами (ВПО) – «особи, яка переміщується з тимчасово окупованої території України, району проведення антитерористичної операції чи населеного пункту, розташованого на лінії зіткнення». Відповідно до [4] відбувається призначення ВПО допомоги на проживання, нині відповідно до змін до цієї постанови призначення даного виду допомоги відбувається з урахуванням доходів сім'ї, перебуванням на повному державному забезпеченні та низки інших факторів.

Відповідно до чинного законодавства фінансові механізми надання допомоги населенню, постраждалому внаслідок НС реалізуються за рахунок коштів: державного та місцевих бюджетів; суб'єктів господарювання або фізичних осіб, винних у виникненні НС; визначених договорами добровільного страхування, укладеними відповідно до законодавства про страхування; добровільних пожертв фізичних та юридичних осіб, благодійних організацій та об'єднань громадян; а також інших не заборонених законодавством джерел. Зауважимо, що за рахунок коштів резервних фондів державного та місцевих бюджетів відповідно до визначеного рівня НС, матеріальних резервів для запобігання та ліквідації наслідків НС різного характеру може відбуватися надання постраждалим невідкладної допомоги.

Підсумовуючи зазначимо, що за умов воєнного стану наявна гостра потреба щодо налагодження ефективної взаємодії між органами державної влади і місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства задля подолання наявних проблем, що знижують рівень адаптивності країни та суспільства до умов НС воєнного характеру.

Список використаних джерел

1. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949. Верховна Рада України : веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 05.02.2024).

2. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 № 5403-VI. Верховна Рада України : веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text (дата звернення: 05.04.2024).

3. Питання виплати грошової компенсації постраждалим, житлові будинки (квартири) яких зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією Російської Федерації: постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2020 № 767. Верховна Рада України : веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/767-2020-%D0%BF#Text (дата звернення: 05.04.2024).

4. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 322. Верховна Рада України : веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text (дата звернення: 05.02.2024).

УДК 35:155.9

Олександр СЕМИКРАС,
аспірант кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksandr SEMYKRAS,
PhD Candidate of the Department of Public Administration of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0001-8736-6379

Науковий керівник: ***Наталія ЛІКАРЧУК,*** *доктор політичних наук, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ЗАСТОСУВАННЯ БІХЕВІОРИСТИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

APPLICATION OF BEHAVIOURAL INSTRUMENTS OF GOVERNANCE IN UKRAINE

The article examines the essence of behavioural instruments and prospects for their application in public administration in Ukraine. The relevance of the study is dictated by the search for innovative ways to improve the public administration system in Ukraine.
The scientific terms, concepts and meanings of behavioural instruments in public administration are defined. The etymology and essence of the concepts of behavioural insights, nudging, libertarian paternalism and choice architecture are revealed.
It is emphasised that the key problems on the way to implementation of behavioural instruments in public administration in Ukraine are the lack of a specialised institutional unit, the absence of the necessary regulatory framework, specific conditions of the State and the instability of the political situation.
Keywords: *behavioural insights, behaviourism, nudge, public administration, public policy.*

Вступ. XXI століття дослідники справедливо називають «золотим століттям» поведінкових наук. Як ніколи раніше, державні інститути, неурядові організації, бізнес-структури та наукове співтовариство особливу увагу приділяють дослідженням поведінки людини та імплементації сучасних біхевіористичних знань в практичну сферу. Значною мірою це пов'язано з глобальною фінансовою кризою 2008 року, яка стимулювала запит на нові науково обґрунтовані практики управління, які в майбутньому можуть запобігти подібним соціальним потрясінням [5, с.151]. В результаті, поведінкові науки та біхевіористичні інструменти врядування розглядаються урядами більшості країн світу як один із ефективних засобів адекватної відповіді соціальних систем на глобальні виклики.

Станом на 2020 рік більш ніж в 200 країнах, функціонували інституції, які розробляють та застосовують поведінкові та когнітивні технології з метою вдосконалення державної політики та управління [9]. В таких країнах, як США, Великобританія, Данія, Австрія, Німеччина, Канада та Сінгапур біхевіористичні інструменти врядування стали важливими чинниками формування та реалізації державної політики практично у всіх сферах суспільного життя, від донорства органів та оподаткування до вирішення міграційних проблем та пом'якшення наслідків кліматичних змін.

Актуальність дослідження механізмів застосування біхевіористичних інструментів урядування в Україні визначається необхідністю пошуку інноваційних шляхів підвищення ефективності вітчизняної системи публічного управління в тому числі з використанням світового досвіду імплементації поведінкових методів урядування.

Метою нашої роботи є розкриття сутності біхевіористичних інструментів урядування та дослідження їх застосування в публічному управлінні в Україні.

Біхеріористичні інструменти увійшли в сучасну термінологію публічного управління як «поведінкові інсайти» (англ. behavioural insights). Термін «інсайт» походить з галузі психології від англійської insight - проникливість, проникнення в суть, розуміння, осяяння, раптовий здогад, прозріння. Автором терміну вважають німецького психолога та лінгвіста першої половині

XX століття Карла Бюлера [1]. Таким чином, під поведінковими інсайтами розуміють підходи, висновки, методи та інструменти отримані зі сфери поведінкових і соціальних наук, включаючи теорію прийняття рішень, психологію, когнітивістику, неврологію, організаційну і групову поведінку, та застосовуються урядами з метою підвищення ефективності державної політики [6].

Концептуальною рамкою застосування біхевіористичних інструментів урядування стала теорія підштовхування (англ. - nudge theory) та лібертаріанський патерналізм Річарда Талера та Касса Санстейна [3]. Теорія підштовхування запропонувала використовувати психологічні особливості людської природи як ресурс для управління. На думку Талера, підштовхування (англ. - nudge) можуть стосуватися будь-якого аспекту архітектури вибору, який змінює поведінку людей передбачуваним чином, не забороняючи при цьому жодних варіантів та істотно не змінюючи їхні економічні стимули. Серед відомих у світовій практиці прикладів підштовхувань – розміщення корисних для здоров'я товарів на рівні очей, спеціальна розмітка автомобільних доріг, яка стимулює водія знижувати швидкість, а також автоматичне залучення громадян у накопичувальні пенсійні плани та програми донорства.

За роки, що минули з часу публікації фундаментальної праці Талера і Санстейна в 2008 році, біхевіористські технології підштовхування стали широко імплементовані в практику управління. В багатьох країнах світу були створені аналітичні поведінкові підрозділи, які використовують підштовхування як базовий методологічний інструментарій у своїй діяльності. Разом з тим, теорія та методологія архітектури вибору увійшли в процес інституціоналізації, і, на разі, поведінкова складова управлінських рішень стала обов'язковим елементом сучасного врядування як на стратегічному, так і тактичному рівнях [7, с.99]. Експерти Світового економічного форуму відзначають визначальне значення біхевіористичних інструментів управління в контексті підвищення гнучкості та ефективності врядування [10].

Вчені називають, щонайменше три аргументи на користь застосування біхевіористичних інструментів у публічному управлінні:

Впровадження поведінкових інсайтів у практику державного управління сприяє виробленню цілісного, системного бачення у формуванні та реалізації державної політики.

Застосування поведінкових інсайтів дає можливість підвищити ефективність урядування.

Впровадження поведінкових інсайтів у практику управління дає можливість здійснювати контроль над застосування біхевіористичних інструментів приватними бізнесовими структурами [7, с.98].

Світовий досвід вказує на застосування біхевіористичних інструментів урядування практично у всіх сферах політики: оподаткування, пенсійного забезпечення, охорони здоров'я, громадського харчування, освіти, екологічної політики, питань безпеки, протидії дезінформації та енергозбереження. Разом з тим, слід зауважити, що біхевіористичні інструменти розглядаються урядовими структурами переважно як інноваційні доповнення до традиційних інструментів управління, а не як їх абсолютна альтернатива [8, с.98].

Застосування біхевіористичних інструментів у публічному управлінні в Україні має значний потенціал в контексті підвищення ефективності державних програм і ініціатив. Важливим фактором в цьому контексті є потенційний рівень сприйняття населенням та державними службовцями поведінкових інструментів управління. Результати дослідження рівня схвалення політики підштовхування в Україні, проведеного в 2019 році, засвідчили про підтримку на рівні більше 60% респондентів [9]. Такі показники корелюються з загальним рівнем схвалення політики підштовхування в переважній більшості країн Європейського Союзу.

Висновки. Ключовими проблемами на шляху імплементації поведінкових інструментів у публічному управлінні України є відсутність спеціалізованого інституційного підрозділу та відповідної нормативно-правової, яка б могла регулювати використання поведінкових механізмів у сфері урядування. Крім того специфіка умов державотворення, невизначеність і нестабільність політичної ситуації в Україні не дозволяють повною мірою адаптувати досвід зарубіжних країн до українських реалії, проте сприяють науковому пошуку розроблення і впровадження власної моделі застосування біхевіористичних інструментів публічного управління.

Разом з тим, важливо зазначити, що успішне застосування біхевіористичних інструментів в Україні потребує відповідної експертизи, добре продуманої стратегії та партнерства зі спеціалістами з поведінкових наук. Також важливо забезпечити відповідний рівень компетентності державних службовців усіх рівнів щодо використання біхевіористичних інструментів публічного управління.

Список використаних джерел

1. Ніколаєнко І.В. Категорія «Інсайт маркетингових активностей» як складова діяльності успішного маркетолога. URL: https://journals.indexcopernicus. com/api/file/viewByFileId/1627894 (дата звернення: 23.04.2024).

2. Семикрас О. Концептуальні засади поведінкового врядування. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління. 2023. № 5(65). С. 60–68. URL: https://doi.org/ 10.32689/2523-4625-2022-5(65)-10 (дата звернення: 18.03.2024).

3. Талер Р., Санстейн К. Поштовх. Як допомогти людям зробити правильний вибір. Київ: Наш формат, 2017. 312 с.

4. Behavioural Insights and Public Policy. OECD, 2017. URL: https://doi.org/10.1787/9789264270480-en (date of access: 23.04.2024).

5. Dean M. Rethinking neoliberalism. Journal of Sociology. 2012. Vol. 50, no. 2. P. 150–163. URL: https://doi.org/10.1177/1440783312442256(date of access: 23.04.2024).

6. Khadzhyradieva S., Hrechko T., Savkov A. Behavioral Insights in public policy: Ukrainian case. Public policy and administration. 2019. Vol. 18, no. 1. P. 85–99. URL: https://doi.org/10.5755/j01.ppaa.18.1.23130 (date of access: 22.04.2024).

7. Khadzhyradieva S., Hrechko T., Smalskys V. Institutionalisation of Behavioural Insights in Public Policy. Public Policy And Administration. 2019. Vol. 18, no. 3. P. 95–113. URL: https://doi.org/10.5755/j01.ppaa.18.3.24726 (date of access: 22.04.2024).

8. Pylypenko N., Bieliaieva V. The possibility of applying the tools of behavioral economics for economic policy in ukraine. Ekonomika ta derzhava. 2019. № 5. С. 95. URL: https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.5.95 (дата звернення: 21.04.2024).

9. Shah S., O'Leary J., Guszcza J., Howe J. Nudging for good. Using behavioral science to improve government outcomes. Deloitte Insights. Government Trends 2020. P.24-31. URL: https://www2.deloitte.com/us/en/insights/industry/public-sector/government-trends/2020/government-nudge-thinking.html (Last accessed: 17.02.2024)

10. WEF.World Economic Forum. Transformation Maps. 2019. URL: https://toplink.weforum.org/knowledge/insight/a1Gb0000000pTDYEA2/explore/ summary (date of access: 23.04.2024).

УДК 351

Владислав ТАРАСЕНКО,
аспірант Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Vladyslav TARASENKO,
postgraduate student of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Валентин ПЕТРОВ,*** *доктор політичних наук, доцент, професор кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ: ВІЙНА, ВИКЛИКИ ТА РЕФОРМИ

PUBLIC ADMINISTRATION: WAR, CHALLENGES AND REFORMS

The article discusses the current state and challenges of public administration in Ukraine, highlighting its role as one of the largest employers in the country with over 200,000 positions and nearly 160,000 civil servants. Despite ongoing reforms aimed at aligning Ukrainian governance with European standards, the system faces significant challenges, including war-induced financial strains, structural issues, staffing problems, and inadequate compensation systems. Recent measures to optimize budget expenditures, such as reducing labor costs by 10% and redirecting funds, have further strained public sector employees. Reform efforts are deemed necessary to ensure effective governance, particularly focusing on comprehensive salary reforms, improvements in recruitment processes, digitalization of services, and strengthening institutional capacity for EU integration.
Keywords: *public administration, reform, Ukraine, challenges, EU integration.*

Стан справ та актуальні виклики

Державне управління, як один із найбільших роботодавців в Україні, має понад 200 тисяч посад та майже 160 тисяч державних службовців, які активно працюють у всіх гілках влади. Вони функціонують у понад 100 різних установах, включаючи міністерства та підпорядковані їм органи при Кабінеті Міністрів, а також інші незалежні органи та суди на різних рівнях.

Починаючи з 2016 року, українська система державного управління перебуває на етапі інтенсивних перетворень. Стратегії реформування, такі як Стратегія державного управління [1] та Стратегія управління державними фінансами [2], націлені на приведення українського державного апарату до європейських стандартів, які описані в програмі Організації економічного співробітництва та розвитку [3]. Ці стратегії супроводжуються процесами децентралізації та цифровізації, спрямованими на наближення процесу ухвалення рішень та надання послуг для громадян. Незважаючи на ці зусилля, державний апарат стикається зі значними викликами через вплив війни на державні фінанси та політику, а також через існуючі структурні проблеми. Постійні проблеми з кадрами та недоліки в системі оплати праці призводять до того, що 19% посад залишаються вакантними на державній службі. Згідно з даними на кінець 2023 року, цей показник склав 23% для вищого рівня управління, 16% для середнього керівництва та майже 20% для спеціалістів на державній службі.

Це особливо важливо з урахуванням потреб, пов›язаних зі вступом до Європейського Союзу та реформами, необхідними для економічного відновлення та зростання країни.

У 2022 році, внаслідок повномасштабного вторгнення Росії на територію України, Уряд вживав заходів для забезпечення належного управління, включаючи оптимізацію витрат державного бюджету. Уряд прийняв рішення від 1 квітня 2022 року № 401 [4] про зменшення видатків на оплату праці на 10% та їх перенаправлення до резервного фонду.

При формуванні Державного бюджету на 2023 рік [5], враховуючи поточну ситуацію з надходженнями та видатками, Уряд вирішив зменшити видатки на оплату праці ще на 10%, загалом скоротивши їх у порівнянні з 2021 роком до 20% у 2023 році. Внаслідок цього знизилися доходи окремих працівників у державних органах до 50% через зменшення видатків та інфляційний тиск.

Також було призупинено набір та відбір кадрів за заслугами, обмежено можливості навчання та підвищення кваліфікації державних службовців. Додаткові виклики, такі як робота на окупованих

та деокупованих територіях, проблеми з доступом до робочих місць та кібербезпека, погіршили ситуацію.

Необхідність реформ

Дієве управління державою є важливим для ефективного планування та координації політики, обробки запитів громадян та представників бізнесу, а також сприяє загальній легкості ведення бізнесу. Українська система державного управління витримала російське вторгнення, але реформи у цьому секторі рухаються повільно у багатьох аспектах, зокрема у наборі кадрів та оплаті праці держслужбовців. Хоча цифровизація надання послуг досягла певного рівня, проте їй потрібен подальший розвиток. Для здійснення успішної реформи державного управління необхідно зосередитися на кількох ключових аспектах:

• Впровадження комплексної реформи оплати праці державних службовців, спрямованої на створення прозорої та справедливої системи оплати на основі функціональної класифікації посад, забезпечення стабільної та прогнозованої заробітної плати та покращення конкурентоспроможності на ринку праці.

• Удосконалення процесу добору та відбору на державну службу, що передбачатиме перегляд конкурсних процедур для зайняття вакантних посад та їх узгодження з принципами державного управління для поступового встановлення конкурсних процедур на основі професійних компетентностей.

• Цифровизація управління державною службою та людськими ресурсами, спрямована на створення цифрових інструментів для ефективного управління персоналом, включаючи розвиток інформаційних систем та Єдиного порталу вакансій [6].

Додатково, необхідно активно працювати над зміцненням потенціалу для вступу до Європейського Союзу, включаючи координаційні механізми та інституційну спроможність, а також виконання рекомендацій Європейської Комісії, що сприятиме інтеграції України до ЄС.

Список використаних джерел

1. Стратегія реформування державного управління на 2016-2020 роки - Засідання Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016. URL: http://surl.li/rynxh

2. Розпорядження: Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки від 8 лютого 2017 р. № 142-р. URL: http://surl.li/ryoee

3. Global Relations Brief - OECP та Україна. URL: http://surl.li/ryofj

4. Стратегія реформування державного управління на 2016-2020 роки - Засідання Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016. URL: http://surl.li/rynxh

5. Про Державний бюджет України на 2023 рік: Закон України від 03.11.2022 р. № 2710-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text

6. План для Ukraine Facility 2024 - 2027. URL: http://surl.li/ruhue

УДК 005.8:004.424.2:061.1:004

Тетяна ФЕСЕНКО,
доктор технічних наук, професор, професор кафедри електронних обчислювальних машин Харківського національного університету радіоелектроніки

Tetiana FESENKO,
DSc., professor, Department of *Electronic Computers of Kharkiv National University of Radio Electronics*
https://orcid.org/0000-0001-9636-9598

LOCAL ONLINE SERVICE INDEX: РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

LOCAL ONLINE SERVICE INDEX: REPRESENTATION OF THE COUNTRIES OF CENTRAL AND EASTERN EUROPE

UN data on the countries of Central and Eastern Europe (CEE) according to the index of local online services (LOSI) were studied. The comparative analysis revealed that the countries demonstrate mostly a very high level of digitization of municipalities, in particular Estonia, Slovenia, Serbia, Albania, Latvia, Ukraine, Lithuania, Croatia and Poland. Representation of data at the level of sub-indexes (Institutional framework – IF; Content provision – CP; Services provision – SP; Participation and engagement – EPI; Technology – TEC) highlights existing "weaknesses" and helps to set priorities for the development of e-maturity development strategies of CEE municipalities . A promising direction for further research is the analysis of the e-maturity of the municipalities of the cities that were taken into account for the calculation of LOSI countries.
Keywords: *online service, digital governance in municipalities; smart city.*

Відомо, що електронні технології широко використовуються для планування, обслуговування, управління містами [1]. Цифрова інфраструктура дозволяє поєднувати територіальні, соціально-економічні параметри, а також застосовувати комплексний підхід у реалізації стратегій сталого розвитку [2]. Місто високого рівня цифрової зрілості забезпечує інтеграцію цифрових технологій в усю міську інфраструктуру [3–5].

Організація об'єднаних націй (ООН) здійснює оцінку і моніторинг цифрового муніципального управління в країнах світу. У 2022 році індекс локальних онлайнових послуг (Local Online Service Index, LOSI) розраховувався на підставі 86 індикаторів, що стосувались п'яти сфер:

1) інституційної структури (Institutional Framework – IF, 8 індикаторів) – презентації того, як муніципалітети зосереджуються на стратегії електронного урядування, формуванні відповідної організаційної структури, а також законодавстві, що регулює доступ до інформації та її конфіденційності, політики відкритих даних;

2) представлення контенту (Content Provision – CP, 25 індикаторів) визначення в якій мірі важлива публічна інформація та ресурси доступні в режимі онлайн;

3) надання послуг (Services Provision – SP, 18 індикаторів) – характеристиці того, які адресні державні послуги є в наявності та в який спосіб ці послуги надаються;

4) участі та залучення (Participation and Engagement – EPI, 17 індикаторів) – оцінці наявності механізмів, ініціатив для взаємодії та можливостей участі громадськості в структурах місцевого самоврядування;

5) технологій (Technology – TEC, 18 індикаторів) – аналізу технічних характеристик порталів, що відображають як контент сайту стає доступним для користувачів. Оцінка технологій ґрунтується на показниках доступності, функціональності, надійності, легкості та зручності навігацій, візуальній привабливості та відповідності технологічним стандартам.

Компаративний аналіз оцінки локальних онлайнових послуг в країнах CEE [6, с. 228–235] дозволив виявити відмінності у досягненнях (таблиця). Зокрема, «дуже високий рівень LOSI» в Албанії, Естонії, Литві, Латвії, Польщі, Сербії, Словенії, Україні та Хорватії; «високий рівень LOSI» – в Болгарії, Республіці Молдова, Північній Македонії, Румунії, Словаччині, Угорщині, Чеській Республіці і Чорногорії; «середній рівень LOSI» – у Боснії і Герцеговини.

Аналіз субіндексів (IF, CP, SP, EPI, TEC) дозволяє промаркувати «слабкі» місця за кожною зі сфер, що підтримує онлайн послуги на місцевому (локальному) рівні урядування. Зокрема, Україна має зосередитись на покращенні механізмів підвищення взаємодії та партисипації муніципалітетів з громадою, а також на удосконаленні якості застосування технологій формування інформаційного контенту на сайтах муніципалітетів.

Висновок. У підсумку, аналіз даних країн Центральної та Східної Європи за індексом локальних онлайнових послуг (LOSI) дозволив виявити, що країни демонструють переважно дуже високий рівень диджитализації муніціпалітетів, зокрема Естонія (1,0), Словенія (0.8666), Сербія (0.8514), Албанія (0.8182), Латвія (0.8347), Україна (0.8148), Литва (0.8135), Хорватія (0.8108) і Польща (0.7929). Репрезентація даних на рівні субіндексів (Institutional framework – IF; Content provision – CP; Services provision – SP; Participation and engagement – EPI; Technology – TEC) дозволила висвітлити «слабкі місця» в кожній з п'ятьох сфер електронного муніципального управління. Результати проведеного компаративного аналізу можуть бути корисними для встановлення пріоритетних напрямків стратегічного розвитку електронної зрілості муніципалітетів країн CEE.

Таблиця. **Індекси і субіндекси локальних онлайнових послуг в країнах CEE, 2022**

Країна CEE	LOSI	IF	CP	SP	EPI	TEC
Албанія	0.8182	0.9615	1	0.7733	0.7614	0.7647
Болгарія	0.7092	1	0.7	0.5733	0.7386	0.7647
Боснія і Герцеговина	0.4898	0.8077	0.5	0.3867	0.5341	0.2941
Естонія	1	1	1	0.9733	0.9733	0.9412
Латвія	0.8135	0.9615	0.9	0.8	0.7386	0.7059
Литва	0.8347	1	1	0.9467	0.5455	0.9412
Республіка Молдова	0.738	0.9615	0.7	0.6933	0.6818	0.7647
Північна Македонія	0.702	0.9615	0.9	0.5733	0.6932	0.8235
Польща	0.7929	1	0.9	0.8	0.6477	0.8235
Румунія	0.6814	1	1	0.5733	0.625	0.7059
Сербія	0.8514	1	1	0.8	0.8068	0.7647
Словаччина	0.726	0.9615	0.8	0.84	0.4659	0.6471
Словенія	0.8666	1	0.8	0.88	0.75	0.9412
Угорщина	0.7465	1	1	0.8	0.5114	0.7647
Україна	0.8148	1	1	0.88	0.6023	0.7647
Хорватія	0.8108	0.9615	0.9	0.7867	0.7386	0.7647
Чеська Республіка	0.6693	0.9231	0.7	0.6	0.6023	0.8824
Чорногорія	0.5528	0.9231	0.6	0.52	0.4659	0.4118

Умовні позначення:

Дуже високий

Високий

Середній

Перспективним напрямком для подальших досліджень вбачається аналіз електронної зрілості муніципалітетів міст – столиць CEE, на оцінках яких розраховувались загальний показник LOSI країни.

Подяка. Ця робота була підтримана в рамках стипендіальної програми Центру Діалогу ім. Юліуша Мєрошивськєго (Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego).

Список використаних джерел

1. Fesenko G., Fesenko T. New Philosophy of City Electronic Development. *New challenges and actual problems of the development of the world economy: materials of the international science and practice internet conference*, Kharkiv, February 1–28 2021 / Kharkiv. national city university farm named after O. M. Beketova. Kharkiv: XNUMX named after O. M. Beketova, 2021. P. 112–114.

2. Фесенко Т.Г. Фесенко Г.Г. Управління цифровими проєктами як основа сталого розвитку. *Проєктний та логістичний менеджмент: нові знання на базі двох методологій*. Том 7 : збірник наукових праць. – Одеса: КУПРІЄНКО СВ, 2023. С. 17–20.

3. Fesenko T., Fesenko G. City-Governance: conceptualizing digital maturity model. *SOCRATES*. 2017. Vol. 5(2). P. 106-122, DOI: 10.5958/2347-6869.2017.00016.4.

4. Fesenko T., Fesenko G., Fesenko H., Shakhov A., Yakunin A., Korzhenko V. Developing e-mature model for municipal project and program management system. *EasternEuropean Journal of Interiorise Technologies*. 2021. Vol. 1. № 3 (109). P. 15–28. DOI: 10.15587/1729-4061.2021.225278

5. Fesenko G., Fesenko T., Pamula A., Gontar B., Gontar Z. Smart-City of Poland: Informational and Analytical Context. *2023 IEEE 12th International Conference on Intelligent Data Acquisition and Advanced Computing Systems: Technology and Applications (IDAACS)*, Dortmund, Germany, 2023, pp. 627-632, doi: 10.1109/IDAACS58523.2023.10348699.

6. E-Government Survey 2022. The Future of Digital Government. UNITED NATIONS: New York, 2022, 279 p.

УДК 35.08

Олександр ШКУРОПАТ,
кандидат наук з державного управління, голова ГО «Антикорупційна рада України»

Oleksandr SHKUROPAT,
PhD in Public Administration, Haed of the Anticorruption Council of Ukraine, NGO

АКСІОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

AXIOLOGICAL PARADIGM OF PUBLIC ADMINISTRATION

The article explores the axiological paradigm of public administration within the framework of social development in the information age. It delves into the value matrix of the state, its institutions, and civil society within the realms of European and Euro-Atlantic integration. The emphasis is placed on the fact that the development of science and technology has no positive impact on a person, his or her personal values, worldview, and type of thinking. The central role of individuals in state-building processes is highlighted, with citizens, politicians, civil servants, deputies, and entrepreneurs serving as carriers of personal spiritual and moral values, fueling qualitative changes and ensuring positive social transformations.
Keywords: *axiological paradigm, value matrix, public administration, social development, human personal values, value orientations.*

Шлях до становлення суверенної, демократичної, правової та соціальної української держави у часо-просторовому вимірі переплітається з низкою цивілізаційних викликів, що виникають у координатах формування мультиполярного світового порядку. Військові конфлікти, геополітична конкуренція, експансія ідеології консьюмеризму, дисфункціональність глобального ринково-економічного устрою, десуверенізація національних держав, дискредитація міжнародно-правових інституцій, а також різноманітні соціально-гуманітарні, міграційні, енергетичні, екологічні та епідеміологічні негативні фактори спонукають учасників українського соціуму до синергетичного поєднання зусиль для перегляду та переосмислення ціннісної матриці системи державного управління у вимірах суспільного розвитку.

Артикулювання уваги до цінностей потребує ідентифікації точки відліку, константи для побудови головного питання: як у центрифузі цивілізаційних метаморфоз для України віднайти ідеальну формулу соціально-економічного розвитку в інформаційну епоху, недопустити деформації особистості, девальвації її світоглядних орієнтирів та запобігти негативному впливу деструктивних ідеологій на суспільство, громадськість, соціальні групи, політичні та управлінські інституції тощо, і гарантовано розв’язати внутрішньо-державні конфліктногенні питання, які концентрувалися протягом останніх 30 років, такі як бідність, скорочення чисельності населення, толерантність до корупції, корупцізація нормотворення та прийняття політико-правовох рішень, тіньова економіка, лобізм транснаціонального капіталу, олігархічно-компрадорський чинник у політикумі, непотизм, невігластво тощо.

Відповідь на це питання очевидна. Людина (пересічний громадянин, політичний лідер, громадський діяч, державний службовець, депутат, підприємець) як носій особистісних духовно-моральних цінностей з державницьким типом мислення виступає у ролі живильної форми, рушійної сили та креативної енергії для гармонійного розвитку, якісних змін і гарантом позитивних трансформацій. Особистісні духовно-моральні цінності у координатах державного управління вимагають конкретизації і розкриття смислових характеристик.

У 2014 році Угодою про асоціацію між Україною та ЄС (ратифікована Законом України № 1678-VII від 16.09.2014 [1]) були окреслені спільні цінності на яких побудований Європейський Союз: повага до демократичних принципів, верховенства права, доброго врядування, прав людини і основоположних свобод, у тому числі прав осіб, які належать до національних меншин, недискримінації осіб, які належать до меншин, і повазі до різноманітності, людської гідності та відданості принципам вільної ринкової економіки, які сприяють участі України в Європейських політиках.

Логічним продовженням європейского вектору розвитку держави на законодавчому рівні стало прийняття у 2019 році Закону України № 2680-VIII **від 07.02.2019** [2], яким **преамбула** Конституції України своїм змістом підтвердила європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України.

Погодимось з європейським правотворцем стосовно важливості даних цінностей, але й одночасно відзначимо що вони є необхідними але й одночасно заполітизовані, носять коньюктурний характер і є недостатніми для успішного розвитку українського супільства і держави. Зважаючи на відсутність у вищезафіксованих законах згадки про духовно-моральні основи розвитку європейських країн, вимог щодо цінностного статусу людини, громадянина, варто підкреслити що європейський континент розпочав своє існування на засадах християнської моралі починаючи з І століття від Р.Х. (Греція, Іспанія). Європа як історичний бастіон християнства, з його вічними у часі і бескінечними у просторі євангельськими цінностями як базисною основою світогляду і норм поведінки людей, повною мірою визначило культурний, суспільно-політичний і державнобудівельний ландшафт европейських країн. Европейська державність будувалась на євангелізації суспільства, а християнство стало державною релігією що спричинило безкомпромісний вплив на розвиток правосвідомості і формування суспільної моралі, реалізувало проект просвітництва яке поєднувало грамотність, писемність, освіту, розвиток гуманітарної науки тощо. Євангельські смисли і ідеали одухотворили європейських геніїв на створення шедеврів у сфері архітектури, образотворчого мистецтва, живопису, музики, літератури, які увійшли до скарбниці європейської культури та стали надбанням всього людства. В 21 столітті переважна більшість європейських країн, зокрема монархій, герцогств, республік користується симовлами і знаками, які народжені євангельскими смислами (національні герби, прапори, гімни тощо).

Універсальна ціннісно-світоглядна матриця державницького будівництва існує з 1996 року, закріплена на законодавчому рівні, і міститься у преамбулі Конституції України: «Верховна Рада України від імені Українського народу - громадян України всіх національностей, виражаючи суверенну волю народу… усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішнім та прийдешніми поколіннями…приймає цю Конституцію - Основний Закон України».

Висновки.

Проголошений Конституцією України євроатлатничний і європейський курс розвитку вимагає від усіх акторів управління державою здійснювати свою дільність на платформі християнської доброчесності у форватері вічних у часі і бескінечних у просторі євангельських цінностей.

Євангельські цінності як смислове ядро ціннісно-світоглядної парадигми суспільного розвитку для української державності мають екзистенціальне значення.

Управління державою як складним соціальним організмом потребує усвідомлення ціннісного ідеалу людини, осмисленння досконалості образу особистості.

Людина і громадянин з державницьким типом мислення як носій моральних чеснот, і одухотворений образ євангельського ідеалу виступає у ролі животворчої форми, рушійної сили та креативної енергії для гармонійного розвитку, якісних змін і гарантом позитивних трансформацій.

Список використаних джерел

1. Закон України № 1678-VII від 16.09.2014 Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 № 1678-VII: станом на 24 квіт 2024 р. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#n2 (дата звернення 24.04.2024)

2. Закон України № 2680-VIII від 07.02.2019 Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 07.02.2019 № 2680-VIII: станом на 24 квіт 2024 р. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text (дата звернення 24.04.2024)

Секція 2. АНТИКРИЗОВЕ ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

УДК 323.22/28)477

Тетяна БЕВЗ,
доктор історичних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф Кураса НАН України

Tetiana BEVZ,
Doctor of History, Professor, Chief Scientific Officer of I. Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine
https://orcid.org/002-0129-1925

СОЛІДАРНІСТЬ ЯК ЧИННИК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

SOLIDARITY AS A FACTOR OF PUBLIC ADMINISTRATION IN TIMES OF WAR

Solidarity is a form of social unity that unites members into a certain solidarity group, which is called solidarity. Second, solidarity mediates between the community and the individual, combining elements of collectivism and individualism. Solidarity is an important factor in effective public administration in a full-scale war, promoting unity in society, strategic decision-making, stability of governance, support for military efforts, resource mobilization, social support, diplomatic activity, and information campaigns. The author emphasizes that the solidarity of public administration in wartime is manifested through a number of actions and measures aimed at maintaining national security, defense capability and protection of the country's interests.
Keywords: *solidarity, public administration, war.*

Війна є серйозним викликом для публічного управління. Назва нашої секції досить знакова «Антикризове публічне управління в Україні в умовах глобалізаційних викликів». Насамперед хочу зазначити, що «слово «криза», написане китайською мовою, складається з двох ієрогліфів: один означає «небезпека», інший – «можливість». З іншого боку, знавці китайської мови другий ієрогліф перекладають, як «критична точка», тобто – «критична точка небезпеки». Виникає риторичне питання чи перебуває Україна саме зараз у цій «критичній точці небезпеки», адже критична ситуація на фронті, нестача зброї, щоденні ракетні атаки на міста і села, нищення інфраструктури, а також регулярні корупційні викриття серед представників як центральних, так і місцевих органів влади створюють дуже небезпечну ситуацію у країні. І у зв'язку з цим, постає нагальне завдання публічного управління зробити рішучі кроки для викорінення кричущих проблем, пов'язаних з корупцією у владі і сприяти солідаризації суспільства у нинішніх надзвичайно складних умовах.

Зазначимо, що солідарність є функцією суспільств, оскільки суспільства, по-перше, прагнуть підтримувати солідарність, а по-друге, збереження солідарності сприяє стійкості суспільств. Політична солідарність відіграє ключову функціональну роль у стійкості державного устрою в умовах війни. Солідарність також необхідна для функціонування політичних інституцій. Ми пропонуємо, розуміти солідарність у термінах функціоналізму, акцентуючи увагу на тому, що вона є цінною, оскільки виконує ключову функцію суспільної згуртованості. Поки ми дбаємо про виживання нашого суспільства, ми *повинні* прагнути до інституцій, які підтримують і не підривають почуття солідарності серед громадян. Таким чином, ми повинні мати інституції, які сприяють солідарності. Солідарність є потребою, оскільки вона об'єднує суспільства.

Перш ніж, говорити про солідарність в умовах війни, варто акцентувати увагу на розуміння «солідарності» до повномасштабного вторгнення. Інформацію візьмемо з видання «Український тиждень» (липень 2021 р.), яке поставило три запитання відомим українським політикам, військовим, ветеранам, науковцям, митцям, художникам та громадським діячам: «**1. Чи солідарне, на вашу**

думку, українське суспільство? 2. Чому навіть в умовах війни солідарність невисока й чимало громадян залишається «поза політикою», а насправді поза війною? 3. За яких умов, на вашу думку, українське суспільство стане солідарнішим? [1]. **Серед найбільш знакових відповідей розуміння «солідарності» візьмемо такі:** «суспільство солідарне здебільшого ситуативно … Тому високий рівень солідарності можна помітити як виклик на певні події. Початок війни солідаризував Україну … на десять із десяти»; «якби було серйозніше відчуття присутності війни, ми, мабуть, мали б вищий рівень солідарності, але й вищий рівень тривожності»; «ми знову станемо солідарними, коли зросте рівень загрози для нашого суспільства. Якщо ще раз опинимося перед небезпекою втратити державу, то різко консолідуємося»**;** «на жаль, максимальна солідаризація можлива за умов повномасштабної війни» [1]. Тобто, виклик загроза, війна визначалися як чинники солідарності. Понад те, міркування липня 2021 р. надзвичайно актуальні для сьогодення, оскільки: «у критичні моменти суспільство є доволі солідарним»; а також «спад активності на фронті, поява корупційних та просто скандалів довкола армії – все це призводить до зменшення видимих ознак солідарності» [1]. Зростання чи спадання рівня солідарності суспільства значною мірою залежить від публічного управління.

Публічне управління в умовах війни виявляється особливо важливим та складним завданням. Війна створила низку специфічних викликів для публічного управління, включаючи екстрену потребу в прийнятті швидких та ефективних рішень, координації дій різних владних структур та громадських організацій, забезпечення безпеки та гуманітарної допомоги населенню та збереження нормального функціонування політичної, соціально-економічних та культурної та інформаційної систем.

У військових умовах солідарність може мати важливий вплив на сприйняття влади та прийняття владою рішень. У цьому контексті виділимо кілька аспектів: 1) **зміцнення довіри до влади; 2) підвищення легітимності інститутів; 3) забезпечення спільної відповідальності влади і суспільства; 4) підтримка владних заходів**. Розглянемо кожен з аспектів.

Солідарність може сприяти зміцненню довіри до влади, якщо громадяни відчувають, що їхні інтереси та безпека враховуються у владних рішеннях. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва у серпні 2022 р. оприлюднив результати соціологічного дослідження «Довіра до держави: як зберегти національну єдність заради перемоги». Порівняно з результатами опитування Фонду «Демократичні ініціативи», отриманими у серпні 2021 р., станом на серпень 2022 р. серед українців зріс баланс довіри до всіх державних органів та соціальних інститутів, які були включені в опитування. Зростання суспільної довіри засвідчив високий рівень солідарності громадян. Однак, п**орівняно з груднем 2022 р. у грудні 2023 р. зросла критика органів влади**. Зокрема, частка тих, хто довіряли Верховній Раді України, знизилася з 35% до 15%, а частка тих, хто не довіряли – зросла з 34% до 61%. Довіра Уряду знизилася з 52% до 26%, недовіра – зросла з 19% до 44% [2]. Загалом, простежується зниження довіри до інститутів центральної влади в Україні, а також тенденція формування образу місцевої влади як не достатньо відповідальної в умовах повномасштабної війни. Січневі 2024 р. соціологічні дослідження підтвердили ці тенденції.

Якщо влада демонструє відкритість, взаємодію з громадою та врахування інтересів усього суспільства у процесі прийняття рішень, це може збільшити її легітимність. Торкнемося у цьому контексті питання виборів, яке мало досить широкий розголос у суспільстві, парламенті, а також різні інсинуації щодо цього питання, як-то Майдан–3. Принцип інституційної безперервності влади міститься у положеннях Конституції України, зокрема, щодо питань повноважень Верховної Ради України та повноважень Президента України, також питання безперервності влади стосується й інших органів державної влади, зокрема, органів судочинства. Влада України залишається легітимною для всіх міжнародних партнерів. Відтермінування парламентських, президентських чи місцевих виборів на час правового режиму воєнного стану є законним, демократичним і легітимним.

Солідарність сприяє формуванню відчуття спільної відповідальності за ситуацію в країні, що може сприяти узгодженому прийняттю рішень та їх реалізації. Український уряд взяв на себе більше відповідальності за захист своїх громадян із початком повномасштабного російського вторгнення у 2022 р. Багато НУО працюють над підтримкою регіональних та місцевих ініціатив. Серед досягнень були ініціативи щодо інтеграції ветеранів, міжнародної підтримки європейської інтеграції, збору коштів для відновлення України, співпраці з місцевими та регіональними громадами та планування відновлення.

Солідарність може підтримати владні заходи, зокрема військові дії або введення обмежень, якщо громадяни відчувають, що це необхідно для захисту та безпеки країни. Наразі в Україні запроваджено воєнний стан у зв'язку з яким на території країни діє низка обмежень та заборон, зокрема, введена комендантська година, обмежено право на виїзд військовозобов'язаних чоловіків, діє заборона на проведення виборів тощо.

Підтримка влади громадянами в умовах війни має декілька аспектів, які допомагають владі зберегти підтримку громадян в умовах війни, сприяючи зміцненню її легітимності та ефективності в управлінні країною: 1) забезпечення безпеки; 2) інформаційна підтримка (влада повинна пояснювати громадянам поточну ситуацію, причини воєнного конфлікту, стратегії та заходи, які вона приймає для захисту країни. Чим більш прозорою буде комунікація влади, тим більше підтримки вона отримає від населення); 3) матеріальна допомога та соціальна підтримка; 4) політична відкритість та участь громадян у політичних процесах; 5) підтримка військових зусиль. Виконання цих завдань сприятиме солідаризації суспільства.

Підсумовуючи зазначимо, що війна створила серйозні виклики для суспільства та владних структур, і саме солідарність повинна стати важливим чинником для подолання кризи. Солідарність і публічне управління взаємопов'язані, оскільки ефективне управління може сприяти створенню умов для розвитку солідарності в суспільстві, а солідарність може служити основою для формулювання та реалізації ефективної політики та програм уряду. Узгоджене та ефективне публічне управління в умовах війни відіграє критичну роль у мінімізації людських втрат, забезпеченні безпеки та захисту прав громадян, а також у відновленні стабільності та розвитку після закінчення війни.

Список використаних джерел

1. Разом нас багато… 07.07.2021. URL: https://tyzhden.ua/razom-nas-bahato/

2. Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021–2023 роках. 31.10.2023. URL: https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1335&page=1

UDC: [UDC: 174: 351.74]

Aliona BIVOL,
PhD in psychology, associate professor, «Ștefan cel Mare» Academy, Ministry of Internal Affairs, Republic of Moldova
https://orcid.org/0000-0003-4560-8530

Альона БІВОЛ,
кандидат психологічних наук, доцент, «Ștefan cel Mare» Академія, Республіка Молдова

MAINTAINING THE PROFESSIONAL IMAGE UNDER OUTRAGE CONDITIONS OF MIA'S EMPLOYEE

ПІДТРИМАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ СПІВРОБІТНИКІВ МВС В ОБУРЛИВИХ УМОВАХ

Підтримання міцного професійного іміджу співробітників МВД в акті обурення досягається шляхом розвитку особистої стійкості та конгруентності. Безперервний розвиток навичок контролю емоцій, ефективного спілкування, проактивної поведінки є успіхом прояву збалансованої поведінки. Впровадження психопрофесійних навичок є основою запобігання обурливим станам.
Ключові слова: *обурення, контроль емоцій, ефективна комунікація, стійкість, конгруентність, професійний імідж.*

In their professional activity, MIA employees are sometimes confronted with a form of aggressive or disrespectful behaviour from some people, which can affect the public image and well-being of those concerned. Outrage is expressed verbally through offensive words, gestures or other means of communication towards MIA employees during the performance of their duties.

A police officer must be able to manage their own behaviour to prevent provocative actions. Using psychological contact methods and techniques, the MIA employee ethically and professionally rejects threatening attacks. Knowledge and skills in maintaining psycho-emotional and behavioural balance help the employee in a communicative-confrontational relationship to manifest a high professional image.

The professional image of the police officer, described by impeccable manners and emotional stability, as well as respect for rules and laws in all his actions, is the key to building trust on the behalf of the citizen. Emotional and communicative abuse is the main component of outrageous action, which aims to manipulate. By manifesting verbal psychological attack through various methods, the person wants to control the thoughts, feelings and will of the police officer and then evade responsibility. The MIA employee in his professional activity may face moral or psychological outrage.

The act of outrage is distinguished by denigrating communicative attitudes:

1. unconventional language, naming with uncensored words, aimed at undermining image and self-esteem, as well as enticement in provocation;
2. public humiliation - deliberate insult to force the police officer to adopt an attitude of submission;
3. destructive criticism, aimed at ruining a police officer's self-confidence, professional image or motivation. Destructive criticism can be very damaging to interpersonal relationships and can generate stress and anxiety [2, p.222].
4. emotional manipulation - a tactic of attempting to gain control or influence others by exploiting their emotions [6, p.12-30].
5. insult. A. Blagoi (2024) mentions that the offending person wants to vent his frustrations, but also to position the police officer in an embarrassing situation in order to win the situation.
6. verbal aggression - aims to intimidate and generate the emotion of frustration.

The act of outrage has an impact on the person's psyche, forming various emotional reactions with destabilising activity. In this context, responses to outrage are similar to those to stressful actions.

In conditions of outrage, the behaviour of the police officer must express through psycho-emotional balance, ethical conduct, professional skills, effective communication.

Based on this, it would be necessary to adopt a form of optimal response to cases of outrage, which meet a number of psychological, ethical, social, professional dimensions, because the conduct of outrage does not refer to the police officer as a personality, but to the norms, values, social obligations established

by law enforcement institutions. The appropriate form of reaction to maintain a solid professional image is determined by the personal **resilience** of the police officer.

H. Barry (2018) specifies that resilience refers to a person's ability to cope with and overcome difficult or stressful situations in life, representing the ability to return to a state of balance and normality after encountering obstacles or difficult situations.

Another ability that helps the police officer to maintain a professional image under conditions of outrage is **congruence**.

According to C. Rogers (1995) congruence means the process of a person's awareness of his or her real feelings, problems, experiences, further expressing them in a way that does not affect the people around him them. Congruence brings about a state of complete honesty and integrity, and the structure of the personality works in unison towards a single goal.

Behavioural congruence and resilience, which results in a strong professional image **under outrageous conditions**, requires *psychological preparation and continuous skills training*:

Emotion control and stress management in the act of outrage.
Adjusting the communication process according to the circumstances.
Conveying messages appropriately through non-verbal channels.
Externalising rational, critical and creative thinking.
Displaying proactive behaviour.
Demonstrating psycho-professional skills.

Psychological training and development of the above-mentioned skills is made possible through three components, which necessarily complement each other:1) psycho-inquiry; 2) training (intellectual information); 3) psycho-development of professional skills and competences.

The employee receives an assessment of the level of each skill, followed by theoretical-practical information and, step three, practice through methods and techniques of developing psychological skills for balanced manifestation in the act of outrage.

In order to prevent outrageous conditions, the MIA employee must focus on demonstrating psychological competencies:

Presenting one's identity in a polite and decent manner.
Announcing the reason for contact with the person as required by law.
Disclosure of the person's rights and obligations under the law.
Actively listening to the person, implementing assertive communication.
Using respectful, non-discriminatory language.
Adopting emotional balance and displaying emotional intelligence.
Expressing rational thought and calm argumentation.
Adopting stable behaviour.
Respecting one's own consistency.
Demonstrating change to novelty.
Giving feedback.

Conclusions. Maintaining a professional image is extremely important in conditions of outrage, as the MIA employee is in contact with the general public. A solid professional image of the MIA employee strengthens people's trust, attracts new opportunities. Maintaining professional image is achieved in conditions of outrage, but also in the prevention of the phenomenon. The implementation of methods and techniques for the development of psychological skills are prerequisites for the formation of resilience and personal congruence, capacities that are the basis for maintaining a solid professional image in conditions of outrage.

References

1. Blagoi A., Înțelegerea și transformarea comportamentului de a jigni, 2024,https://alinablagoi.ro/intelegerea-si-transformarea-comportamentului-de-a-jigni

2. Covey S., Eficienţa în şapte trepte sau un abecedar al înţelepciunii, Bucureşti, Ed. Allfa, 2002, p.222. ISBN 973-8171-96-2

3. Barry H., Emotional Resilience: How to safeguard your mental health, London, Greate Britain, Orion Spring, 2018, 288 p. ISBN 1409174573

4. Batson D., Anger at unfairness: Is it moral outrage?, European Journal of Social Psychology 37(6), 2007, p. 1272-1285. DOI:10.1002/ejsp.434

5. Buckner, J. C., E. Mezzacappa, W. R. Beardslee, Characteristics of resilient youths living in poverty: The role of self-regulatory processes. Development & Psychopathology 15 (1), 2003, p.139-162. DOI: 10.1017.S0954579403000087

6. Cialdini R., Psihologia manipulării, ed. EuroPress, Bucureşti, 2012, p. 11-30. ISBN:978-606-668-010.

7. Phipps A., On Outrage, Newcastle University, 2016, DOI:10.13140/RG.2.2.18336.69127

8. Rogers C., A Way Of Being, New York, Houghton Mifflin Harcourt, 1995, 395 p. ISBN 0-395-75530-1

УДК 351

Олександр БОБОСЬ,
кандидат ветеринарних наук, доцент кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної академії управління персоналом

Oleksandr BOBOS,
Candidate of Veterinary Sciences, Associate Professor of the Department of Public Administration, Interregional Academy of Personnel Management
https://orcid.org/0009-0004-1827-5640

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ: ВІД ТРАДИЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ ДО ІННОВАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

TRANSFORMATION OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION CHALLENGES: FROM TRADITIONAL MODELS TO INNOVATIVE STRATEGIES IN THE FIELD OF CONSUMER RIGHTS PROTECTION

The transformation of public administration in the context of globalization challenges, particularly in the field of consumer rights protection, is studied. Key strategies for moving from traditional models to innovative approaches are identified, including legislative reform, development of international cooperation, use of technology, public involvement, and cultural adaptation. An analysis of the impact of these strategies on increasing the effectiveness of consumer rights protection on a global scale was carried out. The study demonstrates the need for innovative approaches to respond to complex challenges arising in the context of globalization.
Keywords: *transformation, public administration, globalization challenges, consumer rights protection, innovative strategies, legislation reform, international cooperation, technologies.*

Трансформація публічного управління в контексті глобалізаційних викликів – це процес адаптації та зміни підходів до управління суспільством у зв'язку зі зростанням впливу глобальних та міжнародних чинників. Особливо актуальною стає ця проблематика у сфері захисту прав споживачів, оскільки глобалізація впливає на умови виробництва, обігу та споживання товарів та послуг.

Варто відмітити думку вченої С. Ковалівської [1], що перехід від традиційних моделей до інноваційних стратегій у цій сфері передбачає кілька ключових кроків:

реформування законодавства: нормативно-правову базу необхідно адаптувати до сучасних викликів, зокрема, враховувати глобальні аспекти ринків, міжнародні стандарти та норми;

розвиток міжнародного співробітництва: співпраця між країнами у сфері захисту прав споживачів дозволяє ефективніше вирішувати проблеми, які виникають на міжнародному рівні, такі як контрабанда, шахрайство та інші види маніпуляцій;

використання технологій: впровадження сучасних технологій, таких як штучний інтелект, аналітика даних та інші інноваційні засоби, допомагає підвищити ефективність контролю за ринками та виявлення порушень прав споживачів;

залучення громадськості: важливо залучати громадські організації та активних громадян до процесів прийняття рішень та контролю за їх виконанням;

культурна адаптація: при розробці стратегій важливо враховувати культурні особливості та цінності різних народів, оскільки підходи до захисту прав споживачів можуть відрізнятися в залежності від культурного контексту.

Наголошено, що ці стратегії спрямовані на створення більш ефективної та адаптованої системи захисту прав споживачів у контексті глобалізації. Вони дозволяють відповідати на виклики, що виникають внаслідок швидкого розвитку технологій та зміни умов на міжнародних ринках [3].

Таким чином, перехід від традиційних моделей до інноваційних стратегій у сфері захисту прав споживачів у контексті глобалізаційних викликів вимагає комплексного підходу. Реформування законодавства, розвиток міжнародного співробітництва, використання сучасних технологій, залучення громадськості та культурна адаптація є ключовими елементами цього процесу.

Зосередження на інноваціях та гнучкості дозволить забезпечити більш ефективний захист прав споживачів у сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Ковалівська С. В. Обґрунтування трансформації механізмів публічного управління в контексті цілей сталого розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* № 3, 2021 р. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2021/34.pdf

2. Публічне управління: традиції, інновації, глобальні тренди : *матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. за міжнар. участю. 8 жов. 2021 р.* Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2021р. 340 с. URL: http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/27102021.pdf

3. Трансформація функцій держави в умовах глобалізації : *збірник тез доповідей міжнародної дискусійної платформи 19 травня 2021 р. НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув».* НАН України. 2021 р. 131 с.

УДК 351.83

Наталія Бойко,
кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри журналістики і масових комунікацій приватного закладу вищої освіти «Україна»
Наталія Ларіна,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Володимир Олішевець,
студент 1-го курсу, спеціальність «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, полковник Національної гвардії України

Nataliya Boyko,
Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor professor of the Department of Journalism and Mass Communications of the private institution of higher education «Ukraine»
Nataliia Larina,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of Public Policy, Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
https//orcid.org/000-0001-5843-0765
Volodymyr Olishevets,
student, 1 rd year of study, specialty «Public administration», the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, Colonel of the National Guard of Ukraine

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАР'ЄРНОГО ЗРОСТАННЯ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ

PROFESSIONALISATION AS A MECHANISM FOR ENSURING CAREER GROWTH OF PUBLIC SERVANTS

The system of personnel work abroad is primarily aimed at professionalising the public service. Today, Europe is in the process of changing its approaches to the training of civil servants. Therefore, the experience of foreign countries in organising professional education of public servants is extremely valuable for Ukraine, as the current conditions and challenges of the time pose new challenges to the state and require highly professional management personnel with strategic thinking, capable of working effectively in the context of reforms and global trends in the development of the public administration system.
Within the framework of the problem under study, we consider it appropriate to focus on the development of international activities to facilitate the process of combining the efforts of scientists and practitioners on the further development of the public administration system in Ukraine to form transferable and transversal competencies of public servants.
Keywords: *professionalisation, public service, transferable and transversal competences, strategic thinking.*

Система кадрової роботи за кордоном спрямована передусім на професіоналізацію публічної служби. Сьогодні Європа перебуває на етапі змін щодо підходів до навчання публічних службовців. Тому для України є надзвичайно цінним досвід зарубіжних країн щодо організації професійної освіти публічних службовців, оскільки сучасні умови й виклики часу ставлять перед державою нові завдання і вимагають наявності високопрофесійних керівних кадрів зі стратегічним мисленням, здатних ефективно працювати в умовах реформ і загальносвітових тенденцій розвитку системи публічного управління та адміністрування.

В межах досліджуваної проблеми вважаємо за доцільне зупинитися на питанні розвитку міжнародної діяльності для фасилітації процесу об'єднання зусиль вчених і практиків з питань

подальшого розвитку системи публічного управління та адміністрування в Україні щодо формування трансферабельних та транверсальних компетенцій у публічних службовців.

Важливим напрямом у розвитку публічного управління та адміністрування є питання розвитку лідерства та формування нової політичної еліти. Нині у кадровій політиці зарубіжних держав робиться акцент на здатність і готовність публічних службовців до лідерства, вміння приймати зважені рішення, переконувати в їхній доцільності та втілювати їх у життя. Дослідження, проведені в Туреччині, Австралії, Данії, Ізраїлі, США, показують, що крім структурних, системних і процесних змін, успіх у розвитку держави досягається тоді, коли реформатори приділяли особливу увагу якості лідерів та підготовці так званих трансформаційних лідерів, яких характеризує краща комунікація з підлеглими, довіра і зосередження на створенні спільного бачення і цілей.

Серед основних нових глобальних трендів розвитку науки у галузі публічного управління й адмінстрування можна відзначити ряд актуальних напрямків досліджень, якими наразі займається світове наукове співтовариство.

Одним з них є залучення талановитої молоді на публічну службу (talent managment.). Аналіз досвіду ряду країн – США, Сінгапуру, Південної Кореї, Великобританії – показує, що в багатьох високорозвинених країнах організований систематичний міжконтинтальний пошук талановитої молоді. Наприклад, у Сінгапурі налагоджений систематичний пошук обдарованої молоді по всьому світу, а не тільки всередині країни. У результаті активного вербування приплив фахівців у три рази перевищив «витік мізків». Саме ефективний менеджмент молодих талантів у державному секторі дозволив Республіці Сінгапур стати безумовним лідером у сфері реформи публічної служби та прикладом ефективної соціально-економічної трансформації суспільства «із третього світу в перший».

Одвічною є проблема широкого залучення громадян до процесу прийняття рішень на різних рівнях. У цьому напрямку всесвітньо відома консалтингова фірма МакКінзі вказує на ще один актуальний тренд досліджень – феномен краудсорсинга – принципово нової технології публічного управління, заснованої на широкому залученні інтелектуального потенціалу та знань мільйонів людей у прийнятті управлінських рішень, розробці програм і стратегій, контролі над їх виконанням.

Окрім того, сьогодні набувають розвитку так звані «регіональні хаби» (від англ. hub – центр діяльності) у сфері публічного управління та адміністрування. Завданням такого «регіонального хабу» є зміцнення співробітництва та практики безперервного обміну передовим досвідом, аналіз поточних реформ публічної служби в країнах регіону, а також пошук загальних ефективних рішень, створення мережі експертів і посилення її потенціалу, а також сприяння у вдосконаленні системи державного управління та державної служби та якості надання адміністративних послуг населенню в регіоні. Крім того, «регіональний хаб» розглядається як науково-дослідний центр з мережевою структурою, в якому використовуються кращі напрацювання центрів і вузів, відбувається обмін знаннями і досвідом у сфері публічного управління та адміністрування. Таким чином, у Регіональному хабі акумулюються передові знання, які використовуються для підвищення ефективності державного управління та державної служби в країнах регіону.

Доцільно зазначити, що в цьому напрямі в Навчально-науковому інституті публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка зроблені певні кроки. Так, інститут ініціював створення Ради з міжуніверситетського співробітництва у галузі знань 281 «Публічне управління та адміністрування», до складу якої ввійшли Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби (Київ); Навчально-науковий інститут державного управління (Дніпро), Інститут державного управління (Львів); Навчально-науковий інститут публічної служби та управління (Одеса); Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління» (Харків). Першим вагомим заходом Ради стало проведення 23 березня 2023 року Круглого столу «Нові тенденції у підготовці здобувачів освіти за спеціальностю 281 «Публічне управління та адміністрування», у якому взяло участь понад 100 учасників з усіх областей України, розширюючи кордони співробітництва.

Тож нині на перший план виходить навчання за освітніми онлай-платформами відповідно до особистісних потреб та саморозвитку публічних службовців, що диктує необхідність впровадження освітніх інновацій та новітніх ІТ-технологій, у тому числі електронного навчання, smart-технологій, хмарних технологій, методів критичного мислення, впровадження у навчальний процес гейміфікації (один із трендів сучасної освіти, запровадження елементів ігрових механік в освітній процес.

Використовується для підвищення якості освіти, вирішення проблем оволодіння навичками, підвищення мотивації), технології портфоліо тощо.

Сучасні умови вимагають від публічних службовців готовності постійно розвивати свої знання та навички впродовж усього життя, що є можливим завдяки навчанню за онлайн-курсами, участі у школах професійної майстерності, у тренінгах, дебатах, мозкових штурмах, ділових іграх, workshop, у веб-квестах, форумах тощо.

Однак модернізація системи вищої освіти, зокрема і в сфері підготовки магістрів з публічного управління та адміністрування, вимагає подальшого поглибленого наукового обстеження кращих зарубіжних практик у цій галузі знань з метою їх адаптації до українських реалій та презентації результатів впровадження такого досвіду вітчизняними вищими навчальними закладами для освітнього співтовариства.

Список використаних джерел

1. Ларіна Н.Б. Професіоналізація управлінських кадрів як чинник модернізації системи публічного управління та адміністрування в Україні. Право та державне управління. 2018. Випуск № 3. Т.2. С. 62-70.

2. Меморандум неперервної рсвіти Європейького Союзу : міжнародний документ URL : http://www.znanie.org/docs/memorandum.html.

3. Рекомендація щодо професійного навчання № 117 : міжнародний документ від 27 черв. 1962 р. № 117. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/993_106.

4. Про державну службу: Закон України від 10 грудні 2015 року № 889 – VIII. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text

5. Про затвердження Стратегії реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування в Україні на період до 2017 року та плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 березня 2015 р. № 227-р. Урядовий кур'єр. 2015. № 63.

6. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 40. Ст. 2021.

7. Korchak Nataliia, Larina Nataliia, Yashutin Igor. team management in the civil service in the present-day challenges and threats. scientific journal of polonia university 54 (2022) 5. P.129-142.

УДК 330.34

***Микола ГАБІНЕТ*,**
аспірант кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Mykola HABINET,
postgraduate student of the Department of Public Administration of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0002-3272-1107

Науковий керівник: ***Марина ШУЛЬГА*,** *доктор політичних наук, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

КОНЦЕПЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ П. НАТА ТА Р. БЕКОФА ЯК ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ АНТИКРИЗОВОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

CONCEPT OF STRATEGIC MANAGEMENT BY P. NUTT AND R. BACKOFF AS THE THEORETICAL SUBSTITUTE OF ANTI-CRISIS PUBLIC ADMINISTRATION IN UKRAINE

Crisis manifestations in public administration require anti-crisis measures, which, in turn, should be based, in particular, on a strategic approach to their development and application. After all, the most common anti-crisis tools include: strategic planning, use of an effective control system, consulting, engineering, risk forecasting. Strategic leadership as the foundation of strategic management in the concept by P. Nutt and R. Backoff enriches the anti-crisis tools of public management. It offers a strategic approach to the resources and capabilities of a public organization, which allows them to be properly redistributed and diversified under crisis conditions; strategic forecasting and preparation for potential crises; the behavioral pattern of a strategic leader, which should be followed by subordinate public servants.
Keywords: *crisis, strategic management, public administration, strategic leadership.*

Публічне управління України – держави, яка третій рік поспіль протистоїть повномасштабному вторгненню РФ – з необхідністю переживає кризові явища. Останні можна визначити перманентною характеристикою вітчизняного публічного управління на сучасному етапі. Кризові прояви потребують антикризових засобів, які, у свою чергу, мають базуватися, зокрема, на стратегічному підході до їх розробки та застосування. Адже до найбільш поширених антикризових інструментів прийнято відносити: стратегічне планування, використання ефективної системи контролю, консультування, інжиніринг, прогнозування ризиків [1].

Суттєвий доробок до розробки теоретичних засад антикризового публічного управління належить таким українським ученим, як М. Бродовський, Н. Драгомирецька, В. Іванова, А. Мельник, І. Чекаренко та багатьом іншим дослідникам. Переважно їхня дослідницька увага прикута до таких аспектів, як антикризові інструменти, методологія, технології тощо. У той же час, стратегічне лідерство як фундамент стратегічного менеджменту в концепції П. Ната та Р. Бекофа не знайшло, на нашу думку, належного висвітлення у наукових роботах, присвячених аналізу публічної антикризової проблематики.

Стратегічний менеджмент П. Ната та Р. Бекофа вимагає уточнення місії та бачення організації, визначення її стратегічних цілей і розробки стратегічного плану. Визначення стратегічного напряму передбачає розробку довгострокового стратегічного бачення організації в майбутньому, яке заохочує послідовників до дій і дає лідерам можливість брати участь у мотивації та розширенні можливостей своїх послідовників для створення ефективних організаційних проєктів. Усі вони працюють разом, щоб сприяти зростанню публічної організації.

Стратегічні лідери, на думку наукового тандему, використовують і підтримують основні компетенції, тобто ті ресурси та можливості, якими наділена публічна організація. Стратегічні лідери повинні розуміти, які набори ресурсів і можливостей є цінними, рідкісними, важкими для заміни, оскільки це дозволить організації долати різні зовнішні та внутрішні виклики, у тому числі

кризи. Коли змінюється зовнішнє середовище, воно вимагає диверсифікації основних компетенцій публічної організації. Таким чином, робота стратегічного лідера полягає в тому, щоб визначити основні компетенції, необхідні для досягнення мети публічної організації, а також - розвивати, підтримувати та використовувати ці ключові компетенції.

Стратегічні лідери мають усвідомлювати масштаби криз, які загрожують їхнім структурам. Вони повинні володіти спеціальними навичками, які дозволять їм готуватися, керувати та знаходити рішення для потенційних криз, які можуть загрожувати існуванню їхніх організацій [2]. Відтак, антикризове управління є однією з функцій і завдань стратегічного лідера, а також одним із його головних обов'язків. Щоб протистояти кризі, лідер повинен виконувати свої основні завдання щодо планування, контролю, надання повноважень, делегування рішень і присутності на місцях, встановлення систем контролю та нагляду, які повинні бути готові заздалегідь і діяти ефективно й результативно. Здатність керівника бути креативним і надавати ініціативи напряму впливає на самоконтроль підлеглих, а також - відданість виконанню рішень, обов'язків і директив.

Отже, стратегічний публічний менеджмент П. Ната та Р. Бекофа пропонує антикризовому публічному управлінню в Україні:

– стратегічний підхід до ресурсів та можливостей публічної організації, який за кризових умов дозволяє їх правильно перерозподілити та диверсифікувати;
– стратегічне передбачення і підготовку до потенційних криз;
– поведінковий патерн стратегічного лідера, який наслідуватимуть підлеглі публічні службовці.

Список використаних джерел

1. Державне управління і менеджмент : Навч. посіб. у табл. і схемах / Г. С. Одінцова, Г. І. Мостовий, О. Ю. Амосов та ін.; за заг. Ред. Г. С. Одінцової. Х. : ХарРІДУ УАДУ, 2002. 492 с.

2. Nutt P., Backoff R. A strategic management process for public & third sector organizations. American Journal of Planning, 1987. Vol. 53(1). P. 44-57.

УДК 351

Ольга ГЕРАСИМЕНКО,
студентка спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування (для державних службовців за замовленням НАДС)» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Olga GERASYMENKO,
student of specialty 281 «Public management and administration (for civil servants by order of NAUCS)» of the Educational and Scientific Institute of Public Management and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: ***Лілія ГОНЮКОВА,*** *доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

PUBLIC PROCUREMENT UNDER MARTIAL LAW

The thesis analyzes the problems of public procurement under martial law and the lack of research on public procurement during a special period.
The stages of research in the thesis include: analysis of the past and assessment of the current procurement legislation in order to determine the regulatory framework and features related to martial law and state defense procurement. Identification of the main problems and difficulties that arise during public procurement in such conditions.
Public procurement under martial law is a factor that determines the size of the state budget and meets the country's needs for the necessary goods for socio-economic development, defense and security. They reflect the actual implementation of the political program, so the process of their implementation must be clear, controlled and meet the current needs of society. Amendments to the procurement legislation will significantly speed up and simplify the procurement process, as well as stimulate the development of the country's business in times of war.
Keywords: *public procurement, martial law, procurement laws.*

Актуальність питання публічних закупівель в умовах воєнного стану полягає в необхідності забезпечення ефективного та прозорого використання публічних коштів у надзвичайних умовах. Враховуючи складні обставини воєнного конфлікту, Україна, повинна здійснювати публічні закупівлі швидко, ефективно та з найменшим ризиком корупції чи інших порушень. До цього додається потреба відповідності міжнародним стандартам, що стає важливим елементом для подальшого розвитку країни та її інтеграції до європейської спільноти. Реформи у закупівельному законодавстві стають ключовим аспектом у забезпеченні ефективного використання ресурсів та забезпеченні стабільності у найбільш непевний період для країни. Тому актуальність публічних закупівель в умовах воєнного стану полягає в їхньому впливі на соціально-економічний розвиток, забезпеченні безпеки та стабільності країни, а також у підтримці принципів демократії, правової держави та запобігання корупційним діям і зловживанням.

Публічні закупівлі, являють собою процес придбання товарів, робіт і послуг замовником відповідно до встановлених норм та вимог Закону України «Про публічні закупівлі» [2].

Сфера публічних закупівель охоплює кілька видів закупівль, включаючи: процедури відкритих торгів; конкурентного діалогу; торгів з обмеженою участю; переговорну процедуру закупівлі, спрощену закупівлю [2].

Тендерні закупівлі в Україні проводяться за допомогою електронної системи закупівель «Prozorro», в якій оприлюднюється оголошення про проведення тендерів на придбання товарів, робіт або послуг. Переможцем система визначає учасника, який запропонував найнижчу ціну під час проведення електронного аукціону, а також послуга, товар або робота повинна відповідати умовам встановленим замовником в тендерній документації [1].

Україна провела реформи у законодавчій сфері, спрямовані на вступ до Європейського Союзу. Уряд прийняв Закон України «Про публічні закупівлі», спрямований на перехід до електронної

платформи для більш прозорого проведення процесу закупівель, з використанням сучасних технологій з метою зменшення корупційних ризиків та підвищення конкурентоспроможності. До того ж в умовах воєнного стану уряд прийняв постанову, яка регулює порядок здійснення публічних закупівель для різних категорій замовників, зокрема, державних замовників у сфері оборони [1].

Відповідальність за організацію та проведення оборонних закупівель може бути делегована уповноваженій особі державного замовника у сфері оборони або іншій визначеній ним особі. З метою забезпечення потреб населення, територіальної оборони та виконання заходів захисту національних інтересів, процедура проведення закупівель в умовах воєнного стану була спрощена. Проте, постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 № 1178, прийняті особливості здійснення публічних закупівель для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану та на 90 днів після його припинення чи скасування. Ці зміни в законодавстві спрямовані на забезпечення прозорості, конкуренто спроможності та запобігання корупції у сфері публічних закупівель. Фахівці з публічних закупівель стежать за актуальними змінами у законодавстві та вивчають, як їх застосовувати на практиці, особливо у сфері оборонних закупівель [2; 5].

У період введення реформ у закупівельному законодавстві України було впроваджено нове поняття «ступінь локалізації виробництва» та встановлено вимогу враховувати цей показник під час здійснення закупівель високотехнологічних товарів на значні суми протягом наступних 10 років. Введення цього поняття передбачало зміну процедур публічних закупівель шляхом встановлення обов›язкових вимог щодо локалізації виробництва товарів. Ступінь локалізації визначається як показник місцевої складової у питомій вазі вартості вітчизняного виробництва у собівартості закупленого товару. Одночасно, введено обмеження на закупівлю товарів, робіт і послуг у громадян та юридичних осіб з Російської Федерації/Республіки Білорусь/Ісламської Республіки Іран. Ці зміни спрямовані на сприяння вітчизняним виробникам та мають на меті зменшення залежності від країни-агресора [3; 4].

Під час дії воєнного стану в Україні законодавцем встановлено нові вартісні межі для проведення публічних закупівель, які впливають на планування та виконання закупівельних процедур. В цей період застосовуються різні процедури проведення закупівель, включаючи укладання договорів з/без використання електронної системи закупівель. Під час проведення таких закупівель замовники зобов›язані дотримуватися принципів здійснення публічних закупівель, зокрема оприлюднювати звіти про укладені договори.

Публічні закупівлі є ключовим елементом, який визначає обсяг державного бюджету та відповідає за забезпечення різних потреб країни, включаючи соціально-економічні проблеми, обороноздатність та безпеку громадян, а також забезпечення освіти та охорони здоров›я. Закупівлі також відображають виконання політичної програми. Саме тому процес їх здійснення має бути прозорим, доброчесним, контрольованим і відповідати сучасним вимогам суспільства. Внесення змін до законодавства з публічних закупівель значно прискорює цей процес і стимулює розвиток бізнесу в умовах, які не є легкими для України [1].

Список використаних джерел

1. Вальковець А., Поляк К. Сучасний стан та перспективи розвитку електронних публічних закупівель в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-1

2. Пантелеймоненко А., Мілька А., Павленко О. Публічні закупівлі в Україні в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-20 (дата звернення: 08.04.2024).

3. Деякі питання здійснення оборонних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169-2022-п/print (дата звернення: 08.04.2024).

4. Про оборонні закупівлі. *Офіційний вебпортал парламенту України*. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808-20-п/print (дата звернення: 08.04.2024).

5. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування : *Офіційний вебпортал парламенту України*.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text (дата звернення: 08.04.2024).

УДК 001.89

Ліна ГРАБАР,
аспірантка кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Лілія ГОНЮКОВА,
доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Lina HRABAR,
postgraduate student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0009-1157-1136
Liliia HONIUKOVA,
Dr Habil. of Public Administration, Full Professor, Professor of Public Policy Department, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)
https://orcid.org/0000-0002-9474-5780

ТРУДОВА МІГРАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНУ ПОЛІТИКУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

LABOR MIGRATION IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION CHALLENGES AND ITS IMPACT ON THE SOCIAL POLICIES OF EUROPEAN COUNTRIES

The article explores the scale of migration following Russia's invasion of Ukraine in 2022 and the various political approaches of recipient countries towards Ukrainian refugees, including legislative initiatives, financial support, and repatriation programs. The reactions of the European Union and other countries to the influx of Ukrainian refugees, including the adoption of legal instruments and support programs, are also examined. Additionally, the policies of recipient countries regarding the return of refugees to Ukraine and efforts to accelerate integration and support for those choosing to stay are analyzed. It is found that government repatriation strategies can significantly impact recipient countries economically, considering the costs of support programs and potential labor shortages. Cooperation between different parties for the successful reintegration of Ukrainian refugees is discussed, along with factors influencing these processes. Successful reintegration requires a comprehensive approach, providing access to education, healthcare, and housing for returning refugees to positively impact Ukraine's demographic situation and contribute to economic recovery.
Keywords: *labor migration, social policy, globalization challenges, recipient country policies, refugees, migration policy, migration crisis.*

В умовах глобалізації та становлення міжнародного ринку праці міграція набуває все більшого значення та масштабів.

Основою міграційних процесів довгий час залишається саме трудова міграція. Експорт робочої сили формує значні ризики для результативності соціально-економічних і суспільно-політичних трансформацій. Якщо для країн-реципієнтів міграційні потоки приносять більше вигод аніж втрат, то наслідки для країн-донорів, розглядаються більше як негативні або суперечливі.

Довгий час Україна була однією із країн, яка є найбільшим постачальником робочої сили за кордон. З початком повномасштабного вторгнення в Україну це питання набуло більших масштабів. Україна була і залишається нині однією із головних країн по втраті активної та високоосвіченої частини населення у репродуктивному та трудовому віці, яка переходить до європейських та інших держав. До повномасштабного вторгнення в Україну, у 2015–2017 рр. кількість трудових мігрантів становила 1,3 млн осіб; у 2019-2021 рр. налічувалося від 2,5 до 3,2 млн трудових мігрантів на рік [1].

Станом на 19 квітня 2024 року в усьому світі було зареєстровано 6471600 біженців з України [3]. З одного боку війна і підтримка європейців відкрила «вікно можливостей» для категорії трудових мігрантів – використання гуманітарної та соціальної допомоги, пільги з житлом і працевлаштуванням формують передумови затриматися у Європі навіть тим, хто раніше не розглядав варіант трудової міграції, а з іншого боку для багатьох виявилася єдиною можливістю утримати хоч найменший рівень добробуту тим, хто через війну втратив домівку і засоби до існування.

Рівень соціального захисту в Європі є найвищим у світі, і щодо якості життя і благополуччя Європа посідає провідне місце. За рівнем мінімальних заробітних плат європейські країни поділяють на 3 групи. До першої групи входять країни, де щомісячна зарплата становить від 399 до 840 євро (Польща, Литва, Латвія, Естонія та ін.); до другої групи відносяться країни де мінімальна заробітна плата коливається від 887 до 1304 євро на місяць (Іспанія, Португалія, Словенія), а третя група – мінімальна заробітна плата понад 1700 євро на місяць (Франція, Німеччина, Нідерланди, Бельгія, Люксембург, Ірландія). В Україні з 1 січня 2023 року встановлена мінімальна зарплата у розмірі 6700 гривень (близько 168 євро) [5]. Різниця у реальних доходах за однакову роботу в різних країнах є одним з головних факторів, що змушує людей приймати рішення про еміграцію.

Важливим фактором вибору країни для біженців також є приваблива соціальна політика країн-реципієнтів. Сьогодні значна частина країн світу перейшла до політики сприяння залученню міжнародних трудящих мігрантів, з метою задоволення потреб своїх країн у робочій силі.

Після повномасштабного вторгнення в Україну потужна хвиля біженців з України виявилася для ЄС безпрецедентною, на що Євросоюз відреагував новим правовим інструментом та вперше активував Директиву про тимчасовий захист. Завдяки цьому українським біженцям було надано від 4 березня 2022 року негайний доступ до захисту, житла, медичного обслуговування, зайнятості та освіти [2]. Термін дії Директиви про тимчасовий захист завершується у березні 2025 року, тому Євросоюз починає уже замислюватися над тим, що можна запропонувати українцям щоб вони залишилися в приймаючих країнах. Особливо це стосується країн із низькою статистикою народжуваності, старінням населення та нестачею робочої сили.

Так, урядом Німеччини, де знаходяться під захистом найбільша чисельність українських біженців в ЄС, було схвалено законопроект, що передбачає пом'якшення вимог для отримання громадянства. Це стосується людей, яким вдасться успішно інтегруватися у суспільство, а саме: вивчити мову на високому рівні, мати високі професійні якості та брати активну участь у громадському житті.

Враховуючи високий дефіцит кадрів більше ніж у 150 професіях та кількості вакансій по країні понад 1,7 мільйона, така політика Німеччини спрямована на подолання внутрішньо державних проблем пов'язаних із недостачею трудових ресурсів. На соціальному рівні Німеччина вживає заходів для забезпечення залучення населення працездатного віку для успішної інтеграції та влаштування на роботу біженців. Нині запроваджено програму «турбоджоб», що покликана максимально працевлаштувати мігрантів. Окрім того, ФРН оплачує мовні курси та сприяє активній інтеграції українців. Значна кількість громад у Німеччині надають біженцям, крім соціальної допомоги, ще й гроші на оренду житла як альтернативу гуртожиткам для біженців.

Подібну соціальну політику щодо українських біженців впроваджує також Швейцарія, яка запровадила статус тимчасового захисту «S». Такий статус швидкого та небюрократичного захисту біженців Швейцарія активувала вперше. Але міграційна політика цієї країни значно відрізняється від політики Німеччини щодо українських біженців і вже почала впроваджувати програми щоб простимулювати українців повертатися назад на Батьківщину. Нині чотири країни (Швейцарія, Ірландія, Чехія та Норвегія) вже розробили програми фінансової підтримки українців, які вирішили повернутися у Україну.

Висновки. Необхідне подальше дослідження та моніторинг ситуації з міграцією біженців з України для ефективного управління кризою та розробки стратегій підтримки для тих, хто залишається та тих, хто розглядає повернення. Крім того, важливо враховувати індивідуальні потреби та ситуації кожного біженця, а також підтримувати розвиток інтеграційних програм та сприяти добровільному поверненню для тих, хто вирішив повернутися до України. Надалі співпраця між урядами країн-реципієнтів та України є ключовим елементом у вирішенні кризи та забезпеченні стабільності та підтримки для українських біженців.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/

2. Директива Ради 2001/55/ЄС від 20 липня 2001р. Про мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та відповідальності за наслідки такого прийому. — UNHCR: веб-сайт. URL: https://court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/Direkt_ES_2001_55.pdf (дата звернення 13.04.2024)

3. Операційний портал даних: веб-сайт. UNHCR collation of statistics made available by the authoritie: URL: https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine (дата звернення 13.04.2024)

4. Оцінка міграційних процесів та настроїв: звіт за результатами онлайн-опитування. Український Інститут Майбутнього. URL: https://news.uifuture.org/ocinka-migraciynikh-procesiv-ta-nastr/ (дата звернення 05.03.2024)

5. Statutory minimum wages, 2023 . URL: https://www.eurofound.europa.eu/en/data-catalogue/minimum-wages/statutory-minimum-wages-2023.

UDC: 111.821:316.42.063.3

Dumitru DODUL,
PhD, Associate Professor, Moldova State University, Republic of Moldova
https://orcid.org/0000-0003-4235-4467

Думитру ДОДУЛ,
кандидат філософських наук, доцент, Державний університет Молдови, Республіка Молдова

DILEMMA AND CHALLENGES OF THE 21ST CENTURY: THE IMPACT OF GLOBALIZATION AND TECHNOLOGY ON THE CLAIM OF CULTURAL IDENTITY

ДИЛЕМА ТА ВИКЛИКИ XXI СТОЛІТТЯ: ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРЕТЕНЗІЇ НА КУЛЬТУРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Звичні для нас процеси складного перекодування та переформатування соціокультурного простору призводять до появи конфігурацій та результатів, які ще не апробовані та досі не осмислені. Ідентичність, тісно пов'язана з наративами, характерними для цього простору, які створюють відчуття приналежності та зв'язку зі спільнотою, також очевидна в тому, як люди визначають себе, зокрема стосовно інших. Розкриваючи контекст, у якому відбувається конкуренція за розробку та використання віртуального простору та штучного інтелекту, ми бачимо припущення користувачів мережі використання кількох ідентичностей, використовуючи існуючі прогалини в регулюванні «правил гри». Онлайн-середовище пропонує свободу самовираження та переосмислення ідентичності, але це може призвести до фрагментації та втрати зв'язку з реальністю. Я підійду до ідентичності, яка постійно стає і яка потребує постійного «підживлення», після чого запропоную аргументи щодо важливості теорій, які посилаються на здатність «відповідати на виклики» як визначальний фактор у процесі збереження/перевизначення/ розчинення індивідуальної та колективної ідентичності.
Ключові слова: *ідентичність, глобалізація, мультикультуралізм, секуляризм, технологізація.*

Globalization and digitization have a significant and complex impact on cultural identity by providing new opportunities to connect cultures around the world. At the same time, there are risks to cultural diversity - the homogenization of cultures. Technologies have created new forms of cultural expression, such as digital art, electronic music or online literature. This can lead to greater diversity and innovation in the field of culture, on the other hand unequal access to digital technologies can lead to a digital divide, for some people access to a wider range of information than for others, who are the majority. Our internet-dependent world spiraling out of control, software that allows hackers to break into our devices and use personal data, dismantle safety controls at a chemical plant, alter election results [3], is another facet of our reality.

Thus, the opposition: global – local, one of the characteristics of globalization, which tends towards cultural homogenization and involves the confrontation between universalism and particularism, represents one of the most famous dilemmas of contemporaneity. As the Italian researcher Tullio-Altan also mentions, the individual gives meaning to the surrounding world through two types of experiences, a pragmatic one, which consists in the individual's critical detachment from reality, but also from other individuals who belong to this reality, oriented towards survival and self-preservation; another – symbolic, through which the subject identifies with the product of mythical transfiguration, which is loaded with positive and affective values and which, shared, become a reason for aggregation and a foundation of morality and solidarity. Products of symbolic transfiguration are religion, art, ideology, traditions, etc. This symbolic complex is the basis of collective cultural identity, which Tullio-Altan calls ethnos [5].

When we bring up the issue of secularism and the decline of traditional religions, we mention the impact on the population of the states in the post-Soviet space of «the more or less tense dialogue between the Soviet ideology and the Orthodox Church». In relation to «religious alienation», the regime favored a militant materialism, a shock rationalism - not by denying God, but by vehemently affirming man [2; p. 262]. For the West, it is a different situation, the secularization of democracies, which also generated the emergence of new religious movements, especially after the Second World War. The researcher in the field

of sociology of religion Eileen Barker, from the London School of Economics and Political Science (LSE), presented in her works the reasons for the emergence and the defining elements that a group should present in order to be considered a new religious movement [1; pp. 15-31]. In this sense, Bryan Wilson stated about these transformations referring to the cohabitation of people in local communities, where religion was effective in relation to their lives, for a long period of time, but with the passage of time the contexts became impersonal - a characteristic of the society of mass, and Christian religious doctrines no longer satisfied the social actor's thirst for relief and hope [6; pp. 141-170].

The post-Soviet states also face a number of unique economic challenges in the context of the global economy, including lack of capital, dependence on the export of raw materials, low productivity of the labor force as a result of migration and lack of education and qualification, poor infrastructure and outdated technologies. External debt burdens budgets and limits the ability to invest in development programs due to corruption, political instability and poor governance [4]. Braudel in this context related a situation from the last century but which is still current today «if we want to be on the wave». The international situation, the French researcher mentioned, has placed South America in a situation where it constantly has to hurry and, if it wants to sell, it has to produce sugar, coffee, rubber, nitrates, cocoa, and always cheap, at any price. Caught each time, in successive cycles, with their sudden, unexpected breaks, it is forced to make huge leaps, the result is known - last in this race [2; p. 143].

References

1. Barker Eileen. «New Religious Movements: Their Incidence and Significance.» Pp. 15-31 in New Religious Movements: Challenge and Response, edited by Bryan Wilson and Jamie Cresswell. London: Routledge. 15-32. 1999. ISBN 9780415200509

2. Braudel Fernand. Grammar of civilizations, vol.II, Bucharest: Meridiane, 1994. 280 p. ISBN 973-33-0197-3

3. Perlroth Nicole. This Is How They Tell Me the World Ends: The Cyberweapons Arms Race. Bucharest: RAO, 2022, 679 p. ISBN 978-606-006-771-9

4. Săgeată Radu. Cultural globalization and global culture. Bucharest: Editura Universitară, 2009. 256 p. ISBN: 978-973-749-585-3

5. Tullio-Altan C. Soggetto, simbolo e valore. Per un'ermeneutica antropologica. Milano, Feltrinelli, 1992. 254 p. ISBN-10 8807101610, ISBN-13 978-8807101618

6. Wilson Bryan. Religion in Sociological Perspective, Bucharest: Ed. Trei, 2000, 208 p. ISBN: 973-9419-77-1

УДК 351

Silvia DULSCHI,
doctor, associate professor, State University of Moldova

Сільвія ДУЛЬСКА,
доктор, доцент, Державний університет Молдови

RESIZING THE ACTUALITY OF ECOLOGICAL SECURITY IN THE CURRENT CONDITIONS

ЗМІНА АКТУАЛЬНОСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Екологічна безпека – комплекс науково обґрунтованої діяльності людини, спрямованої на збереження сприятливої якості навколишнього середовища, запобігання її забрудненню та деградації в процесі суспільного розвитку, відновлення та підтримання екологічної рівноваги. Загальне завдання охорони навколишнього середовища полягає у виявленні причин забруднення навколишнього середовища, встановленні методів і умов запобігання забрудненню, зменшення та повного уникнення його наслідків. Екологічна безпека є відповідальністю всього суспільства, яка реалізується в інтересах усіх членів суспільства. З цих міркувань відповідна діяльність повинна стати однією з головних причин існування кожної людини, а також суспільства в цілому. Вона являє собою завдання великого суспільного інтересу, факт, що визначає особливо важливе місце і роль держави в цьому процесі в сучасному світі. У цьому сенсі на сьогоднішній день держава виконує екологічну функцію, через яку вона виконує свій обов'язок щодо забезпечення здорового, збалансованого та сприятливого середовища для гармонійного розвитку кожної людини та всього суспільства.
Ключові слова: *екологічна безпека, екологічна рівновага, екологічна політика, забруднення, вода, якість ґрунту, природні ресурси.*

Over the course of the last century, the process of environmental degradation intensified, threatening humanity with an ecological catastrophe. This situation is due to the fact that economic activity is not compatible with ecological laws and environmental protection services. Global environmental changes resulted. In the atmosphere, the concentration of harmful gases increases, it worsens the greenhouse effect, leads to the destruction of the ozone layer or generates acid rains. The salinity of freshwater degrades at an accelerated rate, increases the concentration of heavy metals and other pollutants in the soil and decreases its fertility. [3, p.126]

Those resources that were once considered renewable become non-renewable. Such changes negatively influence human health, life span, and have a negative impact on economic development. All these demonstrate that human society has reached a critical level, after which irreversible processes can follow that would endanger the existence of humanity. In order to avoid such a gloomy outlook and ensure the survival and prosperity of humanity, more and more representatives of society come to the conclusion that the problems of environmental protection and economic development must be solved in mutual cooperation in the interest of the whole contemporary and future generation human beings. [9, p.34] The geopolitical and socio-economic evolution of the second half of the 20th century and the beginning of the 21st century, put humanity in front of a vital problem, to develop civilization continuously, without destroying the balance of the planet. Negotiations and discussions took place at the global level from the moment humanity became aware of this problem, they gradually created a new concept, „Sustainable Development», as a viable alternative solution. Ecological security is a problem of global importance, it has become a national priority, because it directly aims at the needs of life and health of the population, the realization of economic interests, presumably the sustainable development of society.

As well as other countries in the region, the Republic of Moldova faces numerous significant problems in the field of the environment. The imbalances observed in the Republic of Moldova are linked, on the one hand, to the overexploitation of renewable natural resources, on the other hand, to the global degradation of the environmental health. The reduction of resource regeneration capacities and environmental pollution vitally affects the security of human existence. The reform of all the fields of the national economy caused the need to change the attitude towards the use of natural resources, and to promote an economic and

social development compatible with the environment. The existence of a clean environment irrefutably contributes to ensuring the fundamental human rights provided by the Constitution of the Republic of Moldova: the right to life and the right to physical and moral health. This implies preserving the health of the main components of the environment (air, water, soil, flora and fauna), in the pursuit of sustainable development. [2] Following the changes produced over the last few years in our society, in the structure of the national economy, but also in the existing legislative framework, the need to develop a sound policy in the field of environmental protection has arisen: a) to determine principles basic principles and priorities in the field environmental protection, rational use of natural resources and sustainable development of the country; b) to ensure the synergism of the implementation of the international obligations assumed by the Republic of Moldova and the realization of the political framework through the prism of European integration; c) to constitute the basis of the institutional reform and consolidation of the implementation capacities of the political and legislative framework in the field of environmental protection and sustainable use of natural resources. The carelessness of developing a policy document in the field of the environment has been noticed over the last few years both by national experts and by international experts engaged in various environmental missions in the Republic of Moldova. The need for elaborating a document of policies in the field of the environment has been noticed over the past years both by national experts and by international experts engaged in various environmental missions in Moldova [10].

The elaboration of the Environmental Strategy 2023-2030 has been dictated by the country's vector of European integration, the current requirements for aligning national legislation with EU directives, and ensuring sustainable development of the country through the promotion of green economy. That is why, the need for research on international and national environmental policies, collaboration with international organizations and attributions in the field of environmental protection, the modalities by which the responsibility of states for trans pollution can be invoked construction, accompanied by the presentation of concrete and recent pollution situations, presents special importance both from a doctrinal point of view, but also as a way of signaling the irreversible degradation of the environment. At the same time, it is relevant to present the difference between the obligations of developed states, on the one hand, and those in the process of development, and the principle of common responsibility, and the serious problems faced by the environment at the global level, such as the depletion of the ozone layer, climate change atics or affectation biodiversity.

A topical problem highlighted in the present study is related to the difficulties of states to implement and consolidate international environmental regulations through national authorities and jurisdictional courts. At the theoretical level, important and various materials have been produced in the field of environmental protection, but at the practical level the progress is quite limited. The normative framework in the matter is oversized, as the number of treaties regarding the environment has reached over 1000 according to some theoreticians, a fact that conditions and complicates the efficiency of environmental policies. Through the present work, we want to offer a comprehensive and up-to-date look at the issue of the economic impact of environmental policy in the EU, of the influence of community environmental legislation on economic growth.

On the appropriate scale and with a more pronounced rhythm, a process of environmental deterioration also takes place in the Republic of Moldova. The state of affairs in this context highlights very clearly the need to address the problem of environmental security by improving the legislative framework.[8,p.59] Much has already been undertaken in the field of ensuring Sustainable Development, which provides for the attempt to achieve economic growth through methods that are to the advantage of the environment or, at least, do not contribute to its deterioration. Numerous efforts have already been made in the realm of ensuring Sustainable Development, which entails striving for economic growth through methods that prioritize environmental preservation or, at the very least, abstain from contributing to its degradation. [6, p.32] Environmental pollution and degradation in the Republic of Moldova, in some chapters, have become irreversible. Consequently, the quality of life of the population is put in danger, which becomes the most affected in Europe. Obtaining the EU candidate country status will lead to closer cooperation with the EU and the implementation of other bilateral agreements. As a whole, the Republic of Moldova must seriously examine the possibility of rationalizing its international collaboration activities and must focus on the problems that are really important for the country, and not just on the proposals of donors.

References

1. Ceban Cristina, Tarlev Veronica. Note de curs. Dreptul internațional al mediului. Chișinău, 2013
2. Constituţia R.Moldova adoptată la 29.07.1994, în vigoare din 27 august 1994. M. Of. al R. Moldova nr. 1 din 12.08.1994.
3. Duțu Mircea. Dreptul Mediului. Suport de curs.Un. Ecologică București, 2012 p.18-43.
4. LP nr.1515 din 16.06.1993 privind protecţia mediului înconjurător, publicat: 30-10-1993 în MO, nr. 10 art. 283.
5. Protecția mediului. Curs. http://www.epm.ugal.ro/Protectia%20mediului-curs.pdf p.7
6. Oprea Raducan. Dezvoltarea durabilă și protecția mediului. Galați: 2008 p.32
7. Rotaru Alina. Probleme ale dezvoltării legislației ecologice în Moldova la etapa actuală. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2012 p.43-45.
8. Ruxandra-Mălina Petrescu-Mag. Protecția mediului în contextul dezvoltării durabile. Legislație și instituții. Cluj-Napoca: Bioflux, 2011
9. Ţarcă Şt. Dreptul mediului. Curs universitar. Bucureşti: Editura Lumina Lex, 2005, p. 34 https://www.mediu.gov.md/ro/content/4548

УДК 351

Іон ДУЛЬСКІІ,
кандидат історичних наук, доцент, Державний університет Молдови

Ion DULSCKY,
Associate Professor, State University of Moldova

ЗАВДАННЯ РЕФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В РЕСПУБЛІЦІ МОЛДОВА

OBJECTIVES OF REFORMING PERSONNEL POLICY IN THE PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM IN THE CONTEXT OF THE EUROPEAN INTEGRATION PROCESS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

In this article, the subject of personnel policy objectives in the context of the accession of the Republic of Moldova to the European Union is addressed. The personnel policies are examined through the lens of the management of the public function and civil servants, the problems regarding the management of the automated information system of the public function, the career and the professional development of civil servants being brought into relevance.
Keywords: *public administration, public function, professional development, professional career, automated information system.*

Забезпечення ефективного функціонування державних установ і, зокрема, державного управління знаходиться в тісному взаємозв›язку з кадровою політикою. З цієї точки зору необхідно вивчити здійснення компетентними установами управління державними функціями та державними службовцями. Ця проблема стала ще більш актуальною з точки зору отримання Республікою Молдова статусу країни-кандидата та початку переговорного процесу.

Управління публічною функцією та державними службовцями належить до компетенції Уряду та здійснюється Державною канцелярією, яка розробляє, сприяє та реалізує державну політику у сфері людських ресурсів у державному управлінні та координує здійснення управління людськими ресурсами. у складі міністерств та інших центральних органів управління, підпорядкованих Уряду, та організаційних структур у межах їх компетенції.

Важлива роль у забезпеченні управління державними функціями та державними службовцями на національному рівні належить інформаційній системі. Облік державних посад і державних службовців на національному рівні здійснюється шляхом ведення реєстру державних посад і державних службовців та особових справ державних службовців. Кожен державний орган зобов'язаний передавати Державній канцелярії на запит усі дані, необхідні для виконання своїх обов'язків, які випливають із закону.

З технічних та організаційних причин виконання необхідних дій щодо функціонування Автоматизованої інформаційної системи Реєстру публічних посад та посадових осіб не було здійснено та Реєстр не став функціональним інструментом в управлінні. кадрового забезпечення органів державної влади. Постановою Уряду № № 681/2020 затверджено Концепцію автоматизованої інформаційної системи АІС «Електронний реєстр працівників» для бюджетної сфери, яка стала обов'язковою для впровадження в усіх бюджетних установах. Серед цілей даної системи – забезпечення автоматизованих засобів обліку трудових відносин для роботодавців, найманих працівників та органів державної влади, що сприятиме спрощенню процесів подання, отримання, видачі, зберігання, моніторингу інформації, пов'язаної з трудовими відносинами. При всіх сподіваннях на потенціал цієї системи, відзначимо обмеженість можливостей АІС як інструменту управління кадрами в органах державної влади. Відповідно до вищевикладеного, наразі державна служба в Республіці Молдова не має унікальної та життєздатної інформаційної системи для управління людськими ресурсами на державній службі.

Інша проблема управління державною посадою та державним службовцем пов›язана з кар›єрою на державній посаді. Відсутній інтерес до діяльності державного службовця у молодих спеціалістів. Поясненням такої ситуації є чинна система оплати праці, обмежені соціальні виплати,

бюрократична організаційна культура, вимоги щодо обов›язків, навантаження, несумісності та обмеження роботи, непередбачуваність кар›єри, а також обмежені можливості просування по службі. Крім того, відсутність інтегрованої системи загальних і спеціальних навичок на державній службі, адаптованої до потреб посад у державному управлінні, співвіднесеної з національними пріоритетами та дозволяючої цілеспрямованого підходу до професійного розвитку, швидко та якісно.

Ступінь зайнятості державних посад залишається практично на тому ж рівні, що й у попередні роки. Таким чином, більшість органів державної влади стикаються з дефіцитом кадрів, високим навантаженням на наявний персонал та низьким рівнем кандидатів на конкурсах на вакантні державні посади, особливо на керівні посади. Гендерна рівність є позитивною на всіх державних посадах, тому на державних посадах із загальним статусом переважна більшість посадовців – жінки (74% – жінки, 26% – чоловіки), порівняно з 60% у країнах ОЕСР.

З метою підвищення привабливості та залучення молодих спеціалістів, зацікавлених у розвитку кар'єри в державному управлінні, пропонується запровадити в національному законодавстві механізм організації та проведення програми оплачуваного стажування на державній службі. Таким чином, оплачуване стажування на державній службі стане ефективним способом залучення молодих талантів на державну службу з подальшим працевлаштуванням через спеціальний механізм у центральних органах державної влади. Основною метою даного заняття є розвиток професійних навичок слухачів та набуття професійного досвіду, необхідного для професійної діяльності, що сприяє переходу від системи освіти до ринку праці. У дослідженні також були висвітлені причини непривабливості кар'єри на державній посаді

Причини непривабливості кар'єри на державній посаді також були висвітлені в дослідженнях, проведених у рамках проекту технічної допомоги, що фінансується європейськими фондами для підтримки реформи державного управління, а саме:

• Пільговий пакет заробітної плати. Відповідно до норм законодавства місячний оклад державних службовців (крім державних службовців зі спеціальним статусом) складається з фіксованої та змінної частин.

Рівень зарплати в центральних адміністративних органах (і на місцевому рівні) загалом нижчий, ніж у міністерствах. Це негативно впливає на мотивацію державних службовців в адміністративних органах, для яких таким чином зменшуються шанси отримати кваліфікований персонал. Оскільки рівень заробітної плати є досить низьким, підвищення продуктивності можна розглядати як спосіб підвищення зарплат державних службовців у цілому, а не як винагороду за найкращих результатів. Порівняно із заробітною платою в приватному секторі рівень заробітної плати більшості державних службовців, особливо працівників початкової ланки, дуже низький і неконкурентоспроможний.

• Несумісність і правові обмеження, встановлені законом, не компенсуються іншими перевагами.

Державна служба регулюється Законом № 158/2008 щодо державних функцій та статусу державних службовців з подальшими змінами та доповненнями. Закон регулює цілі та сферу застосування, основні поняття, фундаментальні принципи, встановлення та класифікацію державних функцій, компетенцію щодо управління державними службовцями, права, обов'язки, несумісності та обмеження, спосіб найму, оцінку результатів діяльності, професійний розвиток, винагорода та соціальні пільги, зміни у службових відносинах, відповідальність, дисциплінарні порушення, санкції та процедури.

Закон 158/2008 передбачає субсидіарне застосування загального трудового законодавства, а також цивільного, кримінального та адміністративного права. У цьому контексті слід зазначити, що відносини між державним органом-працівником і державним службовцем не є договірними, а ґрунтуються на адміністративному акті про призначення на посаду, який додатково передбачає деякі права та обов'язки та обмеження.

• Невелика кількість кандидатів на вакансію може бути показником структурної недостатньої довіри до справедливості системи набору та відбору.

• Постійне навчання державних службовців недостатньо відповідає очікуванням працівників державного сектору.

Професійний розвиток державних службовців визнається Законом №. 158/2008 як важливої частини ширшого процесу розвитку потенціалу. Однак існує деяка частка небажання державних службовців проходити курси навчання через велике робоче навантаження або недостатню привабливість навчальних програм.

• Оцінка роботи не пов'язана безпосередньо з рівнем пакету заробітної плати. Оцінка ефективності здійснюється відповідно до Закону № 158/2008 та рішення Уряду № 201/2009. Основними критеріями оцінки діяльності є робочі цілі державного службовця, його ключові пріоритети відповідно до місця роботи, які мають бути досягнуті протягом оцінюваного періоду, передбачаючи необхідні/очікувані результати. На практиці після прийняття нового законодавства про оплату праці атестація втратила своє значення. Як наслідок, багато державних службовців більше не розуміють цінності щорічної атестації, оскільки рівень досягнень не пов'язаний із системою бонусів, яка корелює з позитивними результатами атестації.

• Обмежені можливості просування по державній кар'єрі. Система кар'єрного зростання є жорсткою, за якої просування на вищу посаду відбувається лише у разі вакантності вищої посади та на розсуд керівника. Просування на державних посадах у більшості державних органів є проблемою для ефективного управління людськими ресурсами. Особливо це стосується вищих рівнів ієрархії, де, природно, вакансій ще менше, а шансів на просування по службі майже немає. Це негативно позначається на мотивації та професійному розвитку державних службовців.

Інша важлива проблема управління державною службою та державними службовцями стосується існуючої системи підвищення кваліфікації державних службовців. Ми вважаємо, що він не відповідає інституційним та індивідуальним потребам у навчанні державних службовців через відсутність спеціалізованих навчальних програм, орієнтованих на розвиток навичок, відсутність сертифікованих та добре вмотивованих тренерів-практиків, недостатнє співвідношення між попитом і пропозиція курсів, недостатність фінансових ресурсів та/або невиділення необхідних коштів, відсутність оцінки потреб у навчанні в державних органах, відсутність конкурентного ринку для провайдерів навчання, але також брак часу для навчання державних службовців.

Органи державної влади зобов'язані забезпечити кожному державному службовцю різні форми безперервного професійного розвитку тривалістю не менше 40 годин на рік, кожному вищому державному службовцю та вищому державному службовцю початковий курс професійного розвитку управлінських навичок тривалістю щонайменше 40 годин, а для кожного державного службовця-дебютанта – початковий курс тривалістю не менше 40 годин. Для фінансування процесу підвищення кваліфікації державних службовців кожен орган державної влади має виділяти не менше 2% фонду оплати праці.

Академія державного управління відіграла важливу роль у здійсненні навчальних програм протягом останніх трьох десятиліть, зараз цю діяльність здійснює Інститут державного управління Державного університету Молдови. Незважаючи на значні результати щодо підготовки та професійного розвитку державних службовців, продемонстровані Академією державного управління, діапазон програм, необхідних для професійного розвитку, набагато більший, ніж професійні, технічні та людські можливості, які вже є в Інституті державного управління. Нові підходи та виділення також необхідні для виміру підготовки тренерів, здатних проводити навчальні заходи для державних службовців.

Згадані завдання є лише найбільш чутливими з точки зору кадрової політики для кращої інтеграції Республіки Молдова в Європейський Союз.

Список використаних джерел

1. Закон 158/2008 про державну посаду та статус державного службовця

2. Постанова Уряду № 201 від 11.03.2009 р. щодо реалізації Закону 158/2008.

3. Постанова Уряду № 126 від 15-03-2023 про затвердження Стратегії реформи державного управління в Республіці Молдова. на 2023-2030 роки Опубліковано: 18-04-2023 в Офіційному віснику № 130

УДК 001.89

Ігор ЗБІГЛЕЙ,
студент 2-го курсу 281 «Публічне управління та адміністрування» ОПП «Державна служба» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ihor ZBIHLEI,
2nd year student of 281 «Public Management and Administration» OPP «Public Service» of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Тетяна ВАСИЛЕВСЬКА,*** *доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОЇ ЕТИКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ ЯК ЕЛЕМЕНТА СТІЙКОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

FORMATION OF POLICY IN THE SPHERE OF PUBLIC ETHICS AT THE LOCAL LEVEL AS AN ELEMENT OF SUSTAINABILITY OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Ensuring public integrity is important for promoting the general welfare and maintaining legality in the activities of public institutions. This is seen as a direct counterbalance to corruption, according to (UNCAC). However, fostering integrity in public service requires more than simply adhering to personal and professional ethical standards. Without an appropriate ethical culture and an effective integrity management system at the organizational level, public servants may face a variety of obstacles that prevent them from acting with integrity even with their best efforts.
Public servants must demonstrate high professionalism and dedication to serving the public good, making decisions based on transparency and accountability.

Оскільки Україна є країною, що розвивається, вона приділяє велику увагу впровадженню етичних стандартів у державному секторі. Основною метою є створення прозорості та високого рівня довіри до влади, що сприятиме підвищенню ефективності управління країною.

Громадяни сприймають владу в першу чергу через призму свого досвіду взаємодії з місцевою владою.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 158 від 5 серпня 2016 року були затверджені «Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування» [3].

В основу, зазначених у Правилах етичної поведінки державних службовців, моральних засад діяльності службовців було покладено наступні принципи, яких повинні були дотримуватися державні службовці:

– сумлінність;
– доброчесність;
– підзвітність;
– дотримання політичної нейтральності (перетинається зі статтею Закону України «Про корупцію»);
– гласність та прозорість;
– відданість інтересам держави та суспільства [5].

Окрім того, Національне агентство України з питань державної служби ухвалило рішення № 3384 від 20.09.2023 р., яке затверджує правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Розділ 6 Закону України «Про запобігання корупції» визначає правила етичної поведінки державних службовців, зокрема, наголошуючи на пріоритеті інтересів держави та територіальних громад:

– виконуючи свої службові обов›язки, державні службовці повинні бути політично нейтральними, не допускати проявів особистих політичних переконань та не висловлювати підтримку будь-

яким політичним партіям чи організаціям, державний службовець повинен діяти об'єктивно і неупереджено, незалежно від особистих інтересів, політичних переконань чи ідеологічних уподобань;

– державний службовець мусить виконувати свої обов'язки відповідально, професійно та ефективно, запобігаючи зловживанням та неефективному використанню державного майна;

– державні службовці повинні утримуватися від виконання будь-яких рішень чи доручень, що суперечать закону, незважаючи на особисті інтереси;

– державний службовець мусить працювати виключно на користь держави або територіальної громади, гідно представляючи їхні інтереси;

– державні службовці не повинні розголошувати або використовувати конфіденційну інформацію, крім випадків, передбачених законом [8].

В основу моделей етичної поведінки покладено ідеї та принципи, що зумовлені природою етики як науки:

– дотримання відповідності цілей і засобів професійної діяльності вищим цінностям і цілям;

– повага до національних звичаїв і традицій.

– засади забезпечення гуманізму, законності, справедливості, обґрунтованості, оптимальності та естетичної виваженості діяльності (рішення, поведінки);

– принцип всезагальності морально-етичних засад і норм та їх результативності в межах кожної сфери і на всіх рівнях державної служби [9].

Етична поведінка на місцевому рівні є важливим чинником стабільності територіальних громад. Вона забезпечує довіру між мешканцями та владою, сприяє легітимності управління та прозорості процесів, розвиває справедливість і рівність перед законом, сприяє стабільності та економічному розвитку, а також підвищує відповідальність представників влади перед громадою.

Список використаних джерел

1. Башкатова В. Державна політика у сфері запобігання і протидії корупції в Україні. 2020. С. 44–50.

UDC: 174:342.5.07

Angela ZELENSCHI,
PhD, Associate Professor, «Ștefan cel Mare» Academy, Republic of Moldova
https://orcid.org/0000-0002-2831-9473

Анжела ЗЕЛЕНСКІ,
кандидат філософських наук, доцент, «Ștefan cel Mare» Академія, Республіка Молдова

PUBLIC IMAGE MANAGEMENT OF LAW ENFORCEMENT BODIES

УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМ ІМІДЖЕМ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

У тезах стверджується, що публічний імідж правоохоронних органів - важливий ресурс, яким необхідно управляти, щоб забезпечити легітимність дій і довіру громадян. Автор вважає, що процес управління публічним іміджем містить у собі формування бажаної поведінки співробітників і побудову ефективних зв›язків із громадськістю. Публічний імідж впливає на якість співпраці між правоохоронними органами та зацікавленими сторонами у вирішенні завдань із забезпечення громадського порядку та безпеки.
Ключові слова: *публічний імідж, доброчесність, зв'язки з громадськістю.*

Public image refers to the representation that a particular audience has of an organisation. Representation is formed in the 'collective mindset' and is made up of opinions, attitudes, beliefs, prejudices and expectations about professional performance. Public image is a consequence of the actions of employees and the communication process, of what the organisation communicates about itself and of public opinion about the organisation. Thus, there is a correlation between organisational behaviour, organisational communication and how the public perceives the organisation. «Every organization seeks to be perceived as a «good citizen», a provider of social and environmental security» [3; p.71]. Managing the law enforcement body's public image in the internal affairs system is done both to predict reputational risks, explain events and determine desirable employee behavior, and to avoid communication dysfunctions between the law enforcement body and its external environment.

Strengthening security efforts requires an advanced and effective level of cooperation with all stakeholders in order to effectively fulfill service tasks and solve problems facing society. «Public confidence is a necessary precondition for effective policing. Without this confidence, the public will not be willing to report crime and provide police with the information they need to work productively» [2; p.246]. The structural subdivisions of the Ministry of Internal Affairs have the task of creating conditions in which citizens take responsibility for improving the quality of life and, to this end, to trust and support law enforcement agencies in preventing and combating crime.

The notion of public image is closely linked to notions of reputation, integrity and social responsibility. «The reputation of an institution, conceived as a social assessment, a dynamic characteristic of the organisation's behaviour, which is formed over a long period of time, must have as its point of reference the stability of its reception and its interpretation as an organisation with maximum social responsibility, with established traditions, with consolidated relations in relation to political and economic circles and to society as a whole» [5; p.94]. Reputation is a consequence of integrity, it is a characteristic of responsible individual and group behaviour in the organisational environment, it reflects public perception and opinion, favourable public esteem.

In an organisational context integrity means the shaping of an organisational culture and the functioning of the organisation according to a set of well-defined values and norms relevant to police integrity. Individual integrity is acting in accordance with established values and norms. „Police integrity is the normative inclination among police to resist temptations to abuse the rights and privileges of their occupation» [1; p.1]. The media has the role of informing the public and contributes to the reputation of law enforcement bodies. However, it can unfairly fuel negative perceptions by absolutising certain incidents and abuses. From an organisational perspective, integrity is about organisational effectiveness. It is the responsibility of managers to ensure integrity. By taking a holistic approach to integrity issues, assessing integrity at individual, organisational and environmental levels, an understanding of the problem can be established and resolved.

Social responsibility is a commitment to manage the social impacts of the activity and to provide quality services, taking into account citizens' expectations. Social responsibility is reflected in the strategies, services and information provided to the public, but also in ethical behaviour towards stakeholders. Legitimacy of law enforcement bodies can be achieved if citizens recognise that services are delivered with professionalism, integrity, impartiality and fairness.

Factors that contribute to a positive public image are: the management team of well-respected leaders; the integrity of each employee; past performance, staff who have worked in the past and contributed to the success achieved; the reputation built, which is the pillar on which current efforts are based; the quality of services provided; the fulfillment of citizens' needs; employee loyalty, the ability to attract, grow and retain staff in the internal affairs system. Public image reflects both desirable employee behaviour and organisational effectiveness. «The level of criminality for the public is a direct indicator of the efficiency and professionalism of the police in carrying out their direct duties. On the other hand, the professional conduct of the police officer also has a considerable impact on the image they represent in general» [4; p. 94]. The process of planning, organising and assessing the work of civil servants with special status includes objectives of increasing the level of professionalism and strengthening integrity, which forms the positive public image in the social environment.

Public relations practice aims to build trust through communication strategies and techniques. Public relations is «a distinct managerial function that helps to establish and maintain mutual lines of communication, understanding, acceptance and cooperation between an organisation and its target audiences. This function involves managing issues or events; it helps management be informed about and respond to public opinion; it defines and reinforces management's responsibility to serve the public interest; it helps management keep abreast of change and use it effectively, serving as an early warning system and anticipating trends; and it uses both research and ethical communication techniques as its primary working tools» [6; p.4]. Public relations management is a process that encompasses a series of actions or functions that produce a result - research, planning, execution and evaluation. The public relations process is a perpetual cycle of actions. A group of researchers have described this process and its components using the acronym RACE. «Public relations practice consists of four key elements: Research, What is the problem or situation? Action, What will be done with the situation? Communication, How will the public be informed? Evaluation Has the message reached the public? What was its effect?» [6; p.7]. Following the RACE model, initially information about a situation is obtained, the data is analysed and recommendations are made to management about the necessary actions to be taken. This is followed by implementing the plan and assessing the effectiveness of the actions. Problem management in internal affairs is a systematic and proactive activity to prevent crisis situations and anticipate threats before they have a negative effect on the public image.

Public image building is a strategic task for the managers of the police organisation and all its staff. Positive public image is formed both objectively and subjectively. Public relations work is a continuous process, is based on public policy and leads to real performance if the citizen's needs for public order and security are met. Two-way communication is based on collecting information from the social environment, transmitting information to the public and following their feedback. Knowledge of public feelings and attitudes can be achieved by applying quantitative and qualitative methods of social reality research. The mission of public relations is not only to provide information about various aspects of professional activity, but also to promote organisational values and objectives, change attitudes and individual and group behaviour. Thus, the public image of law enforcement bodies is closely linked to the actions of employees and the messages conveyed to society about the work they perform.

References

1. Carl B. Klockars, Sanja Kutnjak Ivkovic, M.R. Haberfeld. Enhancing Police Integrity. Springer, 2006. ISBN 978-0-387-36954-9

2. Erhan Ianuș. Mechanisms and tools for monitoring police activity. In: Theory and practice of public administration. International scientific conference, 20 mai 2022. Chișinau: CEP USM, 2022. P.242-250.

3. Ioniță Mirela. Public image of organisations. Bucharest, 2020. ISBN 978-606-524-260-9

4. Manoli Mircea, Cheianu-Andrei Diana. Methodology of studying the image of law enforcement bodies. In: Studia Universitatis. 2011. Nr. 3 (43). P.89-98.

5. Moraru Victor. Public relations - a tool to promote the image of public institutions. In: Public Administration. 2015. Nr. 4. P.22-33.

6. Denis L. Wilcox, Glen T. Cameron, Phillip H. Ault, Warren K. Agee. Public relations: strategies and tactics. Bucharest: Curtea Veche Publishing, 2009. ISBN 978-973-669-776-0

7. Бондаренко С. М., Гончаренко Д. Р. Етика поведінки державного службовця : thesis. 2020. С. 40–43.

8. Василевська Т. Етика в публічній службі. Київ : НАДУ, 2018. 256 с.

9. Деякі питання реформування державного управління України : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 21.07.2021 р. № 831-р : станом на 23 груд. 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-р#Text (дата звернення: 02.04.2024).

10. Джумагельдієва Г. Д. Механізм формування етичного кодексу в системі державного управління. *Державне управління*. 2019. С. 125–129.

11. Карасюк М.В. Загальна характеристика електронного декларування як засобу запобігання корупції в цифровому середовищі. 2022. С. 151–157.

12. Європейський кодекс поведінки для осіб, котрі залучені до місцевого та регіонального врядування, URL: https://rm.coe.int/168071b2e5 (дата звернення 23.04.2024)

13. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки : Закон України від 20.06.2022 р. № 2322-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text (дата звернення: 23.04.2024).

14. Про затвердження Порядку формування, ведення та оприлюднення (надання) інформації Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування : Наказ Нац. агентства з питань запобігання корупції від 23.07.2021 р. № 448/21 : станом на 13 груд. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0986-21#Tex t (дата звернення: 21.04.2024).

УДК 353:005.334

Анастасія ІЛЬЇНА,
магістрантка кафедри публічного управління, адміністрування та міжнародної економіки Білоцерківського національного аграрного університету

Anastasia ILINA,
graduate student of the Chief of Public Management and Administration at Bila Tserkva National Agrarian University

Науковий керівник: ***Вікторія ПАНАСЮК,*** *кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління, адміністрування та міжнародної економіки Білоцерківського національного аграрного університету*

АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ

ANTI-CRISIS MANAGEMENT IN THE PUBLIC AREA

The fundamental principles, strategies and consequences of the implementation of anti-crisis measures at public sector entities were studied. Anti-crisis management is a response to the challenges of risks associated with the possible occurrence of crisis situations, and should be an integrated component of the overall management system. Crises can be predicted, accelerated, anticipated, postponed or mitigated; you can and should prepare for them. Crisis management requires specific approaches, knowledge and experience, and can accelerate and minimize the consequences of crisis situations. Key components of successful crisis management were identified, including strategic planning, risk assessment, crisis monitoring and stakeholder engagement. The importance of anti-crisis management for increasing the stability and stability of public sector entities, their preparedness for crises and their management is substantiated.
Keywords: *anti-crisis management, public area, management decisions, development, strategy.*

Кризові явища в економіці, які відбувалися у світі протягом останніх років, підкреслили необхідність ефективного регулювання економічних процесів, особливо в тих галузях, що відзначаються високим рівнем ризику та невизначеності. Науковці вважають, що країни з високим рівнем розвитку активно залучаються до протидії кризовим явищам шляхом застосування відповідних методів антикризового управління.

У визначенні антикризового управління ряд авторів розглядають його як складну діяльність, що включає прогнозування кризових ситуацій, аналіз їх симптомів, визначення методів для зменшення негативних наслідків і використання факторів кризової ситуації для забезпечення подальшого розвитку. При цьому вказують на те, що антикризове управління може розглядатися як комплексний, багатоплановий процес, який включає систему заходів, таких як діагностика (моніторинг, аналіз, оцінювання, контроль), планування (прогнозування, розроблення сценаріїв, моделювання, програмування) і нейтралізація (прийняття управлінських рішень; реалізація стратегій, проектів, планів профілактичних та надзвичайних заходів, включаючи мобілізацію ресурсів), спрямовані на подолання самої кризової ситуації, а також її причин та симптомів на всіх рівнях економіки [1, с. 67].

В публікаціях вітчизняних дослідників антикризове публічне управління розглядається як багатоетапний процес, який можна умовно розділити на три основні етапи. Перший етап – передкризовий (попереджувальний) – передбачає виявлення потенційних негативних факторів зовнішнього середовища шляхом постійного моніторингу та готовність до превентивних заходів. Другий етап – кризовий стан – передбачає швидке реагування на події, тобто негайний початок робіт, заздалегідь визначених у антикризовій структурі. Третій етап виходу з кризи (стабілізаційний етап) – включає в себе систематичне втілення розробленої стратегії для подолання кризової ситуації [2, с. 87].

Процес антикризового управління свідомо вибудовується за критеріями раціональності, ефективного використання ресурсів та економії часу. Цей підхід відомий як технологія антикризового управління, яка полягає в обранні та застосуванні певної послідовності, комбінації форм, методів, механізмів та інструментів для розробки управлінських рішень, в тому числі у сфері публічного управління. В публічному управлінні, на відміну від сфери економіки, перед учасниками стоїть завдання не лише досягнення економічної ефективності, а й забезпечення ефективного управління

системою і прийняття соціально справедливих публічно-управлінських рішень у разі негативної рентабельності.

Нині в Україні актуальною залишається проблема удосконалення організаційних принципів антикризового управління, а також забезпечення висококваліфікованими кадрами всіх рівнів публічного управління. Для досягнення цієї мети логічним буде застосування ряду інструментів подолання кризових ситуацій: проведення глибокого та прогнозного аналізу соціально-економічної та політичної кон›юнктури з метою ефективного реагування на потенційні кризові загрози; прогнозування та передбачення більш глибоких та реальних кризових процесів з метою їх запобігання; розроблення та впровадження конкретних антикризових стратегій; забезпечення політико-правового, організаційного та кадрового базису для ефективної реалізації антикризових стратегій. Останнє включає в себе практичну реалізацію управлінських заходів з метою негайного втручання в кризові ситуації та їх подолання [2, с. 87-88].

Глибина кризового стану та тривалість його настання залежать від ряду чинників, серед яких співвідношення кількості та інтенсивності вихідних явищ, вплив зовнішніх та внутрішніх факторів, інтенсивність процесу формування проміжних кризових явищ, а також значущість кожного чинника для системи. Визначаючи концепцію антикризового державного управління, науковці розрізняють такі підвиди: передкризове управління, спрямоване на своєчасне виявлення та вирішення проблем з метою запобігання кризі; управління в умовах кризи, спрямоване на стабілізацію нестійких станів і збереження керованої системи; управління процесами виходу з кризи, включає мінімізацію втрат та втрачених можливостей під час виведення з кризи. Антикризове управління становить невід'ємну частину загальної системи управління, для реалізації якого використовуються специфічні антикризові інструменти та заходи, а також засоби інших компонентів цієї системи, включаючи поточне і стратегічне управління.

Процес формування системи антикризового управління можна розглядати як послідовність стадій або фаз, таких як концептуалізація, розробка, реалізація та завершення, на кожній з яких здійснюються певні види управлінської діяльності: від ініціації ідеї та розробки загальної концепції антикризової діяльності до стабілізації нестійких ситуацій і мінімізації збитків та втрат. У процесі розробки заходів антикризового управління науковці рекомендують враховувати дві групи принципів: загальні для системи управління і специфічні для антикризового управління. До загальних принципів належать: економічна ефективність; соціальна відповідальність; розмежування функцій політичного, державного та господарського управління; орієнтація на споживача; системність. Специфічні принципи антикризового управління включають: планування та розробка спеціальних програм стратегічного характеру; постійний моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища; безперервність управління: цілеспрямованість процесу управління; оперативність та достовірність вхідної інформації; достовірність прогнозів; відсутність універсальних антикризових рішень; компетентність управлінського персоналу; кінцева орієнтація на діяльність в умовах післякризового розвитку [3, с. 238; 4, с. 80].

Управління в кризових умовах використовує специфічні управлінські інструменти, які можуть вимагати застосування неприйнятних у звичайних умовах рішень. Його мета полягає у забезпеченні більшого соціального ефекту, що сприяє підвищенню іміджу влади та формуванню довіри населення. Діяльність з антикризового управління має обмежений у часі, динамічний характер, пов›язаний з можливостями загострення кризової ситуації, і враховує політику влади на державному та регіональному рівні для координації дій з реалізації антикризових заходів [1, с. 69].

Військово-політична та економічна криза в Україні вимагає використання спеціального інструментарію, який дозволить швидко та ефективно реагувати на різноманітні виклики економічного, соціального, екологічного та політичного характеру. Вважаємо, що державне антикризове адміністрування в умовах військового стану має бути спрямоване на максимальну підтримку та мотивацію реального сектору економіки, промисловості та сільського господарства, а також інфраструктури в територіальних громадах. Застосування механізмів антикризового менеджменту в публічному секторі воюючої країни потребує виваженого підходу через інструменти націоналізації та приватизації підприємств військово-промислового комплексу; активної участі держави в модернізації підприємств ВПК; активізації боротьби з корупцією; розширення державного протекціонізму для експортно-імпортної діяльності малих підприємств; збільшення субсидій на відновлення інфраструктури територіальних громад.

Результати дослідження антикризового менеджменту у публічній сфері свідчать про те, що впровадження ефективних стратегій та інструментів антикризового управління є надзвичайно важливим для забезпечення стійкості та відновлення функціонування органів влади під час кризових ситуацій. Ретельно розроблені антикризові програми та механізми дозволяють здійснювати оперативну реакцію на виклики та забезпечувати ефективне управління ресурсами для подолання кризових ситуацій.

Список використаних джерел

1. Кравцова Т., Лащенко О., Кравцов О. Теоретичні основи впровадження антикризового менеджменту в діяльність органів публічного управління. Аспекти публічного управління. 2021. Том 9. № 3. С. 64-72. URL: https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/878 (дата звернення: 18.04.2024)

2. Возовик О. Особливості антикризового управління в діяльності органів публічного управління. *Держава та регіони.* 2023. № 3 (81). С. 83-89. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/3_2023/13.pdf (дата звернення: 18.04.2024)

3. Сивак Т. Аналіз методологічних підходів до антикризового управління в публічній сфері. *Актуальні проблеми державного управління :* зб. наук. пр. ОРІДУ. Одеса. 2015. Вип. 3 (63). С. 234-241. URL: http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/Zbirnuk-3(63).pdf (дата звернення: 18.04.2024)

4. Возовик О. Класифікація принципів антикризового управління у публічній сфері. *Право та державне управління.* 2023. №3. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/3_2023/11.pdf (дата звернення: 18.04.2024)

УДК 328.34

Оксана КОГУТ,
аспірантка кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oksana KOHUT,
postgraduate student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0026275-2043

Науковий керівник: ***Лілія ГОНЮКОВА,*** *доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

НАЛЕЖНЕ ВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ДЛЯ УКРАЇНИ

GOOD GOVERNANCE IN CONDITIONS OF MODERN CHALLENGES FOR UKRAINE

Ukrainian government faced exceptional security challenges during last two years, as well as their massive economic and social consequences. It is crucial to confirm that Ukrainian parliament as sole legislative body according to national legislation did not stop the process of implementing all necessary European policies into national legislation. The concept of good governance not only continued to work in all spheres of policy creation, but was further developed on different levels of governance in Ukraine. Thus, it is obvious to research this particular topic to understand how parliamentary work changed approach to methods of good governance in different regions depending on current security and/or economic, humanitarian needs.
Keywords: *good governance, parliamentarism, European integration, scientific expertise, draft laws.*

Українська держава стала унікальним прикладом можливості впровадження концепції належного врядування під час ряду критичних загроз та низки суспільно важливих викликів.

У цьому контексті мається, на наш погляд, не лише воєнний стан, впроваджений 24 лютого 2022 року, але й спричинені ним супутні кризи, зокрема: соціально-економічна, міграційна та продовольча. З одного боку, українському державному апарату довелося не лише акцептувати наведені вище сучасні умови формування державної політики, але й абстрагуватися до можливості врядування за різними політичними сценаріями. Наприклад, український парламент як єдиний орган законодавчої влади зміг шляхом планування законотворчої діяльності запобігти розвитку зазначених криз.

Для цього парламентаризм набув дещо нового способу впровадження, адже під час здійснення законодавчої політики були враховані та передбачені різні сценарії подальшого розвитку бойових дій. На нашу думку, при цьому суб'єкти законодавчої ініціативи застосовували такий науково важливий та актуальний метод для аналізу публічної політики як SWOT-аналіз. Безперечно, що під час його застосування суб'єкти владних повноважень працювали в межах поточної ситуації та наявних ресурсів, а тому складали сценарії від найбільш бажаного – якнайшвидшої перемоги (в тому числі повної де окупації тимчасово окупованих територій України), сценарію триваючих бойових дій впродовж певного короткого періоду, а також навіть і врахування можливості підготовки до тривалих бойових дій.

Окрім державного сектору, варто взяти до уваги серйозні загрози для приватного сектору, адже рівень ВВП та економіки хоч і підтримується, однак значно змінився, адже й шляхи ведення бізнесу потребували оптимізації та пріоритетного планування відповідно до вимог населення під час воєнного стану. Дослідження ринку малого бізнесу стало предметом аналізу окремих українських вчених, які прагнули зрозуміти основні виклики та спрогнозувати майбутнє для приватного сектору економіки, адже саме він може забезпечувати впровадження основоположних потреб на локальному рівні [6].

Осторонь цієї проблеми не залишилися і представники українського парламентаризму, які в межах своїх законодавчих можливостей намагалися забезпечити оптимальні умови ведення бізнесу для вже існуючих суб'єктів господарювання на різних рівнях, а також створювали законодавчі передумови, які б активно стимулювали для створення нових суб'єктів господарювання. Це підтверджують, зокрема, конкретні законопроекти, які були розроблені з моментом введення воєнного стану, а також внаслідок належної науково-правової експертизи були прийняті в оптимальні строки. Йдеться про: Закон України «Про захист інтересів суб›єктів

подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 03.03.2022 № 2115-IX та Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» від 03.03.2022 № 2118-IX [1, 2].

Таку політику варто оцінити позитивно з точки зору впровадження концепції належного врядування, враховуючи строки прийняття цього законодавства, а також і з точки зору євроінтеграції, адже однією з ключових умов для набуття повноцінного членства в Європейському Союзі був розвиток економіки та покращення умов для ведення бізнесу.

Щодо Європейського Союзу, то варто наголосити, що у 2023 році було прийнято не лише рішення надати Україні статус кандидата на членство, перейшовши до наступного переговорного етапу вступу, але й було комплексно оцінено економічні потреби України. Зокрема, як доречно зазначено представниками вказаного союзу, - через рік після повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року Україна зіткнулася з серйозною гуманітарною кризою, яка лише ускладнилася її економічною нестабільністю; Минулого року українська економіка зазнала найрізкішого спаду за понад 30 років із падінням ВВП на 30,4%. У лютому Європейський Союз оголосив про новий пакет допомоги на 450 мільйонів євро на 2023 рік, завдяки чому загальна фінансова підтримка Україні з боку ЄС, його держав-членів і європейських фінансових установ сягнула близько 50 мільярдів євро [5].

Крім цього, парламентаризм не зупинив свій розвиток, а навпаки розвинув додатково концепцію належного врядування із метою забезпечення як ефективної діяльності малого, середнього та великого бізнесу, так і для якомога стабільнішого життя українців (в межах доступних можливостей в умовах війни). Так, саме прийняття в першому читанні законопроекту про спрощення умов ведення бізнесу на час воєнного стану стало своєрідним досягнення у зазначеному вище контексті. Цей законопроект в тому числі на період воєнного (надзвичайного) стану запроваджує такі зміни:

– декларативний принцип на всі види господарської діяльності (крім критичних галузей), для започаткування яких в мирний час потрібно отримувати ліцензії та дозволи;

– перелік критичних галузей встановлюється Урядом;

– дія раніше виданих строкових ліцензій, дозволів та декларацій продовжується автоматично;

– подання звітів (повідомлень, інших документів), а також періодичні, чергові платежі за ліцензіями, іншими результатами надання публічних послуг – відтерміновуються.

Крім того, прийняття Закону забезпечує виконання одного з зобов'язань Меморандуму про взаєморозуміння між Україною як Позичальником та Європейським Союзом як Кредитором щодо Інструменту надання підтримки Україні на 2023 рік (макрофінансова допомога +) на суму до 18 мільярдів євро, підписаного 16 січня 2023 року [3].

Таким чином, українська влада, зокрема, законодавча в особі не лише суб'єктів законодавчої ініціативи, але й працівників Апарату Верховної Ради України, змогла прийняти не лише безпекові та соціально-економічні виклики, але й абстрагувалась від асинхронного режиму формування політики, втіливши концепцію належного врядування. Це підтверджують як прийняті акти законодавства, так і міжнародні аналітичні звіти, які акцентують увагу на важливості наданні не лише фінансової підтримки під час воєнного стану, але й на період повоєнної відбудови.

Список використаних джерел

1. Про захист інтересів суб›єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни: Закон України від 03.03.2022 № 2115-IX // Відомості Верховної Ради України. 2022.

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 № 2118-IX // Відомості Верховної Ради України. 2022.

3. Парламент у першому читанні ухвалив законопроект про спрощення умов ведення бізнесу на час воєнного стану, *Урядовий портал.* 2023. URL: (kmu.gov.ua)

4. Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI // Відомості Верховної Ради України. 2010.

5. Bryan Carter How is the EU helping Ukraine's economy recover? Real economy – Euronews. 2023. URL: How is the EU helping Ukraine's economy recover? | Euronews

6. Misztal A. The sustainable development of enterprises in Poland during the war in Ukraine geopolitical and socio-economic crises – PESTEL and SWOT analysis. Optimum. Economic Studies. 2023. P. 189-202.

УДК 351.354

Євген КОЛЕСНІЧЕНКО,
студент кафедри публічного управління, туризму та готельно-ресторанної справи Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

Yevhen KOLESNICHENKO,
student of the Department of Public Administration, Tourism, and Hotel and Restaurant Management at the Educational and Scientific Institute of Management, Economics, and Environmental Management of the V. I. Vernadsky Taurida National University
https://orcid.org/0009-0008-8841-9995

Науковий керівник: ***Олена ЄВМЄШКІНА,*** *доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління, туризму та готельно-ресторанної справи Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*

ПРОБЛЕМАТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

PROBLEMATICS OF EFFECTIVENESS AND EFFICIENCY OF PUBLIC ADMINISTRATION IN UKRAINE

The abstract provides a brief overview of approaches to studying the effectiveness and efficiency of public administration, as well as outlines pragmatic problems and challenges associated with public administration that require attention and resolution. Among them are highlighted: corruption and insufficient transparency (which reduce the effectiveness and efficiency of all levels of government, leading to loss of trust from citizens and investors), bureaucracy and excessive regulation (unclear procedures and requirements lead to delays in decision-making and excessive administrative burden for businesses), insufficient resources and training (inadequately qualified or equipped public officials), and political instability (which negatively affects the adoption of strategic decisions and the implementation of necessary reforms for societal development).
Keywords: *public administration, political conditions, transformational changes.*

Вирішення проблем функціонування системи публічного управління, а саме підвищення ефективності та результативності публічного управління є надважливим у процесі розвитку будь-якої країни, особливо це стосується суспільств, які переживають глобальні трансформаційні зміни. В Україні наразі проблематика розвитку системи публічного управління ускладнена ще і військовим станом, який суттєво гальмує процеси модернізації суспільства, але дослідження питання ефективності публічного управління і, найголовніше, вироблення і запровадження дієвих інструментів підвищення цієї ефективності є насьогодні, насправді, ще більш актуальними. Адже швидкість подолання кризи державної влади, витоки якої йдуть з радянських часів, якісне вирішення економічних проблем, спричинених війною, об’єднання суспільства на шляху боротьби з ворогом неможливі без високоефективного та результативного публічного управління [5].

Тема ефективності та результативності публічного управління знайшла широке відображення у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців. Але більша частина дослідників у своїх працях заглиблюються у теоретичні аспекти, залишаючи поза увагою практичні питання підвищення ефективності державного управління та подолання проблем, які можуть виникати на шляху реалізації програм оптимізації системи публічного управління, спрямованих на підвищення її ефективності та результативності.

Так у сучасних наукових виданнях [2, 3] значна увага приділяється розгляду підходів до вивчення питання ефективності та результативності публічного управління, а також опису моделей оцінки ефективності такого управління, що існують у високорозвинених суспільствах та в деяких міжнародних організаціях. У всіх випадках як моделі, так і інструменти підвищення ефективності та результативності публічного управління запозичені з бізнесу (теоретичного менеджменту).

Значна частина вітчизняних науковців при вивченні питання ефективності та результативності публічного управління аналізують лише походження та співвідношення понять «ефективність» та «результативність», а також підходи до їх тлумачення, не занурюючись глибоко у питання впровадження інструментів оцінки ефективності у державних інституціях [1].

Разом з теоретичними проблемами ефективності та результативності публічного управління, в Україні, як і в інших країнах, існують дуже прагматичні проблеми та виклики, пов›язані з публічним управлінням, які потребують уваги та вирішення. Серед них можна виділити такі:

Корупція та недостатня прозорість. Однією з основних проблем в державному управлінні в Україні є корупція, що знижує ефективність та результативність усіх рівнів державного управління, веде до втрати довіри громадян і інвесторів. Велика частина бюджетних коштів витрачається неефективно через корупцію, що призводить до обмежень в розвитку інфраструктури та соціальних програм.

Бюрократія та надмірна регуляція. Ще однією важливою проблемою є надмірна бюрократія та регуляція. Складність та неясність процедур та вимог призводять до затримок у прийнятті рішень і надмірного адміністративного тягаря для бізнесу, що, у свою чергу, гальмує економічний розвиток та зменшує інвестиції в країну.

Недостатні ресурси та навчання. У деяких випадках державне управління стикається з проблемою недостатнього фінансування та навчання. Деякі державні службовці можуть бути недостатньо кваліфікованими або недостатньо оснащеними ресурсами для виконання своїх обов›язків. Це може призводити до невідповідності потребам сучасного суспільства та громадян.

Нестабільність політичних умов. Нестабільність політичних умов у країні також сильно впливає на ефективність державного управління. Зміни у владі, часті вибори, політична нестабільність негативно діють на прийняття стратегічних рішень та впровадження необхідних для розвитку суспільства реформ [3].

Резюмуючи, можна сказати, що у сучасних надскладних політичних та економічних умовах, у яких опинилася українська держава, проблеми ефективності та результативності державного управління є одним з найсерйозніших викликів не тільки для науковців, що займаються розробкою цього питання, а й для безпосередніх учасників системи публічного управління та українського суспільства загалом. Проте, шляхи вирішення цих проблем існують, і вони, поряд з виробленням дієвих моделей оцінки ефективності та результативності державного управління із застосуванням інноваційних інструментів підвищення цієї ефективності, включають в себе також боротьбу з корупцією, спрощення бюрократичних процедур, підвищення кваліфікації державних службовців та зміцнення політичної стабільності як ключові факторів, що сприяють розвитку системи публічного управління, тобто підвищенню її ефективності та результативності. Адже вдосконалення системи державного управління є ключовим джерелом досягнення необхідного рівня розвитку суспільства та процвітання української держави, а відповідно і задоволення потреб її громадян на усіх рівнях і в усіх сферах.

Список використаних джерел

1. Базика С.К. (2018) Результативність та ефективність у державному управлінні: сутність понять та їх взаємозв'язок. *Право та державне управління (зб. наук. праць)*. 2018. Вип. 2 (31), т. 2. С. 37-42.

2. Державна служба (2012). Підручник у 2-х томах. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; редкол.: Ю. В. Ковбасюк, О. Ю. Оболенський, С. М. Серьогін та ін.. Київ; Одеса : НАДУ. Т.1. 372 с.

3. Державне управління (2012). Підручник у 2-х томах. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; ред. кол.: Ю.В. Ковбасюк, К.О. Ващенко, Ю.П. Сурмін та ін. – Київ; Дніпропетровськ: НАДУ. Т. 1. 564 с.

4. Матвієнко П.В. (2008) Основні критерії та моделі оцінки ефективності державного управління *Економіка та держава*. № 6. С. 70-76.

5. Олійник Д. В. (2013) Сучасні методи оцінки ефективності діяльності органів державного управління. *Ефективність державного управління*. Вип. 34. С. 275-283.

6. Соколов А. В. (2014) Сучасні підходи до оцінки якості державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 4. С. 1-4.

УДК: 351 (477)

Наталія КОРЧАК,
доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Nataliia KORCHAK,
Doctor of Law, Associate Professor, Head of the Department of Publik Policy of the Educational and Scientific Institute of PublicAdministration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0001-7702-2636

ВЗАЄМОДІЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПОЛІТИКИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

TECHNOLOGY AND POLICY INTERACTION: DOMESTIC EXPERIENCE OF DIGITAL TRANSFORMATION

By February 24, 2022, Ukraine has taken confident steps towards the digital transformation of the state. The implementation of innovative solutions and the use of modern information technologies became the key to the integration, organization and change of the structure of data and processes for their implementation in the digital environment. Digital transformations are a vivid result of the implementation of innovative development strategies of Ukraine in the sphere of public management and administration.
Today, the national system of state management of digital development is being actively formed, which actualizes the issue of researching its current state and determining promising directions (taking into account current challenges and threats).
Keywords: *policy of digital transformation, public authorities, information and communication technologies, National Agency for the Prevention of Corruption.*

Одним із пріоритетних напрямків розвитку сучасної України є політика цифрової трансформації, а цифровізація – її символом. Оскільки цифрові перетворення засвідчують результативність втілення у сферу публічного управління та адміністрування інноваційних стратегій розвитку України, у 2018 році урядом країни були затверджені Концепція та План дій щодо розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки [1].

З огляду на викладене, цілком виправдано, що проблематика цифровізації сфери публічного управління знайшла своє втілення в **Указі Президента України «Про** Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» від 12.12.2015 № 5/2015 та у низці схвалених урядових документів. Серед них визначальне місце посідають «Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні» від 15.05.2013 № 386-р; «Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки» від 5.08.2020 № 695; «Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери» від 28.10.2020 № 1353-р; «Національна економічна стратегія на період до 2030 рік» від 3.03.2021 № 179; «Стратегія здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року» від 17.11.2021 № 1467-р.

Досвід України засвідчує, що процес цифрових перетворень в органах публічної влади охопив систему електронних послуг та електронного урядування, став визначальним у формуванні умов (політичних, організаційних, технологічних, ідеологічних) розвитку електронної демократії, виступив своєрідним мотиваційним чинником розвитку цифрових навичок та цифрових компетенцій, об'єктивував стрімке впровадження технологій штучного інтелекту. Своєю чергою, електронний документообіг, відкриті дані, взаємодія реєстрів, електронна ідентифікація, електронна демократія, цифрові державні платформи, цифрове робоче місце, інтернет речей, хмарні технології, цифрова грамотність є визначальними напрямами цифровізації публічного управління [2, с. 233-236].

В контексті викладеного нами вище на особливу увагу заслуговує схвалена урядом України Концепція розвитку цифрових компетентностей та затверджений план заходів з її реалізаці [3]. А це означає, що ефективність реалізації державної політики цифрових трансформацій залежить від рівня розвитку цифрових компетенцій.

Зараз Міністерство цифрової трансформації є відповідальною інституцією за формування та реалізації державної політики у сфері цифрового розвитку в Україні. З метою ж забезпечення належного рівня координації роботи щодо цифровізації, в сфері державного управління, введено посаду заступника керівника відповідного органу з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації (CDTO) [4].

Так, наприкінці 2020 року Національне агентство з питань запобігання корупції стало одним із перших державних органів, в структурі якого було створено відділ цифрової трансформації та інноваційного розвиту, що є яскравим прикладом «удосконалення комунікативних та запровадження інноваційних інформативних зв'язків у відносинах «громадянин-держава» [5, с.14]. Власне результати цифрової трансформації органу відображені на його веб-сайті в період з квітня 2020 по теперішній час [6].

На європейському рівні вже офіційно визнані переваги впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій у відносинах між органами публічної адміністрації, громадянами та бізнес-структурами, між самими органами влади [7]. Як наслідок – посилення процесів демократизації публічної адміністрації та практики вдосконалення надання адміністративних послуг.

Наразі високу оцінку від міжнародних експертів отримали системи «ProZorro» та «e-Health», проєкт «Smart City», запуск е-послуг у державному та приватному секторах, створення порталу державних послуг «Дія» та запуск освітньої онлайн платформи «Дія. Цифрова освіта». Попри війну, збільшилася кількість цифрових послуг, які допомагають громадянам України у найскладніщих ситуаціях. Це і «єДокумент», програма «**єПідтримка», можливість у мобільному застосунку «Дія»** ***оформити статус ВПО та отримати виплату від держави***, **платформи «єДопомога», «ВзаємоДія»**, тематична сторінка на порталі «Дія.Бізнес» **допомога громадянам України в Польщі, Великій Британії, платформа цифрової взаємодії для допомоги з релокації бізнесу, заявки на компенсацію за пошкоджене / знищене майно через «Дію», Допомога українській армії через додаток «Дія»,** застосунок ***«Повітряна тривога»,*** **«Дія.TV», «Дія.Радіо»**.

Результати аналізу вітчизняного одинадцятирічного досвіду цифровізації одного із найпрестижніших і найстаріших аналітичних центрів The Brooking Institution засвідчили, що технології та політика йдуть пліч- опліч (система реєстрів і сумісний рівень обміну даними, підкріплений політикою та законодавчими директивами), та політичне лідерство (мається на увазі керівництво Президента Зеленського та Міністерства цифрової трансформації) стало ключовим в напрямку від часткової цифровізації до повної трансформації – реінжинірингу державних процесів і практик відповідно до епохи технологій [8].

Визнання єропейських стандартів та досвіду в частині забезпечення відкритості і прозорості в діяльності суб'єктів публічного адміністрування, в тому числі вдосконалення механізмів їх демократичної підзвітності та відповіальності, знайшли своє втілення у сформульованому урядом України стратегічного завдання щодо її розбудови як «сервісної та цифрової держави» [9].

Диджиталізація публічного управління, використання сучасних електронних систем та інформаційних технологій, продуктів та послуг у публічно-владній діяльності надають потужний поштовх цифрової трансформації України. За таких умов суб'єкти публічної адміністрації змушені постійно удосконалювати форми електронної взаємодії з громадськістю і бізнесом та впроваджувати у свою діяльність інформаційно-комунікативні технології.

Отож, процеси модернізації публічних послуг та державного управління, оптимізація надання адміністративних послуг, підвищення готовності органів державної влади та органів місцевого самоврядування до використання можливостей електронної демократії, розвиток цифрових інфраструктур та цифрових компетенцій є наслідком взаємодії сучасних технологій та політики та окреслюють пріоритетні напрями цифрових трансформацій у публічній сфері.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінет Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text.

2. Хомишин І. Напрями цифрової трансформації у публічній сфері: правові основи. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Юридичні науки». № 3 (35), 2022. С.233-239. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/dec/29262/34.pdf

3. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text.

4. Деякі питання діяльності підрозділів з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифовізації центральних та місцевих органів виконавчої влади та заступників керівників центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2020 р. № 194. UPL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/194-2020-%D0%BF#Text.

5. Korchak, N. (2022). Антикорупційні цифрові рішення: досвід України та особливість їх впровадження в умовах воєнного стану. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державна служба*, *16* (2), с.13-16. URL: https://publicadministration-knu.org/index.php/journal/article/view/109

6. Цифрова трансформація. Веб-сайт НАЗК. URL: https://nazk.gov.ua/uk/tsyfrova-transformatsiya-nazk/

7. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи з питань е-урядування, прийнята 15.12.2004 р. URL: http://www.coe.int/T/E/Com/press/News/2004/20041216_REC_CM.asp

8. Ukraine: Digital resilience in a time of war. George Ingram and Priya Vora. Center for Sustainabke Development at BROOKINS. JANUARY 2024. Page 22. URL: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2024/01/Digital-resilience-in-a-time-of-war-Final.pdf

9. Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки: Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text

УДК 33.:336

Богдан КОХАНСЬКИЙ,
аспірант кафедри теорії і практики управління факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Bohdan KOKHANSKYI,
postgraduate student of the Department of Theory and Practice of Management of the Faculty of Sociology and Law of the National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»
https://orcid.org/0000-0002-9254-1861

Науковий керівник: ***Ольга ІВАНИЦЬКА,*** *доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри теорії і практики управління факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

СТВОРЕННЯ СУВЕРЕННОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ФОНДУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

CREATION OF A SOVEREIGN WEALTH FUND IN UKRAINE: ISSUES AND PERSPECTIVES

Globalization challenges require the state to be ready for adaptation of newest governance practices in the world. Public finance management should be provided with the most effective modern practices, which include sovereign wealth funds. The research examines the prospects and potential problems of creating a sovereign wealth fund in Ukraine and factors of the current macroeconomic conditions of Ukraine. The concepts of the domestic SWF, which were proposed by public figures of Ukraine, were reviewed. Conclusions were drawn and critical comments were made regarding various concepts of the model of Ukrainian sovereign fund. In particular, the state of the State Property Fund of Ukraine was analyzed. The subject of the study is various theoretical concepts of the model of Ukrainian sovereign wealth fund. Research methodology includes political, historical-legal, analytical and structural-functional methods. The purpose of the study is to analyze the current conceptions of creation of Ukrainian sovereign wealth fund.
Keywords: *Sovereign wealth funds, public finance, state property, macroeconomics.*

Суверенні інвестиційні фонди (надалі - СІФ) - це сучасний інструмент управління публічними фінансами, що вже застосовується у більшості країн світу. Але в Україні досі не засновано жодного СІФ, що спричиняє нестабільність макроекономіки України через її залежність від світових цін на аграрну та металургійну продукції. Відсутність СІФ в Україні позбавляє державу перспективи мати додаткове джерело валютних резервів на випадок непередбачених ситуацій. Суверенні фонди також являються ефективним інструментом публічних фінансів для забезпечення потреб майбутніх поколінь.

Згідно консенсусної оцінки уряду України, Європейської комісії та Світового банку станом на березень 2023, сума витрат на повоєнне відновлення України становить близько 411 млрд доларів США [1]. У світовій практиці були приклади швидкого відновлення інфраструктури та фінансової системи за рахунок коштів СІФ.

Ідея заснування СІФ в Україні та використання його коштів для відновлення економіки в повоєнний період неодноразово лунала в публічному полі. Серед ключових питань, які потребують вирішення у разі створення СІФ, є такі, як форма створення, модель, яка існую в інших країнах і довела свою ефективність, джерела наповнення, структура, забезпечення прозорості та підзвітності використання коштів фонду.

Було розглянуто кілька ініціатив створення СІФ в Україні. Одна з них належала голові Фонду державного майна Р. Умерову, який пропонував реформувати ФДМУ у вигляді СІФ, під управління якого мали бути передані стратегічно важливі державні підприємства з галузей енергетики, нафто- й газовидобування, видобутку й обробки корисних копалин, транспорту, компанії з унікальною ринковою позицією, а також конфісковані у підприємств держави-агресора. Міністр цифрової трансформації України Михайло Федоров публічно підтримував ідею створення СІФ у вигляді венчурного суверенного фонду в Україні. Також заява про необхідність створення СІФ в Україні була зроблена виконуючим обов’язки Голови ФДМУ Олександром Федоришином на конференції

«Реформи державної та комунальної власності: прозорість, ефективність та можливості для приватного сектора». Згідно його кнцепції, вітчизняний СІФ може об›єднати 76-77 ключових стратегічних державних підприємств та стати єдиним суб›єктом управління ними. Також Федоришин заявив, що бачить майбутній суверенний фонд України як аналог Малазійського Khazanah, або індонезійського Indonesia Investment Authority [2].

Потенційною критичною проблемою майбутнього вітчизняного СІФ може бути пошук джерел наповнення фонду в умовах бюджетного дефіциту. Як правило, суверенні фонди засновуються в державах, бюджет яких є профіцитним протягом довгострокового періоду часу. Кошти з профіцитної частини бюджету спрямовуються на наповнення фінансових резервів СІФ. Водночас, в України не накопичується і не можуть у найближчому майбутньому накопичуватися надлишкові державні кошти. Спираючись на досвід інших країн, можна припустити, що у майбутнього СІФ України будуть дуже обмежені фінансові ресурси. До того ж, для зростання цінності активів під управлінням СІФ потрібно здійснювати інвестиційну діяльність протягом багатьох років, а інфраструктура України потребує відновлення вже зараз. Отже, існує ризик надмірно високої потреби держави у вилученні коштів з СІФ, що може негативно позначитись на його довгостроковій інвестиційній діяльності.

Як модель повоєнного відновлення з залученням СІФ, можна звернутися до досвіду Кувейту в1991 році. Але СІФ, які входили до складу Kuwait Investment Authority розпочали свою діяльність ще з 1953 року, що дало їм змогу накопичити значні обсяги коштів в свої портфелях у активах під управлінням цих СІФ. До портфелю KIA переважно входили зарубіжні активи, що було зроблено з міркувань стабілізації економіки та зменшення залежності від коливань світових цін на нафту. Це дало змогу KIA не зазнати значних збитків безпосередньо від бойових дій і окупації Кувейту. За рахунок продажу активів KIA було відбудовано інфраструктуру Кувейту. Водночас, майбутній вітчизняний СІФ не зможе повторити цей досвід, адже до його портфелю будуть входити лише активи з числа державних підприємств, що розташовані в Україні. До того ж, наявність в портфелі СІФ активів лише власної країни виключає можливість зробити його стабілізаційним: його портфель буде повністю залежним від макроекономічної ситуації всередині України.

Задля долання корупційних викликів до СІФ України повинні одразу бути імплементовані сантьягські принципи в частині, що стосується прозорості діяльності СІФ. Відсутність або недостатній рівень прозорості діяльності СІФ може збільшити корупційні ризики, що зменшує суспільну довіру до СІФ.

Щодо переважання в структурі СІФ енергетичних компаній, варто зазначити, що система електроенергетики України сама потребує відновлення після руйнування її об›єктів в ході російсько-української війни. В портфель майбутнього українського СІФ входитимуть такі компанії, як Енергоатом та Укренерго, що вже потребують масштабного вливання коштів на реконструкцію їхньої інфраструктури. Це означає, що у майбутнього СІФ України буде 2 шляхи - або вливати всі свої доходи на відновлення інфраструктури енергетичних компаній, або взагалі не відновлювати її і намагатись отримувати доходи від діяльності вцілілих об›єктів електроенергетики. Обидва варіанти суперечать концепції проєкту перетворення ФДМУ на СІФ, яка обумовлює його місію як джерела фінансування повоєнної відбудови України. Ці недоліки мають негативний вплив на перспективу створення вітчизняного СІФ, але не є настільки критичними, щоб ставити під сумнів сам проєкт заснування вітчизняного СІФ. За умови наявності оборотних коштів у резервах СІФ, об’єднання в СІФ державних та конфіскованих у російських власників підприємств, уряд держави зможе оперативно спрямовувати фінансові ресурси СІФ на відновлення критичної інфраструктури, не витрачаючи додатковий час на ухвалення окремих рішень щодо виділення коштів з державного бюджету до окремих енергетичних підприємств. Також майбутній СІФ України має на меті залучення інвестицій для відновлення енергетичної галузі з суверенних фондів інших країн. Відбудова енергетики являється першочерговою задачею для майбутнього вітчизняного СІФ. Ще однією ціллю Українського суверенного фонду є збільшення капіталізації активів під його управлінням до 150-200 млрд дол. США. Для реалізації цієї мети потрібні значні інвестиції. Окремі підприємства нерідко не мають достатньої кількості фінансових ресурсів для оновлення своїх потужностей.

Практика інвестування СІФ у підприємства енергетичного сектору доволі розповсюджена в світі. Суверенний фонд Катару QIA у 2021 році інвестував близько 85 млн фунтів стерлінгів у компанію «Rolls-Royce SMR Limited», яка займається розробкою рішення для підприємств в галузі ядерної енергетики [3]. Національна комісія ринку цінних паперів Бразилії оцінює майбутній проєкт

створення 1865 км лінії електропередач за рахунок інвестицій сінгапурського СІФу GIC у партнерстві з іспанською енергетичною компанією Iberdrola у 2,4 млрд бразильських реалів (біля 480 млн долларів США) [4]. У 2023 році два СІФ Сінгапуру - GIC та Temasek - у партнерстві з компаніями Brookfield Renewable Partners та MidOcean Energy придбали 100% акцій австралійської енергетичної компанії Origin Energy Limited, яка являється однією з головних енергетичних компаній в Австралії [5]. Ця угода оцінюється в 18,7 млрд австралійських доларів (близько 12 млрд доларів США). У 2023 році суверенні фонди Об'єднаних Арабських Еміратів здійснювали інвестиції у південнокорейські підприємства в галузі електроенергетики.

Станом на 1 жовтня 2023 року в Україні налічується 3436 державних підприємств, включаючи 27 казенних підприємств, та 14056 комунальних підприємств [6]. Наразі управління державними підприємствами здійснюється через понад дев'яносто різних суб'єктів господарювання. Серед основних із них можна виділити Фонд державного майна України, Міністерство економіки України, Державне агентство лісових ресурсів України, Міністерство енергетики України, Міністерство юстиції України, Державне агентство розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм та інші органи виконавчої влади [7]. Міністерством економіки України визначено перелік зі 107 компаній, які не підлягають приватизації, відповідно до чого розробляє законопроєкт, текст якого ще не було оприлюднено. В процесі заснування українського суверенного фонду урядовці будуть спиратись на досвід та експертизу СІФ ADQ з штаб-квартирою в Абу-Дабі, а також залучать консультантингову компанію Contango, послугами якої користується ADQ.

Список використаних джерел

1. The World Bank. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment, March 23, 2023 / офіційний веб-портал. [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/03/23/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment

2. Кабінет Міністрів України. Єдиний портал органів виконавчої влади України. Мета Українського суверенного фонду – впровадження кращих корпоративних практик до управління державними активами та зростання економіки, – в.о. Голови ФДМУ Олександр Федоришин, 09.11.2023 / офіційний веб-портал. [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/news/meta-ukrainskoho-suverennoho-fondu-vprovadzhennia-krashchykh-korporatyvnykh-praktyk-do-upravlinnia-derzhavnymy-aktyvamy-ta-zrostannia-ekonomiky-vo-holovy-fdmu-oleksandr-fedoryshyn

3. Rolls-Royce plc (2021, December 20). *Rolls-Royce plc, Qatar Investment Authority, Announce Agreement to Invest in New Low Carbon Nuclear Power Business* [Прес-реліз]. https://www.rolls-royce.com/media/press-releases/2021/20-12-2021-rr-plc-qatar-investment-authority-announce-agreement.aspx

4. Iberdrola (2021, December 20). *Rolls-Royce plc, Qatar Investment Authority, Announce Agreement to Invest in New Low Carbon Nuclear Power Business* [Прес-реліз].

5. Sovereign wealth funds institute (March 27 2023). GIC and Temasek Back Brookfield's Origin Energy Deal / веб-портал. [Електронний ресурс] - Режим доступу: ttps://www.swfinstitute.org/news/96335/gic-and-temasek-back-brookfields-origin-energy-deal

6. Державна служба статистики України. Кількість зареєстрованих юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання. Архів 2023 / офіційний веб-портал. [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://www.ukrstat.gov.ua/edrpoy/ukr/EDRPU_2023/ks_opfg/arh_kzuo_opfg_23.htm

7. Фонд державного майна України. Єдиний реєстр об`єктів державної власності / офіційний веб-портал. [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://www.spfu.gov.ua/ua/content/civil-access-data--Edinij-reestr-ob-ektiv-derzhavnoi-vlasnosti.html

УДК 351.86:327

Наталія КРАЩЕНКО,
аспірантка кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Nataliia KRASHCHENKO,
postgraduate student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0003-2022-1604

Науковий керівник: ***Тетяна НОВАЧЕНКО,*** *доктор наук з державного управління, доцент*

УКРУПНЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ В УМОВАХ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

CONSOLIDATION OF STATE INSTITUTIONS IN THE CONDITIONS OF THE ANTI-CRISIS MANAGEMENT

Anti-crisis public administration in Ukraine in the face of globalization challenges is one of the key component strategies for ensuring the sustainable development of the country in the modern world. In the conditions of a crisis, the main thing in public administration is the development of an anti-crisis program of operational response, the implementation of optimal search procedures and coordinated management decision-making at all levels, provided in these procedures with real opportunities for error correction. Given the modern trends and approaches to building a public administration system, taking into account the urgency of the issues in the context of a whole complex of crisis factors that Ukraine is currently facing, it is expedient to address the issues of reforming public administration by consolidating state institutions.
Keywords: *public administration, management decision-making, anti-crisis management.*

Антикризове публічне управління в Україні в умовах глобалізаційних викликів становить одну з ключових складових стратегії забезпечення стійкого розвитку країни в сучасному світі. Глобалізація вносить ряд нових викликів та можливостей для країни, і відповідно до цього потребує активного адаптивного управлінського підходу.

Ключовими аспектами антикризового публічного управління в Україні в контексті глобалізаційних викликів є:

– реформа системи управління, спрямована на зміцнення та модернізацію публічного управління в Україні, яка включає в себе поліпшення ефективності державних інституцій, розробку та впровадження нових стратегій управління, а також забезпечення відкритості, прозорості та відповідальності в діяльності владних структур;

– економічна стійкість, розвиток економіки, створеннч сприятливого інвестиційного клімату, підтримка малого та середнього бізнесу, а також розвитку інноваційних галузей;

– соціальна політика, зокрема підтримка соціального захисту населення, забезпечення доступності освіти, охорони здоров›я, соціальних послуг, реалізацію програм боротьби з бідністю та безробіттям;

– кризовий менеджмент як важлива умова для успішної реакції на непередбачувані ситуації та кризи, що можуть виникнути в умовах глобалізації, який включає в себе розробку планів надзвичайних ситуацій, підвищення кваліфікації кадрів у сфері кризового управління та підготовку населення до можливих кризових ситуацій;

– міжнародне співробітництво в різних сферах, включаючи економіку, політику, безпеку, торгівлю тощо.

Загалом, антикризове публічне управління в Україні в умовах глобалізаційних викликів вимагає комплексного підходу та постійного вдосконалення стратегій та інструментів управління з метою забезпечення стабільності та сталого розвитку країни.

До найбільш поширених антикризових інструментів можна віднести: стратегічне планування, використання ефективної системи контролю, консультування, інжиніринг, прогнозування ризиків [1].

До спеціальних антикризових інструментів слід віднести: антикризову стратегію, антикризову програму, антикризовий моніторинг, антикризовий контролінг, реструктуризацію публічних організацій та установ, реінжиніринг.

Наявний досвід розвинутих країн дозволяє сформулювати основну формулу економічної успішності при формуванні антикризових стратегічних орієнтирів розвитку. Стратегія антикризового управління буде ефективною, якщо вона відповідає конкретній ситуації і наявності інших умов [2].

Сучасні дослідження у цій сфері вказують на три основні напрями розробки антикризової стратегії для різного роду публічних організацій та органів влади: антикризова стратегія органів влади, антикризова стратегія об›єктів соціальної сфери і/або комунальних підприємств (зазвичай у поєднанні з першим пунктом, оскільки кризовий стан підвідомчої мережі, як правило, викликаний кризою бюджету і навпаки), антикризова стратегія окремих комерційних підприємств територіального утворення.

Поряд з класифікацією антикризових стратегій доцільно виділити фактори, що впливають на формування антикризової стратегії в органах влади: фактори зовнішнього середовища (ринкові особливості, політичний вплив); фактори взаємодії («примусовість» послуг, вплив на зовнішнє середовище, суспільна увага, правовласність); організаційні фактори (цілі, обмеженість повноважень, критерії ефективності, стимули).

В умовах кризи основним у державному управлінні є розробка антикризової програми оперативного реагування, впровадження в життя оптимальних процедур пошуку і узгодженого прийняття управлінських рішень на всіх рівнях, передбачення у цих процедурах реальних можливостей корегування помилок.

Здійснення публічно-владних повноважень передбачає роботу з об'ємною і різноманітною інформацією, необхідною для прийняття правильних рішень, їх втілення в життя і оцінки їх ефективності. Публічне управління потребує прямих (від суб'єкта управління до об'єкта управління) і зворотних (від об'єкта управління до суб'єкта) каналів зв'язку. Тому обов'язковим інструментом організаційної діяльності органів публічної влади є інформаційне забезпечення, що полягає у роботі щодо збору, обробки і оцінки інформації, яка проводиться на всіх етапах процесу прийняття і виконання владних рішень.

Однак, в сучасних кризових умовах функціонування будь-якої публічної організації буде замало використовувати вищеописаний інструментарій. Необхідно запровадити у діяльність публічних організацій, так званий, цільовий антикризовий механізм публічного управління та адміністрування, який буде використовуватись як органами державної влади, так і органами місцевого самоврядування як знаряддя для здійснення цілеспрямованих перетворень у функціонуванні або розвитку конкретних об'єктів публічного адміністрування.

Частіше за все механізми такого типу трактуються як сукупність способів, методів, важелів, інструментів через які суб'єкт публічного адміністрування впливає на об'єкт чи групу об›єктів адміністрування для досягнення певної мети. При цьому кожний цільовий механізм публічного адміністрування являє собою сукупність спеціально підібраних для розв›язання наявних суперечностей та вирішення проблемної, кризової ситуації взаємоузгоджених методів управління, через використання яких здійснюється практичний вплив органів публічного адміністрування на соціально-економічну територіальну систему країни, її підсистем або елементів для забезпечення досягнення конкретної мети, що сприятиме розвитку всієї системи або її складових в обраному стратегічному напрямку із додержанням низки визначальних принципів [3].

З огляду на сучасні тенденції та підходи до побудови системи публічного управління, враховуючи актуальність питання в умовах цілого комплексу кризових чинників, з якими наразі стикається Україна, доцільним є розглянути и питання реформування публічного управління шляхом укрупнення державних інституцій.

Укрупнення державних інституцій – це процес об›єднання або реорганізації різних державних структур або підрозділів з метою підвищення ефективності та оптимізації управління, який включає злиття окремих відомств, агенцій чи інших організацій у єдину більш потужну установу або створення нових державних органів з більш широкими повноваженнями.

Так, Національною радою з відновлення України від наслідків війни, утвореною Указом Президента України від 21 квітня 2022 року № 266/2022, у 2022 році розроблено проєкт Плану відновлення України, який ліг в основу більшості чинних програмних документів та актів законодавства [4].

Одним із пріоритетних цілей цього плану є реформування центральних органів виконавчої влади та наближення до стандартів урядування ЄС: компактна, орієнтована на результат, ефективна та підзвітна система центральних органів виконавчої влади; трансформація Секретаріату Кабінету Міністрів України в Центр Уряду, який надає підтримку в питаннях координації та управлінні міністерствами, а також для ефективного управління програмами національного відновлення та інтеграції до ЄС; реформа публічної служби, яка передбачає забезпечення ефективності системи відбору та найму, впровадження уніфікованої системи оплати праці, удосконалення системи

професійного розвитку публічних службовців, посилення спроможності служб управління персоналом, завершення впровадження інформаційної системи управління людськими ресурсами; консолідація управління державними підприємствами і державною власністю для забезпечення їх ефективності; запровадження єдиної адміністративної процедури для всіх рішень, коли державні установи використовують весь інструментарій задля забезпечення прав та свобод людини.

Поряд з цим, робочою групою «державне управління» при Національній раді з відновлення України від наслідків війни було проаналізовано й такі проблеми, які з високою ймовірністю виникнуть під час проведення відповідної реформи: дефіцит фінансових ресурсів вимагає проведення оптимізації організаційно-функціонального устрою системи центральних органів виконавчої влади; інституційна фрагментація не компенсується сильним центром управління; неефективне управління державними підприємствами і державною власністю; державна служба не є уніфікованою, що є перешкодою для спільної роботи над відновленням та відбудовою країни; недостатня здатність залучати на публічну службу висококваліфікованих професіоналів та спеціалістів; низька якість управління персоналом в державних органах; система професійного навчання публічних службовців є недостатньо результативною; надмірна кількість адміністративних процедур взаємодії громадян з державою; відсутні інструменти уніфікації та цифровізації функцій й робочих процесів в міністерствах, ЦОВВ та інших державних органах [5].

Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що основні цілі укрупнення державних інституцій: ефективне використання ресурсів, усунення дублювання функцій, підвищення компетентності органів, поліпшення координації їх діяльності, забезпечення кращої взаємодії між секторами, що сприятиме розвитку ефективних політик та програм, покращення управління ризиками та кризового управління, покращення реагування на кризові ситуації, посилення прозорості та відповідальності. В умовах антикризового управління укрупнення державних інституцій може бути ефективним стратегічним кроком для підвищення ефективності та забезпечення кращого керування в умовах кризи. По-перше, відбувається оптимізація ресурсів, оскільки об›єднання державних інституцій може дозволити оптимізувати використання ресурсів, включаючи фінансові, людські та матеріальні ресурси, що призводить до економії коштів та підвищення ефективності управління. По-друге, об’єднання інституцій може стимулювати взаємодію та спільну роботу між різними підрозділами, що в свою чергу сприяє виникненню синергії зусиль та сприяє досягненню спільних цілей. По-третє, менша кількість окремих інституцій спрощує процес управління, дозволяє уникнути дублювання функцій та забезпечити кращий контроль над діяльністю. По-четверте, укрупнення державних інституцій сприятиме підвищенню відповідальності керівництва за результативність своєї діяльності. По-п’яте, укрупнені державні інституції зможуть забезпечити швидшу та більш координовану реакцію на кризові ситуації, оскільки вони мають менше бюрократичних перешкод та кращу здатність до прийняття рішень.

При цьому, слід констатувати, що при укрупненні державних інституцій неминучими є такі недоліки, як втрата локальної ефективності, втрата специфічного досвіду та експертизи, складніші процеси прийняття рішень, виникнення бюрократичних перешкод тощо. У зв’язку з цим, важливо ретельно розглядати всі переваги та недоліки перед прийняттям рішення про укрупнення державних інституцій і впроваджувати цей процес з врахуванням конкретного контексту та потреб країни.

Список використаних джерел

1. Державне управління і менеджмент : Навч. посіб. у табл. і схемах / Г. С. Одінцова, Г. І. Мостовий, О. Ю. Амосов та ін.; за заг. Ред. Г. С. Одінцової. Х. : ХарРІДУ УАДУ, 2002. 492 с.

2. Енциклопедія державного управління : у 8 т. Т. 4 : Галузеве управління / наук.-ред. колегія : М. М. Іжа (співголова), В. Г. Бодров (співголова) та ін. ; НАДУ. К. : Вид-во НАДУ, 2011. 648 с.

3. Юрик Н. Є. Дослідження антикризових інструментів в діяльності публічної організації / Юрик Наталія, Гарматюк Оксана // Актуальні проблеми публічного управління та адміністрування: Колективна монографія. — Т. : ФОП Паляниця В. А. — С. 255–267.

4. Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни. Указ Президента України 21 квітня 2022 року № 266/2022. URL: https://www.president.gov.ua/documents/2662022-42225 (дата звернення: 24.04.2024).

5. Інформаційний ресурс: Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади. Матеріали робочої групи «Державне управління» при Національній раді з відновлення України від наслідків війни URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/governance.pdf (дата звернення: 27.03.2023).

УДК 351:336.7

Костянтин КУЗЬМЕНКО,
аспірант кафедри управління та адміністрування Комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти»

Kostiantyn KUZMENKO,
postgraduate student of the Department of Management and Administration Public higher educational establishment «The academy of continuing education»
https://orcid.org/0009-0007-7129-2142

Науковий керівник: ***Ірина СВІТЛАК,*** *доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правознавства і гуманітарних дисциплін Вінницького навчально-наукового інституту економіки Західноукраїнського національного університету*

АНТИКРИЗОВІ ЗАХОДИ НБУ В РЕГУЛЮВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ З НАДАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

ANTI-CRISIS MEASURES OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE IN REGULATING THE PROVISION OF FINANCIAL SERVICES IN WARTIME CONDITIONS

The system of crisis management in the financial services market under state regulation is considered using the example of state crisis management measures during a state of war. It is proven that overcoming crisis phenomena in the financial services market is possible through the use of appropriate tools of crisis state regulation mechanism. The crisis regulation of the National Bank of Ukraine's financial services activities encompasses a set of measures of various institutional nature, the implementation of which is necessary to ensure the reliable and stable functioning of the country's financial system. It is argued that the implementation of crisis measures in conditions of ongoing military actions should be systemic, taking into account the regularities of economic processes development.
Keywords: *state regulation, regulator, crisis regulation, crisis phenomena, preventive crisis measures.*

Трансформація **функцій із державного регулювання** *ринку фінансових послуг на сучасному етапі (прим.авт.: вбачається, що новий етап реформування розпочався 24.02.2022 р., в зв'язку із введення воєнного стану, що кардинально вплинуло на усі сфери життєдіяльності суспільства)* **викликана необхідністю запровадження антикризових заходів** з метою забезпечення захисту законних інтересів споживачів таких послуг, сталого розвитку і стабільності фінансового ринку, створення сприятливих умов для розвитку економіки України і належного конкурентного середовища на фінансовому ринку в надскладних воєнних умовах.

Подібна модернізація механізму державного регулювання, що останніми роками відбувається під впливом **триваючих воєнних дій на території нашої країни не є новою. Свого часу п**оштовхом для трансформаційних змін у механізмі державного регулювання національного ринку фінансових послуг став старт с*пліт реформи у* 2020 році. Результатом реформ стала ліквідація Нацкомфінпослуг та перехід повноважень щодо державного регулювання та нагляду за діяльністю з надання фінансових послуг лише двом суб'єктам - НБУ та НКЦПФР.

Засадничі нормативні положення щодо державного регулювання та нагляду за діяльністю з надання фінансових та супровідних послуг визначені Законом України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» (надалі - Закон), відповідно до ч. 1 ст. 1 якого, державне регулювання та нагляд за діяльністю з надання фінансових послуг здійснюють:

1) щодо діяльності з надання фінансових послуг, визначених п. 9 ч. 1 ст. 4 Закону, та супровідних до них послуг - НКЦПФР;

2) щодо діяльності з надання фінансових послуг, визначених п.п. 1-8 ч. 1 ст. 4 Закону, та супровідних до них послуг - НБУ [1].

Враховуючи той факт, що НБУ як центральний банк країни є державним регулятором банківського сектора фінансового ринку та переважної частини небанківського ринку фінансових послуг, зупинимось на окремих аспектах його діяльності в умовах сучасних викликів та загроз.

О.І. Ляшевська, досліджуючи питання модернізації системного державного антикризового управління в умовах воєнно-політичної та економічної кризи, найважливішим напрямом антикризової політики держави називає розробку правової основи антикризового управління, створення правової бази та методики антикризового регулювання, відображення правових норм у цивільному, бюджетному та податковому законодавстві тощо. До найбільш оперативних та ефективних заходів

стимулювання економічної політики в умовах кризи науковиця відносить заходи грошово-кредитної політики, що спрямовані на нормалізацію ситуації у банківській сфері; забезпечення широкого доступу підприємств до кредитування на прийнятних умовах; сприяння відновленню інвестиційних процесів в економіці; сприяння зниженню ставки рефінансування; регулювання норм обов›язкових резервів, операцій на ринку тощо [2, с. 76].

Не викликає сумнівів теза, висловлена О.І. Ляшевською, про першочерговість розробки саме правової основи антикризового управління, адже реалізація антикризових заходів, проведених НБУ з початку війни, не можлива була б без відповідного унормування цих процесів. Так, з метою мінімізації негативного впливу наслідків військового вторгнення РФ і забезпечення стабільності банківської системи НБУ, у перші дні війни регулятором була прийнята Постанова від 25.02.2022 р. «**Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп» [3]**.

Аналіз змісту прийнятих НБУ нормативно-правових актів дає підстави говорити, що антикризова програма регулятора охоплювала комплекс заходів. З одного боку, низка заходів була спрямована на встановлення певних заборон та тимчасових обмежень, як то: призупинення роботи валютного ринку України; обмеження зняття готівки з рахунків клієнтів; заборона видачі готівкових коштів з рахунків клієнтів в іноземній валюті тощо. З іншого боку, до банків не застосовувались заходи впливу за порушення економічних нормативів; відтерміновано подачу фінансової, статистичної звітності; призупинено регулярне оновлення планів відновлення; запроваджено бланкові кредити рефінансування; тимчасово розширена спрощена верифікація; зупинені виїзні перевірки з фінансового моніторингу тощо.

Оперативне застосування антикризових заходів з державного регулювання ринку фінансових послуг, запроваджених регулятором на початку війни, продемонстрували ефективність та стійкість банківської системи, про що йдеться у щорічних звітах НБУ. Наразі за офіційними даними регулятора, платоспроможні банки у 2023 році отримали 86,5 млрд. грн. чистого прибутку, що майже вчетверо вище показника за 2022 рік та на 12% вище за результати 2021 року, до повномасштабного вторгнення [4]. Відповідно, подібна стабілізація ситуації на ринку фінансових послуг призвела до одночасної відмови від низки антикризових заходів і відновлення раніше існуючих та запровадження нових регуляторних вимог.

Так, з метою забезпечення фінансової стійкості фінансових компаній та на виконання вимог Закону, нещодавно НБУ затвердив Постанову «**Про затвердження Положення про пруденційні вимоги до фінансових компаній» від 27.12.2023 р. № 192 [5]. Цією постановою регулятором** встановлені пруденційні вимоги до небанківських фінансових установ для забезпечення їх платоспроможності та мінімізації ризиків у їх діяльності та наданий перехідний період (до 01 липня 2024 року) для приведення своєї діяльності у відповідність до вимог.

Доцільно зауважити, що вжиття антикризового інструментарію державного регулювання ринку фінансових послуг з метою запобігання кризовим явищам не є новим інститутом публічної антикризової політики. Свого часу відповідні механізми запровадження антикризових заходів для підтримки фінансової системи розроблялися для подолання наслідків світової фінансової кризи, а згодом і під час коронокризи. На сучасному етапі йдеться про антикризове управління в умовах воєнного стану.

Підсумовуючи слід зазначити, що ефективність публічного антикризового управління в умовах триваючих воєнних дій варто оцінювати за конкретними результатами державного регулювання у певній галузі (в нашому випадку – фінансовий сектор). Оцінюючи запроваджені НБУ з початком війни антикризові заходи щодо забезпечення фінансової стабільності, варто констатувати, що регулятор провів значну роботу зі стабілізації ситуації, а запроваджені регулятором антикризові заходи є ефективними, продемонструвавши стійкість та ліквідність банківської системи.

Список використаних джерел

1. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text

2. Ляшевська О.І. Впровадження системного державного антикризового управління та розробка управлінських рішень по вдосконаленню механізмів публічного антикризового управління в Україні. Державне будівництво. 2023. № 1 (33). С. 72-83.

3. Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп: Постанова Правління НБУ від 25.02.2022 р. № 23. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0023500-22#Text

4. Банківський сектор отримав 86,5 млрд грн прибутку за 2023 рік згідно з оперативними даними. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/bankivskiy-sektor-otrimav-865-mlrd-grn-pributku-za-2023-rik-zgidno-z-operativnimi-danimi

5. Про затвердження Положення про пруденційні вимоги до фінансових компаній: Постанова НБУ від 27.12.2023 р. № 192. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0192500-23#Text

УДК 316.46:352/354

Тетяна КУМЕДА,
кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ

Tetiana KUMEDA,
PhD in Arts, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Philosophy of Law and Legal Logic of the National Academy of Internal Affairs
https://orcid.org/ 0000-0002-1690-4253

ЛІДЕРСТВО У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

LEADERSHIP IN PUBLIC ADMINISTRATION: CONTEMPORARY CHALLENGES

The article examines the current problems of leadership in public administration, analyzes the current state and trends in the development of its potential in the conditions of global transformations, war and post-war reconstruction. The main requirements for modern leaders are the ability to innovate, openness to cooperation and the desire to introduce positive changes in society. Legal and institutional reform, financing and resourcing, preventing corruption and ensuring transparency, as well as modernization and innovation are key aspects that will require attention in the post-war era. Overcoming these challenges requires political will, systemic reforms, and active cooperation between the government, the public, and international partners.
Keywords: *leadership, public administration, civil society, war, post-war reconstruction.*

Лідерство - це сучасна концепція управління, у тому числі управління змінами, в якій важливим є не стільки ступінь впливу діяльності особи, скільки її високий статус, що у свою чергу визначає успіх чи невдачу управлінської діяльності. Це є основою демократичного врядування, системи сучасних поглядів на управління, і розглядається як потужний чинник підвищення управлінської спроможності та ефективності діяльності державних інституцій.

Українська дослідниця О. Юзькова, спираючись на власні дослідження, приходить до висновку, що сучасний лідер має володіти в першу чергу трьома ключовими характеристиками: стресостійкість, комунікативні навички та креативність. Тобто, під час глобальних трансформацій від лідера очікують вміння швидко відновитись під час складних ситуацій, зрозуміло та чітко донести до людей своє бачення ситуації та напрямок подальшого руху та показати принаймні декілька виходів з кризових ситуацій. На другому місці знаходяться такі характеристики, як: вміння чути людей, вміння формувати команду, гнучкість та швидкість прийняття рішень. І третю сходинку посідають вміння об'єднати навколо себе людей, здатність брати відповідальність, здатність швидко змінюватись та адаптуватись, чітка постановка задач, аналіз, структурування [1, с. 118].

Для сучасної України характерні такі тенденцій у розвитку лідерства, які визначають актуальний контекст лідерства та наголошують на необхідності розвитку гнучкості, етичності, гендерної рівності, інноваційного мислення серед лідерів для досягнення стабільного та сталого розвитку країни. Головними вимогами до лідерів є здатність до інновацій, відкритість до співпраці та бажання впроваджувати позитивні зміни у суспільство. Війна, яка триває в Україні з 2014 року, суттєво позначилася і на лідерстві у публічному управлінні, вимагаючи нових підходів, навичок і методів вирішення управлінських завдань, відповідальності та здатності до ефективного управління кризовими ситуаціями.

Після повномасштабного вторгнення російських військ в Україну на систему публічного управління покладається завдання із забезпечення безпеки і оборони країни, яке слід оцінити як таке, що було виконано на належному рівні з урахуванням усіх непередбачуваних кризових ситуацій. Публічне управління продовжує реалізовувати власні функціональні завдання та обов'язки навіть у критичних умовах російської інтервенції. Стале функціонування політичної системи обумовлюється і достатньо плідною роботою лідерів державного сектору управління, зокрема: над підвищенням професійної кваліфікації чиновників, впровадженням цифровізації та конкурсних механізмів відбору потенційних кандидатів на посадові місця [2, с. 64–65].

В Україні проблематика ефективного планування та адміністративного модерування післявоєнної відбудови зберігатиме свою нагальну актуальність не лише після перемоги над агресором, а й протягом усієї повномасштабної війни. При даній диспозиції сектор публічного управління виступатиме у ролі одного із ключових суб'єктів забезпечення ефективного керування та реалізації стратегічних цілей держави. Лідерство у сфері публічного управління у післявоєнний період неминуче зіштовхнеться з численними викликами, які вимагатимуть швидкого та ефективного вирішення.

Однією з першочергових задач у сфері публічного управління є реформа законодавства та інституцій. Необхідно впровадити реформи, які забезпечать прозорість, відповідальність та ефективність у роботі службовців, а у першу чергу, лідерів. Реформи повинні включати модернізацію процедур набору управлінців, встановлення стандартів етичності, розробку професійних стандартів та механізмів контролю за їх діяльністю. Такі кроки допоможуть підвищити якість та довіру до публічного управління.

Серед релевантних кроків з оновлення якісного та кількісного складу апарату публічної служби слід зазначити започаткування державних програм з офіційного працевлаштування демобілізованих ветеранів російсько-української війни, що також сприятиме їхній соціалізації у мирному часі [2, с. 65]. Крім того, важливо розробити програми підвищення кваліфікації та навчання для управлінців-лідерів, забезпечити доступ до необхідних ресурсів, включаючи інформаційні технології та інфраструктуру. Це сприятиме покращенню професійної компетентності та ефективності роботи публічних службовців.

Важливо запровадити ефективні механізми запобігання корупції та контролю за майновим станом управлінців. Необхідно забезпечити прозорість процедур у прийнятті рішень та виконанні службових обов'язків, а також покарання за корупційні дії. Перш за все, вартує розробити та ефективно впровадити правову базу, яка забезпечує прозорість та відповідальність у публічному управлінні. Це включає прийняття та реалізацію законів, які забороняють корупційну діяльність, встановлюють механізми контролю та покарання за корупційні дії. Крім того, необхідно забезпечити незалежність антикорупційних органів та органів з контролю за публічною службою, щоб вони могли ефективно виконувати свої функції. Розробка та впровадження електронних систем управління та моніторингу може сприяти зменшенню корупційних ризиків та забезпеченню високого рівня прозорості у державній службі [3, с. 97–98].

Отже, функціонування лідерства в Україні після повномасштабної російсько-української війни зіткнеться з численними базовими викликами. Реформа законодавства та інституцій, фінансування та ресурсне забезпечення, запобігання корупції та забезпечення прозорості, а також модернізація та інновації є основними аспектами, які потребуватимуть уваги. Для подолання цих викликів необхідно політичне волевиявлення, системні реформи та активна співпраця між урядом, громадськістю та міжнародними партнерами. Тільки шляхом ефективного публічного управління Україна зможе досягти ефективного розвитку та забезпечити гідне життя громадянам.

Список використаних джерел

1. Юзькова О. І. Інноваційне лідерство в публічному управлінні в умовах переходу до сервісно-орієнтованої держави: дис. … док. філос. в галузі публічного управління та адміністрування. Київ, 2021. 227 с.

2. Милованов Т., Ролан Ж. Повоєнна відбудова та реформи державного управління України. *Відбудова України: принципи та політика* / за ред. Городніченка Ю., Сологуб І., Ведер ді Мауро Б. / Center for Economic Policy Research. Київ, 2022. С. 44 – 77.

3. Беккер Т., Лене Дж., Милованов Т., Спаньоло Дж., Шаповал Н. Антикорупційна політика під час відбудови України. *Відбудова України: принципи та політика*. Київ, 2022. С. 77 – 106.

УДК 004.8:[005.21:351

Анна КУРОПЯТНИК,
здобувачка вищої освіти кафедри публічного управління та адміністрування Державного торговельно-економічний університету
Ірина МИКОЛАЙЧУК,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту Державного торговельно-економічний університету
https://orcid.org/0000-0001-7380-5000

Anna KUROPIATNYK
higher education student at the Department of Public Management and Administration, State University of Trade and Economics
Iryna MYKOLAICHUK,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Management, State University of Trade and Economics

СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ТА АДМІНІСТРУВАННІ

STRATEGIC APPROACHES TO THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION

The publication discusses the essence and significance of artificial intelligence, the scope of its application in public management and administration. Examples of using the artificial intelligence (AI) algorithms to improve the open court's efficiency of registration data, environmental monitoring and risk identification in public procurement are given, among which the most widely are used the WINCOURT, Verdictum PRO modules, and the tool of the state application «Diia» called «Nadiya», which is in testing mode. The author outlines the basic strategic approaches to the implementation of artificial intelligence in public institutions, including document processing, customer service, decision-making, and task automation. The author analyzes and substantiates the reserves of cost savings when using artificial intelligence. The possibilities of AI for the digitalization of territorial communities in Ukraine are outlined.
Keywords: *artificial intelligence, chat bot, advertising targeting, infrastructure, Diya.*

Впровадження штучного інтелекту (ШІ) у всі сфери та галузі діяльності стрімко набирає обертів. ШІ володіє значним потенціалом для трансформування методів державного управління, пропонуючи нові можливості для оптимізації та вдосконалення процесів, а його широке прийняття у наданні державних та адміністративних послуг є ключовим фактором для законного та ефективного використання урядами. Нині залучення людей до систем ШІ розглядається як метод підвищення рівня довіри та сприйняття справедливості цих систем громадянами. Більш активна участь людей сприяє розумінню ролі ШІ у прийнятті рішень та визнанню його корисності. З огляду на стрімкий розвиток розмовних та віртуальних ШІ-інструментів, зростає потреба у детальних дослідженнях широкого кола аспектів, пов›язаних з ними, що обумовлює *актуальність даного дослідження*.

Метою дослідження є обґрунтування практичного значення ШІ в розвитку публічного управління та адміністрування в Україні.

Незважаючи на те, що технології ШІ існують уже деякий час, ефект від його використання в різних сферах життя суспільства ще належить осмислити. В останні роки дослідники та практики інвестують у технологічні можливості ШІ для обробки великих масивів даних державного управління. За концепцією розвитку ШІ в Україні від 29 грудня 2021 року його зміст визначається як організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань [1] .

В корпоративному секторі Україна є однією з провідних країн Центральної та Східної Європи з упровадження технологій ШІ. Державна політика в цій сфері також започатковується, і в грудні 2020 року Кабінет Міністрів України затвердив Концепцію його розвитку. Алгоритми ШІ успішно

використовуються для покращення ефективності відкритих даних судового реєстру, моніторингу стану довкілля та виявлення ризиків у публічних закупівлях. Наприклад, WINCOURT – це модуль автоматичного аналізу документів в судах на платформі «Суд на долоні», Verdictum PRO – сервіс з аналогічним функціоналом, що спеціалізується на господарському судочинстві [2]. Державний застосунок «Дія» розглядає можливість посилення своїх можливостей за допомогою нового інструменту ШІ «Надія» у співпраці з OpenAI та Microsoft (віртуальний помічник-консультант для користувачів платформи, що може пояснити технічні аспекти та допомогти знайти найближчий ЦНАП) тощо. Наразі система перебуває на етапі тестування в спеціальній команді і не доступна широкому колу користувачів. Команда, яка працює над розробкою «Надії», планує створити асистента, який буде передбачати потреби користувача у різних послугах (зокрема, державних) і активно пропонуватиме їх. Це схоже на «рекламний таргетинг» державних послуг, а ключовим питанням є спосіб втілення цієї ідеї: наскільки можливо проводити профілювання та визначення потреб без аналізу особистих даних користувача (наприклад, його місцезнаходження) [3, с.31].

ШІ має значний потенціал для покращення, підвищення ефективності, економності та доступності роботи публічних установ для громадян. Доцільно зазначити стратегічні підходи до використання ШІ в публічних установах:

Обробка документів – для автоматичного сортування, категоризації та аналізу документів (заявки, ліцензії та звіти), що може значно скоротити витрати часу персоналу на рутинні завдання.

Обслуговування клієнтів – створення чат-ботів, які відповідають на поширені запитання та надають допомогу громадянам. Це може зменшити навантаження на телефонні центри та інші канали обслуговування клієнтів.

Прийняття рішень – ШІ може бути використаний для аналізу даних та прогнозування результатів, прийняття кращих рішень щодо політики та ресурсів.

Автоматизація завдань – обробка заявок на пільги, дозволи та надання інформації громадянам, що може звільнити час працівників державного сектору для більш складних завдань та покращити обслуговування громадян.

Економічні переваги застосування ШІ у сфері публічного управління, що не передбачає отримання комерційних вигод, ґрунтуються на можливості оптимізації витрат. В загальному випадку можна виділити такі резерви економії витрат за організацію діяльності державних підприємств і муніципальних органів під час використання технологій цього ШІ рис. 1.1:

ШІ може створити значні можливості для цифровізації територіальних громад в Україні. Наприклад, для автоматизації збору та аналізу даних, забезпечення ефективного управління ресурсами, створення нових сервісів та рішень, які б відповідали потребам жителів громад. Крім того, розробка та використання інтелектуальних систем може допомогти підвищити рівень конкуренції громад між собою, що сприятиме їх розвитку та зростанню.

За прогнозами експертів, розвиток ШІ в Україні буде продовжуватись і знаходитиме все більше використання в різних галузях, що зробить їх більш продуктивними та ефективними.

- можливості оптимізації діяльності за рахунок аналізу статистики звернень та користувальницьких уподобань, вибору найбільш затребуваних послуг та відмови від незатребуваних сервісів.

- скорочення тимчасових витрат на пошук необхідної інформації для виконання будь-якої функції та завдання співробітниками державних та муніципальних органів управління у зв'язку зі створенням великих баз якісно структурованих цифрових даних для машинного навчання, які можуть використовуватися як довідкова інформація співробітниками таких органів;

- скорочення витрат на організацію документообігу та паперової роботи, пов'язаних з опрацюванням запитів звернень від громадян, протоколювання зустрічей, організації голосувань з різних питань тощо;

- скорочення витрат на оплату праці персоналу державних або муніципальних органів управління внаслідок оптимізації чисельності штату співробітників;

- скорочення тимчасових витрат за обробку кожного запиту громадянина, підвищення загальної ефективності роботи у частині оптимізації витрат за обробку одного звернення, мінімізації середніх питомих постійних витрат.

Рис. 1.1. Резерви економії витрат під час використання ШІ
Джерело: авторська розробка

Отже, доцільно зазначити, що штучний інтелект може допомогти у вирішенні багатьох проблем, з якими зіштовхуються територіальні громади, таких як недостатня ефективність управління місцевими ресурсами, труднощі у зборі та аналізі даних, нестача фінансових ресурсів для розвитку сервісів та інфраструктури, незадовільний рівень безпеки та боротьба із злочинністю тощо.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції розвитку ШІ в Україні. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text (дата звернення: 14.04.2024)
2. «Суд на долоні» + WINCOURT. URL: https://conp.com.ua/buy (дата звернення: 14.04.2024)
3. Авдєєва Т. Дії та Мрії: штучний інтелект у публічному секторі. 2024. URL: https://dslua.org/wp-content/uploads/2024/02/Mrii_ta_dii_kopiia.pdf (дата звернення: 14.04.2024)
4. Махненко Д. І знову про штучний інтелект. Допомога, загроза чи пусті балачки? URL:https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/i-znovu-pro-shtuchniy-intelekt-dopomoga-zagroza-chi-pusti-balachki.html (дата звернення: 14.04.2024)

УДК 351.77:81’42:001.891(477)

Дмитро ЛАВРЕНТІЙ,
кандидат наук з державного управління, доцент кафедри менеджменту та публічного адміністрування Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права ЗВО «МНТУ», докторант кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Dmytro LAVRENTII,
PhD in Public Administration, associate professor of Department of Management and Public Administration of the Chernihiv Institute of Information, Business and Law of the ZVO «MNTU», Doctoral candidate of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0003-3414-6705

Науковий консультант: ***Тетяна ВАСИЛЕВСЬКА****, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ПРАВО ЛЮДИНИ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ’Я: ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІР

THE HUMAN RIGHT TO HEALTHCARE: THE GLOBALIZATION DIMENSION

The right to life and the right to healthcare belong to the category of natural and inalienable human rights. The human right to healthcare is enshrined in international documents that are fundamental to modern humanity. The concept of «right to health» has a broader meaning than a person’s access to the healthcare system, as it is a subjective right of individuals, which includes the right to use various opportunities, goods, services and conditions necessary to achieve the highest attainable level of physical, as well as mental and social health. The right to healthcare is closely related to the principle of respect for human dignity, human rights, including with the right to protect life.
Keywords: *human right to healthcare, public administration, healthcare system, globalization dimension in health policy.*

Процеси глобалізації сучасного світу об’єктивно прискорюють уніфікацію певних цінностей та підходів, що однаково або ж у близькому розумінні сприймаються в самих різних куточках нашої планети. Чи не найпершими серед таких загальновизнаних цінностей є взаємопов’язані право людини на життя та право на охорону здоров’я, що мають фундаментальне значення для кожної людини. Адже не можна говорити про захист життя, не гарантуючи при цьому можливість охорони здоров’я. Здоров’я – це благо, яке фактично визначає саму можливість життя, і в той же час захист життя створює можливість ефективного використання блага, яким є здоров’я.

Право на життя і право на охорону здоров’я належать до категорії природних і невід’ємних прав людини. Однак важливим для людини є не стільки сам факт наявності прав і свобод, скільки визнання її життя й здоров’я базовою аксіологічною величиною на глобальному рівні [6, с. 110]. Це право закріплено в міжнародних нормативно-правових документах на найвищому рівні. Водночас, «конституційне визнання права на охорону здоров’я кожної людини стало невід’ємною рисою більшості правових систем. Його закріплення в конституціях світу є показником демократизації та соціалізації державного управління» [2, с. 91].

Практична діяльність Всесвітньої організації охорони здоров’я на глобалізаційному рівні є важливим фундаментом на якому базується діяльність, спрямована на забезпечення високого рівня здоров’я суспільства, яке визначене Конституцією ВООЗ як «стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не просто відсутність хвороби або недуг» [7, с. 166]. Право людини на охорону здоров’я закріплено також в засадничих для сучасного людства міжнародних документах: Загальна декларація прав людини (від 10 грудня 1948 р.), Конвенція про захист прав людини та основних свобод (від 4 листопада 1950 р.), Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (від 16 грудня 1966 р.), Декларація соціального прогресу та розвитку (від 11 грудня 1969 р.), Конвенція про захист прав дитини (від 20 листопада 1988 р.), Європейська соціальна хартія (від 1 липня 1999 р.) [1, с. 604] та багатьох інших нормативно-правових документах.

Право на охорону здоров'я гарантує одне з основних благ кожної людини – здоров'я. При цьому більшість людей сприймають право на охорону здоров'я переважно через призму медичних послуг, які вони можуть отримати й апелюють по таке право у випадку, коли людина захворіла. Рідко звертається увага на існування здоров'я як певного блага, яке необхідно захищати інакше, ніж в контексті хвороби і необхідності отримання відповідної медичної послуги. Охорона здоров'я має починатися набагато раніше захворювання й така охорона має бути спільним завданням держави, суспільства та самої людини. За визначенням фахівців галузі охорони здоров'я лише на 10% стан фактичного здоров'я кожної конкретної людини формується системою охорони здоров'я. Вплив як навколишнього середовища, так і генетичних факторів становить по 20%, в той час як цілих 50% здоров'я визначається способом життя. Тому, коли йдеться про покращення функціонування служби охорони здоров'я, дискусія може обмежитися системою охорони здоров'я, але якщо метою є покращення здоров'я суспільства, виникає необхідність звернути увагу на пропаганду здорового способу життя та профілактику [8, с. 378].

Відтак реалізація права на охорону здоров'я – це не лише можливість отримання послуг з його «виправлення» в разі захворювання. Охорона здоров'я – це також свого роду очікування і бажання запобігти виникненню загроз здоров'ю, а також прагнення до поліпшення здоров'я населення. Тому покращення фізичної форми населення є своєрідною гарантією існування більш здорового суспільства, а отже, свідчить про визнання позитивного аспекту охорони здоров'я, яким є зміцнення здоров'я та здорового способу життя. Саме тому поняття «право на здоров'я» має більш широкий зміст, аніж доступ людини до системи охорони здоров'я, оскільки це суб'єктивне право фізичних осіб, яке включає право на користування різними можливостями, товарами, послугами та умовами, необхідними для досягнення найвищого досяжного рівня фізичного, а також психічного та соціального здоров'я. Право людини на здоров'я породжує низку зобов'язань для осіб, держав, організацій, міжнародної спільноти, оскільки кожен із них має певні обов'язки щодо прав людини [4, с. 145].

Визнання на глобальному рівні здоров'я як важливої гуманітарної цінності означає повагу до прав людини, а також рівність і соціальну справедливість. Здоров'я є природним, невідчужуваним і невід'ємним благом, без якого у тій чи іншій мірі втрачають значення інші цінності, оскільки нездорова людина так чи інакше обмежена у своїй фізіологічній і соціальній активності, у спілкуванні, у побуті, у виборі місця проживання, в освіті і трудовій діяльності тощо. Здоров'я є однією з найважливіших потреб і прагнень людини, однією з цілей розвитку суспільства, прогрес якого нерозривно пов'язаний з цим благом [5, с. 79].

Право на охорону здоров'я також тісно пов'язане з принципом поваги до людської гідності, яка є відправною точкою для роздумів про права людини. Людська гідність тісно пов'язана з правом на захист життя. Особливе значення має охорона життя – держава може лише підкреслити важливість права на охорону життя, піддавши його особливому захисту. Державні органи зобов'язані захищати це благо. Тому важко уявити повагу до людської гідності без поваги до найдорожчих для неї благ. Здоров'я, безсумнівно, є одним з таких благ. Це благо, яке дає можливість безперешкодно користуватися іншими правами і свободами, уможливлює належний розвиток особистості, досягнення певного «оптимального стану організму людини як з точки зору фізіологічних, так і психічних функцій, з точки зору життєвих процесів» [7, с. 172].

Приєднавшись до Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, Україна визнає право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я, що враховує як біологічні та соціально-економічні передумови розвитку індивіда, так і наявні можливості держави. Існує ціла низка аспектів, які не можуть бути вирішені виключно у відносинах між державою та фізичними особами, зокрема, гарне здоров'я або захист від усіх можливих причин погіршення здоров'я людини не можуть бути забезпечені лише державою за пасивного або ж нездорового відношення до власного фізичного й психічного стану індивіда. Отже, право на здоров'я має розумітися як право на використання цілої низки заходів, послуг і умов, необхідних для реалізації права на найвищий досяжний рівень здоров'я [3].

Таким чином, право на здоров'я – це не просто соціальне право в строгому сенсі цього слова. Міцний зв'язок з правом на захист життя підносить його ранг і дозволяє включити право на охорону здоров'я в число особистих прав людини. Це свідчить про подвійну природу права на охорону здоров'я – як соціального права і водночас як особистого права.

Підсумовуючи можна зазначити, що право на охорону здоров'я є одним з найважливіших прав серед особистих, соціальних, економічних, політичних і культурних прав людини сучасного глобалізованого світу. Його конституційне гарантування сприяє реалізації як приватного, так і суспільного блага, а самі органи державної влади зобов'язані забезпечувати загальний і рівний доступ до системи охорони здоров'я. Відтак, основні питання щодо організації управління та фінансування охорони здоров'я кожної держави охоплюються положеннями Конституції, в якій закріплюється право кожної людини на охорону здоров'я та право на рівний доступ громадян до медичних послуг, що фінансуються за рахунок державних коштів. Також закріплюється, що першочерговою метою системи охорони здоров'я є забезпечення здоров'я нації, зменшення рівня дитячої смертності та продовження середньої тривалості життя.

Список використаних джерел

1. Пирога І.С., Бєлов Д.М. Інституціоналізація прав людини на охорону здоров'я у міжнародно-правовому просторі. *Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 1.* С. 602 – 606.

2. Риженко Т. Г. Конституційне закріплення права на охорону здоров'я в країнах романо-германської правової сім'ї. *The Journal of Eastern European Law / Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 61. С. 90 – 96.

3. Роханський А. Права людини в галузі охорони здоров'я. *ГО «Інститут правових досліджень і стратегій»*.

4. Стефанчук М.О. Зміст права людини на охорону здоров'я. *Аналітично-порівняльне правознавство.* 2024. № 1. С. 144 – 148.

5. Шамич О. М. Поняття та структура природного права людини на охорону здоров'я. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. 2014. № 11. С. 75 – 92.

6. Швець Ю. Ю. Адміністративно-правові засади права особи на охорону здоров'я: термінологічний дикурс. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2019. Випуск 54. Том 2. С. 108 – 112.

7. Grzywna Paweł. The Right to Health Protection and the Actual Access of Elderly People to Medical Services in Poland. *Przegląd prawa konstytucyjnego*. 2020. nr 5(57). S. 165 – 176.

8. Krzemień Agnieszka. O potrzebie zmian instytucjonalnych w ochronie zdrowia. *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*. 2018. nr. 54. S. 378 – 379.

УДК 37.091

Оксана ЛАРІНА,
аспірантка ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПНУ

Oksana LARINA,
PhD student at the University of Education Management of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
https//orcid.org/0009-0003-7137-9097

Науковий керівник: ***Тамара СОРОЧАН,*** *доктор педагогічних наук, професор, директор Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПНУ*

МІЖСУБ'ЄКТНИЙ ПІДХІД У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: СУТНІСТЬ ТА МЕТОДИ

INTER-SUBJECTIVE APPROACH IN THE IMPLEMENTATION OF THE STATE POLICY ON IN-SERVICE TRAINING OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS: ESSENCE AND METHODS

The main developers of the state policy on in-service training of primary school teachers, responsible not only for its implementation but also for its formation, are the Verkhovna Rada of Ukraine and its specialised committees, the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Ministry of Education and Science of Ukraine.

It should be noted that the main stakeholders in the in-service training of primary school teachers are providers of educational services in this area, employers, professional organisations of civil society institutions, experts and academics. The beneficiaries of the development and implementation of in-service teacher training in Ukraine are: 1) young people, middle-aged and elderly people; 2) employers; 3) public authorities.

The article analyses the essence, principles and methods of implementing an intersubjective approach to in-service teacher training.

Keywords: *in-service training of primary school teachers, intersubjective approach, providers, stakeholders.*

Основними розробниками державної освітньої політики з підвищення кваліфікації вчителів початкових класів, відповідальними не лише за її реалізацію, а й за її формування, є Верховна Рада України та її профільні комітети, Кабінет Міністрів України та Міністерство освіти і науки України.

Доцільно зазначити, що основними стейкхолдерами з підвищення кваліфікації вчителів початкових класів є у цій сфері діяльності є роботодавці, професійні організації інститутів громадянського суспільства, експерти та науковці. Бенефіціарами розробки та реалізації державної освітньої політики з підвищення кваліфікації вчителів початкових класів в Україні є: 1) молодь, люди середнього та старшого віку; 2) роботодавці; 3) органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Проаналізуємо сутність, методи реалізації міжсуб'єктного підходу з підвищення кваліфікації вчителів початкових класів.

Доцільно зазначити провайдерів освітніх послуг з підвищення кваліфікації вчителів початкових в Україні: «вищі навчальні заклади, професійно-технічні навчальні заклади, заклади післядипломної освіти, бізнес-школи, центри підготовки підприємців приватного сектору, професійні організації громадянського суспільства (ОГС, наприклад, громадські організації, спілки, професійні асоціації), тренінгові та консалтингові компанії приватного сектору, навчальні центри, навчальні консалтингові компанії приватного сектору, навчальні центри ОГС (але лише за умови запровадження спеціальних курсів/програм для дорослих)» [2, с. 27].

На основі зазначеного, доцільно здійснити класифікацію суб'єктів підвищення кваліфікації вчителів початкових: органи державної влади та органи місцевого самоврядування; приватні бізнес-організації, у тому числі приватні підприємці; організації громадянського суспільства, у тому числі професійні ОГС; наукові установи, у тому числі навчальні та науково-дослідні інституції.

Усі вони залучені до підвищення кваліфікації вчителів початкових класів, діючи в межах своєї компетенції та відповідно до чинного законодавства України.

Розглянемо більш детально кожну з вищезазначених груп, які спроможні забезпечити міжсуб'єктний підхід з підвищення кваліфікації вчителів початкових класів в контексті реалізації функцій та завдань Нової Української школи (НУШ).

Міністерство освіти і науки України є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну освітню політику з підвищення кваліфікації вчителів початкових класів в контексті НУШ. До основних завдань і повноважень МОН належать: «розроблення стратегічних документів і загальнодержавних цільових програм у сфері освіти дорослих, аналіз і прогнозування розвитку освіти дорослих, акредитація навчальних закладів та перевірка результатів їхньої освітньої діяльності, здійснення повноважень засновника щодо державних навчальних закладів у межах, визначених Кабінетом Міністрів України, тощо» [4 , p.20-21].

Інші центральні органи виконавчої влади також можуть брати участь у реалізації державної політики з підвищення кваліфікації вчителів початкових класів. Зокрема, це стосується сприяння зайнятості населення та розробки проектів державного замовлення на професійне навчання, яке в компетенції Мінсоцполітики, Мінекономіки, Мінфіну тощо.

З метою реалізації міжсуб'єктного підходу з підвищення кваліфікації вчителів початкових класів органи місцевого самоврядування керуються, перш за все, Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997) та «Про службу в органах місцевого самоврядування» (2023), згідно із якими, вони зобов'язані «забезпечувати розвиток усіх видів освіти, розвиток і вдосконалення мережі освітніх закладів усіх форм власності, організовувати роботу щодо вдосконалення кваліфікації кадрів тощо» [Там само].

Зупинимося окремо на важливості інститутів громадянського суспільства у підвищенні кваліфікації вчителів початкових класів. З метою оптимізації процесу громадського управління з підвищення кваліфікації вчителів початкових класів в Україні доцільно максимально спрямувати розвиток і вдосконалити роботу громадських організацій з підвищення кваліфікації вчителів початкових класів та сприяти законодавчому і правовому закріпленню порядку їх створення та діяльності [5].

Освіта, яка є водночас і структурою, що контролюється владою, і частиною громадського життя, має яскраво відображати єдність інтересів держави і громадянського суспільства, тобто забезпечувати міжсуб'єктний підхід у підвищенні кваліфікації вчителів початкових класів, особливо в контексті реалізації завдань НУШ. Адже загалом у країні функціонує майже понад тисяча громадських організацій, які за своїм профілем діяльності пов'язані із системою підвищення кваліфікації вчителів початкових класів [6, с. 22].

Головним питанням щодо наявності ефективної комплексної взаємодії між усіма суб'єктами реалізації державної політики з підвищенні кваліфікації вчителів початкових класів є:

консолідація зусиль органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, громадських і бізнесових структур, яка має відбуватися лише на засадах партнерства. Саме це буде гарантувати якість надання послуг з підвищення кваліфікації вчителів початкових класів, а також розвиток освітньої інфраструктури регіонів, активне залучення до участі громадянського суспільства в Україні;

діалог і співпраця – ось провідний метод для налагодження взаємодії між усіма суб'єктами підвищення кваліфікації вчителів початкових класів. Одним із шляхів такого діалогу між державою та інститутами громадянського суспільства є державно-громадське партнерство у сфері освіти, яке послідовно може модернізуватися в публічно-приватне партнерство. Постійний і прямий діалог влади та громадськості є показником демократичних процесів й підґрунтям для ефективної управлінської діяльності НУШ.

Однією з основних проблем у державно-громадському партнерстві нині залишається орієнтація на державні завдання, а не на постійно зростаючий освітній попит, на конкретні освітні потреби та інтереси вчителів початкових класів з підвищення кваліфікації тощо. А це, в свою чергу, пояснюється відсутністю з боку держави спеціальних моніторингових досліджень щодо освітніх потреб з підвищення кваліфікації вчителів початкових класів, а також браком статистичної інформації щодо стану реалізації міжсуб'єктного підходу з підвищення кваліфікації вчителів початкових класів на сучасному етапі.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text

2. Якою має бути політика навчання дорослих в Україні? Аналітичний звіт. URL: https://www.civic-synergy.org.ua/analytics/yakoyu-maye-buty-polityka-navchannya-doroslyh-v-ukrayini/

3. Гуржій А. Цифрове навчальне середовище нового покоління: екосистема для суб'єктів освітнього процесу / Л. Карташова, А. Гуржій, Т. Сорочан // Сучасні досягнення в науці та освіті : зб. пр. XVI Міжнар. наук. конф., 1–8 листопада 2021 р., м. Нетанія (Ізраїль). – Хмельницький : ХНУ, 2021. – С.63-66.

4. Сорочан Т. Український відкритий університет післядипломної освіти: цифрове навчальне середовище нового покоління / Т. Сорочан, Л. Карташова, Т. Шеремет / Сучасні досягнення в науці та освіті : зб. пр. XVI Міжнар. наук. конф., 1–8 листопада 2021 р., м. Нетанія (Ізраїль). – Хмельницький : ХНУ, 2021. – С. 59–63 (126 с.).

5. Ларіна Оксана. Особливості взаємодії суб'єктів реалізації державної політики у сфері освіти дорослих в Україні. Шевченківська весна – 2024: публічне управління та державна служба : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (Київ, 20 берез. 2023 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, Т. П. Паламарчук. Київ: ННІ ПУДС КНУ, 2024. С.75-77

6. Розвиток професійного досвіду викладачів вищих педагогічних навчальних закладів на етико-естетичних засадах : монографія / Г. Г. Філіпчук та ін. ; за наук. ред. Л. Б. Лук'янової ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих – Київ : Талком, 2016. 271 с.

УДК 352.088.6:35.072.3

Станіслав ЛАРІН,
кандидат наук з державного управління, доцент кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПНУ

Stanislav LARIN,
State Institution of Higher Education university of Educational Management of National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Candidate of Science in Public Administration, Assoziate Professor
https://orcid.org0000-0001-8544-7714

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ В ПІДГОТОВЦІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ З РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА ТА СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

INSTITUTIONAL FRAMEWORK FOR TRAINING CIVIL SERVANTS IN THE DEVELOPMENT OF SOCIAL PARTNERSHIP AND SOCIAL ENTREPRENEURSHIP

Over the past years in the sphere of education of Ukraine, a lot of steps have been taken to reorient the state to international European standards, meeting European values, among which are: comfortable life of each citizen, respect for the individual and property, market conditions of the interaction of economic entities in various spheres of life. However, local self-government will be able to finally overcome the Soviet legacy by continuing the European course of building the local financial capacity of communities - economic development, attracting taxes, investments, development of entrepreneurship and partnership. Today Ukraine has a unique opportunity to complete decentralization not formally, but to correct the mistakes made, to develop European habits of respect for freedom, and tolerance, to put finally in the centre of all public services the consumer and his personal needs, i.e. the interests of ordinary citizens, residents of the territorial society. Even one of the negative consequences of military aggression, such as the temporary relocation of teachers to the territory of post-industrial democratic states, can have a positive impact on overcoming the totalitarian, centralizing Soviet legacy in the field of education through the imitation of the best European practices during their stay in another educational system.
Therefore, the territorial community, as a modern form of local self-government, requires trained public servants to work in the field of education and heads of educational establishments, who will ensure the implementation of legislative and regulatory acts, expansion of freedom for the organization of public-public partnership between the government and society. In the conditions of decentralization, it is the territorial authority that should ensure: the implementation of scientific approaches to the functioning and development of educational establishments, adaptation to the legislation in the field of education and local self-government, determination of the necessary conditions for obtaining quality education by the residents of the community, organization and content of professional development of managerial and teaching staff by the requirements of the New Ukrainian School, ways of interaction between the government, society and education in addressing pressing issues of TC.
Keywords: *social partnership, social entrepreneurship, social leadership, institutionalization, public servants, public administration, local self-government, decentralization, modelling, public-power relations, intersubjective interaction, management mechanisms, foreign experience.*

Важливими й актуальними для подальшого розвитку системи освіти в цілому, її стабільного фінансування в умовах воєнного стану, зменшення бюджетного фінансування й державної підтримки, безумовно, є впровадження нових технологій та інновацій в галузі освіти, грамотна інноваційна й підприємницька політика закладів освіти. Велику роль у стабілізації розвитку і фінансового стану закладів освіти відіграють інноваційні відносини членів їхніх колективів, рівень їх підприємницької культури, готовність до співробітництва і спільного вирішення проблем. Досвід взаємовідносин органів влади з громадою, інститутами громадянського суспільства свідчить про відсутність універсальної моделі їх ефективної взаємодії, що пов'язано з низкою специфічних факторів, таких як інституціоналізація відносин, національна ідентичність, суспільно-політичний стан населення країни, рівень підготовки управлінських кадрів зі стратегічних комунікацій, операційного підходу

в умовах кризових явищ [5; 9]. Тому виникає необхідність розгляду інституційних підходів з підготовки публічних службовців до такої взаємодії, можливостей застосування ефективних моделей міжсуб'єктних взаємовідносин між органами влади та громадою.

Означена проблематика становить предмет дослідження вітчизняних та зарубіжних учених у сфері права, філософії, політології, соціології, (С. Алексєєв, В. Бабкін, М. Баглай, Д. Баялджиєв, М. Гриценко, В. Копєйчиков, І. Ледях, О. Лукашова, Л. Мамут, В. Новіков, Г. Ріттер, В. Роїк, А. Сіленко, О. Скакун, О. Скрипнюк, Ф. Фабрициус, К. Хессе та ін.).

Аналізу різних аспектів взаємин між представниками владних структур та суспільством присвятили свої праці вітчизняні дослідники в галузі наук із державного управління, зокрема: В. Бодров, Р. Войтович, В. Голубь, С. Дяченко, В. Князєв, В. Козаков, О. Крюков, О. Якубовський.

Питання соціального підприємництва є нині актуальним для розвитку сучасного українського суспільства. Вперше про можливості його застосування акцентував увагу А. Скіпальський у своїй доповіді на міжнародній конференції «Соціальне підприємництво в Україні, перспективи розвитку» 12 травня 2006 р. у Львові, на якій розглядалися перспективи розвитку соціальних організацій. підприємництва в Україні [7; 8]. Науковець один з перших зазначив, що «неприбуткові організації (установи) в Україні можуть і хочуть займатися соціальним підприємництвом; для цього є реально діючі моделі та приклади соціального підприємництва; приклади успішних некомерційних організацій (установ). Водночас, руйнуються стереотипи про те, що неприбуткові організації (установи) є структурами, які підтримуються донорами; по відношенню до донорських коштів вже можна говорити про певну прибутковість субсидії; некомерційні організації (установи) більше усвідомлюють себе як учасників ринкових відносин, які можуть конкурувати та співпрацювати з бізнесом [7, с. 137].

Еволюція розгляду теми вказує, що початок виникнення надзвичайного інтересу до соціального підприємництва та соціального партнерства в освітній політиці припадає на 90-ті роки. Це вплинуло на зміну світогляду випускників шкіл та студентів технікумів 90-х років, які обирали нову спеціальність «менеджмент організацій» та навчалися в новостворених бізнес-школах в Україні [1]. Зараз вони є успішними менеджерами, які користуються значним попитом на ринку праці з управління неприбутковими організаціями, де запроваджуються соціальне підприємництво та соціальне партнерство .

У сучасній теорії соціального підприємництва виділяються три основні підходи та визначення до цього поняття. Так у країнах Північної та Південної Америки соціальним підприємництвом називають підприємницьку діяльність неприбуткових організацій (установ), дохід від яких спрямовується на реалізацію статутних цілей організації (установи) [2].

Автор дослідження теми соціального підприємництва О. Романовський стверджує, що місія та статутні цілі неприбуткових організацій (установ) направлені на вирішення соціальних проблем, надання послуг цільовій групі, заради якої створюється організація (установа), та покращення якості життя її членів [7, с. 136-137; 8].

У країнах Європи соціальне підприємництво визначається більше як бізнес із соціальною метою (місією). На відміну від звичайного підприємництва, на перше місце виходить соціальний аспект, або соціальний ефект від підприємницької діяльності, а потім фінансова ефективність.

Важливим критерієм соціальних підприємств у Великобританії є колективна форма власності та діяльність на користь територіальної громади [там же].

В Німеччині популярними є соціальні підприємства інвалідів, пенсіонерів, емігрантів, жіночі організації тощо [7, с. 136]. Тобто, суб'єктом соціального підприємництва виступають бізнес-підприємства із соціальною місією.

А. Скіпальський наголошує, що «такі відомі та дієві фундації, як Schwab Foundation for Social Entrepreneurship (Швейцарія), Skoll Foundation (США) та Ashoka Foundation (Індія), визначають соціальне підприємництво радше як інноваційну підприємницьку діяльність задля соціальних перетворень у суспільстві та громадах. Відмінністю даного підходу є те, що на перше місце виходить соціальний лідер – соціальний підприємець [7; с.136]. Автор зазначив проблеми розвитку соціального підприємництва в Україні, які безпосередньо стосуються й таких сфер як освіта та соціальна політика, а саме:

– нестача навичок соціального підприємництва та ведення комерційної діяльності неприбутковими організаціями (установами);

– проблеми з управлінням проектами соціального підприємництва;

– недостатній термін реалізації проектів;
– потреби у маркетингових навичках;
– недостатнє фінансування та інвестиції в проекти;
– недостатнє планування діяльності для всіх аспектів ведення бізнесу.
– Слід додати ще:
– недосконалість законодавчо-правової бази, податкового кодексу щодо соціального підприємництва та ведення комерційної діяльності неприбутковими організаціями (установами);
– недостатня підтримка соціального підприємництва в державі урядом і громадянами, відсутність принципу субсидіарності;
– незначна увага вітчизняних комерційних структур, благодійних організацій, установ і фондів, інших потенційних донорів до проблем соціального підприємництва в країні.

Розвитку соціального підприємництва в Україні також заважають:
– відсутність: систематизованої інформації про соціальне підприємництво в Україні; досвіду та успішних прикладів соціального підприємництва; центру розвитку соціального підприємництва та донорських організацій, що постійно займаються даним напрямком;
– брак лідерів, здатних запроваджувати соціальне підприємництво для неприбуткових організацій (установ);
– пасивність неприбуткових організацій (установ) на ринку послуг, їх залежність від грантів;
– відсутність досвіду та успішних прикладів соціального підприємництва;
– незадовільна підготовка соціальних підприємців, недостатньо організований процес їх добору, підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації, організації тренінгів тощо [7; с.137-138].

Для подолання зазначених проблем і надання необхідного статусу соціальному підприємництву в публічному управлінні в сфері освіти як одній із важливих галузей суспільства необхідною є розробка державної програми підтримки соціальних підприємств, а також освітня програма з підготовки публічних службовців (ОППС) [5; 7; 8; 10].

Умовою ефективної реалізації в Україні ОППСП є підтримка і захист законодавством на державному рівні та широким громадським загалом (на рівні пересічного громадянина та суспільного менталітету, соціального підприємництва), субсидіарності, благодійництва та соціальної функції суспільства в умовах демократичних перетворень та розбудови ринкової економіки та громадянського суспільства [там же].

Розглянемо інституційні підходи до забезпечення розробки ОППС.

Закріплення на законодавчому державному рівні умов для вільного соціального підприємництва, в яких необхідно: прийняти закони щодо гарантій захисту прав підприємців, індивідуального та колективного соціального підприємництва, приватної власності; визначити і законодавчо закріпити умови й методи кредитування й оподаткування соціальних підприємців і підприємств, неприбуткових організацій і установ.

Розробка психолого-педагогічних критеріїв, інструментів й методик для відбору потенційних підприємців. Визначення найважливіших (характерних) рис підприємливої людини, її здатність до ефективної соціальної підприємницької діяльності.

Розробка науково-педагогічних технологій для закріплення й розвинення вроджених підприємницьких талантів і рис характеру, навчання і закріплення підприємницьких вмінь, типів поведінки й навичок.

Визначення змісту соціальної підприємницької освіти, розробка необхідних навчальних планів і програм різного рівня.

З огляду на викладене, можна констатувати, що розуміння поняття «інституціональні підходи з підготовки публічних службовців до соціального підприємництва та соціального партнерства в умовах сучасних викликів» з погляду кінцевої мети залучення громадськості до конструктивної участі в діяльності територіальних громад, сприяє підвищенню ефективності залучення громадян до співуправління шляхом співпраці у розробці, прийнятті, реалізації та контролінгу управлінських рішень; вдосконалюється кадрова політика в системі публічного управління; здійснюється залучення потенціалу молодих людей, серед яких здебільшого батьки учнів, до участі у вирішенні проблем на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях; пришвидшується процес створення організаційно-правових умов і гарантій для підприємництва та партнерства органів публічної влади

з організаційними об'єднаннями та носіями освітнього активізму в реалізації ефективної освітньої політики на всіх рівнях публічного управління.

Однак, перераховані вище інституційні чинники в умовах сучасних викликів не завжди можуть розглядатися як повноцінні суб'єкти співуправління, які можуть легітимно представляти інтереси у сфері освітньої політики, її суб'єктність. Окрім того, аналіз залучення представників ІГС до публічного управління закладами освіти в ТГ здебільшого зводить таку співпрацю до формалізму та обмежує можливості громадськості співпрацювати з органами публічної влади територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Корнецький Артем. Війна як каталізатор соціального підприємництва. URL: https://lvbs.com.ua/news/vijna-yak-katalizator-sotsialnogo-pidpryyemnytstva-artem-kornetskyj-vykladach-lvbs/ (дата звернення: 10.08.2023).

2. Шаповал В.М. Конституційна категорія соціальної держави. Право України. 2004. № 5. С. 14.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови І Уклад, і голов. ред. В.Б. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.

4. Ларіна Н.Б., Ларін С.В. Соціальне підприємництво та соціальна відповідальність як державні механізми захисту національних цінностей. Аспекти публічного управління. 2023 Т.11.№4. С. 39-45.

5. Ларіна Н.Б. Соціальна відповідальність як чинник розбудови сучасної української держави [Social responsibility as a factor in the development of the modern Ukrainian state.]. Право та державне управління. 2017. №1 (26). С. 249-255.

6. Ігнатович Н., Гура В. Зарубіжний досвід соціального підприємництва. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка»/ 2014, №12. С.23-28.

7. Романовський О. О., Романовська Ю. Ю. Гуманітарна і підприємницька освіта як необхідна умова подальшого розвитку держави. Пульсар: науково-популярний журнал. 2000. № 9. С. 42-44.

8. Розвиток соціального підприємництва в Україні. Біла книга. Під загальною редакцією В. Кокотя. Київ, 2020. 113 с.

9. Сайферс А.В. Порівняльний аналіз суспільних оцінок задоволеності освітніх потреб населенням: емпірично-соціологічний аспект. Інвестиції: практика та досвід. 2022. №9-10. С. 122-126.

10. Fil. Dr. Jan-U. Sandal Institute. URL http://www.janusandal.no/en/(дата звернення: 10.08.2023).

УДК 35.08:323

Наталія ЛАРІНА,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Дмитро ЦИМБАЛ,
студент 1-го курсу, спеціальність «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, полковник Національної гвардії України
Ігор БОЙКО,
магістр права, державний службовець Укрзалізниці

Nataliia LARINA,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of Public Policy, Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
https//orcid.org/000-0001-5843-0765
Dmitry TSYMBAL,
student, 1 rd year of study, specialty «Public administration», the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, Colonel of the National Guard of Ukraine
Igor BOYKO,
master of law, civil servant of Ukrzaliznytsia, civil servant of Ukrzaliznytsia

ФОРМУВАННЯ МЕДІАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: ІНСТИТУЦІЙНІ ВИМІРИ

DEVELOPING THE MEDIATION COMPETENCE OF CIVIL SERVANTS: INSTITUTIONAL DIMENSIONS

With the adoption of the Law of Ukraine 'On Mediation' in 2021, the process of legislative institutionalisation of mediation began. This contributed to the reform and development of new approaches to creating a competent and professional mediation institution. In order to ensure comprehensive changes in various areas, public authorities must have an effective system of mediation institutions to obtain quality knowledge in this area of activity, as well as professional, honest, moral mediators and other representatives of this institution.
Institutionalisation of mediation in public administration means transforming the intentions of public actors to create a favourable environment for conflict (dispute) resolution in the form of legal norms through the social and legal regulatory activities of interested government and society actors. Institutionalisation ensures the formation of a common standard for the development of educational and training programmes on mediation for entities (mediators) working not only in the legal profession, but also for representatives of public authorities who will monitor compliance with the requirements for resolving conflict situations in the field of public administration and civil society leaders. This process will be monitored and disseminated by public authorities in their sphere of activity, which in turn should lead to the establishment of interaction between public authorities and civil society.
Keywords: *mediation, conflict situation, institutionalisation of mediation, social and legal regulation, public administration.*

З ухваленням у 2021 році Закону України «Про медіацію» розпочався процес законодавчої інституціоналізації медіації.. Це сприяло реформуванню та виробленню нових підходів до створення компетентного та професійного інституту медіації. Для забезпечення внесення комплексних змін у різних сферах органів публічної влади має функціонувати дієва система інституту медіації для отримання якісних знань у цій сфері діяльності, а також професійні, доброчесні, моральні медіатори та інші представники цього інституту.

Інституціоналізація медіації у сфері публічного управління означає трансформацію намірів публічних суб'єктів створити сприятливе середовище для врегулювання конфліктів (спорів) у вигляді

норм права за допомогою соціально-правової регулюючої діяльності зацікавлених суб'єктів влади та суспільства. Інституціоналізація забезпечує формування загального стандарту для розробки освітніх програм та програм з підвищення кваліфікації з медіації для суб'єктів (медіаторів), які працюють не лише в юриспруденції, а також для представників органів публічної влади, які здійснюватимуть контроль за дотриманням вимог вирішення конфліктних ситуацій у сфері публічного управління та лідерів громадянського суспільства. Цей процес суб'єкти органів публічної влади контролюватимуть та поширюватимуть у своїй сфері діяльності, що у свою чергу має призвести до налагодження взаємодії між органами публічної влади та громадянським суспільством.

Медіаційна компетентність включає: розуміння природи суперечностей і конфліктів між людьми; формування конструктивного відношення до конфліктів; володіння навиками неконфліктного спілкування у важких ситуаціях; уміння оцінювати і пояснювати виникаючі проблемні ситуації; наявність навиків врегулювання конфліктними явищами; уміння розвивати конструктивне начало виникаючих конфліктів; уміння передбачати можливі наслідки конфліктів; уміння конструктивно регулювати суперечності і конфлікти; наявність навиків усунення негативних наслідків конфліктів [3].

Розглянемо професійно важливі якості, складові медіаційної компетентності публічного службовця в інтелектуальній, емоційній, мотиваційній, практичній сферах діяльності та в сфері саморегуляції [2; 5; 6; 7;].

В інтелектуальній сфері – гнучкість розуму; саногенне мислення; система медіаційних знань.

Гнучкість розуму допомагає долати стереотипи, що склалися в індивідуальному досвіді, відносно себе, інших людей і ситуацій, що повторюються, сприяє адекватному сприйняттю і оцінці виникаючої конфліктної ситуації, подоланню спотворення образу конфліктної ситуації і її складових, оперативному самовизначенню в конфліктній ситуації і вибору оптимального стилю конфліктного взаємовідношення з опонентом.

Ситуативна тривожність на відміну від особової тривожності сприяє підтримці належної активності індивіда, що у поєднанні з актуалізованою мотиваційною тенденцією загострення об'єктивної конфліктної ситуації спрямовує поведінку особистості в конфлікті в конструктивні рамки.

Таким чином, створюються умови для наступальних дій в досягненні конфліктних цілей ділового конфлікту. Адекватна самооцінка допомагає індивідові оцінити власні психофізичні ресурси, що у свою чергу робить вибір активної або пасивної конфліктної стратегії більш оптимальним. Упевненість в собі виступає підтримуючим чинником активних стратегій і забезпечує їм належний емоційний фон.

У мотиваційній сфері – ставлення до насильства і ненасильства у відстоюванні власних інтересів і позицій, оцінювання конфлікту як засобу вирішення об'єктивного протиріччя, що свідчить про недосконалість якого-небудь явища, актуалізація відповідно природі конфлікту тенденцій вступу до конфлікту або його уникнень.

Крім цього, медіаційна компетентність публічного службовця виконує функції оптимізації професійних взаємин, взаємодій, збереження ділових відносин співробітників і забезпечення емоційного благополуччя всіх учасників і свідків конфліктів у сфері публічно-управлінських відносин. У результаті відбувається «оприлюднення» професійної діяльності публічного службовця, що відповідає антропоцентричній тенденції світової цивілізації XXI ст.

Проведене дослідження дозволило виявити ряд особливостей розвитку медіаційної компетентності у публічних службовців.

Для того, щоб запровадити принципи гуманізації публічної служби в практику професійного спілкування публічного службовця, усунути можливість деструктивного розвитку виникаючих виробничих конфліктів, забезпечити процес формування медіаційної компетентності публічного службовця в умовах підвищення кваліфікації, необхідно розробити програмно-цільову основу для даного виду освітнього процесу.

Медіаційна компетентність є складовою частиною професіоналізму і реалізується на соціальному, особовому і індивідуальному рівнях професійної діяльності публічних службовців; даним рівням відповідають соціальна, особова і індивідуальна компетенції; їх сформованість виступає підставою і умовою для успішної реалізації спеціальної медіаційної компетентності в закладах вищої освіти під час підвищення кваліфікації публічних службовців.

Таким чином, медіаційна компетентність публічного службовця виконує функції оптимізації професійних взаємин, взаємодій, збереження ділових відносин співробітників і забезпечення емоційного благополуччя всіх учасників і свідків виробничих конфліктів.

Список використаних джерел

1. Антонова О. Є., Маслак Л. П. Європейській вимір компетентнісного підходу та його концептуальні засади / О. Є. Антонова, Л. П. Маслак // Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С. 81-109.

2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / Під заг. ред. О. В. Овчарук. К.: «К.І.С.», 2004. С. 45-50.

3. Вітвицька С. С. Компетентнісний та професіографічний підходи до побудови професіограми магістра освіти. Вісник Житомирського державного університету. Випуск 57. Педагогічні науки, 2011 С. 52-58.

4. Ларіна Наталія. Інституційні засади формування медіаційної компетентності публічних службовців в Україні. Аспекти публічного управління. 2022. 10(6), 61-69.

5. Медіація: міжнародний досвід та українські реалії. URL: https://yur-gazeta.com/golovna/mediaciya-mizhnarodniy-dosvid-ta-ukrayinski-realiyi-.html.

6. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text. (дата звернення: 16.11.2022).

7. Рунессон Ерік М., Гі Марі-Лоранс. Медіація конфліктів і спорів у галузі корпоративного управління. Вашингтон : [s. n.], 2007. 68 с.

8. Загальна професійна (сертифікатна) програма підвищення кваліфікації державних службовців, які займають посади державної служби категорії «Б» «Медіація в системі врегулювання конфліктів на публічній службі»[Автор. колек.: Н. Корчак, І. Алєксєєнко, Н. Ларіна та ін.]; за заг. ред. Н. Ларіної. Київ. 2022. ННІПУДС. 20 с.

УДК 351.86

Денис ЛИСОВ,
аспірант кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Denys LYSOV,
PhD Student, Department of Global and National Security of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https//orcid.org/0009-0001-3131-2395

Науковий керівник: ***Наталія КЛИМЕНКО,*** *доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ОСМИСЛЕННЯ КУЛЬТУРНО-ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО ФАКТОРУ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОГО ПОРЯДКУ ПРИ ФОРМУВАННІ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВИ

ON THE NEED TO UNDERSTAND THE CULTURAL AND CIVILIZATION FACTOR OF WORLD ORDER TRANSFORMATION IN THE FORMATION OF GEOPOLITICAL STRATEGIES OF THE STATE

The modern geopolitical realities of the state of the world order pose complex tasks to the states, related to the understanding and comprehension of the global confrontation between the world centers of power and authority, cultural and civilizational systems, and transnational interdisciplinary projects. Growing competition, diversity of interests and influential players in the international arena, the situation of dominance of «information noise» - require a careful analysis of the meanings and «myths» underlying various global projects. The need to understand these aspects is due to the need to develop and implement an effective state policy that would meet modern challenges and threats and would be capable of adaptation in the conditions of tectonic transformations of the social order.
Keywords: *world order, geopolitics, international relations, civilization, national security.*

Необхідність осмислення культурно-цивілізаційного фактору трансформації світового порядку при формуванні геополітичної стратегії держави особливо постає в останнє століття. Цю проблематику починають вивчати науковці різних сфер: культурологи, соціологи, політологи, дослідники суміжних та міждисциплінарних наук.

Згідно з теорією **Семюеля** Гантінґтон**а**, світ, особливо після холодної війни не характеризується конфліктами між ідеологіями як такими, але замість них відбувається наростаючий конфлікт між різними культурними та цивілізаційними ідентичностями. Дослідник стверджує, що головним джерелом конфліктів у міжнародних відносинах стають саме різниці в цивілізаційних цінностях та ідеях, релігійні, етнічні і культурні відмінності різних цивілізацій. Важливим для розуміння концепції Гантінґтона є осмислення поняття «цивілізація» в його теоретичному конструкті зіткнення між ними. В першу чергу дослідник розглядає це поняття як живу систему, наділену ознаками певної ідентичності, які одночасно діють як об'єднуючі чинники і виступають факторами антагонізму до інших цивілізаційних утворень [1]. Такі системи існують незалежно від державних кордонів, мають ядро свого сенсу (міфу), хоча і певною мірою являються симбіозом національних соціокультурних надбань окремих народів та впливу світових політичних і глобалізаційних процесів.

Варто звернути увагу на те, що діючі процеси глобалізації неминуче втягують у сфери впливу світових центрів сили інші периферійні суб'єкти. Інтеграція здебільшого базується на принципах подібності та більшої спільності базових цивілізаційних елементів, таких як історичний погляд, світогляд, цінності, культура, релігія та ідеологія.

Концепція «зіткнення цивілізацій» Самюеля Гантінґтона передбачає без відповідної артикуляції виглядає як безсистемний конфлікт культурно-цивілізаційного напряму на тлі історичних процесів розвитку людства і процесів прагнення до ідентичності. Але слід зауважити, що такі категорії як світогляд, культура, цінності, релігія, ідентичність тощо є явищами

феноменологічної природи, які зароджуються та розвиваються в першу чергу у внутрішньому світі людини і нерозривно з ним пов'язані.

Доцільність дослідження зазначених вище категорій і феноменів саме через призму такого контексту - цілком узгоджується з концепцією Едмунда Гуссерля щодо феноменологічної природи соціальних утворень, так як за даною теорією інтенціональності, уява як окремого індивіда, так і соціальної групи про соціальні утворення формується через активний акт сприйняття та інтерпретації. На думку Гуссерля, з чим цілком можна погодитись, все створене людиною, в першу чергу соціальні об'єкти, народжуючись в її уяві набувають певного сенсу, тобто головної мети свого існування [2].

Інший представник феноменологічної традиції Альфред Шюц пояснював соціальну реальність як реальність загальних сенсів, світ культурних об'єктів та соціальних інститутів.

Отже, за своєю природою, культурно-цивілізаційні сенси в результаті людської уяви, прояву творчості та інтелекту, в подальшому можуть еволюціонувати та отримувати інституційні ознаки. Такі явища, після осмислення їх природи, можна піддавати дослідженню як структурологічним методом, так і вивчати за допомогою емпіричних інструментів. В реальному житті ґенеза культурно-цивілізаційної складової історії людства чітко прослідковується. До прикладу англосаксонський буржуазно-протестантський соціокультурний міф став основою для народження США та НАТО. А християнсько-демократичні та ліберальні цінності заходу Європи призвели до ліберально-економічного об'єднання країн в ЄС, який став основою нової європейської цивілізації. Китайський цивілізаційний міф повернув державу у велику політику сьогодення з амбітними планами культурно-цивілізаційного проекту «єдиної долі людства» та Шанхайської організації співробітництва. А геополітичні та геоекономічні трансформації євразійського континенту мобілізують народи ісламського фундаменталізму на самостійне визначення свого майбутнього.

В процесі ґенези культурно-цивілізаційна складова формує тип соціальних відносин в політичній, економічній та інших сферах буття визначеного суспільства, що в свою чергу починає впливати на політику такого соціального утворення і визначати його прагнення, цілі та методи дій.

Також слід зазначити, що з аксіологічної точки зору, хоч і не жорсткі по структурі, але стійкі по суті, так як базуються на зазначених вище категоріях, культурно-цивілізаційні системи – є достатньо життєздатними і гнучкими.

Результати дослідження свідчать про те, що осмислення глобальної конкуренції, та в деяких випадках антагонізму між світовими культурно-цивілізаційними системами допоможе країнам зрозуміти їхню роль у міжнародній політиці і світовому геополітичному просторі, визначити стратегічні цілі та знайти оптимальні шляхи досягнення успіху. Формування адекватних геополітичних інтересів є запорукою безпечної участі в перипетіях міжнародної політики, а ціна помилки даного процесу може бути занадто великою, аж до загрози існування держави. З метою осмислення культурно-цивілізаційної складової трансформації світового порядку - важливо віднайти ключові аспекти глобального протистояння між зазначеними системами, встановити сутність і природу таких утворень, зміст та їхню функціональну складову, і визначити фактори впливу на їх подальший розвиток.

Список використаних джерел

1. Huntington S. (2018). *Clash of civilizations*. KazBook Trade.

2. Husserl E. The Idea of Phenomenology. Dordrecht : Springer Netherlands, 1999. URL: https://doi.org/10.1007/978-94-015-7386-3 (date of access: 24.04.2024).

UDC: 351

Ecaterina LOZOVANU,
PhD, associate professor, director of the Department of Social and Human Sciences, Faculty of Computer Informatics and Microelectronics, Technical University of Moldova
https://orcid.org/0000-0002-5722-1600

Екатерина ЛОЗОВАНУ,
доктор філософії, викладач кафедри соціальних і гуманітарних наук факультету комп'ютерної інформатики та мікроелектроніки Технічного університету Молдови

THE PHENOMENON OF HUMAN TRAFFICKING – PERSPECTIVES OF EVOLUTION IN THE GLOBAL SOCIETY

ФЕНОМЕН ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ – ПЕРСПЕКТИВИ ЕВОЛЮЦІЇ В ГЛОБАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Незаконне явище, пов'язане з торгівлею людьми, досягло таких масштабів, що сьогодні воно стало предметом дослідження, який потребує підходу з різних точок зору, навіть міждисциплінарного дослідження. У статті аналізуються чинники, які виявляються передумовами, що призвели до зростання торгівлі людьми. Феномен торгівлі людьми є не статичним, а динамічним, який змінює свої характеристики під впливом різноманітних комплексних факторів. Тому необхідний системний аналіз цього явища з метою усвідомлення його серйозності правоохоронними органами, інспекторами праці та державними службовцями. Представники цих суб'єктів зобов'язані інформувати, розробляти державну політику з метою запобігання та протидії цьому незаконному явищу, яке має негативні наслідки як на національному, так і на глобальному рівні.
Ключові слова: *торгівля людьми, незаконна діяльність, державна політика, глобалізація, комплекс факторів.*

The concept of *traffic* was used for the first time in the 16th century as a synonym for the notion of *trade*. That is why, at the beginning, it did not have negative connotations. However, towards the end of the 17th century, *traffic* will be associated with the *illicit sale of goods*. If, at the beginning, *trafficking* was mostly understood as the *sale of prohibited goods*, such as drugs or weapons, by the 19th century this notion also included the *trade of human beings* identified as material goods that were sold into slavery. This trade that has become «traditional» will be outlawed towards the end of the 19th century. In the early 20th century, the term *trafficking* referred to the «white slave trade,» which represented the movement across national borders of women and children for sexual exploitation.

With the adoption of the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Human Beings, additional to the UN Convention against Transnational Organized Crime (Palermo Protocol, 2000), two innovative moments were inserted into the concept of trafficking. First, a comprehensive international definition of human trafficking was adopted. Secondly, in addition to the purpose of sexual exploitation, the field related to forced labor was also included [1; pp. 187, 399]. In recent years, the latter has become a highly used domain by traffickers. Thus, the proposed definition includes conclusive aspects that reflect the reality of the phenomenon that does not restrict the phenomenon related to trafficking to sexual exploitation. It also refers to the conditions of forced labor, enslavement, slavery. Also, this definition does not reduce the victims to women and children only, but also includes men, boys who can also be forcibly captured. At the same time, it is highlighted that it is not mandatory for the victims to cross an internationally recognized border, it is also taken into account that people can be trafficked internally, from one region to another, within the borders of a single country.

It is true that the Palermo Protocol requires the presence of the distortion of the victim's will, through the use of force, abuse of power. Thus, the capacity of an adult person to make autonomously determined decisions about his life, in particular about work and migration options, is respected. It should be noted that it is not necessary to immediately apply force and coercion to identify the traffic, the presence of deception is sufficient for the phenomenon to take place. Therefore, if any of the illegal means (coercion, fraud, deception) were used, then they are indications of the presence of the trafficking phenomenon.

At the current stage, there is a series of publications by specialists in the anti-trafficking field, which refer to the influences of national and international policies that express the need for radical changes in approaches related to the prevention and combating of human trafficking. These new trends must be consistent with global policies in sustainable development for the period up to 2030, adopted by the UN, which include the eradication of forced labor and human trafficking [2; p.56, 542].

The Republic of Moldova ratified the Palermo Protocol in 2005 and the Warsaw Convention in 2006. These international acts strongly influenced the construction of the national anti-trafficking policy system. In the years that followed, a whole series of objectives were achieved in our country to overcome this dangerous phenomenon. However, efforts in this direction led to putting this phenomenon under the control of state bodies, but did not succeed in eradicating the phenomenon itself. This phenomenon continues to exist in the Republic of Moldova, and phenomena such as Covid-19, Russia's war against Ukraine create premises that lead to the aggravation of the problem related to human trafficking. It is necessary to emphasize that national anti-trafficking policies develop under the influence of regional and global policies. This specificity is dictated by the fact that in the era of globalization and the intensification of migration processes, common trends are manifested, as well as common influencing factors on the state of the phenomenon of human trafficking. «The analysis of trends and influencing factors will facilitate the development of the strategic aspect of anti-trafficking policies in the Republic of Moldova» [3; p.61, 182] .

The phenomenon of human trafficking is not static, but is in perpetual transformation. That is why, in order to identify the main trends of its evolution at the current stage, it is necessary to evolve the important influencing factors. One of these factors is related to the spread of human trafficking, which according to some experts has not decreased, but only the cruelest forms of trafficking and exploitation have been eliminated. The actions taken today have not influenced the deep causes of this phenomenon, such as the perpetuation of inequality in the development of countries and individuals, the increased demand for cheap labor and other socio-economic factors that generate this phenomenon. Another factor that shapes and perpetuates human trafficking is related to the global increase in illegal migration. «The phenomenon of trafficking can be interpreted as an extreme manifestation of the violations of migrants' rights» [4; p.54, 224]. The legal status of the migrant in the country of destination directly affects his vulnerability to exploitation. That is why the increase in illegal migration flows around the world negatively influences the state of the phenomenon of human trafficking.

A key element, which involved major changes, in human trafficking is the exploitation of victims. Today, along with traditional forms of exploitation such as sexual, labor and forced organ harvesting, new ways have appeared: begging, forced marriages, illegal adoptions, forced involvement in military conflicts, etc. At the same time, an important tool of human trafficking has become the use of information technologies. They create obstacles to the identification of persons and the rapid discovery of crimes. The use of ICT contributes to the expansion of criminal markets and the facilitation of financial transactions of income obtained through illegal means.

Therefore, it is necessary to emphasize that human trafficking is an attack on human dignity, a serious violation of human rights and a crime that takes advantage of the vulnerability of various social groups. That is why policies in the field of anti-trafficking must be built taking into account the approach based on the principle - human rights. If this principle is not taken into account, then it will not be possible to eradicate the phenomenon of human trafficking and exploitation. Another aspect that must be taken into account when developing policies is related to the deep causes of human trafficking such as: poverty, gender discrimination, violence, the influence of migration processes, armed conflicts, pandemics. Only an interdisciplinary approach, which would address the phenomenon of human trafficking in its complexity, would make anti-trafficking policies more effective.

References

Protocolul pentru prevenirea, suprimarea și pedepsirea traficului de persoane, adițional Convenției ONU (Protocolul de la Palermo, 2000), Ediție oficială, vol.35, Chișinău, 2006.

UN General Assembly, report of Secretary-General „Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration», 26 October 2020, A/75/542.

Combaterea traficului de ființe umane/autori Mihaela Vidaiu, Igor Doleac; Chișinău: „Nova Prim SRL», 2009. 152 p.

Traficul de ființe umane. Infractor, Victimă, Infracțiune/ Gheorghe Mateuț; Iași, 2005. 254 p.

УДК 351

Ярослав МИРОШНИЧЕНКО,
студент кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yaroslav MYROSHNYCHENKO,
student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Тетяна ВАСИЛЕВСЬКА,*** *доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

АНТИКРИЗОВЕ ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

ANTI-CRISIS PUBLIC ADMINISTRATION IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION CHALLENGES

The article delves into the vital realm of crisis management within Ukraine's public administration, particularly in the context of pervasive globalization challenges. By dissecting the intricate interplay between crisis response strategies and the evolving global landscape, this study aims to illuminate pathways towards resilient governance frameworks. Drawing from case studies and stakeholder perspectives, the research endeavors to provide actionable insights for fortifying Ukraine's capacity to navigate crises amidst the relentless forces of globalization.
Keywords: *crisis management, public administration, Ukraine, globalization, resilience.*

Україна, як і багато інших країн, постійно знаходиться перед лицем різноманітних кризових ситуацій, спричинених різними чинниками, такими як економічні труднощі, соціальні конфлікти, політична нестабільність та природні катастрофи. Ефективне управління у кризових умовах є критично важливим для забезпечення стійкості та безпеки країни. Проте в умовах глобалізації, кризові ситуації стають більш складними та мають більший вплив, охоплюючи різні сфери, включаючи економіку, торгівлю, транспорт і технології. У такому контексті антикризове публічне управління в Україні набуває особливого значення, оскільки вимагає швидкої адаптації до змін у глобальному середовищі [1]. Тому особливої уваги потребує аналіз ключових аспектів антикризового управління в контексті глобалізаційних викликів з метою визначення шляхів покращення ефективності управлінських практик української влади в умовах кризи.

Ефективні методи антикризового управління відіграють ключову роль у забезпеченні стійкості та відповідності країни в умовах непередбачуваних ситуацій. Важливим аспектом є використання аналітичних інструментів та прогностичних моделей для оцінки ризиків та передбачення можливих наслідків кризових ситуацій. Підтримка даних та інформаційних систем, які надають оперативну інформацію, також відіграє важливу роль у прийнятті обґрунтованих рішень [2].

Крім того, важливою є розробка та впровадження стратегій реагування на кризові ситуації, включаючи плани евакуації, заходи безпеки та механізми координації дій між різними владними та невладними організаціями. Надійні комунікаційні канали та зв›язки з ключовими зацікавленими сторонами також грають важливу роль у процесі антикризового управління.

Враховуючи значення методів антикризового управління, Україна має інвестувати у розвиток сучасних технологій та аналітичних інструментів, розробляти та впроваджувати ефективні стратегії реагування на кризові ситуації та забезпечувати належну комунікацію та координацію між різними структурами та зацікавленими сторонами.

Одним із ключових аспектів ефективного антикризового управління є гнучкість та готовність до швидкої адаптації до змін. Україна повинна посилювати свої механізми моніторингу, аналізу та передбачення кризових ситуацій, а також розвивати механізми міжнародного співробітництва та партнерства для спільного вирішення проблем.

Крім того, важливим елементом успішного антикризового управління є залучення громадськості та зацікавлених стейкхолдерів до процесу прийняття рішень та реалізації стратегій. Підтримка громадськості, активна участь громадян та співпраця з цивільним суспільством можуть сприяти підвищенню ефективності антикризового управління та забезпеченню стійкого розвитку країни [3].

Підсумовуючи, зазначимо, що для успішного подолання кризових ситуацій та мінімізації їхніх негативних наслідків, Україна повинна надавати пріоритетне значення вдосконаленню своїх механізмів антикризового управління, активно впроваджувати інноваційні підходи та співпрацювати з міжнародними партнерами та організаціями для досягнення стійкого розвитку та процвітання країни.

Список використаних джерел

1. Адамовська В. Публічне управління та адміністрування в контексті державного та регіонального управління. Ефективна економіка. 2016. No 10. С. 64–73.

2. Курганська М. Дослідження кризових явищ та проблеми антикризового управління в Україні. Міжнародна науково-практична конференція. Харків, 2020. С. 80.

3. Мельтюхова Н. Організаційні кризи в системі державного управління: виникнення, розвиток, подолання. Державне будівництво. 2017. No 2. С. 10–15.

УДК 001.89

Ксенія ОЗЕРАН,
студентка 2-го року навчання, ОП «Державна служба», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Kseniia OZERAN,
2nd year student, Public Service, specialty 281 «Public Management and Administration» of the Educational and Research Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Ірина МОРДАС,*** *кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

НОВА ДЕРЖАВНА ВЕТЕРАНСЬКА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

NEW STATE VETERAN POLICY: CHALLENGES OF TODAY

Today, the state veterans' policy is one of the new priority areas of the Government's work and is in a state of active development. Given the growing number of veterans in martial law, an effective strategy for reintegrating veterans into civilian society is already needed. As this policy is quite new, it has many prospects for development and challenges that need to be overcome for the successful implementation of veteran policy on the ground. The paper discusses several main challenges of the new state veteran policy.
Keywords: *veterans, veteran policy, government, public policy.*

Наша держава перебуває у стані розвитку та вдосконалення державного апарату з метою оптимізації витрат на його функціонування, підвищення прозорості та ефективності роботи та задоволення потреб усіх громадян. У такий трансформаційний період як воєнний стан існують як проблеми та невдачі, так і великі можливості для вдосконалення та трансформації.

Воєнний стан ставить перед державним управлінням нові виклики, які, зокрема, стосуються державної ветеранської політики, адже на тлі активних бойових дій на території країни така категорія осіб як ветерани війни та члени їх сімей збільшується кожного дня.

На державному рівні ветеранська політика є одним з нових пріоритетних напрямів роботи, адже гостра потреба у виокремленні такої політики з'явилася лише 10 років назад.

Сьогодні ветеранська політика знаходиться у стані активного розвитку, адже в умовах повномасштабного вторгнення вона потребує новітніх та комплексних рішень щодо великої кількості проблем, які виникають тут і зараз. За даними відкритого порталу даних Міністерства у справах ветеранів України (далі – Мінветеранів) станом на 01 січня 2022 року в Україні налічувалося понад 800 тисяч ветеранів війни, членів їх сімей, осіб із особливими заслугами перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності тощо [3]. Також, заступник виконавчого директора Українського ветеранського фонду Каріна Дорошенко під час пресконференції в Медіацентрі Україна – Укрінформ «Перемога у цивільному житті: можливості для ветеранів та ветеранок на шляху професійного зростання» наголосила, що по завершенню війни в Україні буде обліковано близько 5 мільйонів осіб таких категорій [4].

Саме тому питання становлення нової державної ветеранської політики є дуже важливим вже сьогодні. Однак, у цій сфері існує багато викликів, які спершу необхідно подолати задля досягнення.

Ветеранська політика націлена на забезпечення повної реінтеграції ветеранів війни у цивільне суспільство та має на меті забезпечення їх можливостями для саморозвитку та майбутнього гідного їх подвигів. Складовими ветеранської політики є: фізична та психологічна реабілітація, ветеранський спорт, розвиток підприємницьких ініціатив, професійна адаптація та перенавчання, забезпечення житлом, вільний та швидкий доступ до гарантій держави, а також вшанування пам'яті полеглих Героїв тощо [2]. Враховуючи вищезазначене, ветеранська політика є комплексною та потребує злагодженої роботи всього Уряду, адже деякі питання лежать у сфері компетенції таких міністерств

як Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство соціальної політики України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство оборони України тощо.

Головна проблема полягає у відсутності єдиного нормативно-правового акту, що визначає такі поняття як ветеранська політика, демобілізована особа, перехід від військової служби до цивільного життя та розмежування повноважень кожного задіяного відомства. Відповідно до п. 113 Плану пріоритетних дій Уряду на 2024 рік, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2024 р. № 137-р, Мінветеранів доручено розробити законопроект про основні засади державної ветеранської політики, який допоможе вирішити такі питання [5].

Для впровадження та реалізації будь-якої політики найважливішим є бенефіціар, у випадку ветеранської політики – особа зі статусом ветерана війни. Сьогодні механізм надання статусу є доволі складним, адже є повністю паперовим, статуси надають у численних комісіях з надання статусу учасника бойових дій, необхідно збирати багато документів та довго чекати на результати їх розгляду. Наступний крок - внесення до Єдиного державного реєстру ветеранів війни, який забезпечить швидкий доступ до гарантій держави для ветеранів. Але сьогодні ми чуємо багато скарг Захисників та Захисниць про затягування процесу отримання всіх довідок, що потребує негайної реакції з боку держави.

В умовах децентралізації держави важливим питанням є реалізація державних політик на місцях, що потребує представництва Мінветераніву кожній області. Оскільки постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2023 року № 702 було внесено зміни до відповідних нормативно-правових актів, у Мінветеранів ліквідовано сектори в областях [1]. Натомість, станом на 1 жовтня 2023 року обласні військові (державні) адміністрації мали створити структурні підрозділи з питань ветеранської політики, але не всі області мали змогу це виконати.

Тому, наразі у деяких областях України відсутні такі підрозділи та функції реалізації ветеранської політики покладені на інші структурні підрозділи, що перешкоджає повній та якісній реалізації такої політики на місцях.

Отже, впровадження нової державної ветеранської політики – важливий крок до забезпечення реінтеграції Героїв у цивільне суспільство, який має свою проблематику та потребує комплексної роботи Уряду та органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Деякі питання діяльності територіальних органів Міністерства у справах ветеранів та підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в мм. Києві та Севастополі державних адміністрацій з питань ветеранської політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 липня 2023 року № 702. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/702-2023-%D0%BF/ed20230711#Text

2. Нова ветеранська політика – серед головних напрямів Плану пріоритетних дій Уряду на 2024 рік. URL: https://mva.gov.ua/ua/news/nova-veteranska-politika-sered-golovnih-napryamiv-planu-prioritetnih-dij-uryadu-na-2024-rik

3. Офіційний веб-сайт Міністерства у справах ветеранів України«Аналітична інформація за даними Міністерства у справах ветеранів України». URL: https://data.mva.gov.ua/

4. Після війни в Україні буде близько 5 мільйонів ветеранів – експерти. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3853958-pisla-vijni-v-ukraini-bude-blizko-5-miljoniv-veteraniv.html

5. Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2024 рік: Розпорядження Кабінету Міністрів Українивід 16 лютого 2024 р. № 137-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137-2024-%D1%80#Text

УДК 347.97/.99 (478)

Alexandru PRISAC,
doctor of law, associate professor at Private Law Department, Fculty of Law, University of European Studies of Moldova
https://orcid.org/0000-0003-0954-7670

Александру ПРИСАК,
доктор права, доцент кафедри приватного права юридичного факультету Університету Європейських Студій Молдови

THE INTERACTION BETWEEN THE FORMS OF DEFENSE OF CIVIL RIGHTS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND UKRAINE

ВЗАЄМОДІЯ МІЖ ФОРМАМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯН В РЕСПУБЛІЦІ МОЛДОВА ТА УКРАЇНІ

У тезах аналізуються форми захисту цивільних прав, але в їх взаємодії. Зокрема, проаналізовано судову форму та адміністративну форму у їх взаємодії. Ці дві форми захисту цивільних прав здебільшого взаємодіють у порядку адміністративного судочинства. В основу покладено положення цивільного процесуального законодавства Республіки Молдова та України. Також було проведено порівняльний аналіз законодавства про попереднє провадження в Республіці Молдова та Україні. Також як порівняльний приклад були наведені норми Цивільного процесуального кодексу Франції. Ми сформулювали пропозиції щодо внесення змін до законодавства щодо вдосконалення правової бази щодо попереднього провадження як у Республіці Молдова, так і в Україні.
Ключові слова: *компетенція, юрисдикційний орган, суд, умовний.*

Considering the fact that the institution of general competence involves rules that delimit the powers of jurisdictional bodies, including in the dynamics of the litigation from the extrajudicial to the judicial stage, there are regulations that ensure the marking of these powers at each of these stages consecutively. Having a complex character, the dynamics of the delimitation of these powers of the jurisdictional bodies, an express and detailed regulation of the demarcation mechanisms of these powers is also necessary. The totality of the respective normative regulations of the general competence give rise to the mixed form of defense of the rights, freedoms and legitimate interests of the person. In other words, the set of these normative provisions constitutes the premise of the existence of the mixed form of defense of civil rights.

The mixed form of rights defense represents that activity carried out by several bodies, by combining different forms of rights defense. Each person having the right to react independently, by legitimate means, to the violation of his rights, may consecutively request the application of one or more forms of rights defense. Thus, the mixed form of rights defense represents a combination of the judicial form with the administrative or public form. An eloquent example of the mixed form of rights defense is the administrative litigation procedure. In this case, the law stipulates the obligation to comply with the prior court referral procedure. The person injured in one of his rights will first request from the public authority the remediation of the violation of rights, and in case of refusal, will notify the court [7, p. 30-34].

Given the fact that the regulations regarding the competence within the mixed form of defense of civil rights are complex through the adoption of the Administrative Code of the Republic of Moldova of 19.07.2018, in its initial wording it was aimed to simplify the regulations regarding the general conditional competence in its interaction between the powers of the administrative bodies and the court. This was achieved by eliminating the condition of mandatory compliance with the preliminary procedure for settling the case extrajudicially. However, in the Republic of Moldova, in most cases in the administrative litigation procedure, the rule that the preliminary procedure must be followed was still kept. A similar situation also exists in art. 185 para. (4) point. 7 of the Civil Procedure Code of Ukraine. But in France, for example, through the 2020 judicial reform in art. 750-1 of the French Civil Procedure Code [1] stipulates that the preliminary procedure is mandatory in all patrimonial disputes whose value does not exceed the sum of 5000 euros. Regulation is not an absolute novelty in the French system [4, p. 16]. So, in this case, there are also some special rules for the obligation of the prior procedure, which does not allow prior conciliation to

be imposed in all patrimonial disputes. Thus, also in the administrative litigation procedure, there are to be certain special rules for establishing the obligation of the prior procedure, which do not require the prior procedure to be imposed for all the processes examined in the administrative litigation procedure.

As the author D. C. Mâța mentions, in the last decades the idea of codifying administrative law has been consolidated, abandoning the traditional theory according to which administrative law cannot be codified as a result of its excessive „mobility»[5, p. 199]. This excessive mobility also exists in the administrative relations of the Republic of Moldova. Thus, the Moldovan legislator [6] considered that by imposing, only in some cases, the observance of the prior procedure brought unpredictability and uncertainty for litigants, which affected the principle of free access to justice. The Civil Procedure Code does not indicate what form the document proving compliance with the preliminary procedure should take, nor what its content should be. Therefore, the judge will assess the fulfillment of this requirement in relation to what is provided by the special laws that impose the obligation of the prior procedure [8, p. 18].

Conclusion. So, for an effective realization of the right to a fair trial, we consider that the provisions of art. 208 of the Administrative Code of the Republic of Moldova should be supplemented with the provision that would oblige the administrative bodies to expressly stipulate in the individual administrative act issued what is the preliminary procedure for contesting the administrative act. Such a norm is also appropriate in art. 185 of the Civil Procedure Code of Ukraine.

References

1. Code de procédure civile. [online]. [citat 15.12.2023]. Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070716/.

2. Codul administrativ al Republicii Moldova: nr. 116 din 19 iulie 2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 309-320, art. 466.

3. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova: nr. 225 din 30 mai 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2003, nr. 111-115, art. 451.

4. Leș I. Câteva reflecții asupra reformelor judiciare din Franța, Italia și Spania. In: *Dreptul.* 2020, nr. 9, pp. 11-29.

5. Mâță Constantin Dan. Aspecte privind formele procedurale prealabile adoptării sau emiterii actelor administrative. In: *Revista de Științe Juridice.* 2017, nr. 1, pp. 189-199.

6. Nota informativă la proiectul Legii pentru modificarea Codului administativ nr. 116/2018. Ministerul Justiției al Republicii Moldova, ©2022. 6 p. [citat 03.02.23]. Disponibil: https://www.justice.gov.md/public/files/dir_elab_acte_norm/NOTA_INFORMATIV_Codului_administrativ_nr._1162018.pdf. p. 5.

7. Prisac A., Bănărescu A., Bănărescu I. *Drept procesual civil. Partea Generală.* Chișinău: S.n., 2021, 392 p.

8. Tăbîrcă Mihaela. *Drept procesual civil. Ed. a 2-a. Vol. II.* București: Ed. Solomon, 2017. 790 p.

9. Цивільний Процесуальний Кодекс України, № 2709-IV від 23.06.2005. В: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492

Natalia RAHMISTRIUC,
PhD student, State University of Moldova

Наталія РАХМІСТРЮК,
аспірантка, Державний університет Молдови

ENSURING TRANSPARENCY OF DECISION-MAKING IN PUBLIC ADMINISTRATION AUTHORITIES

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Предметом цієї роботи є прозорість прийняття рішень та фактори й умови, що на неї впливають. Ми розглянемо взаємовідносини між органами публічної влади та громадянами у забезпеченні доступу до інформації та участі у прийнятті рішень.
Ключові слова: *публічне управління, прозорість прийняття рішень, громадянська участь, належне врядування, доступ до інформації.*

Transparency in decision-making is a feature of the work of public authorities, which means that their work is open to the public and gives civil society the opportunity to get involved by participating in the decision-making process. In this article, we look at how public administration respects the principle of transparency and involves civil society in the decision-making process.

The Explanatory Dictionary of the Romanian Language defines the term transparency as the property of bodies or media to be transparent, whereby the outline and details of objects on the opposite side can be clearly seen [1].

Access to information of public interest is regulated by law. In this sense, we can speak of transparency and accountability of public institutions, and citizen participation in decision-making. Basic regulations on free access to information of public interest:

Article 19 of the Universal Declaration of Human Rights provides for the right to receive information by any means and Article 21 establishes the right to take part in the conduct of public affairs of one's country, and consequently all states in the world which are party to the Universal Declaration of Human Rights accept its provisions and transpose them into their legislation [2].

The right of the individual to have access to any information of public interest cannot be restricted... Public authorities, according to their powers, are obliged to ensure that citizens are properly informed about public affairs and matters of personal interest [3].

Information on the decision-making process shall be provided through general information to the wider public and through targeted information to defined stakeholders listed in point 7 of this Regulation or other stakeholders who have requested information in writing [4].

Drawing from the regulations listed, the principle of transparency is based on two steps: the right of citizens to participate in the decision-making process and the right of access to public information.

The right of citizens to participate in the decision-making process can be exercised through electoral rights and participation in referendums. The right to information is regulated by the Constitution, Article 34 Right to Information [5].

To express their opinions, visions, ideas, citizens can gather in rallies, demonstrations, demonstrations, or any other gathering. Rallies, demonstrations, processions, or any other demonstrations are free and can only be organised in a peaceful manner [7].

Decision-making transparency is one of the dimensions of good governance, and the modernization of public administration in the Republic of Moldova is inconceivable without ensuring decision-making transparency. Compliance with transparency will ensure higher quality public administrative services and better information and involvement of the community. It is necessary to educate and involve citizens of local communities in their right to information, consultation, and participation in the local decision-making process.

Involving civil society in the implementation process ensures the visibility of activities undertaken in areas related to open governance and fostering civil society participation, relevant information.

Recently, Parliament Decision No 149/2023 approved the creation of the Platform for Dialogue and Civic Participation in Parliament's decision-making process. The Platform replaces the Concept on cooperation between Parliament and civil society approved by Parliament Decision No 373/2005 [8].

One of the issues identified is to improve collaboration between public institutions and civil society and to increase citizens' participation in governance.

Local government authorities have an important role to play in implementing the 'right to know' at the local level. Hotlines, a community-friendly website, a spokesperson, surveys, information campaigns and information boards, open data. The OECD says open data is «a set of policies that promote transparency, accountability and value creation by making government data available to all». By opening up access to data generated by the work of public institutions, the government becomes more transparent and accountable to citizens. It also supports the development of citizen-centric businesses and services. There is a need to educate and empower citizens of local communities about their right to information, consultation, participation in local decision making and decision-making.

Participatory democracy in the Republic of Moldova, which is characterized by the permanent involvement of citizens in the decision-making process and not only once every four years in elections by voting. The current functioning of the participatory instruments established by the legislation on transparency in decision-making, public consultation, and dialogue with citizens are not sufficient means to influence the decision-making process. Public authorities do not provide an effective feedback mechanism to inform even politically active members of society about the results of their participation in decision-making, leaving them disappointed that their efforts are not followed up.

In conclusion, we can say that the Republic of Moldova has the necessary legal framework for a transparent and participatory decision-making process, but it does not function effectively. The reality is that there is little involvement of citizens and other stakeholders in the decision-making process. They do not know that they have the right to information, consultation, and participation in the decision-making process. There is also a lack of communication between authorities and citizens, who do not feel they deserve to be involved in the decision-making process because they do not believe that their views count. There is a need to educate and involve citizens about being informed, consulted, and involved in the drafting and adoption process. Transparency in the decision-making process must be ensured starting from the central level of public administration, otherwise it will not be respected at the local government level either. This is what will lead to a truly participatory democracy.

References

1. https://dexonline.ro/definitie/transparenta/definitii

2. Constitution of the Republic of Moldova, Art. 34. In: http://www.parlament.md/CadrulLegal/Constitution/tabid/151/language/en-RO/Default.aspx

3. Constitution of the Republic of Moldova of 29.07.1994[online].

4. In: http://www.parlament.md/CadrulLegal/Constitution/tabid/151/language/ro-RO/Default.aspx, [accessed 16.01.2024].

5. Decision No.967 of 09-08-2016 on the mechanism of public consultation with civil society in the decision-making process.

6. Constitution of the Republic of Moldova adopted on 29.07.1994 //In:https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Aspecte%20conceptuale%20privind%20principiul%20transparentei.pdf. [accessed on 18.01.2024]

7. Open Government Evaluation Report, Action Plan 2019-2020 //In:https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/raport_autoevaluare_hg_1172_pa_2019-2020.pdf [accessed 21.01.2024]

8. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110166&lang=ro Public Policy Observatory, No. 54, June 2023 [online].

9. In: https://www.transparency.md/wp-content/uploads/2023/06/Observatorul-de-Politici-Publice-Nr.-54.pdf [accessed 21.01.24]

УДК 351 (347.77)

Антон ПОЛІКАРПОВ,
студент 2-го курсу, спеціальність «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Anton POLIKARPOV,
2nd year student, majoring in «Public Management and Administration», Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Тетяна КОЗАЧЕНКО,*** *кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ФУНКЦІЇ СУБ'ЄКТІВ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ: ЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПІДХІД

FUNCTIONS OF INTELLECTUAL PROPERTY MANAGEMENT ENTITIES: AN EVOLUTIONARY APPROACH

This document examines the roles of various state agencies in managing intellectual property (IP) in Ukraine, employing an evolutionary approach to understand changes over time. It focuses on the transformation from Soviet centralization to modern, internationally aligned systems. The paper details the functions of these agencies, including policy development, IP rights registration, and law enforcement, and discusses the challenges they face, such as legislative inadequacies and the complexities of protecting IP rights. It emphasizes the need for a synergistic approach among multiple agencies to effectively respond to economic and technological changes, ensuring the system's adaptability and resilience in promoting innovation and legal compliance.
Keywords: *Intellectual property, management, innovation, rights protection, economic development.*

Формування системи охорони інтелектуальної власності в Україні можна розглянути через кілька ключових етапів, кожен з яких відіграв важливу роль у розвитку національного законодавства та інституційної бази в цій сфері діяльності.

Крізь призму еволюційного підходу розглянемо нормативно-правове регулювання охорони інтелектуальної власності в Україні від часів СРСР. Так до проголошення незалежності України (1991) система охорони ІВ керувалася радянським законодавством, яке мало централізований характер і було спрямоване на захист державних інтересів. Це був перший етап розвитку системи охорони інтелектуальної власності в Україні з погляду законодавчого та інституційного забезпечення, що мало важливий вплив на наступні етапи нормативно-правового регулювання розвитку сфери цієї діяльності.

Другий етап характерний для розвитку України після здобуття нею своєї незалежності. Саме в цей період було закладено основи національної системи охорони ІВ, під якою ми розуміємо забезпечення нормативно-правового регулювання її діяльності. Так протягом 1990-1995 років були прийняті перші закони у незалежній Україні, що регулюють охорону авторських прав, суміжних прав, патентів на винаходи та торговельних марок, зокрема, Закони України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» та інші.

Як бачимо, починаючи з 2000-х рр. Україна активізувала зусилля з інтеграції нормативно-правового регулювання в міжнародну систему охорони ІВ. Країна приєдналася до ключових міжнародних угод та конвенцій, що сприяло гармонізації національного законодавства із міжнародними стандартами.

Останній, третій етап характеризується подальшим реформуванням та модернізацією системи охорони ІВ в Україні, які потребували нового змісту нормативних документів: з'являються нові новели нормативно-правових актів, спрямовані на більш ефективний захист прав власників об'єктів права ІВ. Значна увага приділяється підвищенню ефективності правового захисту ІВ, боротьбі з порушеннями прав інтелектуальної власності, а також адаптації законодавства до сучасних викликів цифрової економіки.

Кожен із цих етапів відображає еволюцію системи розвитку охорони інтелектуальної власності в Україні у відповідь на зміни в економічному та соціальному контексті країни, а також на вимоги міжнародного співтовариства.

Для розкриття теми необхідно проаналізувати структурно-функціональне забезпечення суб'єктів управління інтелектуальною власністю. Це органи державної влади України, які відповідальні за забезпечення регулювання відносин у сфері ІВ, реєстрацію прав на об'єкти ІВ, а також захист цих прав від порушень, зокрема: Міністерство економіки України, ДО «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій», судова система України, Служба безпеки України та Національна поліція України, Антимонопольний комітет України,

До основних функцій та завдань цих органів належить:

– розроблення та впровадження державної політики у сфері ІВ;
– реєстрація прав на об'єкти ІВ;
– контроль і нагляд за дотриманням законодавства у сфері ІВ;
– представництво інтересів держави в міжнародних організаціях з питань ІВ;
– підтримка і розвиток інформаційних систем у сфері ІВ на інші.

В Україні серед головних інституцій, які забезпечують нормативно-правове регулювання системи охорони ІВ є Державна організація «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (УКРНОІВІ), що здійснює реєстрацію прав на об'єкти інтелектуальної власності [3].

Зазначимо, що у контексті управління інтелектуальною власністю в Україні, роль державних органів не обмежується лише однією інституцією, а передбачає взаємодію між різними структурами, які забезпечують комплексний підхід до захисту, регулювання та використання об'єктів інтелектуальної власності [2].

Так, Міністерство економіки України формує державну політику у цій галузі, забезпечуючи її інтеграцію у загальнонаціональну стратегію розвитку економіки. Це включає розроблення законопроектів, нормативних актів, а також координацію з міжнародними організаціями з питань інтелектуальної власності.

Служба безпеки України та Національна поліція України, відграють важливу роль у захисті прав інтелектуальної власності як правоохоронні органи, зокрема, які борються з порушеннями у цій сфері, включаючи контрафактну продукцію та піратство.

Судова система України – відграє ключову роль у захисті прав інтелектуальної власності, забезпечуючи можливість судового захисту прав власників [1].

Антимонопольний комітет України (АМКУ) - це один із ключових учасників у сфері регулювання відносин, пов'язаних з інтелектуальною власністю, зокрема через призму забезпечення конкуренції. Діяльність АМКУ в контексті інтелектуальної власності є важливою для підтримання здорової конкурентної середовища, стимулювання інновацій та запобігання випадкам, коли права на інтелектуальну власність використовуються для неправомірного обмеження торгівлі та інновацій.

Таким чином, система управління інтелектуальною власністю в Україні є багатогранною та вимагає від суб'єктів управління координації між різними державними органами, кожен з яких відіграє свою роль у захисті, регулюванні та сприянні використанню інтелектуальної власності [2].

Попри досягнення, система управління інтелектуальною власністю в Україні стикається з рядом викликів, включаючи недосконалість законодавчої бази, складність процесів реєстрації прав, та потребу в зміцненні механізмів захисту прав. Подальше вдосконалення системи вимагатиме оновлення законодавства, оптимізацію процедур реєстрації, а також активізацію міжнародної співпраці, щоб забезпечити створення сучасної та ефективної системи, спроможної сприяти інноваційному розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 526-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text (дата звернення: 24.03.2023).

2. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні в контексті забезпечення виконання міжнародних зобов'язань. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2019. № 2. С. 93-100. URL: http://uran.inprojournal.org/article/view/208281 (дата звернення: 24.03.2023).

3. Про Національний орган інтелектуальної власності: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.10.2020 р. № 1267-р: станом на 8 листопада 2022 р. – Доступний з: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1267-2020-р. – Дата звернення: 05.03.2024.

4. Статистика та звіти УКРНОІВІ. – Доступний з: https://ukrpatent.org/uk/articles/UKRNOIVI-statistics. – Дата звернення: 01.03.2024.

5. Статут УКРНОІВІ. – Доступний з: https://ukrpatent.org/atachs/ukrnoivi-statut.pdf.

УДК 347.95 (478)

Alexandru PRISAC,
doctor of law, associate professor at Private Law Department, Fculty of Law, University of European Studies of Moldova
https://orcid.org/0000-0003-0954-7670

Александру ПРИСАК,
доктор права, доцент кафедри Приватного Права Юридичного Факультету Університету Європейських Студій Молдови

CONDITIONAL GENERAL COMPETENCE – A CONSEQUENCE OR CONDITION OF COMPLIANCE WITH THE PRELIMINARY PROCEDURE IN THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND UKRAINE

УМОВНА ЗАГАЛЬНА КОМПЕТЕНЦІЯ – НАСЛІДОК АБО УМОВА ДОТРИМАННЯ ПОПЕРЕДНЬОЇ ПРОЦЕДУРИ В ЗАКОНОДАВСТВІ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА ТА УКРАЇНИ

У цій статті аналізується загальна умовна підсудність, виходячи із законодавства Республіки Молдова та України, щодо якого у спеціальній літературі існують дві точки зору: 1) вона передбачає послідовність дій до звернення до суду; 2) накладає умову дотримання попередньої процедури. Ми стверджували, що цей тип загальної юрисдикції являє собою послідовність дій, які повинні бути завершені до розгляду в суді. З цієї точки зору я аргументував, чому в початковій редакції в Адміністративний кодекс Республіки Молдова попереднє провадження було виключено в більшості випадків адміністративного судочинства, а в законодавстві України попереднє провадження все ще запроваджено. Норми законодавства Республіки Молдова та України мають багато спільного, в тому числі щодо загальної компетенції юрисдикційних органів.
Ключові слова: *компетенція, юрисдикційний орган, суд, умовний.*

The preliminary procedure obliges the plaintiff by law to address in advance to the opposing party or to certain authorities, otherwise, the summons request will not be received for examination by the competent court. The true example is the provisions of art. 208, para. (1) of the Administrative Code of the Republic of Moldova [1], which stipulates: „Until the submission of the action in administrative litigation, the preliminary procedure shall be followed, with the exceptions provided by law.» Also, the same regulations are stipulated in art. 185 para. (4) point. 7 of the Civil Procedure Code of Ukraine [6]. If this condition was not respected when the court was notified, the summons request will be returned. The obligation to comply with the procedure for the preliminary settlement of the case by extrajudicial means may result from the law or from the agreement of the parties which stipulates as a clause the prior addressing of a claim to the other party [4, p. 139]. This condition does not aghene the principle of free access to justice, because this principle does not necessarily imply the absence of procedures prior to the referral to the court. Therefore, the situations in which the legislator establishes that in order to notify the court it is necessary to go through a preliminary procedure are not contrary to the stated principle. However, the litigant will not be able to enjoy being referred to the competent court to examine his case, if the mentioned condition is not respected, which defines the specifics of the general conditional jurisdiction.

The general conditional competence can also be regarded as the imposition of a condition which is the special procedure for addressing in court. For example, in the case of appeals in electoral matters, according to art. 71, para. (1) of the Electoral Code of Republic of Moldova [3]: „The filing of the request in the court must be preceded by the prior appeal in the electoral body hierarchically superior to the body whose act is challenged, with the exception of appeals regarding the actions/inactions of the electoral contestants, filed directly in the court, and of appeals related to the exercise of the right to vote or the administration of elections submitted to the electoral office on election day.» So, in the case of the first opinion, the emphasis in defining this type of general jurisdiction is on compliance with the condition of compliance with the prior procedure, and according to the second opinion, compliance with a consecutiveness of addressing to the competent jurisdictional bodies is highlighted. In what follows, we will present our own opinion related to these two opinions, especially starting from the legislation of the Republic of Moldova.

This definition of general conditional competences from the domestic specialized literature entails certain negative repercussions in the legislation of the Republic of Moldova and in judicial practice. It is wrong to consider that there is general conditional competence every time the law requires to comply with the prior procedure. The existence of a mandatory body and a complimentary body to achieve the criteria of the imperative general competence is due to the non-moral nature of the studied legal institution. This is because, as a rule, the activity and competence of the mandatory body is regulated by one branch of law, and the activity and competence of the complementary body is regulated by the rules of another branch of law. In the example mentioned above, in the cases regarding the finding of inaccuracy of the entries in the civil status registers, the address according to the competence to the civil status body for correction or modification of the entries is regulated by the rules of family law, and those regarding the address in court in the special procedure is regulated by the rules of civil procedural law.

Thus, there are two kinds of preliminary procedures:

a) preliminary procedures based on the general imperative (conditional) competence carried out in order to have the claim settled by the mandatory jurisdictional body until it is addressed to the complementary jurisdictional body, which in most cases this jurisdictional body is the court, for example, art. 332 para. (2) from the Civil Procedure Code of the Republic of Moldova [2] in the procedure regarding the correction of the inaccuracy of entries in civil status registers;

b) preliminary procedures that are not based on the general imperative (conditional) jurisdiction, being only a formulation of the claims to the adverse party of the contentious material relationship, for example in the administrative litigation procedure, the prior request addressed to the administrative body issuing the illegal administrative act is not based on general imperative (conditional) competence, for example art. 185 para. (4) point. 7 of the Civil Procedure Code of Ukraine, which imposes the preliminary procedure only in the cases provided by law, including when addressing the opposing party. Although this preliminary procedure is not optional [5, p. 48], it is mandatory. In most cases, in the administrative litigation of the Republic of Moldova, the imposition of the preliminary procedure is not based on the general imperative (conditional) jurisdiction.

3. Conclusion. In the administrative procedure of the Republic of Moldova, from the point of view of unfavorable legal consequences for achieving access to justice, compliance with the general imperative (conditional) jurisdiction is more important when addressing the complimentary body, i.e. the court, but not when addressing the mandatory jurisdictional body which is an administrative body. Such a regulatory modality also exists in the Civil Procedure Code of Ukraine.

References

1. Codul administrativ al Republicii Moldova: nr. 116 din 19 iulie 2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 309-320, art. 466.

2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova: nr. 225 din 30 mai 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2003, nr. 111-115, art. 451.

3. Codul electoral: nr. 1381 din 21 noiembrie 1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 81, art. 667.

4. PRISAC, A., BĂNĂRESCU, A., BĂNĂRESCU, I. *Drept procesual civil. Partea Generală.* Chișinău: S.n., 2021, 392 p.

5. ZUBCO, Valeriu. Instituția contenciosului administrativ într-o formă conceptuală nouă – element important pentru Integrarea Europeană a Republicii Moldova. În: *Revista Națională de Drept*. 2014, nr. 2 (160), pp. 44-49.

6. Цивільний Процесуальний Кодекс України, № 2709-IV від 23.06.2005. В: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492.

УДК 351

Соломія САЩУК,
студентка 1-го курсу ОР «магістр» заочної форми навчання, спеціальність «Публічне управління та адміністрування», ОПП «Державна служба» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Solomiia SASHCHUK,
1 st-year student of the Master's degree program, majoring in «Public Management and Administration» of Public Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Наталія КОРЧАК,*** *доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка.*

УТВЕРДЖЕННЯ КУЛЬТУРИ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК ОСНОВА ДО НЕСПРИЙНЯТТЯ КОРУПЦІЇЇ В УКРАЇНІ: ПОКАЗНИКИ РОЗУМІННЯ ТА СПРИЙНЯТТЯ ПОШИРЕНОСТІ

ESTABLISHMENT OF A CULTURE OF INTEGRITY AS THE BASIS FOR COMBATING CORRUPTION IN UKRAINE INDICATORS OF UNDERSTANDING AND PERCEPTION OF PREVALENCE

Ukraine faces serious challenges such as armed aggression, low living standards, and widespread corruption. The research shows that corruption is considered one of the most pressing concerns for citizens, with up to 64% of the population seeing it as the primary issue. Additionally, there is an increase in negative attitudes toward corruption among both citizens and businesses.
Comparing the data over the years, it can be seen that the corruption situation remains a relevant problem, although the prevalence indicators may fluctuate. However, a positive aspect is the growing awareness of society regarding this issue and readiness to combat it. This could serve as a basis for further actions to improve the situation and strengthen transparency and honesty in Ukraine.
Keywords: *corruption, integrity, sociological research.*

Воєнний стан, економічні проблеми, корупційні викриття та екологічні катастрофи щодня наносять помітний удар на стійкість нашої держави. Попри це залишається незмінним основний вектор України – це демократизація суспільства, це перемога на всіх фронтах, зокрема, перемога у боротьбі з однією з головних проблем - корупцією. Аналізуючи Антикорупційну стратегію на 2021-2025 роки, ми розуміємо, що боротьба з корупцією – це основна вимога суспільства на шляху до розбудови демократичної держави з прозорими, інклюзивними інститутами влади [1].

Оскільки термін «корупція» походить від словосполучення латинських слів «correi» та «rumpere» (correi – обов'язкова причетність кількох представників однієї із сторін до справи, rumpere – порушувати, ламати, пошкоджувати, скасовувати) [3], зазвичай ним позначаються протиправні дії, що порушують стандарти доброчесності та етичної поведінки з боку посадових осіб, державних службовців та представників бізнесу.

Так, відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» під корупцією законодавець розуміє використання особою, зазначеною у вказаному законі, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки (пропозиції) такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка (пропозиція) чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [4].

На жаль, сьогоденні прояви корупції, корупційні ризики та скандали шкодять не тільки репутації публічним службовцям, але й становлять загрозу державній безпеці та негативно позначаються на іміджі України в цілому. Тому, питання утвердження культури доброчесності виступає основою у

боротьбі з корупцією. Для цього було запроваджено гасло «Доброчесності». Доброчесність – це чинити правильно навіть тоді, коли ніхто не бачить [5].

Поширення та утвердження доброчесності це обов'язкова умова для успішного суспільства. Більшість громадян України схильні вважати, що високорівнена корупція постає шкідливішою, аніж проста, на перший погляд побутова корупція. Але, ніколи не варто недооцінювати вплив побутової корупції на свідомість громадян. Побутова корупція ладна нормалізувати це критичне явище та зробити недоброчесність явищем, яке потрібно толерувати. Адже, «у багатьох сферах суспільного життя застосування корупційних практик є зручнішим, оперативнішим, ефективнішим, а інколи і єдиним способом задоволення потреб фізичних та юридичних осіб порівняно із задоволенням таких потреб у законний спосіб»[1]. Тому, впровадження культури доброчесності має стати невід'ємною частиною функціонування публічної та приватної сфер вітчизняних суспільних відносин та потужним антикорупційним інструментом.

Нажаль, в очах міжнародної спільноти Україна сприймається як вкрай корумпована держава. Хоча за даними Transparency International (глобальна антикорупційна організація), індекс сприйняття корупції покращився, якщо брати до уваги період від 2012 до 2023 року. У 2012 році наша держава посідала 144 місце із 180 країн світу. У 2015 році ми займали 130 місце, в 2020 році – 117 місце. І у 2023 році наша країна посідає 104 місце поміж 180 країн світу. Така тенденція однозначно свідчить про покращення результатів у сфері протидії та боротьби з корупцією. Задля покращення ситуації щороку TI Ukraine пропонує рекомендації на рік, які допоможуть боротися з корупцією та покращать рівень несприйняття корупції в Україні. У 2023 році також були запропоновані 3 комплексні кроки, які сприятимуть євроінтеграційним процесам в Україні:

підвищити ефективність боротьби з топкорупцією

ефективно використовувати на потреби держави активи корупціонерів та поплічників росії

розпочати реформу Рахункової палати та Державної аудиторської служби України [2].

Важливе значення для оцінки стану корупції мають результати соціологічних опитувань та досліджень, які, незважаючи на воєнний стан, були проведені в Україні на замовлення Національного агентства з питань запобігання корупції (далі - НАЗК).

Зокрема, крізь призму соціологічних даних можна відстежити тенденцію зниження у громадян України рівня толерування корупції. Для прикладу, ми порівняємо дослідження за 2021 та за 2023 роки.

Наприклад, за результатами соціологічного дослідження «Корупція в Україні 2022: розуміння, сприйняття, поширеність», що презентували НАЗК, Антикорупційна ініціатива ЄС EUACI, та дослідницька компанія Info Sapiens, в якому брали участь представники населення та бізнесу. Головним питанням дослідження було: «Які найсерйозніші проблеми в Україні». За результатами головною проблемою виділили – збройну агресію, далі надто високий рівень життя та надто низькі доходи в Україні, і третьою проблемою в Україні є корупція – так вважає 64% громадян. І головним показником для нас стало те, що у 2022 році 60% представників бізнесу і понад 57% громадян вкрай негативно ставилися до корупційних проявів.

У 2021 році статистика дещо відрізнялася – 55% представники бізнесу та 49% громадян. На питання: «Чи є поширеною корупція в Україні» -81% громадян беззаперечно вважає, що так і 69% бізнесу вважають, що корупція є дуже поширеною. І головне, показник свідомих людей так само змінився. Як свідчить дослідження, громадяни готові говорити про та повідомляти про факт вчинення корупційного прояву – 11% громадян, і 26% представників бізнесу. Можемо резюмувати, що згідно з вище вказаним дослідженням, корупція – це одна з головних проблем суспільства, яке громадяни ставлять в одну ланку з військовою агресією, також, раді повідомити, що українці готові протидіяти корупції, та головне не толерувати дану «хворобу» [6].

Порівнюючи результати опитування за 2023 рік, яке проводилося за Методикою стандартного опитування щодо корупції в Україні. Головне питання залишилося те саме: «Яка найсерйозніша проблема в Україні». Відповідь на це запитання змінилася. На першому місці збройна агресія рф, на другому місці серед найсерйозніших проблем – корупція (представники бізнесу 73%, громадяни 72%). Попри негативні показники, які були виявлені у дослідженні, ми знайшли те що так бажали. Близько 60% населення та представників бізнесу вкрай негативно ставляться до корупційних проявів. Варто зазначити, що абсолютна більшість населення 67%, та бізнесу 90% схвалюють діяльність викривачів корупції. По цих показниках, ми впевнено можемо зробити висновок, що свідомість українських громадян росте, а це в свою чергу стає твердим грунтом для успішної протидії корупції

в недалекому майбутньому. Запит суспільства на боротьбу з корупцією зростає, а отже, можемо зазначити, що поширення та утвердження культури доброчесності – це ключове завдання на шляху до прозорої та чесної України з свідомими громадянами [7].

Отже, Україна зазнає серйозних проблем у сфері корупції, але спостерігається певний прогрес у її подоланні. Статистичні дані та соціологічні дослідження свідчать про зростання свідомості суспільства щодо цієї проблеми та готовності боротьби з нею. Подальша робота в напрямку підвищення культури доброчесності та впровадження ефективних заходів запобігання та протидії корупції є ключовими для побудови прозорого та чесного суспільства в Україні. Своєю чергою антикорупційна просвіта має зайняти гідне місце в механізмі забезпечення доброчесності на публічній службі та приватному секторі.

Список використаних джерел

1. Антикорупційна стратегія на 2021 - 2025 роки: затверджена Законом України від 20 червня 2022 року №2322-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#n93

2. Індекс сприйняття корупції - 2023 від Transparency International Ukraine. URL: https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2023/

3. Невмержицький Є. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії : монографія. Київ : КНТ, 2019. 368 с.

4. Про запобігання корупції: Закон від 14.10.2014 № 1700-VII. Верховна Рада України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1700-18

5. Офіс Доброчесності НАЗК. URL: https://prosvita.nazk.gov.ua/encyclopedia/dobrochesnist

6. Результати опитування «Корупція в Україні 2022: розуміння, сприйняття, поширеність». Звіт за результатами опитування населення та бізнесу. URL: https://nazk.gov.ua/pdfjs/?file=/wp-content/uploads/Pages/ea/91/ea91b4173304c372e15b6f745ab0d2b3f8faa785051c9926b4ff3d2d2e09a22049480467.pdf

7. Результати опитування «Корупція в Україні 2023: розуміння, сприйняття, поширеність». Звіт за результатами опитування населення та бізнесу. URL: https://nazk.gov.ua/pdfjs/?file=/wp-content/uploads/Pages/c7/22/c722e505acf8b0ccdf3df97af336b94d1503b291ca12ea11ea7f1e9b661a61554735280.pdf

УДК 338.242

Наталія СЛОБОДЯНЮК,
аспірантка кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Nataliia SLOBODIANIUK,
postgraduate student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0002-2126-7500

Науковий керівник: ***Наталія ОБУШНА,*** *доктор наук з держаного управління, доцент, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

FEATURES OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE DURING WARTIME

A decrease in market demand, insufficient financial resources, increased risks, financial instability and a decrease in investment attractiveness are far from a complete list of obstacles to the functioning of social enterprises in Ukraine during the war.
Social enterprises need support in adapting to new conditions through education and training, contributing to the development of new skills for personnel, to ensure an effective dialogue between the authorities and business to overcome the challenges and consequences caused by the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, popularization and promotion of the Ukrainian product, improvement of the investment climate, creating economic conditions for recovery, modernization and growth of the economy of Ukraine.
Keywords: *social business, social entrepreneurship, development of social entrepreneurship, problems of social enterprises during martial law.*

19 вересня 2023 року Міністерство соціальної політики повідомило [1]: «В Україні є 3 мільйони людей з інвалідністю. Було 2,7 мільйони. За півтора року ми бачимо приріст приблизно у 300 тисяч. Україна потребує все більше фахівців з реабілітації, більше різних центрів і відділень, які б допомагали людям відновлювати свою функціональність, бо кількість людей, що отримують травми, зростає ». У вирішені цієї проблеми на нашу думку, дієвим механізмом може бути соціальне підприємництво.

Думки науковців відрізняються, щодо дефініції «соціальне підприємництво», для одних - це процес, для інших - різновид бізнесу, головна місія, якого – приносити користь суспільству та користь для себе.

На нашу думку, соціальне підприємництво – це діяльність, яка вирішує суспільнозначущу проблему в інноваційний спосіб, доходи якої реінвестуються в реалізацію місії, а не розподіляються між власниками, тобто фінансова вигода полягає у створені цінності для суспільства загалом.

Критерії, за якими бізнес можна віднести до соціального [2, с. 8-9]:

1) визначений відсоток прибутку підприємства спрямовується на соціальну мету, тобто на підтримку діяльності громадської організації, благодійного фонду, проведення соціального проєкту тощо.

2) визначений відсоток працевлаштованих людей на підприємстві належить до вразливих груп населення (люди з інвалідністю, внутрішньо переміщені особи, одинокі матері тощо).

3) продукт чи послуга підприємства створює соціальну цінність, яку можна виміряти, наприклад, послуги, що сприяють боротьбі з корупцією або продукція, що позитивно впливає на екологію.

Якщо проаналізувати соціальні підприємства України у розрізі їх організаційно-правової форми, то більшість з них мають організаційну форму діяльності таких суб'єктів економіки [3, с. 9]: фізичні особи-підприємці – 26%, приватне підприємство – 16%, громадська організація – 14%, товариства з обмеженою відповідальністю – 13%, сільськогосподарського кооперативу – 10%, інші - 21%.

Більшість країн Європи виділили соціальне підприємництво в спеціальному законі. **Соціальні підприємства в Україні функціонують у рамках загального правового поля.** В Україні відсутній закон, який би регулював цю сферу діяльності, але спроби були. **Термін соціальне підприємництво постійно з'являється в державних і регіональних програмах розвитку,** наприклад: Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2023 р. №160-р затверджено План заходів до 2024 року щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки. Одним із завдань якого було визначено - створення умов для розвитку соціального підприємництва та передбачено певний перелік заходів. Регіональна політика щодо розвитку соціального підприємництва здебільшого сформульована в обласних програмах розвитку малого та середнього підприємництва.

Європейська Комісія виділяє чотири основні сфери, в яких працюють соціальні підприємства [4]:

– робоча інтеграція – навчання та інтеграція людей з обмеженими можливостями та безробітних;

– надання особистих соціальних послуг – здоров'я, добробут, медична допомога та послуги, професійне навчання, освіта, догляд за дітьми, допомога особам похилого віку та малозабезпеченим;

– місцевий розвиток територій, що знаходяться в неблагополучних районах – соціальні підприємства у віддалених сільських районах, схеми розвитку / реабілітації мікрорайонів у міських районах, допомога в розвитку та співпраця з третіми країнами;

– інше, зокрема переробка сільськогосподарської продукції, захист навколишнього середовища, спорт, мистецтво, культура, збереження історичних пам'яток, наука, дослідження та інновації, захист прав споживачів та любителів спорту.

Багато соціальних підприємців опинилися в районах активних бойових дій і змушені були евакуюватися в безпечні регіони країни або взагалі припинити роботу, але навіть ті підприємці, що знаходяться відносно далеко від зони ведення активних бойових дій, потерпають через низку проблем, основними з яких є: відсутність необхідних логістичних зв›язків; зниження попиту на певні товари та послуги; суттєве зростання вартості товарів та послуг; звуження сегменту постачання; обмеження фінансових ресурсів.

Відповідно до публікації підготовленої Центром розвитку інновацій, Офісом з розвитку підприємництва та експорту, національним проєктом Дія.Бізнес спільно з Advanter Group власники бізнесу зазначили у період військового стану наступні ключові рішення [5]: пошук нових клієнтів / каналів продажів – 68%; скорочення витрат – 52%; пошук фінансування – 41%; запуск нових напрямів бізнесу – 35%; антикризове управління – 33%; пошук партнерів на зовнішніх ринках – 32%; розвиток експорту – 30%; отримання заборгованості з клієнтів – 21%; скорочення персоналу – 20%.

Отже, соціальне підприємництво – це діяльність, яка вирішує суспільнозначущу проблему в інноваційний спосіб. **Термін соціальне підприємництво постійно з'являється в державних і регіональних програмах розвитку.** Основні проблеми **соціальних підприємств у період військового стану** є: відсутність необхідних логістичних зв'язків; зниження попиту на певні товари та послуги; суттєве зростання вартості товарів та послуг; звуження сегменту постачання; обмеження фінансових ресурсів.

Список використаних джерел

1. Ukrinform. В Україні налічується 3 мільйони людей з інвалідністю - Жолнович. *Укрінформ - актуальні новини України та світу*. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3763345-v-ukraini-nalicuetsa-3-miljoni-ludej-z-invalidnistu-zolnovic.html (дата звернення: 23.04.2024).

2. Соціальне підприємництво. Бізнес-модель. Реєстрація. Оподаткування / Долуда Л., Назарук В., Кірсанова Ю. Київ, ТОВ «Агентство «Україна», 2017. 92 с.

3. Соціальне підприємництво в Україні: Економіко-правовий аналіз / за ред. І. Каменко. EU4youth— Розкриття потенціалу молодих соціальних підприємців в Молдові та Україні. К., 2020. 37 с.

4. Document database - Employment, Social Affairs & Inclusion - European Commission. *Language selection | European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/social/main.jsp?pager.offset=25&advSearchKey=socentercountryreports&mode=advancedSubmit&catId=1307&doc_submit=&policyArea=0&policyAreaSub=0&country=0&year=0 (дата звернення: 23.04.2024).

5. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування. *Дія.Бізнес - Головна сторінка*. URL: https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna (дата звернення: 23.04.2024).

УДК 330.16

Лариса СОХАТЮК,
аспірантка кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Larysa SOKHATIUK,
postgraduate student of the Department of public policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0008-8329-6738;

Науковий керівник: ***Тетяна КОЗАЧЕНКО,*** *кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АНТИКРИЗОВИХ УМОВАХ

NORMATIVE REGULATION OF ENVIRONMENTAL PROTECTION ACTIVITIES IN ANTI-CRISIS CONDITIONS

The article examines the basics of Ukrainian normative regulation of environmental protection activities in anti-crisis conditions. It was noted that military actions on the territory of Ukraine and irrational use of natural raw materials by production enterprises have a direct negative impact on ecology, and state policy does not improve legal regulation on these issues. This causes a crisis in the state of the environment. That is why the article argues that the legal framework should regulate the environmental safety of the country and include all key aspects necessary for the creation of a reasonable system of environmental protection, which should include the need to reproduce spent natural raw materials and the need to rationalize their use. Under such conditions, the anti-crisis factor in environmental protection activities will be provided.
Keywords: *environment, environmental protection activities, ecological safety, anti-crisis management.*

Управління природоохоронною діяльністю в розрізі нормативно-правого регулювання з боку влади в теперішніх умовах демонструє підвищення рівня своєї актуальності, в тому числі в умовах війни. Говорячи про систему охорони навколишнього середовища та необхідність її вдосконалення в антикризових умовах, слід звернути увагу на потребу у забезпеченні доцільності та узгодженості нормативної бази та її практичної значущості.

Україна характеризується як країна, що має значний виробничо-технічний потенціал, що більшою мірою пов'язаний з використанням природної сировини. Важливість розумного використання такої сировини напряму здійснює вплив на екологічний стан країни, можливість відновлення витрачених природних ресурсів та забруднення навколишнього середовища. З точки зору довгострокової перспективи, від цього залежить можливість використання цих ресурсів для здійснення виробничої діяльності в майбутньому, що впливає на соціально-економічний стан країни в цілому. Таким чином, це пояснює значимість ґрунтовного нормативного регулювання природоохоронної діяльності, посилаючись на антикризовий фактор.

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначаються правові, соціальні, економічні аспекти щодо природоохоронної діяльності. Також, важливим нормативним підґрунттям з порушеного питання є Конституція України, Земельний кодекс України, Водний кодекс України, Закон України «Про природно-заповідний фонд України», Закон України «Про управління відходами» тощо.

Навколишнє середовище України зазнає значної шкоди від незаконної вирубки лісів, неврегульованого видобутку корисних копалин чи перевищення рівня забрудненості повітря та водойм шкідливими газами та відходами від виробничої діяльності, як приклад. Наразі нормативне регулювання посилює направлення щодо екологізації виробництва. Тобто контролюється рівень раціонального використання природної сировини, що демонструє нам забезпечення актикризових умов.

При таких умовах реалізується ряд заходів щодо природоохоронної діяльності, що повинні забезпечити ліквідацію наявних кризових проблем та унеможливити повторення схожих критичних ситуацій у майбутньому із залученням мінімальної кількості ресурсів для відтворення таких заходів.

Проте особливо гостро питання збереження довкілля відчувається з огляду на запровадження воєнного стану в Україні, що і свідчить про необхідність забезпечення антикризових умов. Збройна агресія з боку рф має різко негативний вплив на навколишнє середовище України та світу. Це можна назвати глобальною екологічною катастрофою. Природні території, де ведуться бойові дії, або ті, що зазнали ракетних ударів, руйнувань та окупацію, значно потерпають та вимагають до себе увагу з точки зору екологічної рівноваги.

Питання регулювання охорони навколишнього середовища повинно реалізовуватися через прийняття або оновлення існуючих законів, постанов, розпоряджень природоохоронного напряму загальнодержавного та місцевого рівнів відповідно до наявної ситуації в країні. Важливим є врахування світових стандартів щодо питань використання природньої сировини та екологічної безпеки. Таким чином, з›являється необхідність у створенні адаптивного правового поля, за якого буде відбуватися моніторинг, контроль та гарантування екологічної безпеки [1, с. 21].

У 2019 році було прийнято Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року», де зазначається наявна екологічна ситуація країни, існуючі проблеми та шляхи їх вирішення, описуються принципи та інструменти державної екологічної політики. Метою стратегії є забезпечення відповідного рівня стану навколишнього середовища через впровадження екосистемного підходу до всіх сфер життєдіяльності. Визначається п’ять стратегічних цілей державної екологічної політики. Однією з таких цілей є саме удосконалення та розвиток публічної системи управління охороною довкілля [2].

Таким чином, це нам демонструє зацікавленість та розуміння високого рівня важливості екологічного фактору та природоохоронної діяльності, що впливає на комплексний стан країни. Однак, забезпечення гідного рівня природоохоронної діяльності в антикризових умовах сучасності можливе виключно через розробку, адаптацію до реальних умов та реалізацію конкретних нормативно-правових механізмів управління. Такі механізми повинні враховувати важливість відтворювального процесу, раціональність використання природних ресурсів та оперативне реагування виклики у разі нанесення шкоди екологічному сектору.

Список використаних джерел

1. Карпенко А. М. Економічний механізм раціонального природокористування. Агросвіт. 2015. № 22. С. 18–21.

2. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text (дата звернення: 16.04.2024).

Маргарита ТІВЕЦЬКА,
студентка кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Marharyta TIVETSKA,
student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0003-2651-1375

Науковий керівник: ***Тетяна КОЗАЧЕНКО,*** *кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF STRATEGIC MANAGEMENT IN INTERNATIONAL BUSINESS

Currently, strategic management is an important factor in the successful functioning of enterprises that carry out international activities in difficult market conditions, but, unfortunately, it is often possible to observe a lack of strategicness in the activities of enterprises, which leads them to defeat in the competition. Thus, in the conditions of growing interdependence of individual states within the framework of the world community, the study of the essence and features of strategic management in international business is extremely relevant.
Keywords: *strategic management, international business, subjects of international business, types of international business, strategy.*

В кінці XX – на початку XI ст. міжнародний бізнес став всеохоплюючою тенденцією сучасного розвитку суспільства, ключовою особливістю якого є перетин предметами бізнесу кордонів. Ядром сучасних міжнародних економічних відносин виступає міжнародна економічна діяльність економічних суб'єктів.

Міжнародний бізнес (або зовнішньоекономічну діяльність) можна визначити як механізм господарських зв'язків між суб'єктами світової економіки в процесах виробництва, розподілу, обміну та споживання економічних ресурсів (форм МЕВ: руху товарів, послуг, капіталу, робочої сили, технологій) з метою отримання прибутку.

Також зазначимо, що міжнародна діяльність компанії являє собою діяльність, що пов'язана з експортом та імпортом товарів, капіталів, технологій, послуг, здійсненням спільних з іншими країнами проектів, з інтеграційними процесами в різних сферах.

До основних причин здійснення міжнародного бізнесу відносяться [1]:
– можливість виходу до нових джерел сировини;
– можливість доступу до нових ринків персоналу;
– можливість отримання нових ринків збуту.

До найбільш поширених видів міжнародного бізнесу можна віднести: експорт продукції, франчайзинг, контракти на управління тощо [4].

Міжнародним бізнесом є механізм господарських зв'язків між суб'єктами світової економіки в процесах виробництва, розподілу, обміну та споживання економічних ресурсів, який має за мету отримання прибутку.

В основі управління бізнесом будь-якого суб'єкта міжнародного бізнесу повинна лежати розробка стратегії, її адаптація до специфіки компанії і реалізація. Стратегія компанії – це комплексний план управління, який повинен зміцнити становище компанії на ринку і забезпечити координацію зусиль, залучення та задоволення споживачів, успішну конкуренцію і досягнення глобальних цілей [5].

У даний час використовується значна кількість визначень сутності поняття «стратегія», проте всі ці визначення об'єднує розуміння стратегії як свідомої і продуманої сукупності норм і правил, що лежать в основі розробки й прийняття стратегічних рішень, які впливають на майбутній стан підприємства як засіб його зв'язку із зовнішнім середовищем.

Відповідно до визначення М. Портера, стратегія – це створення унікальної й вигідної позиції, що передбачає певний набір видів діяльності [6].

А. Томпсон та А. Стрікленд розуміють стратегію як комбінацію із запланованих дій і швидких рішень з адаптації до нових досягнень промисловості та нової диспозиції на полі конкурентної боротьби [7].

Незважаючи на різноманітність визначень і трактувань стратегії, основна мета її полягає в досягненні довгострокових конкурентних переваг, які б забезпечували б підприємству (організації) високу прибутковість через задоволення суспільних потреб, тобто кінцевим результатом реалізації стратегії є розвиток організації [8]. Якщо міжнародний бізнес є для фірми важливою складовою частиною діяльності (стратегічної зоною господарювання), то в окремому випадку стратегія міжнародного бізнесу є бізнес-стратегією.

Стратегію міжнародного бізнесу можна визначити як систему господарської діяльності компанії з формування і реалізації певного набору правил і прийомів, пов'язаних з її торгово-економічним, валютно-фінансовим, виробничим і науково-технічним співробітництвом з суб'єктами міжнародних економічних відносин інших країн, що складається з ряду взаємопов'язаних елементів. Значення стратегії міжнародного бізнесу для кожної окремої компанії буде визначатися тим, яким є значення міжнародного бізнесу (зовнішньоекономічної діяльності) для неї, тобто міжнародний бізнес є стратегічною або функціональною зоною господарювання [9].

Вважаємо за потрібне зазначити, що стратегічне управління являє собою процес, за допомогою якого менеджери здійснюють довгострокове керівництво організацією, визначають специфічні цілі діяльності, розроблюють стратегії для досягнення цих цілей.

Дотримуюсь думки М. Мартиненко можна означити дане поняття наступним чином: стратегічне управління – це реалізація концепції, в якій поєднуються цільовий та інтегральний підходи до діяльності організації, що дає змогу встановлювати цілі розвитку, порівнювати їх з наявними можливостями (потенціалом) організації та приводити їх у відповідність шляхом розроблення та реалізації системи стратегій («стратегічного набору») [10].

Стратегічне управління міжнародним бізнесом: базується на певному поєднанні теорії: системному, ситуаційному та цільовому підходах до діяльності підприємства, що трактується як відкрита соціально-економічна система; орієнтує на вивчення умов, в яких функціонує підприємство; концентрує увагу на необхідності збору та застосування баз стратегічної інформації; дозволяє прогнозувати наслідки рішень, що приймаються, впливаючи на ситуацію шляхом відповідного розподілу ресурсів, встановлення ефективних зв'язків та формування стратегічної поведінки персоналу [11, 12].

Отже, при формуванні стратегії міжнародного бізнесу необхідно враховувати специфічні складові зовнішнього середовища. Такими складовими є наступні елементи: економічне, політичне, правове, культурне зовнішнє середовище країни.

Список використаних джерел

1. Карасьова Н.А. Міжнародний бізнес: практикум. К.: Видавництво Ліра-К, 2019. 74 с.
2. Міщенко А.П. Стратегічне управління: Навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 336 с.
3. Задоя А.О. Міжнародна економіка: навч. посіб. К.: ЦУЛ 2019. 416 с.
4. Kozak Y. Foreign economic activity of enterprises: Training Manual. K.: CUL 2020. 200 с.
5. Віссема Х. Стратегічний менеджмент. К.: Ліра, 2020. 272 с.
6. Портер М. Стратегія конкуренції. пер. з англ. К.: АРД, 2018. 387 с.
7. Томсон А. А. Стратегічний менеджмент: концепції і ситуації для аналізу; пер. з англ. 14-е вид. К.: АРТ, 2016. 928 с.
8. Кісь О.П. Формування стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємства: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01. Харк. нац. екон. ун-т. Х., 2015. 21 с.
9. Сумець О. М. Стратегічний менеджмент : підручник; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременч. льот. коледж. Харків : ХНУВС, 2021. 208 с.
10. Мартиненко М.М. Стратегічний менеджмент : підручник. К.: Каравела, 2016. 319 с.
11. Козак Ю.Г. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посіб. Київ-Катовіце: Центр учбової літератури, 2016. 289 с.
12. Козак Ю. Г. Зовнішньоекономіча діяльність: навчальний посібник. Видання 6-те, перероблене К.: ЦУЛ 2020. 268 с.

УДК 342.571:352.07]:355.01(470:477)(043.2)

Олексій УСТІНОВ,
аспірант кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Лілія ГОНЮКОВА,
доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksii USTINOV,
postgraduate student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0001-9030-3088
Liliia HONIUKOVA,
Dr Habil. of Public Administration, Full Professor, Professor of Public Policy Department, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)
https://orcid.org/0000-0002-9474-5780

УЧАСТЬ ГРОМАДЯН У ПРОЦЕСАХ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ЯК ФАКТОР АСИМЕТРИЧНОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ТРИВАЮЧОЇ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ ВІЙНИ

CIVIC PARTICIPATION IN DECISION-MAKING AS A FACTOR OF ASSYMETRIC RESILIENCE IN AN ONGOING WAR

Participation of citizens and civil society groups in decision-making processes at all levels of power is the foundation of due democratic governance. Pursuing development of such mechanisms is precisely what Ukraine needs to be a strong and effective state, capable of deterring a large, but authoritarian and imperial state like russia. Leveraging the potential of each citizen, civil society, and businesses becomes a factor of asymmetric resilience and advantage, authoritarian states cannot afford.
Keywords: *due governance, e-democracy, petition, local governance, public-private partnership, gun laws, deregulation.*

Експертна думка та широке суспільне обговорення триваючи війни проти РФ значною мірою одностайні в тому, що в протистоянні такої невеликої держави як Україна, з демократичним режимом правління, та великої жорстко ієрархізованої авторитарної системи, ключовим фактором успіху України є максимальна реалізація тих сильних сторін демократій, які неспроможна в повній мірі реалізувати громіздка система імперського типу через її ідеологічні обмеження, централізовану силову владно-управлінську вертикаль, відсутність функцій і механізмів гнучкості та ініціативи, як на рівні окремого громадянина, так і регіонів, ворожість проявам нестандартних суспільних рішень та ліберальних цінностей. Серед таких сильних сторін демократії можна зазначити підходи, що уможливлюють вільну підприємницьку та суспільну активність громадян, сприяють делегуванню управлінських функцій недержавним акторам, розвивають електронну демократію участі, реалізують двосторонню горизонтальну комунікацію між владою та суспільними групами з мережевими підходами прийняття рішень, здійснюють дерегуляцію різних сфер життя та секторів економіки.

Протягом 2014-2022 років громадськість вже проявила себе, ставши рушієм та ініціатором значної кількості політико-управлінських перетворень. Починаючи з моменту широкомасштабного вторгнення, розпочався перехід на якісно новий рівень, коли саме громадська ініціатива, волонтерство та пряма участь суспільства в реагуванні на критичні загрози дозволила запобігти катастрофічним наслідкам в перші місяці війни і продемонструвати та розвинути свій потужний потенціал в подальшому. Серед напрямків які демонструють найвищу динаміку та запит суспільства на зміни, варто зазначити наступні:

Посилення інструменту електронних петицій, головним чином тих, що подаються у ВР та Президенту. Потрібно підсилення політичної і правової відповідальності державного інституту/ особи за нереагування чи порушення строків розгляду петиції. Окремим тестовим напрямком

може стати введення інституту імперативних петицій, рішення яких обов›язкове для прийняття і впровадження відповідними суб›єктами владних повноважень або системи Успішна практика існує в Фінляндії, Польщі, Італії, Франції. [1] Серед резонансних кейсів варто згадати наступні:

Петиція про накладання вето на законопроект 9534 щодо невідкриття реєстрів майнових декларацій чиновників на сайті НАЗК, набрала в рекордні строки більше 80 тисяч голосів і була підтримана Президентом [2].

Петиція до Президента про подання та визначення невідкладним законопроект, який забезпечить скасування «правок Лозового-Іонушас». Документ в грудні 2023 року менш ніж за годину набрав необхідні 25 000 голосів після чого голосування було закрито і петиція досі перебуває на розгляді [3].

Петиція щодо накладання вето на законопроект номер 5655 про містобудівну діяльність. Документ набрав більше 40 000 голосів в грудні 22-го року до нині перебуває на розгляді [4].

Реформування та модернізація роботи законодавчої гілки влади та законотворчої діяльності в цілому. Верховна Рада протягом 2022-2024 рр. демонструє значне зниження рівня довіри населення, що відображає низьку ефективність цього інституту [5]. Серед кроків які можуть покращити стан речей, варто розглянути інноваційні підходи, такі як введення нижньої палати парламенту, а також розширення кола суб›єктів подання законотворчої ініціативи. Посилення інструменту петиції до ВР може бути поєднано з наданням права законодавчої ініціативи для громадян, інститутів громадянського суспільства, суспільно-політичних груп. Серед резонансних кейсів:

– Тривалий розгляд законопроєкту про мобілізацію №10449 та усунення на останньому етапі норм про демобілізацію

– Відмова комітету ВР скасувати «правки Лозового» [8].

– Зволікання з розглядом та прийняттям з серпня 2023 року законопроєкту 9559-д про розширення повноважень органів місцевого самоврядування з підтримки сектору безпеки і оборони.

– Зволікання з відміною фінансування певних видатків державного бюджету які суспільство знаходить неприйнятними [6].

До моменту скасування особливого періоду потрібна широка і багаторівнева дерегуляція оборонної сфери, через спрощення бюрократичних процедур та надання дозволів громадянам будь-якої організаційної форми на розробку засобів та техніки військового призначення, безперешкодне ввезення компонентів подвійного призначення, вільне проведення науково-прикладних досліджень оборонного характеру. Де-факто ця робота вже триває у вигляді різноманітних волонтерських ініціатив та інженерних груп, які співпрацюють з підрозділами сил оборони. Разом з тим існує достатня кількість обмежень різного характеру як щодо ввезення продукції військового/подвійного призначення, так і ліцензування певних видів діяльності. Такий стан речей не відповідає потребі відстоювання державного суверенітету та збереження нації шляхом мобілізації усіх наявних ресурсів та можливостей. Волонтерські фонди скаржаться на надмірну зарегульованість сфери та повільність опрацювання запитів та контрактів. Як сказав керівник Фонду «Повернись живим» Тарас Чмут, «Ми можемо бути найзарегулюванішою і найкращою країною, яка перестала існувати, з найкращими законами, нормами, правилами, порядками, постановами, указами і так далі.»[7]

На період воєнного часу чи особливий період необхідна широка легалізація права громадянам на отримання та володіння різними видами вогнепальної зброї. Це буде відповідати триваючій війні, розвинутій вискокій культурі поводження зі зброєю сотень тисяч громадян, що вже прийняли участь у війні 2014-2024рр., реаліям географічних кордонів які Україна має з державою-агресором. Ігнорування роками вимог громадян щодо легалізації права на зброю призвело в перші дні вторгнення до закликів владних інституцій до цивільних використовувати коктейлі Молотова проти збройних сил рф, Це свідчить про крах публічної політики щодо гарантування базового природного права громадян на свободу та життя.

Одною з найуспішніших реформ 2014–2022 рр. стала реформа децентралізації. Принцип субсидіарності місцевого самоврядування потрібно використовувати не тільки для підвищення якості надання публічних послуг, але й також для здійснення оборонних заходів в особливий період. Серед пріоритетних напрямків - забезпечення засобами, технікою та майном військового та цивільного призначення місцеві ДФТГ та ТРО, інші підрозділи ЗСУ де є мобілізовані мешканці громади, створення потужностей для виробництва та ремонту військової техніки та майна. Окрім прийняття законопроекту номер 9559-д чи схожого, що. надасть ширших повноважень місцевій владі щодо підтримки сектору безпеки та оборони, необхідно також. відновити бюджетні спроможності громад

які були обмежені в період воєнного стану. Наприклад, можна повернути повністю чи частково в громади військовий ПДФО.

Після подій, що призвели до великої кількості жертв руйнувань та обвалу економіки, питання реального впливу звичайних громадян на формування політико-управлінського порядку денного стає як ніколи гострим і визначальним фактором як ефективності держави в протистоянні з рф, так і подальшій мотивації громадян вставати на захист країни.

Список використаних джерел

1. Аналітична записка «Щодо запровадження інституту народної законодавчої петиції», НІСД – URL: https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/schodo-zaprovadzhennya-institutu-narodnoi-zakonodavchoi-peticii-analitichna

2. Петиція про накладання вето на законопроєкт 9534 - URL:https://petition.president.gov.ua/petition/204906

3. Петиція про правки «Лозового – Іонушас» - URL:https://petition.president.gov.ua/petition/212828

4. Петиція щодо законопроєкту 5655 (містобудівний закон) - URL:https://petition.president.gov.ua/petition/173046

5. Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2023 роках (КМІС) - URL:https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1335&page=1

6. URL:https://zaxid.net/shmigal_nazvav_nedotsilnim_perenapravlennya_koshtiv_z_telemarafonu_na_zsu_n1583665

7. URL:https://www.radiosvoboda.org/a/intervyu-taras-chmut-fondy-dopomoha-armiya-lyudy/32730566.html

8.URL:https://censor.net/ua/news/3459717/komitet_slugy_ionushasa_planuye_obmanuty_mijnarodnykiv_skasuvavshy_pravky_lozovogo_lyshe_chastkovo_shabunin

УДК 004.056

Андрій ШКІТОВ,
аспірант 2-го курсу, спеціальність «Комп'ютерна інженерія» Інституту комп'ютерних технологій Університету «Україна»

Andriy SHKITOV,
graduate student of the 2nd year, specialty «Computer Engineering», Institute of Computer Technologies of the University «Ukraine»
https://orcid.org/0009-0005-4600-8467

Науковий керівник: ***Анатолій ТИМОШЕНКО,*** *кандидат технічних наук, доцент. Професор кафедри комп'ютерної інженерії в відкритому міжнародному університеті розвитку людини «Україна»*

КІБЕРСТІЙКІСТЬ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УРЯДУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

CYBER RESILIENCE: CHALLENGES AND PROSPECTS OF FUTURE GOVERNANCE UNDER GLOBALIZATION

Cyber resilience is the ability of a system or organization to withstand and recover from a cyber attack. Governments around the world are faced with the challenges of ensuring cyber resilience in a globalized world. This requires developing cybersecurity strategies, improving legislation and international cooperation, and educating and training cybersecurity personnel. Governments should also actively work to ensure cyber resilience in critical infrastructure sectors such as energy, transport, finance and medicine. For this, it is necessary to invest in modern technologies, develop measures against cyber threats, and create effective mechanisms for detecting and responding to incidents. In addition, it is important to support international cooperation and cooperate with the private sector and public organizations. Effective protection of information systems in the global world can only be achieved through joint efforts and coordination.
Keywords: *Cyber resilience, globalization, infrastructure security, international cooperation, data protection, critical infrastructure, cyber security technologies, peer review, standards, investments, incident detection.*

За сучасних умов повномасштабного вторгнення російської агресії на території України надто актуального значення має кіберстійкість, особи, держави та суспільствf. Адже кіберстійкість ініціює в собі «військову мережеву криптосистему, як державотворчий інноваційний контекст»[1]. З огляду на це варто озвучити, що кіберстійкість - це здатність «системи або організації витримати, а також відновитися від кібератак або інших витоків інформації».

Уряди у всьому світі стикаються з викликами забезпечення кіберстійкості умов глобалізації «через зростання об›єму та складності кіберзагроз». Це вимагає, на наш погляд, воєнно-стратегічного розвитку кібербезпеки, вдосконалення законодавства та міжнародного співробітництва, а також негайної підготовки щодо якості кадрового забезпечення в цій галузі [4].

При цьому уряди майбутнього також повинні активно працювати над забезпеченням кіберстійкості в критичних інфраструктурних секторах, таких як енергетика, транспорт, фінанси та медицина. Для цього необхідно інвестувати у сучасні технології, розробляти імунітет до кіберзагроз і створювати ефективні механізми виявлення та реагування на інциденти. Також важливо підтримувати світову співпрацю у сфері кібербезпеки шляхом обміну інформацією та ресурсами між країнами.

Також уряди майбутнього повинні активно та злагоджено співпрацювати з міжвідомчо-силовими структурами над забезпеченням кіберстійкості, зокрема в критичних інфраструктурних секторах, таких як: енергетика, транспорт, фінанси та медицина. Для цього необхідно інвестувати у сучасні технології, розробляти превентивний захист від кіберзагроз і створювати ефективні механізми виявлення та реагування на інциденти. За таких обставин важливо підтримувати світову співпрацю у сфері кібербезпеки шляхом обміну інформацією та ресурсами між країнами.

Крім цього, уряди також мають збалансовано розвивати механізми взаємодії з приватним сектором та громадськими організаціями з метою спільного забезпечення кіберстійкості.

Важливо залучати наукових експертів з кібербезпеки для аудиту та підтримки захисту інформаційних систем урядових органів. Тим більше, необхідно посилювати свідомість громадськості щодо кіберзагроз та пропагувати культуру кібербезпеки серед населення. Тому «координація зусиль із забезпечення кіберстійкості на рівні міжнародних організацій і форумів також є важливим аспектом в управлінні кібербезпекою в умовах глобалізації» [2].

У цьому відношенні перспективна значимість урядування майбутнього в умовах глобалізаційних змін містять докорінні перетворення, щодо єдиних міжнародних стандартів і норм кібербезпеки, що допоможе забезпечити спільну базу для захисту інформації на всіх рівнях. Також має важливе місце інвестиційна політика країн світу у дослідження та розвитоку кібербезпеки.

Так, у свою чергу посилення кібер-прозорості: Забезпечує антикорупційну відкритість в управлінні кібербезпекою, як прерогативи спецслужб. Алгоритмом пріоритетності при цьому має бути ефективна діяльність контррозвідки у вирішенні правових інтересів Держави в умовах воєнного стану саме така контр розвідка має виявляти , як «внутрішніх, так і зовнішніх ворогів»[5].

Таким чином, уряди майбутнього мають злагоджено співпрацювати в усіх життєво-важливих сферах людської діяльності на тлі докорінних змін державотворчого інноваційного процесу. Саме таким шляхом спільних зусиль та координації держав можна досягти ефективного захисту інформаційних систем в умовах постійно зростаючих кіберзагроз.

Список використаних джерел

1. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Воєнна мережева криптосистема: державотворчий інноваційний контекст : монографія. Київ : Видавництво Ліра-К, 2024. 114с.

2. Впровадження європейської кібербезпеки: загальний огляд. ISACA. URL: https://www.isaca.org/Knowledge-Center/Research/Documents/European-CybersecurityImplementation-Overview_res_Ukr_1215.pdf (дата звернення 08.04.2024)

3. Безуглий. Д. Інформаційна безпека України: огляд останніх тенденцій, Фізико-математична освіта, вип. 2(16), 2018, с. 13–17,

4. Голубь В. В., Поліщук А. А. Координаційні механізми професіоналізації сучасних управлінців. Модернізація професійної підготовки державних службовців в умовах глобальних викликів та сучасних змін в суспільстві : зб. тез міжнар. круглого столу, Україна–Литовська Республіка, 8 лип. 2021 р., м. Київ / за заг. ред. Лариси Комахи. Київ : Навч.-наук. ін-т публ. упр. та держ. служби Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка, 2021. С.14–17.

5. Лісовський П.М. Контррозвідка: квантова безпека та громадськість : навч. посібник. -К. : Видавничій дім Кондор, 2020.188с.

УДК 351.86

Ігор ЯШУТІН,
аспірант кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Володимир ГЛУШКО,
студент 1-го курсу, спеціальність «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Микола КОЗЯР,
студент 1 курсу, спеціальність «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Igor YASHUTIN,
postgraduate student of the Department of Public Policy, Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv;
https://orcid.org/0000-0002-9023-936X
Vladimir GLUSHKO,
student, 1 rd year of study, specialty «Public administration», the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv;
Mykola KOZIAR,
student, 1 rd year of study, specialty «Public administration», the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv;

Науковий керівник: ***Наталія ЛАРІНА,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

АДМІНІСТРАТИВНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ ДИСЦИПЛІНИ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ

ADMINISTRATIVE CONTROL AS A MEANS OF IMPROVING PERFORMANCE DISCIPLINE IN THE CIVIL SERVICE

The needs of today require Ukraine to consolidate all possible efforts to ensure democratic development and achieve the declared high goals related to integration into the European Union, building a democratic and legal state and, of course, victory in the war against Russia. That is why, today, the role and importance of administrative control as a means of improving the efficiency of the civil service is increasing tremendously, since the civil service is called upon to implement democratic values and ideas of governance in the state, which is rightly regarded as a key element of the public administration system, since the satisfaction of legitimate rights, freedoms and interests of citizens, the authority of the state, and sustainable progressive development depend on the professionalism and professional training of civil servants, and the transparency of their managerial actions.
Keywords: *public administration system, consolidation, executive discipline, professionalism, professional training of civil servants, managerial competences in the field of digitalisation.*

Сьогодні значення адміністративного контролю як засобу підвищення ефективності державної служби є надзвичайно важливим, оскільки не можна втратити шанс для України, оскільки на етапі глобальних трансформацій, які відбуваються в усіх основних сферах державного і суспільного життя, зокрема, посилення в світовому масштабі конкурентної боротьби за висококваліфіковані кадри, залучення в управлінські проекти нових знань, технологій та компетенції державних службовців, зміни парадигми державно-службової діяльності, діяльності управлінського персоналу застосування адміністративного контролю становиться чи не найбільш важливим способом забезпечення законності в державній службі.

З моменту проголошення незалежності України практично сформовано більшість інститутів публічної адміністрації – органів та інших інституцій, підпорядкованих політичній владі, які

забезпечують виконання закону та здійснюють інші публічно-управлінські функції. Проте чинна державна служба, попри реформування не відповідає стратегічному курсу держави до демократії та європейських стандартів належного врядування, оскільки залишається й сьогодні неефективною, схильною до корупції, внутрішньо суперечливою, надмірно централізованою, закритою від суспільства, громіздкою і відірваною від потреб людини, внаслідок чого замість рушія соціально-економічних реформ залишається однією з перешкод до швидких позитивних змін у суспільстві і державі [1]. Для викоренення цих проблем і існує адміністративний контроль. Але він повинен не просто існувати, а бути ефективним. Тому, не буде перебільшенням сказати, що від ефективності адміністративного контролю буде залежати протидія корупції в державному управлінні, підвищення ефективності державної служби в цілому та державних службовців зокрема, та навіть можливе прискорення перемоги у війні, оскільки державна служба є важливим інструментом протидії агресору.

Значення адміністративного контролю в діяльності державної служби полягає в тому, що саме контроль спрямовує процес управління за встановленими ідеальними моделями, корегуючи поведінку підконтрольного об'єкта [2, с. 123]. Тобто, адміністративний контроль визначає яким чином повинна функціонувати державна служба. Тому, можемо констатувати, що адміністративний контроль виступає об'єктивним соціальним явищем, яке сформувалося у процесі еволюції суспільства. Без застосування контролю суспільство тим більше не може обійтися на шляху свого подальшого розвитку, який потрібен і може здійснюватися, спираючись на аналіз існуючого стану та використовуючи нові фактори розвитку.

Наука соціального управління виходить із того, що значення адміністративного контролю виражається в таких основних напрямах:

1) визначення меж (умов), які спрямовують поведінку підконтрольного об'єкта і в яких його поведінка розглядається як бажана;

2) забезпечення за допомогою специфічних методів і інструментів руху об'єкта в завданому напрямі;

3) вияв і припинення відхилення від соціально визнаної поведінки [3, с. 50].

Особливо також слід звернути увагу на специфічного суб'єкта адміністративного контролю. Так, суб'єктом адміністративного контролю над державною службою виступає народ – або безпосередньо, або в особі уповноважених органів, наділених від імені народу відповідними контрольними повноваженнями. У взаємовідносинах народ – державна служба – це первинний рівень взаємодії. Забезпечення влади народу – базова позиція політичної функції демократичної держави. Вона передбачає реалізацію народом трьох повноважень:

– участь у формуванні органів влади представниками, уповноваженими від імені народу здійснювати в країні державну владу і вирішувати місцеві питання в муніципальних структурах;

– гарантувати участь народу в прийнятті державних рішень шляхом проведення референдуму;

– забезпечення права контролю за здійсненням державної влади і реалізацією прийнятих рішень [4, с. 164]

Разом з тим, адміністративний контроль посідає важливе місце в залученні громадянського суспільства до взаємодії з державною службою, що особливо проявляється в діалогових формах контролю. Так, зокрема, до такого способу залучення громадськості до контролю діяльності державної служби та функціонування політичної системи належать:

– вимоги надання аргументів сторонами політичного діалогу;

– доступність аргументів влади для всіх зацікавлених у діалозі громадян;

– обов'язковість рішень, вироблених у процесі діалогу між владою й громадянами;

– формування культури публічного діалогу, динамічність такого діалогу.

Позитивним фактором діалогових форм громадського контролю є не лише усунення недоліків в державній службі, а й те, що за їх результатом прийняті рішення мають більше суспільне значення, оскільки є виваженими й підтримуються більшістю народу [5].

Разом з тим, потрібно мати на увазі, що контролювати – це не лише перевіряти, наглядати, ревізувати, а й знати, володіти інформацією та впливати на розвиток певних ситуацій. В цьому і є більша цінність адміністративного контролю. Для виконання вищезазначених завдань потрібно широко використовувати такі форми контролю, як постійний аналіз стану справ у важливих сферах суспільного життя, експертиза та аналіз інформації, які надходить з різних джерел. Особливість таких форм контролю полягає в тому, що вони не супроводжуються прийняттям якихось конкретних

рішень. За їх результатами готуються пропозиції, робляться висновки та рекомендації, що не мають обов'язкового характеру. Вони дозволяють реально оцінити ситуацію, виробити захисні заходи управлінського впливу, які безпосередньо будуть адекватні ситуації та відповідатимуть завданням подальшого розвитку суспільних відносин [6, с. 125].

Отже, реальна можливість здійснення реального адміністративного контролю над державною службою, забезпечує довіру до них з боку населення, а її, безсумнівно, слід визнати однією з найбільш важливих складових демократичної системи організації влади в сучасних країнах. Значення адміністративного контролю полягає в тому, що він не тільки забезпечує законність, дотримання обов'язкових вимог, але й передбачає проведення перевірки на предмет досягнення оптимальної моделі поведінки державних службовців, а також аналіз фактичного стану виконання встановлених нормою правил поведінки, отриманих результатів на державній службі. Після вищезазначеного контрольний орган здійснює аналіз відповідності фактичного стану, співвідношення результатів певної правової норми цілям. В цілому, значення адміністративного контролю полягає у тому, що його спрямовано на своєчасне виявлення, усунення та ліквідацію чинників, які заважають ефективному функціонуванню державної служби та виступає чинником підвищення ефективності державної служби.

Список використаних джерел

1. Концепція реформування публічної адміністрації. URL: http://www.pravo.org.ua/files/stat/Concept_public_administration.pdf. (дата звернення: 20.09.2022).

2. Ківалов С. В., Біла Л. Р. Адміністративне право України: Навчальний посібник. 3-є вид., перероб і доп. Одеса: Юридична література, 2006. 488 с.

3. Косінов С. Контроль над публічною владою: теоретико-правова Характеристика. Вісник Національної академії правових наук України. 2013. № 4. С. 49-57.

4. Співак В. М. Суверенна держава у процесі глобалізації. Порівняльно-правові дослідження. 2009. № 2. С. 163-173.

5. Ларіна Н., Яшутін І. Роль наукових підходів щодо дослідження механізмів забезпечення виконавської дисципліни публічними службовцями. Держане будівництво. 2021, №1/ URL : http://db.journal.kharkiv.ua/ index.php/db/issue/view/ DOI: https://doi.org/10.34213/db.21.01.01

6. Korchak, N., Larina, N., & Yashutin, I. (2022). Team management in the civil service in the present-day challenges and threats. Scientific Journal of Polonia University, 54(5), 129-142. https://doi.org/10.23856/5418 URL: http://pnap.ap.edu.pl/index.php/pnap/article/view/993

Секція 3. НАЦІОНАЛЬНА СТІЙКІСТЬ УКРАЇНИ ЯК ПРІОРИТЕТ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 351

Олександр БАРАНОВ,
аспірант кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksandr BARANOV,
post-graduate student of the department of state administration, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Андрій МИКОЛЮК,*** *кандидат політичних наук, доцент кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ СУБ'ЄКТАМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: АНАЛІЗ ТА СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ

ORGANIZATION OF UKRAINE'S SECURITY ENVIRONMENT BY PUBLIC ADMINISTRATION SUBJECTS: ANALYSIS AND STRATEGIC ORIENTATIONS

The development of the modern Ukrainian security environment requires attention to the activities of public administration entities. This research topic examines the interaction between government agencies, local authorities, and the public to ensure national security. The approach to this issue involves a thorough analysis of the current situation, the determination of strategic guidelines and the development of effective measures to increase the level of security in Ukraine.
The development of strategic guidelines involves the analysis of current challenges and opportunities, consideration of innovative approaches, and the development of cooperation mechanisms between public administration entities. The main emphasis is on ensuring the coordination of actions and joint response to threats and challenges to strengthen the security of Ukraine.
Keywords: *public administration interaction, «safe environment», national security, strategic management.*

Актуальність теми. Військове вторгнення російської федерації спричинило значну трансформацію в житті нашої країни, оскільки на перший план у свідомості громадян України та інших осіб, які проживають на нашій території, вийшла необхідність врегулювання суспільних відносин та забезпечення стабільності у зв'язку із захистом державного суверенітету та особистої безпеки населення. Поточні події у зовнішній та внутрішній політиці призвели до появи нових термінів у правовій сфері, які використовуються для характеристики діяльності державних інституцій у сучасних умовах. Одним з таких є поняття «безпекове середовище», яке все частіше використовується Міністерством внутрішніх справ України у своїй діяльності. На сьогоднішній день відмічається досить високий рівень зацікавленості в вирішені проблем організації безпекового середовища України, особливо з боку діяльності суб'єктів публічного управління.

Мета дослідження полягає в поглиблені теоретико-методичних та практичних аспектів організації безпекового середовища України суб'єктами публічного управління, а також визначення **стратегічних орієнтирів діяльності в цьому напрямку.**

Матеріали і методи. У процесі роботи використовувалися методи: індукції та дедукції, методу порівняльного аналізу, методу синтезу. Матеріалами для дослідження стали статистичні дані, наукові праці та статті вітчизняних та зарубіжних вчених.

Результати і обговорення.

Поняття «безпекове середовище» складається з двох основних елементів – «безпека» та «середовище», які можна проаналізувати, щоб сформувати думку про значення цього терміну в

цілому. Найбільш поширеною є думка, що безпека – це стан суспільних відносин, забезпечений легітимними силами, засобами та інструментами, за якого задовольняються суспільно значущі потреби людини і громадянина (особи), забезпечується надійний захист прав і свобод особи від внутрішніх і зовнішніх загроз, а також матеріальних і духовних цінностей суспільства, територіальна цілісність і суверенітет, верховенство права. Безпека розуміється як гарантія функціонування і розвитку конституційного ладу [2].

Одним із пріоритетів забезпечення національної безпеки України в умовах напруженої політичної, економічної та соціальної ситуації є посилення ролі держави у забезпеченні безпеки і правопорядку в нашій країні шляхом створення необхідної правової бази та механізмів її реалізації. Так, у контексті задекларованих реформ поступово змінюється чинне законодавство, з'являються нові форми взаємодії, функції та завдання органів державної влади та органів місцевого самоврядування [6].

Забезпечення безпеки означає, що держава вживає заходів для підтримання миру в суспільстві та нормалізації поведінки людей. Для цього держава створює спеціальні органи, такі як поліція, служба безпеки, прикордонна служба та військова поліція. Для забезпечення їх належного функціонування держава розробляє нормативно-правові акти та встановлює кодекс поведінки державних службовців. Щоб гарантувати свободу людини, держава встановлює стандарти та заходи щодо захисту громадянських прав [2].

Таким чином, стратегічне управління в системі забезпечення публічної безпеки складається з шести ключових етапів:

– по-перше, ретельний і всебічний аналіз зовнішніх і внутрішніх загроз, небезпек і ситуацій, що виникають у системі громадської безпеки;

– по-друге, стратегічне передбачення (прогнозування) ситуації та вибір низки варіантів подальшого розвитку подій з урахуванням раціонального, негативного та позитивного розвитку ситуації в адміністративній системі;

– по-третє, формулювання стратегічної концепції формування та підтримання системи публічної безпеки;

– по-четверте, розробка плану реалізації стратегічної концепції формування та підтримання системи безпеки;

– по-п'яте, оцінка та моніторинг виконання плану реалізації стратегічної концепції формування та забезпечення функціонування системи громадської безпеки;

– по-шосте, визначення механізмів координації планування реалізації стратегічної концепції формування та забезпечення функціонування системи громадської безпеки [7].

Комплексний характер забезпечення публічної безпеки вимагає не лише відповідної організаційної структури, а й адекватної системи суб'єктів управління, наділених необхідними адміністративними та іншими повноваженнями. Суб'єктами забезпечення публічної безпеки в Україні є держава, органи державної влади (місцевого самоврядування), громадські об'єднання, інші організації та органи, а також громадяни (рис. 1).

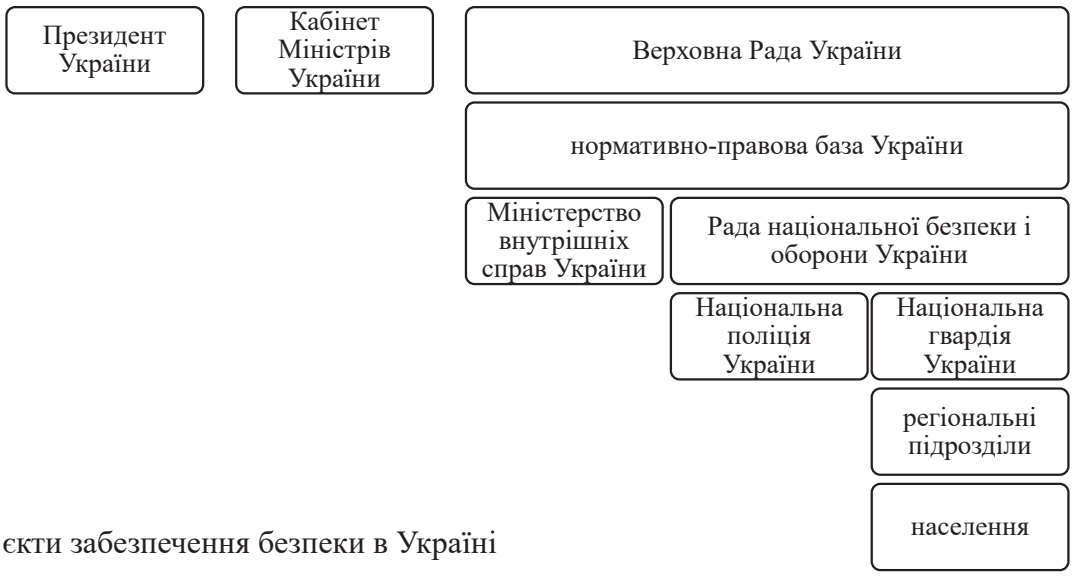

Рис. 1. Суб'єкти забезпечення безпеки в Україні

Джерело: сформовано автором на основі [3]

З метою системного формування та забезпечення громадської безпеки як основи життєдіяльності суспільства необхідно розробити та прийняти Стратегію забезпечення громадської безпеки України, як це передбачено Законом України «Про основи національної безпеки України» [3]. Так, Стратегія забезпечення громадської безпеки України – це документ довгострокового планування, який розробляється за результатами аналізу стану громадської безпеки і суспільного життя та на основі Стратегії національної безпеки України з урахуванням сучасних загроз, визначає напрями державної політики щодо забезпечення захисту життєво важливих інтересів, прав і свобод людини і громадянина, цілі та визначають цілі та очікувані результати їх досягнення.

Стратегія громадської безпеки України складається з розділів.

Розділ 1: Сучасний стан громадської безпеки в Україні та її роль у суспільстві.

У цьому розділі передбачається висвітлення SWOT-аналізу сучасного стану розвитку сфери публічної безпеки, а також опис основних проблем публічної безпеки, зокрема, обмеженість функції поліції щодо формування та забезпечення публічної безпеки, падіння довіри населення до поліції та правоохоронних органів, високий рівень корупції, відсутність системних досліджень загроз і небезпек, що виникають у суспільстві, відсутність ефективної взаємодії між суспільством і поліцією, низький професіоналізм особового складу тощо [8].

Розділ 2: Стратегічне прогнозування публічної безпеки та впровадження механізмів форсайту в Україні.

Основні форсайт-механізми системи забезпечення публічної безпеки реалізуються в три етапи.

Перший етап – формування перспективних напрямів науково-технічного розвитку у секторі публічної безпеки, які класифікуються за кластерами. Кластери охоплюють різні сфери (кадрову, матеріально-технічну, фінансову, інноваційну, організаційну тощо) публічної безпеки та мають міждисциплінарний характер [5].

Другий етап – аналіз тенденцій та визначення актуальних тем, на основі яких можна сформулювати «бачення майбутнього» та побудувати сценарії і концепції розвитку. Моніторинг майбутніх досліджень має низку переваг як для політиків, так і для управлінців, дозволяючи їм:

– визначити ключових гравців та їхні можливості;
– оцінити потенціал та обмеження конкретних методів або комбінацій методів;
– актуалізувати та підвищити попит на майбутні дослідження;
– підвищити якість рекомендацій для уряду;
– розвивати майбутню дослідницьку культуру та професійні мережі/спільноти [5].

Систематичний збір даних форсайт-досліджень сприяє розробці стандартних механізмів порівняльного аналізу за різними вимірами та критеріями, що дає змогу оцінити розподіл між різними регіонами, сферами, часовими рамками та періодами.

Третій етап – на основі «картини майбутнього» готуються основні положення державної політики у секторі безпеки за чотирма перспективними напрямами та визначаються можливі сценарії їх розвитку [5].

На цьому етапі здійснюються певні зміни в системі забезпечення публічної безпеки з метою реалізації бажаного майбутнього та виправлення можливих негативних наслідків при реалізації важливих управлінських рішень [5].

Розділ 3: Ідентифікація та визначення основних загроз публічній безпеці в Україні. Ступінь загроз громадській безпеці можна оцінити за критеріями напруженості, показниками соціальної напруженості, що формуються на основі різних індикаторів. Наприклад, можна розглядати рівень протестної активності населення, міграційну активність населення та деякі інші.

Активність руху населення можна розрахувати як кількість мешканців, які виїхали з регіону на постійне місце проживання за межі регіону протягом року, поділену на загальну чисельність населення регіону на кінець цього року. Міграція за межі регіону може розглядатися як своєрідний протест проти умов життя населення або скорочення безпекового рівня в регіоні, що провокує населення виїжджати з таких територій [8].

Розділ 4: Кадрове забезпечення українських органів безпеки.

Важливим фактором забезпечення безпеки є професіоналізм персоналу, завданням якого є забезпечення та формування безпеки. Саме тому необхідно організувати та забезпечити функціонування спеціальних навчальних закладів для підготовки поліцейських – це поліцейські академії. Варто відмітити, що досвід навчання спеціалістів в поліцейських школах є досить позитивним в країнах світу і може бути застосований в Україні. Крім того, фахівці-практики могли б викладати в поліцейських академіях [4].

Розділ 5: Інституційне забезпечення публічної безпеки в Україні.

Створення Міністерства громадської безпеки України шляхом реформування Міністерства внутрішніх справ з метою розширення його повноважень щодо формування та забезпечення

громадської безпеки в Україні могло б змінити концепцію захисту безпеки, покращити репутацію поліції та інших суб'єктів публічного управління, налагодити ефективну співпрацю з організаціями громадянського суспільства, зменшити корупцію в поліції, знизити рівень злочинності тощо [6].

Розділ 6: Розвиток комунікаційної політики у сфері формування та забезпечення громадської безпеки в Україні. Тут передбачається розробка комунікаційної стратегії у сфері безпеки України, роз'яснення населенню концепції безпеки в Україні та можливості спільних дій населення і поліції для забезпечення безпеки в конкретних сферах.

Основними принципами комунікаційної політики України у сфері формування та забезпечення безпеки є: системність; ефективність (фокус на результатах, а не на процесах); прогресивність; інноваційність; відкритість; патріотизм; відкритість; етичність; гідність; орієнтація на громадян, захист їх інтересів [5].

Розділ 7: Міжнародне співробітництво у забезпеченні безпеки України.

Україна бере активну участь у всіх сферах діяльності ООН, найважливішими з яких є підтримання міжнародного миру і безпеки, зміцнення верховенства права в міжнародних відносинах, розвиток співробітництва у вирішенні соціально-економічних і гуманітарних проблем та захист прав людини. Сьогодні існує потреба в мобілізації міжнародних зусиль для вироблення спільних принципів забезпечення громадської безпеки, особливо коли відчувається низький рівень допомоги з боку ООН [8].

Розділ 8: Моніторинг та управління реалізацією стратегії громадської безпеки України. Цей розділ передбачає моніторинг реалізації стратегії забезпечення громадської безпеки України протягом одного, трьох, п'яти та десяти років.

Для моніторингу процесу стратегічного управління (планування) може бути застосована класична методологія оцінки програм. Цей метод включає чотири основні етапи: визначення цілей моніторингу; оцінка цілей і результатів; аналіз, звітність і обговорення результатів оцінки; рекомендації щодо вдосконалення процесу та їх реалізація. Моніторинг має бути прозорим, широко обговорюватися та висвітлюватися у ЗМІ. Це не тільки створить атмосферу довіри та зацікавленості в самому процесі, але й виконуватиме освітню функцію, навчаючи персонал принципам стратегічного управління та демократизації суспільства [5].

Висновки. Стратегічним орієнтиром держави у сфері національної безпеки є формування достатніх національних спроможностей як основи забезпечення національної безпеки України; створення системи комплексного стратегічного аналізу воєнних загроз національній безпеці України; забезпечення воєнної безпеки держави. Серед ключових завдань політики воєнної безпеки України: розвиток об'єднаних розвідувальних спроможностей сил оборони для отримання повної та достовірної інформації для своєчасного прийняття рішень; забезпечення здатності держави швидко адаптуватися до зміни безпекової обстановки, а також підвищення рівня компетенції та довіри до діяльності суб'єкті публічного управління в напрямку безпекових гарантій з боку населення.

Список використаних джерел

1. Бортник Н., Вітик О., Малець М. Характеристика заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, що посягають на публічну безпеку та громадський порядок. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2019. Випуск 22. С. 138–146.

2. Бугайчук К. Л. Сутність терміну «безпекове середовище» в контексті діяльності Міністерства внутрішніх справ України // *Actual Problems of Modern science : material of the 4th International Scientific and Practical Conference (January 31 – February 3, 2023). Boston, USA : International Science Group,* 2023. Pp. 114–118.

3. Закон України «Про національну безпеки України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/

4. Криштанович М. Ф. Функції національної поліції України в системі забезпечення публічної безпеки й порядку в державі. Публічне управління та митне адміністрування. 2020. № 2 (25). С. 192-195.

5. Кулик О. Г. Теоретичні та методичні підходи до створення безпекового середовища в Україні // Нова архітектура безпекового середовища України : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 23 груд. 2022 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Нац. акад. правових наук України, Наук.-дослід. ін-т вивчення проблем злочинності ім. В. В. Сташиса. Харків : Юрайт, 2022. С. 99–103.

6. Мюджахіт Бал. Сучасні проблеми стратегічного управління в умовах забезпечення публічної безпеки. Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування». 2021. Том 32 (71) № 4. С.104-109.

7. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. Київ : НІСД, 2022. – 532 с.

8. Khan E. M. Comprehensive national security: Contemporary discourse. Margalla Papers. 2022. Vol. 26, No. 1. Pp. 1–17. DOI: https://doi.org/10.54690/margallapapers.26.I.94.

УДК 351:354.1:327.8

Володимир БОНДАР,
доктор філософії, доцент кафедри економіки, підприємництва, менеджменту економічного факультету Київського міжнародного університету

Volodymyr BONDAR,
Doctor of Philosophy, Associate Professor at the Department of Economics, Management, Business, Faculty of Economics, Kyiv International University
https://orcid.org/0000-0002-9833-9867

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЗАХИСТ ЯК КОМПОНЕНТ РЕГУЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

INFORMATIONAL AND PSYCHOLOGICAL PROTECTION AS A COMPONENT OF REGULATION IN THE PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM

In general, it is noted the need to take into the account modern challenges in the conditions of the global hybrid conformation. An example of Germany is given as a State response to the modernization of conceptual approaches to ensuring stable and sustainable development. Attention is drawn to the importance of ensuring the stability of public managers as a source of stability of the institutions and public sphere. It is claimed that informational and psychological protection is an integral component of regulation in the public administration system.
Keywords: *public administration, informational and psychological protection, managerial personnel of public authorities, psychological stability.*

Наслідки від деструктивного інформаційно-психологічного впливу на публічний простір у глобальному вимірі актуалізують потребу модернізації механізмів державного управління демократичних країн у забезпеченні інформаційного і психологічного захисту національного устрою. За широкого діапазону від публічної сфери та держави до окремої особистості.

Прикладом переосмислення концептуальних підходів є прийняття Німеччиною нової стратегії «Міцність. Стійкість. Сталість. Інтегрована безпека для Німеччини» (2023 р.), в якій виокремлено три рівнозначні вектори модернізації: безпековий й оборонний комплекс; економічний потенціал; громадський сектор. У контексті останнього – окрема увага на забезпечення стійкості населення, вдосконалення мобілізаційної складової, розвиток національної стратегічної культури [1]. Програмний документ Німецької ради з міжнародних відносин «Запобігання наступній війні. Німеччина і НАТО змагаються в часом» (2023 р.), підсилюючи нову доктрину, націлює публічну владу на імплементацію так званої формули «Тотальна оборона, це воєнний потенціал без агресивної мотивації» беручи за основу три компонента: військова здатність, економічний потенціал, стійкість. За інтерпретацією німецьких експертів, термін «стійкість» означає психологічну та фізичну здатність суспільства: підтримувати моральний дух, соціальну згуртованість; забезпечувати охорону інфраструктурних об’єктів на транспорті, енергетичних і цифрових мереж, закладів громадського здоров’я; формулювати й артикулювати публічно громадську думку; поширювати позицію з вірою в успіх, подолання будь-яких випробувань; робити внесок не дивлячись на втрати чи наслідки від збройного конфлікту [2]. Про важливість інформаційно-психологічного захисту окремо узятого мегаполісу свідчать наміри Київської міської державної адміністрації залучити технології від Bloomberg Philanthropies у цифровізації послуг населенню [3].

Тож можемо говорити, що психологічна стійкість, цілісність громадського сектора як системоутворювального фактора публічного простору та об’єкта публічного регулювання є практичним виміром і показником суб’єктності органів публічної влади незалежно від виконавського рівня чи адміністративно-територіального поділу.

Окрема категорія − працівники управлінської ланки, на яких поширюється дія Закону України «Про державну службу», адже саме від їх психологічної стійкості залежить ефективність прийняття та реалізації рішень. Беззаперечно, умови воєнного стану також відображаються на функціонуванні керівників вимагаючи від них специфічних навичок, адаптації. Таким чином, стійкість особистості є джерелом стійкості колективу, інституції, суспільства.

Компонент інформаційно-психологічного захисту в системі публічного управління – один із базових чинників задля: формування в особистості відпорности на негативні явища в службовій діяльності що мають значний вплив на психіку; уникнення конфліктів у професійній сфері; вміння володіти собою в екстремальних або стресових ситуаціях; виявлення в сукупності адаптаційних реакцій на внутрішні й зовнішні фактори; визначення специфічних характеристик особистості, інтелектуального рівня. Результати анкетування 302-х управлінців Бучанської громади на предмет таких особистісних характеристик, як: тривожність, відповідальність, агресивність, рішучість і задоволеність, а також аналіз емпіричних даних показали, що саме відповідальність, рішучість і задоволеність позитивно впливають на підвищення психологічної стійкості [4, с. 185]. Припускаємо високу імовірність, що схожі ствердження матимуть місце й в інших регіонах України. Не відкидаємо важливість інформаційно-психологічного захисту українських біженців війни за кордоном реалізацією спільних заходів вітчизняних зовнішньополітичних інституцій та українських або закордонних інститутів громадянського суспільства.

Підводячи підсумок, можемо зробити такі в**исновки:**

– в умовах загострення гібридного протистояння необхідно розроблення й імплементація цільових державних програм на покращення особистісних характеристик публічних управлінців як рушійної сили системи урядування;

– заходи з підвищення психологічної стійкості в системі публічного управління в цілому і відносно працівників, на яких поширюється дія Закону України «Про державну службу» зокрема, зменшуватимуть деструктивний інформаційно-психологічний вплив, особливо в умовах воєнного стану;

– анкетування фокусних груп може слугувати результативним інструментом у дослідженні психологічної стійкості керівних кадрів органів публічної влади, включно українських біженців війни за кордоном;

– сприяння встановленню здорового клімату в публічній установі, протидія деструктивному інформаційно-психологічного впливу на управлінців закликана великою мірою комплексна спеціалізована державна програма або стратегія з фокусом як на особистісному рівні, так й інституціональному, суспільному;

– задля ефективної збалансованості між державним, муніципальним і приватним сектором у реалізації проєктів розвитку економічного та оборонного сектора важлива адаптація до сучасних викликів форми партнерства між органами публічної влади, економічним сектором, громадянським суспільством.

Список використаних джерел

1 Robust. Resilient. Sustainable. Integrated Security for Germany. *Federal Foreign Office.* Berlin, Germany. June, 2023. URL: https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/National-Security-Strategy-EN.pdf.

2 Mölling, Christian. & Schütz, Torben (2023). Preventing the Next War. Germany and NATO Are in a Race Against Time. *German Council on Foreign Affairs.* No. 34. URL: https://dgap.org/system/files/article_pdfs/34-DGAP-Policy-Brief-2023.pdf.

3 Київська міська державна адміністрація отримає підтримку від благодійної організації «Bloomberg Philanthropies» для цифровізації міських послуг, 16 лютого 2024 року. *kyivcity.gov.ua.* URL: https://kyivcity.gov.ua/news/kivska_miska_derzhavna_administratsiya_otrimaye_pidtrimku_vid_organizatsi_Bloomberg_Philanthropies/.

4 Бондар В.Т., Ціпоренко С.Ю. Емпіричне дослідження особистісних характеристик психологічної стійкості керівних кадрів органів публічної влади. Актуальні питання у сучасній науці. Серія : право, публічне управління та адміністрування, 2024. Вип. 3 (21). С. 178-186. DOI : https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-3(21)-178-186.

УДК 332.146

Ірина БУРКОВСЬКА,
аспірантка Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Iryna BURKOVSKA,
postgraduate of the Educational and Research Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/my-orcid?orcid=0009-0009-9911-8263

Науковий керівник: ***Наталія ЛІКАРЧУК,*** *доктор політичних наук, професор, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

СТРАТЕГІЧНИЙ ІМІДЖ ТА ІННОВАЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ: КЛЮЧОВІ СКЛАДОВІ УСПІШНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

STRATEGIC IMAGE AND INNOVATIVE MANAGEMENT: KEY COMPONENTS OF SUCCESSFUL STATE DEVELOPMENT

The concept of state image can be viewed from the native perspective and includes the state's strongest points in the international arena. But today it is a whole set of events that includes different views on what is happening. The image of a state is a multifunctional system that connects the individual characteristics of a country's identity both domestically and internationally.
A positive image of the state creates a basis for attracting investments, development of tourism and partnership relations with other countries.
It should be noted that an integral and perhaps even key role in the image of a country is played by its representative, whether it is the head of state or a public authority. It is also responsible for the representative functions of the state.
Keywords: *state image, state, image, innovative management.*

У віддзеркаленні сучасного світу економічна сила держави часто визначається її стратегічним іміджем та здатністю до інноваційного управління. Стратегічний імідж держави – це її представлення в очах світової спільноти, що відображає її цінності, досягнення та потенціал [2, с. 124]. Він формується через відповідну комунікацію, дипломатію та ефективне управління ресурсами. Стратегічний імідж держави визначає, як держава бажає бути сприйнятою на міжнародній арені та які переваги вона може запропонувати своїм громадянам та партнерам. Це може охоплювати аспекти, такі як економічний потенціал, політична стабільність, соціальні реформи та гуманітарні ініціативи. Проте, стратегічний імідж держави піддається постійній ревізії та адаптації до змін у світовій політиці та суспільних тенденціях.

Інноваційне управління відіграє важливу роль у забезпеченні успішності держави в глобальному контексті [1, с. 159], своєю чергою це означає постійний пошук нових ідей, стратегій та технологій для розвитку нації та підвищення її конкурентоспроможності. Ефективне інноваційне управління вимагає створення сприятливого середовища для наукових досліджень, інвестицій у освіту та розвиток креативного потенціалу нації.

Ключовим елементом успішного інноваційного управління є гнучкість та здатність до адаптації до змін, а також сприяння співпраці з іншими країнами, міжнародними організаціями та приватним сектором [3, с. 10]. Інновації можуть бути результатом як внутрішнього розвитку, так і міжнародного співробітництва та обміну ідеями.

Стратегічний імідж є ключовим складником успішного розвитку держави. Імідж країни впливає на її сприйняття у світі, а також на відносини з іншими державами, бізнес-партнерами, інвесторами та громадянами, а саме:

– інвестиції та економічний розвиток, тобто позитивний імідж сприяє залученню іноземних інвестицій, розвитку торгівлі та розширенню бізнес-можливостей;

– міжнародні відносини, – сильний стратегічний імідж полегшує встановлення партнерських відносин з іншими країнами, сприяє дипломатичному впливу та співпраці в різних сферах;

– культурний обмін, – позитивний імідж допомагає залучити увагу до культурних та освітніх досягнень країни, сприяє обміну досвідом та інноваціями.

– політичний вплив, – міжнародні партнерства та альянси часто ґрунтуються на спільних цінностях та довірі, які можуть бути зміцнені через позитивний імідж країни [2, с. 125].

– Приміром, інноваційне управління стає каталізатором прогресу, що сприяє не лише ефективному функціонуванню систем, але й забезпечує стійке економічне зростання та соціальну стабільність у державі, а саме:

– стимулювання економічного зростання, тобто інновації в економіці сприяють створенню нових продуктів, послуг та технологій, що стимулює конкурентоспроможність і зростання ефективності;

– розвиток науково-технічного потенціалу, адже інноваційне управління сприяє розвитку наукових досліджень, технологічних відкриттів та інноваційних проектів, що підтримує розвиток науково-технічного потенціалу країни.

– залучення інвестицій, тобто країни з активною інноваційною політикою привертають інвестиції, оскільки вони сприяють розвитку перспективних галузей економіки та створюють сприятливе середовище для бізнесу.

– підвищення якості життя, тобто інновації можуть сприяти вирішенню соціальних проблем, забезпеченню доступу до нових технологій у сфері охорони здоров'я, освіти, екології та інших сферах;

– адаптація до змін, адже інновації допомагають державі адаптуватися до швидко змінного світового середовища та глобальних викликів, таких як зміна клімату, демографічні зміни та технологічна революція [1, с. 163].

Стратегічний імідж та інноваційне управління насправді є ключовими складовими успішного розвитку будь-якої держави. Обидва аспекти доповнюють один одного та взаємодоповнюються, створюючи сприятливу основу для стійкого та високого рівня розвитку. Стратегічний імідж допомагає створити позитивне враження про країну, привабити інвесторів, партнерів та туристів. Інноваційне управління ж підтримує конкурентоспроможність через розвиток нових технологій, продуктів та послуг. Позитивний імідж країни, підтриманий інноваційними підходами управління, створює умови для розвитку бізнесу, залучення інвестицій та розширення ринків.

Тому, привабливий імідж країни та інноваційні підходи до управління привертають талановитих людей та стимулюють їхні досягнення в науці, технологіях та інших сферах.

Отже, стратегічний імідж та інноваційне управління є не лише окремими аспектами розвитку держави, але й взаємопов'язаними складовими, які разом сприяють створенню стійкої та процвітаючої країни в умовах глобалізації та змін.

Позитивний імідж держави створює основу для привертання інвестицій, розвитку туризму та партнерських відносин з іншими країнами. Його підтримка вимагає стратегічного планування, ефективної комунікації та управління репутацією на міжнародній арені. У той же час, інноваційне управління дозволяє державі залишатися конкурентоспроможною в умовах швидкої зміни технологій та вимог ринку. Це включає в себе розвиток нових продуктів, послуг та процесів, які відповідають потребам сучасного суспільства.

Обидва аспекти взаємодіють між собою: позитивний імідж допомагає привернути таланти та інвестиції для інновацій, тоді як інноваційні досягнення підсилюють імідж країни як передового центру розвитку. Спільна робота зі стратегічним іміджем та інноваціями може сприяти розвитку нових галузей економіки, створенню робочих місць та забезпеченню стійкого економічного зростання.

Отже, враховуючи взаємозв'язок між стратегічним іміджем та інноваційним управлінням, держава може стати міцною і успішною в умовах сучасного світу, де важливі якість керівництва та здатність до адаптації до змін.

Список використаних джерел

1. Вербицька Г., Бабій В. Вплив корпоративної культури публічного управління на інноваційну безпеку держави. Наукові перспективи. 2024. № 2 (44). С. 158-171.

2. Єремєєва І. А. Практичні аспекти формування міжнародного іміджу держави. Регіональні студії, 2021. № 24. С.123-127.

3. Likarchuk, N., Andrieieva, O., Likarchuk, D., Bernatskyi, A. Impression Marketing as a Tool for Building Emotional Connections in the Public Administration Sphere. *Studies in Media and Communication,* 2022. Vol. 10. (1), P. 9–16.

УДК 313.4

Дмитро ГАЛУШКА,
студент Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Dmytro HALUSHKA,
student of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0009-5926-6974

Науковий керівник: ***Рена МАРУТЯН,*** *доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИМ СПЕЦІАЛЬНИМ ОПЕРАЦІЯМ (ІПСО)

WAYS TO COUNTERACT INFORMATION AND PSYCHOLOGICAL SPECIAL OPERATIONS (PSYOPS)

Information and psychological special operations (PsyOps) are a powerful tool used in modern warfare to influence public opinion and undermine an adversary's government. To counteract PsyOps, a comprehensive approach is needed that combines education, technology, and international cooperation.
PsyOps can be used to spread disinformation, propaganda, and fear, leading to social destabilization and reduced trust in government.
Effective PsyOps countermeasures include:
Critical thinking education: Teaching people how to analyze information and identify bias.
Media literacy training: Educating the public on how to recognize fake news and propaganda.
Promoting trust in official sources: Encouraging people to get information from credible sources like government websites and news outlets.
SMS alerts: Using text messages to disseminate timely and accurate information to citizens.
Blocking hostile websites: Preventing access to websites that spread disinformation or propaganda.
Open-source intelligence (OSINT): Collecting and analyzing information from publicly available sources like social media and satellite imagery.
Artificial intelligence (AI): Using AI to analyze large amounts of data and identify patterns that could indicate disinformation.
Countering PsyOps is an ongoing challenge that requires a multifaceted approach. By implementing the measures outlined above, governments, civil society organizations, and the international community can work together to protect their citizens from the harmful effects of disinformation and manipulation.
Keywords: *Information Warfare, Disinformation, Propaganda, PsyOps, Countermeasures, Critical Thinking, Media Literacy, Open Source Intelligence (OSINT), Artificial Intelligence (AI).*

Людина живе одразу в трьох вимірах: реальному (фізичному), інформаційному та віртуальному. Сучасні війни давно перейшли за межі реального виміру та мають активний розвиток в інформаційному та віртуальному. Інформаційні війни стають важливою частиною сучасних конфліктів. Технічний розвиток дає можливість легко поширювати необхідну інформацію та впливати на думки людей, підштовхувати їх до необдуманих вчинків. ІПсО є потужним інструментом інформаційної війни, оскільки можуть мати значний вплив на хід конфлікту. Продумана ІПсО призводить до дестабілізації суспільства цільової держави, а саме: підриває довіру до влади, поширює конфлікт, що в свою чергу може призвести до людських втрат та руйнувань інфраструктури. Деякі російські військові теоретики вважають, що сучасні розробки у військовій справі, особливо акцент США на методах інформаційної війни, свідчать про те, що інформаційно-психологічне протистояння стало самостійним видом військової діяльності, схожим на оборону чи наступ. Внаслідок цього у будь-якому збройному конфлікті застосуванню військової сили передуватимуть заходи, спрямовані на вплив свідомості, морального духу та психіку людей. Це робить перевагу в інформаційно-психологічному протистоянні необхідною для успіху [1].

В умовах виснажливих воєнних дій ІПСО сприяє послабленню моральних сил суспільства, передбачаючи заходи пропагандистського впливу на свідомість людини в ідеологічній та емоційній складовій. Дестабілізація ситуації впливає на внутрішню мотивацію, послаблення позицій. Індикаторами ІПСО є: навіювання у суспільну та індивідуальну свідомість шкідливих ідей та поглядів, послаблення певних переконань, устоїв, залякування величністю та могутністю ворога, доведення до дезорієнтації та дезінформації суспільства з метою приховування істинних намірів [2].

Одним з головних викликів сьогодення це виявлення та знаходження ефективних шляхів протидії інформаційним операціям. Протидія ІПсО – це система заходів, спрямованих на нейтралізацію впливу ІПсО та захист суспільства від їх негативних наслідків.

ІПСО, або інформаційно-психологічна операція, може бути важливим аспектом в конфліктних ситуаціях або гібридних загрозах. Щоб протидіяти їй, використовуються різноманітні заходи:

Навчання критичному мисленню: освіта щодо аналізу інформації, звертання увагу на джерело, автора, мету та контекст.

Навчання медіаграмотністі: Програми для навчання громадян розпізнавати та опрацьовувати інформацію з медіа, виявляти фейкові новини та пропаганду.

Розвиток довіри офіційним урядовим джерелам: Зосередження на інформації від офіційних урядових джерел може зменшити ризик впливу дезінформації.

SMS інформування: Використання коротких повідомлень для швидкого розповсюдження офіційної та достовірної інформації серед громадян.

Блокування ворожих сайтів і соціальних мереж: Це може включати блокування доступу до сайтів та ресурсів, що розповсюджують дезінформацію або пропаганду.

Навчання OSINT (Open Source Intelligence): Збір і аналіз інформації з відкритих джерел. Він включає пошук по зображенню, тексту, ключовим словам тощо для здобуття розуміння ситуації.

Дистанційне зондування землі: Аналіз супутникових знімків місцевості для виявлення дій противника або ідентифікації об’єктів інтересу. Також може включати фіксацію дій та розвіювання неправдивої інформації [3].

Застосування ШІ (штучний інтелект): Використання ШІ для аналізу великих об’ємів даних, формулювання запитань стосовно подій. ШІ може допомогти виявити недоліки або суперечності в інформації, що допоможе розпізнати дезінформацію.

Зазначені вище шляхи протидії мають за мету попередит та захистити населення від дезінформації та маніпуляції з боку противника. Чітке і ефективне протистояння інформаційним впливам забезпечує підвищення доовіри до влади та ЗМІ, допомагає людям аналізувати отриману інформацію та приймати обґрунтовані рішення. Важливо зазначити, що жоден з цих шляхів не є панацеєю. Таким чином протидія ІПсО є комплексною задачею, яка потребує поєднання зусиль з боку держави, громадянського суспільства та міжнародної спільноти. Поєднання декількох наведених шляхів може підвищити ефективність, та відкривати нові можливості

Список використаних джерел

1. Thomas M. T. L. Russian Information-Psychological Actions: Implications for U.S. PSYOP. *Special Warfare*. 1997. Vol 10, No 1. P. 12–19.

2. Клименко А. Інформаційно-психологічна операція як інструмент впливу на суспільство в умовах війни. *Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні*. 2022. Т. 1. С. 31–32. URL: https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2022/06/tezy0422-t1.pdf#page=31

3. Мороз А., Поліщук К. Роль сучасних технологій у системі протидії засобам застосування ІПСО рф в широкомасштабній війні проти України. *MILITARY AFFAIRS AND NATIONAL SECURITY*. 2023. № 152. С. 594–602. URL: https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/3223/3254

УДК 351

Катерина ДОМАШЕВСЬКА,
аспірантка кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Навчально-наукового інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка»

Katherine DOMASHEVSKA,
postgraduate student of the Department of Local self-government and Territories Development of the Educational and Scientific Institute of Public Service and Administration of the Odesa Polytechnic National University

Науковий керівник: ***Тетяна ПАХОМОВА,*** *доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Навчально-наукового інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка»*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

SOME ASPECTS OF INSTITUTIONAL RESILIENCE AT THE REGIONAL LEVEL

The report focuses on some aspects of institutional resilience at the regional level. In the context of current challenges the issue of strengthening institutional resilience is particularly relevant. Institutional resilience plays a key role in ensuring the effective management of public authorities, the implementation of the principles of democratic governance, and the provision of quality services to society in the face of threats and risks.
In this context we understand «resilience» not as the system's ability to function during and recover from threats, but rather a more stable, consistent process, i.e. the state of institutions that ensures their potential.
One of the indicators of institutional resilience is the most productive and transparent and socially significant activities, as it has been organized since the introduction of martial law in Ukraine.
An important component of institutional resilience is the public trust, which needs to be strengthened. The most effective way to do this is the constant communication between primarily the authorities and the public.
Keywords: *institutional resilience, region, public authorities, public management, services, external shocks, internal incentives.*

Інституціональна стійкість відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного управління органів державної влади, реалізації принципів демократичного урядування, надання суспільству якісних послуг в умовах загроз та ризиків.

Сутність та зміст поняття «інституціональна стійкість» має міждисциплінарний характер, поєднуючи у собі усі можливі чинники життєдіяльності сучасних інституцій. Так, не можна дати визначення будь-якій соціально-економічній системі, не враховуючи історичних передумов її утворення, особливостей політичного устрою, правових та етичних норм, цінностей суспільства [1].

Науковці розглядають інституціональну стійкість, перш за все, як здатність управлінських інституцій, незважаючи на кризові явища, а також в умовах відновлення у посткризовий період зберігати свою структуру, функції, спроможність розвиватися і удосконалюватися [2].

У даному контексті під «стійкістю» розуміють не стільки спроможність системи функціонувати під час і відновлюватися після загроз, скільки більш стабільний послідовний процес, тобто стан інституцій, який забезпечує їхній потенціал. В умовах сучасних викликів проблема зміцнення інституціональної стійкості є особливо актуальною.

В контексті інституційного підходу до вивчення проблем публічного управління інституції є одним з ключових понять для визначення рівня взаємодії між державою, громадськістю та іншими суспільними групами та організаціями. Інституції визначають правила поведінки та норми закону, здійснюють розподіл повноважень та обов'язків профільних підрозділів та структур, накладають рівень відповідальності за якість наданих послуг [3].

Стійкі управлінські інституції, як правило, володіють усіма необхідними ресурсами та інструментами для мінімізації негативних наслідків криз та відновлення повноцінного життя після них.

Одним із показників стійкості інституцій є максимально продуктивна й прозора та суспільно значуща діяльність, як це було організовано з моменту введення в Україні правового режиму воєнного стану.

Важливою складовою інституціональної стійкості є довіра населення, яку потрібно зміцнювати. Найдієвішим способом є постійна комунікація сторін, в першу чергу, органів влади і громадськості.

Науковці зазначають, що саме «…громадськість формує інституційний попит, а управлінські інституції виступають інституціональним монополістом, який впливає на пропозицію у даній сфері» [2, с. 56].

Американський економіст Д. Норт у своїй праці «Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки» розмірковує, у яких умовах настає порушення інституціональної стійкості і до чого це призводить [4].

Головними чинниками цього дослідник називає «зовнішні шоки» та «внутрішні стимули». Під «зовнішніми шоками» Норт розуміє неочікувані події, які значно впливають на подальший розвиток суспільства (фінансові кризи, стихійні лиха, технологічні революції, пандемії, війни та ін.). При цьому «зовнішні шоки» у деяких випадках навіть можуть допомогти управлінським інституціям адаптуватися у період кризи до нових умов.

«Внутрішні стимули» розглядаються як перевага, яку суспільство отримає після порушення раніше діючих правил, норм та законів і появи нових.

Норт зазначає, що перевага – це не завжди шлях до позитивних змін. Є загроза потрапити до інституційної пастки, відображенням якої є стійкі, але доволі неефективні інституції. Діяльність останніх, як правило, не співпадає з довгостроковими інтересами громадськості і у більшості випадків призводить до виникнення конфліктів.

На національному рівні заходи щодо посилення інституціональної стійкості наведені у Плані із реалізації Концепції забезпечення національної системи стійкості, затвердженої у листопаді 2023 року. Розробники стверджують, що документ сприятиме зміцненню спроможності органів влади, у тому числі підвищенню компетенцій їх представників, запобігати та ефективно реагувати на загрози та ризики будь-якого характеру [5]. План заходів також містить алгоритми поведінки громадян під час загрози і виникнення кризових ситуацій, у тому числі щодо підтримки сил безпеки і оборони цивільним населенням.

Ми вважаємо, що у контексті післявоєнної відбудови України є потреба у розробці стратегії інституціональної стійкості на рівні регіонального розвитку з переліком пріоритетних напрямків та алгоритмом дій. Мова йде, зокрема про проведення заходів, направлених на виявлення потенційних загроз, ризиків та кризових явищ на рівні регіонів, налагодження партнерства зі стейкхолдерами (органи влади на місцях, бізнес-структури, громадськість), підвищення обізнаності громадськості у питаннях стійкості та залучення її до прийняття управлінських рішень (участь у плануванні та реалізації політики регіонального розвитку).

В основі забезпечення оптимального рівня інституціональної стійкості повинно лежати формування цілої системи інституцій публічного управління, які мають змогу будь-яким чином комунікувати із суспільством. Подібна система має ґрунтуватися на сучасних правових цінностях, а публічне управління – на інститутах, діяльність яких спирається на демократичні принципи.

Список використаних джерел

1. Жукова Л.М. Роль держави у забезпеченні інституційної стійкості господарської системи. Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Випуск 12. – С. 13-18.

2. Масик М.З., Клименко О.В. Теоретичні основи дослідження проблеми інституціональної стійкості у міждисциплінарному дискурсі. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. – 2022. – № 5. – С. 53-58.

3. Масик М.З., Дмитренко Г.В., Інституціональна стійкість публічного управління. Наукові перспективи. – 2022. – №12 (30). – С. 41-54.

4. Норт Дуглас. Інституції, інституціональні зміни та функціонування економіки / Дуглас Норт. – К.: Вид-во «Основи», 2000. – 198 с.

5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про запровадження національної системи стійкості»: Указ Президента України від 27.09.2021 р. № 479/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/2021#Text.

УДК 351

Ганна ДОНІНА,
студентка 2-го курсу магістратури спеціальності «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення та видами діяльності)» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Hanna DONINA,
2st year master student of specialty «National security (by separate areas of support and types of activities)» of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Serviceof the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Вікторія ГУРА,*** *кандидат економічних наук, доцент кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

СИСТЕМА ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ

THE EXPORT CONTROL SYSTEM AS A SUBJECT OF ENSURING THE NATIONAL STABILITY OF UKRAINE

The concept of national stability is aimed at ensuring the ability of the state and society to timely identify threats, identify vulnerabilities and assess risks to national security, prevent or minimize their negative effects.
The development of the export control system has a positive effect on constructive and fruitful work with allies and partners. Transparency in the procurement of military goods, simplification of control procedures, are factors that directly affect the level of national stability, even in the context of forming the image of a strong and honest state, a full member of the European community.
Keywords: *national stability, export control system, national security.*

Еволюція концептуальних підходів до забезпечення національної безпеки, розвиток теорії систем та формування окремого напряму досліджень щодо стійкості (англ. resilience thinking) зумовили поширення концепту стійкості на сферу безпекових досліджень та появу поняття «національна стійкість» (англ. national resilience). Подальше осмислення й упорядкування відповідних знань дало змогу сформувати самостійний концепт національної стійкості [3,с.10].

Стійкість. Вистояти. Національна стійкість – ідея навколо якої об'єднався український народ 24 лютого 2022 року в момент повномасштабного вторгнення росії на територію України. Національна ідея – об'єднатись, щоб вистояти перед загрозою, вистояти і перемогти, зберегти державу, зберегти свою національну ідентичність.

У свою чергу, метою забезпечення національної стійкості є адаптування до загроз та швидких змін безпекового середовища задля підтримання сталого функціонування основних сфер життєдіяльності суспільства і держави до, під час і після кризи. Тобто забезпечення національної стійкості передбачає не відсутність, а постійну присутність потенційних або поточних загроз, небезпек і кризових ситуацій [3,с.53]

Розробка концепції національної стійкості – прямий результат реакції суспільства та влади на загрозу, що повисла над Україною. Концепція спрямована на забезпечення здатності держави і суспільства своєчасно ідентифікувати загрози, виявляти вразливості та оцінювати ризики національній безпеці, запобігати або мінімізувати їх негативні впливи, ефективно реагувати та швидко і повномасштабно відновлюватися після виникнення загроз або настання надзвичайних та кризових ситуацій усіх видів, включаючи загрози гібридного типу. Основними елементами системи національної стійкості визначені: безперервність урядування державних органів; захист критичної інфраструктури; єдина державна система цивільного захисту; масове переміщення людей; стійкість до інформаційних впливів; фінансово-економічна стійкість [5, с.25]

Суб'єкти забезпечення національної стійкості – органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, громадські об'єднання, які є ініціаторами або учасниками процесів забезпечення національної стійкості; [4]

Одним із суб'єктів забезпечення фінансово-економічної стійкості виступає система Державного експортного контролю. Станом на 24 лютого 2022 року, Держекспортконтролем було запроваджено практику видачі відкритих дозволів на імпорт товарів військового призначення та видано дозволи на імпорт для потреб Міноборони України з 10 країн світу. У подальші дні цю практику було розповсюджено на інші силові відомства України (видано 321 такий дозвіл з 51 країни світу), а також компанії-імпортери, що забезпечило безперешкодний імпорт озброєнь та військової техніки безпосередньо для Збройних Сил України (ЗСУ) та інших законних збройних формувань України. Розгляд усіх нових заяв на отримання дозволів на імпорт озброєнь та військової техніки, які призначені безпосередньо для ЗСУ та інших законних збройних формувань почав здійснюється в пріоритетному порядку і рішення ухвалюються, як правило, протягом доби. У співпраці з Мінекономіки і Секретаріатом КМУ розроблено та забезпечено внесення змін до постанови КМУ від 01.03.3022 №174, згідно яких без дозволу Держекспортконтролю можна ввозити в Україну як благодійну допомогу квадрокоптери, коліматорні приціли та тепловізори, призначені для ЗСУ та інших законних збройних формувань.

Для розбудови національної стійкості в Україні були б доцільними такі кроки : реалізувати Концепцію забезпечення національної системи стійкості; вдосконалити національну систему оцінювання загроз; налагодити прозорість в оборонних закупівлях; [1,с.433]

Держекспортконтролем України разом з Мінекономіки розроблено проєкт змін до відповідних підзаконних нормативно-правових актів, які дозволили спрощену процедуру реєстрації суб'єктів господарювання України та отримання ними дозволів на імпорт товарів військового призначення без повноважень Кабінету Міністрів України за умови, якщо кінцевими споживачами таких товарів є ЗСУ чи інші законні збройні формування України. На даний час Урядом схвалено ініціативу Держекспортконтролю щодо виключення із режиму експортного контролю імпорту в Україну засобів індивідуального захисту, що дозволило будь-яким суб'єктам господарювання імпортувати в Україну такі необхідні товари як бронежилети, броньовані пластини, шоломи, захисний одяг, протигази та їх складові частини [2].

Війна показала, що основою національної стійкості українців є віра в перемогу, рух України до членства в НАТО та ЄС. Військово-технічна допомога партнерів в перші місяці війни підвищили обороноздатність. Також вчасні дії уряду щодо належного фінансування сектору безпеки і оборони дозволили ефективно забезпечувати потреби військ.

Розвиток сектору експортного контролю, позитивно впливає на конструктивну і плідну роботу з союзниками та партнерами. Прозорість в закупівлі товарів військового призначення, спрощення процедур контролю, – чинники, що безпосередньо впливають на рівень національної стійкості, в тому числі, у контексті формування образу сильної та чесної держави, повноцінного учасника європейської спільноти.

Список використаних джерел

1. Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз: національна доповідь / ред. кол. С. І. Пирожков, О. М. Майборода, Н. В. Хамітов, Є. І. Головаха, С. С. Дембіцький, В. А. Смолій, О. В. Скрипнюк, С. В. Стоєцький / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Київ, 2022. 552 с

2. Публічний звіт Голови Державної служби експортного контролю України про діяльність за 2022 рік. URL: https://www.dsecu.gov.ua/ua/publicnij-zvit-golovi-derzavnoi-sluzbi-eksportnogo-kontrolu-ukraini-pro-dialnist-za-2022-rik

3. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. – Київ : НІСД, 2022. – 456 с.

4. Указ Президента України №479/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про запровадження національної системи стійкості» URL: https://www.president.gov.ua/documents/4792021-40181

5. Tkach, M., Derevianko, V., & Chaikovska, O. (2023). Problems of ensuring national resistance of Ukraine in conditions of full-scale war. Social Development and Security, 13(2), 94-111. https://doi.org/10.33445/sds.2023.13.2.9

УДК 351.861

Галина ЗАВОРІТНЯ,
кандидат політичних наук, доцент кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Владислав МАРТИЩЕНКО,
студент 2-го курсу ОП «Стратегічний менеджмент у сфері національної безпеки» заочної форми кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Halyna ZAVORITNYA,
PhD in Political Science, Associate Professor at the Scientific and Educational Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv https://orcid.org/0000-0002-0974-9013
Vladyslav MARTYSHCHENKO,
2nd-year student of the EP «Strategic Management in the Field of National Security», part-time, Global and National Security Department of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

ТЕХНОЛОГІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЩОДО ВИЯВЛЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО КОНФЛІКТУ

TECHNOLOGIES OF PUBLIC MANAGEMENT REGARDING THE DETECTION AND COUNTERMEASURES OF DESTABILIZATION THE SYSTEM OF SOCIAL RELATIONS IN THE CONDITIONS OF MILITARY–POLITICAL CONFLICT

The role of the technology of public administration in detecting and counteracting the destabilization of the system of social relations in the conditions of military–political conflict is revealed. The need for the development and adoption of an appropriate regulatory framework and the development of international cooperation with Western partners is substantiated.
Keywords: *public administration, technologies, military-political conflict, security, threats, socio-political security, social relations, public regulation.*

Постановка проблеми. Поступ усіх без винятку країн світу супроводжується різного роду дестабілізацією системи політичних відносин та виникненням сутнісно нових загроз суспільно політичного характеру. Україна стала об’єктом чи не найважчого з точки зору державотворення катаклізму – неспровокованої воєнної агресії з боку ядерної держави-сусіда – гаранта своєї безпеки – з метою повного завоювання та знищення.

На сьогоднішній день, коли українське населення зазнає в умовах війни, надзвичайно інтенсивних воєнних та гібридних атак, часто не володіючи засобами захисту, перед керівництвом держави постає завдання щодо модернізації публічного управління у сфері національної безпеки загалом, та цивільного захисту з метою виявлення та протидії дестабілізації системи суспільних відносин, зокрема.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз питання державного реагування на загрози суспільно-політичного характеру розглядаються в дослідженнях таких вчених, як: Криштанович М. Ф. [1]; Орел О. Г. [2], Ситник Г. П. [3], Томків І. [4], Гуртовий Д. [4] та інших, які обґрунтували науково вагомі теоретичні підходи вирішення гострих питань дано проблематикм. Крім того, окремі аспекти даного питання містяться в нормативно-правових актах України [5,6, 7].

Виклад основного матеріалу. Головне завдання публічного управління у сфері забезпечення суспільно-політичної безпеки полягає у передбаченні і випередженні можливих загроз, що призводять до дестабілізації політичної системи, та забезпечення антикризового управління в умовах воєнно-політичного конфлікту. Для дослідження технологій дестабілізації політичної системи на теоретичному рівні найбільш відповідним є підхід теорії систем, теорії синергетики та загальної теорії безпеки. Такий підхід забезпечує дослідження дестабілізація та протидії у контексті

спроможності системи забезпечити цілісність структури та її здатність до виконання основних функцій до, під час та після катаклізмів, зумовлених кризовими явищами чи конфліктами [2].

Системний підхід включає, окрім врахування воєнного потенціалу могутності, також інші складові, зокрема економічного, фінансового, інформаційного характеру та ін. Українські дослідники Томків І.О. та Гуртовий Д.Є. [4] обґрунтовують необхідність у виробленні використанні нових механізмів державного реагування на загрози дестабілізації системи суспільних відносин. Оскільки розвиток технологій та засобів збройної агресії на певному етапі сповільнив домінування провідних держав в озброєннях, то інші складові воєнної могутності наприклад, економічна та інформаційна, почали відігравати вирішальну роль [3]. Відтак, системний аналіз чинників дестабілізації політичної системи та системи суспільних відносин має розглядатися у контексті оцінювання як «позитивних», так і «негативних» наслідків для подальшого розвитку вказаної системи та забезпечення безпеки суспільних відносин [2].

На основі дослідження наукових праць, присвячених визначеній тематиці, можна зробити висновок про використання технології публічного управління щодо запобігання та протидії дестабілізації суспільних відносин, а саме: впровадження використаного набутого та апробованого міжнародного досвіду; налагодження ефективного інформаційного обміну між представниками органів влади та суб'єктами міжнародного права; поглиблення процесів європейської інтеграції в сфері цивільного захисту; правове забезпечення договірно-правової та конвенційної діяльності, а саме укладання і реалізація договорів, у яких налагоджують відносини в даній сфері, інституційної діяльності та співробітництво в рамках міжнародних організацій. Прагнення України до європейської інтеграції через механізми міжнародного співробітництва спрямоване на розвиток стійкості суспільно-політичної системи держави та є важливою складовою повоєнної відбудови нашої держави [4].

Важливим етапом підготовки стратегічних державно-управлінських рішень у сфері політичної безпеки є системний аналіз основних чинників і намірів ініціаторів дестабілізації політичної системи та її можливих наслідків. Результати цього аналізу дозволяють визначити певний набір когнітивних ознак, які дають змогу суб'єктам державного управління у сфері політичної безпеки більш оперативно прийняти рішення про відповідність чинників, процесів та наслідків дестабілізації політичної системи тому чи її іншому типу [4]. На цій основі більш обґрунтовано здійснювати пошук та вибір найбільш адекватних управлінських альтернатив для тих чи інших викликів. Сюди ж слід віднести новий вид війни – так звані «непрямі» війни [2], які мають на увазі комплексне використання методів економічного і суспільно-політичного впливу на супротивника, військовими погрозами і демонстраціями військової могутності, але без вдавання до активних військових дій. Для протидії такого типу загрозам вирішальне значення має стан інформаційно-аналітичного забезпечення, моніторинг, фаховість та безперервність його здійснення..

Водночас, для виявлення та протидії дестабілізації системи суспільних відносин в умовах воєнно-політичного конфлікту вирішальну роль відіграє застосування сучасних алгоритмів публічного управління, які в умовах війни повинні бути оновлені відповідно до вимог воєнного стану та базуватися на комплексному підході. Оскільки на сьогодні має місце стрімка зміна характеру воєнних конфліктів в світі, а саме відхід воєнної складової на друге місце, то технології протидії дестабілізації суспільних відносин теж потребують зміни змісту вивчення. Згідно з думкою українського науковця з питань публічного управління у сфері національної безпеки Ситника Г.П. додатковими новими елементами воєнних конфліктів, які потребують вивчення, для забезпечення адекватності аналізу військово-політичної обстановки на сьогодні є [3, С. 40].

– склад розвідувальних ознак (склад елементів воєнно-політичної обстановки і розвідувальних ознак);

– невоєнні інструменти протистояння (зміна намірів держав в економічній, фінансовій, інформаційній та ін. сферах);

– непрямі способи воєнної боротьби (використання суб'єктів – замінників воєнно-політичного конфлікту);

– втрата державами воєнно-політичної суб'єктності (вихід на політичну арену поряд з впливовими і тих держав, які маю власні політичні інтереси та можуть собі дозволити їх відстоювати;

– змішування зовнішньої та внутрішньої політики (потреба аналізу поряд з зовнішніми, внутрішніх суб'єктів та їх зав'язків з зовнішніми суб'єктами.) [3, С. 40].

Відповідно зміна технології дослідження воєнно-політичної обстановки зумовлює включення механізмів як військового, так цивільного захисту для виявлення та протидії дестабілізації

суспільно безпеки в умовах воєнно-політичного конфлікту. На думку дослідника цієї проблематики Криштановича М.Ф., до основних механізмів публічного управління у сфері забезпечення національної безпеки належать нормативно-правовий, організаційний та міжнародного співробітництва у сфері цивільного захисту [1]. Для прикладу, нормативно-правовий механізм публічного управління у сфері пожежної безпеки передбачає застосування відповідних норм Конституції України, Кодексу цивільного захисту України та інших нормативно-правових актів, що регламентують її процес, а також органи законодавчої влади, Верховна Рада України, комітети Верховної Ради України [6, 7].

В умовах воєнного стану створення та розвиток нормативно-правової бази для забезпечення безпеки у сфері суспільних відносин, безумовно, залежить від багатьох різноманітних чинників, які мають системний характер. Такий підхід передбачає не автоматичне об'єднання нормативно-правових актів стосовно обраної сфери, а їх впорядковану і взаємопов'язану сукупність, здатну забезпечити успіхи поставленої мети шляхом законної реалізації суб'єктами наявних інтересів. Можна користатися актами публічного адміністрування, якими є адміністративні, організаційні, комбіновані для реалізації суспільних інтересів. Дослідники Томків І.О. та Гуртовий Д.Є. обґрунтовують необхідність вироблення та використання механізму державного реагування для стабілізації суспільних відносин та пропонують орієнтуватися на захист в підприємницьких структурах.

Підсумовуючи стан дослідженості технологій виявлення та протидії дестабілізації системи суспільних відносин в умовах воєнно-політичного конфлікту можна підсумувати, що вирішальну роль в контексті здійснення публічного управління відіграє забезпечення функціональності таких елементів [4]:

– наявність надійної системи співпраці з міжнародними організаціями в сфері забезпечення безпеки;
– впровадження міжнародного досвіду в механізми забезпечення суспільно-політичної безпеки;
– рівень інвестування в механізми забезпечення суспільно-політичної безпеки;
– налагоджена система пропаганди необхідності забезпечення суспільно-політичної безпеки серед населення;
– інноваційна складова системи забезпечення суспільно-політичної безпеки;
– досконалість правового та регуляторного підґрунтя забезпечення суспільно-політичної безпеки.

Висновки. Сучасні воєнно-політичні (збройні) конфлікти між державами мають здебільшого асиметричних характер, що свідчить про відходження на другий план військової складової (зброї) для завершення конфлікту. Фактори невійськового характеру, зокрема такі, як політична воля та спрямованість на перемогу слабшої сторони, можуть відіграти вирішальну роль. Починаючи від зміни методів та елементів оцінки військово-політичної обстановки до технології публічного управління щодо виявлення та протидії дестабілізації системи суспільних відносин в умовах військово-політичного конфлікту здійснюється зниження рівня політичної дестабілізації держави, сприяння підвищенню стійкості, а відтак забезпечення вищого рівня регіональної та міжнародної безпеки.

Список використаних джерел

1. Криштанович М. Ф. Реалізація механізмів публічного управління у сфері цивільного захисту України щодо національної безпеки. НУ «Львівська політехніка» Вісник НУЦЗУ. Серія: Державне управління. Вип. 1(6), 2017. https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol6(17)/Visnik_NUCZU_1%20(6)_2017_Krishtan.pdf

2. Орел М.Г. ідентифікація типу дестабілізації політичної системи, як передумова підготовки стратегічних рішень у сфері політичної безпеки Державне управління: удосконалення та розвиток № 4, 2017. http://www.dy.nayka.com.ua/

3. Ситник Г.П. Воєнно-політичні конфлікти та міжнародна безпека: курс лецій. Г.П. Ситник. К.: ТОВ «САК Лтд.», 2023, 92 с.

4. Томків І., Гуртовий Д. Механізм державного реагування на загрози суспільно-політичного характеру (світовий та вітчизняний досвід). *Економіка та суспільство*. №60. 2024. https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3594/3525

5. Закон України про національну безпеку https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2469-19#Text

6. Класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019:2010, затверджений наказом Держспоживстандарту України від 11.10.2010 р. No 457: офіц. вид. Київ. Держстандарт України, 2010. 23 с. https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va457609-10#Text

7. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16.03.2000 р. No 1550-III: станом на 26.09.2019 р. URL: http://zakon4.rada. gov.ua/laws/show/1550–14

УДК 351.863:339.9](477)

Вікторія ІВАНОВА,
кандидат економічних наук, доктор наук з державного управління, Секретаріат Кабінету Міністрів України

Viktoriia IVANOVA,
Doctor of Sciences of Public Administration, Secretariat of the Cabinet of Ministers of Ukraine
https//orcid.org/0000-0003-4980-0765

УКРАЇНА ТА НАТО: ПЕРЕВАГИ СПІВПРАЦІ ДЛЯ ПОСИЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ

UKRAINE AND NATO: BENEFITS OF COOPERATION TO STRENGTHEN NATIONAL RESILIENCE

The issues of Ukraine's membership in the North Atlantic Treaty Organization were actualized as one of the conditions for further guarantees of Ukraine's security and strengthening of national resilience. Cooperation between Ukraine and NATO has a long history, dating back to 1991, when Ukraine became an independent state. Since then, there has been a gradual movement towards Ukraine's membership in NATO, which sometimes ran into certain obstacles. In particular, 2010-2014 became the years of non-alignment of Ukraine. It was at this time that the annexation of the Crimea and the seizure of part of the territories of Ukraine took place. Since then, Ukraine has declared its desire to become a full member of NATO and to this end, an action plan has been approved for the implementation of the adapted Annual National Cooperation Program with NATO for 2024.
Keywords: *national resilience, NATO, cooperation, defense, Annual National Program.*

В умовах російсько-української війни актуалізувалися питання набуття членства в НАТО, як однієї з умов подальших гарантій безпеки України та посилення національної стійкості. Співпраця України та НАТО має тривалу історію, ще з часів, коли Україна стала вільною державою. Відтоді відбувався поступовий рух у напрямку членства, який іноді наштовхувався на певні перешкоди. Зокрема, 2010-2014 роки стали роками позаблоковості України. Саме в цей час відбулася анексія Криму та захоплення частини територій України. Відтоді Україна декларує своє прагнення стати повноправним членом НАТО і з цією метою затверджено план заходів стосовно реалізації адаптованої Річної національної програми співробітництва з НАТО на 2024 рік.

Співпраця та взаємодія між Україною та Організацією Північноатлантичного договору (НАТО) розпочалися у 1991 році, коли Україна як незалежна держава вступила до Ради північноатлантичного співробітництва у 1991 році та до програми «Партнерство заради миру» у 1994 році.

У 1997 році було підписано Хартію про особливе партнерство, а у 2009 році – Декларацію про доповнення до Хартії. Вказана декларація підтверджувала рішення, що було ухвалене лідерами НАТО на Бухарестському саміті у 2008 році, що Україна стане членом Альянсу. Вони також дійшли згоди про те, що наступним кроком на її шляху до вступу мав стати План дій щодо членства (ПДЧ) – програма реформування у політичній, економічній, оборонній, ресурсній, безпековій і правовій сферах для країн-претендентів. У 2009 році було запроваджено Річну національну програму (РНП) як ключовий інструмент просування України до євроатлантичної інтеграції і запровадження відповідних реформ [1].

В подальшому Україна декілька разів змінювала свій статус відносно взаємодії з НАТО. Зокрема, з 2010 до 2014 роки Україна офіційно дотримувалася політики позаблоковості. Революція Гідності та анексія території України РФ сприяли зміні вказаного статусу і у червні 2017 року Верховна Рада України ухвалила Закон, відповідно до якого членство в НАТО стало стратегічною метою зовнішньої і безпекової політики країни. У 2019 році це було зафіксовано в Конституції України.

В 2020 році в Україні ухвалено нову редакцію Стратегії національної безпеки України, в якій вказано на розвиток особливого партнерства з Організацією Північноатлантичного договору з метою набуття повноправного членства України в НАТО [2].

Важливу для нашої країни концепцію Національної системи стійкості України ухвалено рішенням РНБО у вересні 2021 р. Документ визначає мету, основні принципи, напрямки, механізми,

модальності та елементи національної системи стійкості. Згідно із Концепцією, стійкість визначається як здатність держави та суспільства вчасно виявляти загрози і вразливості, оцінювати ризики для національної безпеки, швидко і ефективно реагувати, повністю відновлюватися після загроз, надзвичайних ситуацій та криз будь-якого характеру, включаючи гібридні загрози. Підхід України до стійкості синхронізований із основними вимогами НАТО із врахуванням українського контексту. Тоді ж, у вересні 2021 р., були проведені спільні з НАТО навчання з безпеки критичної інфраструктури в регіоні Чорного моря під назвою COHERENT RESILIENCE, в яких взяли участь близько двохсот представників українських державних органів та країн-членів НАТО [5].

Після повномастабного вторгнення РФ на територію України у вересні 2022 року Україна знову висловила бажання про вступ до НАТО. На саміті НАТО у Вільнюсі у 2023 році держави–члени Альянсу підтвердили відданість майбутньому вступу України до НАТО. Визнаючи, що Україна підвищила рівень оперативної сумісності з НАТО і досягла істотного прогресу у запровадженні реформ, вони вирішили, що на шляху України до цілковитої євроатлантичної інтеграції більше немає потреби у Плані дій щодо членства. Держави–члени Альянсу і надалі підтримуватимуть Україну, аналізуючи її здобутки у досягненні оперативної сумісності, та додаткові демократичні і безпекові перетворення, що є необхідною умовою для вступу до НАТО. Міністри закордонних справ НАТО регулярно оцінюватимуть прогрес за допомогою адаптованої Річної національної програми (аРНП). НАТО зможе запросити Україну вступити до Альянсу, коли держави–члени погодяться та будуть виконані умови [1].

Значні кроки на шаляху взаєморозуміння та співпраці між Україною та НАТО відбуваються завдяки Уряду України. Зокрема, у 2023 році на запрошення Генерального Секретаря НАТО, Віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України О. Стефанішина вирішувала на зустрічі високопосадовців НАТО з питань національної стійкості у Брюсселі та представників інституцій Європейського Союзу, які теж були присутні, такі актуальні питання, як загрози критичній інфраструктурі та наданню основних послуг громадянам, спричинені повномасштабною агресією РФ проти України та атаки, спрямовані на енергетичну та муніципальну інфраструктуру, блокування зернового коридору, обстріли українських громад, вимушене переміщення громадян з найбільш небезпечних регіонів, кібератаки на сайти державних органів та банківських установ, інформаційні атаки на громадян.

Віце-прем'єр-міністр відзначила підтримку американських партнерів на початку повномасштабного вторгнення у проведенні оцінювання стійкості України в умовах війни. В результаті цієї роботи було виявлено декілька міжсекторальних вразливостей і ухвалені подальші рішення щодо їх усунення. З урахуванням результатів оцінки та наданих рекомендацій було сформовано План щодо створення та розвитку національної системи стійкості, який наразі поданий до розгляду Уряду України [5].

Тому, як зазначається в Міністерстві оборони України на початку 2024 року затверджено план заходів оборонного відомства стосовно реалізації адаптованої Річної національної програми співробітництва з НАТО на 2024 рік. Дана програма розроблена на виконання домовленостей за результатами Вільнюського саміту НАТО (2023 рік), а пріоритетом плану стане реформа сектору безпеки й оборони України. Координатором сил оборони стало Міністерство оборони України, а заходи програми враховують рекомендації експертів НАТО [4].

Зазначається, що погоджений план передбачає більше ніж 50 заходів Міноборони в рамках 17 цілей, які мають бути виконані протягом 2024 року. Водночас, Міноборони не розголошує деталей та подробиць.

Головною метою адаптованої Річної національної програми є підготовка України до членства в Північноатлантичному альянсі шляхом підвищення обороноздатності як майбутнього союзника НАТО. Загалом вказана Програма складається з наступних складових елементів [3]:

Вступ;

I. Політичні та економічні питання;

II. Оборонні та військові питання;

III. Ресурсні питання;

IV. Питання безпеки;

V. Правові питання.

Вважаємо, що важливою частиною є питання економічної безпеки. Зокрема, основними цілями, заявленими у Програмі є:

– відновлення економічної стійкості України;

– посилення національних спроможностей у сфері гуманітарного розмінування;

– формування державної військово-промислової та військово-технічної політики з урахуванням кращих практик та досвіду держав – членів НАТО;

– розвиток військово-технічного співробітництва та виробничої кооперації з державами – членами НАТО.

З боку України відповідальними за координацію та здійснення заходів у рамках вказаних цілей є: Урядовий офіс координації європейської та евроатлантичної інтеграції, Міністерство закордонних справ, Міністерство економіки, Міністерство оборони та ін, які вже розпочали роботу над впровадженням визначених реформ, що є необхідним елементом підготовки до повноправного членства в Альянсі.

Загалом зазначимо, повномасштабне вторгнення є гострим питанням для України та її населення, що потребує конкретних та чітких кроків. В реальних умовах немає жодної можливості працювати на перспективу у звичному режимі. Концепція національної стійкості, як здатність України та суспільства вчасно виявляти загрози і вразливості, оцінювати ризики для національної безпеки, швидко і ефективно реагувати, повністю відновлюватися після загроз, надзвичайних ситуацій та криз будь-якого характеру, включаючи гібридні загрози, що синхронізовано із основними вимогами НАТО, але із врахуванням українського контексту має стати визначальним кроком за підтримки та допомоги партнерів, одним з яких є Організація Північноатлантичного договору, для поступового руху у напрямі розвязання війни та відновлення мирного життя. Саме тому, співпраця між Україною та НАТО має стати важливим елементом до миру та економічного підйому нашої держави.

Список використаних джерел

1. Відносини з Україною. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_37750.htm

2. Указ Президента України №392/2020 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». URL: https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037

3. Адаптована Річна національна програма на 2024. URL: рікhttps://drive.google.com/drive/u/0/folders/1GhTZdnMhpxuC3dKlGrGOro_ky_mkN9sp

4. Посилання на офіційний телеграм-канал Міністерства оборони України. URL: https://t.me/ministry_of_defense_ua/8979

5. Посилання на офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: https://nato.mfa.gov.ua/news/plan-shchodo-stvorennya-ta-rozvitku-nacionalnoyi-sistemi-stijkosti-vzhe-podanij-na-rozglyad-uryadu-ukrayini-olga-stefanishina

УДК 351.863

Наталія КЛИМЕНКО,
доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Nataliia KLYMENKO,
Doctor of Public Administration, Associate Professor, Professor of the Department of Global and National Security of Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0001-5223-8166

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

ENSURING ENVIRONMENTAL SECURITY IN THE DEOCCUPIED TERRITORIES IN THE CONDITIONS OF POST-WAR RECONSTRUCTION

Ensuring environmental safety is an important aspect of guaranteeing national security, since an environment safe for life and health is the basis for forming a high level of quality of life of the country's population, ensuring its health and active longevity.
In the conditions of the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, the number and scale of threats to environmental security have increased significantly. And the elimination of their consequences in the conditions of post-war reconstruction in the de-occupied territories will require significant resources (human, material, financial), the use of the latest technologies and the involvement of international aid, since the hostilities cause catastrophic damage to the surrounding natural environment.
Keywords: *environmental security, national security, post-war recovery.*

Екологічна безпека – це такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей. Вона гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів [2].

Забезпечення екологічної безпеки є важливим аспектом гарантування національної безпеки та забезпечення основоположних прав громадян, оскільки право на безпечне для життя і здоров'я довкілля є лежить в основі формування високого рівня якості життя населення країни, забезпечення його здоров'я та активного довголіття. В умовах війни та післявоєнного відновлення їх забезпечення стає особливо актуальним для України загалом та для деокупованих територій зокрема.

Стратегія національної безпеки України до основних напрямів державної політики у сфері національної безпеки відносить забезпечення екологічної безпеки, створення безпечних умов життєдіяльності людини, зокрема на територіях, що постраждали внаслідок бойових дій, розбудову ефективної системи цивільного захисту. Для цього передбачається створити умови для підтримання екологічної рівноваги на території України, модернізації комунальної інфраструктури, посилити охорону навколишнього природного середовища, упровадити новітні системи поводження з відходами і скоротити промислові викиди, забезпечити ефективне використання природних ресурсів, захищати ліси і водойми, розвивати заповідний фонд, запобігати виникненню негативних наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру та усувати їх [3].

В умовах збройної агресії РФ проти України кількість та масштаби загроз для екологічної безпеки значно зросла. А ліквідація її наслідків в умовах післявоєнної відбудови на деокупованих територіях вимагатиме значних ресурсів (людських, матеріальних, фінансових), застосування новітніх технологій та залучення міжнародної допомоги, оскільки в ході бойових дій спричиняється катастрофічна шкода навколишньому природному середовищу:

– руйнуються резервуари для зберігання небезпечних речовин на промислових підприємствах, що призводить до витоків аміаку, хлору, нафти та нафтопродуктів, кислот та інших високотоксичних речовин;

– руйнуються очисні споруди промислових підприємств, через що відбуваються масові викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, поверхневі та підземні води, у ґрунт;

– відбуваються масштабні пожежі з викидами небезпечних продуктів горіння, особливо під час горіння нафтопродуктів та обладнання електромереж;

– руйнуються гідротехнічні споруди, що спричиняє порушення гідрологічного режиму територій;

– масовані обстріли позицій військових механічно руйнують екосистеми, залишаючи випалені ущільнені воронки, які будуть потребувати сотні років на відновлення родючості та біорізноманіття [1, с. 74].

Сюди також варто додати забруднення ґрунтів шахтними водами з підвищеним вмістом мінеральних солей та важких металів, наслідком яких в подальшому також може стати підтоплення населених пунктів, розташованих поблизу затоплених шахт. Особливу небезпеку являють собою шахти, які використовувались як сховища відходів. А також високу імовірність виникнення епідемій різних інфекційних хвороб внаслідок масових стихійних поховань без дотримання санітарно-гігієнічних норм, що у свою чергу може призвести до забруднення ґрунтів, ґрунтових вод та водойм.

Значної шкоди завдано природно-заповідному фонду України: заповідники, національні природні парки, ландшафтні парки також постраждали внаслідок ведення бойових дій.

Варто зазначити також необхідність проведення масштабних заходів з розмінування, основною проблемою якого є величезна площа земель, які необхідно очистити, недостатня забезпеченість фахівцями (евакуація, мобілізація, участь у формування територіальної оборони), проблеми технічного забезпечення (нагальні потреби у спеціальній техніці та системах розмінування) та повільність процесу очищення територій. Крім того, не варто забувати про загрози, які виникли внаслідок руйнування греблі Каховської ГЕС і також суттєво ускладнили ситуацію [4].

Підсумовуючи вищевикладене варто зазначити, що масштаби збитків спричинених збройною агресією РФ у екологічній сфері вражаючі. Для ліквідації її наслідків на деокупованих територіях в умовах післявоєнної відбудови знадобляться значні зусилля не лише з боку України, але й залучення усього світового співтовариства. У тому числі за рахунок залучення міжнародних механізмів відшкодування завданої шкоди для відновлення екологічної рівноваги та забезпечення екологічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Ангурець О., Хазан П., Колесникова К., Кущ М., Чернохова М., Гавранек М. Україна, шкода довкіллю, екологічні наслідки війни. 2023. 84 с.

2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text

3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text

4. Рекомендації комітетських слухань на тему: «Забезпечення функціонування АПК у 2023 році та особливості проведення весняно-польових робіт в умовах воєнного стану»: Комітет Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики від 10.04.2023 р., протокол № 121. URL: https://komagropolit.rada.gov.ua/documents/sluhannja/74841.html

УДК 332.122(477-071/-072)»364»

Олександр КОРНІЄНКО,
аспірант кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksandr KORNIIENKO,
postgraduate student, Department of Global and National Security of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0007-0472-0864

Науковий керівник: ***Наталія КЛИМЕНКО,*** *доктор наук з державного управління , доцент, професор кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРИФРОНТОВИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF FRONT-LINE TERRITORIAL COMMUNITIES UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

The processes of decentralization contributed to increasing the role of territorial communities as locomotives of socio-economic development, which is especially relevant in the conditions of increased military aggression and martial law. Front-line territorial communities, which suffer the most from military operations and need special development support tools both now and in the future, need special attention. The results of community activities are ensured through assistance from state authorities, public organizations, international donors, and volunteer activities. Ensuring the sustainable development of front-line territorial communities under martial law is important for their revitalization after the end of the war. Human capital and investment attractiveness can be singled out among the key elements of the development of front-line territorial communities.
Keywords: *frontline territorial communities, development, martial law, tools.*

В сучасних умовах посилення військової агресії проти України негативно впливає на соціально-економічний розвиток регіонів та територіальних громад [1]. Зауважимо, що процес децентралізації влади та зміни, які відбуваються в умовах воєнного стану послаблюють негативні наслідки військових дій для країни, регіонів та громад, що стає можливим завдяки впровадженню дистанційних форм діяльності.

Розглянемо більш детально зміни щодо функціонування та розвитку територіальних громад в умовах воєнного стану. По-перше, обов'язки органів місцевого самоврядування територіальних громад були покладені на військові адміністрації. По-друге, Кабінетом Міністрів України були визначені певні типи територій залежно від наслідків руйнувань, а саме:

– території з особливими умовами для розвитку;
– території відновлення;
– території сталого розвитку;
– регіональні полюси зростання [2].

Ознаками територій з особливими умовами для розвитку є незначний рівень соціально-економічного розвитку наявність обмежень різного характеру (природні, демографічні, міжнародні, безпекові), що не дозволяють повною мірою використати весь потенціал для розвитку.

До територій відновлення належать громади, котрі були частково або повністю зруйновані внаслідок бойових дій, або перебувають в тимчасовій окупації, що значне зниження рівня соціально-економічного розвитку та посилення міграції. До цієї групи належать прифронтові територіальні громади, які зазнали найбільших втрат від військової агресії проти України через підвищення міграційних потоків населення, негативний вплив на економіку, втрата ВВП, переміщення підприємств, пошкодження критичної інфраструктури тощо.

Територіальні громади з достатнім рівнем соціально-економічного розвитку та потенційними можливостями, що забезпечують їх стійкий розвиток, належать до групи «території сталого розвитку». Зазначені громади є самодостатніми та можуть функціонувати та розвиватися на основі власного потенціалу.

Найбільш розвиненими є регіональні полюси зростання, які не лише самодостатні порівняно з іншими територіями, але здатні позитивно впливати на суміжні території, створюючи базис для розвитку регіону та держави загалом.

Зауважимо, що класифікація територій потребує групування інструментів управління та підтримки територіальних громад для їх відновлення та подальшого розвитку.

Отож, використання інструментарію залежить від групи, до якої потрапила територіальна громада, наслідків впливу військових дій на її розвиток.

Для визначення чинників розвитку прифронтових територіальних громад важливо чітко ідентифікувати загрози та їх негативний вплив, що дозволить вдало підібрати інструменти управління в умовах воєнного стану. Зазначене є важливим із точки зору забезпечення функціонування громад у реаліях сьогодення та їх відновлення після війни.

Отож, завданням кожної громади в поточному періоді забезпечити функціонування за допомогою визначених інструментів та розвиватися наскільки це можливо. При цьому вкрай важливо використовувати досвід інших громад або позитивні міжнародні практики щодо налагодження співпраці з бізнесом, залучення додаткових ресурсів, розвитку власного потенціалу та раціонального використання людського капіталу.

Список використаних джерел

1. Як українська економіка пережила 2022 рік. BBC News Україна. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/features-64008306 (дата звернення: 01.04.2023).

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text (дата звернення: 01.04.2024).

УДК 323 : 316.77

Оксана ЛИТОВЧЕНКО,
студентка 2-го року навчання, ОП «Стратегічний менеджмент у сфері національної безпеки» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oksana LYTOVCHENKO,
2nd year student of the EP «Strategic management in the sphere of national security», Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Євгеній ТАРАН,*** *кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

INCREASING THE EFFICIENCY OF UKRAINE'S COMMUNICATION POLICY IN THE CONTEXT OF ENSURING NATIONAL SECURITY

This article emphasizes the importance of communication policy for ensuring national security in Ukraine in today's world, where information flows quickly spread through various media platforms and social networks. The article emphasizes that an effective communication policy is a key tool for building dialogue, understanding and interaction between the authorities and citizens in Ukraine, which is of particular importance in the context of internal and external challenges faced by the state. The article states that in order to achieve these goals, it is necessary to develop strategic approaches to communication policy, focusing on strengthening national unity, maintaining state sovereignty, and defending national interests. Attention is also drawn to the need to develop mechanisms for combating disinformation and ensuring information security through increasing media literacy, fact-checking, and strengthening cyber security. The author also notes the importance of the role of the media and the public in the communication process and calls for strengthening the interaction between the authorities, the public and the media in order to achieve a successful communication strategy that will reflect the general national position and direct attention to priority tasks.
Keywords: *public policy, communication policy, national security, media literacy.*

Перш за все, необхідно визначити, що таке публічна політика. Це система рішень та дій, спрямованих на вирішення певних громадських проблем та досягнення конкретних цілей. На сьогоднішній день публічна політика має враховувати багато чинників: від економічних та соціальних до технологічних та екологічних.

Одним із основних викликів, з якими ми стикаємося сьогодні, є швидкий темп змін. Технологічний прогрес, глобалізація та зміни в кліматичних умовах – усе це створює нові проблеми, на які необхідно реагувати. Публічна політика повинна бути гнучкою та адаптивною, щоб ефективно впливати на зміни в суспільстві.

Ще одним важливим викликом є вимоги до прозорості та участі громадян у процесі прийняття рішень. Також сучасні технології дозволяють людям бути більш інформованими та активними у впливі на державну політику. Тому публічні органи мають надавати громадянам можливість брати участь у прийнятті рішень та мати доступ до інформації про діяльність влади.

У сучасному світі, де потоки інформації швидко розповсюджуються через різноманітні медіа-платформи та соціальні мережі, комунікаційна політика стає ключовим інструментом для забезпечення національної безпеки. Україна, як суверенна держава зі складною геополітичною ситуацією, має особливу потребу у вдосконаленні своєї комунікаційної політики для ефективного вирішення внутрішніх та зовнішніх викликів.

Україна, як суверенна держава, постійно стикається з численними внутрішніми та зовнішніми викликами, які потребують належного реагування з боку влади та суспільства. Ефективна комунікаційна політика в цьому контексті стає важливим інструментом для побудови діалогу,

розуміння та взаємодії між владою та громадянами. Конституція України визначає основні принципи публічної політики, які є важливими для забезпечення національної безпеки та стабільності держави. [1, с. 13].

Забезпечення національної безпеки потребує не лише армійських заходів та дипломатичної активності, але й врахування думки, поглядів та потреб громадян. Тому важливо, щоб комунікаційна політика держави була не лише ефективною, а й прозорою, відкритою та доступною для всіх верств населення.

Перш за все, важливо розуміти, що комунікаційна політика повинна бути не лише ефективною, але й стратегічною. Україна стикається з численними проблемами в сфері публічної політики, проте єдиним шляхом до подолання їх є систематичність у вирішенні та впровадженні ефективних стратегій [3, с. 21]. Це означає, що вона повинна бути спрямована на досягнення конкретних цілей, які включають зміцнення національного об'єднання, підтримку державного суверенітету та відстоювання національних інтересів на міжнародній арені.

Для досягнення цих цілей, Україна повинна активно використовувати різноманітні канали комунікації, включаючи традиційні засоби масової інформації, соціальні мережі, дипломатичні канали та міжнародні партнерства. Однак, ключовим аспектом є координація цих зусиль та створення єдиної комунікаційної стратегії, яка б відображала загальну національну позицію та спрямовувала увагу на пріоритетні завдання.

Крім того, важливо вдосконалювати якість інформації, що поширюється, забезпечуючи її об'єктивність, достовірність та доступність для різних соціальних груп. Це дозволить збільшити рівень довіри громадськості до урядових органів та зміцнити легітимність державної влади.

Також важливою є роль медіа та громадськості у процесі комунікації. Незалежність та об'єктивність журналістів, їхня здатність до аналізу та критичного мислення дозволяють забезпечити різноманітність поглядів та думок у суспільстві, що сприяє розвитку демократії та взаєморозумінню. Медіаграмотність населення визнається як важливий компонент інформаційної безпеки, який допомагає у попередженні поширення маніпулятивної інформації та фейків. [5, с. 16].

Не менш важливою є інформаційна безпека та боротьба з дезінформацією. Для цього необхідно розвивати механізми фактчекінгу, підвищувати медіаграмотність серед населення та зміцнювати кібербезпеку.

Крім того, важливо вдосконалювати механізми взаємодії між владою та громадськістю. Спілкування між ними повинно базуватися на принципах відкритості, довіри та взаємоповаги. Публічні обговорення, громадські слухання та консультації є важливими інструментами в цьому процесі.

Отже, підвищення ефективності комунікаційної політики України в контексті забезпечення національної безпеки вимагає комплексного підходу, який орієнтований на стратегічні цілі, об'єктивність і доступність інформації та забезпечення взаємодії між урядом, громадськістю та медіа. Тільки за таких умов Україна зможе ефективно захищати свої національні інтереси та зміцнювати свою позицію на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 30.

2. Масич, Л. О. Публічна політика в Україні: проблеми та перспективи. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2019.

3. Ткаченко, В. В. Публічна політика в Україні: інституційна основа та тенденції розвитку. Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. 2018.

4. Литвиненко І. В., Карташова Г. В. Фактчекінг як інструмент контролю за вірусною дезінформацією. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Журналістика»*. 2019, № 27. С. 150-155.

5. Гриневич А. Медіаграмотність як ключовий компонент інформаційної безпеки. *Збірник наукових праць «Публічне управління та адміністрування»*, 2020, № 1(12). С. 61-66.

6. Петренко О. О. Кібербезпека: проблеми та шляхи вирішення. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Право»*, 2018, № 44. С. 178-183.

УДК 327.57

Анатолій ЛОЙШИН,
доктор філософії в галузі військових наук, національної безпеки, безпеки державного кордону, заступник начальника Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка з навчальної роботи
Ганна ЄФИМЕНКО,
молодший науковий співробітник науково-організаційного відділу Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського

Anatolii LOISHYN,
doctor of philosophy in the field of military sciences, national security, state border security, deputy head of the Military Institute of Taras Shevchenko Kyiv National University for academic work
https://orcid.org/0000-0003-2769-9336
Hanna YEFYMENKO,
junior researcher of the scientific and organizational department of the Military and Strategic Research Centre of the National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi
https://orcid.org/0000-0003-1106-4010

ОЧІКУВАННЯ УКРАЇНИ ВІД ВАШИНГТОНСЬКОГО САМІТУ

UKRAINE'S EXPECTATIONS FROM THE WASHINGTON SUMMIT

The author analyzed separate expert opinions regarding the features of the upcoming meeting in order to understand the associative climate in the perception of the subject matter. In addition, the author presented in a generalized form the key issues discussed at the NATO summits, starting from 2014. Analyzing the situation in the world, the position of the USA and the EU, as well as taking into account the electoral processes taking place in them, the author states that the option of raising the issue of Ukraine's acquisition of full membership in NATO based on the results of the Washington Summit is unlikely. At the same time, his summit results will be correlated with Ukraine's successes on the battlefield and the political situation in and around Ukraine.
Key words: Washington summit, NATO, armed aggression.

Загалом прогнозування результатів майбутньої події пропонується розпочати з критичного огляду попередніх самітів, проведених за останні десять років. Чому десять років? Обґрунтуванням необхідності ретроспективного аналізу є тривалість відсічі збройної агресії з боку російської федерації, яка де-факто розпочалася на початку 2014 року.

Однією з особливостей проведення самітів НАТО є їх проведення у періоди, коли Альянс потребував організаційних змін або наявністю проблемних питань у сфері діяльності, які потребували невідкладних рішень, зокрема: ключових аспектів розвитку, уточнення (формулювання) політик, розширення організації за рахунок прийняття нових членів та ін.

Форматом проведення самітів НАТО є проведення засідань Північноатлантичної ради на рівні глав держав і урядів на території країн–членів Альянсу під головуванням Генерального секретаря НАТО.

Інформацію щодо проведених самітів НАТО використано, безпосередньо, з веб-сторінки Альянсу [1]. Так, протягом останніх десяти років загалом було проведено 8 самітів. У ході підготовки тез проаналізовано зміст питань, розглянутих протягом самітів та складено відповідну таблицю (таблиця 1).

Звернемо увагу, що з моменту повномасштабного вторгнення росії в Україну у 2022 році відбулося 4 саміти, протягом яких, загалом засуджується агресія та наголошується на необхідності першочергової допомоги Україні.

Слід зазначити, що попередній саміт НАТО на території США відбувся 23–24 квітня 1999 року у м. Вашингтон, округ Колумбія. Однією з передумов проведення заходу стало відзначення 50-ї річниці з дня створення Альянсу. Цікавим є те, що протягом саміту наголошувалося на партнерстві з росією та наявності спільної з нею мети – зміцнення обороноздатності та стабільності в євроатлантичному регіоні.

Нами проаналізовані окремі експертні думки щодо особливостей майбутньої зустрічі для розуміння асоціативного клімату у сприйнятті предметного питання. Так, представниця США в Альянсі Джуліана Сміт зазначає [3] про сподівання, які полягають визначені лідерами країн Альянсу «чіткого шляху» до членства України.

Таблиця 1

Дата	Місце проведення	Ключові питання
1	2	3
04-5.09.2014	Уельс (м. Ньюпорт)	***Посилення підтримки України після кризи з Росією***; ***Засудження незаконної та нелегітимної «анексії» Криму та дестабілізації східної України Росією***. Посилені відносини з партнерами через Ініціативу взаємодії партнерства та Ініціативу з розбудови потенціалу оборони та безпеки. Підтвердження зобов'язань НАТО перед Афганістаном (місія «Рішуча підтримка», фінансові внески до Афганських національних сил безпеки та довготривале партнерство між НАТО та Афганістаном)
08-09.07.2016	Польща (м. Варшава)	Зосередження на двох напрямках: зміцненні стримування та оборони НАТО та створенні стабільності за межами кордонів НАТО. Було прийнято такі заходи, як розміщення чотирьох багатонаціональних батальйонів в Естонії, Латвії, Литві та Польщі в 2017 році та розвиток спеціальної передової присутності в південно-східній частині НАТО; Оголошено про необхідність початкової оперативної спроможність протиракетної оборони НАТО; взяті зобов'язання щодо зміцнення національного кіберзахисту (кіберпростір визнано новою операційною сферою, такою як земля, повітря та море); рішення використовувати літаки *АВАКС* на озброєнні до 2035 року та використовувати їх для надання інформації Глобальній коаліції з протидії ІДІЛ; угода про зміну антитерористичної операції НАТО «Активні зусилля» на більш широку операцію з безпеки на морі; угода про продовження місії *Resolute Support* в Афганістані після 2016 року та фінансування афганських сил до 2020 року; ***схвалення Комплексного пакету допомоги Україні***; Генеральний секретар НАТО Столтенберг підписує спільну декларацію з президентами Європейської ради та Європейської комісії
11-12.07.2018	Бельгія (м. Брюссель)	Три основні питання: посилення стримування та оборони Альянсу, активізація боротьби з тероризмом і більш справедливий розподіл видатків на утримання Альянсу між членами НАТО. Прийнято рішення щодо підвищення готовності сил НАТО, модернізації військової командної структури та створення центру операцій у кіберпросторі та груп підтримки протидії гібридам. ***Лідери залишалися відданими двосторонньому підходу до Росії – обороні та діалогу*** – і розглядали проблеми з Близького Сходу та Північної Африки. НАТО розпочала нову навчальну місію в Іраку та запропонувала більше підтримки Йорданії та Тунісу. Фінансування афганських сил безпеки також було продовжено до 2024 року. Уряд Скоп'є запросили до переговорів про вступ, щоб стати 30-м членом НАТО
14.06.2021	Бельгія (м. Брюссель)	Лідери НАТО узгодили низку пропозицій у рамках програми реформування НАТО до 2030 року щодо зміцнення Альянсу. Зміцнення колективної оборони шляхом підвищення готовності, модернізації спроможностей та збільшення інвестицій. Лідери погодилися розглянути наслідки зміни клімату для безпеки та розробити наступну Стратегічну концепцію НАТО до наступного саміту у 2022 році
25.02.2022	Віртуальний позачерговий саміт	***Лідери НАТО одностайно засудили повномасштабне вторгнення Росії в Україну – найбільшу загрозу євроатлантичній безпеці за останні десятиліття – і підтвердили свою підтримку Україні***. Вони також заявили, що здійснять необхідне розгортання для забезпечення потужного й надійного стримування й оборони Альянсу зараз і в майбутньому
24.03.2022	Бельгія (м. Брюссель)	Враховуючи наслідки вторгнення росії в Україну лідери Альянсу погодилися перезавантажити довгострокову позицію НАТО щодо стримування та оборони в усіх сферах – наземній, морській, повітряній, кібернетичній та космічній. ***Підтверджено єдність і рішучість у своїй рішучості протистояти агресії Росії, допомагати уряду та народу України та захищати безпеку всіх членів Альянсу***
29-30 червня 2022 р	Іспанія (м. Мадрид)	Лідери НАТО прийняли нову Стратегічну концепцію, узгодили більш проактивну позицію для посилення оперативності, готовності та бойової потужності, а також вжили заходів для посилення стримування та оборони НАТО в довгостроковій перспективі. ***У контексті війни Росії проти України вони підтвердили постійну підтримку НАТО Україні та іншим партнерам, які перебувають у зоні ризику***. Підтверджено політику відкритих дверей НАТО та офіційно запрошено Фінляндію та Швецію приєднатися до НАТО. Співпраця з партнерами в Індо-Тихоокеанському регіоні для розширення співпраці та зосередилися на викликах з півдня, включаючи тероризм і світову продовольчу кризу, викликану війною Росії проти України. Члени Альянсу зобов'язалися більше інвестувати в оборону, підвищувати стійкість та інтегрувати наскрізні питання, такі як технологічні інновації, зміна клімату, безпека людини, мир і безпека

Закінчення табл. 1

1	2	3
11-12.07.2023	Литва (м. Вільнюс)	Лідери НАТО зустрілися у Вільнюсі, ***оскільки Росія продовжує свою незаконну, невиправдану та неспровоковану агресію проти України***, яка серйозно підірвала євроатлантичну та глобальну безпеку. У цьому контексті члени Альянсу ***посилили стримування та оборону НАТО, затвердивши нові регіональні плани протидії двом головним загрозам для Альянсу: Росії та тероризму***. Члени Альянсу поновили свою обіцянку щорічно інвестувати в оборону ***щонайменше 2% валового*** внутрішнього продукту та схвалили План дій щодо оборонного виробництва, щоб прискорити спільні закупівлі, підвищити оперативну сумісність і створити інвестиції та виробничі потужності. ***Лідери НАТО погодили багаторічну програму допомоги Україні***, провели установче засідання Ради Україна-НАТО та підтвердили, що ***Україна стане членом НАТО, коли союзники погодяться і будуть виконані умови***. Лідери НАТО також обговорили питання Китаю та викликів, які він створює для заснованого на правилах міжнародного порядку, і зустрілися з лідерами Австралії, Японії, Нової Зеландії та Південної Кореї, а також Європейського Союзу, щоб обговорити глобальні виклики та їхній вплив на євроатлантичну безпеку. Члени Альянсу вітали Фінляндію на її першому саміті як члена НАТО та з нетерпінням чекали можливості привітати Швецію в Альянсі після згоди Туреччини ратифікувати протокол про вступ Швеції

Джерело: Таблицю складено автором на основі [2].

При цьому Президент України В. Зеленський у своєму інтерв'ю зазначив, що «*очікує отримати від Вашингтонського саміту НАТО оборонні й політичні рішення, зокрема, щодо посилення ППО України*» [5].

Також, заступником начальника Головного управління розвідки Міністерства оборони України генерал-майором Вадимом Скібіцьким протягом проведення лекційного заняття на курсах професійної військової освіти L-4 у Національному університеті оборони України висунуто припущення, що за результатами саміту можливе нарощення міжнародної допомоги Україні.

Водночас Радник з національної безпеки США Джейк Салліван зазначає про можливе головне питання саміту – продовження підтримки України у її боротьбі проти російської агресії [4].

Поряд з цим, необхідно навести головну тезу книги генерала Герберта Макмастера «Поля битв» [6] – наявність «стратегічного нарсицизму» у США, тобто впевненості у безумовному лідерстві у геополітиці та успішного вирішення проблематики міжнародної безпеки. Але, враховуючи погляди автора та можливий прихід до влади у США Д. Трампа – прихильника політики ізоляціонізму, тобто зосередженого на внутрішніх проблемах Америки – це не так. Проте, наявна прогнозованість у зосереджені США на внутрішніх проблемах може не просто позначитися на позиціях країни як провідного міжнародного гравця, а й стане її фіаско у світовій геополітиці. Це теза підтверджується тим, що могутність США завжди була наслідком її активних зусиль на міжнародній арені та намаганні брати ключові ролі і відповідальність при вирішені міжнародних безпекових проблем.

З огляду на те, що ювілейний 75-й саміт лідерів країн НАТО відбудеться у липні цього року, та враховуючи, що вибори президента в США відбудуться фактично восени цього року, можна констатувати, що рішення за підсумками заходу можуть не мати кардинального характеру без урахування остаточної позиції США та думки майбутнього президента щодо майбутньої стратегії країни.

При цьому, 2024 рік є роком виборів не лише у США, а й виробами у Європарламент, та виборами у низки кран Європи, що у будь-якому разі впливатиме на зміст рішень по тому чи іншому питанню. Проте, загалом американці є прихильниками яскравих явищ, ефекту «вау» та шоу. Тому, на мою суб'єктивну думку, можна очікувати у будь-якому випадку нестандартних рішень. Можливо ці рішення й будуть відрізнятися від рішень, яких ми очікуємо, але вони безмовно будуть. Також слід відмітити про нарощення напруги у дискусіях стосовно можливого вторгнення Росії на територію балтійських країн, насамперед йдеться про можливого захоплення Сувальського коридору, який по суті є ключем до ізольованої калінінградської області та можливістю відрізати балтійські країни від сухопутного сполучення з країнами.

Враховуючи викладене, на тлі політичної невизначеності у США, Європа наодинці залишається з проблемою захисту України, тим більше з огляду на можливі загрози вторгнення путіна у балтійські країни. Тому на саміті, попри неготовність США прийняти суттєве рішення по Україні Європа може наголосити на посиленні допомоги. Але, головним на мою думку є те, що агресія проти країн Балтії можлива виключно за умови захоплення стратегічної ініціативи і військового

успіху на території України, що дозволятиме перекинуту частину загартованого у боях особового складу до балтійського театру перспективних бойових дій. Також це можливо у випадку виходу і закріплення російських військ на вигідних для них позиціях на території України з послідуючим зниженням бойової активності. Тому на саміті у разі подальшого загострення безпекової ситуації навколо Сувальського коридору, країни Балтії намагатимуться актуалізувати питання нарощування військової допомоги Україні та додаткового розгортання сил Альянсу на території своїх держав.

Слід зазначити, що варіант порушення питання щодо запуску безпосередніх механізмів в частині набуття Україною повноправного членства в НАТО за підсумками саміту вкрай малоймовірні. Але, повертаючись до природи *«щирої американської душі»* та занепокоєння європейських країн очікуємо сюрпризів. Проте, у будь-якому разі результати саміту будуть корельовані з успіхами України на полі бою та політичною ситуацією в Україні та довкола неї.

Список використаних джерел

1. Саміти НАТО. 27.07.2023. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_50115.htm
2. Саміти НАТО (04.04.2024). URL: phttps://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50115.htm#previous
3. Сміт Д. Чого очікувати Україні від саміту НАТО у 2024 році – представниця США в альянсі. *Голос Америки*. 20.12.2023. URL: https://www.holosameryky.com/a/nato-ukraiina-samit-washington/7406016.html
4. Салліван Д. У центрі уваги Вашингтонського саміту буде підтримка України. *Укрінформ.* 07.02.2024. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3824196-u-centri-uvagi-pid-cas-vasingtonskogo-samitu-bude-pidtrimka-ukraini-sallivan.html
5. Зеленський розповів чого очікує від саміту НАТО у Вашингтоні. *Укрінформ.* 10.01.2024. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3811602-zelenskij-rozpoviv-cogo-ocikue-vid-samitu-nato-u-vasingtoni.html
6. Герберт, М. Поля битв. Боротьба за захист вільного світу /перекл. з англ. Надія Коваль. К.: Наш Формат, 2023.

УДК 354:328.185

Олена ЛЮБИЧЕНКО,
аспірантка кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Olena LIUBYCHENKO,
postgraduate student of the Department of Global and National Security of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0002-3638-3280

Науковий керівник: ***Рена МАРУТЯН,*** *доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

СПЕЦИФІКА ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНИХ І НЕДЕРЖАВНИХ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

SPECIFICITY OF INTERACTION BETWEEN STATE AND NON-STATE ENTITIES IN ENSURING INFORMATION SECURITY IN THE CONDITIONS OF HYBRID WAR

In the contemporary geopolitical landscape of 2024, democracies confront a formidable challenge presented by coordinated hybrid warfare tactics orchestrated by authoritarian regimes such as russia, Iran, and China. This underscores the urgent need for democracies, including America, Europe, and Asia, to come together in response to the pervasive threat of disinformation, technological manipulation, and censorship strategically aimed at undermining Western and democratic values worldwide. Drawing upon ample evidence of state-sponsored disinformation campaigns, cyber intrusions, and propaganda dissemination, the study emphasizes the crucial necessity for collaborative efforts among democracies. Specifically, it delves into avenues for cooperation in the sphere of strategic communication and information integrity to effectively counter the tactics employed by adversarial regimes. Through coordinated efforts in strategic communication and information dissemination, democracies can fortify their resilience against hybrid warfare tactics and safeguard the integrity of democratic processes. Failure to confront this collective threat risks ceding ground to authoritarian forces in an increasingly information-centric global landscape. Hence, prioritizing collaboration in the strategic communications' domain is paramount for preserving democratic norms and values in the face of concerted adversarial campaigns.
Keywords: *strategic communications, resilience, hybrid warfare, state institutions, civil society, media.*

У сучасному геополітичному ландшафті 2024 року демократії стикаються з серйозним викликами координованих тактик гібридної війни, які організовані авторитарними режимами, такими як росія, Іран і Китай. Це підкреслює нагальну потребу для демократій, включаючи Америку, Європу і Азію, об'єднатися, щоби протидіяти загрозам систематичного розповсюдження дезінформації, використання психотехнологій маніпуляції масовою свідомістю та проявам ідеологічної цензури. Численні докази дезінформаційних, пропагандистських кампаній та кібератак свідчать про необхідність об'єднання зусиль та спільних дій з протидії таким загрозам. Через координовані зусилля в сфері стратегічних комунікаціях та розповсюдження правдивої інформації демократії можуть зміцнити свою стійкість проти тактик гібридної війни і забезпечити цілісність демократичних процесів. Відмова від протистояння цій колективній загрозі загрожує посиленням позицій авторитарних режимів в умовах все більш інформаційно-центрованого глобального ландшафту. Таким чином, пріоритетним є співпраця в сфері розвитку стратегічних комунікацій для збереження демократичних норм і цінностей перед узгодженими агресивними кампаніями.

У сучасному контексті велика увага приділяється ініціативам з розвитку міжнаціонального підходу до протидії маніпуляції міжнародною інформацією та забезпечення стійкості інформаційного середовища. Один із прикладів цієї ініціативи робота Центру глобальної взаємодії (Global Engagement Center, GEC) Державного департаменту США, який відповідає за ідентифікацію та протидію іноземній пропаганді й дезінформації. У 2024 році центр розробив рамковий механізм протидії

маніпуляції міжнародною інформацією, впровадження якого забезпечить стійкість інформаційного середовища. Цей механізм спрямований на аналіз проблеми маніпуляції міжнародною інформацією в п'ятьох основних напрямках. По-перше, визначення необхідності існування національних стратегій для протидії міжнародній маніпуляції інформацією. По-друге – створення відповідних державних структур для ефективної протидії цій проблемі, як, наприклад, Відділ стратегічних комунікацій Європейської служби зовнішніх дій (ЄС) та Управління інформаційних загроз та впливу Міністерства закордонних справ у справах Співдружності та розвитку (Великобританія), Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки (Україна). По-третє, наявність кваліфікованих кадрів та належної технічної бази для виявлення та протидії маніпулятивній міжнародній інформації. По-четверте, залучення громадської спільноти, медіа та науковців до спільних зусиль у цій сфері, оскільки вони можуть виконувати значну роль у виявленні та протидії дезінформації. По-п'яте – необхідність багатонаціонального підходу у протидії маніпуляції міжнародною інформацією, що забезпечує збільшення стійкості та ефективності дій у цій сфері через співпрацю та обмін досвідом.

Наведений рамковий механізм ініціативи GEC свідчить про важливий крок у напрямку більш системного та координованого підходу до протидії маніпуляції міжнародною інформацією. Однак, на шляху до досягнення цієї мети існують виклики та проблеми, включаючи потребу в подальшому залученні громадськості та медіа, а також розробці ефективних механізмів взаємодії міжнародних партнерів у цій сфері [1].

Під час тривалого повномасштабного вторгнення росії на територію України українські стратегічні комунікації стали важливим і визначним інструментом, що відрізняється від російського аналогу. У першу чергу, важливо відзначити поліфонічну природу української стратегії одного голосу, яка дозволяла інтегрувати різноманітні вхідні дані в єдині стратегічні повідомлення, що розповсюджувалися урядом і суспільством. Цей контекст підкреслює необхідність аналізу циклів адаптації, коригування та інновацій як формальних і неформальних процесів, що враховують суспільні, психологічні, політичні та технологічні фактори [2].

Ні один уряд у світі не може ефективно впоратися з проблемами гібридних загроз самостійно. Громадянське суспільство є важливою складовою, яка допомагає у протидії таким викликам. Україна відображає цю необхідність, демонструючи, як активне та енергійне громадянське суспільство постійно генерує нові ідеї та захищає інформаційний простір. Це особливо актуально у контексті боротьби проти російської інформаційної маніпуляції. Через співпрацю з громадським сектором і приватними ініціативами, українська держава змогла донести свої повідомлення до світової аудиторії.

Наукові дослідження, зокрема робота Б.Бохліна та П.Стальберга, підкреслюють важливість співпраці різних суб'єктів у боротьбі з російською пропагандою [3]. Нові медіа-організації, такі як Euromaidan Press, відіграють ключову роль у створенні та поширенні новинного контенту, який протистоїть дезінформації. Крім того, існують ініціативи, такі як Український кризовий медіацентр, «Детектор медіа» та «СтопФейк », які допомагають в моніторингу мас-медіа та розкритті неправдивої інформації про Україну.

Зусилля урядових установ у співпраці з громадським сектором та приватними ініціативами дозволяють створювати не лише ефективні стратегічні комунікації, але й реалізувати інституційні реформи для протидії дезінформації та забезпечення інформаційної безпеки. Утворення Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки та Центру протидії дезінформації є лише частиною ширшого процесу інституціоналізації урядових функцій для забезпечення інформаційної безпеки країни.

Список використаних джерел

1. The Framework to Counter Foreign State Information Manipulation. U.S. Department of State. January 2024. URL: https://www.state.gov/the-framework-to-counter-foreign-state-information-manipulation/

2. Per-Erik Nilsson and Ivar Ekman. Be brave like Ukraine: strategic communications and the Mediatization of war. April 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/379783823_Be_Brave_Like_Ukraine_Strategic_Communication_and_the_Mediatization_of_War

3. Bohlin, B. and P. Ståhlberg. Managing Meaning in Ukraine: Information, Communication, and Narration since the Euromaidan Revolution. URL: https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_51480_1899-5101_16_2_34__607/c/articles-28328180.pdf.pdf

УДК 351:061.1ЄС

Віктор ЛЮСТЕЙ,
аспірант кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Viktor LIUSTEI,
postgraduate student, Department of Global and National Security of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0007-9860-3369

Науковий керівник: ***Наталія КЛИМЕНКО,*** *доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

THE IMPACT OF EUROPEAN INTEGRATION OF UKRAINE ON COMPETITIVENESS IN THE FIELD OF PUBLIC ADMINISTRATION

This article explores Ukraine's European integration and its effect on enhancing public administration competitiveness within global changes. Highlighting the European Union (EU) as an integration model, it focuses on Ukraine's reforms in public administration as a key aspect of its EU integration efforts. The study assesses how adopting EU standards has improved governance, emphasizing progress in decentralization, anti-corruption measures, and the importance of continuous reform. Key findings from EU and SIGMA reports illustrate Ukraine's reform achievements and challenges, notably in judicial independence and administrative processes. Integration not only improves governance efficiency and service quality but also boosts Ukraine's international standing and investment appeal.
Keywords: *European Integration, Public Administration, Competitiveness, Ukraine, EU.*

Вступ. У контексті стрімких змін глобальної політичної, економічної та соціальної парадигми, питання інтеграційних процесів набуває особливої актуальності та вагомості. Серед численних регіональних інтеграційних угрупувань Європейський Союз (ЄС) виступає як взірець ефективної економічної, політичної та соціальної інтеграції, здатної впливати на структуру міжнародних відносин та внутрішній розвиток держав-членів та кандидатів на вступ. У цьому контексті, інтеграція України до ЄС стає не лише зовнішньополітичним орієнтиром, але й каталізатором внутрішніх трансформацій, особливо у сфері публічного управління.

Метою даного дослідження є аналіз та оцінка впливу європейської інтеграції на розвиток і підвищення конкурентоспроможності публічного управління в Україні.

Матеріали і методи. Методологічною основою роботи є система загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, зокрема для комплексного дослідження впливу європейської інтеграції України на її конкурентоспроможність у сфері публічного управління.

Результати і обговорення. У контексті реформування публічного управління України перегляд та зміни у системі публічного управління стають критично важливими. Цей всебічний процес включає глибокі зміни у всіх сферах: від конституційного устрою, що закріплює основні засади державності, до впровадження європейських стандартів у політичну, економічну та соціокультурну взаємодію в країні. Важливим аспектом є розробка та аналіз реформ, що спрямовані на зміцнення демократичного управління, підвищення його ефективності, забезпечення верховенства права та захисту фундаментальних прав та свобод громадян. Велика увага приділяється гармонізації українського законодавства з нормами ЄС, включаючи принципи прозорості, підзвітності та відкритості в урядових структурах, що є важливим кроком на шляху до європейської інтеграції.

У щорічному звіті Політичного представництва Європейського Союзу в Україні за 2023 рік, наголошується на тому, що Україна показала значну готовність до реформ у сфері публічного управління, продовжила реалізацію децентралізації, яка стала фундаментом її стійкості, особливо під час війни. Окрім цього, було запроваджено заходи спрямовані на ліквідацію корупції, зокрема через формування всебічної антикорупційної інституційної структури та втілення національної

стратегії боротьби з корупцією. Водночас, ряд інших аспектів реформи, включаючи відновлення місцевого самоврядування на звільнених територіях, та відсутність значних досягнень в сферах забезпечення незалежності судової системи та спрощення адміністративних процесів свідчать про потребу у підвищення ефективності подальших реформ [3].

Успіх українських реформ підтвердили і результати Моніторингового звіту за 2023 рік Програми SIGMA, що є проєктом із вдосконалення врядування та менеджменту за підтримки ОЕСР та ЄС. Зокрема, у документі проаналізовано ефективність державного апарату, його діяльність та реформування політик та процедур публічного управління. У висновку йдеться про те, що прогрес України в реформуванні та успішне продовження процесу децентралізації сприяють її стабільності, зокрема в умовах воєнного стану. Україні вдалося не лише закріпити позитивні результати індексів минулих років, але й продемонструвати позитивну динаміку на шляху вступу до ЄС. Окремо наголошується на особливих успіхах у впровадженні актуальних політик у сфері надання послуг, таких як: цифровізація, стандартизація, прозорість, доступність, адаптивність та інші [1].

За таких умов підвищення конкурентоспроможності українського публічного управління займає ключове місце в порядку денному реформ. Впровадження європейських стандартів веде до комплексного вдосконалення управлінських механізмів, яке має кілька вимірів:

– підвищення ефективності управлінських процесів. Перш за все, інтеграція європейських норм та практик сприяє оптимізації управлінських процесів. Це досягається через впровадження передових технологій управління, які дозволяють забезпечити прозорість дій уряду, поліпшити координацію між різними рівнями влади та збільшити ефективність рішень. Наприклад, використання інформаційно-комунікаційних технологій в адміністративних процедурах спрощує доступ до державних послуг для громадян та бізнесу, скорочуючи час і витрати на їх отримання;

– покращення якості надання послуг громадянам. Імплементація європейського досвіду в сфері публічного управління спрямована на підвищення якості надання послуг громадянам. Це включає в себе розробку та впровадження стандартів якості, які гарантують високий рівень задоволеності користувачів послугами. Наприклад, запровадження механізмів зворотного зв'язку від громадян та аналіз їхніх відгуків допомагають виявляти недоліки в роботі державних установ та оперативно вносити необхідні корективи;

– зростання довіри інвесторів і міжнародних партнерів. Інтеграція в європейський простір сприяє зміцненню позицій України на міжнародній арені, зокрема через зростання довіри з боку іноземних інвесторів та міжнародних партнерів. Адаптація до європейських стандартів забезпечує більшу передбачуваність та стабільність управлінського середовища, що є критично важливим фактором для інвестиційних рішень. Крім того, узгодженість з європейськими нормами в сфері захисту прав людини, довкілля та корпоративного управління підвищує привабливість України як партнера для бізнесу, що налаштований на довгострокові та відповідальні інвестиції;

– впровадження принципів доброго урядування [2, с. 376–387]. Основою підвищення конкурентоспроможності у сфері публічного управління є впровадження принципів доброго урядування, які включають в себе відповідальність, прозорість, ефективність, участь громадськості та верховенство права. Застосування цих принципів забезпечує створення ефективної, відкритої та зрозумілої системи публічного управління, яка здатна адекватно реагувати на сучасні виклики та потреби суспільства;

– розвиток інституційної спроможності. Підвищення інституційної спроможності органів публічного управління є ще одним ключовим аспектом, що сприяє зростанню конкурентоспроможності. Це означає не тільки вдосконалення організаційної структури та процесів управління, але й розвиток професійних навичок та компетенцій службовців. Навчання та розвиток персоналу, особливо в контексті використання новітніх управлінських практик та технологій, є фундаментальним для підвищення ефективності публічного управління;

– співпраця з міжнародними організаціями. Активна співпраця України з міжнародними організаціями та інституціями, такими як Європейський Союз, Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, сприяє не лише залученню фінансової підтримки для реалізації реформ, але й обміну досвідом та найкращими практиками. Така взаємодія дозволяє швидше адаптувати та імплементувати міжнародні стандарти у сфері публічного управління.

Висновки. Підсумовуючи, варто зазначити, що процес європейської інтеграції України значною мірою сприяє підвищенню її конкурентоспроможності у сфері публічного управління. Інтеграційні зусилля забезпечують не лише зовнішньополітичний орієнтир для України, але й

виступають ефективним каталізатором глибоких внутрішніх реформ. Зміцнення законодавчої бази, впровадження стандартів ЄС у сфері публічного управління та активізація процесів демократизації і прозорості сприяють покращенню якості публічного управління, ефективності публічних служб і залученню інвестицій. Водночас, процес європейської інтеграції вимагає від України адекватного реагування на ряд викликів, зокрема пов'язаних із політичними, економічними та соціальними реформами, на що вказують міжнародні звіти з вимірювання ефективного врядування. Подолання існуючих викликів та ефективна реалізація необхідних реформ дозволять Україні досягти значного прогресу у підвищенні конкурентоспроможності публічного управління, зміцнити демократію, покращити якість життя громадян та забезпечити сталий розвиток країни на шляху до європейської інтеграції.

Список використаних джерел

1. Державне управління в Україні: Оцінювання на відповідність Принципам державного управління, OECD Publishing, Paris, 2024. URL: https://doi.org/10.1787/b0dd70ef-uk. (дата звернення: 26.03.2024).

2. Aguilera R. V., Cuervo-Cazurra A. Codes of Good Governance. Corporate Governance: *An International Review*. 2009. Vol. 17, no. 3. P. 376–387. URL: https://doi.org/10.1111/j.1467-8683.2009.00737.x (date of access: 25.03.2024).

3. Key findings of the 2023 Report on Ukraine. EEAS. The Diplomatic Service of the European Union. EEAS. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/key-findings-2023-report-ukraine_en?s=232 (дата звернення: 07.02.2024).

УДК 061.2:327

Дмитро СОЛЯНИК,
студент 2-го курсу ОП «Стратегічний менеджмент у сфері національної безпеки» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Dmytro SOLIANYK,
2nd year student of the EP «Strategic management in the sphere of national security» of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Євгеній ТАРАН,*** *кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

УЧАСТЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ

PARTICIPATION OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN THE FIELD OF PEACE AND SECURITY

The modern world can be characterized by a period of uncertainty and uncertainty. The problems of the modern world increasingly require the use of new tools of international relations.
The destruction of the previous system of international relations leads to the expansion of networks of organizations that are engaged not only in international cooperation of global international institutions, but also in the expansion of networks of organizations that are engaged in the formation of a viable geo-economic strategy in the newest system of international relations.
The realities of the modern system of international relations consist in allowing the states of the world to move beyond the boundaries of interstate communication and lose the state of monopolistic interstate interaction.
The processes of formation of new international organizations shows the development of the newest world trends, which are based on the development and interaction of multifunctional intergovernmental institutions, which, fulfilling the tasks of society in the economic, legal, social, and cultural spheres, influence the dynamics of the development of the world community.
Keywords: *International organizations, international relations, national security, ensuring peace and security, international cooperation.*

Сьогодні світ знаходиться в періоді розвитку, який можна охарактеризувати як невизначеність та непевність. Це веде до до загострення проблем для вирішення яких необхідне застосування нових інструментів міжнародних відносин. Ми можемо спостерігати трансформацію системи міжнародних відносин, яка супроводжується руйнуванням попередньої системи та формуванням нової, де основна увага буде приділена не лише міжнародному співробітництву глобальних міжнародних інститутів, але й розширенню мереж організацій, які займаються формуванням життєздатної геоекономічної стратегії в новітній системі міжнародних відносин та передбачають тісну співпрацю міжнародних організацій.

Говорячи про сучасні тенденції становлення та розвитку системи міжнародних, можна зазначити, що вони базуються на взаємодії різноманітних глобальних, регіональних та локальних (національних) інститутів. В останні роки структура системи міжнародних відносин зазнала багато суттєвих якісних змін, які підвищили активну діяльність на міжнародній арені тих організацій, які координують не лише національні держави, але й займаються реалізацією головної ролі, а саме – забезпечення миру та безпеки.

Як зазначає Здоровега М. «своєю діяльністю у міжнародному житті глобальні, регіональні та локальні (національні) інститути фактич но забезпечують реалізацію принципів глобального громадянського суспільства: самоорганізують міжнародну активність; контролюють та регулюють суспільні та міжнародні процеси, взаємодію державних, міждержавних установ з недержавними структурами. Зростання ролі міжнародних об'єднань у міжнародній системі істотно впливає як на формування внутрішньої економіки держав, так і на розвиток гармонізації міжнародних відносин в цілому» [2, с. 70].

Дослідник Чекаленко Л. відносить до безпекових питань практично всі сфери міжнародного співробітництва, які пов'язані з загрозами впливу міжнародних організацій на суверенітет окремих держав [3, с. 46].

Обґрунтовуючи внесок міжнародних організацій у розвиток соціальних і гуманітарних прав людини, що забезпечують соціальну та гуманітарну безпеку на національному та глобальному рівнях, Горбатюк С. стверджує, що «їх важливість як суб'єктів забезпечення соціальної та гуманітарної безпеки, обумовлена необхідністю підтримки гуманістичного процесу на всіх рівнях управлінської вертикалі розвитку держави, формування системи захисту прав людини, входження національних організацій у світовий соціогуманітарний простір» [1, с. 108].

Памела Аалл, Аналітик Інституту миру США, виділяє наступні функції, які характерні для міжнародних організацій в ході врегулювання міжнародних конфліктів:

– превентивна (раннє попередження збройному конфлікту);
– моніторингова (заходи з дотримання прав людини);
– примирююча (діяльність, яка спрямована на вирішення конфлікту та примирення сторін);
– реабілітаційна (налагодження взаємовідносин після закінчення збройного протистояння в конфлікті) [5, с. 443].

З метою розвитку міжнародних відносин у сфері безпеки та миру міжнародні організації формують власні функції та форми діяльності, які базуються на принципах прозорості й ефективної діяльності. Так, Міжнародне бюро миру організовує конференції, семінари, зустрічі з метою врегулювання конфліктів мирним шляхом. Міжнародна амністія займається висвітленням порушеннь міжнародного права під час конфліктів. Міжнародна кризова група щомісячно друкує бюлетень попередження конфліктів та криз у вразливих країнах. Інститут миру в США займається публікацією звітів російсько української війни тощо[4; 6; 7].

Таким чином, дослідження з питань забезпечення миру та безпеки через використання механізмів міжнародних відносин, має визначені напрями впливу на країни та зазначає важливі питання діяльності міжнародних організацій, які характеризують умови співпраці розвитку суспільства в безпековому напрямку. Реалії сучасної системи міжнародних відносин полягають в тому, щоб дозволити державам світу давно відійти за межі міждержавного спілкування та втратити стан монополістичної міждержавної взаємодії. Процеси формування нових міжнародних організацій говорять про розвиток новітніх світових тенденцій, які основуються на розвитку та взаємодії багатофункціональних міждержавних інститутів, які, виконуючи завдання суспільства в економічній, правовій, соціальній, культурній сферах, впливають на динаміку розвитку світового співтовариства.

Список використаних джерел

1. Горбатюк С.Є. Міжнародні неурядові організації як суб'єкти забезпечення соціогуманітарної безпеки. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управлін ня. 2017. № 4. С. 107–114.

2. Здоровега М. В. Міжнародні неурядові організації як елемент глобального громадянського суспільства. Панорама політологічних студій. 2014. Вип. 12. С. 69-76.

3. Чекаленко Л. Д. Концепція безпеки: сучасне про читання. Зовнішні справи. 2017. № 4. С. 44-47.

4. About USIP. United States of Peace. URL: https://www.usip.org/about;

5. Crocker Ch., Hampson F., Aall P. Nongovernmental Organizations and Peacemaking. Managing Global Chaos: Sources of and Responses to International Conflict. Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press, 1996. P. 433–461.

6. International Alert – Ukraine. International Alert. URL: https://www.internationalalert.org/wherewework/ukraine.

7. Report by OSCE Special Representative andCoordinator for Combating Trafficking in Human Beings. 2015. OSCE. URL: https://www.osce.org/ files/f/documents/1/1/252926.pdf.

УДК 323:351/343:341

Анна ТЕРЕНТ'ЄВА,
доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри державного управління у сфері цивільного захисту Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту

Anna TERENTIEVA,
doctor of sciences in public administration, professor, head of the department of public administration in the field of civil protection of the Institute of Public Administration and Scientific Research in Civil Protection
https://orcid.org/0000-0003-3881-5865

КЛЮЧОВІ ПРИНЦИПИ РОЗБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА

KEY PRINCIPLES OF THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL SYSTEM OF SUSTAINABILITY THE CONDITIONS OF SECURE ENVIRONMENT TRANSFORMATION

In the conditions of global challenges for the Ukrainian secure and defense sphere, on the way to joining the European and Euro-Atlantic secure environment, the development of the national reselience system continues, which is one of the priority directions of the national secure policy of Ukraine
It has been proven that the national resilience system must ensure the guaranteed effectiveness and capacity for the full functioning of the state bodies system and critical infrastructure objects protection.
The main principles of building national resilience are determined is continuous implementation of risk management measures, crisis management practice in emergencies and crisis, multi-level and extensive crisis communications, high-tech protection of critical infrastructure facilities and preparation of the population for actions in emergencies and combat operations with the formation safety behavior skills.
Keywords: *resilience, emergency, crisis, management.*

Наразі в умовах глобальних викликів для сфери безпеки і оборони України на шляху приєднання до європейського та євроатлантичного безпекового середовища триває розвиток національної системи стійкості, що є одним із пріоритетних напрямів політики національної безпеки України на сучасному етапі. Дані обставини зумовлені необхідністю забезпечення готовності держави і суспільства спроможності до повноцінного функціонування системи державних органів, забезпечення їх інституційної стійкості та забезпечення функціонування базових елементів національної системи стійкості. Відповідно маємо говорити про набуття широкого спектру спроможностей задля готовності до реагування на загрози і виклики, проте системні механізми забезпечення національної стійкості наразі перебувають в процесі формування.

Існуючі у вітчизняному науковому дискурсі погляди на безпекознавство [1-3] дозволяють трактувати безпеку дуально: як стан захищеності з певним комплексом заходів захисного характеру та як діяльність державних інституцій у сфері безпеки без участі громадянського суспільства при створенні єдиного безпекового середовища.

Реалізація концепції забезпечення національної системи стійкості [4] можлива за рахунок впровадження управлінської практики кризового менеджменту та відповідно циклу кризового менеджменту, що передбачає розподіл управлінських процесів за трьома етапами: до виникнення кризової ситуації, під час реагування на неї та відновлення після кризи з урахуванням набутого досвіду.

Відповідно до п. 47 Стратегії національної безпеки України [5] Україна має сформувати й запровадити національну систему стійкості, що передбачає, серед іншого, дієву координацію та чітку взаємодію органів сектору безпеки і оборони, інших державних органів, територіальних громад, бізнесу, громадянського суспільства і населення у запобіганні й реагуванні на загрози та подоланні наслідків кризових і надзвичайних ситуацій, налагодження та підтримання надійних каналів комунікації державних органів із населенням на всій території України тощо.

На думку дослідниці О. Резнікової національну стійкість можливо визначити як «здатність національних систем протистояти загрозам, адаптуватися до їхньої дії та швидких змін безпекового середовища у звичайному режимі, безперервно функціонувати під час криз, а також відновлюватися після руйнівних наслідків явищ/дій будь-якої природи до бажаної рівноваги за умови збереження безперервності процесу управління» [6, с. 360]. Отже національну стійкість доцільно розглядати як

здатність ідентифікувати загрози і виклики, оцінювати ризики для національної безпеки, адекватно реагувати та відновлюватися після загроз до визначеного стану.

Спираючись на вище викладене можемо визначити складові процесу розбудови національної системи стійкості в умовах трансформації безпекового середовища в реаліях України, зокрема: впроваження в управлінську практику органів державної влади та місцевого самоврядування методології управління ризиками, напрацювання мережі кризових комунікацій на всіх етапах кризового менеджменту, захисту навколишнього середовища і критичної інфраструктури, забезпечення національної безпеки і протидія тероризму, а також доцільної інформаційної прозорості.

Саме тому «удосконалення процедур кризового менеджменту, зокрема, впровадження універсальних алгоритмів узгоджених дій щодо реагування на загрози, надзвичайні та кризові ситуації на різних етапах їх розвитку» визначено одним із середньострокових завдань реалізації Концепції забезпечення національної системи стійкості [4].

Запровадження на основі національних інтересів України та з урахуванням міжнародного досвіду багаторівневої комплексної національної системи стійкості сприятиме формуванню на державному, регіональному та місцевому рівнях необхідних спроможностей для запобігання та належного реагування держави і суспільства на широкий спектр загроз та швидкого відновлення після кризових і надзвичайних ситуацій.

Формування такої системи має передбачати узгоджене функціонування та взаємодію органів державної влади та місцевого самоврядування, наявних і створюваних загальнодержавних систем, визначення механізмів координації такої діяльності, чіткий розподіл повноважень та відповідальності, формування планів узгоджених дій в умовах запобігання, реагування та подолання наслідків дії загроз і кризових ситуацій.

Отже можемо визначити основні принципи розбудови національної стійкості, а саме: безперервна реалізація заходів управління ризиками, практика кризового менеджменту в умовах надзвичайних і кризових ситуацій, багаторівневі та розгалужені кризові комунікації, високотехнологічний захист об'єктів критичної інфраструктури та підготовка населення до дій в умовах надзвичайних ситуацій і бойових дій із формуванням навичок безпекової поведінки.

Список використаних джерел

1. Резнікова О.О. Стратегічний аналіз безпекового середовища України. Національний інститут стратегічних досліджень : веб-сайт. URL: https://niss.gov.ua/news/statti/stratehichnyy-analiz-bezpekovoho-seredovyshcha-ukrayiny (дата звернення: 09.04.2024).,

2. Бочарніков В.П., Свєшніков С.В. Безпекове середовище 2030: монографія. К.: «Майстер Книг», 2019. 76 с.

3. Ліпкан В.А. Безпекознавство: навчальний посібник. Київ: Вид-во Європейського ун-та, 2003. 208 с.

4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про запровадження національної системи стійкості» : Указ Президента України 27.09.2021 від №479/2021. *Верховна Рада України* : веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/2021#Text (дата звернення: 06.04.2024).

5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. *Верховна Рада України* : веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12 (дата звернення: 13.04.2024).

6. Резнікова О. Особливості формування державної політики за принципами національної стійкості. Вісник Львівського університету: Серія філос.-політолог. Студії. 2018. Вип. 18. С. 359-363.

УДК 351.746.1:007:004](477)

Ігор ТИМОФЄЄВ,
головний спеціаліст відділу моніторингу, досліджень та аналізу контенту у сфері медіа Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення

Ihor TYMOFIEIEV,
chief specialist of the monitoring, research and content analysis department in the field of media of the National Council of Ukraine on Television and Radio Broadcasting
https://orcid.org/0000-0001-8899-1192

Науковий керівник: ***Роман КРУСЯН,*** *кандидат юридичних наук, доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

STATE REGULATION AND FORMATION OF THE INFORMATION SECURITY OF UKRAINE

The article considers the concept of formation and regulation of information security of Ukraine. Subjects of formation and regulation of information security of Ukraine are given and their specific activities are briefly described. It was determined that the regulation and formation of information security is a system of measures that can have internal and external direction. The goal of regulation and formation of information security and the components through which this goal can be achieved were also considered. The state is the main regulator of information security, because this issue directly concerns national security (it is a component of national security of Ukraine). Information security implies, on the one hand, the mandatory provision of some constitutional rights regarding information, and on the other hand, it indicates the need to identify threats from all information that comes to society and an individual.
Keywords: *information security, countering information threats, information policy, information influence.*

Основою для регулювання та формування інформаційної безпеки є Стратегія інформаційної безпеки від 15 жовтня 2021 року, яка була введена в дію указом Президента України. Ця стратегія визначає поняття інформаційної безпеки, формулює загрози та цілі для інформаційної безпеки України і визначає перелік державних органів, які дотичні до забезпечення інформаційної безпеки [1].

Серед таких органів: Рада національної безпеки і оборони України (координує діяльність усіх органів), Служба безпеки України (моніторинг Інтернету й засобів масової інформації, протидіє інформаційним операціям), Міністерство закордонних справ України (формування міжнародного іміджу України), Кабінет Міністрів України (координує міністерства і фінансує відповідні програми), Центр протидії дезінформації (спростовує дезінформацію та фейки, проводить дослідження), Міністерство культури та інформаційної політики (визначає інформаційну політику), Міністерство оборони України (проводить моніторинг на предмет інфозагроз), розвідувальні органи України, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення (проводить моніторинг медіа, вживає заходи щодо медіа) [1].

Відтак регулювання і формування інформаційної безпеки буде визначатися як система заходів, дій та рішень, які вчиняються цими органами відносно забезпечення інформаційної безпеки України. Сама інформаційна безпека визначена у Стратегії як стан, за якого належно забезпечено конституційні права людини й громадянина відносно інформації, а також мінімізовано, припинено чи упереджено негативний вплив шкідливої інформації, дезінформації та маніпуляцій на українське суспільство [5].

Саме тому державне регулювання й формування інформаційної безпеки України передбачає, що певна інформація має бути доступна і сам доступ до неї повинен бути забезпечений найкращим чином, але з іншого боку, визначається, що певна інформація може бути загрозливою, а тому її вплив на українське суспільство або сама така інформація мають бути обмежені.

Формування і регулювання інформаційної безпеки за спрямованістю дії може бути зовнішнє і внутрішнє. Зовнішнє регулювання й формування полягає у здійсненні заходів по відношенню до

України у її відносинах з іншими державами, установами й організаціями за кордоном. Внутрішнє формування й регулювання – це заходи в межах України.

Ефективне формування й регулювання інформаційної безпеки України залежить від зовнішньої та внутрішньої складових такого регулювання, адже інформаційні загрози всередині країни можуть перетікати в зовнішні і навпаки.

Раніше замість Стратегії діяла Доктрина інформаційної безпеки України від 28 квітня 2014 року, однак вона не містила такого переліку й аналізу інформаційних загроз для України, як у Стратегії. Водночас це був рамковий документ, який закладав основи регулювання й формування інформаційної безпеки України [3].

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки» : Указ Президента України від 28.12.2021 р. № 685/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text (дата звернення: 23.04.2024).

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2014 року «Про скасування деяких рішень Ради національної безпеки і оборони України» та визнання такими, що втратили чинність, деяких указів Президента України : Указ Президента України від 06.06.2014 р. № 504/2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/2014#Text (дата звернення: 23.04.2024).

3. Про Доктрину інформаційної безпеки України : Указ Президента України від 08.07.2009 р. № 514/2009 : станом на 30 черв. 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514/2009#Text (дата звернення: 23.04.2024).

4. Про медіа : Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-IX : станом на 11 лют. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text (дата звернення: 23.04.2024).

5. Яковлєв П. Форми державного регулювання у сфері забезпечення інформаційної безпеки України. Entrepreneurship, Economy and Law. 2020. № 4. С. 197–201. URL: https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.4.33 (дата звернення: 23.04.2024).

UDC: 351

Viorel FROSINEAC,
PhD student, Doctoral School «Social Sciences», State University of Moldova

Віорел ФРОСІНЯК,
докторант Докторської школи «Соціальні науки» Державного університету Молдови
Науковий керівник: ***Сільвія ДУЛСКІ,*** *доцент, доктор, Державний університет Молдови*

ENSURING NATIONAL STABILITY IN THE CONTEXT OF REGIONAL CHALLENGES BY RECRUITING PUBLIC SERVANTS ACCORDING TO THE PRINCIPLE OF PROFESSIONALISM

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ШЛЯХОМ НАБОРУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЗА ПРИНЦИПОМ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

В умовах війни в Україні було порушено функціонування систем державного управління в державах Європи, особливо в державах Східної Європи, а забезпечення національної стабільності стало регіональним викликом. Функціонування систем державного управління значною мірою визначається якістю та кваліфікацією державних службовців, тому, як антикризове рішення у забезпеченні національної стабільності, набір державних службовців за принципом професіоналізму. Професіоналізм кандидатів на державні посади є визначальним і неодмінним чинником демократії та доброго врядування, досягнутих органами державного управління.
Ключові слова: *державне управління, державний службовець, професіоналізм, стабільність.*

In the rule of law, the public administration system is the main mechanism through which the values assumed at the political level are realized. The public administration must be continuous, always present and responsive, because it represents the state internally and externally regardless of challenges and circumstances [2]. Contemporary global and regional challenges are intensifying, thus state institutions are put in a position to act promptly in unpredictable circumstances, to ensure public order and national stability. Guaranteeing performance within public authorities involves selecting candidates for public office based on their skills and experience. The achievement of effective governance is determined by the activity of civil servants and the professionalism they demonstrate in the exercise of public office, especially during times of instability.

Professionalism among civil servants is a fundamental ethical principle, which implies the awareness and responsible performance of duty, understanding the meaning of serving society and it is focused on achieving the public interest [1]. The activity based on professionalism implies the fulfillment of service tasks by applying the theoretical knowledge and by using the acquired practical skills [5]. Being considered an ideology relevant to public office, professionalism exercises the role of bringing together all public interests in the general interest [6], and guaranteeing national stability. Therefore, professionalism is not limited to the efficiency of activities or high performances, but also includes a series of psychophysiological and psychosocial capacities of civil servants. Analyzed from a psychological point of view, professionalism is defined as a system of organizing consciousness, of the human psyche [5]. Starting from the idea that the person who tends to occupy a public office must meet the requirements specific to the claimed position [3], a basic requirement needs to be focused on the professionalism of the candidates, and the chances of access to the public office to be related to their professional capabilities. More recently, human resources within contemporary public authorities are not only a simple component of the administrative decision-making process, but are approached by the new public management as «*capital*» or «*investment*», thus, it is important that future civil servants, recruited after the principle of professionalism, to contribute as effectively as possible to improving the instability attested at the national level [9]. Access to public office requires the satisfaction of certain general public interests, being eligible for these positions the persons who possess certain intellectual and professional skills in the public service. By accumulating well-defined professional criteria by civil servants, the level of quality and performance in public administration can constantly increase [4], and the emitting danger of national instability will no longer be an impediment to the provision of quality public services. It is certain that the application of policies by the public administration

authorities depends on a great extent on their human quality and professional capacity, and greater attention is needed in the recruitment of public administration personnel. Public administration is an activity focused on the mechanism for making political decisions [8], thus the foundation of a real reform is the civil servants involved in the administrative processes. In this way, citizens, as consumers of services, will appreciate the support and importance of the state in ensuring national stability, counting the way in which society's problems are administered and solved [7].

Easing tensions and developing a society requires the existence of a public administration capable of providing quality services to the population. Thus, the professionalism of civil servants has a substantial impact on citizens, civil society, the public and private sector, on public authorities and institutions. The recovery of all spheres of activity of the state and the recording of essential performances starts from the organizational level, and from the professional capacities of the human resources involved in these activities [7]. Professionalism in the public office is a premise of guaranteeing the quality of the goods and services produced within the administrative activities.

Against the background of the war in Ukraine, civil servants are subject to multidimensional political, economic and social challenges, which require knowledge of an extended spectrum of solutions, but also perfect knowledge of the administered segment. The contribution of civil servants in consolidating the security and sovereignty of the state threatened by external factors can be extremely valuable if civil servants possess solid professional capabilities. In connection with this, the recruitment of civil servants according to the criterion of professionalism becomes very relevant, because the knowledge bag possessed at the time of employment, will save the employer time in the preparation and training of the new employee.

In conclusion, we reiterate that the success of achieving general interests by public authorities depends on the selection and professionalism of the officials who participate in these processes, on how the officials will identify the needs of citizens and establish the specific objectives of each individual action.

References

1. Bulgaru M. *Professional ethics – a necessity for the successful activity of the specialist.* The scientific journal of the State Univer. from Moldova «Studia Universitatis Moldaviae». 2018, no. 3(113). «Social Sciences», ISSN online 2345-1017, p.193-202.

2. Cârstea V. *Administrative law and public administration*. Lugoj: Nagard Press, 2014.

3. Creangă I. *Administrative Law Course*. Chisinau, Epigraf Press, 2003, 156 p.

4. Dinu R. *Access to public office at the European level – Great Britain, Austria, Italy*. Annals of the Univer. from Bucharest – Law Series. Legal Forum no. 2/2022, pp.30-43.

5. Mahdi T. *Professionalism and professional thinking in the context of professional activity*. «Ion Creangă» State Pedagogical University Journal: «Psychological and sociocultural interconnections». Chisinau, 2016. CZU: 371.124.

6. Miroiu M., Blebea-Nicolae G. *Professional ethics*. 2002. eBook: https://aman.ro/betawp/wpcontent/uploads/ebook/snspa/Etica_profesionala.pdf

7. Odinokaia I. *Public office – aspects of comparative law*. Course notes. Name of the program: Public administration management. «Alecu Russo» State University from Balti. Department of Law. Balti: [S. n.], 2020. – 165 p.

8. Popescu Petrovszki D.M. *The status of civil servants in Romania and the European Union: principles, rights and obligations*. Bucharest: I.R.D.O Publishing House, 2011.

9. Popescu-Arsenii M. *The place and role of the civil servant in the state apparatus*. Conference «Scientific Annals of SUM. Sociohumanistic Sciences» Chisinau, Editorial-Polygraphic Center of SUM. 2016, pp. 109-112.

УДК 327:316.422

Андрій ШАПОВАЛОВ,
аспірант кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Andrii SHAPOVALOV,
PhD Student at Global and National Security Department Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
https://orcid.org/0009-0004-2301-375X

Науковий керівник: ***Лариса КОМАХА,*** *доктор філософських наук, професор, директор Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

FORMATION OF THE SYSTEM FOR PROVIDING INFORMATIONAL AND PSYCHOLOGICAL COMPONENT NATIONAL SECURITY OF UKRAINE: THEORETICAL ASPECT

Today, the dominant factor that determines the level of global and national security is the transformation of the international relations system and national and international security systems in all spheres of modern society. Simultaneously, there is a destruction of existing systems and the creation of more effective ones in responding to contemporary security challenges. One of them is the system of ensuring the information-psychological component of national security. The article aims to outline tasks for developing theoretical foundations to establish a system ensuring Ukraine`s national security's information-psychological component, considering factors like information-psychological security challenges` dynamics, strategic communications` potential, and global multipolar trends. The study of information-psychological security is a complex problem of modern society that requires further research. It is important to identify threats, develop a conceptual model, and a system of measures to ensure information-psychological security. The results of the research can contribute to the creation of effective strategies and policies relating information security, which will help ensure national security and sustainable development of society.
Keywords: *national security, information-psychological security, national security system, information security, public administration, sustainable development.*

Сьогодні домінантою, яка визначає рівень глобальної та національної безпеки є результати трансформації системи міжнародних відносин (світового порядку) та національних і міжнародних систем забезпечення безпеки у всіх сферах життєдіяльності сучасного суспільства. При цьому одночасно відбувається руйнація існуючих систем та створення більш ефективних щодо реагування на безпекові виклики сучасності. Однією із них є система забезпечення *інформаційно-психологічної складової* національної безпеки. При її формуванні має бути враховано низку взаємозумовлених факторів, зокрема особливості динаміки викликів інформаційно-психологічній безпеці крізь призму реалізації потенціалу деструктивних стратегічних комунікацій на національному, регіональному та глобальному рівні та тенденції формування багатополюсного світу. Необхідність у такій зумовлена передусім виникненням та впливом нових загроз інформаційно-психологічного характеру на індивідуальну, групову та суспільну свідомість. Передбачається, що буде створено багатовимірний бойовий простір, який буде включати такі *домени*: фізичний, віртуальний і когнітивний. Об'єднані операції у воєнних конфліктах майбутнього характеризуватимуться міждоменною синергією [1].

Поряд із класичними формами воєнних дій значна роль відводиться цілеспрямованому застосуванню комплексу так званого гібридного тиску, складовою якого є деструктивні *інформаційні кампанії (операції)* та *психологічні операції*, що спрямовані на здійснення потужного інформаційного, психологічного впливу із застосуванням заходів дезінформації, дискредитації та інших маніпулятивних технологій [2]. На цьому фоні відмічається стійка динаміка до збільшення

дій у *кіберпросторі* на підтримку психологічних операцій, розширення спектру радіоелектронної боротьби, виникнення нових джерел витоку та спроможностей щодо добування інформації з обмеженим доступом [3].

Сучасні війни виходять за межі фізичного протистояння, вони все більше охоплюють ментальне здоров'я військовослужбовців та цивільного населення. *Психологічна війна*, включаючи різні тактики, починаючи від контролю інформації до прямого когнітивного втручання, стала невід'ємною частиною військової стратегії. Системи *штучного інтелекту* надають нові спроможності психологічним операціям як одній із основних форм застосування в протиборстві у когнітивній сфері. *Розширення спроможності обробки даних* передбачувано буде використано для маніпулювання процесами прийняття рішень та створення невизначеності у противника. Майбутні воєнні конфлікти ймовірно будуть *комплексним об'єднанням звичайних кінетичних операцій із заходами психологічного впливу* [4].

Таким чином, можна виділити такі новітні загрози національній безпеці:

– Застосування інформаційних операцій;
– Атаки на кіберпростір;
– Спроби когнітивного впливу на військовослужбовців та цивільних;
– Використання штучного інтелекту в інформаційній війні;
– Використання новітніх технологій обробки даних для маніпулювання процесами прийняття рішень;
– Поєднання кінетичних і некінетичних засобів ведення війни.

Інформаційне протиборство стає одним із головних засобів держав і спрямоване на ослаблення позицій конкурентів, за рахунок здійснення інформаційного впливу на політичну, дипломатичну, економічну та інші сфери. Це, наприклад підтверджує COVID-19 та російсько-українська війна. Вони, зокрема актуалізували проблему поширення недостовірної суспільно значущої інформації у ЗМІ та інтернет-ресурсах, засвідчили зростання активності в інформаційному просторі хакерських організацій деструктивного спрямування, внесли до порядку суб'єктів системи забезпечення національної безпеки завдання щодо планування та проведення комплексних інформаційно-психологічних операцій [5].

Оскільки система інформаційної та психологічної безпеки України має бути спроможною адекватно реагувати на сучасні загрози інформаційно-психологічній безпеці людини, суспільства та держави, вона вимагає розробку теоретичних засад з урахуванням сучасного осмислення проблеми забезпечення інформаційно-психологічної безпеки як такої. Актуальність вирішення цього завдання зростає, оскільки вітчизняна система забезпечення інформаційно-психологічної складової національної безпеки України знаходиться в стадії інституціоналізації, а компетентності її складових не завжди є чітко визначеними, що зумовлює низьку ефективність її функціонування [6].

Варто також акцентувати увагу на тому, що в Стратегії національної безпеки (введена у дію Указом Президента України № 685/2021 від 15 жовтня 2021 року), зазначається, що для досягнення інформаційної безпеки необхідно ужити заходи щодо стримування та протидії загрозам інформаційній безпеці України та нейтралізації інформаційної агресії, спрямованих на підрив державного суверенітету, територіальної цілісності України, забезпечення інформаційної стійкості суспільства та держави, створення ефективної системи взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суспільством, міжнародної співпраці у сфері інформаційної безпеки на засадах партнерства.

У зв'язку з цим, існує необхідність в науковому обґрунтуванні теоретичних засад системи забезпечення інформаційно-психологічної складової національної безпеки України. Практичне значення очікуваних наукових результатів полягатиме в тому, що отримані теоретичні положення, висновки і пропозиції можуть бути використані для вирішення теоретичних і практичних завдань пов'язаних із забезпеченням інформаційно-психологічної безпеки людини, суспільства, суб'єктів публічного управління та адміністрування у різних сферах їх діяльності, як визначальної передумови забезпечення належної ефективності системи забезпечення національної безпеки України в сучасних умовах державотворення.

Для досягнення цієї мети необхідно використовувати методологію, що базується на комплексному аналізі існуючих теоретичних досліджень, нормативно-правових актів та емпіричних даних. Виходячи з цього, має бути здійснений глибинний аналіз попередніх досліджень даної теми, вивчено актуальні нормативно-правові акти та зібрана емпірична інформація для отримання

комплексного розуміння проблеми та виокремлення основних аспектів, що потребують подальшого дослідження. Тому методологічною основою дослідження має стати система загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, спрямованих на отримання об'єктивних та достовірних результатів, а саме: методів системного аналізу, які дозволять, зокрема оцінити результати наукових, аналітичних розробок та зміст нормативно-правових актів; історико-правового методу – для дослідження ґенези становлення системи забезпечення інформаційно-психологічної складової національної безпеки України; компаративного методу – для порівняння та виявлення динаміки пріоритетів дій країн та зміни їх підходів до формування порядку денного і вибору основних проблем на різних хронологічних етапах становлення вказаної системи; ретроспективного, порівняльного та логіко-семантичного методів – для уточнення понятійно-категорійного апарату проблематики дослідження, зіставлення використаних організаційно-політичних, правових та інших механізмів при вирішенні проблем щодо забезпечення інформаційно-психологічної складової національної безпеки України; методів аналогії, синтезу та статистичного методу – для вдосконалення інституційних засад системи забезпечення інформаційно-психологічної складової національної безпеки України, розробки рекомендацій щодо підвищення її ефективності; методів спостереження, теоретичного узагальнення та порівняльно-правового методу – для вивчення зарубіжного досвіду щодо забезпечення інформаційно-психологічної безпеки людини (громадянина), суспільства, суб'єктів публічного управління та адміністрування у різних сферах їх діяльності, формулювання висновків та пропозицій у дослідженні; аналітично-графічного методу – для наочного спрощення результатів аналізу та представлення авторських розробок.

Очікувані результати дослідження мають включати розробку концептуальної моделі системи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки, виявлення основних факторів, що впливають на її формування та функціонування, а також оцінку ефективності сучасних заходів щодо її забезпечення. У результаті цього буде можливість розробити рекомендації щодо модернізації системи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки у контексті більш тісної її інтеграції в систему національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Дзьобань, О. П. та ін. Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади: монографія. Харків: Право, 2021. 776 с.

2. Олещук П. М. Новітні політичні технології інформаційного впливу, дис... докт. політ, наук.: 23.00.02. Київ, 2019. 372 с.

3. Fischer B. S. The Role of Psychological Factors in Cyber Security: Theory, Research, and Practice. *Journal of Information Security and Applications*. 2018. Vol. 38. P. 17-30.

4. Братунь, К. О. Безпековий вимір міждержавних українсько-російських відносин: дис... канд. політ. наук: 23.00.04. К., 2021. 244 с.

5. Орел М., Ситник Г. Суспільні реформи та інновації для досягнення цілей сталого розвитку: аспект публічного управління. Розвиток механізмів публічного управління в контексті реалізації євро інтеграційного вектора України (кейси розбудови освіти та економіки для забезпечення безпеки й досягнення цілей сталого розвитку): монографія. 2023. С.699-794.

6. Панченко О. А., Гнатенко В. С. Інформаційна безпека у сучасному вимірі: монографія. К.: КВІЦ. 2023. 404 с. DOI: 10.5281/zenodo/7928084

УДК 351:614.2

Тетяна ЯНЕВСЬКА,
аспірантка кафедри публічного управління, туризму та готельно-ресторанної справи Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

Tetiana YANEVSKA,
postgraduate student of the public governance, tourism, hotel and restaurant business department of the Taurida National V.I.Vernadsky University
https://orcid.org/0009-0003-8426-2277

Науковий керівник: ***Олена КЛИМЕНКО,*** *доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічного управління, туризму та готельно-ресторанної справи Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*

ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЯК СКЛАДОВІЙ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

EVALUATION INDICATORS OF PUBLIC GOVERNANCE EFFICIENCY IN HEALTH CARE SPHERE AS A PART OF CRITICAL INFRASTRUCTURE

In these theses the importance of health care sphere as a part of critical infrastructure is noted. The list of international indexes and indicator sets for evaluation of public governance efficiency in health care sphere is generalized, including the Global Health Security Index, UHC Service Coverage Index, World Health Statistics Indicators, etc. On this basis the four classes of indicators are determined reflecting efficiency of whole public governance system in health care sphere in following dimensions: conditions of public governance system itself; conditions of health care sphere as governing object; conditions of supporting mechanisms in health care sphere; conditions of people health and risk factors.
Keywords: *public governance, health care sphere, efficiency evaluation, evaluation indicators.*

Охорона здоров'я належить до життєво важливих сфер, порушення функціонування якої спричиняє значні негативні наслідки для національної безпеки будь-якої держави, суттєво зменшує національну стійкість. У цьому зв'язку охорона здоров'я віднесена Кабінетом Міністрів України до переліку секторів критичної інфраструктури [1]. Головним чинником стабільності функціонування сфери охорони здоров'я на належному рівні виступає ефективність відповідної системи публічного управління.

Важливою складовою забезпечення такої ефективності є її оцінювання, що потребує спеціальної системи показників. За цим напрямом в міжнародній практиці вироблено кілька відомих індексів, що можуть використовуватися для оцінювання ефективності системи публічного управління в сфері охорони здоров'я, зокрема, Глобальний індекс безпеки здоров'я (Global Health Security Index) [2, с. 37], Індекс всезагального охоплення послугами охорони здоров'я (UHC Service Coverage Index) [7, с. 82], Глобальні індикатори цифрового здоров'я (Global Digital Health Monitor Indicators) [3], Індекс процвітання (Legatum Prosperity Index, субіндекс «здоров'я») [6, с. 85].

Крім зазначених індексів, профільними міжнародними організаціями, насамперед ВООЗ, вироблені широкі комплекси показників, що також дозволяють різнобічно характеризувати суспільну ефективність системи публічного управління в сфері охорони здоров'я. До них доцільно віднести статистичні показники стану здоров'я та його підтримки в світі (World Health Statistics Indicators) [9, с. 83-115], показники вимірювання стану інституційної системи забезпечення первинної медико-санітарної допомоги (Primary Health Care Measurement Indicators) [5, с. 2], показники дитячої та молодіжної смертності (Child and Youth Mortality Indicators) [4, с. 57-71]. Можна також виокремити більше 50 показників світового розвитку в сфері охорони здоров'я, що використовуються Світовим банком для порівняння стану здоров'я людей та систем його охорони в глобальному масштабі [8].

Узагальнюючи наведений міжнародний методологічний інструментарій оцінювання, можна загалом поділити представлені в ньому показники на чотири наступні категорії, що відображають чотири виміри ефективності на рівні всієї системи публічного управління в сфері охорони здоров'я.

1. Показники стану самої системи публічного управління, що оцінюють такі складові: дієвість публічної політики в сфері охорони здоров'я; дієвість механізмів публічного управління

в сфері охорони здоров'я; якість нормативно-правової бази сфери охорони здоров'я; відповідність публічного управління в сфері охорони здоров'я міжнародним стандартам.

2. Показники стану сфери охорони здоров'я як об'єкта управління, за допомогою оцінюються: якість послуг охорони здоров'я; якість організації надання послуг охорони здоров'я; результативність лікування інфекційних захворювань; результативність профілактики та запобігання епідеміям інфекційних захворювань; результативність профілактики неінфекційних захворювань.

3. Показники стану механізмів забезпечення сфери охорони здоров'я, включаючи оцінювання: кадрового забезпечення; фінансування; матеріально-технічного забезпечення та фізичної інфраструктури; інформаційного забезпечення та рівня використання цифрових технологій.

4. Показники стану здоров'я населення та впливу на нього чинників ризику, зокрема, оцінювання: стану здоров'я дітей та молоді; стану жіночого й материнського здоров'я; довголіття; поширеності інфекційних і неінфекційних захворювань; поширеності чинників ризику для здоров'я, пов'язаних зі способом життя громадян, з навколишнім природним та соціальним середовищем.

Виділена структура системи показників є всеохопною та універсальною, що зумовлює доцільність її використання для оцінювання суспільної ефективності публічного управління в сфері охорони здоров'я України, проте при виборі конкретних оціночних показників міжнародні підходи мають адаптуватися до вітчизняних умов.

Список використаних джерел

1. Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури: постанова Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 1109 / Кабінет Міністрів України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2020-п#Text (дата звернення: 3.04.2024).

2. Bell J., Nuzzo J. Global Health Security Index 2021: Advancing Collective Action and Accountability amid Global Crisis. Washington: Nuclear Threat Initiative, 2021. 260 p. URL: https://www.nti.org/analysis/articles/2021-ghs-index-advancing-collective-action-and-accountability-amid-global-crisis/ (дата звернення: 24.03.2024).

3. Global Digital Health Monitor Indicator Guide. URL: https://monitor.digitalhealthmonitor.org/indicators_info (дата звернення: 4.04.2024).

4. Levels & Trends in Child Mortality: Report 2022 / Sharrow D., Hug L., Liu Y., Lindt N. et al. New York: United Nations Children's Fund, 2023. 76 p. URL: https://data.unicef.org/resources/levels-and-trends-in-child-mortality/ (дата звернення: 23.03.2024).

5. Primary health care measurement framework and indicators: monitoring health systems through a primary health care lens. Web Annex. Technical specifications / direct by Kelley E., Dalil S. Geneva: World Health Organization, 2022. 152 p. URL: https://www.who.int/publications/i/item/9789240044234 (дата звернення: 18.03.2024).

The 2023 Legatum Prosperity Index / Benetti F., Harris E., Bickauskaite M., Flanagan S. et al. London: Legatum Institute, 2023. 100 p. URL: https://www.prosperity.com/download_file/view_inline/4789 (дата звернення: 12.03.2024).

6. Tracking universal health coverage: 2023 global monitoring report / Fergus C., Flores G., Abbasi A., Gordeev V. et al. Geneva: World Health Organization, 2023. 135 p. URL: https://www.who.int/publications/i/item/9789240080379 (дата звернення: 15.03.2024).

7. World Development Indicators Statistical Tables. URL: https://wdi.worldbank.org/tables (дата звернення: 1.04.2024).

8. World health statistics 2023: monitoring health for the SDGs, Sustainable Development Goals. Geneva: World Health Organization, 2023. 119 p. URL: https://www.who.int/publications/i/item/9789240074323 (дата звернення: 19.03.2024).

УДК 35.085

Валерія БОГДАНОВА,
здобувачка ступеня доктора філософії кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Valeriya BOGDANOVA,
Doctor of Philosophy candidate at the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University
https://orcid.org/0009-0009-6639-9601

Науковий керівник: ***Валентина ГОШОВСЬКА,*** *доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

УЧАСТЬ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В МІЖПАРЛАМЕНТСЬКОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

PARTICIPATION OF THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE IN INTER-PARLIAMENTARY COOPERATION: HISTORICAL ASPECT

The issue of the Verkhovna Rada of Ukraine›s participation in international parliamentary cooperation, and thus its foreign policy function, should, in our opinion, be considered in the context of the historical development of Ukraine and its legal system. After all, at each stage of the centuries-long history of the Ukrainian state, bodies of people›s power were formed, and the seeds of future parliamentarism were born. The People›s Councils of Kyivan Rus, Cossack councils and councils of general officers during the liberation struggle led by Bohdan Khmelnytsky, Ukrainian representations in the parliaments of Austria and Austria-Hungary, in the State Duma of Russia, the Ukrainian Central Rada of the UPR period, the system of councils in the Ukrainian SSR – all these entities to varying degrees had to resolve issues of interstate relations, in particular, war and peace, the choice of foreign policy allies, and conclude interstate treaties.
In the thesis, the author analyses the evolutionary approach to the participation of the Verkhovna Rada of Ukraine in international parliamentary cooperation, which reflects the historical path of development of communicative narratives of the Ukrainian parliament.
Keywords: *inter-parliamentary participation, Verkhovna Rada of Ukraine, foreign policy function, interstate relations, inter-parliamentary cooperation.*

Питання участі Верховної Ради України в міжнародному парламентському співробітництві, реалізації нею зовнішньополітичної функції, на нашу думку, необхідно розглядати в контексті історичного розвитку України та її правової системи. Адже на кожному з етапів багатовікової історії українського державотворення формувалися органи народовладдя, народжувалися паростки майбутнього парламентаризму. Народні віче часів Київської Русі, козацькі ради і ради генеральної старшини у добу визвольних змагань під проводом Б. Хмельницького, українські представництва у парламентах Австрії та Австро-Угорщини, в Державній Думі Росії, Українська Центральна Рада періоду УНР, система рад в УРСР – усім цим утворенням у тій чи іншій мірі доводилося вирішувати питання міждержавних відносин, зокрема, війни і миру, вибору зовнішньополітичних союзників, укладати міждержавні договори.

За твердженням В. Гошовської «Становлення парламентаризму в Україні, еволюція Верховної Ради України відбуваються переважно в контексті трансформації кінця XX – початку XXI ст.» [1, с. 23]. Розглянемо цей період розвитку представницької влади в України більш детально у контексті

її участі у міжнародній діяльності, виконання зовнішньополітичної функції та впливу на державне управління у сфері закордонних справ.

Українська Центральна Рада, що вважається першим українським парламентом у XX столітті, у своєму Четвертому універсалі (9 (22) січня 1918 року) окреслила засади міжнародної політики УНР: «Зо всіма сусідніми державами, як то: Росія, Польща, Австрія, Румунія, Туреччина та інші, ми хочемо жити в згоді і приязні, але ні одна з них не може втручатися в життя Самостійної Української Республіки» [2].

Проголошена в 1919 році Українська Соціалістична Радянська Республіка до 1922 року мала міжнародну правосуб'єктність і вступала в зносини з іноземними державами. Вищий представницький орган влади – Всеукраїнський з'їзд Рад та його Центральний виконавчий комітет (ЦВК), – серед іншого, приймали рішення зовнішньополітичного характеру.

З підписанням Союзного договору 1922 року про створення СРСР здійснення всіх міжнародних зносин Радянської України було передано у відання Союзу РСР, в тому числі й реалізацію міжнародних угод УСРР, укладених раніше. Така міжнародна співпраця негативно вплинула на імідж парламенту України. Міжнародна правосуб'єктність УРСР була відновлена лише через 22 роки – наприкінці Другої світової війни, коли Законом Союзу РСР від 1 лютого 1944 року радянським республікам було надано «право вступати в безпосередні зносини з іноземними державами, укладати з ними угоди та обмінюватися дипломатичними і консульськими представництвами».

У Верховній Раді УРСР першого скликання (1938-1947) не було спеціального органу з питань закордонної політики. Тоді існувало лише три постійні комісії – мандатна, бюджетна, законодавчих передбачень – в яких працювало 30 депутатів з 304. Тож важливим кроком у розвитку української парламентської дипломатії стало рішення Президії Верховної Ради УРСР про створення Комісії в закордонних справах під час першої сесії Верховної Ради другого скликання (1947). До відання Комісії належали питання розвитку політичних, економічних, наукових та культурних зв'язків УРСР із іноземними країнами [3, с. 26].

Міжнародна присутність УРСР на світовій арені, починаючи з 1945 року, обмежувалась участю в роботі ООН в якості держави-засновника. У 1958 році було відкрите постійне представництво УРСР при ООН в Нью-Йорку, делегації УРСР регулярно брали участь в роботі Генеральних сесій ООН та її комітетів.

В процесі набуття Україною державної незалежності формувалася законодавча база у сфері зовнішньої політики. Першим кроком стало прийняття 16 липня 1990 р. Верховною Радою УРСР «Декларації про державний суверенітет України». У документі Україна проголошувалася суб'єктом міжнародного права та рівноправним учасником міжнародного спілкування, вперше було заявлено про її участь в загальноєвропейському процесі та європейських структурах.

Новим законодавчим кроком України на шляху до незалежності стала постанова Верховної Ради УРСР від 25 грудня 1990 року «Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України у сфері зовнішніх відносин», у якій йшлося про розробку законопроектів, які б регулювали зовнішньополітичні зносини України.

У липні 1993 року Верховна Рада прийняла Постанову «Про основні напрями зовнішньої політики України», яка залишалася базовим політико-правовим документом у сфері зовнішніх відносин України аж до 2010 року. У Постанові визначалися національні інтереси у сфері міжнародних відносин та її пріоритетні стратегічні напрями, а саме: активний розвиток політичних, економічних, науково-технічних, культурних та інших стосунків із прикордонними державами, особливо з Російською Федерацією та західними державами – членами ЄС і НАТО, підкреслювалося, що особливе значення мають відносини зі Сполученими Штатами Америки, а також географічно близькими державами Центральної, Північно-Східної Європи та державами Азії, Африки, Латинської Америки.

Серед поставлених цілей основними визначалися – входження України до Ради Європи, участь у Північноатлантичній Асамблеї, діяльність у рамках НБСЄ (ОБСЄ).

Верховна Рада України першого скликання (1990-1994) прийняла понад 80 правових актів у сфері зовнішньої політики. Відбувалася активна розбудова дипломатичної служби України: 21 лютого 1992 року Верховна Рада прийняла постанову «Про заснування консульських та дипломатичних представництв України» [4, с. 306].

Вже на початку 90-х років Верховна Рада України налагодила активну діяльність, спрямовану на розвиток міжпарламентських зв'язків. За період роботи Верховної Ради першого скликання прийнято 320 делегацій та представників законодавчих органів зарубіжних країн, утворено двосторонні міжпарламентські групи у зв'язках Польщею, Угорщиною, Туреччиною, Великобританією, Німеччиною, Канадою, Республікою Корея та іншими державами, а також зі своїми сусідами – Російською Федерацією, Білоруссю, які нині стали агресорами нашої держави щодо посягання на її територіальну цілісність, незалежність. Верховна Рада України стала членом Парламентської Асамблеї НБСЄ (ОБСЄ), Парламентської Асамблеї Організації Чорноморського економічного співробітництва, асоційованим членом Північноатлантичної Асамблеї.

Якщо Верховна Рада України першого скликання дала Україні Незалежність, то Верховна Рада України другого скликання (1994-1998) увійшла в українську історію завдяки прийняттю Основного закону України – Конституції (1996), яка визначила роль кожної гілки державної влади у реалізації зовнішньої політики, зокрема окреслила компетенцію Верховної Ради України у цій сфері, закріпивши за нею функцію визначення засад зовнішньої політики.

Подією міжнародного характеру, яка мала найбільший вплив на роботу Верховної Ради України другого скликання, став вступ України до Ради Європи у 1995 році. Верховна Рада другого скликання продовжувала ратифікаційну діяльність. За чотири роки роботи Верховної Ради України другого скликання ратифіковано 240 угод, з них близько 140 – угоди зовнішньоекономічного спрямування.

Завдяки діяльності Верховної Ради України другого скликання зміцнилася міжнародна позиція України, зріс авторитет українського парламенту у світі. Активна робота народних депутатів у складі делегацій Верховної Ради України в міжнародних парламентських структурах, таких як ПАРЄ, ПА ОБСЄ сприяла розумінню міжнародним співтовариством ключової ролі України як невід'ємного чинника європейської безпеки [5, с. 56].

У третьому скликанні Верховна Рада України продовжувала розбудову відносин з вищими законодавчими органами інших країн та зміцнення зв'язків з міжнародними парламентськими організаціями.

Одним із визначальних чинників, що впливав на законотворчу діяльність Верховної Ради України четвертого скликання у зовнішньополітичній сфері, були міжнародно-правові зобов'язання, які взяла на себе країна. Зокрема, це приєднання до багатосторонніх міжнародних договорів і конвенцій, актів ООН та Ради Європи, а головне – європейський вибір, кінцевою метою якого має стати повноправне членство країни в Європейському Союзі. Серед найважливіших законопроектів, які були прийняті Верховною Радою України й набули статусу законів, є: «Про міжнародні договори України», «Про дипломатичні ранги», «Про статус закордонних українців», «Про представництво України за кордоном» та ін.

З початку роботи Верховної Ради України п'ятого скликання законодавчий орган продемонстрував значний інтерес до питань міжнародних відносин. Традиційно були сформовані склад постійних делегацій до міжнародних парламентських інституцій, утворені численні групи з міжпарламентських зв'язків із зарубіжними країнами (всього у Верховні Раді п'ятого скликання було створено 71 групу). Новостворений Комітет з питань Європейської інтеграції також активно включився в процес формування засад зовнішньої політики держави. Значна увага у роботі Комітету приділялася опрацюванню законопроектів, спрямованих на забезпечення європейської інтеграції України. Її результатом стало прийняття парламентом Законів «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», «Про транскордонне співробітництво», «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про наукове і технологічне співробітництво» та ін. Комітет ініціював створення Тимчасової спеціальної комісії з моніторингу виконання Рекомендацій парламентських слухань «Про взаємовідносини та співробітництво України з НАТО» та Плану дій Україна-НАТО. При Комітеті діяв дорадчий орган – Науково-експертна рада, завдання якої полягало у наданні рекомендацій щодо реалізації стратегії європейської та євроатлантичної інтеграції. До складу ради входили представники провідних наукових установ, неурядових організацій та іноземних організацій в Україні [4, с. 306].

Отже, за п'ять скликань Верховної Ради було закладено фундамент становлення та розвитку міжнародної діяльності парламенту України. Парламентарії набули значного досвіду і виробили певні механізми міжпарламентського співробітництва, а в українському парламенті склалася певна модель практики реалізації парламентської дипломатії, що знайшло своє закріплення як в законодавчих актах, так і в розпорядчих та інструктивних документах Верховної Ради України та її керівництва, що дозволяє налагоджувати ефективну взаємодію із зарубіжними колегами з метою відстоювання національних інтересів держави на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Основи вітчизняного парламентаризму : підруч. для студ. вищ. навч. закл.: у 2 т. / за заг. ред. В. А. Гошовської. К. : НАДУ, 2012. Т. 1. 408 с.

2. IV Універсал Української Центральної Ради // Офіційна сторінка Верховної Ради України: URL: http://zakon3.rada.gov.ua

3. Ночовний О. В. Етапи становлення і діяльності Верховної Ради Української РСР та її постійних комісій. Молодий вчений. 2014. № 10(13)(1). С. 26-30.

4. Левицька К. В. Парламентаризм в Україні: сучасна українська історіографія. Київ, 2013. Вип. 69. С. 306–309.

5. Сарган О. Зовнішньополітична функція Верховної Ради України: історикоправовий аналіз. Наукові записки . К. : КМ Академія, 2006. Т. 53 : Юридичні науки. С. 56-59.

УДК 330

Кирило БОДЮЛ,
аспірант кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Kyrylo BODIUL,
postgraduate student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0004-6067-1954

Науковий керівник: ***Валентина ГОШОВСЬКА,*** *доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

МІСЦЕ ВЕРХОВНОЇ РАДИ В ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

THE PLACE OF THE VERKHOVNA RADA IN THE GLOBALIZATION PROCESSES OF THE UKRAINIAN ECONOMY IN THE CONDITIONS OF WARTIME

The influence of globalization on Ukraine in the context of a full-scale war is multifaceted and has both positive and negative consequences. The role of the Verkhovna Rada of Ukraine in globalization processes in the context of wartime is becoming even more important. The VRU should not only adapt the legislation on globalization to new conditions but also actively stimulate Ukraine's integration into the world community.
Thus, the role of the VRU in globalization processes in the Ukrainian economy in wartime is very significant. The ability of Ukraine to overcome the consequences of the war, restore the economy, and become a successful participant in world economic relations depends on the effectiveness of the parliament's work. Successful integration into the globalized world will allow Ukraine to ensure a high standard of living for its citizens and become a guarantor of peace and stability in the region.
Keywords: *globalization, economy, the Verkhovna Rada of Ukraine, integration, overcoming the challenges of wartime.*

Глобалізація, як процес посилення взаємозв›язку та взаємозалежності країн світу, має суттєвий вплив на Україну, як і на всі інші країни. Її вплив на українську економіку є неоднозначним, адже вона має як позитивні, так і негативні наслідки. Глобалізація є одним з ключових факторів, які визначають розвиток України в 21 столітті. Від того, як Україна зможе скористатися можливостями глобалізації та мінімізувати її ризики, залежить майбутнє країни[1].

Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Організація економічного співробітництва та розвитку, для отримання допомоги та підтримки у процесі глобалізації. В Україні діє ряд неурядових організацій та аналітичних центрів, які досліджують проблеми глобалізації та надають рекомендації щодо політики у цій сфері[1].

В умовах повномасштабної війни з росією роль Верховної Ради України у глобалізаційних процесах української економіки стає ще більш важливою. ВРУ має не лише адаптувати законодавство про глобалізацію до нових умов, але й активно стимулювати інтеграцію України до світового співтовариства.

Ключові завдання ВРУ в цій сфері:

Забезпечення сприятливого законодавчого середовища для розвитку бізнесу та залучення інвестицій. Це передбачає спрощення процедур експорту та імпорту, зниження податкового тиску, захист прав інвесторів.

Підтримка малого та середнього бізнесу. Це може включати надання фінансової допомоги, полегшення доступу до кредитів, консультаційну підтримку.

Співпраця з міжнародними організаціями та іншими країнами. Це може включати участь у міжнародних угодах, участь у форумах та конференціях, обмін досвідом[3].

Кінцеві цілі України в контексті глобалізації:

Стати членом Європейського Союзу. Це відкриє нові можливості для українського бізнесу та сприятиме його інтеграції до європейського економічного простору.

Зробити українську економіку конкурентоспроможною на світовому ринку. Це передбачає модернізацію виробництва, впровадження нових технологій, підвищення кваліфікації робочої сили.

Забезпечити високий рівень життя для своїх громадян. Це передбачає створення нових робочих місць, зростання доходів населення, доступ до якісної освіти та медичного обслуговування [2].

Принципи міжнародної співпраці в контесті глобалізації:

Взаємна повага та довіра. Країни мають поважати суверенітет та територіальну цілісність один одного, а також дотримуватися міжнародних норм та правил.

Рівноправність. Всі країни мають мати рівні можливості для участі у світовій економіці.

Взаємна вигода. Співпраця приносити користь всім учасникам.

Сталий розвиток. Співпраця має бути спрямована на досягнення цілей сталого розвитку і задовольняти потреби теперішнього покоління, не ставлячи під загрозу можливості майбутніх поколінь[1].

ВРУ відіграє ключову роль у стимулюванні інтеграції України до світового співтовариства та у використанні переваг глобалізації для розвитку української економіки. Завдяки активній та конструктивній політиці ВРУ Україна може стати сильною та процвітаючою країною, яка зможе гідно інтегруватися до світового співтовариства.

Важливо зазначити, що вплив глобалізації на Україну є динамічним та постійно змінюється в залежності від нових викликів та обставин. Основними пріоритетами української міжнародної політики залишаються перемога у війні, захист суверенітету та територіальної цілісності України, а також європейська та євроатлантична інтеграція.

Україна має всі шанси стати успішною країною та створити економічний прорив, але для цього необхідно подолати ряд серйозних викликів, пов›язаних з воєнним часом:

Руйнування інфраструктури. Бойові дії призвели до руйнування транспортної, енергетичної та виробничої інфраструктури. Відновлення інфраструктури потребує значних фінансових ресурсів та часу.

Знищення виробничих потужностей. Багато українських підприємств було зруйновано або пошкоджено внаслідок бойових дій. Це призвело до зниження виробництва та експорту української продукції.

Втрата робочих місць. Через руйнування підприємств та скорочення виробництва в Україні відбувається втрата робочих місць. Це призводить до зростання безробіття та зниження доходів населення.

Інвестиційні ризики. Війна підвищує інвестиційні ризики в Україні. Це відлякує іноземних інвесторів, які побоюються втратити свої кошти.

Зміна торговельних потоків. Через бойові дії та блокаду українських портів відбувається зміна торговельних потоків. Україні доводиться шукати альтернативні шляхи експорту своєї продукції та імпорту необхідних товарів[4].

Подолання цих викликів потребує скоординованих зусиль держави, бізнесу та міжнародного співтовариства. ВРУ може відіграти ключову роль у цьому процесі шляхом:

Розробки та реалізації ефективної програми післявоєнної відбудови. Ця програма має передбачати відновлення інфраструктури, модернізацію виробництва, створення нових робочих місць та залучення інвестицій.

Спрощення процедур для бізнесу. Це може допомогти українським підприємствам швидше відновити свою роботу та збільшити виробництво.

Забезпечення прозорої та ефективної діяльності державного управління. Це допоможе підвищити довіру інвесторів до України.

Активізація співпраці з міжнародними партнерами. Міжнародна допомога є критично важливою для відновлення української економіки та її інтеграції до світових ринків[2].

Таким чином, місце ВРУ в глобалізаційних процесах української економіки в умовах воєнного часу є вельми значущим. Від ефективності роботи парламенту залежить здатність України подолати наслідки війни, відновити економіку та стати успішним учасником світових економічних відносин. Успішна інтеграція до глобалізованого світу дозволить Україні забезпечити високий рівень життя для своїх громадян та стати гарантом миру та стабільності в регіоні.

Список використаних джерел

1. Глобалізація світової економіки. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/16764/

2. Програма підтримки економіки. UKRAINE FACILITY PLAN. URL: https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/

3. Закон України «Про Верховну Раду України». URL: https://ips.ligazakon.net/document/JF34700A?an=3

4. Євроінтеграція та виклики війни. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/25/709155/

УДК 351

Юрій ГОЛИК,
магістр публічного управління та адміністрування, кафедра парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yuriy GOLYK,
Master of Public Management and Administration, Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: ***Валентина ГОШОВСЬКА,*** *доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

КОНЦПЕТУАЛЬНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ: ДОСВІД США І УКРАЇНИ

CONCEPTUAL BASIS OF PUBLIC ADMINISTRATION: EXPERIENCE OF THE USA AND UKRAINE

The paper analyzes the fundamental paradigms of public administration in the USA and Ukraine. Within the framework of the study, the conceptual provisions of the peculiarities of public administration in Ukraine and the USA were analyzed in a comparative dimension. In particular, attention is focused on the Anglo-Saxon and German models of public administration.
The work states that the paradigms of public administration in the USA and Ukraine show diversity in approaches and methodologies, however, both countries are aimed at achieving efficiency and improving the quality of the activities of authorities. Also, within the framework of the study, the main directions of public administration were determined and special attention was paid to good governance and effective management.
In addition, the main principles on which public administration in the USA and Ukraine are based are studied.
Keywords: *paradigm, management, administration. public administration.*

Демократизація українського суспільства та створення сучасної системи державного управління вимагає впровадження нових цінностей та принципів публічного менеджменту у роботу владних інститутів. Це передбачає підвищення ефективності їх функціонування та якості наданих послуг громадянам.

Для вирішення цих завдань необхідне значне поліпшення організації діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування, що вимагає збільшення вимог до рівня професійної підготовки управлінської еліти. Проведенню таких заходів мають передувати наукові дослідження, які включать аналіз понятійного апарату, існуючих моделей децентралізованого управління у розвинених країнах, практики реалізації вимог суспільства, принципів публічного адміністрування у порівняльному аспекті.

«У політичній науці та теорії державного управління розрізняють дві основні школи, які використовують мережевий підхід як методологію дослідження політики» [1, с.98].

Англосаксонська школа акцентує увагу на використанні *мережевого підходу* при аналізі взаємодії держави та зацікавлених груп. У цьому контексті концепція політичних мереж протиставляється плюралістичним і корпоративістським підходам, що застосовуються для розуміння посередництва інтересів.

Німецька школа звертає увагу на мережі в політиці як на сучасну форму державного управління, відмінну від ієрархії і ринку.

Концепція політичних мереж виникає з тієї ж основної ідеї, що й новий державний менеджмент: сучасній державі не вдається забезпечити задоволення суспільних потреб, існує необхідність змінити ієрархічне адміністрування на нову форму управління. Однак, якщо державний менеджмент акцентується на ринковій економіці, то теорія політичних мереж намагається врахувати комунікативні процеси постіндустріального суспільства та демократичну практику.

Хоча межі між цими двома науковими школами поступово стираються, вони все ще відрізняються в політичній науці. Мережевий підхід до публічного управління відображає не лише суперечки між представниками різних управлінських теорій, але й реагує на зміни умов, у яких здійснюється управління суспільними справами.

Дослідження цих питань відкриває можливості для пояснення сучасних змін у політичній сфері, як в окремій країні, так і у світовому політичному процесі.

У США тривають процеси децентралізації та делегування більших повноважень місцевим адміністраціям. Це стосується визнання того, що ефективність дій місцевих органів влади потребує необхідного рівня управлінської та фінансової незалежності, самостійності за умови дієвого контролю та відповідальності. Головним критерієм раціональної децентралізації є досягнення найвищої якості обслуговування громадян, а головним принципом – субсидіарність, яка визначає найнижчу оптимальну межу втручання уряду в місцеві справи.

Серед напрямів публічного адміністрування останніх років варто відзначити *концепцію ефективного управління* (Good Governance), яка враховує суспільний контекст у реформуванні публічної адміністрації. Ця концепція ставить перед собою завдання стандартизувати такі аспекти, як професіоналізм, політична нейтральність, порядність та уникнення конфліктів інтересів. Вона виходить з припущення, що громадська адміністрація та бізнес принципово відрізняються, тому їх організація та функціонування повинні мати різний підхід.

«Поняття «добре управління» охоплює демократичну та ефективну систему керування, дієві громадські інституції, якість громадських послуг та готовність пристосуватися до нових суспільних потреб» [2, с. 88]. Це вимагає довіри суспільства до уряду та передбачає принципи прозорості, особистої чесності, високих етичних стандартів, дотримання закону, відповідальності, доступу та солідарності з громадянами.

Основними принципами публічного адміністрування є максимальна адаптація до потреб клієнта (громадянина), орієнтованість на забезпечення належного сервісу та гнучкість у прийнятті новаторських рішень у наданні сервісних послуг. Таким чином, завдання адміністрації полягає в створенні прозорості та доступності послуг, забезпеченні належного рівня підготовки персоналу для обслуговування клієнтів та впровадженні ринкових умов, спрямованих на обслуговування.

Ключовою проблемою розвитку публічного адміністрування в Україні є забезпечення якості послуг, що надаються громадянам органами виконавчої влади та місцевого самоврядування. Проте однією з головних законодавчих прогалин у вирішенні цієї проблеми, на думку багатьох науковців та практиків управління, є відсутність у чинній Конституції України визначення термінів «адміністративна послуга» та «публічна послуга», що змушує тлумачити ці поняття в контексті ідеології державного управління як системи, спрямованої на надання послуг населенню.

У США федеральний уряд і понад тридцять штатів мають законодавчо затверджені виконавчі критерії для своїх департаментів і муніципалітетів.

«Цей процес стає дедалі динамічнішим у визначенні та уточненні критеріїв, оцінки їх відповідності як інтересам муніципалітетів, так і громадськості. Відтак, критерії оцінки якості діяльності органів державного управління є також інструментом підвищення ефективності взаємодії органів публічної влади з громадськістю» [3, с. 54].

Вони відображають результативність роботи органу місцевої влади, показуючи, яким чином і в якому обсязі використовуються наявні фінансові ресурси. Ці критерії дають можливість громадськості контролювати діяльність влади.

Таким чином, парадигми публічного адміністрування в США і Україні виявляють різноманітність у підходах та методологіях, проте обидві країни спрямовані на досягнення ефективності та підвищення якості діяльності органів влади. У США, децентралізована система публічного адміністрування з використанням виконавчих критеріїв у штатах і муніципалітетах сприяє більшому залученню громадськості та контролю над діяльністю влади на місцевому рівні. Крім того, важливою є практика постійного вдосконалення критеріїв оцінки та їхньої відповідності інтересам громади. Україна, натомість, переживає період трансформації своєї системи публічного адміністрування, спрямованої на впровадження кращих практик та стандартів, особливо в контексті євроінтеграції. Проте, існують виклики, такі як відсутність чітких визначень понять «адміністративна послуга» та «публічна послуга», що ускладнює оцінку якості послуг та їхню відповідність потребам громадян. У обох країнах важливо розвивати та підтримувати прозорість, відкритість та взаємодію

з громадськістю в процесі публічного адміністрування для забезпечення відповідності дій влади інтересам суспільства. Крім того, навчання та підготовка кадрів у галузі публічного адміністрування відіграють ключову роль у підвищенні ефективності систем управління в обох країнах.Начало формы

Список використаних джерел

1. Болотіна Є. В., Нікітенко А. В. Сучасні західні концепції управління і моделі публічного адміністрування. Економічний вісник Донбасу. 2017. №1(47). С. 96-100.

2. Адміністративне право зарубіжних країн. О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, О. Є. Користін та ін.; за ред. О. В. Кузьменко; НАВС. Київ. Юрінком Інтер, 2014. 525 с.

3. Цвих В., Неліпа Д. Сучасна теорія публічного управління в США: від постбюрократичної парадигми Б. Армаджані та М. Барзелея до постмодерної концепції Ч. Фокса та Г. Міллера. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління. 2020. вип. 11. С. 53-61.

УДК 323.39

Валентина ГОШОВСЬКА,
доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Valentyna GOSHOVSKA,
Doctor of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University
https://orcid.org/ 0000-0002-3011-4450

ПАРЛАМЕНТАРИЗМ У ВИМІРІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

PARLIAMENTARISM IN THE DIMENSION OF GLOBALIZATION CHALLENGES

The essence of parliamentarism as a special system of public administration and its features in the conditions of globalization challenges is considered, among which are important: creation of safeguards to prevent classic political authoritarianism; the development of political populism and its influence on changing the principles of parliamentarism; new transnational and military challenges to the rule of law and parliamentary democracy; corrosion of parliamentarism at the level of national states; revision of the interpretation of the separation of powers, due to the desire to address it to the transnational level.
Keywords: *parliamentarism, parliament, globalization, public administration, democracy, authoritarianism, populism.*

У системі публічного управління парламентаризм розглядається як багатоаспектне, духовно-політичне, соціально-правове явище. Недаремно в І-й статті Конституції України зазначається, що «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава» [3].

І важливо зазначити, що парламентаризм і парламент нетотожні поняття, хоча, як відомо, парламентаризм не існує без парламенту, а от парламент, нерідко, в авторитарних країнах, є, однак парламентаризм у них – відсутній.

За визначенням вчених Наукової школи вітчизняного парламентаризму: «Парламентаризм – це система правління, що реалізується в умовах демократичного суспільства з високим рівнем політико-правової культури, характеризується чітким розподілом законодавчої і виконавчої функцій за домінуючого становища парламенту як державного органу народного представництва, що обирається шляхом прямих, загальних, вільних і періодичних виборів» [1].

Ключовим елементом парламентаризму, як політичного інструменту, є парламент – законодавчий, представницький, контролюючий орган. Нові геополітичні виклики з'явилися перед ним у зв'язку з повномасштабним вторгненням рф в Україну.

В умовах сучасної російсько-української війни, коли саме на нашій землі проходить драматичний дискурс між демократією і автократією, може виникнути загроза демократії, а отже і парламентаризму. Тобто, перше на чому хотілося б наголосити – це *створення запобіжників унеможливлення класичного політичного авторитаризму в Україні*, що означає, зокрема: «асиметричне зміщення владних повноважень у бік глави держави та виконавчих структур; відсутність ефективного контролю за діяльністю влади з боку суспільства (через законні представницькі органи, такі як парламент); обмеження місцевого самоврядування, як через контроль над формуванням бюджетів, так і через пряме втручання у місцеву владну вертикаль; контроль над інформаційними процесами в суспільстві, мотивуючи це необхідністю зберігання інформаційної безпеки» [2].

Всі ці обмеження, безумовно, необхідні під час війни, але спокуса залишити їх після завершення війни залежить від готовності населення підтримати таку конфігурацію політичного урядування. Адже соціальною умовою скочування до авторитарного правління є переважання авторитарних орієнтацій у суспільстві.

В умовах глобалізації все більших масштабів набирає *популізм, що вносить зміни в принципи парламентаризму*, оскільки класичні партії не вирішують політичні, економічні, соціальні запити

електорату; нові *транснаціональні і воєнні виклики, як правовій державні, так і парламентській демократії в цілому*.

І, найголовніше, – *корозія парламентаризму на рівні національних держав*.

Глобалісти запевняють про те, що завершилася ера суверенних держав і розпочалася нова ера національного права і «поствестфальської» ситуації. Тут пропонується навіть схема, за якою конституції національних держав будуть відокремлені від їх історичного завдання, зокрема, державного суверенітету (I.Belov M.(ed) Global Constitutionalism and Its Challenges to Westphalian Constitutional Law, London, 2018). Це значить, що такі конструкції зможуть послабили суверенітет держав за умов глобалізації.

Не менш симптоматичним викликом є і *ревізія трактування поділу влади, зумовлена прагненням її адресувати на транснаціональний рівень*. Тобто мова йде про реалізацію в рамках міжнародного конституціоналізму, що включає поділ на географічний, ієрархічний, функціональний рівні. Мова йде і про надання міжнародним інститутам певних парламентських, зокрема, законодавчих функцій. Звичайно, все це залишається предметом дискусій. Однак, таким чином, народжується плюралізм критеріїв поділу влади.

Не можу обійти увагою тренд, коли делегується певний об'єм влади від парламентів до судів. І все це спостерігаємо на всіх рівнях правового регулювання: (суд ООН) – глобальний рівень, міжнародні регіони (суд ЄС, ЄС ПЧ, і т.д.), національному (роль Верховного і Конституційного судів). Суди оцінюють конституційність парламентських законів, рішень. Це на практиці робить їх суперниками парламенту та його законотворчої діяльності. І тут порушуються, насамперед, легітимність, оскільки вибрана представницька влада, тобто парламент національних держав, досить вагомо обмежується невибраними, а призначеними інститутами – судами.

Щодо парламентаризму в умовах війни, його згортання як і демократичних процесів у цілому, зрозуміло, що це окрема болюча тема.

Це все лише окремі штрихи тим серйозним викликам традиційному парламентаризму в умовах глобалізації, але вже вони змушують перед вченими поставити питання: чи не час переосмислити основні теоретичні принципи парламентаризму щодо їх наступності в нових умовах.

Список використаних джерел

1. Гошовська В.А. Парламентаризм як особлива система публічного управління. *Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього*: **монографія** /авт. кол. Л. Г. Комаха, І. В. Алєксєєнко, В. А. Гошовська та ін.; за заг. ред. Л. Г. Комахи, І. В. Алєксєєнко. К.: ВПЦ «Київський університет», 2022. 976 с., С. 11-57. https://ir.library.knu.ua/knurepo/handle/123456789/301

2. Гошовська В.А. Політичне лідерство українського парламентаризму в сучасному геополітичному вимірі. *Вісник Львівського університету*. Серія філософсько-політологічні студії № 50/2023. С.142-149. http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/50_2023/19.pdf

3. Конституція України. ULR: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text

УДК 323.39

Лідія ДАНИЛЕНКО,
доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Lydiia DANYLENKO,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Parliamentarianism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University, DrHb
https://orcid.org/0000-0002-4524-8347

ІНСТИТУЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

INSTITUTIONAL CAPACITY OF THE REPRESENTATIVE BODIES OF THE AUTHORITY OF UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF THE STATE OF MARTIAL

The institutional capacity of any organization is characterized by its regulatory and legal regulation, which ensures the ability to qualitatively perform its own powers regardless of external influences.
Representative authorities, unlike others, have a special status in connection with electability and the ability to make consensus political and administrative decisions. Their institutional capacity depends not only on the presence of appropriate legislation, but also on the professionalization of parliamentarians and parliamentary officials and the creation of conditions for providing constructive public criticism of the current government.
The Verkhovna Rada of Ukraine, as one of the representative authorities in the state, in the conditions of martial law, needs to strengthen its institutional capacity by: development of by-laws; increasing the level of professionalism of parliamentarians and parliamentary employees; development of intra-parliamentary management; supporting a constructive critical attitude towards the current government.
Keywords: *parliament, representative authorities, institutional capacity, intra-parliamentary management, representative power.*

В Україні, в умовах проголошеного воєнного стану, виникла особлива потреба у посиленні інституційної спроможності представницьких органів влади, таких як парламент, Глава держави, місцеві ради, які суттєво відрізняються від інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування, «тим, що вони обираються на загальнонаціональних чи місцевих виборах, в яких ухвалюються рішення консенсусним голосуванням» [1].

Інституційна спроможність є інтегральним показником можливостей будь якої організації для якісного виконання нею власних повноважень. Її складовими є відповідне організаційно-правове та ресурсне забезпечення.

Розглядаючи парламент, як один із головних представницьких органів влади в державі, який формується за результатами загальнонаціональних виборів, зазначаємо, що забезпеченням його інституційної спроможності є:

– дієве чинне законодавство у сфері парламентської діяльності (правові умови);

– високий рівень кадрового потенціалу парламентарів і парламентських службовців (організаційні умови);

– розвинуте критичне ставлення громадянського суспільства до діяльності представницької влади (ресурсні умови).

Таким чином, інституційна спроможність парламенту залежить не лише від чинного законодавства у цій сфері, а й від комплексу підзаконних актів, які роблять його дієвим.

Також – від готовності керівництва парламенту (в Україні – це Голова Верховної Ради України, його перший заступник та заступник, керівники парламентських фракцій і парламентських комітетів) посилити внутрішньо-парламентський контроль за діяльністю парламентарів і співробітників його апарату; від рівня професійної підготовки парламентарів до виконання ними представницької

функції; від здатності громадянського суспільства забезпечити конструктивну критику чинній представницькій владі.

Зазначимо, що ще у XIX ст. зарубіжні вчені визнавали представницьку владу «не лише як законодавчу, а як таку, що захищає суспільні інтереси людей і створює умови для критики можновладців (Джон Стюарт Мілл), як владу у громаді (Алексіс де Токвіль), яка забезпечує пріоритетність думок громадян у процесі прийняття рішень (Ж.-Ж. Руссо) та підтримує конкурентну боротьбу за голоси виборців (Дж. Шумпетер)» [1] .

Нами розглядається представницька влада, як форма здійснення народовладдя та відстоювання народного суверенітету, що суттєво впливає на модель управління в державі.

В Україні, зокрема, вона сприяла змінам моделей делегування громадянами власних прав на участь в управлінні країною.

Ці моделі ґрунтувались на:

- партійно-адміністративному керівництві (до 1991 року);
- багатопартійному керівництві (з 1991 р. до 2019 р.);
- громадсько-партійному керівництві (з 2019 р. до 24 лютого 2022 р.).

Нині ця модель трансформується у *громадсько-партійну та професіонально-патріотичну модель* керівництва державою.

Цьому сприяли, проголошені в Україні, воєнний стан та набуття статусу кандидата на вступ до ЄС.

Як *висновок* зазначимо, що в умовах воєнного стану в Українському парламенті (Верховній Раді України) має ефективніше запрацювати внутрішньо-парламентське управління, а в суспільстві – суспільно-конструктивна критика діяльності чинної представницької влади на всіх рівнях державного управління. Також має розвинутись чинне законодавство у сфері парламентської діяльності відповідними підзаконними актами, які сприятимуть професіоналізації парламенту та його апарату.

Список використаних джерел

1. Представницька влада у державотворчому процесі України: монографія /В.А.Гошовська, В.С.Куйбіда [та ін.]. К. : НАДУ, 2018. 398 с. Наукова школа вітчизняного парламентаризму. Серія «Бібліотека народного депутата».

УДК 321.7:324.2:354:328.185 (477)

Володимир ДЗЕГА,
доктор філософії у галузі публічного управління та адміністрування, асистент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Катерина ГАРІЧЕВА,
студентка 1-го року навчання, ОП «Парламентаризм та парламентська діяльність», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Volodymyr DZEHA,
Doctor of Philosophy in Public Management and Administration, assistant of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0003-2745-4187
Katerina GARICHEVA,
1st year student, OP «Parliamentarism and Parliamentary Activity», specialty 281 «Public Management and Administration», Basic Research Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0008-2825-6274

ДЕМОКРАТИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

DEMOCRATIC RESPONSIBILITY OF POLITICAL PARTIES IN THE CONDITIONS OF WAR

The article is devoted to the question of the influence of political parties on public administration. Political parties have become key democratic actors in ensuring citizen participation in political and administrative processes. Through their activities, they express the will of the people, determine the direction of social development, unite various interests, values and opinions in the process of making political decisions, and institutionalize them. The purpose of the article is to analyze the influence of political parties on the democratization of public administration. These processes have an impact on increasing the efficiency of public administration, optimizing conditions and quality, making qualified management decisions through public participation in the formation and implementation of policy, which is an important positive trend in the development of public administration and in general. society.
Keywords: *party, democracy, authoritarianism, international relations, public administration.*

Постановка проблеми. Політичні партії стали ключовими демократичними акторами в забезпеченні участі громадян у політичних та адміністративних процесах. Своєю діяльністю вони виражають волю народу, визначають напрям суспільного розвитку, об'єднують різноманітні інтереси, цінності та думки в процесі прийняття політичних рішень, інституціоналізують їх. Метою дослідження є аналіз впливу політичних партій на демократизацію публічного управління. Ці процеси сприяють підвищенню ефективності публічного управління, оптимізації умов і якості, прийняттю кваліфікованих управлінських рішень шляхом участі громадськості у формуванні та реалізації політики, що є важливою позитивною тенденцією розвитку державного управління і суспільства в цілому зважаючи на воєнний стан в Україні.

Аморфність соціальної структури створює багато труднощів на шляху до демократизації, одна з яких полягає в тому, що неможливо сформувати керівні органи з представників соціальних інтересів за короткий проміжок часу, унаслідок чого управління державою може зазнати впливу інших загрозливих сил і негативно позначитися на національній безпеці країни.

Виклад основного матеріалу. З моменту заснування демократичних суспільств демократія як інструмент народовладдя розвивалася і прогресувала. Однак демократія в наш час ще не досягла рівня, який може гарантувати повне народовладдя. Проте, не можна ігнорувати вплив політичних партій на демократизацію управління. Вони відіграють важливу роль у політичному житті та представляють різні політичні погляди й ідеї громадян. Конкуренція між партіями створює

плюралістичне політичне середовище, що є важливим аспектом демократії. Політичні партії беруть участь у виборчому процесі, і громадяни мають можливість висловити свою волю та обрати тих, хто представлятиме їхні інтереси. Партії також сприяють політичній мобілізації та освіті громадян, допомагаючи їм висловлювати свої погляди й вимоги.

Сучасні політичні партії в ЄС можна охарактеризувати як різноманітні й динамічні. Вони відображають широкий спектр поглядів та ідеологій: консервативні, соціал-демократичні, ліберальні, зелені, ліві та праві. Варто також зазначити, що партії в країнах ЄС перебувають під впливом глобальних тенденцій і викликів, таких як зміна клімату, міграційні процеси й економічна нестабільність. В Україні політичні партії зіткнулися з необхідністю адаптуватися до нових реалій та розробляти політичні стратегії, які б відповідали потребам суспільства, яке перебуває в умовах воєнного стану.

Політичні партії сприяють формуванню громадської думки та розвитку демократичних процесів, створюючи платформи для діалогу між різними групами суспільства, визначаючи механізми вирішення соціальних і політичних проблем та пропонуючи соціальні компроміси. Контрольна функція реалізується через моніторинг діяльності урядів й інших державних інституцій. Громадяни мають можливість висловлювати незгоду, критикувати державну політику та програми, притягати їх до відповідальності та вимагати змін. Це сприяє прозорості, підзвітності й ефективності публічного управління [1].

Окремі політичні партії сприяють етизації публічної сфери в державі, формулюючи етичні цінності та принципи своєї діяльності, які відображаються в ідеології партії, оскільки «партії як учасники політичного процесу не тільки представляють інтереси різних соціальних груп, але й відстоюють різні концепції добра». Основні цінності та принципи політичних партій викладені в партійних платформах, статутах й інших внутрішньопартійних документах [2].

В Україні партії були створені для забезпечення участі громадян у політичному житті країни, а не лише їхніх окремих частин. Вони покликані формувати політичну волю всього українського народу, багатонаціональної держави і виражати насамперед національні інтереси. Водночас, діючи безпосередньо на місцевому рівні, політичні партії забезпечили поєднання загальнонаціональних і місцевих інтересів, що стало головним чинником у захисті країни від ворога у перші місяці війни 2022 року.

Політичні партії беруть участь у процесі державно-владних відносин і водночас, будучи добровільними організаціями громадянського суспільства, виконують функції необхідних органів представницької демократії, гарантуючи участь громадян у політичному житті суспільства та тісну взаємодію з державою, органами державної влади й органами місцевого самоврядування.

Як політико-правові інститути, політичні партії, з одного боку, є важливою ланкою у вертикальних відносинах між державою і суспільством і водночас невід'ємним елементом останнього, що опосередковує всі аспекти політичного процесу – від представлення колективних інтересів до ухвалення та реалізації рішень.

В Україні вплив політичних партій на прийняття рішень у регіональній адміністративній системі є складним і багатогранним питанням. З одного боку, політичні партії відіграють важливу роль у демократичному процесі, представляючи й озвучуючи інтереси різних груп громадян. Вони можуть слугувати механізмом, за допомогою якого громадяни можуть виражати свою волю та вимагати змін у системі управління. З іншого боку, сильний вплив політичних партій на процеси прийняття рішень може мати негативні наслідки, такі як корупція, нездатність вирішувати ключові питання, відсутність прозорості та вплив лобістських груп [2].

Ефективне врядування стосується безпеки людей, тобто раціонального суспільного устрою, придушення злочинності, громадянських заворушень, запобігання чи припинення воєн (у тому числі гібридних), захисту людей від природних і техногенних загроз, тобто питань фізичного та економічного виживання, і захисту природи від людини, тобто питань зеленого врядування та екологічного мислення. Розв'язання цих проблем завжди вимагає певної централізації та концентрації політичної влади. У сучасному світі процес модернізації призвів до посилення конфліктів між державним і приватним секторами, між політикою й економікою, між політикою та управлінням, між бізнесом і економікою [3].

Подолання протиріч або принаймні їх зменшення є складним завданням для органів державного управління та громадських організацій. Йдеться про створення нових систем стримувань і противаг

для контролю за використанням влади, запобігання можливим зловживанням або свавільству, мотивування можновладців до підзвітності та захисту громадян, споживачів і працівників. Останнє є постійним джерелом напруги на всіх рівнях влади й управління. У цьому контексті втрата координації та системи стримувань і противаг послаблює владу і перешкоджає здатності уряду діяти та впроваджувати свою політику.

Однак існує також небезпека, що вплив політичних партій підриває принципи прозорості, відкритості та раціонального прийняття рішень.

Вплив політичних партій також може призвести до корупції та шахрайства в державному управлінні. Партійні зв'язки й партійна лояльність можуть переважати над професіоналізмом і неупередженістю в оцінці процесів прийняття рішень, що призводить до приховування корупції та нецільового використання ресурсів.

Більше того, партійний вплив на адміністративну систему часто може призводити до політичної нестабільності. Наслідком зміни правлячої партії може стати призупинення незавершених проєктів, зміни пріоритетів і стратегій розвитку та втрата довіри суспільства до адміністративної системи [1].

Висновки. Підвищення ефективності публічного управління та оптимізація умов і якості прийняття кваліфікованих управлінських рішень через участь громадськості у формуванні та реалізації політики є важливими позитивними тенденціями розвитку державного управління і всього суспільства.

Партії відіграють важливу роль у суспільно-політичному житті, впливаючи на процес прийняття рішень і формування політичних систем. Вони є основою багатопартійності та одним із ключових елементів демократії, представляють різні політичні погляди, думки й інтереси громадян. Завдяки конкуренції між ними формується різноманітне політичне середовище. Партії беруть участь у виборчому процесі, громадяни мають можливість висловлювати свої бажання та обирати представників своїх інтересів у владу. Це надзвичайно важливо для демократії, оскільки громадяни мають право брати участь у політичній діяльності та відігравати роль в уряді. Крім того, політичні партії зазвичай використовуються як засоби для політичного вербування та навчання населення. Вони беруть участь у політичній діяльності, сприяють розвитку політичної свідомості, висловленню думок і запитів, сьогодні вони є основними чинниками захисту держави від російської агресії.

Список використаних джерел

1. Бурик З., Попроцький О., Єрмак О. Механізми впливу політичних партій на демократизацію управління. *Наукові перспективи*. 2023. № 6 (36). DOI: https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-6(36)-61-75 (дата звернення: 29.01.2024).

2. Василевська Т. Вплив політичних партій на етизацію публічного управління та демократичного врядування. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 7 (9). DOI: https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-7(9)-288-300 (дата звернення: 29.01.2024

3. Литвиненко І. Л., Рижук І. В. Правові засади впливу політичних партій на функціонування державного механізму. Київський часопис права. 2021. №3.С.4460.URL:http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/35 (дата звернення: 29.01.2024).

4. Новак-Каляєва Л. Основні тенденції розвитку публічного управління в динаміці сучасних інформаційно-тезнологічних і соціально-політичних змін. *Публічно-управлінські та наукові практики*. 2023. Випуск 1. URL: https://doi.org/10.31673/2786-7412.2023.011468 (дата звернення: 29.01.2024).

УДК 316 (477)

Олександр ДЗЬОБАНЬ,
доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Olexander DZOBAN,
Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Professor Philosophy Department, Yaroslav Mudryi National Law University
http://orcid.org/0000-0002-2075-7508

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА МЕРЕЖЕВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ФОРМ І МЕТОДІВ СУЧАСНОЇ ВІЙНИ

GLOBALISATION AS A DETERMINANT OF NETWORK TRANSFORMATIONS OF FORMS AND METHODS OF MODERN WARFARE

An attempt at epistemological knowledge is made the transformation of war as a socio-cultural phenomenon with an emphasis on the actualization information weapon. It is justified that network wars are a specific type of information wars. It is shown that the processes of the development of information warfare and its technological tools are connected with the change of the type of scientific rationality in the course of the historical development of man and society. It is emphasized that the network war is a factor in the formation of social fears and «existential vacuum», since the information space actively affects social relations and the sphere of security.
Keywords: *information and network influence, information technologies, information weapons, information war, network war.*

Боротьба держав в інформаційному просторі ведеться декілька тисячоліть за зони політичного і економічного впливу, джерела сировини, ринки збуту і території. Вона постійно ведеться і сьогодні на міжнародній арені та всередині кожної держави, в першу чергу за владу, власність та політичний вплив, за можливість маніпулювати настроями та поведінкою великих мас людей.

Сьогодні актуалізується новий вид зброї – інформаційна зброя, потенціал якої отримує глобальне визнання і яка отримує ранг найвищого пріоритету. Незважаючи на найсучасніше озброєння флот, авіація і наземні війська на полі бою стали зазнавати значних труднощів під час проведення спільних операцій. Певною відповіддю на виникнення цієї проблеми стала поява концепції мережевої війни. Мережеві війни є специфічним видом інформаційних війн.

Мережева війна заповнює весь соціокультурний простір, пронизує соціально-політичні, соціально-економічні, культурні та ідеологічні процеси і метою мережевих війн є досягнення абсолютного контролю над усіма учасниками історичного процесу у світовому масштабі.

Основні характерні особливості мережевих війн:

– інформаційна сфера − така ж сфера бойових дій, як повітряно-космічний, морський і наземний простір;

– асиметричний характер, тобто держава, що має невеликі збройні сили, може завдати серйозної шкоди державі, яка значно перевершує її за кількістю збройних сил;

– мережеві війни суттєво впливають на когнітивні й емоційні процеси людей, на їх сприйнятливість і оцінку, на рішення, що приймаються;

– практична відсутність правил застосування; наявність труднощів у розпізнаванні навмисних і ненавмисних (випадкових) дій і процесів у кіберпросторі;

– необхідність одночасного використання сил і засобів операцій як для впливу на противника, так і для захисту своїх збройних сил і сил союзників; противник може наносити атаки анонімно і приховано;

– успіх мережевих війн ґрунтується на методології використання інтегрованих можливостей усіх сил інформаційних операцій, сил їх забезпечення або пов’язаних з їх застосуванням.

Для досягнення головної мети мережевої війни необхідне вирішення цілої низки окремих завдань:

– створення атмосфери аморальності та бездуховності, негативного ставлення до культурної спадщини населення країни-супротивника;

– маніпулювання суспільною свідомістю та політичною орієнтацією соціальних груп населення країни на користь створення обстановки політичної напруженості та хаосу;

– дестабілізація політичних відносин між партіями, об'єднаннями та рухами з метою провокації конфліктів, розпалювання атмосфери недовіри;

– загострення політичної боротьби, провокування репресій проти опозиції;

– зниження рівня інформаційного забезпечення органів влади та управління з метою ускладнення прийняття важливих рішень;

– дезінформація населення про роботу державних органів, підрив їхнього авторитету, дискредитація органів управління;

– провокування політичних, національних та релігійних зіткнень, ініціювання масових заворушень та інших акцій протесту;

– підрив міжнародного авторитету держави, її співпраці з іншими країнами;

– розв'язання у суспільстві громадянської війни.

Основним методом інформаційної війни є поширення дестабілізуючої інформації, яка розповсюджує песимізм, страх, зневіру тощо.

До основних способів цього методу варто віднести:

– суб'єктивну інтерпретацію подій (часто за рахунок демонстрації жертв своїх злочинів, які видаються за злочини супротивника);

– апеляцію до бінарного мислення, у якого сприймаються або лише позитивні, або лише негативні події. Подібний тип мислення створює ідеального «солдата» інформаційної війни»;

– визначальний характер бездоказових висновків, підставами яких може використовуватися вже нібито «доведений» фрагмент міфологічної медіа-картини світу;

– побудова абстрактних узагальнень на основі поодиноких випадків та перенесення окремих деталей на оцінку всієї події в цілому;

– перебільшення можливих наслідків подій, що розглядаються.

Сучасні дослідники виділяють зазвичай наступні групи прийомів психологічного впливу:

– «психологічний тиск» з метою придушення здібності раціонально мислити (багаторазове повторення однієї й тієї ж помилкової тези, апеляція до авторитетів, маніпуляція фактами, вибірковий підбір інформації, створення психологічного дискомфорту тощо);

– «непомітне проникнення у свідомість» – «метод пряника», на противагу попередньому «методу батога» – через неявне поширення цінностей через культуру, насамперед через масову, моду, розваги, мистецтво (чутки та плітки, створення псевдофольклору, оприлюднення художніх творів з метою дискредитації опонентів тощо);

– «приховане порушення та спотворення законів логіки» – різні софістичні методи полеміки. Даний метод особливо ефективний по відношенню до малоосвічених верств населення, яким важко зрозуміти, де в побудовах криється логічна помилка. Інформаційні впливи – крайнє вираження взаємозв'язку ЗМІ та політики;

– «навмисне відволіканні від значущої інформації». Найбільш показовим у цьому відношенні є сучасна війна Росії проти України, де зазначений прийом проявляється у тому, що російські й деякі західні проросійські ЗМІ дають дозований (як би «між іншим») огляд подій в українських населених пунктах тільки після початку широкого резонансу у світових ЗМІ, а агресивні і вкрай жорстокі дії Росії проти цивільного населення України розглядалися виключно викривлено, однобоко, з активними спробами звинуватити в усьому «українських неонацистів». Такі «відфільтровані» російською цензурою повідомлення подаються на тлі «видатних здобутків» російської економіки і «історичної визвольної місії» російської армії.

Досвід війни Росії проти України свідчить, що застосування Росією інформаційно-психологічної зброї у медіапросторі шляхом агресивного впливу на свідомість і підсвідомість здійснюється за наступними основними напрямками:

– забезпечення прийняття військово-політичним керівництвом України бажаних для Росії рішень і спонукання до виконання нав'язуваних політичних, економічних і воєнних кроків;

– підрив легітимності української політичної влади;

– підрив міжнародного авторитету України, створення її негативного іміджу з метою недопущення широкомасштабної військової, економічної та фінансової допомоги європейських країн та США;

– дестабілізація ситуації у цілому в Україні, провокування політичних протестів, соціальних конфліктів, підрив морально-психологічного стану українського населення;

– підрив обороноздатності України та боєздатності її Збройних Сил;

– підтримка дій внутрішніх деструктивних сил і колаборантів, спрямованих на знищення чи завдання шкоди українській державі і суспільству, у тому числі шляхом корумпування влади й політичної еліти;

– створення негативного образу українця шляхом розповсюдження фейків про «неонацизм», «бандерівців», діаметрально протилежне істинним подіям висвітлення військових злочинів російської армії;

– заміна соціально-культурної ідентичності всього населення України або його частини, нав'язування сумнівів стосовно національних цінностей та засад державотворення.

Таким чином, мережева війна – це війна нового покоління, якісно новий рівень міждержавного протиборства та воєнного мистецтва, форма геополітичного насильства з залученням великої кількості суб'єктів у комплекс різноманітних мереж, передусім інформаційних.

Основною ідеєю мережевих війн є інформаційний вплив на людину і суспільство з метою управління та регулювання суспільних процесів у глобальному масштабі.

Єлизавета ДОБРИКОВА,
студентка магістерського рівня кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Elizaveta DOBYKOVA,
master's student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Валентина ГОШОВСЬКА,*** *доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

РОЛЬ НАВИЧОК В АНТИКРИЗОВОМУ ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

THE ROLE OF SKILLS IN ANTI-CRISIS PUBLIC ADMINISTRATION IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION CHALLENGES

In this article we explore key soft skills for effective anti-crisis management and define those that are crucial in the field of public administration. We analyzed works of European and American researchers, explored their view on what characteristics a manager should have for successful crisis regulation and why.
Based on our research we defined three key soft skills a civil servant in modern Ukraine should have in order to resolve local and nation-wide crises efficiently and in the interests of the Ukrainian society and described why each of them is important in the current context.
Keywords: *soft skills, anti-crisis management, emotional intelligence.*

Актуальність полягає в тому, що під час війни сфера публічного управління вимагає від управлінців володіння необхідними навичками для ефективного антикризового регулювання.

Об'єктом дослідження є навички антикризового управління.

Завданням дослідження є визначення ключових навичок для ефективного антикризового публічного управління.

У сучасних українських реаліях, де кризи можуть виникати несподівано та мати значний вплив на цілі громади та території, публічним управлінцям необхідно мати відповідні навички, аби адекватно реагувати на такі ситуації та ефективно їх вирішувати.

Науковці, праці яких ми дослідили, основним критерієм успішного врегулювання кризи вважають емоційний інтелект управлінця. Чим він є більш розвиненим та адекватним, тим вища вірогідність що кризова ситуація буде врегульована успішно. Але емоційний інтелект це є комплексне поняття що передбачає набір якостей, або як їх ще називають м'яких навичок. Ми дослідили праці західних науковців та визначили найбільш вважливі навички для публічного управлінця.

Арон Маркс у своїй статті для Crisis Ready Institute визначив такі якості [1]:

Відвага. Кризові ситуацій іноді вимагають прийняття нестандартних та ризикових рішень.

Емпатичність та справедливість. Криза впливає по різному на кожну окрему особу. Для прийняття справедливих рішень управлінець має вміти розуміти позиції інших людей.

Витривалість та цілісність, аби витримувати напружені та складні ситуації.

Андре Братен, магістр філософії Університету Осло, ключовими навичками визначає [2]:

Комунікативність. Ефективне спілкування під час кризи має вирішальне значення. Управлінець має вміти доносити чіткі та лаконічні повідомлення своїм співробітникам, клієнтам, ЗМІ та громадськості.

Лідерство. Під час кризи управлінець має брати на себе відповідальність та вести за собою команду.

Рішучість. Кризові ситуації вимагають швидкого та обґрунтованого прийняття рішень.

Стратегічне мислення. Метод вирішення кризової ситуації має бути узгодженим зі стратегією організації.

Адаптивність. Будь-яка криза, навіть після того як вирішується, все одно змінює щось в діяльності організації. Тому управлінець має вміти адаптуватись до будь-яких нових реалій.

Співпраця. Криза не має вирішуватись однією особою. Всі, кого вона стосується мають приймати участь в її врегулюванні.

Адам Вольчак, Познанський Економічний Університет, аналогічно також визначає рішучість та лідерство як залог успіху у вирішенні кризової ситуації. [3]

Проаналізувавши позиції західних вчених щодо ключових м'яких навичок в антикризовій діяльності, можемо виокремити ті, що є ключовими для сучасного публічного управлінця в Україні:

Емпатичність та справедливість. Безумовно ті кризові ситуації, що трапляються в воєнний час можуть повністю трансформувати життя людей та громад. Рішення управлінців, мають бути справедливими по відношенню до постраждалих та враховувати їх інтереси.

Співпраця. В першу чергу з громадою. Публічному управлінцю це дозволить побачити ситуацію з різних сторін і відповідно прийняти оптимальне рішення.

Відвага та рішучість. Криза може вимагати прийняття нестандартних рішень, за які управлінець має бути готовий нести відповідальність.

Як ***висновок*** зазначимо, що м'які навички та особисті якості публічного управлінця мають ключовий вплив на процес вирішення не тільки кризових ситуацій, а й організацію робочого процесу загалом. Тому моральним обов'язком кожного управлінця є постійне вдосконалення свого емоційного інтелекту.

Список використаних джерел

1. Soft Skills Every Crisis Manager Needs For Maximum Effect. *Aaron Marks, Crisis Ready Institute*. 2020. URL: https://crisisreadyinstitute.com/the-8-necessary-soft-skills-of-a-crisis-manager/

2. Mastering Leadership in Crisis: 9 Essential Skills for Success. *Ole Andre Braten, LinkedIn*. 2023. URL: https://www.linkedin.com/pulse/mastering-leadership-crisis-9-essential-skills-success-braten/ (дата звернення 23.04.2024)

3. Soft Skills in Crisis Management. *Adam Walczak, LinkedIn*. 2019. URL: https://www.linkedin.com/pulse/soft-skills-crisis-management-adam-walczak/ (дата звернення 23.04.2024)

УДК 327(477)

Ірина ДУДКО,
доктор політичних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Іван СМОЛАНКА,
магістрант кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Iryna DUDKO,
Doctor of Political Sciences, Professor, Professor of the of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
http://orcid.org/0000-0002-8881-8274
Ivan SMOLANKA,
undergraduate student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

ЄВРОПАРЛАМЕНТ ЯК АКТОР МІЖНАРОДНОЇ ДИПЛОМАТІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

THE EUROPEAN PARLIAMENT AS AN ACTOR IN INTERNATIONAL DIPLOMACY: EXPERIENCE FOR UKRAINE

The activity of the Verkhovna Rada as an independent actor in foreign policy has intensified the attention of scholars to the study of the problems of international parliamentary diplomacy, where the European Parliament may be accepted as a special example of such activity because of its experience in diplomatic sphere. Thus, the European Parliament has accumulated a significant arsenal of forms and directions of activity in the system of international relations with due regard to the wide and diverse competence of this structure in the system in international relations of the EU. The article is focused on the main directions of the foreign policy of the European Parliament, the definition of the mechanisms of interaction between the European Parliament and the executive structures of the EU, realization of such specific forms of its activity, as election observation, mediation and capacity building abroad – as trends that are of particular importance for the improvement of international diplomacy of the Verkhovna Rada of Ukraine.
Keywords: *European Parliament, international diplomacy, experience for Ukraine.*

За останні десятиліття парламентська дипломатія набула високої ваги, стала більш структурованими та значимою; винайшла нові формати своєї реалізації. Доведеним фактором є, що парламентська дипломатія створює можливості унікального майданчика для обговорення ключових проблем міжнародного характеру, які постають перед країнами. Навіть попри те, що здебільшого рішення міжнародних парламентських організацій носять рекомендаційний характер, вони є політичними деклараціями авторитетних інституцій, які мають потужне моральне навантаження та стимулюють уряди країн вживати ті чи інші кроки. Як приклад – парламентська дипломатія Верховної Ради України від початку широкомасштабної агресії Росії, коли активність парламенту на міжнародній арені відіграла надзвичайно позитивну роль на створення міжнародної коаліції на протидію агресору [1].

Діяльність Верховної Ради в якості самостійного актора міжнародних відносин активізувала увагу науковців до дослідження проблем міжнародного парламентаризму, де спеціальної уваги – в якості прикладу кращих практик міжнародної парламентської дипломатії – заслуговує діяльність Європарламенту. Так, Європейський парламент накопичив значний арсенал форм і напрямів діяльності в системі міжнародних відносин, що зумовлюється широкою та різноманітною компетенцією даної структури в системі зовнішньої політики ЄС.

Дослідники звертають увагу, зокрема, на діапазоні міжнародної дипломатії Європарламенту, який зумовлюється як формальними повноваженнями на затвердження міжнародних угод та законодавства Європейського Союзу у сфері зовнішньої політики, так і консультативною роллю

Європейського парламенту з виконавчими структурами ЄС щодо окремих аспектів спільної зовнішньої та безпекової політики (СЗБП), а також спільної політики безпеки та оборони ЄС (СПБО). Суб'єктність зовнішньополітичної діяльності ЄС пов'язується при цьому з діяльністю таких структур Європейського парламенту, як постійні комітети, підкомітети, міжпарламентські делегації, робочі групи, індивідуальні члени, хоча спеціальна вагома роль в цьому плані, безсумнівно, належить й Президенту Європарламенту [2].

В колі уваги дослідників й напрями реалізації дипломатичної діяльності Європейського парламенту, до найбільш показових прикладів якої відносять:

– парламентські візити та інші місії за межами ЄС, які здійснюються як структурними об'єднаннями, так і Президентом Європарламенту;
– візити офіційних делегацій;
– індивідуальні візити депутатів Європарламенту до третіх країн;
– візити делегацій політичних груп, інше [2].

Не менш важливу роль, як показує практика, відіграє й співпраця Європарламенту з виконавчою владою ЄС з питань парламентської дипломатії. Лісабонська угода (2007) як конституційний договір Європейського Союзу спеціально визнав значення посиленої комунікації та співробітництва між Верховним представником ЄС із закордонних справ та політики безпеки / Віце-президентом Європейської комісії та Радою ЄС, з одного боку, та Парламентом, з іншого, що полягає у доступі спеціальних комітетів Європарламенту до конфіденційної інформації щодо СЗБП та СПБО; обміні думками з главами місій, главами делегацій та іншими високопосадовцями ЄС під час засідань парламентських комітетів та слухань; звітуванні Верховного представника перед Парламентом про поточний стан справ щодо СЗБП/СПБО. Додатковим напрямом відповідної взаємодії Європарламенту зі структурами ЄС є взаємодоповнюваність співпраці парламентської та виконавчої дипломатії ЄС (між депутатами Європарламенту та дипломатами Євросоюзу) з метою синхронізації їх дій для просування цілей і політики ЄС [3].

Окремим визнаним напрямом міжнародної дипломатії Європарламенту на який звертається увага в наукових джерелах в аспекті співпраці з виконавчою владою ЄС, – є спостереження за виборами, медіація, розбудова спроможності парламентської діяльності за кордоном.

Європейський парламент є міжнародно визнаним суб›єктом спостереження за виборами. Парламентські делегації зі спостереження за виборами входять або до складу місій ЄС зі спостереження за виборами (МСВ), або до міжнародних місій зі спостереження за виборами (ММСВ). Європейський парламент щороку відправляє 10-12 короткострокових делегацій для спостереження за виборами до країн, що не входять до ЄС. Такі делегації можуть також приєднуватися до поточних довгострокових місій, які розгортаються на прохання місцевої влади.

Однією з нових сфер парламентської дипломатії, в якій Європарламент стає все більш активним, є медіація конфліктів. У своїй резолюції від березня 2019 року щодо розбудови потенціалу ЄС у сфері запобігання конфліктам та посередництва Європарламент рекомендує розширити дії ЄС у зазначеній сфері через посилення відповідної інституційної спроможності ЄС. Наприклад, він пропонує Європейській службі зовнішніх справ та служби Комісії, що займаються зовнішньою діяльністю, представляти щорічний звіт Парламенту щодо прогресу, досягнутому у виконанні політичних зобов›язань ЄС у цій сфері.

Європейський Парламент надає також технічну допомогу та допомогу з розбудови потенціалу парламентам у третіх країнах з метою зміцнення їхньої інституційної спроможності та підтримки демократії загалом у світі. Ця діяльність ґрунтується на пріоритетах, визначених Групою підтримки демократії та координації виборів Європарламенту та рекомендацій Місії зі спостереження за виборами ЄС. У цьому виді діяльності беруть участь парламентарі та співробітники Європейського парламенту та парламентів країн-партнерів [3].

Узагальнення напрямів діяльності Європарламенту у сфері зовнішньої політики ЄС підтверджує, таким чином, значний потенціал міжнародної дипломатії як безпосередньо парламентської структури Європейського Союзу, так і міжнародного парламентаризму в цілому. Для України це набуває особливого значення з урахуванням можливого вдосконалення міжнародної діяльності Верховної Ради України в умовах воєнного стану і повоєнної відбудови країни. Якщо Верховна Рада України активно виявила себе по основним (характерним для Європарламенту) напрямам зовнішньополітичної активності, то питання взаємодії ВР України з виконавчою владою

країни або участь депутатів ВР України у процесах спостереження за виборами, медіації, розбудові спроможності парламентаризму за кордоном потребують розвитку додаткових тенденцій відповідної діяльності. Врахування досвіду в цьому плані Європарламенту може слугувати не тільки зростанню міжнародного авторитету України, а й найбільш ефективному розв›язанню завдань, пов›язаних з підримкою країни та її інтересів на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Дудко І. До питання про дипломатію і міжнародні зв'язки Верховної Ради України в умовах широкомасштабної агресії РФ. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2022. № 42. С. 202-219.

2. Parliamentary Cooperation and Diplomacy in EU External Relations. An Essential Companion / Edited by Kolja Raube, Meltem Müftüler-Baç and Jan Wouters. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2019. URL: https://www.e-elgar.com/shop/gbp/parliamentary-cooperation-and-diplomacy-in-eu-external-relations-9781786438843.html

3. Connecting parliamentary and executive diplomacy at EU and Member State level. European Parliament. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/ etudes/BRIE/2019/642211/EPRS_BRI(2019)642211_EN.pdf

УДК 321.7:005.334(477)»364»

Олена КІНДРАТЕЦЬ,
професор кафедри політології Запорізького національного університету

Olena KINDRATETS,
Professor of the Department of Political Science of the Zaporizhzhia National University
http://orcid.org/0000-0001-9786-227X

ЗАГРОЗИ ДЕМОКРАТІЇ У ВОЄННИЙ ЧАС

THREATS TO DEMOCRACY IN WARTIME

The author notes that democracy in Ukraine was not consolidated before the war. Russia's war against Ukraine coincided with the process of increasing the number of authoritarian countries in the world. This process is called the process of destruction of democracy, retreat from democratic values. The reasons for the destruction of democracy are different in different countries, war is one of them. It is noted that democracy with defects passes the greatest test.
It is noted that Ukrainians showed resilience not only in protecting their country from the aggressor, but also in protecting democracy. If in the first year of the full-scale war, the indicators of democratic society worsened, this was evidenced by the tendency towards authoritarianism, which was revealed by sociological surveys. The next year, studies showed an improvement in indicators.
Keywords: *democracy, consolidated democracy, war, threats to democracy.*

Політичний режим в Україні до війни не вважався розвиненою демократією (консолідованою). Війна Росії проти України співпала з процесом збільшенням кількості авторитарних країн в світі. Цей процес називають процесом згортанням демократії, відступом від демократичних цінностей [1].

Дослідники згортання демократії відмічають, що воно відбувається в різних країнах по-різному. Часом ніби то демократичні лідери поступово відходять від демократії, повільно і непомітно. Це проявляється через готовність обмежити свободи опонентів, у тому числі ЗМІ; використання демократичної риторики як відволікання від антидемократичних практик, як прояв прихованого авторитаризму тощо [1, с.172].

Поміж причин відступу від демократії війна займає особливе місце. Оскільки війна вимагає єдності суспільства, подолання внутрішніх суперечностей, то певні обмеження прав і свобод знаходять виправдання. Однак, влада, яка схильна до авторитарних методів управління, може це використати для усунення політичної конкуренції, обмеження прав опозиції, уникнення обговорення болючих проблем – по суті відмовитися від багатьох принципів та цінностей демократії. Такі дії влади можуть тривалий час не помічатися, або свідомо ігноруватися суспільством, якщо не сформована усвідомлена потреба демократії, відсутня демократична культура, або ж причиною є особливий психологічний стан, який зумовлений існуванням постійної небезпеки, загрози життю, що змушує людей шукати порятунку в єднанні. Згортання демократії сприймається як прояв сили, «сильної руки», потреба в цьому фіксуються соціологами зазвичай в періоди соціально-економічних, політичних негараздів.

Нині триває боротьба між демократичними та авторитарним світом. У багатьох демократичних країнах є своє власне протистояння прихильників авторитаризму та демократії. Нині в ЄС доволі багато виборців готові віддати свої голоси за праворадикальні популістські партії. Це виклик для демократії.

Російсько-українська війна є часом випробувань для держави, суспільства, людей. Вона випробовує на стійкість і демократію. В час війни найважче відстояти демократичні цінності.

Дослідження стану демократії в Україні показали, що війна впливає на демократію, але цей вплив мінливий. За результати соціологічного опитування, влітку 2022 році, в умовах першого року війни погляди українців більше тяжіли до автократії, аніж до демократичного режиму. Більшість респондентів, опитаних Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС), підтримували ідею сильного лідера з широкими повноваженнями, цензуру та заборону політичних сил, які становлять загрозу безпеці держави. Так, 58% респондентів відповіли, що для України в умовах війни важливіше мати сильного лідера. А пріоритет демократії віддали лише 14% опитаних. 79% опитаних громадян підтримували перевищення президентом закріплених у Конституції повноважень, якщо це в інтересах оборони країни. Вважали, що

президент має неофіційне право втручатися у роботу парламенту та уряду, якщо це посилює оборону країни. Збереження політичної конкуренції підтримали лише 32% опитаних [2].

У травні 2023 року 94 відсотки українців вважали, що важливо, щоб Україна стала повноцінно функціонуючою демократією, без статистично значущої різниці між регіонами (Захід, Центр/Північ, Південь і Схід). Для порівняння, відповідаючи на те саме питання в грудні 2021 року, лише 76 відсотків українців сказали, що «важливо» або «дуже важливо», щоб Україна стала повноцінно функціонуючою демократією [3].

У звіті Freedom House «Країни перехідного періоду 2024» (Nations in Transit 2024) відмічається, що протягом 2023 року Україна покращила показники демократії серед 29 країн Центральної Європи та Центральної Азії, попри продовження повномасштабного вторгнення Росії та на тлі загального погіршення рівня демократичного врядування в регіоні протягом останніх 20 років поспіль.
[4]. Найбільші випробування демократія проходить в тих країнах, в яких вона є дефектною. На момент початку повномасштабної війни в Україні. були певні відступи від демократії. Вони стосувалися ставлення влади до опозиції, свободи слова, судової системи.

Ще однією серйозною загрозою для демократії є поява нових груп в суспільстві з моменту початку війни. В. Потапенко та І. Павленко, відмічають, що експерти виділяють щонайменше чотири групи: учасники війни та активно задіяні в допомозі армії; потерпілі від військових дій; внутрішньо переміщені особи; біженці до інших країн. Усередині цих груп також є поділи. Найсуттєвіші стосуються ставлення до війни («одні воюють – інші наживаються на війні») та країни («одні ідентифікують себе з Україною – інші розраховують залишитися за кордоном чи емігрувати після скасування воєнного стану») [5с.93].

Зростання ксенофобії, яке виявляють соціологічні дослідження, може привести до утисків, порушення прав через підозри до тих, які не воювали, тих, хто перебував за кордоном. Ці підозри та негативні почуття можуть бути наслідком ІПСО. Війна приводить до радикалізації через соціально-психологічні причини. Психологічні травми, депривації, депресії це той фон, на якому формується «демократія воєнного часу». Завдання політологів, політичних психологів, соціологів не тільки виявити загрози демократії, а і запропонувати шляхи побудови стійкої демократії.

Список використаних джерел

1. Ткач О. Згортання демократії як небезпека повернення до авторитаризму. Political Studies. 2021. №2. С.170 -185.

2. Українці хочуть сильну руку, лише 14% за демократію: протверезіння від КМІС. 18 серпня, 2022. URL: https://zaborona.com/ukrayinczi-hochut-sylnu-ruku-lyshe-14-za-demokratiyu-protverezinnya-vid-kmis/ (дата звернення 11.04.2024).

3. Підтримка Україною НАТО та запит на інклюзивну демократію досягають рекордно високих рівні. URL: https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1255&page=1 (дата звернення 06.04.2024).

4. Україна торік покращила показник демократії – Freedom House URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3851241-ukraina-pokrasila-pokaznik-demokratii-torik-freedom-house.html (дата звернення 05.04.2024).

5. Потапенко В., Павленко І. Внутрішньополітичні загрози під час війни та у повоєнний час: пошук шляхів мінімізації. Політичні дослідження. 2023. № 2. С. 87-102. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2023/12/4-Viacheslav-Potapenko.pdf (дата звернення 16.04.2024).

УДК 327.65

Ольга КРАВЧУК,
кандидат політичних наук, доцент кафедри психології, філософії, соціально-гуманітарних дисциплін Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

Olga KRAVCHUK,
Candidate of Political Sciences, Associate Professor of the Department of Psychology, Philosophy, Social and Humanitarian disciplines, Admiral Makarov National Shipbuilding University
https//orcid.org/0000-0001-7802-1934

ПОЛІТИЧНА БЕЗПЕКА В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ У ПОВОЄННИЙ ЧАС

POLITICAL SECURITY IN PUBLIC ADMINISTRATION: PRIORITY AREAS IN THE POST-WAR PERIOD

The article examines important aspects of ensuring political stability in the period after wars. The authors analyse the priority areas of action in the field of public administration aimed at strengthening political security. The main focus is on such aspects as: assessing the role of state institutions in ensuring stability and conflict resolution, analysing the impact of external factors on the political situation in the country after the war, analysing the impact of cultural processes on the stability of the political environment, studying the relationship between economic development and political security, and considering the role of the public in strengthening democracy and preventing conflicts. The article provides a systematic view of the problem of political security in the context of public administration in the post-war period, highlighting the key areas of action to achieve stability and development in the modern world.
Keywords: *political security, public administration, demographic situation, national interests, competence.*

Сьогодні Україна знаходиться в центрі радикальних геополітичних та регіональних подій. З метою того, щоб Україна в повоєнний час стала активним учасником інтеграційних, загальносвітових процесів, не втратила потенціал, ресурси у всіх областях життєдіяльності, має відбутися соціальна еволюція системи публічного управління країни. Зокрема, ми будемо говорить про публічне управління в політичній безпеці, як процес системного спрогнозованого впливу та контролю, професійного кадрового підбору, який передбачає методи реалізації певної мети в системі політичної безпеки держави. Адже, саме політична безпека як стійкість політичної системи, яка представляє інтереси основних соціальних груп, забезпечує соціально-політичну стабільність суспільства, відсутність в ньому соціальних та політичних конфліктів, реалізується через практичну діяльність структур державного управління.

Метаморфози, що відбуваються у сучасному українському суспільстві, значно актуалізують проблему публічного управління політичною безпекою країни. Публічне регулювання забезпечення політичної безпеки має актуалізуватися в розробці механізмів стабільності в суспільстві, до того рівня, коли можна буде з впевненістю говорити, що українське суспільство сьогодні – це система, що здатна до самоорганізації та саморозвитку. Адже публічне управління стимулює суспільний інтерес, що виражається в пріоритетності прав свобод громадян в правовій демократичній державі. Відповідно до цього, публічне управління направлене на регулювання певних суспільних взаємовідносин.

Отже, говорячи про головні напрямки забезпечення політичної безпеки інструментарієм публічного управління, ми маємо розуміти, що особливо необхідною є соціально орієнтована політика, яка б забезпечила повноцінний доступ громадян до системи духовних цінностей, так як саме це є базою забезпечення економічної та соціальної безпеки держави в умовах інформаційного суспільства. Сьогодні мають актуалізуватися, зайняти провідне місце в національному політичному процесі заходи з підвищення інтелектуальних, комунікаційних можливостей, освітнього рівня населення, з ефективності культурних зв'язків. Для ефективного регулювання політичної безпеки, значну роль відіграє система освіти, яка приділяє увагу комплексному розвитку здібностей громадян, навикам інноваційної діяльності, високій адаптивності до постійних побутових, соціальних, політичних змін, осмисленню глобальних проблем. Саме комплексний вираз інтересів таких

членів суспільства буде ефективним для розбудови держави, а громадянська компетентність буде стимулювати до участі розробки суспільно важливих рішень в повоєнний час.

Тому, другим пріоритетом змін в сфері політичної безпеки логічно виступають національні інтереси, які є детермінантами у стратегії розвитку держави і в галузі національної безпеки.

До важливих напрямів післявоєнного часу має належати й демографічна складова системи безпеки України є однією з її найсуттєвіших сучасних проблем. За часи війни загинуло кілька тисячі військових та цивільних, значна кількість жінок з дітьми змушені були евакуюватись.

З метою створення сприятливих умов для розвитку суспільства після війни та збереження та зміцнення людського капіталу країни мають бути впроваджені наступні заходи.

1. Стимулювання народжуваності: впровадження державних програм підтримки сімей з дітьми, таких як допомога у вигляді грошових виплат, податкові пільги, безкоштовна або доступна за зниженою ціною медична допомога для вагітних жінок, пологові будинки тощо. Це може стимулювати збільшення народжуваності і підтримувати сім›ї з дітьми.

2. Розвиток освіти та доступу до здоров'я: забезпечення доступу до якісної медичної допомоги, вакцинацій, а також розвиток освітніх програм щодо здорового способу життя і планування сім'ї. Збільшення освітнього рівня населення може позитивно вплинути на демографічні показники.

3. Стабілізація економіки та забезпечення робочих місць: послідовне відновлення економіки країни та створення нових робочих місць може збільшити життєздатність населення та зменшити міграцію.

4. Інфраструктурні проекти: розвиток інфраструктури, таких як житлове будівництво, транспортні засоби, комунікації, підвищення якості життя, сприяють збереженню населення та привертають молоде покоління.

5. Підтримка вразливих груп населення: звернення уваги на особливі потреби вразливих груп населення, таких як ветерани війни, сироти, люди з інвалідністю тощо. Соціальна підтримка цих груп може вплинути на загальні демографічні показники країни.

Таким чином, ступінь ефективності публічного управління в політичній безпеці прямо пропорційний рівню безпеки країни, адже безпека характеризується загостренням протиріч в різних сферах, зниженням рівня культури та іншими суспільними показниками, що свідчать про гостру необхідність підвищення ефективності публічного управління та організуючої ролі влади.

Забезпечення політичної безпеки засобами публічного управління є важливим завданням у сучасному світі. Деякі з основних тенденцій покращення цього процесу можуть включати такі зміни:

1. Технологічні інновації: використання сучасних технологій, таких як штучний інтелект, аналітика даних, та системи кібербезпеки, допомагає підвищити ефективність моніторингу політичної діяльності, виявлення загроз і реагування на них.

2. Прозорість і відкритість: розвиток механізмів публічної звітності та доступу до інформації сприяє збільшенню прозорості управління і зниженню ризиків корупції та маніпуляцій.

3. Системна координація: Впровадження механізмів міжвідомчої та міжсекторальної координації дозволяє ефективніше реагувати на виклики політичної безпеки, такі як тероризм, кіберзагрози або дезінформація.

4. Навчання та розвиток кадрів: інвестування у підвищення кваліфікації державних службовців та кадрів у сфері безпеки сприяє покращенню їхніх знань і навичок у сфері аналізу та прогнозування політичних ризиків.

Список використаних джерел

1. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23.03.2000 р. № 1602-III : станом на 2 груд. 2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text (дата звернення: 19.01.2024).

2. Аналіз поняття «Аналіз». Сучасні технології у промисловому виробництві : Матеріали науково-техн. конф. викл., співробітників, аспірантів і студентів ф-ту техн. систем та енергоефект. технологій (Суми, 23 – 26 квіт. 2013 р.), м. Суми, 23 квіт. 2013 р. Суми, 2013. С. 181–182. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/30862/1/521556.pdf.

3. Писаревський І., Нохріна Л., Познякова О. Менеджмент організацій: навч. посіб. Харків : ХНАМГ, 2008. 133 с. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/11320341.pdf.

4. Сутність поняття „стратегія» та його відмінності від тактики й оперативних дій / Д.А. Ломоносов // Економічні інновації: Зб. наук. пр. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2011. – Вип. 45. – С. 156-160. URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/67073

УДК 351

Валентина КУДРИЦЬКА,
магістрантка ОП Публічне управління та адміністрування Білоцерківського національного аграрного університету

Valentyna KUDRYTSKA,
Master's student in Public Administration and Administration at Bila Tserkva National Agrarian University.

Науковий керівник: ***Юлія ГРИНЧУК,*** *доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри Білоцерківського національного аграрного університету*

СОЦІАЛЬНА СТРАТЕГІЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ: РЕІНТЕГРАЦІЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ТА ПІДТРИМКА ПОСТРАЖДАЛИХ

SOCIAL STRATEGY FOR THE POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE: REINTEGRATION OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS AND SUPPORT FOR VICTIMS

The study is devoted to the social strategy for the post-war recovery of Ukraine, taking into account the reintegration of internally displaced persons (IDPs) and support for victims. By analyzing the social needs and challenges faced by post-war society, the study identifies key aspects of the strategy, such as housing, education, health care, employment and psychological support. Because of this, the study offers specific recommendations to the government, the public and international partners in order to successfully restore and stabilize society.
Keywords: *post-war, reconstruction, Ukraine, reintegration, support.*

Післявоєнне відновлення України становить величезний виклик для суспільства, Уряду та міжнародних організацій. Згідно дворічного звіту Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні, внаслідок повномасштабного вторгнення рф в Україні загинули щонайменше 10 582 цивільні особи, а 19 875 було поранено (загальні втрати серед цивільних осіб – 30 457 осіб). Протягом цього дворічного періоду нападиз застосуванням зброї вибухової дії пошкодили або зруйнували 1 072 закладів освіти та 465 медичних закладів [1].

В Україні було близько 1,5 млн українців, зареєстрованих як внутрішньо переміщені особи (ВПО) до повномасштабного вторгнення росії. Після лютого 2022 року їхня кількість різко зросла, хоча оцінки щодо загальної кількості ВПО в Україні різняться. За даними Міжнародної організації з міграції (МОМ), станом на кінець 2022 року 5,9 млн українців були ВПО після піку 8,0 млн у травні 2022 року. Водночас, Мінсоцполітики повідомило, що станом на кінець 2022 року кількість українців, зареєстрованих як ВПО, становила 4,9 млн осіб, із яких 3,5 млн стали ВПО після 24 лютого. У своєму звіті за травень 2023 року МОМ оцінила кількість ВПО в 5,1 млн українців, наблизившись до кількості офіційно зареєстрованих ВПО [2].

Незважаючи на триваючий військовий конфлікт, виходячи з вищесказаних даних, маємо розуміння, що вже зараз перед нами стоїть завдання розробити та впровадити ефективну стратегію післявоєнного відновлення, задля **реінтеграції внутрішньо переміщених осіб та підтримки постраждалих** під час війни. Стратегія – це загальний, недеталізований план, що охоплює довготривалий проміжок часу та спрямований на досягнення важливої мети. Отже, соціальна стратегія – це план, який спрямований на покращення якості життя громадян, забезпечення соціальної справедливості, захист прав та підтримка вразливих груп населення, до яких зокрема відноситься постраждалі внаслідок бойових дій та ВПО.

Для планування стратегії щодо реінтеграції ВПО та постраждалих осіб, необхідно провести аналіз їхніх поточних потреб і очікувань. Цей аналіз повинен включати як кількісні показники (наприклад, кількість людей, які потребують допомоги), так і якісні аспекти (наприклад, основні потреби, ступінь задоволення потреб, пріоритетні напрямки дій). Зокрема, необхідно розробити систему надання комплексної підтримки ВПО, яка враховуватиме усі аспекти необхідної допомоги та буде охоплювали не лише матеріальні потреби, а й професійні та соціальні, а також враховували плани ВПО на майбутнє, включаючи їхню інтеграцію у місцеві спільноти.

Отже, головними завданнями майбутньої соціальної стратегії повинні бути:

Налагодження взаємодії з урядами країн-реципієнтів щодо розроблення планів репатріації українських біженців війни [3].

Створення сприятливих умов для громадян України, які хочуть повернутися або залишитися в країні, включаючи поліпшення соціально-економічного та інфраструктурного середовища.

Забезпечення працевлаштування та професійного навчання для внутрішньо переміщених осіб. Важливим аспектом інтеграції цих осіб є їх здатність знайти роботу та отримати освіту, яка дозволить їм жити в місцевій громаді.

Реабілітація та психологічна підтримка постраждалих осіб, які можуть відчувати психологічні та емоційні наслідки війни. Це може включати доступ до консультування та психотерапії для допомоги їм впоратися з травмами.

На сьогоднішній день для поліпшення реінтеграції ВПО та надання допомоги постраждалим було прийнято значну кількість нормативних актів, які регулярно оновлюються та доповнюються відповідно до змін у країні. Додатково, Уряд України 7 квітня 2023 року затвердив Стратегію державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та визначив відповідний операційний план на 2023–2025 роки. Дана стратегія спрямована на підтримку ВПО, охоплюючи реагування на виклики внутрішнього переміщення, безпечну евакуацію з небезпечних районів, адаптацію на новому місці проживання, їх інтеграцію та розвиток на новому місці, а також підтримку безпечного повернення до покинутого місця проживання та реінтеграцію [4].

Держава створює умови для повернення громадян до місць, звідки вони вимушено виїхали через війну. Проте, рішення про повернення має бути зроблено громадянами самостійно. Це повинен бути природний процес, який може бути підтриманий державою шляхом зацікавлення та створенням сприятливих умов, але не шляхом примусу. Держава також має надати постраждалим громадянам підтримку та допомогу для успішної реінтеграції, включаючи реабілітаційні, освітні, трудові та медичні послуги, а також можливості для отримання житла та забезпечення засобами до існування.

Список використаних джерел

1. Організація Об›єднаних Націй Україна. Дворічний звіт. Захист цивільних осіб: вплив бойових дій на цивільних з 24 лютого 2022 року URL: https://ukraine.un.org/sites/default/files/2024-02/22%20Feb%202024%20Protection%20of%20Civilians_impact%20of%20hostilites%20on%20civilians%20since%2024%20Feb%202022_HRMMU%20report_UKR.pdf

2. Міністерство соціальної політики (веб-сайт). URL: https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html

3. Національний інститут стратегічних досліджень. Оновлення стратегії людського розвитку: аспект репатріації біженців війни URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/onovlennya-stratehiyi-lyudskoho-rozvytku-aspekt-repatriatsiyi-bizhentsiv

4. Про схвалення Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 07.04.2023 р. № 312-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/312-2023-р#Text

УДК 328.132.7

Єлизавета КУЛІКОВА,
студентка другого курсу магістратури кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yelyzaveta KULIKOVA,
first-year master's student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Володимир ДЗЕГА,*** *доктор філософії у галузі публічного управління та адміністрування, асистент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ВИКЛИКИ ЄС У ФОРМУВАННІ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ ТА ЇХ ВПЛИВУ НА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

CHALLENGES FOR THE EU IN SHAPING POLITICAL INSTITUTIONS AND THEIR IMPACT ON CIVIL SOCIETY

The relevance of the work lies in the formation of strong cooperation and the effectiveness of the mechanisms of the EU institutions that influence the formation of public opinion. This promotes innovation, provides specific coverage of EU events, and allows for a guiding role and informed participation in the debate.
Proposals, which should reflect the community position, i.e. the interests of the community, are inevitably modified to take into account different national opinions, until in many cases only the «lowest common denominator» remains.
The EU has exclusive competence to enter into international agreements in certain areas, for example, when the agreement may affect, directly or indirectly, the EU's common rules or when it is necessary to assist the EU in the exercise of its internal competence.
Keywords: *civil society, political process, European institutions.*

Уряди, від місцевого до центрального рівня, все частіше висловлюють свою готовність залучати громадянське суспільство, що вважається необхідним для вирішення сучасних суспільних проблем.

Історичний досвід переконує, що без поділу влади створити ефективний та дієвий механізм державного управління неможливо [2, с.121]

Нинішні відносини між державою та громадянським суспільством у Європі є цікавими та історично своєрідними. Щоб зрозуміти сучасні відносини між державою та громадянським суспільством, цікаво переглянути концептуалізацію громадянського суспільства Токвілем у світлі сучасних подій. Ідея токвіліанської думки полягає в тому, що громадянське суспільство слід розглядати як «саморегульований всесвіт добровільних асоціацій, які прагнуть захистити себе від втручання держави в права і свободи».

У сферах, де ЄС прийняв конкретні загальні правила, наприклад, щодо митниці, держави-члени більше не можуть підписувати угоди з країнами, що не входять до ЄС, які впливають на ці правила. У цьому випадку ЄС також має виключну компетенцію і діє від імені всіх держав-членів.

ЄС також може підписувати міжнародні угоди у сферах, де компетенція поділяється з державами-членами, наприклад, у закордонних справах.

Основне завдання політичних прав полягає в тому, що вони визначають правове становище особи в системі суспільних відносин, які виникають у процесі здійснення державної влади. Найбільш широким колом політичних прав і свобод наділяються тільки громадяни [3, с.60]

Різноманітне бачення в ЄС сучасного громадянського суспільства, що постійно розвивається є логічним наслідком нових підходів до врядування. Але ця різноманітна ситуація також піднімає багато питань щодо нової ролі уряду та нового типу цивілізованості, який має з›явитися або який ми хочемо бачити. З огляду на риторику багатьох осіб, які приймають рішення, громадянське суспільство виходить на перший план у європейських публічних дебатах. Це відродження дискурсу

на користь громадянського суспільства супроводжується цілою низкою модних слів: соціальна відповідальність, громадянськість, велике суспільство, активація, участь, горизонталізація тощо.

У Франції найчастіше встановлюється еквівалентність між «громадянським суспільством» та неурядовими організаціями, тоді як у Сполучених Штатах чи Канаді профспілки, компанії та консалтингові фірми є частиною «громадянського суспільства»

Наприклад, ініціативи «згори донизу», спрямовані на відновлення громадянського суспільства, не обов›язково йдуть врозріз з ініціативами «знизу-вгору». Національні стратегічні програми, такі як «Велике суспільство» в Англії, дійсно заохочують ці ініціативи, але вони залишають багато простору для представництва «знизу». Продовольчі банки, асоціації добровільної допомоги, місцеві проекти з безпеки – всі ці ініціативи об›єднує те, що вони більше орієнтовані на проблеми, ніж ідеологічно мотивовані, що вони залучають суб›єктів з різними «ідентичностями» і що вони мають гнучкі форми організації. В умовах посилення громадської жорсткої економії та розквіту «глокального» ландшафту з›являється широкий спектр місцевих соціальних інновацій, які визначають нові громадянські обов›язки, але по-новому та по-іншому порівняно з традиційними організаціями

Висновок

Залучення громадянського суспільства є частиною культури участі, яка зміцнюється демократичність прийняття рішень у сфері безпеки. Експертиза і незалежні інтереси громадянського суспільства утворюють противагу політиці, уряд, надаючи особам, які приймають рішення, ширший спектр точок зору, альтернативна інформація та ідеї. Проте активність громадянського суспільства – ні завжди демократичний або представляє потреби чи інтереси населення та не призводить автоматично до ефективного контролю.

Для України громадянське суспільство грає важливу роль у формуванні демократичної та розвиненої країни. Воно сприяє активізації громадянської участі, захисту прав людини, підтримці громадських ініціатив, розвитку громадянського суспільства та позитивній трансформації суспільства в цілому. Такі організації, як громадські об›єднання, неприбуткові організації та активні громадяни, відіграють ключову роль у побудові вільного й справедливого суспільства.

Наслідування прикладів та механізмів ЄС допоможе сформувати більшу чіткість та розмежованість прав та обов’язків політичних інститутів та формування позитивної думки громадян до держави.

Список використаних джерел

1. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього: монографія / авт. кол. Л. Г. Комаха, І. В. Алєксєєнко, В. А. Гошовська та ін.; за заг. ред. Л. Г. Комахи, І. В. Алєксєєнко. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2022. 976 с

2. Парламентаризм : підручник / В. А. Гошовська [та ін.]. – Київ : НАДУ, 2016. 672 с.

3. Права людини та громадянське суспільство : навч. посібн. для студ. вищих навч. закладів / Б. В. Бабін, А. В. Ковбан. – Одеса : Фенікс, 2014. 320 с.

УДК 35.071.2

Дмитро ЛЕЩЕНКО,
фахівець 1 кадегорії АТ «АНТОНОВ»

Dmytro LESHCHENKO
1st category specialist of JSC «ANTONOV»

ПРЕДСТАВНИЦЬКА ДЕМОКРАТІЯ ЯК ФОРМА НАРОДОВЛАДДЯ В УКРАЇНІ

REPRESENTATIVE DEMOCRACY AS A FORM OF PEOPLE'S POWER IN UKRAINE

This work examines the conceptual foundations of the formation of representative democracy. In particular, the history of its formation, the evolution of the institution, as well as the concepts and signs of representative democracy are highlighted.
This work also analyzes the features of representative democracy as a form of people's government. In addition, the main bodies in Ukraine that characterize this form of democracy are considered.
It was determined that the implementation of democracy, its structuring and provision of legal mechanisms is one of the central problems in the field of constitutional law.
Keywords: *democracy, representative democracy, institution, history, conception.*

Конституція України внесла значний внесок у теорію демократії, встановивши у своїй преамбулі принцип «вся влада належить народу», який ідеологічно відображає суть демократичних принципів в нашій країні. Десятирічний період національного будівництва служить яскравим прикладом потенціалу громадян, які здійснюють політичне лідерство в суспільстві. Цей період підтвердив, що без активної участі народу неможливо мати правову та демократичну державу.

Реалізація демократії та розроблення правових механізмів є ключовим питанням, яке постає серед науковців в галузі конституційного права. Вивчаючи дану проблематику слід аналізувати різні її аспекти: політичні, соціально-економічні, правові, моральні, психологічні та інші. Так як такий підхід надасть можливість дослідити настрої населення, готовність брати на себе відповідальність у питаннях, що є загальнодержавними та місцевими, продемонструвати значення державних та громадських установ у формуванні внутрішньої потреби активної участі в суспільно-політичному житті.

Україна – молода демократія, яка продовжує розвиватися та вдосконалюватися. Аналіз та оцінка ефективності представницької демократії, її принципів і механізмів, мають вирішальне значення для формування майбутньої системи державного управління.

Історія становлення та еволюції інституту представницької демократії ілюструє поступовий перехід від античних форм самоврядування до сучасних представницьких систем. Цей процес супроводжувався появою нових форм представництва, методів виборів та законодавчих процедур, спрямованих на ефективне відображення волі громадян у державних установах. Початки ідеї представницької демократії мають свої корені у давньогрецьких Афінах та Римській республіці. З плином часу цей принцип поширився на період середньовіччя та Відродження, а згодом став невід›ємною частиною сучасних конституційних систем.

Еволюція інституту представницької демократії була обумовлена розвитком політичних теорій, проведенням реформ та соціокультурними змінами [1]. Суттєвим кроком було формування парламентської системи у різних країнах, де роль представників народу стала ключовою. У зв'язку з тим у наш час з'явилися нові виклики, такі як глобалізація та інформаційна революція, які впливають на функціонування представницької демократії.

Сучасний інститут представницької демократії характеризується бажанням забезпечити громадянську владу через виборчі процеси, рівноправ›я та захист прав меншин. Історія його розвитку свідчить про постійні зусилля суспільства адаптуватися до змін, зокрема для забезпечення ефективності та легітимності представницької системи у сучасному світі [2].

Представницька демократія, визначається як форма управління, де громадяни обирають представників для здійснення прийняття рішень від їх імені. Ця система характеризується наявністю виборчого процесу, участю громадян у формі голосування, створенням представницьких інституцій, таких як парламенти, і гарантуванням прав меншостей. Представницька демократія дозволяє

громадянам впливати на прийняття рішень через їх обраних представників, забезпечуючи баланс між владою та громадянами.

Українська представницька демократія заснована на обранні представників народу для представлення інтересів громадян. Її основні характеристики включають періодичні вибори, плюралізм думок, права меншостей та верховенство закону.

Інститути представницької демократії становлять ключову структуру управління, де обрані представники відображають волю громадян [3]. Парламенти, виборчі системи, політичні партії та інші інституції виконують важливу роль у забезпеченні функціонування представницької демократії. Їх ефективне взаємодіюче функціонування визначає стабільність, легітимність та розвиток суспільства в рамках демократичних цінностей.

Інститути представницької демократії в Україні, такі як Верховна Рада України (парламент) та місцеві ради, відіграють ключову роль у законодавчому процесі та контролі виконавчої влади, що проходять шлях еволюції та модернізації під час періоду незалежності України [4].

Отже, концепція представницької демократії визначається формуванням обраної влади, що представляє інтереси громадян та грунтується на принципах виборчості, участі громадян та захисту прав меншин. Ця концепція розуміє, що прийняття рішень повинне відповідати волі більшості, однак забезпечувати права та інтереси всіх членів суспільства. Представницька демократія сприяє стабільності та легітимності владних структур, забезпечуючи баланс між владою та народом.

Список використаних джерел

1. Дубас В. Європейські стандарти сучасного парламентаризму (за позиціями Європейської Комісії «За демократію через право»). Український часопис конституційного права. 2019. № 2. С. 60-73.

2. Ковальчук В.Б. Представницька демократія: поняття, ознаки, критерії / В.Б. Ковальчук, І.І. Забокрицький: URL: http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2017/may/2222/vnulpurn201 582426.pdf

3. Николаїшин Б. Місцеві вибори як базовий механізм формування відносин між органами публічної влади і територіальними громадами: зарубіжний досвід. Державне управління і місцеве самоврядування. 2014. Вип. 4. С. 212-228

4. Щербанюк О.В. Визначальна роль народного суверенітету для конституційного принципу народовладдя. URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63971/100- Shcherbanyuk.pdf?sequence=1

УДК 32:321.01

Катерина ЛОТОЦЬКА,
магістрантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Kateryna LOTOTSKA,
1st-year master's student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: ***Лідія ДАНИЛЕНКО,*** *доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В УКРАЇНІ: СТРАТЕГІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

WAYS TO OVERCOME THE CRISIS OF PARLIAMENTARISM IN UKRAINE: STRATEGIES AND RECOMMENDATIONS

The role of Ukrainian parliamentarism is crucial in the functioning of the state mechanism. However, due to the russian-Ukrainian war and the peculiarities of the state of martial law in Ukrainian parliamentarism, crisis processes are observed, leading to a significant decrease in the efficiency of parliament's work and an increase in general distrust towards it.
Since the absence of an effective parliament would result in significant difficulties for the entire national legal system, measures need to be taken to overcome the crisis phenomena in Ukrainian parliament.
The main problems of Ukrainian parliamentarism are identified, and possible ways to overcome them are outlined.
Keywords: *parliamentarism, crisis, democracy, parliament, state governance, opposition, parties.*

Сучасний парламентаризм є засобом забезпечення загальної спільної участі громадян у справах управління державою. Попри те, що парламентаризм як політичний інститут домінує у формуванні сучасного політичного процесу, питання ролі і місця парламенту в державному управлінні досі призводить до політичних та наукових дискусій. Однак науковці та політики єдині у думці, що «парламентаризм – це ознака демократії» [3]; це також «система формування традицій використання демократичних методів державного розвитку та забезпечення стабільності».

Представники Наукової школи вітчизняного парламентаризму визначають парламентаризм «як одну з форм представницької демократії, що ґрунтується на засадах народного представництва» [1], як «особливу систему публічного управління» [2, С. 11-57].

Розвиток українського парламентаризму утверджує його надважливу роль у функціонуванні механізму держави загалом. Проте ті виклики, що постали перед Україною у роки російсько-української війни, спонукають до пошуків шляхів подолання кризи парламентаризму. І в цьому особливу роль відіграє парламент як головний механізм парламентаризму.

Як зазначають вітчизняні науковці: «Є безсумнівним фактом те, що парламенти мають величезне значення в перехідних суспільствах, часто стаючи «останнім бастіоном демократії», однак з часом лише підсилюватиметься кореляційний зв'язок між станом парламентаризму та розвиненістю демократії. Саме представницькі органи влади, і зокрема парламент, є тим майданчиком, на якому відбуваються дебати, агрегуються та акумулюються багатоманітні інтереси суспільства, знаходяться компроміси та ухвалюються легітимні рішення. Парламент створює те нормативно-правове поле, у якому здійснює свої управлінські функції держава та забезпечуються партисипація громадських об'єднань, бізнесу тощо в процесах ухвалення та реалізації рішень. Водночас парламент, формуючись на партійній основі, є тим містком, що поєднує державу і громадянське суспільство, яке є повноправним суб'єктом публічного управління. Тому роль парламенту з розвитком демократії тільки підвищуватиметься» [1, С.13].

У зв'язку з цим зазначимо, що, Український парламент (Верховна Рада України) продовжив здійснювати свої конституційні повноваження в умовах повномасштабного вторгнення, адже його повноваження під час воєнного та надзвичайного стану повністю зберігаються.

Однак робота парламенту в умовах війни є доволі непростим завданням як в організаційному, так і в конституційно-правовому аспекті.

Зазначимо, що *конституційне регулювання* в багатьох країнах передбачає часткове делегування функцій парламенту іншим органам влади. Проте українське законодавство жодних можливостей для такого делегування не передбачає [5].

З огляду на це відсутність дієвого парламенту призвела б до значних складнощів для всієї національної правової системи.

Щодо *правового регулювання діяльності* парламенту, то гарантіями законності в умовах воєнного стану є ст. 19 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015, у якій встановлена заборона внесення змін до Конституції України та проведення виборів до Верховної Ради України та Президента держави. Відтак ,на сьогодні в умовах воєнного стану проведення будь-яких форм виборів заборонено. Тому вкрай важливо не допустити поглиблення кризових процесів, які спостерігаються у нинішньому парламенті. Серед них особливої уваги заслуговують ті, що призводять до зменшення показників довіри населення до влади.

Однією з причин такого становища є низькі показники довіри до більшості депутатів, внаслідок їхньої незадовільної законодавчої діяльності. Це натомість призводить до загальної недовіри до парламенту як до державного інституту.

«Серед проблем українського парламенту варто виділити також політичну корупцію, депутатську етику, лобізм, відкритість і прозорість парламентської діяльності» [4].

Ці та інші проблеми парламентаризму в Україні створюють серйозні виклики для ефективної демократії . Тому, відповіддю на кризу парламентаризму в Україні могли б стати заходи, спрямовані на:

реформування парламенту з метою підвищення ефективності його роботи;

зростання якості законотворчої діяльності;

покращення іміджу парламенту;

зростання довіри громадян до парламенту.

Адже вкрай важливо, щоб ці проблеми згодом не стали перешкодою для подальшої євроінтеграції України.

Список використаних джерел

1. Валентина Гошовська. Сучасні тренди і проблеми розвитку парламентаризму в Україні: *30 років незалежності України: досягнення, виклики, перспективи:* матеріали міжнар.наук.-практ. конф. (Київ, 10 верес. 2021р.) / за заг.ред. Л.Г. Комахи, О.М. Андрєєвої, В.А. Гошовської. Київ : ННІ ПУДС КНУ, 2021. С. 12. https://ipacs.knu.ua/pages/dop/273/files/5e2f5bc9-7e3f-4bb1-8017-18758fd31148.pdf/

2. Гошовська В.А. Парламентаризм як особлива система публічного управління. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього: монографія /авт. кол. Л. Г. Комаха, І. В. Алєксєєнко, В. А. Гошовська та ін.; за заг. ред. Л. Г. Комахи, І. В. Алєксєєнко. К.: ВПЦ «Київський університет», 2022. 976 с., С. 11–57.

3. Гошовська В. Парламентаризм: підручник / В. А. Гошовська [та ін.]. – Київ : НАДУ, 2016. 672 с.

4. Динник І. П. Криза парламентаризму в сучасній Україні та шляхи її подолання / І. П. Динник // Державно-управлінські студії. 2017. № 1. http://nbuv.gov.ua/UJRN/deruprs_2017_1_9

5. Парламент в умовах війни: приклад України. Емпіричний звіт.pdf URL: https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/74995.pdf

УДК 328.35.321

Юлія МАЛЬОВАНА,
кандидат політичних наук, доцент кафедри політології Запорізького національного університету
Анна РУДНЄВА,
кандидат політичних наук, доцент кафедри політології Запорізького національного університету

Yuliia MALOVANA,
Candidate of Political Sciences, Associate Professor of the Department of Political Science of the Zaporizhia national university
https//orcid.org/0000-0003-0334-2412
Anna RUDNIEVA,
Candidate of Political Sciences, Associate Professor of the Department of Political Science of the Zaporizhia national university
https//orcid.org/0000-0003-4113-8332

ПАРЛАМЕНТАРИЗМ ЯК ФУНДАМЕНТ ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

PARLIAMENTARIANISM AS THE FOUNDATION OF DEMOCRATIC DEVELOPMENT OF UKRAINE IN CONDITIONS OF HYBRID WAR

The main areas of activity of the legislative body of Ukraine and the role of the parliament in countering military threats are considered. Among the main directions of the work of the parliament in the conditions of a hybrid war: discussion and adoption of strategic decisions in the resistance to Russian aggression and the creation of an anti-Russian coalition in the world, support of national unification and mobilization of society to overcome internal and external threats, ensuring economic development; establishing a democratic dialogue between various political forces, the public and power structures; compliance with the principles of the rule of law, ensuring democratic values and protecting the rights and interests of citizens; transparency and openness in decision-making; defense of sovereignty and national interests in the conditions of hybrid war.
Keywords: *parliamentarism, parliament, hybrid war, war, democracy.*

Україна на сучасному етапі свого розвитку та державотворення постійно стикається з викликами, зовнішніми та внутрішніми загрозами, зокрема, з гібридною війною, що має вплив на всі сфери життя суспільства, ставить важливе завдання забезпечення стабільності, зміцнення демократії та захисту прав і свобод своїх громадян. У таких складних умовах національного розвитку роль парламенту стає особливо важливою, адже він є фундаментом демократичного процесу та важливим інструментом забезпечення стабільності та розвитку країни. Тож актуалізується тема визначення основних напрямків діяльності та ролі парламенту у протидії військовим загрозам.

Парламентаризм як система влади є однією з основних форм представницької демократії, що базується на принципах розподілу влади між виконавчою, законодавчою та судовою гілками влади, в якій законодавча влада зосереджена в парламенті, обраному громадянами країни. Український парламент, Верховна Рада, є важливим органом, що представляє інтереси громадян та приймає ключові рішення для розвитку країни.

В умовах гібридної війни, коли країна зазнає впливу зовнішніх загроз та внутрішніх напруг, парламент стає важливим центром обговорення та ухвалення стратегічних рішень. Він відіграє роль платформи для демократичного діалогу між різними політичними силами, громадськістю та владними структурами. Також депутатський корпус Верховної Ради покликаний приймати рішення, які мають задовольняти вимоги партнерів України у протистоянні російській агресії для отримання військової й фінансової допомоги та сприяти об’єднанню всього цивілізованого світу навколо питання посилення й реалізації санкційної політики проти країни-агресора.

Крім того, парламентаризм є гарантом дотримання принципів правової держави, забезпечення демократичних цінностей та захисту прав й інтересів громадян, що є основою сучасного суспільства. Через законодавчі ініціативи, прийняття нових законів та реформ, парламент відіграє ключову роль

у формуванні майбутнього країни, визначаючи курс країни на шляху до справедливого, вільного та процвітаючого суспільства.

Парламент виступає як своєрідний форум, де обговорюються та приймаються стратегічні рішення з питань національної безпеки, економічного розвитку, реформування суспільства та інших ключових аспектів життя країни. Умови гібридної війни ставлять перед країною особливі виклики, пов'язані з потребою забезпечення національної безпеки, внутрішнього порядку та стабільності, зміцнення своєї державності та відстоювання національних інтересів. У таких умовах парламентаризм виступає як механізм, що дозволяє забезпечити демократичне прийняття стратегічних рішень, підтримку національного об'єднання та мобілізацію суспільства для подолання внутрішніх та зовнішніх загроз. Гібридна війна характеризується використанням традиційних прийомів ведення війни, залученням нерегулярних збройних підрозділів паралельно з інформаційною зброєю та кібератаками. Тотальне створення фейкових новин та поширення іпсо вже давно стало регулярною складовою російської агресії в Україні.

Одним з ключових аспектів парламентаризму є його здатність забезпечувати прозорість та відкритість у прийнятті рішень. Як відмітила виконавча директорка Коаліції Реанімаційний Пакет Реформ Ольга Лимар, з моменту повномасштабного вторгнення Росії спостерігається різна динаміка відкритості комітетів Верховної Ради України – одні знаходять можливості проводити круглі столи, експертні дискусії з представниками громадянського суспільства щодо законопроєктів, водночас інші – більш закриті. Проведення публічних консультації, де народні депутати також би були суб'єктами їх проведення, і подальше створення інструментів (включно з діджиталізованими) проведення публічних консультацій дозволить залучати громадянське суспільство до законодавчого процесу, що важливо для подальшого демократичного розвитку держави навіть попри війну [1]. Відкриті парламентські дебати, прозорі процедури та публічне обговорення законопроектів сприяють залученню громадськості до вирішення важливих питань країни.

З початком повномасштабного вторгнення формування порядку денного засідань парламенту та комітетів, підготовка і проведення цих засідань здійснювалися з додатковими заходами секретності та безпеки. На офіційному вебсайті парламенту зменшено обсяг інформації для публічного доступу. Доступ до текстів законопроєктів та законів, протоколів і стенограм засідань і до інших відомостей про хід законодавчого процесу забезпечувався постійно [2, с. 208]. Це свідчить про часткове зниження прозорості, зокрема, через відсутність прямих трансляцій засідань Верховної Ради. Проте більш відкритою стали комунікаційні зв'язки законодавчого органу з суспільством, що проявилося у популяризації вже існуючих соціальних мереж та створенні англомовного каналу у Telegram.

Отже, парламентаризм виступає як фундамент демократії в Україні, що має ключове значення в умовах гібридної війни. Розвиненість парламентської системи та її ефективне функціонування сприяють зміцненню демократичних інститутів, забезпечуючи сталий розвиток, процвітання нації та державотворчі процеси в країні у складних геополітичних умовах.

Список використаних джерел

1. Парламент в умовах війни: аналіз діяльності та шляхи удосконалення законодавчого процесу. URL: https://rpr.org.ua/news/parlament-v-umovakh-viyny-analiz-diialnosti-ta-shliakhy-udoskonalennia-zakonodavchoho-protsesu/

2. Парламент в умовах війни: приклад України. Емпіричний звіт. URL: https://pravo.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/Parlament-v-umovah-vijny_pryklad-Ukrayiny.-Empirychnyj-zvit.pdf

УДК 32:321.01

Олександр МАЛЯРЕНКО,
здобувач ступеня магістра публічного управління та адміністрування кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksandr MALYARENKO,
graduate of the master's degree in public administration and administration of the department of parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: ***Валентина ГОШОВСЬКА,*** *доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

МЕХАНІЗМИ УЧАСТІ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ У ПОВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ УКРАЇНИ

MECHANISMS OF PARTICIPATION OF REPRESENTATIVE GOVERNMENT BODIES IN THE POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE

Scientific approaches to justifying the participation of institutions of representative power in the state and the conceptual field of research are considered. The normative-legal and personnel mechanisms of the participation of institutions of representative power in the post-war reconstruction of Ukraine are characterized. Prospective directions for the development of mechanisms for the participation of institutions of representative power in the post-war reconstruction of Ukraine have been determined.
Keywords: *parliamentarism, parliament, representative bodies of state power, institutions of representative power, mechanisms of state administration, participatory democracy.*

Представницька влада, як правило, характеризує форму народовладдя, зокрема, право кожної територіальної громади ухвалювати рішення через обраних представників, які відстоюють суспільні інтереси свого народу. Таке розуміння поняття ґрунтується на сукупності повноважень, делегованих народом своїм обранцям, які формують колегіальні установи різних рівнів, такі як парламент та місцеві ради на термін, визначений законодавством у конкретній державі.

Такі органи влади є представницькими і в умовах воєнного стану мають вищу легітимність та довіру і вищий рівень відповідальності. Вони формуються за умов розвинутої учасницької демократії, яку науковці розглядають через сформовану у суспільстві політичну культуру.

За визначенням Л. Даймонда, політична культура розглядається як «погляди, настанови, цінності, ідеали, оцінки політичної системи своєї країни та своєї ролі у цій системі, властиві певному народові» [1, с. С. 882 – 942]; Г. Алмонда і С. Верби – як установки стосовно політичної системи і її окремих складових частин [3]; за визначенням Є. Вятра – як сукупність позицій, цінностей і зразків поведінки, які формуються у взаємовідносинах влади і громадян [3].

Тобто, політична культура не можлива без сформованої політичної свідомості, яка є свідомою й ідеологічно визначеною та політичної поведінки, яка є відповідальною, моральною та нормативно визначеною у конкретному законодавстві. Наприклад, в Україні це закони про політичні партії, народних депутатів, президента, урядовців тощо.

Важливо що саме ці політично активні і свідомі громадяни є активними учасниками виборчого процесу, тому вони і є членами відповідних представницьких органів влади, які формуються лише шляхом виборів у демократичних державах й ухвалюють управлінські рішення лише на засадах принципу колегіальності. Діяльність таких органів влади (парламент, президент, місцеві ради, уряд, суди) ґрунтується на сукупності таких принципів, як: «універсальне виборче право; справедливо організовані вибори; право брати участь у справах громади і держави, в цілому; надійний захист свободи висловлювати власну думку; наявність вільних і конкуруючих між собою джерел інформації, що виведені з-під урядового контролю; високий ступінь свободи у створенні різноманітних організацій; залежність уряду від виборців і результатів виборов» [2].

У контексті децентралізації державної влади у розвинутих демократіях успішність реформування публічної влади нерозривно пов›язана з ефективністю діяльності її представницьких органів влади, які мають основною місією: запобігати відродженню тоталітаризму та посиленню авторитаризму; посилювати представництво інтересів народу; забезпечувати можливості громадян впливати на владу і контролювати її дії; мінімізувати корупцію і бюрократію; створювати умови для активізації участі громадян у розробленні й ухваленні суспільно-значущих рішень.

На сучасному етапі розвитку демократичних держав світу і України такі органи влади виступають ключовим суб'єктом народовладдя і захисту народного суверенітету. Власне через них можливе безперервне і невідкладне функціонування державної влади й ухвалення суспільно важливих рішень на професійному рівні.

Тому важливою здатністю представницьких органів влади є здатність конкретних людей в об'єднанні з метою захисту власних інтересів, інтересів політичної партії, яку вони представляють й суспільних інтересів, які переважають у державі на даний час. В Умовах воєнного стану, представницькі органи влади зосереджують свою увагу на збереженні суверенітету нашої держави і її відновленні у повоєнний період.

Щоб стати ефективним інструментом політичного впливу, такі організації проходять певні етапи розвитку: спочатку об'єднуються навколо спільних ідей; потім – формують ради територіальних громад, які впливають на місцеву політику; потім – формують представницькі органи місцевого самоврядування, які є основою публічного управління, суб'єктом якого є колегіальний орган влади, на відміну від суб'єкта державного управління, яким є керівник органу державної влади. Як правило, такий керівник не є обраною особою, на відміну від представників колегіальних органів влади, які обрані народом на загальнонаціональних чи місцевих виборах.

Як *висновок* зазначимо, що представницьким органам влади суспільство більше довіряє, але й більше вимагає від них свідомої й відповідальної поведінки у конкретний історичний момент., яким є, зокрема період повоєнного відновлення України. Це – патріотизм, професіоналізм, чесність і порядність. У результаті в державі формується ефективне представницьке правління, яке залежить від здатності кожного громадянина поважати виборче право і погоджуватися з його принципами та брати активну участь у політичному процесі і виконувати власні громадянські обов'язки.

Список використаних джерел

1. Даймонд Л. Консолідація демократії і політична культура» / Демократія: Антологія / Упоряд. О. Проценко. К.: Смолоскип, 2005. С. 882 – 942.

2. Політична участь як показник рівня політичної культури суспільства: практ. посіб. / авт. кол. : В. А. Гошовська та ін.; за заг. ред. В. А. Гошовської. Київ: НАДУ, 2021. 112 с. (Наукова школа вітчизняного парламентаризму. Серія «Бібліотека народного депутата»).

3. Шляхтун П.П. Модель політичної системи Г.Алмонда. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ: Либідь, 2005. 576 с. URL: http://politics.ellib.org.ua/pages-1888.html

УДК 342 (043.3)

Олена МАРТИНЮК,
магістрантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Olena MARTYNIUK,
undergraduate student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Ірина ДУДКО,*** *доктор політичних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ДО ПИТАННЯ ПРО ДЕЯКІ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАКОНОТВОРЕННЯ В ДЕМОКРАТИЧНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

TO THE QUESTION OF SOME CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF LAWMAKING IN A DEMOCRATIC SOCIETY

The issues of law-making occupy a special place in modern political science, since the level of democracy with a focus on the needs and interests of citizens of society depends on the foundations of the implementation of the process of forming the legislative framework of society. Scholars pay attention to both the purely practical aspects of law-making, related to the procedural aspects of this process, and the theoretical (conceptual) issues of the relevant activity, which determines interest to the law-making system with certain approaches to its implementation in a democratic society. The article is dealt with the study of the structure of the legislative process, the distribution of roles of the subjects of legislative initiative, the implementation of certain principles of law-making, which ensures the democratic character of power and its compliance with the interests of society.
Keywords: *law-making, subjects and principles of law-making process.*

Питання законотворення посідають особливе місце в сучасній політологічній науці, оскільки саме від засад і принципів реалізації процесу формування законодавчої бази суспільства залежить рівень демократії з орієнтирами на потреби та інтереси громадян суспільства. В колі уваги науковців – як суто практичні сторони законотворення, пов'язані з процедурними аспектами даного процесу, так і теоретичні (концептуальні) питання відповідної діяльності, що зумовлює інтерес до системи законотворення в демократичному суспільстві з певними, характерними для демократії, підходами її реалізації.

Так, законотворчий процес у його широкому значенні – це суворо регламентована діяльність, що є сукупністю певних процедурних дій (стадій законотворчого процесу) спеціально уповноважених суб'єктів, спрямованих на створення акту вищої юридичної сили, – Закону. Серед основних ознак законотворчого процесу виокремлюють урегульованість його правовими нормами, наявність спеціального суб'єктного складу, підтримка певних принципів законотворчого процесу і т.і..

Слід відзначити, що коло суб'єктів законотворчого процесу в різних державах може варіюватися. Невід'ємною умовою, за якою можна розглядати того чи іншого суб'єкта в законотворчого процесу, є надання йому необхідних прав і обов'язків для участі в законотворчому процесі. Слід спеціально визнати, що основним і провідним суб'єктом законотворчого процесу в демократичному суспільстві, безумовно, є найвищий представницький законодавчий орган – парламент, оскільки практично увесь процес законотворчості, починаючи від внесення законопроекту і закінчуючи ухваленням законодавчого акту, відбувається в рамках парламентської діяльності. Втім у сучасних умовах ця схема є достатньо модифікованою, що включає в законодавчий процес й інших суб'єктів відповідної діяльності. Зокрема, виконавча влада, уряд, чинять значний вплив на ухвалення законів парламентом і навіть інколи отримують власні законодавчі повноваження під наглядом законодавчого органу. Тому законодавча функція державного управління реалізується парламентом спільно з урядом (або іншими органами виконавчої влади) [1].

Важливо відмітити водночас, що процес законотворення є не тільки цілісним, а й структурно диференційованим. Його сутність обумовлюється як безпосередньою діяльністю парламенту, так й

інших суб′єктів законодавчої ініціативи, де, окрім виконавчої влади, на суттєву роль заслуговують політичні партії, громадськість, лобістські організації тощо [2].

Особливого впливу на реалізацію законодавчого процесу можуть набути й фактори об′єктивного характеру, зокрема такі, як рівень соціально-економічного розвитку країни, характер політичного режиму, стан правової культури населення і т.і.

Дослідження зазначених факторів, а також характеру їх впливу на законотворчий процес пов'язується водночас з принципами, до найбільш показових з яких слід віднести демократизм, верховенство основного закону – конституції, розподіл державної влади як віддзеркалення основ конституційного ладу держави в законодавчій сфері [3].

Принцип демократизму означає публічність, відкритість законотворчості, можливість впливу на неї народу, урахування його інтересів. Тому підготовка законопроектів має здійснюватися на широкій демократичній основі, включаючи врахування й аналіз громадської думки, пропозицій різних громадських об'єднань, трудових колективів, органів громадського самоврядування, а також учених і фахівців, що володіють тематикою законопроекту.

Відкритий характер обговорення законопроектів у парламенті забезпечується цілою системою організаційно-правових заходів – парламентськими слуханнями, «круглими столами», відгуками, пропозиціями і зауваженнями зацікавлених державних органів, громадських об'єднань, наукових та експертних організацій. Крім того, питання про потребу ухвалення законів або навіть безпосереднє їх ухвалення може виноситися на загальнодержавний референдум.

Принцип верховенства Основного закону держави в законотворчому процесі виявляється в тому, що Конституція є головним правовим актом для усіх його учасників. У ній проводиться розмежування компетенції між органами державної влади – суб'єктами у сфері законотворчості, установлюються повноваження учасників законотворчого процесу, послідовність (стадії) проходження законів. Перевірка законопроектів на відповідність вимогам Конституції відбувається як під час розробки законопроекту суб'єктом законодавчої ініціативи, так і після його внесення до парламенту, де він піддається правовій експертизі. Якщо законопроект не відповідає нормам Конституції, то він повертається суб'єктові права законодавчої ініціативи.

Розподіл державної влади, будучи організаційним принципом, одночасно є й функціональною основою будь-якого виду державної діяльності, включаючи законотворчість. Цей принцип реалізується в законотворчому процесі в двох основних аспектах – через незалежність законодавчої гілки влади та її відокремленість від інших владних гілок, а також – через взаємодію гілок влади на засадах стримування й противаг. У законотворчому процесі цей підхід виявляється в тому, що посадовці й органи влади, які не належать до законодавчої гілки, мають закріплені законом повноваження щодо участі в процесі створення законів, що – за умов чітко закріплених повноважень кожного суб'єкта законодавчого процесу – зумовлює взаємоконтроль і водночас плюралізм підходів до формування законодавства з урахуванням багатоаспектних інтересів представників суспільства.

Зазначені підходи до реалізації законодавчого процесу не визначають усієї сукупності факторів, які впливають на демократизм законотворення, втім, можуть вважатися базовими для розуміння тенденцій функціонування законодавчих органів, а також інших суб'єктів законодавчого процесу, що формують цілісну картину демократизму влади та її відповідності як правовим засадам держави, так і інтересам суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Процюк І. Законодавча влада у парламентській республіці. Право України. 2014. № 8. С. 45-55. ULR: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7058/1/Protsiuk_45.pdf

2. Хаванський Є.Р., Лабенська ЛюЛ. Основні та факультативні суб›єкти законодавчого процесу в Україні. Актуальні проблеми юриспруденції та психології: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 30 вересня 2021 р.). Дніпро: ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет». С. 45-49

3. Легін Л.М. Принципи законодавчого процесу: теоретичний аспект. ULR: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v1_2011/08.pdf

УДК 352.07

Олена МУСІЄНКО,
здобувачка ступеня магістра публічного управління та адміністрування кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Olena MUSIENKO,
master's degree candidate in public administration and administration of the department of parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: ***Лідія ДАНИЛЕНКО,*** *доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ І КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ: КОНЦЕПТУАЛЬНА СКЛАДОВА

METHODOLOGY FOR DETERMINING KEY PERFORMANCE INDICATORS OF STATE AND UTILITY ENTERPRISES: CONCEPTUAL COMPONENT

The conceptual component of the methodology for determining key performance indicators of state and communal enterprises based on the theory of «New Public Management» is considered, which is based on the methods used in business and in the practice of corporate management.
The purpose and task of such a methodology and the creation of a corresponding audit service in state and communal enterprises have been determined, which is designed to stimulate managers and employees to perform their own powers well and the expectation of appropriate fair remuneration.
Keywords: *public management, corporate management, public management, key performance indicators, audit.*

Згідно Господарського кодексу України, «державними підприємствами є підприємства, що діють на основі державної власності» (ст. 63), «комунальне підприємство – це підприємство засноване на базі відокремленої частини комунальної власності одним власником – територіальною громадою в особі компетентного органу місцевого самоврядування у розпорядчому порядку (ст. 78) [2].

Для вдосконалення управління та конкуренції державних і комунальних підприємств нами запропоновано методику проведення й оцінювання (аудиту) діяльності державних та комунальних підприємств за ключовими показниками результативності діяльності (kpi) їх структурних підрозділів.

Передбачено, що ця методика сприятиме підвищенню:

– якості послуг, які надає конкретний структурний підрозділ шляхом визначення kpi їх співробітників;

– привабливості державних і комунальних підприємств України для іноземних інвесторів шляхом наближення результатів їх діяльності до бізнес-підприємств;

– якості звітності й оцінюванню результатів діяльності підзвітних суб'єктів господарювання та їх співробітників;

– мотивації діяльності керівників і співробітників державних та комунальних підприємствах шляхом запровадження фінансової винагороди, залежної від результативності їх діяльності;

– відповідальності структурних підрозділів, їхніх керівників і співробітників за взяті на себе посадові зобов'язання, завдяки визначенню й оцінюванню ключових показників результативності їх діяльності (kpi).

Ця методика покликана стимулювати керівників і співробітників державних і комунальних підприємств до якісного виконання ними власних повноважень й очікувати справедливу оплату праці за виконану роботу.

Для проведення оцінювання (аудиту) діяльності кожного структурного підрозділу державного чи комунального підприємства в ньому створюється відповідна служба, яка:

– спільно з керівником підприємства визначає ключові показники результативності їх діяльності з урахуванням kpi бізнес організацій;

– шляхом опитування співробітників структурних підрозділів визначає їх kpi ;

– готує аналітичний звіт про результативність діяльності кожного співробітника за ключовими показниками їх діяльності і відповідного структурного підрозділу.

Аудитором може виступати окрема особа чи група співробітників, на яких курівництво підприємства покладає обов'язки провести оцінювання (аудит) результативності діяльності підрозділів і співробітників, які в них працюють, за ключовими показниками (kpi).

Аудитор не може оцінювати свій структурний підрозділ.

Керівництво підприємства може виконати це завдання також шляхом аутсорсингу.

Незважаючи на те, що організаційна структура кожного державного чи комунального підприємства є відмінною одна від одної, все ж її можливо уніфікувати і порівняти з тими, «що застосовуються у бізнесі» [1], та згрупувати їх за відповідними напрямами.

Нами пропонуються такі уніфіковані групи – напрями, які об'єднують конкретні структурні підрозділи для одного з комунальних підприємств, основна діяльність якого пов'язана з медіа. Такі групи- напрями об'єднали різні структурні підрозділи, зокрема:

1. Технічне, транспортне, комп'ютерне, адміністративне забезпечення;
2. Організаційне з надання послуг, діджитал та продакшн забезпечення;
3. Проектне, комунікаційне, міжнародне забезпечення;
4. Рекламне, маркетингове забезпечення та забезпечення із зовнішнього просування та PR і промо;
5. Забезпечення комерційної діяльності.

Для кожної групи-напряму діяльності підприємства розроблено відповідні таблиці – опитувальники з ключовими показниками результативності діяльності їх структурних підрозділів.

Для визначення kpi структурних підрозділів *співробітникам* пропонується заповнити такі рубрики:

Перша – «Індикатори професійної діяльності», в якій співробітник самостійно відповідає на питання, що запропоновані в таблицях-опитувальниках.

Друга – «Професійна матриця», в якій співробітник самостійно надає інформацію про завершену роботу і залучених для її виконання інших співробітників. Ця матриця персоналізує діяльність кожного, не даючи можливості дублюванню виробничих функцій та забезпечує зону їх відповідальності; застосовується не у всіх групах напрямів.

Третя – «Індикатори командної роботи», в якій співробітник оцінює діяльність керівника свого структурного підрозділу.

Для визначення kpi структурних підрозділів *їх керівникам* пропонується заповнити такі рубрики у таблиці- опитувальнику:

Перша – «Індикатори професійної діяльності», в якій керівник самостійно відповідає на питання, що запропоновані в таблицях-опитувальниках.

Друга – «Професійна матриця», в якій керівник самостійно надає інформацію про завершену роботу і залучених для її виконання співробітників підрозділу, Ця матриця персоналізує діяльність керівника і кожного залученого співробітника, не даючи можливості дублюванню виробничих функцій та забезпечує зону їх відповідальності; застосовується в усіх групах напрямів; заповнюється співробітниками і керівником і тому є взаємозалежною.

У разі, якщо співробітники в своїх таблицях не зазначили працівника, який виконував зазначену задачу (проект, статтю, закон, документ тощо), то її виконання не може бути йому зараховано.

У професійну матрицю вписуються лише виконані задачі.

Особливістю цієї методики є те, що у таблицях-опитувальниках запропоновано питання, які дублюються співробітником і керівником структурного підрозділу. Під час їх обробки і аналізу вони мають співпадати.

Для того щоб розрахунки були коректними, співробітники і керівники структурних підрозділів повинні заповнювали таблиці-опитувальники особисто.

Всі таблиці-опитувальники можуть бути запрограмовані і тоді, респондент (співробітник чи керівник), відповідаючи на питання та надаючи підтвердження виконання власної завершеної роботи, може автоматично отримати відповідну оцінку (бал), що відповідатиме його kpi.

Шкала визначення kpi встановлюється довільно. Наприклад, 100 бальна, в якій результат вважатиметься високим за умови перевищення 75 балів; середнім – від 51 до 74 балів; низьким – від 0 до 50 балів.

Список використаних джерел

1. Дмитренко О.С. Новий публічний менеджмент: теорія і практика. НПУ імені М. Драгоманова. 2019. С. 205-208. ULR: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/35843/Dmytrenko.pdf?sequence=1

2. Петришина Н. В. Державні підприємства України: проблеми функціонування та шляхи їх вирішення. *Економіка і право.* Серія 18. Випуск 30'2015. С. 73 – 79. ULR: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/18891/Petryshyn.pdf;jsessionid=E42B8022225BDDE6305B903553AA19D8?sequence=1

УДК 32:321.01

Олексій НАГАЙЧЕНКО,
здобувач ступеня магістра публічного управління та адміністрування кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksii NAGAICHENKO,
graduate of the master's degree in public administration and administration of the department of parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: ***Валентина ГОШОВСЬКА,*** *доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ

THE SUPREME COUNCIL OF UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE: FEATURES OF THE ACTIVITIES

Focused attention on the essence and regulatory legal support of the parliament's activities; the specifics of the activity of the Verkhovna Rada of Ukraine under martial law are substantiated and its strategic directions of development are determined; practical recommendations are given on preserving the democratic principles of public administration and approaching European standards of parliamentary activity.
Keywords: *parliament, parliamentarism, Verkhovna Rada of Ukraine, representative authorities, state administration, public administration.*

Парламент – основний центром прийняття рішень у демократичних державах, який характеризується незалежністю і самостійністю, народовладдям, системою стримування і противаги.

Розглянемо ці характеристики сучасного парламенту і визначимо його особливості в умовах повномасштабного вторгнення рф в Україну на прикладі Верховної ради України.

Зазначимо, що *незалежність і самостійність парламенту* визначаються чинним законодавством, пов'язаним із еволюцією суспільних відносин у державі. Однак, відповідно до класичної теорії поділу влади, парламент, як законодавча гілка влади, завжди посідає провідне місце серед інших гілок влади. Його метою є захист суспільних інтересів у державі. А у зв'язку з воєнним станом ці інтереси значно звужуються, а відповідальність парламенту – підвищується, стає більш конкретною, а діяльність – більш прозорою.

Тому, у зв'язку з глобальними викликами, з якими зіткнулось людство і Україна в останні роки, відбувається посилення ролі парламенту у публічному управлінні. Він стає більше відповідальним за питання формування уряду та за його діяльністю. В Україні, наприклад, Верховна Рада посідає друге місце в Європі після німецького Бундестагу за величиною індексу влади парламенту з обрання урядів [2].

Це відповідає вимогам конституційно визначеної парламентсько-президентської форми правління в Україні і передбачає посилення рівня довіри до парламенту, зниження абсентеїзму на парламентських виборах та структурній перебудові сучасних парламентів. Це зобов'язує парламенти виконувати не лише традиційні функції (законодавчу, установчу, представницьку, контрольну), а й нові, пов'язані з інвестуванням, міжнародною діяльністю, співпрацею з бізнесом і громадянським суспільством, дипломатичною та консультативною діяльністю тощо.

Щодо *народовладдя*, то під ним розуміється широка й активна участь громадян в управлінні справами держави і суспільства та створення сприятливих умов для надання всієї повноти влади народу.

У республіканській формі правління громадяни, як правило, не беруть безпосередньої участі в управлінні, але вони делегують власні повноваження представникам (делегатам, депутатам),

уповноважуючи їх представляти свої інтереси та визнають «провідну роль представницького органу влади як загально-національного колегіального представницького органу в системі організації державної влади» [1, с.39].

Відповідно до Конституції України, «народ є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади» [3]. Саме український народ здійснює владу, як безпосередньо через референдуми, так і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування, шляхом участі у загальнонаціональних і місцевих виборах.

Для України характерною є представницька демократія, яка в усі історичні періоди формувалась за рахунок створення різноманітних форм народовладдя, таких як народні ради, які почали своє існування від родинно-племінних народних зборів і рад, що існували ще у часи сармато-скіфської та антської доби з VII ст. до н. е. до III ст. н. е. і продовжують свою діяльність нині у формі Верховної Ради України у XXI столітті – представницького органу влади, який формується лише виборним шляхом і ухвалює рішення лише шляхом консультацій, узгодження, консенсусу.

Народні Ради залишаються історичною формою української влади, яка є легітимною, а в особливих умовах функціонування прагне утримати свою легітимність і пріоритетність.

Щодо *системи стримування і противаги*, то представницькі органи влади зокрема, парламенти, уряди, суди, є основними факторами забезпечення стабільності функціонування держави. Вони є взаємозалежними і взаємообумовленими. Такий підхід не призводить до багатовладдя чи анархії, а навпаки, у системі взаємного контролю і взаємної підтримки, встановлюється сталість у системі влади.

Однак, в умовах воєнного стану, є об'єктивна потреба у концентрації влади в одних руках і встановлюється деяке обмеження демократичних надбань держави. Тому, бажано, щоб вони не були довгими. Але російсько-українська війна впродовж останніх десяти років є такою, що не сприяє розвитку демократії в нашій державі і формує, відповідно, жорсткі адміністративні форми і методи державного управління, які, на жаль, є виправданими часом. В наслідок цієї війни згортаються і засади парламентаризму, які системно розвивалися в Україні в роки незалежності.

Як *висновок* зазначимо, що в усіх проявах діяльності Верховної Ради України, як одного з представницьких органів влади, в умовах воєнного стану, виявляються особливості, пов'язані з воєнною агресією рф проти України. Ці особливості стосуються обмежень у таких сферах діяльності, як незалежність і самостійність парламенту, народовладдя та система стримування і противаги.

Список використаних джерел

1. Гошовська В.А. Парламентаризм : підручник. 2-ге вид., допов. й розшир. / В. А. Гошовська [та ін.]. – Київ : НАДУ, 2019. 704 с.

2. Гошовська В.А. Парламентаризм як особлива система публічного управління. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього: монографія /авт. кол. Л. Г. Комаха, І. В. Алєксєєнко, В. А. Гошовська та ін.; за заг. ред. Л. Г. Комахи, І. В. Алєксєєнко. К.: ВПЦ «Київський університет», 2022. 976 с., С. 11-57. URL: https://ir.library.knu.ua/knurepo/handle/123456789/301

3. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text

УДК 32.930

Дмитро ПІРКЛ,
студент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Dmytro PIRKL,
student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Лілія ГРИГОРОВИЧ,*** *кандидат філософських наук, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ПРОМИСЛОВИХ РЕВОЛЮЦІЙ

INDUSTRIALIZATION OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF INDUSTRIAL REVOLUTIONS

This scientific study shows the key distinctive eras of the global industrial revolutions of the middle of the 19th and the beginning of the 21st centuries. The prerequisites of these revolutions, such as economic crises and wars as a result, are revealed. These wars led to the latest technological inventions, which resulted in economic, political and social changes that eventually led to the destruction of empires and a change in the world order.
Keywords: *industrial revolutions, industrialization of Ukraine, industrial region, collapse of empires.*

Останні двадцять років XIX століття ознаменувалися інтенсивною індустріалізацією Криворізько-Придніпровсько-Донецького регіону України, що таким чином долучився до фіналізації активної фази Першої промислової революції, і до перших кроків Другої промислової революції, які стали помітні напередодні всесвітньої економічної кризи, яка спалахнула на зламі віків у 1900 році[1].

Кризові явища жорстко вдарили по великим підприємствам сходу та півдня України, які, в більшості своїй, належали провідним європейським акціонерним компаніям [2]. Одними з ключових наслідків кризи стали революційні події 1905 року, коли внаслідок багатьох не розв'язаних питань в економічній, політичній та національній царинах почались масові заворушення на українських теренах, як у великих адміністративних центрах, так і в невеликих промислових містечках (які інвестори називали індустріальними селами). Складна ситуація, спричинена багаторічними нашаруваннями несправедливості у сфері суспільно-правових відносин, штовхала робітників на протистояння з власниками підприємств та представниками влади. Результатом революції стало підписання царем Ніколаєм II Маніфесту від 17 жовтня 1905 року, який дозволив розпочати низку необхідних реформ.

У 1907-1908 роках, після закінчення світової економічної кризи й при змінах, які відбулися в політичному та правовому житті Російської імперії, діяльність підприємств в промислових регіонах України почала відновлюватися, але це вже не було експансивне та хаотичне вирування капіталів на європейських біржах часів «залізної лихоманки», а відбулося застосування вдумливого та прагматичного підходу до бізнесу в нових економічних реаліях [3].

Після низки продажів в наслідок світової кризи збанкрутілих підприємств, після тривалого процесу злиттів та поглинань одними акціонерними товариствами інших виникли нові форми капіталістичних монополій – синдикати, які характеризувалися добровільним об'єднанням підприємців, що працюють в окремій галузі з метою експансії на внутрішньому та зовнішньому ринках для спільної реалізації продукції за попередньо узгодженими цінами. Яскравим прикладом такого об'єднання можна назвати синдикат «Урожай», який в 1910 році поєднав колишніх запеклих конкурентів – німця Йогана Гена з Одеси та англійців – братів Ельворті з Єлисаветграда (нині Кропивницький) геть усунувши з відносин між підприємцями (до початку Першої світової війни) національний фактор. Ще однією особливістю часу стало підвищення ролі банків у виробничих процесах, що призводило до створення фінансово промислових груп. Як класичну можна навести історію французького банку «Societe Generale», який в 1897 році заснував у Брюсселі Анонімне товариство з назвою «Omnium», що в перекладі з латини означає «з всіх» і символізувало активну участь французьких банкірів у промисловому акціонерному підприємництві на землях тогочасної України [3].

Швидкий розвиток телеграфа та поява телефона, шалений попит на автомобілі та мотоцикли, стрімке розгалуження транспортних артерій, поява перших літаків – все це сприяло прискоренню глобалізаційних процесів. Безпрецедентним на ті часи стало трансконтинентальне доставлення у 1896 році «Нікополь-Маріупольським гірничим та металургійним товариством» устаткування

для нових заводів, коли з далекої Америки в порт Феодосії на трьох гігантських пароплавах транспортували все необхідне для побудови надсучасних на той період розвитку підприємств [4].

Поступовий перехід Першої промислової революції в Другу супроводжував ряд таких кризових явищ, як згадувані вже повстання 1905 року, так і Перша світова війна, яка вибухнула у 1914 році й події якої значним чином відбувалися на українських теренах. Наслідком війни стали винахід танка і бомбардувальника й руйнування Німецької, Австро-Угорської та, трохи пізніше Османської імперій й виникнення безлічі національних держав, до числа яких Україна, на жаль, не потрапила у зв'язку з втратою проголошеної в 1917 році державності.

Підсумком майже 40-річної бурхливої індустріалізації степових просторів від Кривого Рогу до Таганрогу (який входив до складу України до 1923 року) стала докорінна зміна аграрної цивілізації на урбаністичну промислову, європейський розвиток якої було перервано окупацією України російською Красною армією та проголошенням радянським урядом у 1919 році Декрету про націоналізацію всіх підприємств та капіталів, які належали переважно іноземним інвесторам. І саме наслідки дії цього Декрету лягли в основу міту про совєтську індустріалізацію.

Першими зловісними наслідками окупації москалями України стали 1921- 1923 роки. Роки тотального голоду, обумовлені політикою продрозверстки під час воєнного комунізму, проголошеного за підтримки керівниці українського народного секретаріату внутрішніх справ УНРР Євгенії Бош.

Наступною світовою катастрофою стала Велика депресія, яка розпочалася біржовим крахом на Уолл – Стріт в Нью – Йорку восени 1929 року. Україні ця криза вартувала мільйонів життів, переважно селян, під час Голодомору 1932 – 1933 років. Підсумком світових кризових явищ стала Друга світова війна, розпочата в 1939 році Німеччиною в Польщі та СРСР у Фінляндії. Війна тривала до осені 1945 року і закінчилася ядерними вибухами в Хіросімі та Нагасакі.

Головними наслідками Другої світової війни стали винахід ЕОМ та атомної бомби. Старт третьої промислової революції потягнув за собою розпад класичних імперій. Британської, Французької, Іспанської та інших. Каскад європейських революцій 1968 року, який почався в Празі у січні і досягнув свого апогею того ж року на диво не став прелюдією Другої світової війни, а, скоріше став її наслідком. Поразка в серпні 1968 року Празької весни призвела до окупації Чехословаччини радянськими військами та навій стадії Холодної війни.

Роки, так званої, Холодної війни були позначені пошуком збройного балансу між СРСР та об'єднаного Заходу. Цей період довготривалої економічної стабільності с часів Другої світової війни закінчився відносно мирним розпадом Радянського Союзу.

Чергова глобальна криза, яка розпочалася восени 2008 року – найглибша фінансова криза з часів Великої депресії. Вона позначилася на світопорядку Російсько – Грузинською війною, яка поклала початок ряду воєнних конфліктів, що тривають і до сьогодні. Наймасовішою й найгарячішою наразі війною є війна Росії проти України. Вона вибухнула в лютому 2014-го року й почалася вторгненням російських військ в український Крим. Ця неспровокована агресія Росії проти України стала покаранням українців за перемогу в Революції Гідності та в боротьбі за своє європейське майбутнє й за скинення режиму президента Януковича.

Наслідком чергової економічної кризи стало проголошення у 2011 році на Ганноверському ярмарку Четвертої промислової революції, яка покликана з'єднати внаслідок розробки найновітніших технологій фізичну, цифрову та біологічну сфери, а також долучити нові моделі ведення бізнесу спроможні ініціювати новітні стандарти стосунків в побудові пошуку ланцюгів доданої вартості.

Війна Росії проти України спровокувала буквально вибуховий сплеск розробки та вдосконалення вже наявної робототехніки, а також створення надсучасних повітряних, морських та наземних дронів. Якщо враховувати проголошені наміри агресора, то масштаби цієї війни будуть зростати до розміру Третьої світової.

Логіка більш ніж півтора сторічного досвіду людства, яка тісно пов'язана з фазами промислового розвитку дозволяє зробити висновок, що з двох останніх існуючих імперій тобто Російської та Китайської на даному етапі еволюції цивілізації одна мусить зникнути. І це точно не Китайська імперія.

Список використаних джерел

1. Кордевинер Жюль, Железнорудное Криворожье на рубеже XIX-XX веков: европейский взгляд, Киев, Арт-Технология, 2017, 160 с.

2. Економічна криза / С. І. Киреєв // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. – Режим доступу : URL:https://esu.com.ua/article-18776, (дата звернення: 10.04.2024).

3. Лабезник Валентина, Сталь в степу. Погляд України, Дніпро, Арт-прес, 2017, 240

4. Історична довідка «Становлення промисловості Донеччини. Металургійна галузь. 1800 – 1940 рр.»/ Донецька обласна державна адміністрація, веб-сайт, 19.07.2020, URL: https://dn.gov.ua/news/stanovlennya-promislovosti-donechchini-metalurgijna-galuz-1800-1940-rr (дата звернення: 10.04.2024).

УДК 342.3

Ігор РЕЙТЕРОВИЧ,
кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ihor REITEROVYCH,
PhD in Political Science, Associate Professor of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0001-7852-1373

ПРЕДСТАВНИЦЬКА ВЛАДА В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО ЧАСУ І ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

REPRESENTATIVE GOVERNMENT IN THE CONDITIONS OF THE CHALLENGES OF WARTIME AND POSTWAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE

The article analyses the peculiarities of the activities of representative authorities in the conditions of the challenges of wartime and post-war reconstruction of Ukraine. It is noted that the domestic system of representative power withstood the test of war with sufficient confidence. In particular, in the parliament, firstly, an informal «defensive coalition» was created from all parliamentary factions and groups, and secondly, a mode of work based on the principle of consensus was introduced. As a result, people's deputies effectively and promptly passed the necessary laws and resolutions. As for the activities of local self-government bodies, they interacted with state authorities and representatives of public and volunteer organizations quite effectively since the beginning of the war.
Thus, the reaction of domestic institutions of representative democracy to the Russian-Ukrainian war is a positive example of the flexibility, adaptability and stability of the system of representative government. This, in turn, will contribute to the effective post-war reconstruction of Ukraine, in the processes of which representative authorities should play a key role.
Keywords: *representative power, representative authorities, representative democracy, martial law, post-war reconstruction.*

Діяльність представницьких органів влади на сьогодні передусім регулюється правовим режимом воєнного стану, який був запроваджений 24 лютого 2022 року указом Президента України [2]. Останній передбачає «надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності» [3]. Як наслідок, в Україні було створено 25 обласних військових адміністрацій та відповідні військові адміністрації населених пунктів. Разом з тим, повноваження представницьких органів влади (Верховна Рада України, органи місцевого самоврядування) під час дії воєнного стану збереглися – змінився тільки їх характер, що об'єктивно пов'язано з новими пріоритетами.

Зазначимо, що до широкомасштабного вторгнення Росії в Україну багато українських політиків та частина науковців нещадно критикували українських парламентаризм, а також систему органів місцевого самоврядування. Зрозуміло, що частина критики (в основному з боку опозиційних політичних та, частково, громадських діячів) була пов'язана зі специфікою політичної боротьби в країні, яка характеризується крайнім ступенем полярності та безкомпромісності (що не дозволяє визнавати будь-які успіхи опонентів, навіть якщо вони об'єктивно є важливими для розвитку країни). Разом з тим, як виявилося пізніше, низка політиків свідомо поширювали наративи про тотальну корумпованість та некомпетентність вітчизняних органів публічної влади, а також Україну як «failed state». Причиною подібних заяв була афільованість зазначених персон зі спецслужбами країни-агресора.

Однак по факту вітчизняна система представницької влади достатньо впевнено витримала випробування війною. Зокрема, у Верховній Раді України, по-перше, було створено неформальну

«оборонну коаліцію» з усіх депутатських фракцій та груп (навіть опозиційних), по-друге, запроваджено режим роботи за принципом консенсусу. Згідно останнього у сесійній залі під час розгляду законопроектів політичні дискусії та обговорення були зведені до мінімуму, оскільки ключові моменти проговорювалися раніше, до засідання парламенту – в онлайн форматі на погоджувальній раді. Як наслідок, майже на кожному засіданні народні депутати ухвалювали близько двадцяти законопроектів і постанов. Так, станом на літо 2023 року Верховна Рада України ухвалила 456 законів, 287 проектів яких було зареєстровано у 2022 році, що значно більше, ніж у довоєнні роки [3].

Водночас показово, що всі засідання (на яких присутні в середньому 340-350 народних депутатів) традиційно проходили в сесійній залі Верховної Ради України (хоча порядок денний, як і точний час засідання не анонсувалися з міркувань безпеки), що має важливе символічне значення під час війни. Крім того, у парламенті неодноразово виступали президент України та представники інших держав, які підтримують Україну.

Зазначимо, що значна частина народних депутатів з різних фракцій та груп (і набагато більша кількість депутатів місцевих органів влади) від початку повномасштабної агресії Росії поєднувала роботу у Верховній Раді зі службою у Збройних силах України, загонах територіальної оборони або волонтерською діяльністю. В цілому лише близько двох десятків народних депутатів регулярно пропускали засідання парламенту. Частина з них або виїхали з країни, або пішли на колаборацію з ворогом, отримавши відповідні підозри у державній зраді. Тобто, мова йде фактично про поодинокі випадки, що свідчить про достатньо високу якість депутатського корпусу.

Що стосується діяльності органів місцевого самоврядування, то вони достатньо ефективно від початку війни взаємодіяли з органами державної влади та представниками громадських і волонтерських організацій. Зокрема, було налагоджено **механізми економічної підтримки Збройних сил України, здійснено успішну релокацію частини бізнесу із зони бойових дій і сусідніх із нею територій у інші регіони країни, проводилася евакуація цивільного населення. У свою чергу** Верховна Рада України врегулювала на законодавчому рівні здійснення повноважень органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану, спростила процедури прийняття кадрових рішень щодо відповідних посад тощо. Як наслідок, т**і громади, які постраждали від російської агресії та були звільнені від тимчасової окупації, достатньо швидко розпочали відбудову територій, що в черговий раз підтвердило** ефективність такої самоорганізації суспільства як місцеве самоврядування.

Таким чином, реакція вітчизняних інститутів представницької демократії на російсько-українську війну є позитивним прикладом гнучкості, адаптивності та стійкості системи представницького правління. Це, у свою чергу, сприятиме ефективній повоєнній відбудові України, у процесах якої саме представницьким органам влади повинна відводитися ключова роль.

Список використаних джерел

1. Парламент в умовах війни: приклад України (24 лютого 2022 року – 30 червня 2023 року). Емпіричний звіт. С. 64–65. URL: https://internews.ua/storage/app/media/rang/VRU-under-war-conditions-UA.pdf

2. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України. URL: https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397

3. Про правовий режим воєнного стану. Закон України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text

УДК 321

Кирило ТИМОШЕНКО,
магістр публічного управління та адміністрування, кафедра парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Kyrylo TYMOSHENKO,
Master of Public Management and Administration, Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: ***Валентина ГОШОВСЬКА,*** *доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ РЕГОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

THE CONCEPT AND ESSENCE OF REGIONAL POLICY IN UKRAINE

The work examines the issue of the concept and essence of Ukraine's regional policy.
It is noted that the main goal of the state regional policy is to manage the spatial development of the country with the help of various measures and tools, which include legislative, economic, social and technological levers.
As a conclusion, it is emphasized that the state strategy of regional development of Ukraine today needs significant transformations and additions. Regional policy should be individualized for each individual region, taking into account its current state and development prospects. It is necessary to create a specialized executive authority that will be responsible for the formation and implementation of regional policy, the collection and analysis of statistical data, the monitoring of development and the support of depressed regions.
Keywords: *management, policy, regions, strategy.*

Державна політика, спрямована на розвиток регіонів, має на меті забезпечення балансу умов їх діяльності та результатів, а також оптимальне використання регіональних ресурсів та можливостей.

Ця політика є ключовою складовою стратегії держави, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності не лише економіки країни, а й окремих регіонів, підвищення рівня життя населення та сприяння інтеграції території держави.

«Основна мета державної регіональної політики полягає в управлінні просторовим розвитком країни за допомогою різноманітних заходів та інструментів, що включають законодавчі, економічні, соціальні та технологічні важелі» [1, с.44]. Ці заходи спрямовані на досягнення поточних цілей держави та забезпечення ефективного розвитку регіонів, з урахуванням раціонального використання ресурсів, створення сприятливих умов для життя населення та збереження екологічної безпеки довкілля.

Українська державна регіональна політика представляє собою комплекс нормативно-правових і організаційно-правових заходів, які регулюються Конституцією та законами країни. Ця політика забезпечує ефективний і збалансований розвиток регіонів за участю органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших зацікавлених сторін, з метою задоволення потреб та інтересів територіальних громад і забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

Основними принципами регіональної політики відповідно до класифікації ЄС визначено принципи:

– субсидіарності – передбачає, що вищі суспільні одиниці мають вирішувати лише ті проблеми, які нижчі структури не можуть вирішити;

– децентралізації – перерозподіл повноважень регіонів для їх ефективного використання та підтримки регіональних ініціатив на місцевому рівні;

– партнерства – співробітництво між суб'єктами різних рівнів для реалізації конкретних проектів.

– програмування – розроблення стратегії розвитку з урахуванням пріоритетних цілей;

– концентрації та адиціоналізму – фінансові ресурси, надані ЄС, повинні доповнюватися місцевими джерелами.

У порівнянні з ЄС, українські принципи регіональної політики не визначають концентрацію та аддіціоналізм. Однак, в Україні такі принципи можуть бути корисними, особливо для депресивних

регіонів, які потребують фінансової підтримки для поліпшення соціально-економічного стану. Такий підхід передбачає фінансування проектів державою-членом ЄС на рівні 50%, а внесок депресивних регіонів – мінімум 20%. Впровадження таких принципів українською владою могло б стати ефективним заходом, особливо у регіонах з потенціалом, але обмеженими ресурсами для впровадження програм.

Державна регіональна політика охоплює комплекс заходів, що здійснюються у сфері регіонального розвитку країни з урахуванням соціально-економічного стану регіонів та стратегічних завдань. Ці заходи націлені на стимулювання ефективного розвитку продуктивних сил регіону, раціональне використання ресурсів, забезпечення належних умов для життєдіяльності населення та покращення екологічної безпеки. Державна регіональна політика є складовою загальнодержавної стратегії економічного та соціального розвитку України.

Виконавчі органи та органи місцевого самоврядування здійснюють систему заходів для забезпечення ефективного комплексного управління економічним та соціальним розвитком України та її регіонів.

Під час перехідного періоду до ринкових відносин на формування та реалізацію політики соціально-економічного розвитку регіонів впливають чотири групи чинників: «державна регіональна політика; економічні відносини в регіоні (ринкова трансформація); природно-ресурсний потенціал регіону; організаційно-управлінські аспекти» [2, с.24].

Перша група чинників є основою для досягнення соціально-економічних цілей. Інші чинники мають двоїсте призначення: забезпечують досягнення цілей соціально-економічного розвитку і виступають самі як цілі. Важливо зазначити, що регіональна політика соціально-економічного розвитку не є частиною державної регіональної політики, а складається на її основі, з урахуванням її принципів та основних засад.

Наша переконаність полягає у тому, що мета державної регіональної політики полягає в забезпеченні сталого розвитку всіх регіонів країни шляхом створення відповідних умов з урахуванням їх специфіки.

Основні інструменти сучасної регіональної політики включають наступні аспекти:

– планування та координацію регіонального розвитку, тобто узгоджені програми дій на рівнях держави, регіону та місцевості з метою прискорення розвитку певного регіону

– програми інвестицій або розвитку, зокрема, довгострокові програми, розроблені на основі стратегічного планування та угоди між відповідними державними органами, які фінансують та приймають участь у реалізації програми регіонального розвитку;

– загальнонаціональні програми підтримки конкретних регіонів: це конкретні програми, які вирішують проблеми, що виникають у регіонах у зв›язку з економікою, урбанізацією, екологією та іншими аспектами [3, с. 13].

Ключовим фактором успішного розвитку регіону сьогодні є взаємодія між громадянами та державними інститутами. Європейська практика підтверджує, що успішними є ті регіони, які спрямовують свої зусилля на поліпшення внутрішніх умов, що сприяють залученню інвестицій. Внутрішні умови включають компетенції, повноваження та напрямки діяльності, які регіональні та місцеві зацікавлені сторони розвивають у рамках своєї діяльності.

Тобто, державна стратегія регіонального розвитку України на сьогодні потребує значних змін. Регіональна політика повинна бути індивідуалізованою для кожного окремого регіону, враховуючи його поточний стан та перспективи розвитку. Необхідно створити спеціалізований виконавчий орган влади, що буде відповідальний за формування та впровадження регіональної політики, збирання та аналіз статистичних даних, моніторинг розвитку та підтримку депресивних регіонів. Зміцнення співпраці між регіональними та державними інституціями, а також представниками бізнесу, створення фондів фінансової та економічної підтримки, також є важливими. Використання наявних програм співпраці з міжнародними організаціями для розвитку регіонів, розробки та впровадження інноваційних програм та стимулювання населення до вирішення існуючих проблем також важливо.

Список використаних джерел

1. Варналій З.С., Білик Р. Р. Економічна безпека та конкурентоспроможність регіонів України: монографія. Чернівці: Технодрук, 2018. 456 с.

2. Голікова Т. Державне управління територіальним економічним розвитком: теорія і практика : Монографія. Київ. Вид-во НАДУ, 2007. 296 с.

3. Кваша О. П. Державна регіональна політика України: нова парадигма в умовах євроінтеграційного вибору. Соціально-гуманітарний вісник. 2022. Вип. 40. С. 12-16.

УДК 32:321.01

Сергій ТУЧА,
здобувач ступеня магістра публічного управління та адміністрування кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Sergey TUCHA,
graduate of the master's degree in public administration and administration of the department of parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University.

Науковий керівник: ***Валентина ГОШОВСЬКА,*** *доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ІНСТИТУЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ: СУТНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ В УМОВАХ ВОЄНННОГО СТАНУ

INSTITUTIONAL CAPACITY OF REPRESENTATIVE AUTHORITY BODIES: THE ESSENCE AND WAYS OF INCREASE UNDER THE CONDITIONS OF THE STATE OF MARTIAL

The considered essence of the concept of «representative power» as a set of state authorities and local self-government bodies, which are formed as a result of national and local elections, carry out activities on the basis of collegiality, transparency, accountability.
It was found that the institutional capacity of representative authorities is characterized by their ability to independently and qualitatively fulfill their own powers, defined by the current legislation, to have not only political, but also legal responsibility.
Ways to increase the institutional capacity of the Ukrainian Parliament, as one of the representative bodies of government, in the conditions of martial law, among which are the protection of democratic institutions of the state and the involvement of civil society institutions, are identified.
Keywords: *public administration, parliamentarism, parliament, bodies of representative power, institutional capacity, elections, democracy.*

Нині, у контексті реалізації Плану відновлення України до 2032 року [3] особливе значення набуває представницька влада, яка розглядається науковцями не лише, як «законодавча влада, а й як влада, яка захищає суспільні інтереси людей і створює умови для критики можновладців» (за Дж. Ст. Мілем). Саме такі умови нині набувають особливої значимості. Адже, російська-українська війна, розпочата десять років тому, якісно змінила діяльність представницьких органів влади, які обираються народом на загальнонаціональних та місцевих виборах і мають на меті захищати його суспільні інтереси. Головний із яких – це захист життя людей, незалежності держави та її демократичних надбань.

Але в умовах повномасштабного вторгнення рф в Україну, таке демократичне надбання як вибори не може бути реалізованим згідно Конституції України [1]. Тому виникає потреба у підвищенні інституційної спроможності представницьких органів влади в умовах воєнного стану не простою заміною людей у цих інституціях, а зміною їх поведінки та новими структурними і технологічними змінами.

Нами визначено, що серед ефективних шляхів підвищення інституційної спроможності органів представницької влади в Україні в умовах воєнного стану, може бути застосування діджитал-підходу, який сприяє якісній зміні управлінської діяльності.

Цей термін («цифровий»- англ. digitalis) застосовується в сфері зберігання інформації і пояснює «процес, за якого інші форми репрезентації перетворюються в цифровий формат» [2, с.117].

Діджиталізація (цифровізація) передбачає переведення різносторонньої інформації у цифровий формат, який зрозумілий сучасним гаджетам. Її основною метою є досягнення цифрової трансформації існуючих галузей економіки й інших сфер життєдіяльності у нові більш ефективні та сучасні.

Вона сприяє переходу до сервісної держави, основною функцією якої є захист інтересів громадян та задоволення їхніх потреб шляхом підвищення якості надання державних та муніципальних послуг, забезпечення високого рівня доступності до різного роду інформації.

Нині процес цифрофізації адміністративних послуг в Україні є ще недосконалим та має деякі труднощі під час отримання адміністративних послуг з використанням сучасних цифрових технологій. Крім того, є актуальною проблема кіберзлочинності, яка загрожує витоку персональних даних користувачів адміністративних послуг, в умовах збільшення кількості інформаційних систем. Однак, незважаючи на вказані ризики запровадження цифровізації адміністративних послуг, все ж вона має позитивні аспекти і в умовах воєнного стану є ефективною.

Зокрема, це стосується:

– запровадження електронних сервісів відповідно до вимог Закону України «Про адміністративні послуги»;

– забезпечення електронної ідентифікації, зокрема, щодо вироблення стандартів, ідентифікаторів, форматів з метою запровадження інтероперабельних засобів електронної ідентифікації, у т.ч. у сфері е-медицини, е-банкінгу, е-публічних послуг, тощо;

– відкритих баз даних, що забезпечують підвищення відкритості, прозорості й ефективності роботи органів влади.

Проєкт «Держава у смартфоні» на базі мобільного застосунку «Дія» є найсучаснішим інноваційним продуктом, який має бути максимально застосований в умовах воєнного стану і який сприятиме реалізації законодавчої і законотворчої функцій представницьких органів влади.

Як висновок зазначимо, що застосування діджитал-підходу до публічного управління у сфері забезпечення діяльності представницьких органів влади, сприятиме не лише захисту суспільних інтересів людей, а й створює додаткові умови для розвитку громадянського суспільства з метою забезпечення конструктивної критики влади та її постійного вдосконалення.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text

2. Копанєва В.О. Діджиталізація в парадигмі цифрової трансформації: IX International Scientific and Practical Conference «Analysis of the problems of science and modern education», 2023, March 06 – 08, Prague, Czech Republic. P.117-122.

3. План відновлення України. URL: https://recovery.gov.ua

УДК: 321.7:327

Лілія ХОРІШКО,
доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології Запорізького національного університету

Liliia KHORISHKO,
Doctor of Political Science, Professor, Professor of the Department of Political Science, Zaporizhzhya National University
https://orcid.org/0000-0002-0618-976X

КОМУНІКАЦІЇ ЄВРОПАРЛАМЕНТУ ТА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТІЇ

COMMUNICATIONS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF DEMOCRACY

The European Parliament contributes to the development of democracy in the world. The focus is communications with representative institutions of various states with the aim of intensifying political dialogue and cooperation in strengthening the stability of the functioning of democratic values and institutions, protecting the rights and freedoms of citizens. The communications of the European Parliament and the Verkhovna Rada promotes and expands the possibilities of implementing democratic political practices in the conditions of Ukrainian political reality. The Verkhovna Rada strives to increase the level of institutional capacity in the development of democracy in Ukraine.
Keywords: *democracy, communications, parliamentarism.*

Європарламент відіграє ключову роль у сприянні розвитку демократії в умовах сучасної політичної дійсності. Особлива увага приділяється налагодженню комунікації з представницькими органами різних держав з метою активізації політичного діалогу та співробітництва щодо посилення стійкості функціонування демократичних цінностей та інституцій, захисту прав і свобод громадян.

Ключові засади політичного діалогу та співпраці Європарламенту та Верховної Ради України у сфері демократичного розвитку визначені у Меморандумі про взаємопорозуміння щодо підтримки парламентської демократії. Йдеться про такі пріоритетні напрямки співпраці: 1) модернізація стандартів парламентаризму у відповідності до кращих європейських практик; 2) сприяння політичному діалогу та відкритості співпраці з метою прискорення демократичних реформ у контексті євроінтеграційних процесів; 3) підвищення якості національного законодавства; 3) підвищення рівня прозорості та ефективності функціонування українського парламенту [1]. Серед ключових форм комунікації визначені – участь у культурно-просвітницьких проєктах, організація тематичних спеціальних подій, обмін передовим досвідом та підвищення кваліфікації парламентаріїв. В оновленому Меморандумі йдеться про посилення інституційної спроможності Верховної Ради в євроінтеграційних процесах, розширення форматів політичного діалогу на рівні парламентських комітетів, поглиблення парламентської співпраці у контексті забезпечення стійкості України у протидії російській агресії [2]. З метою координації двосторонньої співпраці та синхронізації зусиль у сприянні демократичного розвитку буде створено офіційне представництво Європарламенту в Києві.

За ініціативи Європарламенту у травні минулого року відбувся Парламентський виборчий діалог, учасниками якого були європарламентарі, представники виборчих органів держав-членів ЄС, Верховної Ради, Уряду, Центральної виборчої комісії. У ході роботи панельних дискусій обговорювалися такі питання: 1) передові практики організації голосування за межами країни, зокрема досвід Швеції, Боснії та Герцеговини; 2) особливості використання різних інструментів онлайн-голосування; 3) ключові виклики, фактори впливу та особливості організації виборчого процесу в умовах війни [2]. На думку учасника панельних дискусій, очільника Центральної виборчої комісії України О. Діденка, організація виборів за межами країни у післявоєнний період буде одним із ключових викликів розвитку демократії та забезпечення виборчих прав українських громадян, які проживають за кордоном. У цьому контексті Україна розраховує на організаційну допомогу

як міжнародних інституцій, так і урядових структур країн, де проживає наразі значна кількість українських виборців [3].

З 2016 року представники Верховної Ради України залучені до Діалогу Жана Моне задля миру та демократії. Це ключовий інструмент «м'якої сили» Європарламенту у сфері парламентського посередництва та діалогу. За підсумками 9-го Діалогу Жана Моне, що відбувся у листопаді 2023 року, учасники констатували необхідність продовження співпраці з метою підвищення стійкості функціонування демократії в Україні в умовах російського повномасштабного вторгнення [4]. Верховна Рада, прагнучи розширювати демократичні практики в умовах української політичної дійсності, взяла ряд зобов'язань: 1) поглиблювати політичний діалог з громадянським суспільством щодо залученості до процесів європейської та євроатлантичної інтеграції; 2) сприяти формуванню культури діалогу та консенсусу серед депутатських фракцій; 3) розширювати можливості ефективної співпраці з урядовими структурами у контексті реалізації стратегій державного розвитку; 4) активізувати процес інституційного реформування українського парламенту.

Отже, комунікативна взаємодія Європарламенту та Верховної Ради розширює можливості впровадження демократичних політичних практик в умовах української політичної дійсності. Верховна Рада прагне підвищити рівень інституційної спроможності у розвитку демократії в Україні у контексті врахування передового досвіду європейських парламентарів.

Список використаних джерел

1. Memorandum of Understanding between the European Parliament and the Verkhovna Rada of Ukraine on a Joint Framework for Parliamentary Democracy Support. URL: https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/238320/Memorandum% 20of%20Understanding.pdf (last accessed: 10.04.2024).

2. Верховна Рада України та Європейський Парламент підписали Меморандум про взаєморозуміння. URL: https://www.rada.gov.ua/news/Top-novyna/244340.html (дата звернення: 12.04.2024).

3. Parliamentary Electoral Dialogue on Challenges and Needs for Holding Out-of-Country Voting for Ukraine's Post-War Elections. URL: https://www.europarl. europa.eu/globaldemocracysupport/en/home/home (last accessed: 11.04.2024).

4. Press release «Parliamentary Electoral Dialogue». URL: https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/270967/Press-Statement-Parliamentary-Electoral-Dialogue-Press-Release-1.pdf (last accessed: 11.04.2024).

5. Conclusions of the 9th Jean Monnet Dialogue. URL: https://www.europarl. europa.eu/cmsdata/279570/9th%20JMD%20Conclusions_courtesy%20translation_EN.pdf (last accessed: 13.04.2024).

УДК 32:334

Валерія ШИРЯЄВА,
магістрантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Valeriia SHYRIAIEVA,
graduate student of the Departament of parliamentarism, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Ірина ДУДКО,*** *доктор політичних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ДО ПИТАНЬ ПРО ОСОБЛИВІСТЬ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ ТА ЇЇ РОЛЬ У ПОВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ УКРАЇНИ

TO THE QUESTIONS OF THE PARTICULARITIES OF THE ELECTORAL SYSTEM AND ITS ROLE IN POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE

Today, the discussion of the electoral system in the context of the state of war in Ukraine is extremely relevant. There is a need to conduct discussions on the electoral system already at this stage, during the conflict, as it will lay the foundation for future democratic elections. Civil society and the media actively participate in this discussion both in Ukraine and at the international level. Three different types of electoral systems that the country has tried during its independence are analyzed, and it has settled on a proportional system with open lists. The importance of preparing for elections in the conditions of armed conflict and the need to ensure the security of the electoral process are highlighted. Attention is focused on the opportunities for implementing technological innovations, including electronic voting, and discussions about its advantages and risks are highlighted. The importance of supporting citizens' trust in democratic processes and recommendations for ensuring human rights and enhancing the effectiveness of democracy in accordance with international standards are noted, as well as the planning and development of a strategy to ensure the legitimacy and democracy of future elections in the country.
Keywords: *Ukraine, electoral system, post-war reconstruction.*

Вже зараз під час дії воєнного стану ми маємо обговорювати питання виборчої системи, закладаючи основу даного процесу. Український народ зараз єдиним фронтом бореться за суверенітет і демократію з авторитарним агресором, саме тому цінності демократичного суспільства є такими цінними в нашій державі. Питання волевиявлення громадян є одним з фундаментальних понять демократичної країни, тож без планування та наявності стратегії вже сьогодні організація легітимної виборчої компанії післявоєнний період буде значно відтермінована.

Питання виборів в Україні активно обговорюється ще з минулого року, як в середини країни так і на міжнародній політичній арені. Також про це регулярно згадували українські та міжнародні медіа. Прикладом такого обговорення можна вважати онлайн- інтерв'ю Президента Парламентської асамблеї Ради Європи Тіні Кокс, в якому він одним із перших підняв питання проведення виборів в Україні, умов та часу їх організації. Зазначалось, що Україна, як член Ради Європи має дотримуватися принципу проведення виборів згідно з встановленими термінами. Українські ЗМІ сприйняли цю заяву як тиск з боку ПАРЄ на український уряд щодо проведення виборів у встановлені Конституцією строки. Колективні органи ПАРЄ не сприймали офіційних заяв у цьому питанні, а Президент висловив лише власну думку. Головне, що ми маємо запам'ятати зі слів політика, – це твердження, що вибори в Україні є перешкодою в умовах воєнного стану, і треба знайти спосіб в який подолати її. [1]

Пізніше, за пропозицією Громадянської мережі ОПОРА, Тіні Кокс взяв участь в інтерв›ю, де уточнив свою точку зору. Він висловив думку, що керівництво кожної країни має право самостійно вирішувати, чи проводити вибори в умовах воєнного стану, відповідно до свого законодавства. Також було зазначено, що Конституція України забороняє проведення виборів

у період воєнного стану, але у випадку потреби можна тимчасово скасувати воєнний стан, щоб організувати вибори народних депутатів України [2].

Але яким же є настрій суспільства щодо проведення виборів? На це питання дає відповідь всеукраїнське опитування, яке провів Київський міжнародний інститут соціології (КМІС), до якого були включені запитання щодо того, коли мають бути проведені вибори. Так, станом на жовтень 2023 року 81% респондентів вважають, що вибори мають проводитися після війни, і зараз вони не на часі. [3]

Протягом років своєї незалежності, Україна неодноразово проводила вибори, які організовувались відповідно трьох різних виборчих систем. Перша – мажоритарна, друга – пропорційна з закритими партійними списками, а третя – змішана. Зрештою держава прийшла до пропорційної виборчої системи із відкритими списками. **Дану** систему активно адвокатували громадяни ще з 2008 року, а згодом підтримала й парламентська більшість у Верховній Раді VIII скликання Ця виборча система була затверджена в Україні з моменту набуття чинності Виборчого кодексу від 1 січня 2020 року, і вже восени цього ж року була апробована на місцевих виборах.

Тож, з якими проблемними питаннями може зіткнутися Україна в процесі підготовки до виборів? Перш за все, це – безпекове питання, адже відміна військового стану не позбавить нас проблеми наявності великої кількісті замінованих територій. Значних збитків зазнала також виборча інфраструктура України, до якої відносяться усі гілки влади.

Але не тільки питання часу та безпеки хвилює суспільство, партнерів та політиків. Важливим також є інструментальне забезпечення виборчого процесу. В колі дискусій, зокрема, – можливість впровадження технологічних новацій у сфері реалізації демократичних процесів та управлінської діяльності. Вперше КМІС поставив таке запитання в листопаді 2021 року, де йшлося про вибір способу проведення виборів з метою їх легітимізації. Одним з очевидних варіантів зазначеного в епоху діджиталізації – запровадження голосування через інтернет.

Зауважимо, що більшість українців – і раніше, і зараз (65% станом на жовтень 2023 року) – негативно ставляться до ідеї дистанційного голосування через інтернет і переживають за ризики фальсифікацій. Підтримують ідею – 29% [3]. Основною причиною недовіри громадян, як можна передбачити, – є відсутність достатнього досвіду користування на суспільному рівні цифровими засобами та подолання «бюрократичних» перешкод. Втім, з часом, за умов поширення серед громадян навиками користування додатком «Дія», результати опитування мають суттєво змінитися.

Окрім того в повоєнний час велика кількість громадян матимуть проблему з можливістю «віддати» свій голос за обраного виборця, оскільки виборці мають «прив'язки» до виборчої дільниці. Сюди можна віднести як внутрішньо переміщених осіб, які виїхали за кордон, так і велику кількість людей, які отримають у повоєнний період дозвіл на вільний перетин кордону, заборонений їм нараз. До цієї категорії відносимо як демобілізованих на той час військовослужбовців, так військовозобов'язаних.

Додатковою проблемою, яка може потребувати обговорення (за умов введення у виборчий процес інноваційних трансформацій, як це запроваджено, зокрема, в Естонії) є право виборців брати участь у процесі голосування декілька разів, якщо протягом часу голосування їх переваги (під впливом певних фактів стосовно кандидата або з інших причин) набули змін [4]. Усе це працює на підвищення віртуальної явки на виборах.

Комітет міністрів Ради Європи не обійшов стороною цифровізацію виборів і розробив низку рекомендацій, яких уряди мають дотримуватись при впровадженні електронної демократії чи окремих її складових. Ці рекомендації спрямовані, головним чином, на забезпечення повного виконання зобов'язань щодо прав людини і фундаментальних свобод та підвищення ефективності демократії, демократичних інститутів і демократичних процесів.

Неабиякого значення під час повоєнного відновлення України набуває також підтримка і посилення довіри громадян до демократії, демократичних інститутів і демократичних процесів. В умовах активної цифровізації та розвитку в нашій країні електронні вибори посідають чи не найважливіше місце. Для виборців електронне голосування має низку зручностей, передусім, можливість голосувати дистанційно. Окрім того, зазначений формат виборів доповнює традиційні демократичні процеси для посилення участі суспільства в політичних процесах.

Підсумовуючи, важливо зазначити, що розробка виборчої системи та підготовка до виборів у повоєнний період вимагає комплексного підходу, урахування різноманітних факторів та забезпечення відповідності міжнародним стандартам демократії та прав людини. Тільки загальними зусиллями суспільства, урядових структур та міжнародних партнерів можна досягти позитивних результатів у відновленні та реформації виборчої системи в контексті завдань та інтересів суспільства поствоєнного періоду.

Список використаних джерел

1. Вибори через інтернет, саміт Ради Європи, вимоги до України та допомога. Інтерв'ю президента ПАРЄ. URL: https://www.youtube.com/watch?v=p_I3V22K-nA&ab_channel=%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B4%D0%B0

2. IFES Україна-ОПОРА, Дорожня карта виборчої реформи в Україні 2023. Дорожня карта виборчої реформи в Україні 2023 – в умовах воєнного часу. URL: https://www.oporaua.org/vybory/dorozhnya-karta-viborchoyi-reformi-v-ukrayini-2023-v-umovah-voyennogo-chasu-24959

3. Коли мають бути проведені вибори, ставлення до голосування через інтернент та ставлення до можливого обмеження прав громадян: результати телефонного опитування, проведененго 30 вересня – 11 жовтня 2023 року. URL: https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1309&page=1

4. Марочко А.А., Сердюк Л.М. Переваги та недоліки впровадження електронного голосування в Україні: досвід Естонії. Роль Національної поліції у забезпеченні правопорядку під час проведення виборів … : матеріали Регіонального круглого столу. 29 жовтня 2019 р. Дніпро. 2019 С. 57–58.

УДК 352.07(477):005.591

Вікторія АЛЕКСЄЄВА,
студентка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Viktoria ALEKSEEVA,
student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0000-9916-4782

Науковий керівник: ***Наталія ГРИНЧУК,*** *кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

РЕВІТАЛІЗАЦІЯ ГРОМАД ЯК ШАНС ДЛЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

COMMUNITY REVITALIZATION AS A CHANCE FOR TRANSFORMATION UNDER MARTIAL LAW

This paper emphasizes the urgent need for revitalization in Ukrainian communities ravaged by war. The destruction extends beyond infrastructure, impacting the social fabric and the mental well-being of residents. The text highlights the importance of prioritizing territory restoration, fostering close cooperation between government, businesses, NGOs, and international partners. This collaboration is crucial for ensuring rapid recovery, facilitating the return of displaced residents, and setting the stage for community revitalization programs.
Crucially, revitalization goes beyond reconstruction. It presents an opportunity to build back better, fostering communities where people can thrive in a safe and secure environment. Achieving this ambitious goal demands significant effort and resources, but it is an essential endeavor for the Ukrainian people and the nation's future.
Keywords: *reconstruction of Ukraine, development of territorial communities, revitalization, transformation, cooperation.*

Воєнне, загарбницьке вторгнення російської федерації в Україну спричинило безпрецедентні руйнування у більшості регіонів держави, що стало каталізатором глибоких змін у територіальних громадах: масове, вимушене переміщення громадян до інших областей та країн, втрата робочих місць, руйнування інфраструктури, гуманітарна та екологічна катастрофа у наближених до зони бойових дій населених пунктах, створили нову реальність, яка вимагає оновлених підходів для трансформації та розвитку громад і регіонів у цілому.

Задля відновлення життя у пошкоджених містах перед органами місцевого самоврядування постає безліч завдань, які необхідно виконати у найбільш короткі строки. Вдале розставляння пріоритетів і комплексний план дій сприятиме швидкій розбудові життєздатності інфраструктури та поверненню людей до своїх домівок.

З огляду на обсяги руйнацій та необхідної роботи процес ревіталізації в українських територіальних громадах має включати в себе: розмінування територій, відновлення критичної та соціальної інфраструктури, житлового фонду та комунальних послуг, створення нових робочих місць, постачання гуманітарної допомоги, надання соціальних послуг тощо.

Розмінування та зачистка територій – це перший і надзвичайно важливий крок на шляху до ревіталізації громад, які постраждали від окупації російськими військами, без нього неможливо

проводити наступні кроки по відновленню міст. Знешкодження мін, боєприпасів й інших вибухонебезпечних предметів є запорукою безпечного повернення людей до своїх домівок і відновлення нормального життя[1, С. 72].

Відновлення критичної інфраструктури є найбільш об'ємним завданням, яке вимагає системного підходу, адже воно забезпечує життєдіяльність людей. До нього відноситься відновлення електроенергетики, водо-, тепло-, газопостачання, каналізації, транспортних мереж. Значних руйнувань зазнала соціальна інфраструктура: адміністративні будівлі органів влади, заклади охорони здоров'я та освіти. План швидкого відновлення України ставить за мету оперативне відновлення об'єктів соціальної інфраструктури, зруйнованих внаслідок повномасштабної російської агресії. При цьому буде застосовано найсучасніші будівельні стандарти, що гарантує стійкість та енергоефективність відновлених будівель. Загальний бюджет Fast Recovery складає близько 17,4 млрд дол. США, однак, це не остаточна необхідна сума, так як ракетні обстріли продовжуються. На час презентації проєкту на деокупованих територіях відновлення потребували майже 40 000 об'єктів, серед них 205 садочків, 260 шкіл, 170 медичних закладів, 2070 об'єктів ЖКГ і 36 000 житлових будівель [2].

План швидкого відновлення України містить й амбітні плани щодо відновлення та будівництва нових житлових будинків. Це життєво важливий напрямок роботи, оскільки мільйони людей вимушені були покинути свої домівки через війну. Нагальність цього завдання полягає у декількох факторах, які впливають на вірогідність повернення мешканців, по-перше, це відчуття суму за домом, по-друге, можливість знайти роботу, а будівництво стимулюватиме економічну активність, створюватиме робочі місця та сприятиме розвитку місцевих громад. По-третє, підхід до відбудови міст, які розташовані у різних зонах віддаленості від бойових дій, може бути диференційованим. Міста, що знаходяться ближче до зони бойовий дій, ймовірно, відчуватимуть менший приплив населення. Це пов'язано з загрозою обстрілів та неспокійного життя, що може стримувати людей від повернення до своїх домівок, тому підхід до відбудови кожної громади має бути індивідуальним, з урахуванням її специфіки, потреб населення та наявних ресурсів.

Співпраця є запорукою успішного відновлення українських громад. Залучення міжнародної спільноти, активна участь місцевого бізнесу та громадських організацій відіграють важливу роль. Наші міжнародні партнери постійно надають кошти на впорядкування біль-менш стабільної ситуації в економіці, а також допомагають у розбудові громад, маємо безліч прикладів, коли інші держави беруть активну участь у реалізації проєктів. Можливість надання міжнародної допомоги залежить ще й від рівня підготовки проєкту, тому це вимагає серйозного підходу з урахуванням усіх необхідних затрат і їх обґрунтуванням [1, С. 73]. Залучені експерти також можуть допомогти у розробці планів ревіталізації. Міжнародні організації постійно надають гуманітарну допомогу, яка могла б бути корисною у перший час повернення людей до міст, що відбудовуються.

Наочним прикладом успішної співпраці відновлення є такі міста, як: м.Ірпінь, м. Харків та багато інших. Місто Ірпінь, яке було окуповано російськими військами майже місяць і зазнало величезних руйнувань, активно відновлюється завдяки спільним зусиллям і міжнародних організацій, і держави, і самих жителів громади.

У 2022 р. було засновано Фонд відновлення Ірпеня, який наразі координує процес, збираючи кошти та публікуючи звіти про їх використання. Фонд разом з Інвестиційною радою Ірпеня створили інформаційний ресурс, де розміщують об'єкти, які потребують відновлення або реконструкції і донори можуть робити свій внесок у відбудову міста. Значну роль у ревіталізації Ірпеня відіграє міжнародна допомога – Італійський фонд «Terre des Hommes» ремонтує житлові комплекси, Міжнародний комітет Червоного Хреста допомагає з ремонтом покрівель та вікон. Державні кошти від міської ради та Київської ОДА розподіляються на закупівлі для відновлення інфраструктури та житлового фонду [1].

«Місто на межі» – це про Харків, який зазнає значних руйнувань кожного дня через російські атаки. Незважаючи на виклики, які постають перед громадою, у Харкові і області постійно реалізуються роботи з відновлення пошкоджених будівель та інфраструктури. Громада постійно отримує гуманітарну та фінансову допомогу від міжнародних організацій та країн-партнерів. Нескореність м. Харків можна побачити у активній участі мешканців і місцевої влади у відновленні громади, там і досі працюють і відкривається безліч нових закладів, мешканці повертаються до своїх домівок, незважаючи на постійні бомбардування, а органи місцевого самоврядування та громадські організації запускають нові проєкти за принципом «зробити краще, ніж було».

Отже, ревіталізація громад – це складний, але важливий процес, який може дати нове життя українським громадам. В умовах воєнного стану ревіталізація стає не лише способом відновлення зруйнованого, але й шансом для трансформації, створення нових можливостей і побудови стійкого майбутнього. Цей процес потребуватиме тісної співпраці між органами влади, бізнесом, громадськими організаціями і звичайними громадянами. Відновлення – це не лише про інфраструктуру, але й про людей, для яких необхідно створити умови для повернення до своїх домівок та забезпечити їм соціальну підтримку.

Список використаних джерел

1. Запатріна І.В., Шатковська А.О. Досвід післявоєнного відновлення міст світу: уроки для України. Київ. 2023. URL: https://era-ukraine.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/Doslidzhennia_Dosvid-pisliavoiennoho-vidnovlennia-mist.pdf

2. План швидкого відновлення України передбачатиме оперативну відбудову соціальної інфраструктури, знищеної російським агресором. Кирило Тимошенко. Офіс Президента України. 2022. Київ. URL: https://www.president.gov.ua/news/plan-shvidkogo-vidnovlennya-ukrayini-peredbachatime-operativ-76433

3. Сич О. А. Ревіталізація як складова стратегії розвитку міста. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Економічна». 2020. Вип. 99. URL: https://periodicals.karazin.ua' article' download

УДК 378.22.091.214:351.82+338.246.8](477)(043.2)

Сергій АНДРЕЄВ,
доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри політичних наук і права Київського національного університету будівництва і архітектури

Serhii ANDREIEV,
Doctor of Sciences in Public Administration, Professor of the Department of Political Sciences and Law, Kyiv National University of Construction and Architecture
https://orcid.org/0000-0002-8231-8105

ПРО НОВУ МАГІСТЕРСЬКУ ПРОГРАМУ «ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПОВОЄННОЮ ВІДБУДОВОЮ ІНФРАСТРУКТУРИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД»

ABOUT THE NEW MASTER'S PROGRAMME «PUBLIC ADMINISTRATION OF POST-WAR INFRASTRUCTURE REBULDING OF TERRITORIAL COMMUNITIES»

An issue of the necessity for professional training of management personnel for public authorities and local self-government bodies of Ukraine, capable of effectively addressing to the issues related to the post-war reconstruction of the country, particularly concerning the reconstruction of the damaged infrastructure of settlements, was raised. It is shown that today there is a clear lack of competitive proposals of higher education institutions of Ukraine for the master educational programs in specialty 281 «Public Management and Administration» aimed at professional training of civil servants considering the tasks of the post-war reconstruction of the country. Features and advantages of the new, unique educational and professional master programme in public management and administration – «Public Administration of Post-war Infrastructure Reconstruction of Territorial Communities» – initiated in 2024 by the Kyiv National University of Construction and Architecture are revealed.
Keywords: *state administration, infrastructure of territorial communities, master educational programmes, post-war reconstruction of the country, public management and administration.*

Необхідність ефективного вирішення комплексу проблем щодо повоєнного відновлення України, пов'язаних із відбудовою пошкодженої інфраструктури населених пунктів, зумовлює потребу у компетентних управлінських кадрах органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Проведений нами аналіз даних ЄДЕБО показав, що у 2023 р. були лише одиничні конкурсні пропозиції закладів вищої освіти (ЗВО) щодо магістерських освітніх програм (ОП) зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» (ПУА), сфокусовані на професійну підготовку публічних службовців з урахуванням завдань післявоєнного відновлення країни. Передусім, варто відзначити магістерські програми Київського національного університету імені Тараса Шевченка: «Урядування на повоєнних територіях» та «Постконфліктне врядування».

У лютому цього року Київським національним університетом будівництва і архітектури (КНУБА) започатковано унікальну для України освітньо-професійну програму другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281 ПУА – «Державне управління повоєнною відбудовою інфраструктури територіальних громад» [1].

Метою ОП є професійна підготовка службовців для органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших організацій публічної сфери, спроможних компетентно вирішувати нагальні управлінські проблеми і завдання щодо повоєнної відбудови інфраструктури територіальних громад.

Особливістю ОП є її орієнтація на підготовку управлінських кадрів, призначених для роботи на керівних та інших адміністративних посадах у центральних та місцевих органах виконавчої влади, органах місцевого самоврядування, інших органах, що вирішують управлінські проблеми та завдання стосовно повоєнної відбудови інфраструктури територіальних громад, а також у юридичних особах публічного та приватного права, зокрема державних і комунальних підприємствах, установах і організаціях, сфера практичної діяльності яких пов'язана із цією проблематикою.

Компоненти магістерської програми КНУБА «Державне управління повоєнною відбудовою інфраструктури територіальних громад» (2024 р.) наведено у *табл. 1.*

Таблиця 1. **Компоненти магістерської програми КНУБА «Державне управління повоєнною відбудовою інфраструктури територіальних громад» (2024 р.)**

№ з/п	Компоненти освітньої програми	Кількість кредитів ЄКТС	Форма підсумкового контролю
Обов'язкові компоненти			
1.	Професійна іноземна мова	3	Іспит
2.	Методологічні засади наукових досліджень у галузі державного управління	4	Залік
3.	Комунікації у публічній сфері	4	Залік
4.	Державне управління та місцеве самоврядування	5	Іспит
5.	Правове регулювання публічного управління	4	Іспит
6.	Публічні фінанси та бюджетний процес	4	Іспит
7.	Проєкти і програми у публічному управлінні	3	Залік
8.	Управління персоналом в органах публічної влади	4	Залік
9.	Основи національної безпеки та цивільного захисту	4	Іспит
10.	Правові засади публічного управління у сфері містобудівної діяльності	4	Іспит
11.	Просторове планування	3	Залік
12.	Комплексна реконструкція міста	3	Залік
13.	Інфраструктура населених пунктів та особливості її повоєнної відбудови	3	Іспит
14.	Переддипломна практика	6	Залік
15.	Кваліфікаційна робота	12	Захист
	ВСЬОГО	66	
Вибіркові компоненти 24 кредити ECTS			
	Загальний обсяг освітньої програми	90	

Відповідна магістерська освітньо-професійна програма розроблена у відповідності із Стандартом вищої освіти за спеціальністю 281 ПУА для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 04.08.2020 № 1001 [2] та передбачає формування у здобувачів вищої освіти усіх компетентностей та досягнення результатів навчання, визначених у цьому освітньому стандарті. Одночасно з цим, однією із унікальних рис та переваг магістерської програми «Державне управління повоєнною відбудовою інфраструктури територіальних громад» є наявність кількох додаткових спеціальних компетентностей та додаткових програмних результатів навчання міждисциплінарного характеру, наведених у *табл. 2*.

Таблиця 2. **Додаткові фахові компетентності та додаткові результати навчання, передбачені магістерською програмою КНУБА «Державне управління повоєнною відбудовою інфраструктури територіальних громад» (2024 р.)**

№ з/п	Додаткові спеціальні (фахові) компетентності	Додаткові програмні результати навчання
1.	Здатність застосовувати теоретичні знання, практичні вміння та навички у сфері публічного управління та адміністрування, з врахуванням особливостей просторового планування, інфраструктури населених пунктів, комплексної реконструкції міст для вирішення нагальних практичних управлінських проблем і завдань щодо повоєнної відбудови інфраструктури територіальних громад.	Застосовувати теоретичні знання, практичні вміння та навички у сфері публічного управління та адміністрування, а також знання щодо особливостей просторового планування, інфраструктури населених пунктів, комплексної реконструкції міст для вирішення нагальних практичних управлінських проблем і завдань щодо повоєнної відбудови інфраструктури територіальних громад.
2.	Здатність на основі синергії сучасних підходів, інструментів і технологій у сфері публічного управління, адміністрування, з однієї сторони, та окремих компетенцій у галузі просторового планування і реконструкції інфраструктури населених пунктів, з іншої, самостійно розробляти та реалізовувати ефективні управлінські рішення на державному, регіональному та місцевому рівнях стосовно повоєнної відбудови інфраструктури територіальних громад.	Базуючись на сучасних підходах, інструментах і технологіях публічного управління та адміністрування, з однієї сторони, та окремих компетенціях у галузі просторового планування і реконструкції інфраструктури населених пунктів, з іншої, самостійно розробляти та впроваджувати ефективні управлінські рішення на державному, регіональному та місцевому рівнях стосовно повоєнної відбудови інфраструктури територіальних громад.

На думку розробників магістерської програми «Державне управління повоєнною відбудовою інфраструктури територіальних громад», наведені вище додаткові компетенції та результати навчання є дуже важливими для чинних та майбутніх державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування на тлі нагальної потреби щодо виконання складних управлінських

завдань з повоєнного відновлення пошкодженої та/або зруйнованої інфраструктури населених пунктів.

КНУБА запрошує усіх зацікавлених осіб до співпраці у напрямі професіоналізації керівних кадрів органів публічної влади з питань повоєнної реновації інфраструктури адміністративно-територіальних одиниць, а також на навчання за магістерською програмою «Державне управління повоєнною відбудовою інфраструктури територіальних громад».

Надзвичайно актуальним та практично значущим убачається започаткування програм підвищення кваліфікації службовців органів державної влади та органів місцевого самоврядування з аналогічної тематики.

Список використаних джерел

1. Освітньо-професійна програма Київського національного університету будівництва і архітектури «Державне управління повоєнною відбудовою інфраструктури територіальних громад» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» (2024 р.). URL: http://surl.li/swrpt

2. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» для другого (магістерського) рівня вищої освіти: затв. Наказом МОН України від 04.08.2020 р. № 1001. URL: http://surl.li/kupwb

УДК 35.072.1

Олексій БАБІЙ,
аспірант кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksiy BABII,
postgraduate student of the Department of state administration of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0004-1678-5946

Науковий керівник: ***Леся ЗАБУРАННА,*** *доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ВІДТВОРЕННЯ КАДРОВИХ РЕСУРСІВ ЯК ЧИННИК ЗБЕРЕЖЕННЯ СТІЙКОСТІ ГРОМАДИ

RECREATION OF PERSONNEL RESOURCES AS A FACTOR OF PRESERVING COMMUNITY SUSTAINABILITY

It is well-founded that preserving the stability of communities requires joint efforts and a comprehensive approach that concerns various aspects of community life, in particular reproduction/restoration of human resources. It is emphasized that in the conditions of war, the level of stability of communities depends primarily on their proximity to the combat zone. It was established that a significant problem of reducing the stability of remote communities is the migration of labor resources. The task of local self-government bodies is to create conditions for people to stay and work in the community, to ensure accelerated integration of new residents.
It is shown that the reproduction of human resources of the territorial community involves solving special problems related to the main socio-economic problems of the community, building a system of interaction between the population, authorities, district enterprises, and educational institutions.
Keywords: *Human resources, human capital, community resilience, public administration.*

Збереження стійкості громад вимагає спільних зусиль і комплексного підходу, які стосуються різних аспектів життя громади, зокрема відтворення/відновлення кадрових ресурсів. Якщо звернутися до елементів стійкої громади, прийнятих Президентською комісією зі сталого розвитку в 1997 році) [1], можна побачити кілька напрямів, дотичних до процесу відтворення кадрових ресурсів:

«Економічна безпека:

Різноманітна та фінансово життєздатна економічна база.

Реінвестування ресурсів у місцеву економіку.

Максимізація місцевої власності на підприємства.

Значні можливості працевлаштування для всіх громадян.

Надання професійної підготовки та навчання, щоб допомогти робочій силі адаптуватися до майбутніх потреб.

Соціальний добробут:

Надійне постачання продуктів харчування, яке оптимізує місцеве виробництво.

Адекватні медичні послуги, безпечне та здорове житло та високоякісна освіта для всіх членів громади.

Підтримка захисту від злочинів і агресії.

Виховання духу спільноти, який створює відчуття приналежності, відчуття місця та почуття власної гідності.

Стимулювання творчого вираження через мистецтво.

Охорона та поліпшення громадських місць та історичних ресурсів.

Забезпечення здорового робочого середовища.

Адаптивність до мінливих обставин і умов» [1].

В умовах війни рівень стійкості громад напряму залежить передусім від їх наближення до зони бойових дій. Крім цього, останнім часом триває перманентна загроза руйнування інфраструктурних та промислових об'єктів через щоденні невибіркові ракетні обстріли. Ці чинники також істотно впливають на стан та обсяг кадрових ресурсів. Навіть у відносно тилових громадах, де нестача кадрових ресурсів заміщується через залучення до виробництва жінок та внутрішньопереміщених осіб, а також завдяки діяльності релокованих підприємств, ситуація може змінитися в будь-який момент – залежно від динаміки бойових дій та кількості обстрілів – внутрішньопереміщені особи або будуть повертатися до своїх домівок, або будуть переміщуватися в інші безпечні місця. Значна кількість кваліфікованих працівників воює за незалежність України на фронті. Тому наразі відчувається нестача кадрових ресурсів в громадах, збільшується кількість вакансій. Так, у вересні 2023 р., за даними онлайн-платформи Work.ua було зафіксовано рекордну кількість вакансій – 105809 [2].

Отже, суттєвою проблемою зменшення стійкості віддалених громад є міграція трудових ресурсів. Малі громади знаходяться в постійній вимушеній конкуренції з обласними центрами та іншими, більш спроможними громадами, в боротьбі за кадри. Обласний центр може запропонувати більш високооплачувану та перспективну роботу, ринок праці там ширший, вищий рівень технічного оснащення, більше можливостей для кар'єрного зростання. Крім того, життя в обласному центрі престижніше, сповнене можливостей для проведення вільного часу та дозвілля. Всі ці моменти дуже привабливі, особливо для молоді. За цих умов відбувається постійний відтік кадрів з громад до обласного центру. Особливо є потреба у медичних працівниках та освітянах. Частково ця проблема почала вирішуватися, коли громади стали запрошувати внутрішньопереміщених осіб з наданням їм безкоштовного житла. Завдання органів місцевого самоврядування полягає в тому, щоб створити умови для перебування та роботи людей у громаді, забезпечити прискорену інтеграцію нових мешканців.

Відтворення кадрових ресурсів територіальної громади передбачає вирішення спеціальних проблем, пов'язаних з основними соціально-економічними проблемами громади, побудову системи взаємодії населення, органів влади, підприємств району, закладів освіти. У зв'язку з цим до основних завдань органів місцевого самоврядування слід віднести: формування соціально безпечного простору, розвиток сфери соціальної підтримки, визначення ролі бізнес-спільноти у розвитку територій, визначаючи ролі основних суб'єктів місцевого самоврядування в процесах формування кадрових ресурсів, формування мотивації населення до праці.

Список використаних джерел

1. What is a Sustainable Community? https://sustain.org/about/what-is-a-sustainable-community/

2. Війна і дефіцит працівників: динаміка кадрових ресурсів в Україні. Інститут аналітики та адвокації. 13 жовтня 2023. https://iaa.org.ua/articles/vijna-i-deficzyt-praczivnykiv-dynamika-kadrovyh-resursiv-v-ukrayini/

УДК 351.71

Іван БОНДАРЧУК,
студент Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ivan BONDARCHUK,
student of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Ольга БЕРДАНОВА,*** *кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

MANAGEMENT OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP PROJECTS IN THE CONDITIONS OF POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE

The concept of «public-private partnership», the advantages of the interaction of sectors for the development of social and industrial infrastructure are considered. The importance of public-private partnership as a specific tool for attracting private investors for the post-war recovery of Ukraine is substantiated. The normative and legal principles of the implementation of public-private partnership were studied, and it was determined that a powerful legislative framework in the field of PPPs has been formed in Ukraine. Statistical data on the actual implementation of PPP projects have been analyzed, which show that the effectiveness of the interaction between the state and business is still at a low level. It is proven that in order to improve the situation, it is necessary to identify factors that positively or negatively affect the implementation of PPPs, and on this basis to form a state policy of attracting private investments for the post-war reconstruction of Ukraine.
Keywords: *public-private partnership, infrastructure, post-war reconstruction.*

Державно-приватне партнерство (ДПП) – це форма співробітництва між державою та приватним сектором з метою спільної реалізації проєктів, що мають стратегічне значення для розвитку економіки та соціальної сфери країни. У рамках ДПП держава та приватний сектор об'єднують свої ресурси, знання та досвід, щоб спільно реалізувати проєкти в області інфраструктури, транспорту, енергетики, охорони здоров'я, освіти та інших галузях. При цьому, ризики та відповідальність розподіляються між державою та приватним сектором відповідно до умов угоди, що забезпечує більш ефективне та економічне використання ресурсів та зменшення фінансових ризиків для держави [1].

У контексті повоєнного відновлення України, ефективність управління проектами державно-приватного партнерства набуває особливого значення. За даними Організації Об'єднаних Націй та Світового Банку бюджет проєктів для повоєнного відновлення України становитиме як мінімум 411 млрд. доларів США [2].

Залучення такого обсягу інвестицій та успішна імплементація проєктів стане можливим виключно за рахунок ефективної взаємовигідної співпраці.

В Україні вже наявні базові юридичні механізми для реалізації проєктів державно-приватного партнерства, зокрема Закон України «Про державно-приватне партнерство», Закон України «Про концесію» та підзаконні акти до них.

Водночас, статистика проєктів державно-приватного партнерства в Україні свідчить про низку ефективність реалізації цього механізму. Так, за даними Мінекономіки [3], станом на 01.01.2024 на умовах ДПП укладено 198 договорів. З них реалізується всього 22 договори. Призупинені у зв'язку з війною – лише 10. Решта 166 договори – не реалізовуються або припинені чи розірвані. Таким чином, ефективність реалізації проєктів державно-приватного партнерства в Україні становить менше 10%.

З огляду на це, актуалізується питання ідентифікації та аналізу факторів, що позитивно або негативно впливають на реалізацію проєктів ДПП, підготовка на базі такого аналізу пропозицій щодо формування ефективної державної політики залучення приватних інвестицій для повоєнної

відбудови України. Крім того, укладення договорів ДПП може стати ефективним механізмом боротьби з корупцією та підвищення прозорості державних закупівель.

Переваги ДПП включають підвищення якості інфраструктурних проєктів завдяки поєднанню ресурсів та досвіду держави та приватного сектору; забезпечення фінансування проєктів, які не мають достатнього комерційного потенціалу для інвестування; підвищення транспарентності управління державними проєктами та сприяння розвитку інфраструктури.

Однак, існують недоліки ДПП, такі як нерівномірний розподіл ризиків між державою та приватним сектором, втрата контролю над проєктом з боку держави, можливість конфлікту інтересів, відсутність гарантій щодо виконання зобов'язань сторонами та інші.

З урахуванням цих факторів, вибір форми та моделі ДПП повинен бути обґрунтованим та здійснюватися з урахуванням характеристик конкретного проєкту. Для досягнення максимальних переваг та мінімізації ризиків, важливо правильно спроєктувати та реалізувати ДПП, враховуючи інтереси сторін та забезпечуючи прозорість та ефективність управління проєктом.

Список використаних джерел

1. Узунов Ф. В. Удосконалення інструментарію реалізації державно-приватного партнерства в Україні: дис. канд. наук держ. управління: 25.00.02. Київ. 2015. 381 с.

2. Ukraine Rapid Damage Needs Assessment: March 2023, the World Bank, the Government of Ukraine, the European Union, the United Nations. URL: https://ukraine.un.org/en/224376-ukraine-rapid-damage-and-needs-assessment.

3. Стан здійснення ДПП в Україні: Міністерство економіки України. URL: https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini

УДК: 330.3:332.1/711

Оксана БУЛКОТ,
кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки економічного факультету Київського національного університету імені Траса Шевченка, Україна

Oksana Bulkot,
PhD (Econ.), Associate Professor, Department of International Economics, Faculty of Economics, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
https://orcid.org/0000-0002-6311-1459

ІНВЕСТИЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

INVESTMENT ISSUES OF THE DEVELOPMENT OF THE TERRITORIAL COMMUNITIES

Contemporary functioning of the economic system of Ukraine requires additional attract of both – internal and external investment resources for the development and reconstruction of the territorial community. Whenever its war or peace-time, the territorial communities have day-by-day needs to be met: organizing of the waste management, maintaining the municipal enterprises, improvement of landscaping, infrastructure initiatives, and, of course, the formation of a favorable business climate within the territorial community. Unfortunately, in the current realities, the vast majority of the Ukrainian territorial communities are deprived of the possibility of state support in financing even social initiatives.

Therefore, today Ukrainian territorial communities must reconfigure their interaction with society, and modern community leaders face the challenging task of attracting the investments. The modern territorial community should build its own investment ecosystem: to create the innovation and advisory hubs, to initiate the creation of entrepreneurial clusters, to develop supporting industries, and, in fact, directly to help businesses to develop. At the same time, new forms of public-partnership interaction with business should take into account both the principles of sustainable development and ESG factors.

Obviously, the effective interaction within the «business-investor-state-international organization/donor» chain, the territorial community should, first of all, act as an information platform - a source of relevant, reliable information about existing projects, their budgetary and social efficiency, business climate, investment potential and attractiveness of the community that are to be displayed in a specific document known as the investment passport.

Keywords: *investment passport, investment ecosystem, investments, territorial community, civil society.*

У нинішніх умовах функціонування економічної системи України цілком очевидно, що жодна громада не маючи фінансової підтримки, у тому числі зовнішньої, розвиватись не зможе. У громад є потреби, які необхідно задовольняти незважаючи на те йдуть бойові дії, чи ні: це і питання управління відходами, і розвиток комунальних підприємств, благоустрій, інфраструктурні ініціативи, і звичайно, формування сприятливого бізнес-клімату громади. На жаль, в нинішніх реаліях переважна більшість громад позбавлена можливості державної підтримки щодо фінансування навіть соціальних ініціатив.

Трансформаційні процеси в нашому суспільстві вимагають адекватної відповіді в першу чергу з боку органів місцевого управління. Тому, сьогодні українські громади мають переналаштовувати свої процеси взаємодії з суспільством, а перед сучасними очільниками громад постає нелегке завдання пошуку інвестицій.

Громада повинна будувати свою власну інвестиційну екосистему: створювати інноваційно-консультативні хаби, ініціювати створення підприємницьких кластерів, розвивати підтримуючі галузі, власне – прямо допомагати бізнесу розвиватись. При цьому нові форми державно-партнерської взаємодії з бізнесом повинні враховувати і принципи сталого розвитку, і ESG фактори [1].

Сьогодні головна проблема громад – відсутність достатнього фінансування ініціатив розвитку. Проте, територіальні одиниці сьогодні мають унікальну можливість скористатись програмами донорської/грантової допомоги та експертної підтримки [2].

Очевидно, що для ефективної взаємодії в межах ланцюжка «бізнес-інвестор-держава-міжнародна організація/донор», громади повинні, в першу чергу, виступати інформаційною

платформою – джерелом актуальної, надійної інформації про наявні проекти, їх бюджетну та соціальну ефективність, бізнес-клімат, інвестиційний потенціал і привабливість громади.

Нині головним джерелом такої інформації є інвестиційний паспорт – щорічне інформаційно-аналітичне видання, яке містить актуальні дані про інвестиційний потенціал ТГ з метою презентації її інвестиційних пропозицій для залучення потенційного інвестора та досягнення економічно-соціальних ефектів розвитку цієї територіальної одиниці. Інвестиційний паспорт має в першу чергу забезпечити формування позитивного іміджу у інвестора: по-суті, саме інвестиційний паспорт повинен стати ключовим маркетинговим інструментом територіальної одиниці [3].

Варто зазначити, що розробленню інвестиційного паспорту повинна передувати кропітка робота, пов'язана із аналізом ефективності реалізації програм місцевого самоврядування щодо економічного та соціального розвитку, розвитку територіальних громад, а також, відбору проектів для формування інвестиційної пропозиції. Окрім того, вкрай важливим аспектом при формуванні інвестиційного паспорту громади має бути прозорість та доступність участі в усіх етапах для представників громадянського суспільства. Саме тому, увесь процес – починаючи від формування інвестиційних пропозицій, покликаних задовольнити потреби суб'єктів підприємництва, вирішити соціальні, комунальні та девелоперські потреби громади – до презентації кінцевого документа (інвестиційного паспорту) мають відбуватись на основі використання інструментів демократії шляхом залучення усіх категорій громадянського суспільства та обов'язкового врахування їх пропозицій у визначенні пріоритетів інвестиційних розвитку територіальної громади.

Список використаних джерел

1. Булкот О.В. Гражевська Н.І. Стале інвестування: можливості та перспективи для України. Державна політика сталого розвитку України: базові засади : матеріали підготовки до Парламентських слухань 2021. Укладачі Харламова Г., Чала Н. – К, 2022. – 116 с. URL: https://komprompol.rada.gov.ua/uploads/documents/31152.pdf

2. Овчаренко Т., Корнієнко А., Шубіна О., Семенець Г., Поворозник В. 2019 р. Моделювання ефективної фінансової діяльності органів місцевого самоврядування ОТГ в умовах децентралізації. Консолідований підхід : Практичний посібник. 2019. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/563/UA-UNDP-financial-operations-for-local-gov-ATC-1.pdf

3. Булкот О.В. Інвестиційний паспорт як елемент формування інвестиційного середовища країни. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2021. № 4 (21). С. 10-14

УДК 352.07(477)»36»

Алла ВОЙТИНА,
здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня, кафедра політології та публічного управління факультету історії, політології та національної безпеки Волинського національного університету імені Лесі Українки

Алла VOITYNA,
graduate student of the Department of Political Science and Public Administration of the Faculty of History, Political Science and National Security of Lesya Ukrainka Volyn National University

Науковий керівник: ***Валентина ЛЮБЧУК,*** *кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри політології та публічного управління Волинського національного університету імені Лесі Українки*

РОЛЬ СТАТУТУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

THE ROLE OF THE STATUTE OF THE TERRITORIAL COMMUNITY IN DEMOCRATISATION OF PUBLIC MANAGEMENT UNDER MARTIAL LAW AND POST-WAR RECOVERY OF UKRAINE

This article is devoted to the role of participatory democracy in Ukraine despite the limitations imposed by martial law. While certain rights are restricted, direct citizen participation continues to function at the local level. Residents engage in addressing local issues through various mechanisms, highlighting the importance of territorial communities as the foundation of local self-government. The article emphasizes the need for further development of public participation. It discusses the National Strategy for Promoting the Development of Civil Society in Ukraine and the draft Law «On Amendments to the Law of Ukraine 'On Local Self-Government in Ukraine'». These initiatives aim to strengthen citizen participation through mandatory statutes for territorial communities and the legal regulation of various participation forms. The limitations of martial law are acknowledged, particularly regarding elections, referendums, and mass events. However, the article highlights alternative forms of participation, including local initiatives, budget planning involvement, public consultations, and the use of information and communication technologies. In conclusion, Ukraine demonstrates ongoing efforts to strengthen citizen participation in public administration even amidst martial law. Participatory democracy remains a vital tool for addressing local issues and fostering resilient communities during wartime and future recovery.
Keywords: *participatory democracy, citizen involvement, territorial community, democratization, local self-government; statute of the territorial community.*

Введення в Україні воєнного стану обмежило ряд конституційних прав громадян, однак партисипативна демократія продовжує функціонувати на місцевому рівні на більшості територій, підконтрольних Україні. Форми безпосередньої участі громадян дозволяють забезпечувати вирішення проблем місцевого значення у територіальних громадах і в умовах воєнного стану. Крім того, повоєнна відбудова теж потребуватиме публічного управління на засадах ефективності та демократичності.

Партисипативна демократія або демократія участі є різновидом прямої демократії, яка передбачає, що громадяни беруть учать у функціонуванні та розвитку місцевого самоврядування. Жителі територіальних громад, за допомогою різних механізмів, впливають на процес прийняття рішень, формування політики місцевої спільноти з урахуванням їх інтересів та прав. Саме тому територіальна громада є фундаментом місцевого самоврядування. Рівень залучення громадськості до вирішення важливих питань на локальному рівні напряму впливає на перспективи розвитку всієї країни. В Україні демократизація публічного управління реалізується на основі підходу «жодних рішень для громадянського суспільства без громадянського суспільства», що затверджено Указом Президента України від 27 вересня 2021 року № 487/2021 «Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021 – 2026 роки». У ньому зазначено, що інструменти громадської участі мають бути закріплені у статутах територіальних громад, а питання

належного застосування їх механізмів у формуванні та реалізації державної політики на регіональному рівні [3, с. 49]. Статут територіальної громади є актом, який насамперед закріплює процедури застосування форм безпосередньої демократії, з метою врахування історичних, національно-культурних, соціально-економічних та інших особливостей здійснення місцевого самоврядування. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» не вимагає обов'язкового прийняття статуту місцевими радами. Але члени тих територіальних громад, які мають статут, знаходяться у більш привілейованому становищі з точки зору реалізації їх прав на участь у місцевому самоврядуванні [1, с. 51]. З метою створення умов для залучення жителів до прийняття управлінських рішень на місцях, розвитку форм прямого народовладдя у Плані заходів з реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2024 – 2027 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26 березня 2024 року № 270-р, передбачено супроводження у Верховній Раді України проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування» [5]. Цей законопроєкт встановлює обов'язковість прийняття статутів територіальних громад місцевими радами, встановлює вимоги до змісту, закріплює форми участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення [4]. Слід зазначити, що спеціальні законодавчі обмеження, які визначені Законом України «Про правовий режим воєнного стану» унеможливлюють проведення таких форм прямої демократії, як вибори та референдум під час дії воєнного стану. Також передбачена можливість заборони форм безпосередньої демократії, які реалізуються у формі масових заходів [2, с. 14]. Однак, форми участі громадян не обмежуються лише зібраннями, а також включають місцеві ініціативи, участь жителів у плануванні та розподілі коштів місцевого бюджету, публічні консультації, громадське оцінювання діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування, консультативно-дорадчі органи при органах та/або посадових особах місцевого самоврядування, інші форми участі, що не суперечать закону. Крім того, участь територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення може здійснюватися безпосередньо та/або з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Незважаючи на воєнний стан, Україна робить кроки до посилення участі громадян у публічному управлінні. У таких умовах партисипативна демократія надає платформу для вирішення місцевих питань та розвитку стійких громад. Статут територіальної громади, як ключовий документ місцевого самоврядування, може стати потужним інструментом для демократизації публічного управління в умовах воєнного часу та повоєнної відбудови.

Список використаних джерел

1. Ідесіс І. В. Статутне право в Україні: динаміка та тенденції. Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 3. С. 50-52.

2. Михайлов М. Безпосередня демократія в умовах воєнного стану: шляхи реалізації права народу на владу. Актуальні проблеми правознавства, 2022. Вип. 2(30). С.13-18.

3. Старикова Г. Демократизація публічного управління: регіональний аспект. Аспекти публічного управління, 2021. № 9(5), С. 47-54.

4. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування URL: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39362 (дата звернення 16.04.2024).

5. Про затвердження плану заходів з реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2024 –2027 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 березня 2024 р. № 270-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270-2024-р#Text (дата звернення: 16.04.2024).

УДК 35.98

Сергій ВОЛОШИН,
Студент, ОП «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Serhii VOLOSHYN,
Student, (EPP «Public management and administration»), Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0004-1419-4587

Науковий керівник: ***Ольга БЕРДАНОВА,*** *кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ДЛЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДБУДОВИ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕБІЙНОЇ РОБОТИ КРИТИЧНИХ СЛУЖБ

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP FOR SOCIAL RECOVERY: ENSURING THE UNINTERRUPTED OPERATION OF CRITICAL SERVICES

The article substantiates the relevance of the study of the essence of public-private-partnership (PPP) in the critical services in Ukraine. It was noted that in the period of the war, ensuring the continued operation of critical services is paramount. PPP has many advantages and can be a valuable tool to leverage private sector expertise and resources to achieve this goal. It was concluded that PPP contributes to ensure access to the local social and communal services, improve their quality, and economic development at the local level.
Keywords: *public-private partnership, critical services, recovery.*

Ефективна співпраця держави та приватного сектору в рамках державно-приватного партнерства (далі – ДПП) в умовах сьогодення стає ключовим інструментом для критичної інфраструктури, гарантуючи її стійкість та безперебійну роботу в екстремальних умовах.

Життєво важливі соціальні служби, які гарантують доступ до базових потреб населення, зокрема у сферах охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення, енергетики та комунальних послуг, потребують стійкості до викликів в умовах війни, що пов'язані з наслідками руйнувань та обмеженим доступом до ресурсів. Для забезпечення безперебійної роботи таких критичних служб та об'єктів доцільно застосовувати механізм ДПП, який має наступні переваги.

1. Підтримка та співпраця:

В межах ДПП можлива співпраця між різними зацікавленими сторонами, включаючи органи державної влади, бізнес, неурядові організації, що сприяє розробці спільних стратегій, координації зусиль та забезпеченні доступу до критичних служб для населення.

2. Фінансування та інвестиції

ДПП дозволяє залучати приватні інвестиції у проєкти відбудови об'єктів та мереж, повністю або частково зруйнованих внаслідок бойових дій [1].

3. Експертиза та інновації:

Ініціатори проєктів за механізмом ДПП можуть пропонувати новітні технології та підходи, спрямовані на підвищення ефективності роботи та стійкості об'єктів. Йдеться про застосування сучасних технологій та матеріалів у будівництві, розробки та впровадження рішень щодо інтеграції автономних джерел енергії та використання систем управління енергетичними ресурсами з метою локального підвищення енергобезпеки та ефективного енергоспоживання [2], впровадження нових методів лікування з метою підвищення якості медичних послуг тощо.

4. Гнучкість та ефективність:

ДПП може поєднувати ресурси та можливості державного та приватного секторів, створюючи більш гнучкі та ефективні моделі управління критичними службами. Це може допомогти у швидкому прийнятті рішень, скороченні бюрократії та кращому використанні ресурсів. Прикладами є: створення спільних підприємств для ефективного управління державними закладами охорони

здоров'я або школами; запровадження гарантій придбання державним партнером (робіт, послуг) [3], залучення приватних компаній до надання послуг з якісного сервісного, ремонтного, технічного обслуговування обладнання, мереж, систем (наприклад, електропостачання або медичного киснепостачання лікарень).

5. Довгострокове планування та стійкість:

Привабливість ДПП може сприяти довгостроковій співпраці за проєктами розвитку критичних служб, адаптуючи їх до сучасних викликів та забезпечуючи їх стійкість до майбутніх ризиків. Це може включати розробку стратегій, планів дій у разі надзвичайних ситуацій, проєктування та проведення реконструкцій об'єктів із застосуванням засобів захисту критичної інфраструктури, а також підвищення стійкості систем не лише у час війни, а і враховуючи інші загрози, наприклад, наслідки зміни клімату, ризики для кібербезпеки тощо.

Отже, об'єднання ресурсів держави з приватним сектором заради спільної проєктної мети в межах співпраці за механізмом ДПП має низку переваг. Цей інструмент доцільно використовувати для реалізації проєктів, що забезпечують безперебійну роботу об'єктів критичної інфраструктури та відповідних служб. В свою чергу це дозволить на місцевому рівні вирішувати проблеми, пов'язані із наданням соціальних та комунальних послуг, підвищувати їх якість, зміцнювати економіку та стимулювати подальший розвиток.

Список використаних джерел

1. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI. Дата оновлення: 31.03.2023. [Електронний ресурс]. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17.

2. Про схвалення Концепції впровадження «розумних мереж» в Україні до 2035 року: Розпорядження КМУ від 14.04.2022. № 908-р. [Електронний ресурс]. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/908-2022-%D1%80#Text.

3. Методичні рекомендації для державних та комунальних закладів охорони здоров'я для працівників органів управління у сфері охорони здоров'я. для впровадження проектів державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я. 2018. URL: https://moz.gov.ua/uploads/1/7840-1234567890.pdf

УДК 351.863+352.07:004.77](477)(043.2)

Мар'яна Гараєва,
аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Mariana Haraieva,
Postgraduate student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service, Taras Shevchenko Kyiv National University
https://orcid.org/0009-0003-5340-1879

Науковий керівник: ***Світлана ДЯЧЕНКО,*** *доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

DEVELOPMENT OF DIGITAL TOOLS AT THE LOCAL LEVEL IN THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

Today, more and more new technologies are developing at a rapid pace, the main contributions of innovation are the process of transformation, which in recent years is quite well-known and relevant in all spheres of life in society – and no less important at the level of territorial units that form a whole system at the state level, establishing well-being and well-being of the country. The emergence of digitalization foundations increases the level of investment attractiveness of this territory. In 2022, in connection with a full-scale invasion of the territory of Ukraine, the life of Ukrainians underwent changes, simultaneously shaking business, the government and the public. Given these conditions of the country's existence, digitization is a key element of development and the basis for restoring the country's economy and the well-being of the population.
Keywords: *digital tools, development, implementation of the latest technologies, territorial communities, local self-government.*

Сьогодні ми будуємо найзручнішу в світі цифрову державу, вільну від бюрократії та корупції. Відповідно враховуючи такі запроси та початки втілення їх в суспільстві на рівні держави, потребує зародження цифрових трансформацій в самих регіонах на місцях в територіальних громадах, що дозволить спростити життя мешканців. Цифровізація місцевого самоврядування в час війни є важливим питанням, що впроваджується та розвивається швидкими темпами.

Враховуючи ситуацію України сьогодні, відбувається воєнний стан, що відповідно несе за собою ряд важливих питань, проблем та викликів перед якими постало місцеве самоврядування з різних точків зору. Відповідно до викликів, які влились в наше життя, місцеве самоврядування продовжує виконувати управлінські функції, відбиватись від щоденних загроз, продовжувати функціонування територіальних громад, приймати життєважливі рішення для мешканців та в цей час запроваджувати та розвивати цифрові інструменти.

В країні швидкими темпами розвивається цифровий сервіс Дія, що охоплює на сьогодні великий спектр послуг та інших інструментів, що полегшують життя населенню надаючи їм онлайн послуги не виходячи з дому та безліч інших сервісів для зручності та ефективності. Відповідно на рівні державному, сервісний портал та додаток Дія ефективний, а також тепер враховуючи цифрові потоки розвитку, які вриваються в наше життя, несуть перспективу до впровадження на місцевих рівнях у вигляді проекту «Дія. Цифрова громада». Деякими громадами було представлено такі проекти, які втілюють як цифрові інструменти розвитку даного регіону.

«Дія. Цифрова громада» – це інноваційний маркетплейс цифрових продуктів для рішень громад, що дозволяє громадянам швидко та ефективно вирішувати низку питань онлайн, не відвідуючи державних установ. Також варто відзначити той факт, що за допомогою використання цього сервісу можна встановити або зміцнити зв'язок між державними органами та мешканцями, оскільки більшість процесів ухвалення

важливих рішень відбувається прозоро, що запобігає корупційним ризикам та дає можливість підвищити рівень життя громадян та рівень їхньої довіри до місцевої влади [2].

Повномасштабне вторгнення Росії та її дії відповідно повпливали на етапи розвитку та впровадження діджиталізації в Україні, що привело країну до нового витоку – цифрова трансформація, яка несе нові підходи та виклики в створенні, втілення та впровадженні цифрових інструментів в країні, а саме в громадах з метою відновлення, зародження та відбудови. Якраз територіальні громади знаходяться в епіцентрі даних подій, які дають шляхи в планування та втілення усіх явних потреб громадян та реалізації проектів розвитку для тих потреб.

В умовах війни зросла роль соціальних мереж та месенджерів як каналів отримання інформації для жителів громад. Більшість місцевих органів влади оперативно реагує на виклики сучасності та створює або вдосконалює свої офіційні сторінки на Facebook, канали та групи в Viber та Telegram [4].

Враховуючи стадію переходу та розвитку цифрових технологій на рівні територіальних громад видно на скільки ефективно та швидко впроваджуються інструменти в роботу служб, а також в пошуку нових рішень за допомогою цифрових інструментів, що під час війни ефективно допомагають населенню.

Цифрова трансформація передбачає створення «цифрових громад». Відповідно, що цифровою громаду роблять не технології чи інструменти, які роблять цей процес простішим та доступнішим, а саме люди. При цьому важливим є розвиток діалогу між мешканцями громад і органами місцевого самоврядування [6].

Розвиток цифрових інструментів на рівні територіальних громад відображає становище країни в цілому, якість життя населення та розвиток самих регіонів Цифрові інструменти це фактичне рішення деяких проблем для задоволення громад, відповідно розвивають саму громаду.

Цифрові інструменти управління місцевими фінансовими ресурсами більш досконально втілюються та розвиваються громадами. В умовах сьогодення ускладняється пошук і безпосередній контакт з потенційними інвесторами на рівні територіальних громад. Внутрішні і зовнішні інвестиції виступають джерелом, у першу чергу, відновлення об’єктів критичної інфраструктури, промислового і житлового будівництва, підприємств комунальної форми власності [5].

Враховуючи події, що відбуваються на разі в Україні відповідно і підтолкують до активних дій територіальних громад до пошуку стабільних процесів, взаємодії та комунікації між громадянами, ефективно та якісно надавати послуги та захисту даної інформації. Цифровізаційні інструменти надають змогу швидко та доступно на збір інформації та її аналізу для розбудови та втіленню нових ідей у розвиток громад в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 No 254к/96-ВР // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text

2. Офіційний сайт Могилів-Подільської міської ради. Режим доступу: https://mpmr.gov.ua/news/3647/vikoristanna-cifrovih-servisiv-dia-ta-ihna-korist-dla-gromad?print=

3. Міністерство цифрової трансформації України [Електронний ресурс].–Режим доступу: https://thedigital.gov.ua

4. Панкратова В.О. Вплив воєнного стану на використання електронних інструментів демократії.. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». Випуск 4. 2023. Режим доступу: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/287206/281126

5. Парубець, О. Цифрові інструменти управління місцевими фінансовими ресурсами. Проблеми і перспективи економіки та управління, (4 (36), 225–237.

6. Сакалош С. Як створити «громаду у смартфоні»: необхідні інгредієнти [Електронний ресурс]/ С. Сакалош. – Режим доступу: decentralization.gov.ua/news/12600.

УДК 351 (347.77)

Віталій ГОРДІЄНКО,
аспірант Державного університету «Житомирська політехніка»

Vitalii HORDIIENKO,
PhD student at the State University of Zhytomyr Polytechnic
https://orcid.org/0009-0009-8624-4594

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

PECULIARITIES OF REFORMING THE INFRASTRUCTURE OF THE LOCAL SELF-GOVERNMENT SYSTEM IN THE CONTEXT OF THE EU REGIONAL POLICY

According to the classification of the EU regional policy, the following main principles of public policy for reforming local self-government at the local level are defined: subsidiarity; decentralisation; partnership; programming; concentration.

The scientific literature and draft legal acts on the national reform of the local self-government infrastructure contribute to the systematisation of the principles into the following four main blocks: system-wide, structural and political, managerial and praxeological, and geographical and morphological.

The system-wide principles are intended to provide conditions for the functioning and development of Ukraine as a capable socio-economic system in the long term strategic perspective in harmony with its geopolitical environment. These principles include the principles of rationality, relevance, dynamism and consistency. Among the system-wide principles, the most important is the principle of rationality, through the prism of which the local self-government infrastructure is an instrument for achieving the fundamental goals of the state's territorial system.

Згідно з класифікацією регіональної політики ЄС визначено такі головні принципи публічної політики реформування місцевого самоврядування на локальному рівні: субсидіарність; децентралізація; партнерство; програмування; концентрація.

Наукова література та проекти нормативно-правових актів щодо вітчизняного реформування інфраструктури системи місцевого самоврядування сприяє здійснити систематизацію принципів на такі чотири основні блоки: загальносистемні, устроєво-політичні, управлінсько-праксеологічні та географічно-морфологічні.

Загальносистемні принципи покликані забезпечити умови для функціонування та розвитку України як дієздатної соціально-економічної системи в далекосяжній стратегічній перспективі у гармонії з її геополітичним оточенням. До таких принципів зараховуємо принципи раціональності, відповідності, динамічності та послідовності. Серед загальносистемних принципів найважливіше значення відіграє принцип раціональності, крізь призму якого інфраструктура місцевого самоврядування постає інструментом реалізації основоположних цілей територіальної системи держави.

Субсидіарність (соціально-політичний принцип, згідно з яким соціальні одиниці вищого рівня мають право і повинні вирішувати лише ті проблеми, які структури нижчого рівня не в змозі вирішити), зараз переживає ренесанс як фундаментальний принцип, що діє після підписання ЄС. угода . Адже цей принцип є основоположним принципом Європейського Союзу відповідно до Маастрихтської угоди (ст.. 3): «У сферах, які не входять до окремої юрисдикції співтовариства, воно згідно принципу субсидіарності починає свою діяльність лише в тому випадку, коли буде неможливо достатньою мірою досягнути цілі визначених заходів нарівні держав-членів, і тому в силу їх масштабу чи дієздатності можуть бути здійснені ефективніше на рівні співтовариства» [1].

Децентралізація. Одвічною дилемою розвитку управління є перерозподіл влади, ресурсів, бюджету, диференційованих субсидій зі спільного бюджету та фондів ЄС для підтримки менш розвинених регіонів з метою досягнення певного рівня економічного розвитку та політичної стабільності. Отже, разом із субсидіарністю, сама децентралізація, як перерозподіл повноважень, має на меті ефективне використання та заохочення регіональних і місцевих ініціатив, оптимізацію практичних рішень конкретних проблем на регіональному та місцевому рівнях, а також розмежування

функцій і зв'язків між різними рівнями Управління ЄС Повноваження посередника утворюють дві основні основи політики ЄС. Важливість цих двох принципів незаперечна. Адже їх впровадження (а це мета ефективної євроінтеграції) посилює відповідальність на місцевому рівні та активізує місцеві ініціативи. У цьому контексті посилення місцевої компетенції важливо і з точки зору послаблення (чи зниження) надмірного впливу національного рівня. Важливо, щоб ці рівні стали прозорими. В інноваційних програмах реальні суб'єкти регіонального та місцевого розвитку мають об'єднувати свої зусилля, а вже в фінансуванні центральні чи наднаціональні рівні мають пріоритет у підтримці їхнього розвитку [1; 3; 4-6].

Партнерство. Фактично, партнерство є співробітництвом між суб'єктами різних рівнів (наприклад, Євросоюз, держава, регіон, конкретна територія). Цей принцип базується на умові, що діяльність і розвиток Території можуть відбуватися лише за умови реалізації принципу субсидіарності та безперервної співпраці суб'єктів співпраці для досягнення спільних цілей. Співпраця на регіональному рівні, оскільки розвиток транскордонного співробітництва, співробітництво між місцевими територіальними одиницями та громадами також є важливою складовою співпраці.

Програмування. Протягом цього етапу здійснюється розробка на основі партнерства стратегій розвитку на основі реалізації програм чи проектів з урахуванням пріоритетних короткострокових та короткострокових цілей. Принцип партнерства визначає пріоритет інвестування не окремих проектів чи дій, а програм, які мають глибинне значення для країни, регіону, території. Стратегія територіального програмування базується на чітко розробленій системі цілей, бо слід ураховувати як інтереси «знизу» (громад), так і доцільність врахування загальнонаціональних пріоритетів «згори». Програмування також передбачає визначення дій, виконавців, джерел фінансування, моніторингу, вирахування ймовірних позитивних та негативних впливів на соціо-економічний розвиток територій [3; 4].

Централізація, додатковість. Реалізація принципів централізації та додатковості означає, що фінансові ресурси, які ЄС надає окремим державам-членам або суб'єктам територіального розвитку, повинні доповнюватися за рахунок місцевих ресурсів. По суті, ці два принципи є взаємодоповнювальними, головною умовою є співпраця та ефективне використання ініціатив, пошук та розвиток власних джерел фінансування проектів регіонального та місцевого розвитку.

Як і в інших країнах світу та країнах Європи, які провели реформи місцевого самоврядування, цілями цієї реформи в нашій державі є: створити територію, яка розвивається, надати людям якісні послуги, створити умови для кадрове зростання місцевого самоврядування [5].

Ці умови підкріплюються законодавчою базою, яка включає: Закон України «Про співробітництво територіальних громад» від 17 червня 2014 р. № 1508-VII; Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 р. № 157-19; Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 26 квітня 2015 р.; Закон України «Про місцеві вибори» від 14 липня 2015 р. № 595-УШ; Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо організації проведення перших виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 4 вересня 2015 р. № 676-19; Методику формування спроможних територіальних громад, Постанова КМУ від 8 квітня 2015 р. № 214.

Найважливішими та основними нормативно-правовими документами, які визначають основні норми реформи є: Закон України «Про добровільне об'єднання громад» (далі – Закон) та Методика формування повноправних територіальних громад, затв. Кабінет Міністрів України. Відповідно до вищезазначених законів, добровільне злиття має відповідати таким принципам [6;7].

– повсюдність влади – у межах територіальної громади неможлива наявність у іншої територіальної громади свого представницького органу місцевого самоврядування;

– цілісність – територія ТГ має бути неподільною, межі ТГ визначаються зовнішніми межами, регламентованими Радою ТГ, ОТК має знаходитися в межах території Автономної Республіки Крим, держави;

– економічна ефективність – при прийнятті рішень щодо добровільного об'єднання громад Території враховуються історичні, природні, етнічні, культурні та інші фактори, що впливають на соціально- економічний розвиток громад Території;

– послідовність – якість та доступність публічних послуг, що надаються громадами об'єднаних територій, не може бути нижчою, ніж до об'єднання.

Узагальнюючи наукову літературу та проекти нормативно-правових актів щодо вітчизняного реформування інфраструктури місцевого самоврядування, постає можливість здійснити

систематизацію принципів, за якими впроваджуються зміни у системі територіального управління. Пропонуємо виділяти такі чотири основні блоки принципів: загальносистемні, устроєво-політичні, управлінсько-праксеологічні та географічно-морфологічні [3; 10].

Загальносистемні принципи покликані забезпечити умови для функціонування та розвитку України як дієздатної соціально-економічної системи в далекосяжній стратегічній перспективі у гармонії з її геополітичним оточенням. До таких принципів зараховуємо принципи раціональності, відповідності, динамічності та послідовності. Серед загальносистемних принципів найважливіше значення, на нашу думку, відіграє принцип раціональності. Крізь призму цього принципу система місцевого самоврядування постає інструментом реалізації основоположних цілей територіальної системи держави. У цілому принцип раціональності забезпечується науковою обґрунтованістю змін системи місцевого самоврядування. Усі без виключення параметри не повинні входити у суперечність з загальносистемними інтересами [10]. Адже за демократичних умов основною причиною перетворень системи місцевого самоврядування є прагнення підвищити ефективність територіального управління.

Належна наукова обґрунтованість реформи дозволяє суттєво знизити видатки на її реалізацію, масштаби зниження управлінської ефективності в ході її реалізації та максимізувати зиски від реалізації реформи в стратегічній перспективі.

Список використаних джерел

1. Немчінов О. М. Територіальне управління в умовах трансформації суспільного устрою у державах Центральної та Східної Європи: досвід для України [Текст] : автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління : 25.00.01 / Олег Миколайович Немчінов . Львів, 2014. – 20 с.

2. Немчінов О. М. Реформи локального рівня адміністративно- територіального устрою країн Центрально-Східної Європи у 1945-1990 рр. / О. М. Немчінов // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Державне управління. – 2013. – № 2. – С. 7 – 10. – Режим доступу : йір://пЬиу.доу.иа/ИЖК/уашси4и_2013_2_3.

3. Немчінов О. М. Реформи системи територіального управління в європейських державах: основні проблеми та тенденції реорганізації локального рівня. Модернізація системи держ. упр. та держ. служби: теорія і практика : матер. наук.-практ. конф. за міжнар. уч. (20 квіт. 2012 р.) : У 2 ч. / за наук. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А В. Ліпенцева Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2012. Ч. 1. С. 131 – 134.

4. Немчінов О. М. Утвердження місцевого самоврядування в державах Центрально-Східної Європи: приклад для України. Публічне управління: Теорія і практика. – 2013. Вип. 3 (15). С. 168 – 178.

5. Немчінов О. М. Завдання адміністративно-територіального реформування в Україні у контексті європейських підходів до забезпечення управлінської ефективності. Демократичне врядування : електр. наук. фах. вид. ЛРІДУ НАДУ. 2013. Вип. 12.

6. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17 лип. 2014 р. № 1508-VII // Офіційний вісник України : офіційне видання від 5 серп. 2014 р. – № 60. – С. 9. – Ст. 1638.

7. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квіт. 2014 р. № 333-р // Офіційний вісник України : офіційне видання від 18 квіт. 2014 р. – № 30. С. 18. Ст. 831.

8. Про утворення міжвідомчої робочої групи з питань реформування адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 трав. 2008 р. № 714-р (втратило чинність).

9. Про схвалення Концепції реформи адміністративно-територіального устрою в Україні [Електронний ресурс] : розпорядження КМУ від 1 квіт. 2014 р. № 333-р.

10. Ткачук А. Скандинавський шлях. Досвід реформ адміністративно- територіального устрою і місцевого самоврядування в Данії та Швеції. Київ : Логос, 2015. 124 с.

УДК 327:352.07]:005.591.1(477)»364»

Наталя Горло,
доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології Запорізького національного університету

Natalia Horlo,
Doctor of Political Sciences, Professor, Professor of the Department of Political Science Zaporizhzhia National University
https://orcid.org/0000-0003-0872-9333

ЧИННИКИ ОПТИМІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

FACTORS OPTIMIZING INTERNATIONAL COOPERATION OF UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES UNDER THE CONDITIONS OF THE STATE OF MARTIAL

Inter-municipal cooperation was intensified in the context of the European integration course of Ukraine. It continues even in the conditions of martial law, as it allows attracting the resources of external partners for development, which is important for the recovery of communities. Factors for optimizing international cooperation of united territorial communities in the conditions of martial law: broad information and consultation support from state and non-state institutions; proper staffing, organizational and information provision of international cooperation on the part of communities (introduction of the position of project manager, informing about the community on online resources in order to find potential partners); successful experience of inter-municipal cooperation in Ukraine; dissemination of information about the positive experience of international cooperation.
Keywords: *territorial community, international cooperation, decentralization, European integration, martial law.*

Реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади, розпочата у 2014 році, змінила адміністративну карту України, зокрема, у 2020 році було завершено процес утворення об'єднаних територіальних громад. Укрупнення муніципалітетів на місцевому рівні дозволило вирішити проблему їх надмірної подрібненості і дотаційності. Позитивні результати укрупнення полягають у підвищенні дієздатності територіальних громад, що стало можливим завдяки проведенню реформи на основі принципу субсидіарності.

Важливим інструментом, що підвищує ефективність роботи громад, є їх участь у міжмуніципальному співробітництві як всередині країни, так і на міжнародній арені. Останнє актуалізується в умовах євроінтеграційного курсу України, адже саме на місцевому рівні впроваджуються близько 80% політик ЄС [1]. Поширеними формами міжмуніципального співробітництва із зарубіжними партнерами є: розробка спільних проектів із закордонними муніципалітетами, зокрема, інфраструктурних, культурних; обмін досвідом; надходження гуманітарної допомоги від міст-побратимів тощо. Вагомі переваги надає участь у програмах ЄС, зокрема, **з 2024 року всі українські громади мають право брати участь у Програмі Interreg Europe 2021-2027.**

Міжнародне співробітництво територіальних громад продовжується і в умовах запровадження воєнного стану, оскільки дозволяє залучити зовнішні ресурси для розвитку, що є важливим для відновлення громад і забезпечення їх стійкості. Станом на березень 2024 року у міжнародному співробітництві брало участь 399 територіальних громад, які заключили 1668 партнерств, було підписано 1607 договорів з партнерами з 62 країн [2]. Необхідно звернути увагу на чинники, які дозволять активізувати участь територіальних громад у міжнародному співробітництві у період воєнного стану.

По-перше, особливого значення набуває інформаційно-організаційна підтримка територіальних громад, зокрема, інформування про можливі напрями співробітництва, координування діяльності, проведення навчальних тренінгів, вебінарів. Як приклад, 19 грудня 2023 року на базі платформи «Міжнародні відносини» Всеукраїнської Асоціації ОТГ відбувся вебінар на тему: «Міжнародні партнерства територіальних громад: З чого починати?» за підтримки Програми «Децентралізація

приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE) [3]. На сайті «Децентралізація» розміщено перелік проектів і програм, які підтримують Україну у питанні розвитку місцевого самоврядування, серед них: U-LEAD, USAID DOBRE, USAID «ГОВЕРЛА», Програма Ради Європи та низка проектів (DECIDE, PROSTO та інші) [4].

По-друге, велику роль відіграє ініціативність самих громад та їх готовність брати участь у міжнародному партнерстві. В умовах воєнного стану з'являється стимул до участі у міжнародному співробітництві, оскільки воно дає додатковий ресурс для відновлення. Доцільним стає запровадження посади проєктного менеджера в громаді, а запорукою успішного налагодження контактів з іноземними партнерами є активне інформування про громаду та презентація її життя на онлайн-ресурсах. Наприклад, **Ірпінська міська територіальна громада** запустила власний телеграм-канал трьома мовами – англійською, німецькою і французькою, щоб мати більшу міжнародну аудиторію потенційних партнерів [5].

По-третє, умовою успішного міжмуніципального співробітництва із закордонними партнерами є досвід дієвого та ефективного міжмуніципального співробітництва в Україні. Голова підкомітету з питань співробітництва територіальних громад та регіонів Комітету з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування ВРУ О. Аліксійчук відзначив позитивну динаміку рівня муніципального співробітництва в України: «Для того, щоб йти в міжнародне міжмуніципальне співробітництво, ми повинні показати ефективність міжмуніципального співробітництва всередині країни. І це, можливо» [6].

По-четверте, важливим є поширення інформації про успішний досвід взаємодії, висвітлення на конкретних прикладах тих переваг, які надає міжнародне співробітництво територіальних громад.

Отже, основними чинниками оптимізації міжнародного співробітництва територіальних громад в умовах воєнного стану є: 1) широка інформаційна та консультаційна підтримка з боку державних та недержавних інституцій, таких як Комітет Верховної Ради з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування, Асоціація міст України, Всеукраїнська асоціація ОТГ, агенції регіонального розвитку та інші; 2) належне кадрово-організаційне та інформаційне забезпечення міжнародного співробітництва, що забезпечується самими громадами (запровадження посади проєктного менеджера, інформування про громаду на онлайн-ресурсах задля пошуку потенційних партнерів, подання заявок тощо); 3) успішний досвід міжмуніципального співробітництва в Україні; 4) поширення інформації про позитивний досвід міжнародної співпраці.

Список використаних джерел

1. Європейська інтеграція громад. Децентралізація. URL: https://decentralization.ua/european (дата звернення 20.04.2024).

2. Остапенко П. Досвід та географія міжнародного співробітництва територіальних громад України. Луцьк, березень 2024 р. URL: https://komsamovr.rada.gov.ua/uploads/documents/44080.pdf (дата звернення 22.04.2024).

3. Міжнародні партнерства територіальних громад. З чого починати? URL: https://hromady.org/mizhnarodni-partnerstva-teritorialnix-gromad-z-chogo-pochinati/ (дата звернення 22.04.2024).

4. Міжнародна підтримка. Децентралізація. URL: https://decentralization.ua/donors (дата звернення 20.04.2024).

5. Умови та можливості налагодження міжнародного співробітництва територіальними громадами України. Сталий економічний розвиток. 17 квітня 2023. URL: https://auc.org.ua/novyna/umovy-ta-mozhlyvosti-nalagodzhennya-mizhnarodnogo-spivrobitnyctva-terytorialnymy-gromadamy-3 (дата звернення 20.04.2024).

6. У Комітеті з питань організації державної влади відбулось обговорення «Впровадження Закону України «Про співробітництво територіальних громад» в умовах воєнного стану. Стан, виклики та шляхи удосконалення». ВРУ. 9 квітня 2024. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/248215.html (дата звернення 21.04.2024).

УДК 352:353

Наталія ГРИНЧУК,
кандидат економічних наук., доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Михайло БАГІНСЬКИЙ,
головний науковий співробітник Комунальної науково-дослідної установи «Науково-дослідний інститут соціально-економічного розвитку міста»

Nataliia GRYNCHUK,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0002-8516-2417
Mykhailo BAGINSKYI,
chief researcher of Municipal Research Institution «City Development Institute»
https://orcid.org/ 0009-0003-3252-1978

ДО ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ РАЙОНАМИ У М. КИЄВІ

ON THE QUESTION OF GOVERNMENT OF DISTRICTS IN KYIV

Considered the issue of the need for changes in the legal provision of management of districts in the capital of Ukraine. The common problems of the Kyiv agglomeration and the districts of Kyiv are identified. The experience of regional division of the capitals of individual EU member states is considered and common models are identified. It is proven that the institutionalized form of self-government in the capital leads to a real sense of the distance between the government and the community. There is a steady tendency to strengthen the role of self-organization of the population, individual groups – components of civil society, and the growing importance of the factor of direct democracy.
Keywords: *capital, district, management, local self-government.*

Столиця України, що має поділ на райони, наразі являє собою складний феномен з господарської, соціально, політичної та адміністративної точки зору. Впровадження адекватних сучасним умовам можливостей і форм здійснення самоврядування потребує аналізу специфіки його організації та у її структурних частинах – адміністративних районах і надалі впровадження зважених змін.

Науковцями і практиками-управлінцями проблеми утворення представницьких органів на рівні районів столиці обговорюються з 2010 року, коли такі ради були ліквідовані. Періодично такі дискусії актуалізуються. Київською міською радою до війни було прийнято, зокрема, й відповідне рішення [2]. Обумовлено це потребою формування ефективної системи управління столицею.

Сьогодні поєднання Києвом статусу міста та регіону проявляється у складних взаємозв'язках між моделями управління регіоном (КМДА) та містом (з виборними Київським міським головою та міською радою), а наразі ще й реалізації повноважень Київською міською державною адміністрацією і Київською військовою державною адміністрацією, містом і районними у місті державними адміністраціями.

Бракує законодавчих норм та ефективних механізмів врядування для забезпечення координації життєдіяльності й у Київській агломерації. Оскільки актуального Генерального плану міста Києва та його приміської зони немає, то і узгоджений стратегічний підхід до відновлення і розвитку території міста і сусідніх громад відсутній. А тяжіння населення до столиці призводить до надвеликого навантаження на соціальну і комунальну інфраструктуру районів міста, транспортних заторів на під'їздах до міста та в самому місті, незбалансованої забудови тощо.

Дослідження підтверджують, що районам м. Києва також притаманні проблеми щодо їх економічного розвитку (мова про відповідність населення і місць прикладання праці), транспортної інфраструктури, житлово-комунального господарства, охорони здоров'я, освіти, як і в цілому місту. Їх розв'язання може бути ефективним тільки при удосконаленні управлінні районами, визначенні пріоритетів у такий складний воєнний період та прийняття адекватних рішень.

Аналіз внутрішнього районного поділу столиць окремих держав-членів ЄС показує, що поширеною є централізована модель, яка не передбачає набуття статусу юридичної особи для органів управління внутрішніми районами міст, які часто характеризують як допоміжні підрозділи.

Водночас можливі і децентралізована і змішані моделі, за яких наявна певна автономія на рівні районів у місті та утворюються їх представницькі органи.

Функції з управління розвитком районів столичного міста віднесені: у Парижі – до повноважень метрополії Великого Парижу, у Братиславі – до повноважень районного рівня спільно з міськими самоврядними органами, у Варшаві – до повноважень міста із широким залученням територіальних громад районів та мікрорайонів, районних адміністрацій (проте їх участь обмежується підготовкою пропозицій та опитуванням мешканців).

Інституціоналізована форма здійснення самоврядування за умов її функціонування нині у столиці зумовлює існування й призводить до реального відчуття жителями відстані, що існує між владою й громадою. Властивість місцевого самоврядування здійснювати делеговані державою повноваження, а отже – у цій царині діяти під інституціональним контролем держави, виступаючи її повноважними представниками, в умовах столиці, зокрема, підсилює це відчуття. На районному в місті рівні, де повноваження самоврядування значно урізані в порівнянні з «центральною», міською, владою, і про жодну фінансову самостійність не йдеться, органи самоврядування виступають по суті як представник влади вищого рівня. Відтак проблеми, що вибудовуються на вісі взаємин «держава – місцеве самоврядування», практично переходять у площину організації ефективного контролю між керівною і підлеглою структурами, тотожну за принципом своєї побудови організації вертикалі державної влади. Останнє провокує розмивання самого змісту місцевого самоврядування.

Водночас незалежно від особливостей функціонування місцевого самоврядування в різних країнах та специфіки стосунків державної влади та місцевого самоврядування в Україні, сьогодні існує стійка тенденція до підсилення ролі самоорганізації населення як окремих груп – складників громадянського суспільства, зростання ваги прямої демократії, що розвивається поруч з демократією представницькою, і супроводжується широким залученням структур громадянського суспільства до здійснення місцевого самоврядування й безпосереднього контролю над здійсненням владних повноважень обраних нею представників та участі у виробленні управлінських рішень. У такій ситуації різноманітні структури громадянського суспільства у вигляді різноманітних об’єднань громадян починають відігравати роль медіаторів між населенням у цілому та органами місцевого самоврядування.

Все вищезазначене обумовлює необхідність удосконалення законодавства (про місцеве самоврядування [3], місцеві державні адміністрації [4], про столицю [5] та ін.), формування системи публічного управління районом у столиці на засадах прозорості і відкритості, районом, що є єдиним господарським комплексом, де забезпечується співробітництво між комунальними підприємствами та закладами, соціальними службами і громадськими організаціями у вирішенні назрілих проблем району і міста, застосовуються інформаційно-аналітична підтримка прийняття управлінських рішень на основі сучасних технологій, здійснюється постійне підвищення фаховості службовців.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до пункту 2 Порядку розгляду питань, пов’язаних з підготовкою і внесенням подань щодо осіб, призначення на посаду та звільнення з посади яких здійснюється Верховною Радою України, Президентом України або Кабінетом Міністрів України чи погоджується з Кабінетом Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січня 2022 року № 43. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2022-%D0%BF#Text.

2. Про питання управління районами у місті Києві: рішення Київської міської ради № 4178/4219 від 03.02.2022. URL: https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_pitannya_upravlinnya_rayonami_v_misti_kiyevi/

3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР, зі змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text.

4. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV, зі змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text.

5. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15 січня 1999 року № 401-XIV, зі змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-14#Text.

6. Про утворення районних у місті Києві державних адміністрацій: розпорядження Київської міської державної адміністрації від 01 серпня 2001 р. № 1625. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MA011625.html.

УДК 353.2

Андрій ДЕХТЯРЕНКО,
студент 1-го року навчання освітньо-наукової програми «Місцеве самоврядування» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Andrii DEHTIARENKO,
1st year student of the educational and scientific program «Local Self-Government» specialty 281 «Public Management and Administration» of the Educational and Scientific Institute of Public Management and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0005-7954-5576

Науковий керівник: ***Наталія ГРИНЧУК,*** *кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

БІОЕКОНОМІКА ЯК ДРАЙВЕР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

BIOECONOMY AS A DRIVER OF INCREASE IN THE EFFICIENCY OF USING INTELLECTUAL POTENTIAL FOR THE DEVELOPMENT OF THE TERRITORY

It is shown that bioeconomy as a science and a sector of the smart economy is a progressive perspective in which economic, social, environmental and smart technologies are taken into account simultaneously during the planning, monitoring, evaluation and review of projects. This approach is used by many countries of the world to rethink their strategy for sustainable development and increase the efficiency of their intellectual potential. The directions of adaptation of the best world experience in the introduction of bioeconomy technologies to the conditions of Ukraine as a driver of increasing the efficiency of the use of intellectual potential for the development of the territory have been determined. It was concluded that in the post-war period, the bioeconomy should become a priority to support the economic recovery of Ukraine and its integration into the European space, since a sustainable bioeconomy returns resources to the real sector, creates jobs, contributes to increasing the level of environmental friendliness of production and consumption, allows optimal use of limited resources on a waste-free circular basis.
Keywords: *bioeconomy, intellectual potential, sustainable development, best practices, European Union.*

Термін «біоекономіка» (bioeconomy та bio-based economy) останніми роками став дедалі частіше використовуватися у науковому середовищі, у сфері публічного управління та діяльності бізнесу, особливо у країнах Євросоюзу. При цьому тема біоекономіки звучить у різних контекстах – у зв'язку зі стійким розвитком, зниженням антропогенного навантаження на навколишнє середовище та переходом від старої (традиційної, високовуглецевої, «коричневої») моделі економіки до «зеленої», низьковуглецевої.

Ключовим елементом біоекономіки сьогодні вважається використання біотехнологій – «біологічних систем, живих організмів або їх похідних, які застосовуються з метою виготовлення чи зміни продуктів та процесів для практичного використання» [2]. Біотехнології мають широкий спектр застосування: наприклад, з їх допомогою одержують енергію з органічних відходів, виробляють нові матеріали з рослинної сировини – для легкої (текстильної), харчової, медичної промисловості та інших галузей. Біотехнології використовуються для виробництва ліків, при очищенні природних систем від забруднень, а також збільшення нафтовіддачі при видобуванні нафти з свердловин.

Біоекономіка успішно розвивається завдяки досвіду та співпраці у багатьох галузях. Разом галузі розвивають рослини та мікроорганізми, а також технічні процеси для сталого виробництва продуктів харчування, кормів, сировини та цінних матеріалів, а також біоенергії. Для майбутнього розвитку потрібні інновації, які однаково враховують екологічні, економічні та соціальні проблеми. Саме тут актуалізується потреба у дослідженнях в галузі біоекономіки. Для всіх сфер застосування та секторів економіки необхідні рішення, що базуються на ефективному використанні біогенних

ресурсів. Дослідження у галузі біоекономіки також спрямовані на розширення біотехнології. Це означає знання того, як улаштовані біологічні системи, як вони працюють і як взаємодіють. Біоекономіка покликана сприяти розробці ефективнішого застосування цих знань на практиці.

Таким чином, біоекономіка як наука та сектор smart-економіки є прогресивною перспективою, у якій економічні, соціальні, екологічні та smart-технології враховуються одночасно під час планування, моніторингу, оцінювання та перегляду проєктів. У цьому контексті глибокої трансформації, спричиненої стрімкою цифровізацією, стратегії біоекономіки направлені до переходу до стійкої біоекономіки як сектора smart-економіки. Цей підхід використовується багатьма країнами світу, щоб переосмислити свою стратегію сталого розвитку.

Біоекономіка як драйвер розбудови smart-економіки реалізована в рамках Тематичних платформ S3 smart-спеціалізації Європейського Союзу [3]. Це спільні ініціативи кількох Генеральних директоратів Європейської Комісії, які заохочують регіони та їхні інноваційні суб'єкти по всьому ЄС будувати стратегічні партнерства, сприяючи взаємодоповненю регіонального фінансування інновацій у конкретних галузях smart-спеціалізації. Платформи були запроваджені для забезпечення інтерактивного та спільного середовища, яке підтримує міжрегіональне співробітництво в контексті сфер інтелектуальної спеціалізації, пов'язаних з агропродовольчою, енергетичною та промисловою модернізацією

S3P Agri-Food зосереджується на пріоритетних сферах, пов'язаних із сільським господарством і продовольством із запропонованими регіонами, які прагнуть виступати в якості координуючого/провідного регіону.

Платформа smart-спеціалізації з енергетики (S3PEnergy) сприяє діяльності для досягнення спільного бачення енергетичної політики, заснованої на знаннях. S3PEnergy працює з територіями ЄС у впровадженні їх S3 в енергетиці, підтримуючи їх політичними та технічними консультаціями, методичними інструментами, взаємним навчанням та міжрегіональним співробітництвом.

Платформа smart-спеціалізації для промислової модернізації (S3P-Industry) підтримує промислову модернізацію в ЄС, сприяючи виникненню міжрегіональних партнерств, зосереджених на спільних інвестиційних проєктах

Прикладом співпраці біоекономіки як сектора smart- економіки є проєкти «Ініціатива Авангард VI» в рамках smart- спеціалізації ЄС. «Ініціатива Авангард VI» – це міжрегіональна платформа співпраці, ініційована групою з 30 європейських регіонів».

Пілотний проєкт «Біоекономіка» є одним із них і стосується реалізації синергії в нових біоекономічних ланцюгах створення вартості в регіонах на основі їх smart-спеціалізації. Його головна мета полягає в розробці нових інтегральних ланцюжків створення вартості на основі біотехнологій і нових зв'язків між такими секторами, як хімія, агропромисловий комплекс, деревообробна промисловість і паперова промисловість, косметика та енергетика, що призведе до нових міжрегіональних можливостей для бізнесу та спільного інвестування через міжрегіональне співробітництво та партнерство для спільного інвестування, обміну інформації та ідей. «Ініціатива Авангард VI» співпрацює із S3 у рамках тематичної платформи S3 для промислової модернізації та зміцнює демонстраційні випадки за допомогою мережі та нових можливостей, які може запропонувати тематична платформа S3 для промислової модернізації [4].

Біоекономіка є парадигмою та інструментом досягнення цілей сталого розвитку [5]. Основними складовими стійкої біоекономіки є соціальна, екологічна та економічна стійкість, у розрізі кожної з яких сформовано цілі. Зокрема соціальна стійкість біоекономіки передбачає забезпечення гідних умов праці, дотримання прав працівників, навчання, соціальну інтеграцію та адаптованість; екологічна – продовольчу безпеку, боротьбу зі змінами клімату, протидію деградації земель, раціональне споживання, стійку інфраструктуру, захист водних ресурсів; економічна – раціональне виробництво, додану вартість продукту, конкурентоспроможність, розвиток малого та середнього бізнесу, зайнятість, інновації [1].

Концепції переходу країн до сталого розвитку орієнтовано на збалансоване вирішення завдань збереження сприятливого навколишнього середовища та природно-ресурсного потенціалу з метою задоволення потреб нині живих та майбутніх поколінь. Біоекономіка покликана стати інструментом досягнення цілей сталого розвитку та ефективного використання інтелектуального потенціалу територій.

Підсумовуючи слід підкреслити, що біоекономіка як наука та сектор smart-економіки є прогресивною перспективою, у якій економічні, соціальні, екологічні та smart-технології враховуються одночасно під час планування, моніторингу, оцінювання та перегляду проєктів. У повоєнний період

біоекономіка має стати пріоритетом для підтримки економічного відновлення України, оскільки стійка біоекономіка повертає ресурси в реальний сектор, створює робочі місця, сприяє підвищенню рівня екологічності виробництва і споживання та дозволяє оптимально використовувати обмежені ресурси на безвідходній циркулярній основі.

Список використаних джерел

1. Олешко А. А., Ольшанська О. В., Будякова О. Ю., Бебк С. В. Розвиток стійкої біоекономіки: досвід Європейського Союзу та можливості для України. Агросвіт. 2022. № 3. С. 64–69. DOI: 10.32702/2306-6792.2022.3.64

2. Agricultural Biotechnology for Developing Countries: Results of an Electronic Forum. FAO: official website. URL: http://www.fao.org/3/Y2729E/Y2729E00.htm

3. S3 Thematic Platforms. URL: https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-thematic-platforms.

4. Інтелектуалізація соціально-економічного розвитку України в перспективі післявоєнного відновлення: моногр. / за наук. ред. О. В. Ольшанської, А. А. Олешко, З. Я. Шацької. Київ: КНУТД, 2022. 340 с.

5. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України № 722/2019 від 30.09.2019 року. URL: https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825.

УДК 351.711:332.2.021.8

Юрій ДЕХТЯРЕНКО,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yurii DEKHTIARENKO,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0003-2567-8486

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У СИСТЕМІ БАГАТОРІВНЕВОГО ВРЯДУВАННЯ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

GLOBALIZATION TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF LAND RELATIONS IN THE SYSTEM OF MULTILEVEL GOVERNMENT IN THE POST-WAR PERIOD

It is noted that the peculiarities of the regulation of land relations during the period of martial law almost completely suspended the implementation of the land legislation - the "land reform package". However, in the post-war period, the developed legal foundations will ensure the successful completion of the land reform in Ukraine. The features of the introduced "land reform package" in the context of decentralization and deregulation in the field of land relations are indicated. The reform initiatives introduced by the Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Improvement of the System of Management and Deregulation in the Field of Land Relations" were analyzed, which due to its scale (affecting 4 codes and 22 laws of Ukraine) and the importance of the changes (29 reform initiatives) received the name "Land Constitution". Conclusions were made and prospects for further development in this direction were determined.
Keywords: *regulation of land relations, martial law, food security, decentralization, deregulation, land reform, post-war period.*

Регулювання земельних відносин у мирний час, коли процедури надання земельних ділянок тривають місяцями, в умовах воєнного стану засвідчують свою недієздатність та непристосованість до нових реалій. У зв'язку з російським вторгненням в Україну з міркувань безпеки було тимчасово призупинене функціонування більшості державних електронних реєстрів, в тому числі Державного земельного кадастру та Державного реєстру речових прав. А без їх функціонування неможливо набувати у власність та користуватися земельними ділянками за процедурою, яка передбачена земельним та іншим законодавством України. В умовах воєнного стану, є інші фактори, які обумовлюють необхідність запровадження на період воєнного стану особливого режиму регулювання земельних відносин. Так, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» [4] було призупинено дію деяких правових механізмів, які захищають приватні інтереси, що обумовлено вимогами функціонування держави в умовах російської агресії. Також були запроваджені забезпеченні деякі правові механізми, які на перше місце ставлять інтереси суспільства, при цьому інтереси і бажання власників і користувачів земельних ділянок у окремих випадках можуть ігноруватися. Значно були розширені повноваження військових адміністрацій щодо розпорядження землями сільськогосподарського призначення для товарного виробництва.

Найбільш важливі зміни до земельного законодавства, що діє в умовах війни, знайшли також відображення у Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану» [2]. Прийнятий Закон дозволяє задовольнити найбільш нагальні та невідкладні потреби національної економіки у земельних ділянках в умовах воєнного стану, в тому числі надання та зміну цільового призначення земельних ділянок для розміщення виробничих потужностей підприємств, що переміщуються (евакуюються) із зони бойових дій, розміщення об'єктів для тимчасового перебування внутрішньо переміщених осіб, ведення

сільськогосподарського виробництва, сталого функціонування газотранспортної та газорозподільної систем, водопостачання і водовідведення, виробництва тепла, електронних комунікацій.

Слід спеціально підкреслити – нові правові норми розраховані на застосування лише у період воєнного часу. Із відновленням мирного життя держава повернеться до напрацьованих у довоєнний період осучаснених механізмів регулювання земельних відносин, спрямованих на вирішення таких найголовніших завдань, як: проведення реальної земельної децентралізації та повернення громадам можливості повноцінно управляти землями в межах своєї території; дерегуляцію землеустрою та оцінки земель, здійснення комплексного планування території сільської громади; забезпечення публічності та відкритості кадастрових систем через розбудову національної інфраструктури геопросторових даних; запровадження електронних земельних торгів; подолання земельного рейдерства. Правову основу вирішення зазначених завдань склав так званий «пакет земельної реформи» [1, 3, 5, 6, 7].

Особливе місце в пакеті прийнятих законів займає Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин» [1], який торкнувся 4 кодексів та 22 законів України, реалізував у правовому полі 29 реформаторських ініціатив. Саме через масштаби та важливість змін, що вносить цей закон, його називають «Земельна Конституція».

Ключові завдання, що вирішуються даним законом є:

системна дерегуляція земельних відносин заради економічного зростання;

дебюрократизація та спрощення доступу до земельних ресурсів для громадян та бізнесу;

дієва земельна децентралізація та реальне розширення повноважень громад;

ефективне переважне право при функціонуванні ринку земель;

інституційна реформа та відновлення довіри до державних органів земельних ресурсів;

вилучення корупціогенних норм із земельного законодавства;

скасування зайвих дозволів та багатократних процедур перевірки документації із землеустрою;

впровадження публічного моніторингу земельних відносин та відкритості документації із землеустрою та оцінки земель;

діджиталізація процедур, зменшення вартості робіт та тривалості часу на проведенням землеустрою та оцінки земель.

Перспективи подальших розвідок у даному напряму пов'язуються з необхідністю наукового обґрунтування системи механізмів, інструментів та методів формування багаторівневої системи управління земельними ресурсами в контексті забезпечення децентралізації та дерегуляції в сфері земельних відносин, які повинні представляти собою інтегровану сукупність взаємопов'язаних елементів, що зберігають своє індивідуальне значення та мають цільову спрямованість відповідно до концепції сталого розвитку територій.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин : Закон України від 28.04.2021 р. № 1423-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 12.05.2022 р. № 2247-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2247-20.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії рейдерству : Закон України від 05.12.2019 р. № 340-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/340-20.

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану : Закон України від 24.03.2022 № 2145-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text.

5. Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення : Закон України від 31.03.2020 р. № 552-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20.

6. Про зміни до деяких законодавчих актів щодо планування використання земель : Закон України від 17.06.2020 р. № 711-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20.

7. Про національну інфраструктуру геопросторових даних : Закон України від 13.04.2020 р. № 554-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/554-20.

УДК 336.142.6:342.53:323.21(477:100)

Світлана ДЯЧЕНКО,
доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Ірина РЕДЧИЦЬ,
студент кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Svitlana DIACHENKO,
Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0002-5905-4607
Iryna REDCHYTS,
student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0006-0698-0224

ПАРТИЦИПАТОРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ЙОГО ПОТЕНЦІАЛ ДЛЯ УКРАЇНИ

PARTICIPATORY BUDGETING: FOREIGN EXPERIENCE AND ITS POTENTIAL FOR UKRAINE

The report addresses the analysis of foreign experience of participatory budgeting and the identification of opportunities for Ukraine. The authors note that the participatory budgeting gives the city's inhabitants the opportunity to contribute to the consideration and adoption of financial decisions on priority issues. The authors emphasize that Ukraine has an undeniable potential for the successful implementation of participatory budgets. The authors emphasize the need to increase the level of technological support for the openness and transparency of the participants in the budget process, in compliance with the relevant procedures and regulations. In this context, it is important to improve the budget legislation.
Keywords: *participatory budgeting, participatory democracy, investment environment, urban development programs, budget decisions, civil society.*

На сучасному етапі розвитку бюджетних відносин більшість країн світу використовують практику партиципаторного бюджетування. Впровадження партиципаторного бюджету входить до переліку рекомендацій ООН щодо формування та використання місцевих бюджетів. У кожній юрисдикції, де була реалізована практика альтернативного фінансування потреб громади на основі бюджету участі, були розширені права і обов'язки громадянина, обрані уповноважені фахові представники громад, а відтак – поглиблена демократія і розвинуте громадянського суспільства.

Партиципаторний бюджет є інструментом демократії участі на місцевому рівні, що забезпечує залучення громадян до процесу прийняття бюджетних рішень відповідної територіальної громади. Жителі територіальних громад, міст, сіл та селищ отримують можливість вирішувати, яким чином буде використана певна частина бюджету. Цей підхід набув популярності в усьому світі, у тому числі в країнах Латинської Америки, Азії та Європи, на огляді де-яких з них зупинимось детальніше.

1. Бразилія: у місті Порту-Алегрі з 1989 року успішно функціонує програма партиципаторного бюджетування, коли сформувалися міські асамблеї, що вирішували поширені проблеми бразильських муніципалітетів, пов'язані з освітою і охороною здоров'я. Адміністрація надала можливість міщанам вирішити, як розподілити частину коштів міського бюджету. На сьогоднішній день, після тридцяти п'яти років успішної практики, жителі Порто-Алегрі розподіляють таким чином до 20% міського бюджету. Цей досвід довів, що партиципаторний бюджет сприяє залученню громадян до управління місцевими справами та зміцненню демократії [1].

Модель бюджету участі, що практикується в Порту-Алегрі вважається «золотим» стандартом. Насамперед, модель характеризується довготривалим процесом громадських обговорень щодо

напрямів витрачання фіксованого відсотка місцевого бюджету. Не дивлячись на те, що остаточне рішення щодо реалізації проєктів належить місцевій владі, переважно, завдяки тісній співпраці стейкхолдерів, приймається повний список проєктів. Місцева влада використовує ряд соціальних, економічних, екологічних й інших критеріїв та зважає на всі переваги запропонованих проєктів з метою справедливого розподілу ресурсів по всьому місту [3]. Практика Порту-Алегрі, залучення громади до розподілу місцевого бюджету, поширилася на більш ніж 190 муніципалітетів, до шести бразильських штатів та експериментували у ряді інших країн. Модель Порту-Алегрі, адаптована до і країн Європи (до прикладу, вона успішно впроваджується в іспанському місті Кордоба з населенням 320 000 мешканців).

2. Індія: у штаті Керала успішно діє програма партиципаторного бюджету, в рамках якої громадяни можуть обирати проєкти, які будуть включені до місцевого бюджету. Цей досвід вказує на те, що партиципаторне бюджетування підвищує ефективність використання бюджетних ресурсів та рівень задоволеності громадян управлінським рішенням.

3. США: у місті Нью-Йорк діє програма «Обрати ваш проєкт», що дозволяє мешканцям голосувати за проєкти, які б вони хотіли бачити реалізованими за рахунок місцевого бюджету. Досвід Нью-Йорку переконливо свідчить, що партиципаторне бюджетування сприяє залученню громадян до процесу управління містом, підвищенню їх активної участі в прийнятті важливих рішень і взаємної відповідальності.

4. В Іспанії партиципаторне бюджетування широко використовується на місцевому рівні, особливо у муніципалітетах. Наприклад, в Барселоні, Мадриді та інших містах програми партиципаторих бюджетів успішно функціонують вже десятиліттями. У місті Барселона програма «Decidim Barcelona» (Барселона вирішує) забезпечує можливість громадянам вносити свої пропозиції та голосувати за проєкти, які їм найбільше до вподоби. Ця програма стимулює громадську участь та сприяє відчуттю громадської безпосередньої дотичності до рішень міської адміністрації. У мадридському районі Vallecas існує ініціатива «Vallecas Decide», яка дає можливість місцевим жителям вирішувати, як витрачати частину бюджету району. Ця програма сприяє розвитку місцевих інфраструктурних проєктів та задоволенню потреб місцевих громад.

5. Окремо варто виділити модель участі організованих інтересів (іспанське місто Альбасете, де проживає 150 000 мешканців). За такої моделі бюджету участі представляти інтереси місцевих жителів можуть лише неурядові організації, профспілки, громадські організації, а не окремі громадяни. На відміну від моделі Порту-Алегрі, модель організованих інтересів не зосереджується на інвестиційних проєктах, а переважно спрямована на фінансування програм у сфері охорони здоров'я, освіти та міського розвитку. Модель організованих інтересів також передбачає проведення публічних обговорень, щодо напрямів витрачання коштів, але не обов'язково. Важливо, що дана модель є дієвою в районах міст з дуже потужними, активними і розвиненими місцевими громадами [3].

Сьогодні партиципаторне бюджетування практикують до півтори тисячі населених пунктів в США, Канаді, Німеччині, Франції, Італії, Іспанії, Албанії, Болгарії, Польщі та в інших країнах. Аналізуючи досвід країн світу та їхніх міст, в контексті партиципаторного бюджетування, порівнюючи його з вітчизняною практикою впровадження, яка започаткована в Україні з 2015 року, можна виділити ряд проблем. Однією – є недосконалість та неуніфікованість законодавства з цих питань, іншою – низька частка населення міст, які беруть участь в обговоренні та голосуванні за громадські проєкти. Разом з тим, варто зауважити, що Україна має беззаперечний потенціал для успішного впровадження партиципаторних бюджетів, враховуючи такі чинники:

– потреба у зміцненні демократії: партиципаторне бюджетування – це інноваційний механізм залучення громадян до управління, що сприяє зміцненню демократії в країні;

– підвищення прозорості та відповідальності: впровадження партиципаторних бюджетів сприяє збільшенню прозорості та відкритості процесу прийняття бюджетних рішень та відповідальності органів влади перед громадянами;

– створення сприятливого інвестиційного середовища для розвитку громад: партиципаторний бюджет – це інструмент розвитку місцевих громад, сприяючи реалізації їхніх потреб та ініціатив;

– воля до змін: багато міст і регіонів України вже активно впроваджують або виявляють інтерес до впровадження партиципаторних бюджетів, що свідчить про готовність суспільства до активної участі у вирішенні бюджетних питань [2].

Зважаючи на ефективне впровадження партиципаторних бюджетів в багатьох країнах світу, корисним, на наш погляд, для України є досвід реалізації інвестиційних проєктів на кшталт моделі Порту-Алегрі. Щодо інших ініціатив реалізації партиципаторного бюджетування, цікавим є європейський досвід, зокрема, міст Бредфорд (Велика Британія) та Плоцьк (Польща), де основою фінансування громадських бюджетів є не бюджет міста, а спеціальні фонди громади [4].

Таким чином, партиципаторне бюджетування має великий потенціал для дієвого застосування і розвитку в Україні. Його повсюдне впровадження неодмінно сприятиме зміцненню демократії, підвищенню прозорості, удосконаленню громадського контролю та взаємної відповідальності, а також створенню сприятливого інвестиційного середовища для розвитку місцевих громад.

Задля успішної, результативної реалізації партиципаторних бюджетів в Україні важливим є унормування усіх процедур, законодавчого уточнення та закріплення окремих положень, що здатні реалізувати концепцію формування української моделі фінансової децентралізації на засадах розширення управлінської та організаційної здатності органів місцевого самоврядування до повноцінного використання фінансового потенціалу місцевих бюджетів та територіальних громад; забезпечити активну участь громадян у процесі прийняття управлінських рішень, їх дотичність до управління місцевими справами та готовність органів публічної влади до відкритого конструктивного діалогу із суспільством та усіма зацікавленими акторами.

Список використаних джерел

1. Глущенко Ю. А. Партиципаторний бюджет як інноваційний інструмент управління на місцевому рівні. Вісник НАДУ при Президентові України (Серія «Державне управління»). 4’2017. С. 100 – 106.

2. Васильєва Н. В. Залучення громадськості в українських містах (на прикладі бюджету участі). Публічне урядування. 2016. № 4. С. 125 – 133.

3. Козарезенко Л. В. Бюджет участі в системі державного фінансового регулювання розвитку людського потенціалу. Економічний вісник університету. 2016. Випуск 28/1. С. 180 – 189.

4. Краудфандинг в Україні. Спільнокошт. Велика ідея. URL: https://biggggidea.com/

УДК 332.122:338.45+338.246.8]:711.4(477)(043.2)

Олег ЄЛЬЧИК,
студент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleg Yelchyk,
student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Public Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0008-0914-0591

Науковий керівник: ***Вікторія КОЛТУН,*** *доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ ДЛЯ СТІЙКОСТІ, РЕНОВАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

FUNCTIONING OF INDUSTRIAL PARKS IN WAR CONDITIONS FOR SUSTAINABILITY, RENOVATION AND DEVELOPMENT OF TERRITORIES

The conditions of war create difficult challenges for the economic and social development of the territories. However, industrial parks can act as one of the tools for ensuring the sustainability, renovation and development of territories and restoring the economic potential of regions during conflicts The philosophy of the Institute of IP involves the renovation, restoration of the once existing industrial facilities of significant areas in order to revive the economy, create new jobs and socio-economic development of the territories. The consequences of war are terrible and lead to the destruction of infrastructure and the destruction of production capabilities. However, industrial parks can become recovery centers where companies can quickly begin to restore production and create jobs. By supporting renewable production and reconstruction, industrial parks can stimulate economic recovery and facilitate the rapid recovery of the economic potential of territories. Industrial parks can act as a platform for coordinating crisis response and information exchange, which helps to effectively solve economic and social problems that arise during war. Only through this it is possible to achieve harmonious development and ensure sustainable development of territories.
Keywords: *industrial parks, stability of territories, renovation of territories, development of territories, war.*

Умови війни створюють складні виклики для економічного та соціального розвитку територій. Однак, індустріальні парки можуть виступати одним з інструментів для забезпечення стійкості, реновації та розвитку територій, відновлення економічного потенціалу регіонів під час воєнного стану. Стійкість – здатність довго зберігати і виявляти свої властивості, не піддаватися руйнуванню, псуванню, витримувати зовнішній вплив, протидіяти чомусь [1]. Стійкість території – це здатність до збереження функцій, ресурсів та екосистем певної території, навіть у змінних умовах або відповідно до зовнішніх впливів. Важливим в сучасних умовах є також відновлювальна здатність території, тобто її здатність відновлюватися після подій або втрати ресурсів. Реновація території – це адаптивне використання територій, будівель, споруд і комплексів при зміні їх функціонального призначення і подальшого використання [2]. Водночас, попри ризик затяжного конфлікту, представникам влади вже сьогодні варто думати про відновлення економіки та розвиток територій, і тут найяскравішим прикладом є Ізраїль. Ця невелика країна, змогла побудувати в пустелі сучасну процвітаючу безпечну державу. І це все наслідки довгострокової системної продуманої політики, яку вже не перше покоління політиків системно реалізують [3].

Індустріальні парки – це спеціально створені території для промислових компаній, які зручно поєднують різні ланки одного виробництва, або працюють, маючи спільні цілі та інтереси, об’єднуючись в великі екосистеми. Такі об’єкти слугують й місцевим громадам, оскільки збільшують кількість податкових надходження до місцевих бюджетів та розвивають міську інфраструктуру [4]. Погоджуємось з думкою, що в умовах війни саме індустріальні парки стали одним із ключових інструментів для релокації бізнесу [5]. Філософія інституту ІП передбачає реновацію, відновлення

колись діючих промислових об'єктів значних площ з метою пожвавлення економіки, створення нових робочих місць і соціально-економічного розвитку територій. Процес створення ІП має свою специфіку та безліч нюансів, на які слід зважати [6].

Варто згадати, що на засіданні Кабінету Міністрів України 24 лютого 2023 року Уряд прийняв Стратегію розвитку індустріальних парків до 2030 року, що є драйвером економічного зростання для країни. [7]. У світі більш як 15 тисяч індустріальних парків. Це своєрідні теплиці для вирощування виробництв. Так, індустріальні парки забезпечують 22% ВВП Китаю. Водночас, в Україні суттєва трансформація державної політики щодо індустріальних парків почала відбуватися лише у 2021–2022 роках. Зокрема з'явилися: фіскальні стимули, зокрема, звільнення від ввізного мита та імпортного ПДВ на обладнання; фінансові стимули; зацікавленість громад, бо з'явилось усвідомлення, що індустріальний парк – це можливість активізувати економіку на своїх територіях.

Наслідки війни жахливі та призводять до руйнування інфраструктури, знищення виробничих можливостей. Проте, індустріальні парки можуть стати центрами відновлення, де компанії мають можливість швидко розпочати відновлення виробництва та створення робочих місць. Шляхом надання підтримки відновлювальному виробництву та реконструкції, індустріальні парки можуть стимулювати економічне відновлення та сприяти швидкому відновленню економічного потенціалу територій.

Одним із основних викликів умов війни є забезпечення безпеки та захисту інфраструктури та персоналу. Індустріальні парки можуть вирішувати цей виклик шляхом впровадження високих стандартів безпеки та захисту, а також співпраці з військовими та цивільними владами для забезпечення захисту та евакуації в разі необхідності. Проведення регулярних тренувань та навчань сприятиме підвищенню готовності індустріальних парків до дії в умовах війни. Війна може призвести до перебоїв у постачанні енергії, серйозно впливаючи на функціонування виробництва в індустріальних парках. Тому розробка та використання резервних джерел енергії, таких як відновлювані джерела енергії та системи енергозбереження, є важливими для забезпечення незалежності від основних джерел енергії та забезпечення неперервного функціонування в умовах кризи. В умовах війни співпраця та координація між урядовими органами, військовими структурами, бізнесом та громадськістю стає надзвичайно важливою. Індустріальні парки в даному контексті виступатимуть як платформи для координації реагування на кризові ситуації та обміну інформацією, що допомагає ефективно вирішувати економічні та соціальні проблеми, що виникають під час війни. Лише завдяки даному підходу можна досягти гармонійного розвитку та забезпечити стійкий розвиток територій.

Список використаних джерел

1.Стійкість. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D1%96%D0%B9%D0%BA%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.

2.Завдання і методи реновації промислової забудови сучасних міст. URL: http://eprints.kname.edu.ua/51088/1/ilovepdf_com-277-278.pdf.

3. Організація управління розвитком територій під час військових дій в Україні. URL: https://www.prostir.ua/?library=orhanizatsiya-upravlinnya-rozvytkom-terytorij-pid-chas-vijskovyh-dij-v-ukrajini.

4. Індустріальні парки стануть рушієм розвитку українських міст. Пояснюємо на прикладах. URL: https://hmarochos.kiev.ua/2024/02/20/industrialni-parky-stanut-rushiyem-rozvytku-ukrayinskyh-mist-poyasnyuyemo-na-prykladah/.

5. Під час війни в Україні створено 14 нових індустріальних парків з інвестиціями 200 млн грн. URL: https://shotam.info/pid-chas-viyny-v-ukraini-stvoreno-14-novykh-industrialnykh-parkiv-z-investytsiiamy-200-mln-hrn/

6. Індустріальні парки: від концепції до створення. URL: https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/industrialni-parki-vid-koncepciyi-do-stvorennya.html.

7. Уряд ухвалив Стратегію розвитку індустріальних парків до 2030 року. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-ukhvalyv-stratehiiu-rozvytku-industrialnykh-parkiv-do-2030-roku.

УДК 336.14

Вячеслав ЗУБЕНКО,
аспірант кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Навчально-наукового інституту публічної служби та управління Державного університету «Одеська політехніка»

Vyacheslav ZUBENKO,
post-graduate student of Local Self-Government and Territorial Development department, Educational and Scientific Institute of Public Service and Management of the National University «Odesa Polytechnic»
https://orcid.org/0009-0002-8403-3186

Науковий керівник: ***Олеся ГОЛИНСЬКА,*** *кандидат наук з державного управління, доцент, професор кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Навчально-наукового інституту публічної служби та управління Державного університету «Одеська політехніка»*

МІСЦЕВІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК ДОДАТКОВИЙ РЕСУРС РОЗВИТКУ ГРОМАД: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ВИКОРИСТАННЯ

LOCAL LOANS AS AN ADDITIONAL RESOURCE FOR COMMUNITY DEVELOPMENT: ADVANTAGES AND RISKS OF USE

Local borrowing is carried out for the purpose of financing the development budget of the relevant local budgets and is used for the creation, growth, or renewal of strategic objects of long-term use or objects that ensure the fulfillment of the tasks of local councils aimed at satisfying the interests of the population of territorial communities of villages, towns, and cities. Expanding the capabilities of local self-government bodies to carry out local borrowing has unconditional advantages, namely the possibility of attracting additional financial resources, increasing the level of financial autonomy of communities, stimulating development, and increasing the efficiency of resource use. At the same time, using the instrument of local borrowing can cause a few challenges and risks: the risk of excessive debt burden, lack of financial discipline, the need for financial control.
Keywords: *territorial communities, financial resources, local budgets, local borrowing, local bonds, credit agreements, indebtedness.*

В умовах повномасштабної війни, коли суттєво змінилися пріоритетні напрямки витрачання ресурсів місцевих бюджетів, громади України відчувають гострий дефіцит ресурсів, які можна спрямувати на вирішення питань розвитку територій. Як відповідь на цей виклик, у законодавстві було змінено умови залучення громадами місцевих запозичень. Раніше доступ до таких кредитних ресурсів мали лише обласні та міські ради, але змінами до бюджетного законодавства [4] було унормовано право здійснювати місцеві запозичення та надавати місцеві гарантії також для селищних та сільських рад.

Згідно з п. 33 ст.2 Бюджетним кодексом, місцеве запозичення – операції з отримання до бюджету Автономної Республіки Крим, обласного бюджету, бюджету міської, селищної чи сільської територіальної громади кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування бюджету Автономної Республіки Крим, обласного бюджету, бюджету міської, селищної чи сільської територіальної громади [1].

Згідно із ст. 74 БКУ, місцеві запозичення здійснюються з метою фінансування бюджету розвитку бюджету відповідних місцевих бюджетів та використовуються для створення, приросту чи оновлення стратегічних об’єктів довготривалого користування або об’єктів, які забезпечують виконання завдань місцевих рад, спрямованих на задоволення інтересів населення територіальних громад сіл, селищ та міст [1]. Тобто, зазвичай кошти залучаються для здійснення масштабних інфраструктурних проєктів (будівництва та капітальних ремонтів очисних споруд, водогонів, каналізації, доріг, розвитку муніципального транспорту тощо).

Відповідно до бюджетного законодавства місцеві запозичення можуть залучатися лише за певних умов:

– сукупний обсяг запозичень до місцевого бюджету не може перевищувати обсягу дефіциту бюджету розвитку місцевого бюджету на відповідний рік;

– кошти від місцевого запозичення залучаються до фінансування лише бюджету розвитку відповідного місцевого бюджету;

– видатки на обслуговування місцевого боргу не можуть щорічно перевищувати 10% видатків від загального фонду відповідного місцевого бюджету протягом будь-якого періоду, коли планується обслуговування боргу;

– загальний обсяг місцевого боргу та гарантованого боргу станом на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 200% (для міста Києва – 400%), середньорічного індикативного прогнозного обсягу надходжень бюджету розвитку.

Місцеві запозичення можуть здійснюватися у формі укладення договорів позики (кредитних договорів) та випуску облігацій місцевих позик [5].

Змінами до законодавства розширено можливі напрямки використання коштів місцевих запозичень. Так, згідно з п. 22-6 прикінцевих положень БКУ, місцеві запозичення від міжнародних фінансових організацій можуть спрямовуватися на поточні видатки місцевих бюджетів та надання фінансової підтримки комунальним підприємствам для погашення ними кредитів, залучених у міжнародних фінансових організаціях у попередні періоди під місцеві гарантії, якщо таке цільове призначення передбачено умовами кредитних угод з міжнародними фінансовими організаціями [1].

На основі досліжень сутності, мети, механізмів здійснення місцевих запозичень [2, 3], було виділено переваги та недоліки застосування цього інструменту громадами. Вважаємо, що розширення можливостей ОМС щодо здійснення місцевих запозичень має безумовні переваги, а саме:

Місцеві запозичення дозволяють громадам залучати додаткові фінансові ресурси на розвиток інфраструктури, освіти, охорони здоров'я тощо.

Залежність від центрального уряду може бути зменшена, оскільки громади можуть самостійно вирішувати питання фінансування проектів і програм.

Запозичення може стимулювати розвиток місцевої економіки через реалізацію проектів та інвестицій.

Громади можуть краще зрозуміти свої потреби і витрати, що може призвести до ефективнішого використання залучених коштів.

Разом з тим, використання інструменту місцевих запозичень може спричинити низку викликів та ризиків:

Активне здійснення громадами запозичень може призвести до високого боргового навантаження, особливо в умовах недостатньої економічної стабільності та неякісного прогнозування доходів та видатків.

Деякі громади можуть не мати належної фінансової дисципліни, що може призвести до неправильного використання коштів та збільшення ризиків фінансування повноважень..

Запозичення потребує належного фінансового контролю та відкритості, щоб уникнути корупції та недостатньої прозорості в управлінні коштами.

Залучення місцевих запозичень це додаткова висока відповідальність забезпечувати своєчасне та в повному обсязі виконання договірних зобов'язань перед фінансовими установами, у тому числі, міжнародними партнерами, що особливо важливо в сучасних умовах критичної залежності України від підтримки донорів. З огляду на це, громади потребують підвищення обізнаності щодо правильного використання таких інструментів, розуміння необхідності та спроможності їх застосування у конкретних випадках.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 р. №2456-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text (дата звернення:10.11.2023)

2. Максимова Л. П., Костіна Н. М. Місцеві запозичення як джерело фінансування перспективного розвитку регіонів. *Наукові записки.* Том 81. Економічні науки. 2008. С. 57-61. URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b51ffa69-e161-4a25-ae79-efea46110cd7/content

3. Максимчук О. Місцеві запозичення як джерело здійснення капітальних видатків місцевих бюджетів. Світ фінансів 2(59)/2019 URL: http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1229/1232

4. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо забезпечення підтримки обороноздатності держави та розвитку оборонно-промислового комплексу України: Закон України від 8 листопада 2023 року № 3428-IX URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3428-20#Text

5. Про затвердження Порядку здійснення місцевих запозичень: Постанова КМУ від 16 лютого 2011 р. № 110 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/110-2011-%D0%BF#Text

УДК 352:374:001

Надія КАЛАШНИК,
доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Національного лісотехнічного університету України

Nadiia KALASHNYK
Doctor of Science in Public Administration, Professor, Acting Head of the Department of Public Management and Administration of the National Forestry University of Ukraine
https://orcid.org/0000-0003-0814-0246

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ СТІЙКОСТІ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ РЕІНТЕГРОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

COMMUNITY STABILITY CONCEPTUALIZATION IN UKRAINE IN WAR CONDITIONS: PECULIARITIES OF REINTEGRATED TERRITORIES

Reintegration of territories fosters stability and unity by bringing back communities that were previously divided. This process can rebuild trust among communities that have been fragmented by conflict, creating a foundation for future cooperation and peaceful coexistence. Additionally, reintegrating territories can lead to economic development as resources are shared and infrastructure is rebuilt, stimulating growth and prosperity in the region. Moreover, reintegration can promote a sense of national unity by emphasizing common goals and values, transcending past divisions and fostering a shared identity among diverse communities.
The process of reintegration in conflict zones such as Ukraine presents both opportunities and challenges in fostering community stability and unity. Only through a comprehensive and inclusive approach can reintegration efforts in Ukraine lead to lasting peace, stability, and prosperity for all.
Keywords: *community stability, reintegrated territories, conceptualization of public administration processes, Ukraine.*

Реінтеграція територій у зонах конфлікту, зокрема в Україні, є складним викликом, який потребує тонкого розуміння динаміки суспільних процесів, що змінюються досить стрімко в залежності від безпекових, військових, соціальних та політичних реалій. Стійкість громади в умовах війни в Україні – це складний і багатогранний процес, який містить різноманітні аспекти соціального, економічного, політичного та психологічного походження. Незважаючи на військові дії та загрози, які вони несуть, українська громада проявила вражаючу стійкість і волю до виживання в історичному розвитку та сучасних умовах. Активну динаміку змін засвідчує і постійне оновлення Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, останні зміни до якого було внесено Наказом Мінреінтеграції України від 12 квітня 2024 року № 108 [1]. Перелік був вперше складений та затверджений у грудні 2022 року, з того моменту періодично оновлюється.

Ми намагаємося дослідити концепцію стійкості громади в зусиллях з реінтеграції, зосереджуючись на унікальних викликах, з якими стикаються під час реінтеграції територій в Україні в умовах війни члени різних громад. Досліджуючи аргументацію та контраргументацію, ми прагнемо акцентувати на складності сприяння феноменів стійкості та єдності людей в процесах реінтеграції, визначити чинники їх само ідентифікації як членів тієї чи іншої громади.

Сам процес реінтеграція територій, які певний час були окуповані, сприяє стабільності та єдності в українському суспільстві в цілому. Новини про повернення територій викликають в суспільстві піднесення та захват. Передбачається, що процеси реінтеграції допоможуть відновити довіру між спільнотами, які були роздроблені конфліктом, створюючи основу для майбутньої співпраці та мирного співіснування. З іншого боку досвід реінтеграції окремих територій Донецької та Луганської областей в 2014 році, а також Харківської та Херсонської областей в 2022 році продемонстрував низку проблем різної етимології, до яких необхідно бути готовими як населенню так і органам влади на момент повернення тимчасово окупованих територій до складу Україні. Зауважимо, чим довше тривав процес тимчасової окупації, тим складнішими будуть реінтеграційні процеси.

На нашу думку до ключових чинників, які можуть вплинути на стійкість громад в умовах вій можна віднести такі:

– соціальна згуртованість та самоїдентифікація людей себе як членів тієї чи іншої громади не зважаючи на фактичне місце перебування (згуртовані громади здатні ефективніше протистояти

зовнішнім загрозам, це включає спільну підтримку, взаємодопомогу та обмін інформацією між членами громади навіть на відстані);

– психологічна стійкість окремих людей та всієї громади (з боку держави важливими є інформаційна підтримка, забезпечення психологічної допомоги та підтримки для жителів, які переживають стрес та травми внаслідок воєнних дій, доступ до психологічної допомоги, соціальних працівників, організація групових зустрічей для обговорення спільних проблем, а також формування в суспільстві в цілому толерантного ставлення та підтримки людей з тимчасово окупованих територій, формування підходу «не засудження та примирення» відносно тих людей, які залишилися на тимчасово окупованих територіях);

– специфічна роль місцевих органів самоврядування таких територій (посилення місцевого самоврядування з одного боку дозволяє громадам бути гнучкішими і оперативнішими у вирішенні місцевих питань, а також у реагуванні на надзвичайні ситуації, з іншого – під час реінтеграції територій Україна зіткнеться або з відсутністю такого на повернених територіях, або з колаборацією. Для формування місцевого самоврядування нового, українського покоління знадобиться час, це спонукає до дилеми – або перерозподіляти повноваження на органи виконавчої влади на певний час, або формувати органи самоврядування з місцевого населення підвищуючи ризики залучення колаборантів до оновлених органів самоврядування. Ще одним викликом стане те, що певна частина Донецької та Луганської областей, а також АР Крим не проходили разом з усією Україною процеси децентралізації, в них відсутній такий власний досвід, його доведеться набувати);

– розвиток місцевого бізнесу, забезпечення робочих місць, відновлення інфраструктури, економічне відновлення, поступове зниження залежності від допомоги ззовні;

– організація навчальних програм для дорослих та дітей, включаючи питання цивільного захисту, першої допомоги, а також забезпечення можливостей для дистанційної освіти, особливо у зонах активних бойових дій, або які наближені до них. Ще однією специфікою та викликом для освіти стане подолання шаблонів пропаганди та наслідків насильницького впровадження окупаційних навчальних програм в закладах освіти. Дітям та дорослим різного віку доведеться здобувати освіту наново, щоб відповідати заявленим в стандартах освіти рівням компетентностей, отримати документ про здобуття того чи іншого рівня освіти українського зразку.

Проте спроби реінтеграції можуть зустріти опір з боку місцевого населення, яке побоюється змін і зривів, пов'язаних із цим процесом. Деякі громади можуть чинити опір реінтеграції через глибоко вкорінені образи або страх втрати влади та впливу. Цей опір може ще більше загострити напруженість і призвести до конфліктів на місцевому рівні, висвітлюючи проблеми впровадження ініціатив реінтеграції в контексті недовіри та опору [2].

Стійкість громади в зусиллях з реінтеграції може підвищити безпеку шляхом створення згуртованих громад, які менш вразливі до зовнішніх впливів і дестабілізуючих сил [3]. Стійкі громади можуть підтримувати зусилля правоохоронних органів і сприяти підтриманню миру та порядку в регіоні. Сприяючи стабільності громади, ініціативи реінтеграції можуть відігравати вирішальну роль у просуванні загального миру та стабільності в районах, уражених конфліктом, закладаючи основу для сталого розвитку та зростання.

Досягнення стійкості громади в процесах реінтеграції може бути складним через складний характер завдання. Реінтеграція територій потребує значних ресурсів, часу та зобов'язань усіх зацікавлених сторін, що робить це складною та тривалою справою. Крім того, зовнішні фактори, такі як політичне втручання чи економічна нестабільність, можуть вплинути на успіх зусиль з реінтеграції, ще більше ускладнюючи завдання сприяння стабільності та єдності в регіонах, уражених конфліктом.

Стійкість громади в умовах війни в Україні – це важлива складова ефективної стратегії виживання та відновлення держави. В умовах війни, яка триває в Україні з 2014 року, і особливо після широкомасштабного вторгнення росії у 2022 році, питання стійкості громад набуває особливої актуальності. Лише завдяки комплексному та інклюзивному підходу зусилля з реінтеграції в Україні можуть призвести до тривалого миру, стабільності та процвітання для всіх.

Список використаних джерел

1. Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією; Наказ Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України 22 грудня 2022 року № 309 (із змінами відповідно Наказу № 108 від 12 квітня 2024 року). URL:

2. Institute for the Study of War and AEI's Critical Threats Project (2022). «Ukraine Invasion Updates». URL: https://www.criticalthreats.org/analysis/ukraine-invasion-updates

3. Atlantic Council. Quirk P., Sharma Pr. (2022) Advancing a framework for the stabilization and reconstruction of Ukraine. URL: https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/the-stabilization-and-reconstruction-of-ukraine/

УДК 316.77:352.075(477.64-22]:316.658.2»2021/2024»

Вікторія КОВПАК,
доктор наук із соціальних комунікацій, доцент, професор кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності Запорізького національного університету
Олена ПРУСЕНКО,
студентка 4-го курсу спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» факультету журналістики Запорізького національного університету

Victoria KOVPAK,
Doctor of Sciences in Social Communications, Associate Professor, Professor of the Department of Social Communications and Information Activities Zaporizhzhia National University
https://orcid.org/0000-0001-9461-0536
Olena PRUSENKO,
4th year student specialty 029 Information, library and archival affairs of the Department of Journalism, communication specialist Zaporizhzhia National University

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМУВАННЯ ТА КОМУНІКАЦІЇ ВЕСЕЛІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО ТА ПІД ЧАС ТИМЧАСОВОЇ ОКУПАЦІЇ

PECULIARITIES OF INFORMING AND COMMUNICATING WITH THE VESELIVKA VILLAGE COUNCIL BEFORE AND DURING THE TEMPORARY OCCUPATION

The authors of the thesis, being in the temporarily occupied territory of the Veselivka village council of Melitopol district, Zaporizhzhia region, emphasize the critical need to study the information and communication activities of local self-government bodies, in particular the department for internal and information policy of the executive committee of the Veselivka village council, in the context of shaping public opinion, involving residents in the implementation of all social practices implemented in the discourse of national security and The comparative aspect of the council's information and communication work in peacetime and during the temporary occupation by Russia, depending on the information needs and requests of citizens, is valuable. Among the current tasks of the Department for Internal and Information Policy of the Executive Committee of the Veselivka Settlement Council are the following: restoring/maintaining the trust of residents of the temporarily occupied territory in the current Ukrainian government, explaining the measures taken to improve the situation of people in the territories temporarily not controlled by Ukraine, anti-fake materials debunking enemy propaganda.
Keywords: *information and communication activities of local governments, information services, national security.*

У сучасному світі, особливо в кризових умовах, інформація є стратегічним національним ресурсом у системі державного управління, коли рівень інформаційного забезпечення державних органів влади визначально впливає на розвиток економіки, політичне становище в країні і, головне, на рівень національної безпеки [4, с. 51].

Ефективна комунікація органів місцевого самоврядування характеризується своєчасним інформуванням громадян щодо різних аспектів діяльності влади у вирішенні питань, які найбільше цікавлять жителів конкретного регіону, якісним реагуванням на наявні проблеми та постійним плануванням дій, які будуть успішно зреалізовані у майбутньому. І контекст демократичного розвитку українського громадянського суспільства засвідчив, що громадяни прагнуть бути не лише вчасно проінформованими, але й брати активну участь у продукуванні, трансляції важливих суспільних меседжів [1].

Налагодження ефективної комунікації в органах місцевого самоврядування покладається на інформаційні служби, які є структурними підрозділами, що виконують інформаційно-аналітичні функції і регулюють зв'язки із засобами масової інформації та громадськістю. Наприклад, у Веселівській селищній раді Мелітопольського району Запорізької області – це відділ із питань внутрішньої та інформаційної політики виконавчого комітету Веселівської селищної ради, який до та під час тимчасової окупації громади російськими окупаційними військами після повномасштабного вторгнення РФ 24 лютого 2024 року засвідчив можливості забезпечення якісної комунікації з громадськістю, прозорість своєї діяльності та ефективне інформаційне забезпечення управлінської роботи.

У мирний час, до повномасштабного вторгнення, селищна рада долучалася до популяризації краю, посилення його іміджевої презентації і, відповідного, свого репутаційного капіталу (напр., до ювілейних

дат громади випускалася газета «Веселівщина» та тематичні брошури; до 205-річчя громади була видана книга «Веселівський край», випускалася брендова сувенірна продукція; здійснювалася міжнародна співпраця з Ґміною Котунь Республіки Польщі (сільська гміна у Польщі – це територія, що не включає до свого складу жодного міста) щодо переймання та обміну досвідом; співпраця у рамках Проєкту з розвитку «Підтримка реформ житлового сектора в Україні» з м. Таллінн Республіки Естонія). Селищна рада сприяла поширенню позитивних знань про адміністративно-територіальну одиницю завдяки запрошенню представництва інших громад України (напр., із Чернівецької міської ради, Дубенської міської ради Рівненської області) для участі у спільних круглих столах, конференціях з нагальних питань, зокрема щодо створення об'єднаних територіальних громад; залучення інвестицій для розвитку Веселівщини, святкування визначних дат громади та держави.

Інформаційно-комунікаційна діяльність селищної ради, її виконавчих органів активно висвітлювалася у засобах масової інформації для задоволення інформаційних потреб громади. Посилену увагу звертали на забезпечення зворотного зв'язку та діалогу між селищною радою та населенням адміністративно-територіальної одиниці (напр., за допомогою офіційного вебсайту, на якому розміщені поточні новини, тексти документів, фото- та відеоматеріали; є можливість застосування механізму електронних петицій та електронних звернень). Селищна рада успішно використовує такі дієві механізми комунікації з громадськістю, як: загальні збори громадян (напр., щодо забезпечення соціальними послугами різних категорій населення, благоустрою селища), публічні консультації (напр., обговорювалися місцеві ініціативи про створення комунального підприємства, яке обслуговувало б освітлення селища; запровадження маршрутного транспорту для перевезення мешканців громади; проведення ремонту освітнього закладу «Веселівська загальноосвітня школа № 1»; облаштування парку для відпочинку), громадські слухання (напр., обговорення проєкту створення нового професійно-технічного закладу «Українська льотна академія Веселівської селищної ради» на базі ДНЗ «Веселівський професійний аграрний ліцей»). Засвідчені комунікаційні засоби передбачають безпосередню участь населення у вирішенні питань місцевого значення, забезпечують обмін думками та дають можливість громадянам висловитися щодо проблемних тем, а представникам органу місцевого самоврядування – почути потреби мешканців території.

Широкомасштабна війна, а разом з нею і тимчасова окупація території ради, змінили методи інформування і забезпечення взаємодії селищної ради з мешканцями і громадськими інституціями, що розташовані на території Веселівської громади. У перші дні війни працівниками органу комунікація з мешканцями території відбувалася за допомогою подворового обходу або під час роздачі гуманітарної допомоги чи формування списків та оформлення необхідної документації бажаючих евакуюватися на підконтрольну Україні територію.

Через тиск та погрози російської окупаційної влади наразі інформування мешканців, комунікація та консультації з громадськістю проводяться тільки в онлайн-форматі, адже Веселівська селищна рада евакуйована в м. Запоріжжя (напр., проводилося анонімне онлайн-опитування щодо актуальних потреб мешканців, реалізації освітнього процесу, продовження професійної діяльності в умовах тимчасової окупації).

В умовах війни та тимчасової окупації Веселівської громади актуальним контентом стали такі повідомлення: офіційна інформація від української влади, відомості про бойові дії, антифейки з підтвердженнями та аргументами, тема реінтеграції тимчасово окупованих територій, інформація про розвінчування історичних та культурних міфів, які поширюються пропагандистськими засобами масової інформації.

В умовах, що склалися через широкомасштабне вторгнення росії в Україну та тимчасової окупації території громади, можна виділити основні завдання комунікації, які відділ з питань внутрішньої та інформаційної політики виконавчого комітету Веселівської селищної ради має втілювати у своїй інформаційній роботі, зокрема такі: відновлення/підтримання довіри мешканців тимчасово окупованої території до чинної української влади, роз'яснення заходів, які вживаються для покращення становища людей на не підконтрольних Україні територіях, повернення зацікавленості у мешканців тимчасово окупованої території ради до подій, що відбуваються на території України, яка підконтрольна чинній владі, та зняття соціальної напруги.

Отже, на прикладі Веселіської селищної ради ми змогли переконатись у значущості інформаційно-аналітичної та комунікаційної діяльності кожної установи, організації та структури, які займаються формуванням громадської думки, залученням мешканців до реалізації всіх соціальних практик, які імплементовані в дискурс національної безпеки та забезпечують вирішення питань місцевого значення.

Список використаних джерел

1. Бібліотечна справа і бібліотекознавство України (2006–2010): наук. -допом. бібліогр. покажч. / М-во культури України, Нац. парлам. б-ка України ; [авт.-упоряд. Політова О. А.; наук. ред. І. О. Негрейчук]. Київ : Нац. парлам. б-ка України, 2014. 271с.

2. Воскобойнікова-Гузєва О. В. Стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізація: монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ: Академперіодика, 2014. 362 с.

3. Ясь О. В. Бібліотекознавство. *Енциклопедія історії України: Т. 1: А-В* / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; НАН України. Ін-т історії України. Київ: Наук. думка, 2003. 688 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Bibliotekoznavstvo (дата звернення: 12.04.2023).

УДК 352.355.3.364

Олександра КОВТУНЕНКО,
аспірантка кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksandra KOVTUNENKO,
postgraduate student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0001-9334-5937

Науковий керівник: ***Владислава ЮЗЕФОВИЧ,*** *кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

СКЛАДОВІ БЕЗБАР'ЄРНОСТІ ІНФРАСТРУКТУРИ ДЛЯ МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ КРАЇНИ

COMPONENT ELEMENTS OF BARRIER-FREE INFRASTRUCTURE FOR POPULATION GROUPS WITH LOW MOBILITY IN THE CONDITIONS OF THE POST-WAR RECONSTRUCTION OF THE COUNTRY

The injuries suffered by Ukrainian defenders in the war should not become a sentence for them and imprison them in their own homes or create insurmountable problems when moving through populated areas or visiting public places. And barrier-free and accessibility in Ukrainian cities and towns should become a mandatory attribute and element of respect of society and, first of all, of the authorities for those who lost their health while defending Ukraine.
The goal of the barrier-free policy is to create a barrier-free environment for all population groups, to ensure equal opportunities for every person to exercise their rights.
The article provides recommendations for improving the accessibility of infrastructure for low-mobility population groups in post-war reconstruction.
Keywords: *less mobile population groups, people with disabilities, martial law.*

Агресія Росії проти України створила чимало викликів у різних сферах життя нашого суспільства. Серед них – необхідність створення інклюзивного середовища, яке стало першою відповіддю на сучасну реальність. Війна принесла розуміння того, що доступність важлива для всіх сфер життя суспільства: умови евакуації, ускладнення на вокзалах, відсутність транспорту тощо. Крім того, війна призвела до появи невидимих бар'єрів. До них належать питання інформації, обмежені можливості для роботи чи навчання та економічна невизначеність.

Ініціатива першої леді України сприяла розробці Національної стратегії створення безбар'єрного простору в країні. Ця стратегія продовжує активно впроваджуватися, але потребує адаптації до сучасних можливостей [1].

Необхідно розуміти, що безбар'єрність – це не просто філософська концепція, а й конкретні кроки для інтеграції її принципів у суспільне життя. Цей процес вимагає активної співпраці між різними секторами суспільства. Для успішної реалізації стратегії безбар'єрності державні структури, громадські організації, бізнес та активні громадяни мають діяти одночасно. Ця співпраця допомагає об'єднати різні ресурси та досвід для досягнення спільної мети.

На нашу думку, безбар'єрне середовище має формуватися із фізичної, інформаційної, цифрової, суспільної та громадської, освітньої й економічної складових.

Фізична безбар'єрність – доступність громадських місць, будівель і споруд, а також транспорту та інфраструктури для всіх соціальних груп, включаючи людей з обмеженими можливостями, батьків з колясками, людей похилого віку, людей з тимчасовим порушенням здоров'я, та інших маломобільних груп населення.

Структура напряму в умовах повоєнного відновлення:

– Необхідне відновлення державного контролю (зробити виключення з постанови № 303 [2], залучення до цього процесу фахових та незаангажованих спеціалістів);

– При Держагентстві з відновлення утворити експертну раду (консультативно-дорадчий орган), який буде надавати свій висновок щодо проєктної документації на об'єкт і робитиме це публічно;

– При Держагентстві з відновлення утворити мобільні групи інспекторів, які будуть здійснювати нагляд за процедурою відновлення житла, яке здійснюється під егідою Агентства;

– На місцевому рівні забезпечення контроля через консультативно-дорадчі органи, запровадження міських цільових програм та концепцій безбар'єрності, визначення осіб з вищого керівного складу управління містом (наприклад, заступники), які мають відповідати за процеси безбар'єрного розвитку в громадах.

Інформаційна безбар'єрність – умова, за якої люди, незалежно від їх функціональних порушень чи здатності до спілкування, можуть отримати доступ до інформації в різних форматах і використовувати технології, що враховують їхні потреби та здібності. Різноманітні формати та технології включають шрифт Брайля, великий шрифт, тифлокоментарі, сурдопереклад, субтитри, формати для зчитування з екрана, звичайну мову, легку для читання та альтернативні формати спілкування.

Структура напряму в умовах повоєнного відновлення:

– Впровадження телевізійної програми субтитрами або жестовим перекладом;

– Облаштування доступними (візуально та тактильно) інформаційними покажчиками: адресна табличка та мнемосхема приміщень;

– Підготовка рекомендацій по комунікації форматами простої мови й легкого читання для суб'єктів владних повноважень.

– Цифрова безбар'єрність забезпечення того, щоб усі соціальні групи, включаючи літніх людей, осіб з інвалідністю, молодь і молодих батьків, мали онлайн-доступ до державних та інших послуг.

Структура напряму в умовах повоєнного відновлення:

– Розроблення законопроєкту про цифрову безбар'єрність,що б охоплював як державні цифрові послуги, так і цифрові послуги від приватних компаній. Зокрема тих, які включають транспортні послуги, послуги цифрового зв'язку, послуги аудіовізуальних медіа, банківські послуги та послуги електронної комерції;

– Закласти фундамент для зміни ситуації із вебдоступністю у держсекторі;

– Удосконалення цифрових синтезаторів мовлення (технології перетворення тексту на мовлення, або TTS);

– Забезпечення нормативно-правового регулювання доступності банкоматів для людей з інвалідністю.

Суспільна і громадянська безбар'єрність – забезпечення рівних можливостей для всіх людей і соціальних груп брати участь у суспільному та національному житті, рівної участі в суспільно-політичному та культурному житті, сприятливого середовища для самовираження та розвитку, а також інклюзивного середовища для участі у різних формах суспільного життя та громадської діяльності.

Структура напряму в умовах повоєнного відновлення:

– Забезпечення рівних можливостей участі всіх людей, їх об'єднань та окремих суспільних груп у житті громад та держави;

– Рівний доступ до суспільно-політичного життя;

– Створення волонтерських організацій щодо евакуації людей;

– Удосконалення пунктів незламності щодо безбар'єрності;

– Створення центрів для психічної підтримки;

– Залучення міжнародних організацій.

Освітня безбар'єрність – створення рівних можливостей і вільного доступу до освіти, включаючи безперервну освіту, а також перепідготовку та здобуття додаткових навичок.

Структура напряму в умовах повоєнного відновлення:

– Освіта під час війни потребує координації та співпраці між державними органами, міжнародними співтовариствами, місцевими організаціями, соціальними працівниками та незалежними експертами для забезпечення максимальної освітньої можливості та захисту дітей в умовах навчання;

– Для гарантування доступності освіти необхідне забезпечення системи достатнім фінансуванням, інфраструктурою та обладнанням;

– Необхідне забезпечення навчальних процесів не лише методичними матеріалами, а й соціальною та емоційною підтримкою, культурними заняттями, доступом до новітніх технологій;

– Впровадження та дотримання заходів, які гарантуватимуть безпеку для всіх учасників навчального процесу;

– Необхідне забезпечення доступних та рівних можливостей для всіх учасників освітніх процесів із метою запобігання дискримінації та нерівності можливостей;

– Сприяння підготовці й компетенції вчителів та викладачів до роботи з учнями, які мають відставання у навчальному процесі або психологічні травми, які перешкоджають цілковитій адаптації учнів у колективі або освітньому середовищі.

Економічна безбар'єрність – забезпечте умови та можливості працевлаштування для таких соціальних груп, як молодь, жінки, батьки дітей дошкільного віку, люди літнього віку та особи з обмеженими можливостями, а також доступ до капіталу та інших ресурсів, необхідних для відкриття бізнесу.

Структура напряму в умовах повоєнного відновлення:

– Впровадження програми професійної підготовки та кар'єрної орієнтації;
– Навчання фінансової грамотності;
– Розвиток підприємницької культури;
– Надання консультаційної підтримки, та психологічної;
– Створення додаткових можливостей для дистанційної роботи;
– Замість механізму звільнення від податків, запровадження певного субсидіювання, тобто цільові внески, які дозволить компаніям і організаціям облаштування робочих місць і створювання певних умов для того, щоб люди з інвалідністю могли дістатись до роботи і працювати.

Отже, дані складові елементи безбар'єрності інфраструктури для маломобільних груп населення, та їх напрямки безпосередньо вплинуть і відіграють ключову роль у повоєнному відновленні.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 14.04.2021 р. № 366-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-р#Text.

2. Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану : Постанова Каб. Міністрів України від 13.03.2022 р. № 303 : станом на 12 берез. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303-2022-п#Text.

УДК 336.1:352

Олег КРАВЕЦЬ,
аспірант кафедри публічного управління та регіоналістики Навчально-наукового інституту публічної служби та управління Державного університету «Одеська політехніка»

Oleh KRAVETS,
post-graduate student of Public administration and regionalism department, Educational and Scientific Institute of Public Service and Management of the National University «Odesa Polytechnic»
https://orcid.org/0009-0002-6074-6595

Науковий керівник: ***Микола ПОПОВ,*** *доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та регіоналістики, заступник директора Навчально-наукового інституту публічної служби та управління Державного університету «Одеська політехніка»*

СКЛАДОВІ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

COMPONENTS OF THE SUSTAINABLE TERRITORIAL DEVELOPMENT CONCEPT

The relevance of sustainable development of territories is determined by modern challenges and needs, including climate change, ecological crisis, economic transformations, aggravation of social problems, intensive urban development, etc. The sustainable development of territorial communities is understood as a continuous and long-term process of quantitative and qualitative changes in meeting the needs of territorial communities. Sustainable territorial development includes such aspects as economic sustainability, conservation of natural resources, social justice, cultural diversity and public participation in decision-making processes. This concept involves a balanced approach to development that considers the needs of different spheres of life and generations, as well as the relationship between people and nature. The concept of sustainable development of territories includes various components aimed at ensuring a balance between economic, social, and environmental aspects of development.
Keywords: *sustainable development, territorial community, concept, economy, social development, ecology, integrated approach.*

Актуальність сталого розвитку територій визначається сучасними викликами і потребами, з якими стикаються суспільство та планета в цілому. Серед них зміна клімату, екологічна криза, економічні перетворення, загострення соціальних проблем, інтенсивний міський розвиток, а також глобальні виклики від справедливості інтернаціональної торгівлі до боротьби зі збройними конфліктами та пандеміями. Усі ці фактори свідчать про актуальність сталого розвитку територій як ключового стратегічного напрямку для сучасного світу.

Поняття «сталий розвиток територіальних громад» визначається змістом окремих його складових: «сталий» (у значеннях «незмінний», «безперервний», «тривалий») та «розвиток» (процес переходу чогось з одного стану в інший, досконаліший). Виходячи із вищезазначеного, під сталим розвитком територіальних громад розуміють безперервний і тривалий процес кількісних та якісних змін у задоволенні потреб територіальних громад [5].

Відповідно до Концепції сталого розвитку населених пунктів управління сталим розвитком територіальної громади здійснюється в таких напрямках: 1) забезпечення раціонального використання природних ресурсів; 2) поліпшення соціальних умов життя населення; 3) забезпечення населення житлом; 4) удосконалення виробничої інфраструктури; 5) розвиток транспортної інфраструктури; 6) розвиток інженерної інфраструктури; 7) формування повноцінного життєвого середовища в населених пунктах; 8) поліпшення санітарно-гігієнічних умов; 9) захист від несприятливих природних явищ, запобігання виникненню техногенних аварій [3].

В узагальненому вигляді, основними компонентами сталого розвитку територіальної громади є:

- економічний – підвищення продуктивності суспільної праці;
- екологічний – збереження природного середовища;
- соціальний – поліпшення добробуту й покращення стандартів життя населення [1].

В Україні забезпечення сталого розвитку територій регламентується Законом України «Про основи містобудування» від 16 листопада 1992 р., зі змінами і доповненнями [4], Постановою

Верховної Ради України «Про концепцію сталого розвитку населених пунктів» від 24 грудня 1999 р. [3], Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр.» від 5 серпня 2020 р. [2].

В цілому, сталий розвиток територій – це концепція, що спрямована на забезпечення економічного, соціального і екологічного зростання у межах певних територій на тривалу перспективу. Основна ідея полягає в тому, щоб забезпечити збалансований розвиток, який враховує потреби сучасного покоління без шкоди можливостям майбутніх поколінь.

Сталий розвиток територій включає в себе такі аспекти, як економічна стійкість, збереження природних ресурсів, соціальна справедливість, культурна різноманітність та участь громадськості у процесах прийняття рішень. Ця концепція передбачає збалансований підхід до розвитку, що враховує потреби різних сфер життя і поколінь, а також взаємозв'язок між людьми та природою.

В рамках сталого розвитку територій проводяться заходи з планування та управління, спрямовані на забезпечення збалансованого використання ресурсів, збереження природного середовища, розвиток соціальної інфраструктури, підтримку місцевої економіки та забезпечення якості життя населення.

Отже, концепція сталого розвитку територій включає різні складові, які спрямовані на забезпечення балансу між економічними, соціальними і екологічними аспектами розвитку. Ось деякі з найважливіших складових цієї концепції:

Економічна стійкість. Сталий розвиток територій передбачає розвиток економіки, яка забезпечує стійке зростання та забезпечує економічну безпеку на довгострокову перспективу. Це може включати диверсифікацію господарства, стимулювання підприємництва та інвестицій, а також розвиток інноваційних секторів.

Інфраструктура і сервіси. Забезпечення доступу до якісних інфраструктурних об'єктів та сервісів, таких як дороги, водопостачання, каналізація, освіта, охорона здоров'я та інші соціальні послуги.

Соціальна справедливість. Це означає забезпечення рівних можливостей для всіх членів суспільства, включаючи доступ до освіти, охорони здоров'я, житла та інших соціальних послуг. Важливими є також програми соціальної підтримки, боротьба з бідністю та включення уразливих груп населення в процеси розвитку.

Збереження природних ресурсів і екосистем. Сталий розвиток територій передбачає створення способів використання природних ресурсів, які забезпечують їх довгострокову продуктивність без шкоди навколишньому середовищу. Це може включати застосування енергоефективних технологій, відновлювані джерела енергії та заходи з охорони біорізноманіття.

Участь громадськості. Важливою складовою сталого розвитку територій є включення громадськості у прийняття рішень щодо розвитку. Це означає залучення громадських організацій, місцевих жителів, підприємств та інших зацікавлених сторін до процесів планування та управління територіальним розвитком.

Ці складові взаємодіють між собою і утворюють комплексний підхід до сталого розвитку територій, спрямований на забезпечення гармонії між економікою, соціумом та природним середовищем, створення життєздатних, стійких і привабливих умов для життя та розвитку мешканців територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Дем'янюк А.В. Сучасні підходи до забезпечення сталого розвитку територій в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск № 13. С. 1083-1087.

2. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 рр.: Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text

3. Концепція сталого розвитку населених пунктів: схвалено Постановою ВРУ від 24 грудня 1999 року №1359-XIV URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1359-14#Text

4. Про основи містобудування: Закон України 16 листопада 1992 року №2780-XII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12#Text

5. Патинська М. Формування категорії «сталий розвиток територіальних громад» в умовах євроінтеграційної перспективи. *Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність* : збірник наукових праць XV (XXVII) Міжнародної науково-практичної конференції Київ, 2019. С. 32-33 URL:https://ela.kpi.ua/handle/123456789/27362

УДК: 35 (477(092))

Лариса МАТВЄЄВА,
аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Larysa MATVIEIEVA,
postgraduate student of the Department of regional policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0003-8998-1596

Науковий керівник: ***Вікторія КОЛТУН,*** *доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ПАСІОНАРНІСТЬ УКРАЇНЦІВ ЯК ДЖЕРЕЛО СТІЙКОСТІ ГРОМАД

PASSIONATION OF UKRAINIANS AS A SOURCE OF THE STABILITY OF COMMUNITIES

The elements of a sustainable community are considered, including leadership, civic engagement, and responsibility. In the opinion of the author, it is advisable to use the energy of the parishioners of the community to implement this element.
The external and internal factors of the development of passion are determined. The external factors of the development of passion include:
It was established that developed passion is not an innate property of the psyche, but the main factors of its development are intrapersonal processes, as well as deep inner conviction and independence of personal values.
The mechanisms of the development of personality passion are singled out: the mechanism of ideological dominance; the mechanism of interaction of faith and will and the mechanism of identification-disidentification.
Passionaries can play a key role in ensuring the sustainability of communities by creating a constructive energy field around them. Therefore, the implementation of the mechanisms for the development of passion is an urgent project to implement.
Keywords: *passion, passionate nation, community resilience.*

Стійкість громади є показником стійкої здатності громади використовувати наявні ресурси, щоб реагувати на несприятливі ситуації, протистояти їм і виходити з них [1].

У 1995 році Інститут сталої громади розробив її елементи (які були прийняті Президентською комісією зі сталого розвитку в 1997 році) [2], одним з яких є: лідерство, громадянська ангажованість та відповідальність. Структуру цього елементу складають:

Рівні можливості для всіх людей брати участь і впливати на рішення, які впливають на життя кожного з них.

Належний доступ до публічної інформації.

Життєздатний громадський сектор.

Атмосфера поваги та толерантності до різноманітних поглядів, переконань та цінностей.

Заохочення людей будь-якого віку, статі, сексуальної орієнтації, етнічної приналежності, релігії та фізичних можливостей брати на себе відповідальність на основі спільного бачення.

Політична стабільність.

Не ставить під загрозу сталість інших громад [2].

Для реалізації цього елементу доцільно використовувати енергію пасіонаріїв громади.

Пасіонарність – це характерологічна домінанта, внутрішнє прагнення до діяльності, спрямованої на реалізацію певних цілей; здатність засвоювати (поглинати) енергію зовнішнього середовища і віддавати її у формі активності, концентруючи цю енергію на досягненні поставленої мети [3].

Для визначення зовнішніх та внутрішніх факторів розвитку пасіонарності визначимо поняття «фактор». Будь-який фактор, що відноситься до особистості можна визначити як психічне явище, що стало рушійною силою іншого явища. Щодо розвитку більшості особистісних якостей, зокрема пасіонарності, можна виділити низку зовнішніх та внутрішніх факторів.

До зовнішніх факторів розвитку пасіонарності належать: 1) пасіонарне індукування особистості іншим пасіонарієм (має короткочасний, нестабільний ефект); 2) розвиток особистості серед високої пасіонарної напруги.

До внутрішніх факторів розвитку пасіонарності належать:

1) ідейність особистості як уміння орієнтуватися серед оточуючих її ідей за наявності власних суб'єктивно значущих ідей, що спрямовують її професійну та інші види діяльності; 2) активна сполучена взаємодія категорій віри та волі в психічній структурі особистості; 3) рефлексивна культура, що зумовлює гармонізацію субособистостей [3].

Розвинена пасіонарність не є вродженою властивістю психіки, але при цьому основними факторами її розвитку є внутрішньоособистісні процеси, а також глибока внутрішня переконаність та незалежність особистісних цінностей.

Розглядаючи сутність механізмів як таких, необхідно звернутися насамперед до таких механізмів психічної діяльності, як інтеріоризація та екстеріоризація.

Механізм інтеріоризації виділили французькі соціологи [4]. Механізм чергування інтеріоризації (як присвоєння своїй психіці через систему символів та значень змісту зовнішньої дійсності) та екстеріоризації (як маніфестації психічного змісту у зовнішнє середовище) є найпростішою опозицією (бінарієм) творчої взаємодії людини з середовищем. Виходячи з позицій інтегративно-диференційованого та діалектичного підходів, ми дійшли висновку, що механізми, що стимулюють актуалізацію пасіонарності, також будуються за бінарним типом. До таких бінаріїв відносяться: «віра – воля» (фактор 2); «ідентифікація – дезідентифікація» (фактор 3).

Водночас на основі проаналізованих джерел щодо розвитку пасіонарності особистості ми відзначаємо найважливішу роль ідей, якими керується пасіонарій.

Таким чином, ми виокремлюємо такі механізми розвитку пасіонарності особистості: механізм ідейної домінанти; механізм взаємодії віри та волі та механізм ідентифікації-дезідентифікації.

Віру в даному випадку ми окреслюємо як сферу ідей, переконань, цінностей індивіда, сукупність елементів, що задають спільні світоглядні орієнтири та відображають конкретні переконання. Волю – як здатність втілити цю сукупність у життя. Гуманістична спрямованість конструктивного пасіонарія та її практична реалізація практично стають проявами механізму взаємодії віри та волі. Механізм взаємодії віри та волі є програмою, згідно з якою відбувається пасіонарна взаємодія людини з навколишнім середовищем. Віра і воля розглянуті нами як процеси, причому віра має пряме поєднання з домінуючою ідеєю, а воля забезпечує процес діяльнісного втілення цієї ідеї.

Пасіонарії можуть відігравати ключову роль в забезпеченні стійкості громад, створюючи навколо себе конструктивне енергетичне поле. Отже, реалізація механізмів розвитку пасіонарності є актуальним проєктом для втілення.

Список використаних джерел

1. Community Resilience. https://www.rand.org/topics/community-resilience.html

2. What is a Sustainable Community? https://sustain.org/about/what-is-a-sustainable-community/

3. Лев Гумільов. Етногенез, біосфера і свідомість. Пасіонарна теорія етногенезу. https://7promeniv.com.ua/naukovi-doslidzhennia-v/metodolohichni-pidkhody/75-yedyne-pole-humanitarnyi-pidkhid/34-lev-humilov-etnohenez-biosfera-i-svidomist.html

4. Bertau Marie-Cécile, Karsten Andrea. Reconsidering interiorization: Self moving across language spacetimes. *New Ideas in Psychology*. Volume 49. 2018. P. 7-17. https://doi.org/10.1016/j.newideapsych.2017.12.001

УДК 346.544.6

Євген МОТОЛИЖЕНКО,
студент кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yevghen MOTOLYZHENKO,
Student of the Department of Public Administration of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0006-4885-3784

Науковий керівник: ***Анатолій РАЧИНСЬКИЙ,*** *доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

INCREASING THE LEVEL OF PUBLIC CONTROL IN THE FIELD OF PUBLIC PROCUREMENTS

Public procurement is an important component of fair competition, but in market conditions this procedure needs to ensure transparency and efficiency of its implementation. First of all, it is aimed at controlling the spending of public funds. Control over compliance with public procurement procedures is carried out by state bodies. At the same time, in the conditions of modernization of the state's activities in the field of public procurement, it is necessary to pay more attention to public control.
At the same time, the author is convinced that in order to reduce the level of corruption risks and abuses in the implementation of procurement procedures, without competitive bidding, it is necessary to strengthen the attention of public control on the part of civil society institutions and increase the effectiveness of supervision by specially authorized anti-corruption bodies.
Also, in order to guarantee the quality of purchases of goods and services, it is recommended for new participants in this market to introduce mandatory procedures for preliminary verification of their professional competence and business reputation. This should help increase the competitiveness of new market participants and stimulate the development of fair competition in the public procurement market.
Keywords: *public procurement, public control, state control.*

Публічні закупівлі являють собою процес придбання замовником товарів, робіт та послуг, що закуповуються замовником в рамках єдиної процедури закупівлі. Учасникам закупівель дозволяється подавати тендерні пропозиції або пропозиції на переговорах. Зміст предметів публічних закупівель є наступним: товари – продукція, об'єкти будь-якого виду та призначення, у тому числі сировина, вироби, устаткування, технології, предмети у твердому, рідкому і газоподібному стані, а також послуги, пов'язані з постачанням таких товарів, якщо вартість таких послуг не перевищує вартості самих товарів; роботи – проектування, будівництво нових, розширення, реконструкція, капітальний ремонт та реставрація існуючих об'єктів і споруд виробничого і невиробничого призначення, роботи з нормування в будівництві, геологорозвідувальні роботи, технічне переоснащення діючих підприємств та супровідні роботам послуги, у тому числі геодезичні роботи, буріння, сейсмічні дослідження, аеро- і супутникова фотозйомка та інші послуги, що включаються до кошторисної вартості робіт, якщо вартість таких послуг не перевищує вартості самих робіт; послуги – будь-який предмет закупівлі, крім товарів і робіт, зокрема транспортні послуги, освоєння технологій, наукові дослідження, науково-дослідні або дослідно-конструкторські розробки, медичне та побутове обслуговування, лізинг, найм (оренда), а також фінансові та консультаційні послуги, поточний ремонт [2].

Вважається, що «сфера державних закупівель є найбільш криміналізованою. Щодня проводяться процедури закупівель товарів і робіт на мільярди державних коштів, відповідно, і суми збитків, завданих унаслідок злочинних дій, становлять мільйони гривень. Така ситуація вимагає підвищення ефективності державних закупівель, а для цього в свою чергу, необхідний комплексний підхід» [5, с. 147].

Органами, що реалізують політику у сфері державного контролю є Антимонопольний комітет України та Рахункова палата. В той же час, одним з головних контролюючих органів у сфері державних закупівель є Державна аудиторська служба. Саме в Публічному звіті про діяльність державної аудиторської служби України представлені результати контролю у сфері державних закупівель [3].

Контрольними заходами, які проводить Державна аудиторська служба України у сфері публічних закупівель у 2022 році було виявлено велику кількість порушень законодавства. Якщо говорити фактами, то за результатами перевірок, інспектувань, ревізій та моніторингу було встановлено правопорушень на загальну суму 145,2 млрд грн. Ці порушення складають більше половини а саме: 55,4% від загального обсягу контрольованих закупівель, що складає 262 млрд. грн. [4].

Ці дані дозволяють зробити висновок про те, що має місце недостатня ефективність існуючого механізму контролю та нагляду за публічними закупівлями. Через це, існує потреба у посиленні такого контролю, удосконаленні нормативно-правового регулювання процедур закупівель, підвищення відповідальності за виявлені правопорушення. В результаті, це повинно призвести до підвищення рівня цільового витрачання коштів.

Поряд з заходами моніторингу та державного контролю даний Закон говорить і про громадський контроль, який має забезпечуватися через вільний та безперешкодний доступ до всієї інформації, що стосується публічних закупівель, яка повинна бути оприлюдненою до аналізу та моніторингу, розміщена в електронній системі закупівель, а також шляхом інформування через електронну систему закупівель або письмово органів, які уповноважені на здійснення контролю, щодо виявлених порушень законодавства у сфері публічних закупівель та недоліків роботи електронної системи закупівель.

Щодо суб'єктів громадського контролю то ними виступають громадські організації та політичні партії, професійні спілки, громадські об'єднання, органи самоорганізації населення, трудові колективи, збори громадян, а також окремі громадяни. Слід зазначити, що громадський контроль, який передбачає контроль за процедурами забезпечення законності в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, значною мірою відрізняється від інших видів контролю. Переш за все, ця відмінність полягає в тому, що суб'єктами громадського контролю є представники громадськості, а не державні органи. Через це, їхні контрольні повноваження часто не мають юридично владного змісту, а їх рішення, в результаті перевірок, мають, як перш за все рекомендаційний характер. Однією з головних рис рисою громадського контролю є попередження порушень у сфері державного управління, використовуючи засоби суспільного впливу. Об'єктом громадського контролю є діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування [1].

Через це, для зменшення рівня корупційних ризиків та зловживань при здійсненні процедур закупівель, без проведення конкурсних торгів, ми переконані, що необхідно посилити увагу громадського контролю з боку інститутів громадянського суспільства та підвищити ефективність нагляду спеціально уповноваженими антикорупційними органами. Також, для гарантування якості закупівель товарів і послуг, для нових учасників даного ринку рекомендовано запровадити обов'язкові процедури попередньої перевірки їх фахової компетентності та ділової репутації. Це повинно сприяти підвищенню конкурентоздатності нових учасників ринку та стимулюватиме розвиток добросовісної конкуренції на ринку публічних закупівель.

Список використаних джерел

1. Єрмілова Г. Громадський контроль у сфері державних закупівель. Фінансовий контроль. 2013. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Finkontr_2013_2_7.pdf

2. Про публічні закупівлі : Закон України № 922-VIII від 25 грудня 2015 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19.

3. Публічний звіт про діяльність державної аудиторської служби України. URL: http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/131387.

4. Статистичні звіти за 2022 рік. Державна аудиторська служба України. URL: https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/2652.

5. Узунов Ф. В. Державні закупівлі як форма партнерських відносин бізнесу і влади. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 24. С. 145-147.

УДК 351.330.3

Ігор НАЗАРЕНКО,
аспірант кафедри регіонального управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ihor NAZARENKO,
postgraduate student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Світлана ДЯЧЕНКО,*** *доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка.*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЗА УМОВ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

STATE REGULATION OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP UNDER THE CONDITION OF THE LEGAL REGIME OF MARTIAL LAW IN UKRAINE

Under martial law, innovation processes may be limited due to the redistribution of resources for defence and uncertainty in the economic environment. To ensure the stability of the innovation environment in times of crisis, it is proposed to create favourable conditions for investment, financial support, cluster development and training. The development of innovative entrepreneurship under martial law can become a strategic direction for strengthening the country's defence capability and economic sustainability, provided that there is proper state regulation and support for innovative initiatives.
Keywords: *Innovative entrepreneurship, martial law, state regulation, defence capability, economic sustainability.*

В Україні, події останніх років, пов'язані зі збройним конфліктом на сході країни, вимагають ретельного аналізу можливостей державного регулювання в інноваційній сфері в умовах воєнного стану. Інноваційне підприємництво може стати ключовим фактором зміцнення національної економіки та підвищення обороноздатності країни. Однак, в умовах кризової ситуації, необхідно розглянути особливості державного регулювання цієї сфери.

Проблема створення в Україні системи інформаційно-аналітичного забезпечення науково-технічної та інноваційної діяльності в умовах формування інноваційної моделі економіки стає актуальною. Ця модель передбачає постійний потік ефективних нововведень та перехід всієї економіки на наукомісткі технології. Розв'язання цієї проблеми потребує розробки новаторських підходів з використання передових інформаційних технологій.

Умови воєнного стану можуть суттєво вплинути на інноваційні процеси в країні. Нестабільність та загроза зовнішньої агресії можуть призвести до обмеження інвестицій у науково-технічний розвиток, а також до перерозподілу ресурсів на потреби оборони. Підвищення вимог до захисту національної безпеки може призвести до переважання оборонних технологій над цивільними, що може ускладнити розвиток інноваційного підприємництва.

Необхідно зазначити, що доцільність покращення інформаційного забезпечення для розвитку інноваційної інфраструктури економіки може бути виражена шляхом впровадження принципу «єдиного вікна» через створення спеціалізованого порталу. Цей портал міг би об'єднати інформацію про центри колективного користування обладнанням, коворкінг-центри, проекти, спрямовані на розвиток науково-технічної культури, а також ідеї, потреби, технології і результати розвитку інноваційної інфраструктури.

Підприємства в сфері торгівлі мають можливість використовувати різноманітні інноваційні технології та інструменти для забезпечення стійкого розвитку та конкурентоспроможності на ринку. Одним з ключових напрямків є впровадження електронної комерції, яке дозволяє здійснювати продажі та покупки через Інтернет. Це сприяє збільшенню обсягів продажів та підвищенню рівня задоволення клієнтів за рахунок розширення асортименту товарів та послуг.

Однак інноваційний розвиток не обмежується лише застосуванням новітніх технологій. Підприємства можуть використовувати інші стратегії для покращення своєї діяльності, такі як залучення нових клієнтів через маркетингові заходи, розробка нових товарів та послуг, а також оптимізація логістики та управління ланцюгом поставок.

Для сприяння успішному розвитку інноваційної діяльності в сфері торгівлі, підприємства можуть вживати наступні заходи:

– Активно брати участь у державних програмах та ініціативах, спрямованих на підтримку інновацій.

– Розробляти та впроваджувати нові технології з метою підвищення ефективності та якості їхньої діяльності.

– Розвивати електронну комерцію та онлайн-торгівлю, що дозволить розширити сферу дії підприємства та залучити більше клієнтів через Інтернет.

Удосконалення фінансового забезпечення грає ключову роль у розвитку інноваційної інфраструктури, оскільки процес є ризикованим та вимагає значних ресурсів. Серед основних заходів можуть бути розширення грантової підтримки, розвиток державно-приватно-громадянського партнерства та розмежування джерел фінансування інноваційної діяльності, включаючи залучення приватних іноземних інвесторів та створення спеціалізованих краудфандингових платформ.

Отже, умови воєнного стану можуть стати викликом для інноваційного розвитку, але одночасно вони відкривають нові можливості для стимулювання інноваційного підприємництва в Україні. Для досягнення успіху в цьому напрямку необхідно вжити комплексу заходів з підтримки інноваційної діяльності та створення сприятливого інституційного середовища. Розвиток інноваційного підприємництва може стати важливим чинником зміцнення національної обороноздатності та стабільності країни.

Список використаних джерел

1. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV : станом на 15 квіт. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text (дата звернення: 22.04.2024).

2. Господарська діяльність та новітні технології: актуальні проблеми регулювання в умовах воєнного стану / за ред. О. О. Дмитрик, К. О. Токарєвої. – Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2022. – 195 с.

УДК 352.07:342.34:[351.82:355.01](043.2)

Олексій РАДЧЕНКО,
аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksii RADCHENKO,
postgraduate student of the Department of Regional Policy of Educational and Scientific Institute of Public Management and Public Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0001-7583-8295

Науковий керівник: ***Тетяна ДЕРУН,*** *кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ОБМЕЖЕННЯ АВТОНОМІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

RESTRICTION OF LOCAL SELF-GOVERNMENT AUTONOMY UNDER MARTIAL LAW

The study identifies the aspects of disproportionate restriction of local self-government autonomy under martial law. The article analyses the legislative act regulating the legal regime of martial law in Ukraine and introducing temporary changes to the powers of local self-government authorities. The author expresses his own vision that any restrictions on the constitutional rights of territorial communities to local self-government must necessarily be temporary and proportionate to the existing danger of loss of sovereignty, independence and territorial integrity of Ukraine. Prospects for further research may include developing methodological aspects of restoring the rights of local self-government in the de-occupied territories of Ukraine.
Keywords: *local self-government, autonomy, territorial community, self-organization, synergy.*

Місцеве самоврядування в Україні не може повноцінно існувати без правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності. Зазначений принцип є фундаментальною основою цього інституту громадянського суспільства з владними повноваженнями у сфері публічно-правових відносин. Саме завдяки існуванню автономії місцевого самоврядування виникають умови для самоорганізації та синергії, що є запорукою ефективного управління.

Однак протягом останніх 10 років наша держава стикається із загрозливими викликами – зазіханням на суверенітет, незалежність та територіальну цілісність. Це призводить до певної трансформації діяльності суб'єктів публічного управління, яка після початку повномасштабного російського вторгнення в Україну також торкнулася й безпосередньо органів місцевого самоврядування.

Загальновідомо, що права територіальних громад на місцеве самоврядування, які засновані на принципі правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності, гарантуються Конституцією та законами України. Обмеження таких прав може бути застосоване лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану [1].

Варто зауважити, що при введенні воєнного стану обмеження прав на місцеве самоврядування є допустимим, але необов'язковим заходом. Тому можна припустити, що будь-яке звуження обсягу конституційних прав територіальних громад має застосовуватися виключно з метою забезпечення суверенітету, незалежності та територіальної цілісності держави. Обов'язковим аспектом також має бути наявність причинно-наслідкового зв'язку між лімітуванням обсягу прав на місцеве самоврядування та загрозою національній безпеці України. Однак на даний час на законодавчому рівні, крім заборони проведення місцевих виборів та місцевих референдумів, не визначено перелік *прав* територіальних громад, на які в умовах воєнного стану допустимі обмеження. Ця правова невизначеність призводить до непропорційного та необґрунтованого звуження простору автономії місцевого самоврядування, що створює загрозливі виклики існуванню самоорганізації та синергії.

Безумовно, забезпечення національної безпеки є пріоритетним і не може ставитися в залежність від дотримання балансу між несприятливими наслідками для місцевого самоврядування

та інтересами держави. Проте варто визнати, що навіть в умовах воєнного стану державні інституції не обмежуються питаннями національної безпеки, а у трансформованому вигляді продовжують виконувати покладені на них функції з реалізації державної політики у різних сферах суспільного життя. У таких випадках застосування будь-яких обмежень прав територіальних громад на місцеве самоврядування є неприпустимим.

Спеціальним нормативним актом, який визначає правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану є Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [2]. Норми зазначеного закону наділяють сільських, селищних, міських голів (у т.ч. територіальних громад, на території яких не ведуться бойові дії) додатковим обсягом повноважень з прийняття одноосібних рішень, включаючи реалізацію власних повноважень представницьких органів місцевого самоврядування. І хоча необхідність в прийнятті зазначених рішень обґрунтована здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, така невідповідність з передбаченим спеціальним Законом [1] перерозподілом повноважень між головою та радою нівелює основні принципи місцевого самоврядування, зокрема: колегіальності; виборності; правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності. Такий підхід також руйнує необхідні умови для прийняття збалансованих рішень, які побудовані на принципі здійснення взаємоконтролю між зазначеними владними суб'єктами місцевого самоврядування та системі «стримування і противаг» на місцевому рівні.

Варто зазначити, що в умовах воєнного стану органи місцевого самоврядування та їх посадові особи за власною ініціативою беруть активну участь у заходах з обороноздатності та забезпечення територіальної оборони. У цей період на органи місцевого самоврядування покладені важливі додаткові та невластиві для мирного життя функції, до яких можна віднести:

– підготовку громадян України до національного спротиву;

– сприяння військовому командуванню у запровадженні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану;

– організація евакуації населення із зон ведення бойових дій;

– координація допомоги для евакуйованих осіб;

– надання громадянам, вивезеним із зони бойових дій, притулків та тимчасового житла;

– організація постачання гуманітарної допомоги;

– реєстрація внутрішньо переміщених осіб тощо.

Набутий Україною за час війни досвід демонструє беззаперечну перевагу самоорганізації населення перед централізованим управлінням, що свідчить про ефективність діяльності місцевого самоврядування [3].

Здатність органів місцевого самоврядування діяти у кризових ситуаціях оперативно та ефективно доводить про їх готовність бути повноцінними суб'єктами у здійсненні заходів правового режиму воєнного стану, забезпеченні територіальної оборони, громадської безпеки і правопорядку. Однак у своєму природному стані місцеве самоврядування не може існувати без наявності правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності. Тому дуже важливо, щоб будь-які обмеження конституційних прав територіальних громад на місцеве самоврядування обов'язково виходили з принципів: розсудливості, зрозумілості, обґрунтованості, а також були лише тимчасовими та пропорційними відносно наявної небезпеки втрати суверенітету, незалежності та територіальної цілісності нашої держави.

Список використаних джерел

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр (дата звернення: 07.04.2024).

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19 (дата звернення: 07.04.2024).

3. Місцеве самоврядування в умовах війни: підсумки за період від 24 лютого до 30 квітня. UPLAN: вебсайт. URL: https://uplan.org.ua/analytics/mistseve-samovriaduvannia-v-umovakh-viiny-pidsumky-za-period-vid-24-liutoho-do-30-kvitnia/ (дата звернення: 07.04.2024).

УДК 352.07:339.92](477:4)

Анатолій РАЧИНСЬКИЙ,
доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Anatolii RACHYNSKYI,
Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Regional Policy, Educational and Scientific Institute of Public Administration and Public Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0001-9888-6978

РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД – ОСНОВА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES AS A BASIS FOR EUROPEAN INTEGRATION AND RESTORATION OF UKRAINE

The author noted that cooperation of territorial communities with European communities and regions is no longer a matter of foreign policy, but is confidently transforming into studying and transferring experience, building partnerships and implementing policies to achieve European standards of living in Ukraine. The focus is on the issues of regional or structural policy, or EU cohesion policy, which is the main EU investment policy. Its aim is to promote the economic and social well-being of EU regions and cities, as well as to reduce regional disparities. Special attention is paid to Articles 174–178 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU). In the context of EU enlargement, it is determined that decentralization will play an important role in the processes of good governance. The Ukraine Facility Plan pays considerable attention to decentralization processes and regional policy. In particular, the need to strengthen the capacity of the regions, provide resources and instruments for effective recovery and further development. Effective instruments are the following: strengthening the capacity of the regions; active participation of the population in community management; transparency and accountability of local self-government; regional development strategy; creation of conditions for comfortable living, self-realization and development.
Keywords: *territorial communities, European Standards, regional / structural policy, EU cohesion policy, EU investment policy, Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), decentralization, regional development strategy.*

Сьогодні зростає актуальність обізнаності територіальних громад щодо процесів європейської інтеграції. Адже, від того, наскільки повноцінно буде включеним в переговорний процес місцеве самоврядування, великою мірою буде залежати реалістичність позиції України в ЄС та умови, на яких наша держава долучиться до ЄС. Саме тому, співпраця територіальних громад з європейськими громадами і регіонами вже зараз перестає бути справою зовнішньої політики, а впевнено трансформується в щоденну роботу з вивчення і передачі досвіду, побудови партнерств і практичного втілення політик для досягнення європейських стандартів життя в Україні. Безумовно, що спроможність громад і регіонів напрацьовувати місцеві політики у пріоритетних для Європи сферах, працювати з даними та реалізовувати проєкти, сприятиме зокрема і залученню європейських інвестицій у відбудову та розвиток нашої держави [1].

Окрему увагу варто приділяти питанням регіональної або структурної політика, або ж політики згуртування ЄС, що є основною інвестиційною політикою ЄС та має на меті сприяння економічному та соціальному добробуту регіонів і міст ЄС, а також зменшення регіональних диспропорцій. Така політика охоплює всі європейські регіони, відповідно територіальні громади Україна мають мати достатній рівень усвідомлення основ політики згуртування ЄС. Варто зазначити, що в окремих аналітичних документах щодо обговорення процесу вступу України до ЄС, у контексті регіонального та місцевого розвитку, значна увага приділяється питанням зміцнення економічної, соціальної та територіальної згуртованості. Тут варто акцентувати увагу на статтях 174-178 Договору про функціонування ЄС (ДФЄС). Так, у ст. 174 визначено мету ЄС щодо зменшення диспропорцій між

рівнями розвитку різних регіонів та відсталості регіонів, які знаходяться у найменш сприятливих умовах. При цьому, у Ст. 175 визначено роль держав-членів та сприяння використанню інструментів/фондів згуртування для досягнення цілей, визначених у Ст. 174 [5].

Як зазначив *М. Маасікас,* Посол Європейського Союзу в Україні, виступаючи на конференції «Місцеве самоврядування – основа європейської інтеграції та відновлення України», ЄС пишається тим, що надає послідовну підтримку реформі децентралізації з самого початку як стратегічно, так і через наш флагманський проект U-LEAD з Європою. Сьогодні децентралізація вважається знаковою реформою для України і справедливо зараховується до головних досягнень країни після Революції Гідності. Підсумовуючи окремі досягнення процесу децентралізації в Україні, *М. Маасікас* відзначив, що в Україні під час повномасштабного російського вторгнення муніципалітети відіграли ключову роль у збереженні стійкості країни – їм вдалося мобілізувати підтримку населення, переналаштувати базові соціальні послуги, допомогти організувати добровільну територіальну оборону та прийняти велику кількість внутрішньо переміщених осіб. Відповідно, у контексті розширення ЄС, саме децентралізація може відігравати важливу роль у процесах належного управління. Адже саме ефективне багаторівневе управління може допомогти країнам-кандидатам відповідати Копенгагенським критеріям і, таким чином, також є частиною оцінки Комісії в рамках щорічних звітів про розширення [2].

Важливо відзначити ще один важливий крок України у процесах європейської інтеграції та відновлення. Так, з метою реалізації ініціативи Європейського Союзу «Ukraine Facility», запровадженої Регламентом (ЄС) Європейського Парламенту та Ради (ЄС) від 29 лютого 2024 р. № 2024/792 Кабінет Міністрів України затвердив План для Ukraine Facility, який стане основою для реалізації програми фінансової підтримки України від Європейського Союзу протягом 2024-2027 років [4].

План для Ukraine Facility передбачає здійснення структурних реформ в державному секторі, проведення низки економічних реформ, спрямованих на розвиток бізнес-клімату та підприємництва, а також кроки для розвитку пріоритетних секторів, що можуть забезпечити швидке економічне зростання. У наступні роки Україна прагне прискорити процес децентралізації та посилити розробку та реалізацію регіональної політики. Порядок денний реформ спрямований на створення належної правової, регуляторної та фінансової основи, необхідної для того, щоб регіональні та місцеві органи влади взяли на себе очікувану роль у процесі відновлення та відбудови, і, одночасно, посилити спроможність організаційних суб'єктів, систем і структур, які будуть використовуватися для пріоритетизації, реалізації та оцінки проєктів відновлення та відбудови [3, с. 220].

Слід зазначити, що значна увага реформ приділяється процесам децентралізації та регіональній політиці. Адже відбудова буде в першу чергу відбуватись в регіонах. Саме тому, потрібно посилити спроможність регіонів, забезпечити ресурсами та інструментами задля ефективного відновлення та подальшого розвитку. Ефективними інструментами визначено: посилення спроможності регіонів; активна участь населення в управлінні громадою; прозорість та підзвітність місцевого самоврядування; стратегія регіонального розвитку; створення умов для комфортного проживання, самореалізації та розвитку. Реалізація Плану сприятиме європейській інтеграції України та подальшому стійкому розвитку економіки. Відповідно ефект впроваджуваних реформ має стати якісне управління та розвиток, підвищення якості життя в усіх регіонах України.

Список використаних джерел

1. Європейська інтеграція громад. Децентралізація. URL: https://decentralization.ua/european.

2. Конференція «Місцеве самоврядування – основа європейської інтеграції та відновлення України». URL: https://auc.org.ua/novyna/konferenciya-misceve-samovryaduvannya-osnova-yevropeyskoyi-integraciyi-ta-vidnovlennya.

3. План для Ukraine Facility. 2024-2027 (Програма фінансової підтримки України від Європейського Союзу) https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf.

4. Про схвалення Плану України. Розпорядження Кабінет Міністрів України від 18 березня 2024 р. № 244-р. **URL:** https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2024-%D1%80#Text.

5. Процес вступу України до ЄС у контексті регіонального та місцевого розвитку. Аналітичний документ. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://u-lead.org.ua/storage/admin/files/c63b0eb665fdf3266d87a52bf3de8ec9.pdf.

УДК 353.2

Антон РОГОВИЙ,
студент 1-го року навчання освітньо-наукової програми «Місцеве самоврядування» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Anton ROGOVYI,
1st year student of the educational and scientific program «Local Self-Government» specialty 281 «Public Management and Administration» of the Educational and Scientific Institute of Public Management and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0008-2503-9709

Науковий керівник: ***Юрій ДЕХТЯРЕНКО,*** *кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК МІСТА ТА ПОЛІТИКА ЙОГО СТИМУЛЮВАННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE CITY AND THE POLICY OF ITS STIMULATION AT THE PRESENT STAGE

The paper examines the theoretical foundations of innovative development of Ukrainian cities. Here are shown the shortcomings of innovative development management system and prospective directions of innovative development in the system of multi-level management in Ukraine. In order to strengthen the innovative potential of Ukraine in the interests of its fastest post-war recovery there is an urgent need to form an integral system of state strategic planning and forecasting the development of the scientific, technical and innovative spheres. Also mentioned that when a new innovation policy is forming, it is necessary to take advantage of world experience, especially in the area of mechanisms for the implementation of innovation policy, but to determine the goals and content of one's own development model independently, taking into account national socio-cultural and institutional features.
Keywords: *innovations, stimulation, multi-level managemen, economic recovery, prospects.*

Соціально-економічна й технологічна відсталість України від інших європейських країн є результатом відсутності прогресивних структурних зрушень в економіці практично упродовж усього періоду незалежності України. Невмотивована російська військова агресія проти України, яка триває з 2014 р., а, починаючи з 24 лютого 2022 р., набула масштабних вимірів і поширилася на всю незалежну Україну, лише оголила цю проблему, змусила визнати, що інноваційна діяльність здатна виступити ефективним каталізатором відродження індустріального потенціалу країни, джерелом забезпечення

Підвищення інноваційності національної економіки, як чинника забезпечення її конкурентоспроможності, є складним і довготривалим процесом, який вимагає серед іншого ефективної системи державного управління інноваційним розвитком. Наразі до неї висуваються нові вимоги, які не можуть бути реалізовані на основі традиційних підходів. Складність управління інноваційним розвитком наразі полягає в необхідності застосування таких підходів до управління, які б враховували нову історичну реальність, сукупність викликів внутрішнього та зовнішнього походження, а також передбачали участь у цих процесах широких верств населення.

Слід зазначити, що існуюча система управління інноваційним розвитком має ряд недоліків, зокрема [2]:

– брак координаційних міжвідомчих зв'язків, неузгодженість діяльності державних інституцій при розробленні стратегічних документів і заходів щодо їх реалізації;

– забюрократизованість, недостатня системність, спадкоємність і послідовність у прийнятті та реалізації рішень;

– відсутність відповідальності представників органів влади за прийняті рішення;

– епізодичність залучення науково-освітньої експертної спільноти, бізнесу та громадськості до розроблення та оцінки владних ініціатив і рішень.

Ураховуючи зазначене, з метою підсилення інноваційного потенціалу України в інтересах її найшвидшого повоєнного відновлення виникла нагальна потреба у формуванні цілісної системи державного стратегічного планування і прогнозування розвитку науково-технічної та інноваційної сфери.

Система довго- і середньострокових документів має складатися з [1]:

– прогнозу наукового, технологічного та інноваційного розвитку України на період до 20 років;

– міжвідомчої Стратегії розвитку сфери науки, технологій та інновацій України на період до 10 років;

– довго- і середньострокових державних цільових програм;

– регіональних і місцевих цільових програм у науково-технічній та інноваційній сфері (довгострокові – зі строком виконання до 10 років і середньострокові – зі строком виконання до 5 років).

Головною в цій системі має бути Стратегія розвитку інноваційної діяльності в Україні, яка є крос-секторальним документом, тобто таким, що спрямований одночасно на розвиток інноваційної діяльності в усіх сферах економіки, який забезпечуватиме системність таких заходів та спрямований на розвиток як технологічних, так і соціальних інновацій в різних сферах, створення високих технологій та їх впровадження, а всі інші документи, що регулюють сферу інноваційних правовідносин, повинні узгоджуватися з нею і бути орієнтованими на її реалізацію.

Державна політика має формуватися з урахуванням п'ятирічної каденції в рамках Стратегії, політичні цілі мають передбачати досягнення цілей, сформульованих у Стратегії.

Важливо забезпечити спадкоємність і послідовність державної політики при зміні політичних еліт, тобто поза часовими межами політичних циклів.

Державна політика має розроблятися як горизонтальна і торкатися всіх сфер діяльності, що вливають на інновації – освітньої, наукової, науково-технічної, промислової, інвестиційної, соціальної, екологічної та інших.

При формуванні нової інноваційної політики необхідно скористатися світовим досвідом, особливо в частині механізмів реалізації інноваційної політики, але цілі та зміст власної моделі розвитку визначати самостійно з урахуванням національних соціокультурних та інституційних особливостей.

Для забезпечення розробки та подальшої реалізації Стратегії розвитку інноваційної діяльності необхідно, на нашу думку, передбачити створення спеціального державного органу з питань розвитку науки, технологій та інновацій. Така структура повинна бути наділена високим статусом (очолюватися прем'єр-міністром), широкими повноваженнями щодо планування й упровадження економічних та інституційних заходів у сфері інновацій, а також фінансуватися окремим рядком з державного бюджету.

На рівні регіонів (областей) доцільно створити у системі органів регіонального та місцевого управління спеціальні підрозділи, які б відповідали за реалізацію інноваційної політики на місцях.

Діяльність таких структурних підрозділів повинна узгоджуватися і координуватися з діяльністю спеціального держаного органу з питань розвитку науки, технологій та інновацій по висхідній і низхідній лініях управління з акцентом на останній для того, щоб швидко змінювати політику на національному рівні під нові можливості та інтереси зацікавлених сторін.

Створення таких структурних підрозділів на регіональному та місцевому рівнях можливо буде здійснити за рахунок перерозподілу частки фахівців у системі регіонального та місцевого управління із залученням представників експертної науково-освітньої спільноти.

На рівні областей (при облдержадміністраціях) для узгодження інтересів учасників інноваційних процесів та забезпечення їх реальної співпраці пропонується створити спеціальні координаційні центри у вигляді регіональних інноваційних рад, що на практиці забезпечить формування належних інституційних умов для підвищення інноваційного потенціалу регіонів у справі їх повоєнної відбудови.

При такому міжгалузевому підході управління інноваційним розвитком країни здійснюватиметься не кожним міністерством, відомством, департаментом відділено один від одного, а комплексно та узгоджено – на слабкі місця інноваційної сфери України на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Список використаних джерел

1. Інноваційні основи відновлення та розвитку країн після збройних конфліктів: інноваційний вимір: колективна монографія / за ред. д.е.н. Омельяненка В. А. Суми: Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань. 2022. 280 с.

2. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-р#Text

УДК 332.1

Оксана РОМАХОВА,
кандидат економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу проблем міжрегіонального співробітництва Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Мамутова Національної академії наук України»

Oksana ROMAKHOVA,
PhD in Economics, Associate Professor, Researcher Employee of the Department of Problems of Interregional Cooperation, State Organization «V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of NAS of Ukraine»
https://orcid.org/0000-0001-8828-3081

ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЛУГАНСЬКОЇ ТА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

DETERMINATION OF THE EFFECTIVENESS OF PUBLIC PROCUREMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES OF LUHANSK AND DONETSK REGIONS DURING THE PERIOD OF MARTIAL LAW IN UKRAINE

The stages of determining the effectiveness of public procurement are proposed, the main and additional aspects of procurement by territorial communities are determined, based on the results of the calculation of the overall coefficient of the community's purchasing activity, the grouping of the communities by the main performance groups is proposed, the results of the calculation of the ranking and effectiveness groups of the procurement activity of territorial communities of Luhansk and Donetsk regions in 2023 are given.
Keywords: *effectiveness, public procurement, territorial community, Prozorro.*

Україна, як і будь-яка демократична країна, стоїть перед постійним завданням забезпечення ефективного використання державних ресурсів на користь суспільства. Одним із ключових інструментів для досягнення цієї мети є публічні закупівлі. Необхідність підтримки й розвитку ефективної системи публічних закупівель стає вкрай актуальним в умовах воєнного стану, постійних змін в економічній та політичній сферах, повоєнного відновлення.

Закупівлі, які здійснюють територіальні громади в Україні, регулюються Законом України «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 року № 922-VIII й здійснюються в електронній системі публічних закупівель Prozorro. Війна в Україні починаючи з лютого 2022р. спричинила постійні зміни в законодавстві щодо публічних закупівель. З одного боку, це ускладнило замовникам та учасникам процедуру оголошення та участі в закупівлях, з іншого боку, така модифікація правил створила умови для зловживань, перевитрати бюджетних коштів, непрозорості процедури закупівель.

Публічні закупівлі у 2022р. відрізнялися різноманіттям форм та засобів, але обсяги закупівель значно скоротилися, особливо у період першого півріччя 2022р. Проведений аналіз свідчить про значне пожвавлення закупівельної активності у 2023р. [1]. При цьому слід враховувати складності періоду закупівель 2022р. з усіма нормативними обмеженнями та поступками. Це не дозволяє проводити якісний порівняльний аналіз закупівельної активності буд-яких замовників в хронології 2022-2023рр., бо умови для здійснення закупівельної діяльності значно відрізнялися. В проведеному дослідженні використані дані закупівельної активності підприємств, установ та організацій територіальних громад Донецької та Луганської області за період 2023р.

Закупівельна активність територіальної громади характеризується рядом важливих особливостей та аспектів, які визначаються специфікою її діяльності, структурою та потребами. До основних аспектів відносяться: розмір та обсяги закупівель; сфери закупівель; бюджетні обмеження; прозорість та відкритість; стратегії розвитку. Цілком зрозуміло, що закупівельна активність територіальної громади відрізняється від приватних організацій чи державних установ через свої унікальні особливості та завдання. Додатковими аспектами, які необхідно враховувати громадам при здійсненні закупівель, є наступні: соціальні та культурні потреби, екологічні аспекти, вплив на місцеву економіку, участь громадськості.

Враховуючи ці особливості, ефективне управління закупівельною активністю територіальної громади вимагає комплексного підходу, включаючи розробку стратегій закупівель, використання сучасних електронних систем, співпрацю з громадськістю та ефективне фінансове планування.

Оцінку закупівельної активності громад в межах проведеного дослідження запропоновано проводити за наступними етапами:

1) збір та обробка аналітичної інформації щодо проведення закупівель через платформу публічних закупівель Prozorro. Для цього використовуються дані, розміщені на офіційному сайті https://prozorro.gov.ua/uk [2] та сайті https://public.tableau.com [4].

2) розрахунок первинних коефіцієнтів результативності;

3) розрахунок загального коефіцієнту результативності закупівельної активності громади;

4) угрупування громад за основними групами результативності.

Станом на 01.01.2024 року в Донецькій області налічується 46, а в Луганській області 26 територіальних громад з різним статусом (під контролем української влади, тимчасово окуповані та територіальні громади, де ведуться активні бойові дії) [4,5]. Ситуація носить динамічний характер, співвідношення різних статусів громад постійно змінюється.

Однак, кожна громада в аналізованих областях продовжує так чи інакше функціонувати, реалізовувати свої повноваження в межах законодавства. Більшість мешканців тимчасово окупованих громад та громад, де ведуться активні бойові дії евакуйовано. Керівництво громадами здійснюється вже з місць релокації, про це свідчить активність закупівельної діяльності на платформі Prozorro протягом 2023року.

Проведені розрахунки первинних коефіцієнтів результативності дозволили розрахувати загальний коефіцієнт результативності закупівельної активності громад Луганської та Донецької області через платформу Prozorro в 2023році та визначити групу результативності громади в межах області. Для розрахунку використано аналітичний інструментарій [3].

В цілому 42,2% громад Луганської області за результатами закупівельної активності через платформу Prozorro в 2023р. потрапили групу високої результативності, 46,2% – в групі достатньої результативності 11,6%.

Найвище значення загального коефіцієнту результативності закупівельної активності через платформу Prozorro в 2023р. в Донецькій області отримали 18 територіальних громад (40,0% від загальної кількості). Кількість громад в Донецькій області з загальним коефіцієнтом результативності нижчим за 0,7 склала 28,8% (13 територіальних громад).

Отримані рейтинги характеризують результативність закупівельної активності громад саме в сфері публічних закупівель через платформу Prozorro в 2023році. Загальний рейтинг визначений з урахуванням: наявності (відсутності) фактів неуспішних або скасованих лотів (торгів); наявність (відсутність) скарг на замовника, рішення АМКУ; наявність (відсутність) виявлених порушень під час моніторингу ДАСУ; наявність (відсутність) економії (відтермінування оплати) коштів по укладених договорах;вагомість сум, які по неуспішних та скасованих лотах (торгах); наявність можливості в громаді відшкодувати суми закупівель власними надходженнями.

Отримані рейтинги не слід оцінювати з позиції сум закупівель, розміру громади, наявності вагомих надходжень до бюджету громади. Саме ранжування носить умовних характер. Розробка рекомендацій громадам повинна спиратися на аналіз отриманих значень первинних показників результативності закупівельної активності, визначення шляхів покращення цього напряму діяльності громади.

Список використаних джерел

1. Результати роботи Prozorro на майданчику SmartTender.biz за 2023р. (https://smarttender.biz/blog/view/rezultati-roboti-prozorro-na-maydanchiku-smarttender-biz-za-2023-rik/ – дата звернення 02.04.2024)

2. https://prozorro.gov.ua/uk

3. https://bi.prozorro.org/qps/logout?targetUri=https://bi.prozorro.org/hub/

4. https://public.tableau.com/app/profile/ulead/viz

5. https://opendatabot.ua/

УДК 352:332

Юлія СОБКО-БОВКУН,
аспірант кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Навчально-наукового інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка»

Yulia SOBKO-BOVKUN,
postgraduate student of Department of Local Self-Government and Territorial Development Scientific Institute of Public Service and Management of the National University «Odesa Polytechnic»

Науковий керівник: ***Тетяна ПАХОМОВА,*** *доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Навчально-наукового інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка»*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ РЕВІТАЛІЗАЦІЇ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

SOME PROBLEMS OF REVITALIZATION OF THE URBAN ENVIRONMENT IN THE POST-WAR PERIOD

In the post-war period, especially after conflicts and crises, the revitalization of the urban environment plays a key role in restoring and maintaining the viability of cities. This process involves comprehensive measures to renew the infrastructure, restore historically important buildings, create a comfortable space for residents and stimulate economic growth.
The importance of the revitalization of the urban environment after the war is undeniable. The author analyzes ways of restoring and improving infrastructure, green areas, cultural objects and other aspects of urban life that were damaged during military conflicts. The positive consequences of revitalization for city dwellers and their well-being are highlighted. After the war, the revitalization process becomes an important step in restoring the normal functioning of cities. It helps to attract investments, improve the quality of life of residents and restore cultural heritage.
The creation of an attractive and functional urban space attracts and promotes the development of small and medium-sized businesses, as well as creates new jobs. An important part of this process is cooperation between government, the public and business. The revitalization of the urban environment in the post-war period is a necessary step to rebuild cities after war losses and support sustainable development. This process helps build strong and sustainable cities that contribute to improving the quality of life of their residents.
Keywords: *revitalization, restoration, sustainable development.*

Сутність та зміст поняття «ревіталізація» мають різні підходи до їх трактування в залежності від сфери розгляду проблем в системі публічного управління [1]. Ревіталізація міського середовища у повоєнний період є важливим аспектом для відновлення та розвитку міст після конфліктів. Після війни багато міст можуть зазнати великих пошкоджень, а також економічних труднощів. Ревіталізація міських просторів може допомогти відновити життєздатність міста, привернути інвестиції та стимулювати економічний розвиток. Крім того, ці процеси сприяють створенню більш комфортного та привабливого середовища для мешканців, що в свою чергу може позитивно позначитися на їхньому житті та добробуті.

Після війни міста зазвичай потребують відновлення, яке включає в себе відбудову інфраструктури, житлових зон, комунікацій та інших об’єктів, що постраждали від конфлікту. Однак, ревіталізація міського середовища не обмежується лише відновленням після війни.

Процеси ревіталізації у повоєнний період дійсно є складною науковою проблемою, що вимагає інтегрованого підходу та врахування різноманітних аспектів, таких як соціальні, економічні, екологічні та культурні. Зазнавши серйозних пошкоджень, як фізичної, так і соціальної інфраструктури, після війни в містах знижується якість життя мешканців та існує загроза подальшому розвитку [2].

Важливими напрямками досліджень є:

1.Стратегії відновлення інфраструктури. Вивчення ефективних методів відновлення міської інфраструктури після війни або конфлікту, зокрема, реконструкція будівель, доріг, мостів тощо.

2.Соціальна адаптація та психологічна реабілітація. Дослідження впливу війни на ментальне здоров'я мешканців міста та розробка програм психологічної підтримки та соціальної адаптації.

3.Економічне відновлення. Аналіз економічного відновлення міст після війни, в тому числі, розробка стратегій економічного стимулювання, залучення інвестицій та розвитку бізнес-сектору.

4.Сталий розвиток й екологія. Розробка планів сталого розвитку міст, включаючи збереження природних ресурсів, зелених зон, енергоефективність та боротьбу із забрудненнями.

5.Культурна реабілітація та спадщина. Вивчення впливу війни на культурну спадщину міст та розробка стратегій збереження та відновлення історичних та культурних пам'яток.

Ці аспекти взаємопов'язані і потребують комплексного підходу для досягнення успішної ревіталізації міського середовища після війни.

Роль ревіталізації міського середовища у повоєнний період полягає в тому, щоб відновити і поліпшити існуючі міські простори після руйнувань, зруйнованих будівель та інфраструктури війни. Це важливо для приймання рішень щодо відновлення міст та підтримки життєздатності та економічного розвитку міських областей. Дослідження в цій області спрямовані на вивчення та розробку стратегій та програм, які сприяють відродженню міст та забезпечують їхню стійкість та життєздатність у майбутньому.

Відродження міст відіграє вирішальну роль у відбудові та омолодженні міст після періодів конфліктів чи війн. Деякі ключові результати досліджень у цій галузі включають позитивний вплив зусиль з відродження на економічне зростання, соціальну згуртованість і загальну якість життя жителів.

Крім того, з погляду зміни клімату, стійкості до криз та стійкого розвитку, ревіталізація міського середовища також важлива для створення більш стійких і резилієнтних міст, які здатні відповідати на зростаючі виклики та забезпечувати якісне життя для своїх мешканців.

Отже, можна вважати, що питання ревіталізації міського середовища залишається актуальним у повоєнний період і в сучасний час, оскільки воно відображає складні проблеми, з якими стикаються міста та їх мешканці, і потребує системного підходу для ефективного вирішення.

Дослідження ролі ревіталізації міського середовища у повоєнний період сприяє визначенню стратегій та політик, спрямованих на стабілізацію та відновлення міст після війни, що сприяє підвищенню якості життя та зміцненню соціально-економічного розвитку.

Крім того, ревіталізація є важливим та ефективним інструментом в контексті відновлення міст та забезпечення їхнього сталого розвитку після припинення дестабілізаційних процесів в країні. Ці зусилля можуть виявитися довгостроковими, але вони спрямовані на збільшення потенціалу для розвитку життєво важливих позитивних змін для міст в умовах повоєнного відновлення нашої країни.

Список використаних джерел

1. Романів П.В. Поняття ревіталізації в туризмі та рекреації. Матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф. «Гостинність, сервіс, туризм: досвід, проблеми, інновації» (м. Київ, 6-7 квітня 2023 р.) К.: КНУКІМ, 2023. С.234-237.

2. Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Дніпро, 4 травня 2023 р. / за заг. ред. І. А. Чикаренко; Т.В. Маматової. Дніпро: НТУ «Дніпровська політехніка», 2023. 260 с

3. Шутка І. Другий шанс. Як і навіщо міста ревіталізовують занедбані об'єкти. URL: https://kufer.media/misto/drugyj-shans-yak-i-navishho-mista-revitalizovuyut-zanedbani-ob-yekty/.

УДК 352.07:005.95(477)

Євген СОЛОВЙОВ,
аспірант кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Evgeny SOLOVYOV,
postgraduate student of the Department of state administration of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0005-8015-3908

Науковий керівник: ***Леся ЗАБУРАННА,*** *доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ЗАПОБІГАННЯ КАДРОВИМ РИЗИКАМ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

PREVENTION OF PERSONNEL RISKS IN LOCAL GOVERNMENT BODIES OF UKRAINE DURING WAR

The need for systematic appeals to the international community and human rights organizations with a call to seek the liberation of representatives of local self-government bodies from the occupiers was emphasized. It is substantiated that in the conditions of war, personnel risks in the local self-government bodies of Ukraine can become a serious challenge for the effective functioning of the local management system. The specificity of the war situation makes it important not only to ensure the safety of personnel, but also to preserve qualified personnel capable of working effectively in a crisis situation.
In general, the prevention of personnel risks in local self-government bodies in the conditions of war requires a comprehensive approach, which includes planning, training of personnel and response to unforeseen situations. Only such an approach will allow maintaining the stability of local governance during crisis periods and increase the resilience of communities.
Keywords: *personnel risks, personnel management, local government.*

Система місцевого самоврядування зазнала істотного руйнівного впливу через розв'язану росією війну. «Російські військові терористи викрадають цивільних осіб, представників органів місцевого самоврядування, активістів, волонтерів, журналістів. Окупанти чинять тортури, здійснюють катування та вбивства. У зоні підвищеного ризику перебувають лідери територіальних громад – посадові особи органів місцевого самоврядування. На сьогодні відомі імена деяких голів територіальних громад, які були викрадені російськими військовими і зараз перебувають в полоні. Зокрема: Володимир Караберов – Мангушський селищний голова; Василь Мітько – Нікольський селищний голова; Євгеній Матвєєв – міський голова Дніпрорудного; Микола Сікаленко – Циркунівський сільський голова; Олександр Бабич – міський голова Голої Пристані; Олег Яхнієнко – Милівський сільський голова; Ірина Липка – міський голова Молочанська; Олександр Левечко – Новоолександрівський сільський голова; Микола Різак – міський голова Таврійська; Олег Пилипенко – Шевченківський міський голова; Олександр Шмиголь – Вільхівський сільський голова; Іван Малєєв – Кирилівський селищний голова. Скоріше за все, це не повний перелік очільників територіальних громад які перебувають у заручниках в окупантів. Під загрозою та вже у полоні знаходяться не тільки сільські, селищні, міські голови, а і їх заступники, секретарі місцевих рад, старости, депутати та інші представники органів місцевого самоврядування. Більшість із них були викрадені, але достовірна інформація про це відсутня через тимчасову окупацію відповідних територій» [1].

«Захоплення головних посадових осіб територіальних громад та інших посадових осіб місцевого самоврядування є одним із способів прямої атаки та впливу на демократичні інститути в Україні. Російські загарбники намагаються фізично та психологічно зламати законно обраних представників влади та схилити їх до колабораціонізму. При цьому, на сьогодні вже відомі непоодинокі випадки вбивств представників органів місцевого самоврядування» [1].

Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування «Асоціація об'єднаних територіальних громад» звернулась до міжнародної спільноти та правозахисних організацій із закликом добиватися від окупантів визволення представників органів місцевого самоврядування [1].

Крім того, певна кількість посадових осіб місцевого самоврядування доєдналась до лав Сил оборони України. Міський голова Лебедина Сумської області Олександр Бакликов, який приєднався до Збройних сил України восени 2022 року, загинув під час виконання бойового завдання 16 квітня 2024 р. [2].

Вагомим кадровим ризиком посадових осіб місцевого самоврядування в умовах війни є зловживання службовим становищем та корупційні правопорушення. За даними Національного агентства з питань запобігання корупції, «Підробка документів і махінації з землею: найбільш розповсюджені корупційні порушення в органах місцевого самоврядування» [3]. Крім того, значно знижують суспільну довіру численні скандали навколо «бруківки», встановлення фонтанів влітку 2022 р. чи необгрунтованого преміювання посадових осіб місцевого самоврядування, яке закінчилось трагедією – в будівлі Керецьківської сільської ради під час сесії 15 грудня 2023 р. депутат підірвав гранати [4].

В умовах війни, кадрові ризики в органах місцевого самоврядування України можуть стати серйозним викликом для ефективного функціонування системи управління на місцях. Специфіка ситуації війни робить важливими не лише забезпечення безпеки персоналу, але й збереження кваліфікованих кадрів, здатних ефективно працювати в умовах кризової ситуації.

Перш за все, для запобігання кадровим ризикам необхідно ретельно оцінювати потреби в персоналі та проводити систематичне планування кадрів. Це означає визначення ключових посад, які потребують заповнення, а також вивчення можливих ризиків, пов'язаних з втратою персоналу на цих посадах через військові дії чи інші негативні впливи конфлікту.

Другим аспектом є підготовка персоналу до дії в умовах війни. Це включає не лише навички з безпеки, але й психологічну підготовку до роботи в стресових умовах та запобігання корупції. Організація тренінгів з медіації, конфліктології, антикорупційної поведінки та управління стресом може допомогти персоналу зберегти ефективність у кризових ситуаціях.

Додатково, важливо розробляти плани надзвичайних ситуацій та реагування на кадрові втрати. Це може включати в себе створення резервів кадрів, проведення регулярних практичних вправ та симуляцій ситуацій війни, а також розробку механізмів швидкого відновлення робочого процесу після втрати ключового персоналу.

Крім того, важливо підтримувати співпрацю з іншими місцевими органами влади, а також з центральною владою та міжнародними партнерами з метою обміну досвідом та ресурсами у сфері управління кадрами в умовах війни, що забезпечить підвищення стійкості громад.

Загалом, запобігання кадровим ризикам в органах місцевого самоврядування в умовах війни вимагає комплексного підходу, що включає в себе планування, підготовку персоналу та реагування на непередбачувані ситуації. Тільки такий підхід дозволить зберегти стабільність управління на місцях під час кризових періодів.

Список використаних джерел

1. Відкритий лист правління. Асоціація об'єднаних територіальних громад. http://surl.li/sumib

2. Взяв удар на себе: на війні загинув мер Лебедина Олександр Бакликов. УНІАН. http://surl.li/sumid

3. Підробка документів і махінації з землею: найбільш розповсюджені корупційні порушення в органах місцевого самоврядування. НАЗК. https://nazk.gov.ua/uk/pidrobka-dokumentiv-i-mahinatsiyi-z-zemleyu-najbilsh-rozpovsyudzheni-koruptsijni-porushennya-v-organah-mistsevogo-samovryaduvannya/

4. Депутат сільради на Закарпатті під час сесії підірвав три гранати, 26 поранених. 15 грудня 2023 р. https://zaxid.net/news/

УДК 353.2

Станіслав СТОЯНОВ,
студент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Stanislav STOIANOV,
student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Public Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv.
https://orcid.org/0009-0003-4348-4973

Науковий керівник: ***Вікторія КОЛТУН,*** *доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка.*

РОЗВИТОК ЄВРОРЕГІОНІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ДІЄВОГО БАГАТОРІВНЕВОГО ПАРТНЕРСТВА

THE DEVELOPMENT OF EUROREGIONS AS A TOOL FOR THE IMPLEMENTATION OF AN EFFECTIVE MULTI-LEVEL PARTNERSHIP

The development of Euroregions is considered as an instrument of multi-level partnership, which has great potential for strengthening cooperation, promoting sustainable development and increasing the competitiveness of all participants. It is noted that the creation of a universal platform for cooperation within the framework of Euroregions can facilitate the coordination of humanitarian assistance, the exchange of information on the needs of the population and the resolution of issues related to the peaceful settlement of the conflict. The emphasis is placed on the fact that the ability of hromadas and regions to develop local policies in priority areas for Europe, to work with data and implement projects, will help attract European investments in the reconstruction and development of our state. Cooperation with European communities and regions is already no longer a matter of foreign policy. It is transformed into daily work on studying and transferring experience, building partnerships and practical implementation of policies.
Keywords: *euroregions, multi-level, partnership, war, effective.*

Актуальність розвитку єврорегіонів як інструменту реалізації дієвого багаторівневого партнерства, особливо в сучасних непередбачуваних умовах війни має значний потенціал як в контексті забезпечення миру та стабільності так і в контексті формування природніх майданчиків, просторів для взаємодії та обміну досвідом між різними територіальними одиницями.

Розвиток єврорегіонів може сприяти зміцненню співпраці та партнерства на різних рівнях, таких як міжнародний, міждержавний, регіональний та місцевий, залучаючи різні сторони – урядові та недержавні організації, бізнес, громадськість тощо – для спільної роботи над спільними проблемами та можливостями, оптимізуючи використання ресурсів, спільно вирішуючи складні проблеми задля досягнення більшого ефекту. До прикладу, це можуть бути спільні проєкти з економічного розвитку, інфраструктурні ініціативи, культурний обмін, освітні програми тощо.

Варто наголосити на тому, що спроможність громад і регіонів напрацьовувати місцеві політики у пріоритетних для Європи сферах, працювати з даними та реалізовувати проєкти, сприятиме залученню європейських інвестицій у відбудову та розвиток нашої держави. Співпраця з європейськими громадами і регіонами вже зараз перестає бути справою зовнішньої політики, трансформуючись в щоденну роботу з вивчення і передачі досвіду, побудови партнерств і практичного втілення політик для досягнення європейських стандартів життя в Україні [1].

Вважаємо за доцільне спочатку розглянути основні терміни та усталені політики в контексті розвитку єврорегіонів як інструменту багаторівневого партнерства. Єврорегіон – юридично закріплена форма транскордонного регіонального співробітництва між територіальними громадами або органами державної влади прикордонних регіонів кількох держав зі спільним кордоном. Утворення єврорегіонів є засобом активізації транскордонного діалогу держав сусідів, формою пошуку ефективних шляхів співпраці самоврядних одиниць по різні боки кордонів, розвиток

системи міжрегіональних зв'язків у сфері туризму, рекреації, охорони навколишнього природного середовища. Єврорегіони дають можливість розв'язувати проблеми національних меншин, можуть бути засобом вирішення територіальних претензій [2].

Багаторівневе партнерство – це концепція, яка передбачає співпрацю та партнерство між різними рівнями управління, такими як місцевий, регіональний, національний та міжнародний рівні, що передбачає співпрацю між урядом, громадськістю, приватним сектором та міжнародними організаціями для досягнення спільних цілей.

Правовими документами транскордонного співробітництва є Мадридська конвенція про прикордонне співробітництво (1980р.), до якої Україна приєдналася в 1993 році та Європейська хартія про місцеве самоврядування (1985р), ратифікована нашою державою 15 липня 1997 року [3].

Розглянемо підхід дієвості розвитку єврорегіонів через зв'язок з цілями, адже від того наскільки рівень виконання дій буде корелювати з поставленими цілями в результаті отримаємо рівень «дієвості» від використання інструментарію. Цілями налагодження співпраці з муніципалітетами-партнерами є: залучення додаткових ресурсів для розвитку громади; залучення додаткового досвіду, знань, експертизи; формування міжнародного іміджу громади; розширення міжкультурних зв'язків; нетворкінг або налагодження мереж; створення додаткових можливостей для розвитку для різних місцевих інституцій; підтримка в кризових ситуаціях; підтримка в процесі євроінтеграції; поширення власного досвіду і розширення можливостей для учасників партнерства з обох сторін за рахунок спільних активностей [4]. Наступними позиціями є забезпечення безпеки та гуманітарної допомоги для постраждалих та евакуйованих осіб; залучення міжнародних партнерів для пошуку мирного вирішення конфлікту та надання міжнародної підтримки; розвиток партнерства з іншими країнами для забезпечення безпеки та захисту населення; участь у міжнародних програмах інфраструктурного та економічного відновлення.

Не варто забувати і про факт управління ризиками. У багатьох випадках національних кордонів і національних органів не достатньо, щоб упоратись із зростаючими загрозами довкіллю чи навіть населеним пунктам. Повені, зміни клімату, пандемії – це лише кілька прикладів катастроф, що не знають державних кордонів. У таких випадках для захисту життя та майна важливим може бути скоординоване втручання органів влади та місцевих діячів прикордонного регіону [5].

Розвиток єврорегіонів як дієвого інструменту багаторівневого партнерства виявляється важливим фактором для зміцнення співпраці та створення єдиного макрорегіонального простору в Європі. Створення універсальної платформи для співробітництва в рамках єврорегіонів для досягнення спільних цілей і створення ідентичності. Такий підхід не лише сприяє вирішенню спільних проблем та викликів, але і створює модель для інших єврорегіонів, роблячи їх більш привабливими для співпраці та інвестицій. Крім того, успішний розвиток єврорегіонів призводить до впізнаваності та авторитету цих регіонів у Європі, що сприяє їхньому подальшому зростанню та розвитку.

Висновуючи, варто зазначити, що умови війни можуть бути важким випробуванням для будь-якої форми співпраці, проте розвиток єврорегіонів може стати одним з дієвих підходів для зменшення конфліктності, вирішення гуманітарних проблем та створення передумов для стабільності розвитку.

Список використаних джерел

1. Європейська інтеграція громад. URL: https://decentralization.ua/european.

2. Енциклопедія історія України. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Evroregion.

3. Європейський досвід управління розвитком транскордонного співробітництва. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/30.pdf

4. Міжнародне муніципальне партнерство. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/837/Metodychni_rekomendatsii_partnerstvo_2022.pdf

5. Транскордонне співробітництво: правові основи та успішні практики. URL: https://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/Posibnuk_TKS.pdf.

УДК 351.863:[334.752:334.012.32/.33](477)(043.2)

Андрій ХУДОЛІЙ,
студент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Andrii KHUDOLII,
student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Public Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0001-7228-2807

Науковий керівник: ***Вікторія КОЛТУН,*** *доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

РЕВІТАЛІЗАЦІЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВІЙНИ ЗА СПРИЯННЯ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

REVITALIZATION OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN WAR CONDITIONS WITH THE ASSISTANCE OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP

In the context of a full-scale invasion of the Russian Federation, the external threat leads to a complex, unpredictable situation for many regions, there is a need for rapid and effective revitalization of territories. A significant role in this process is played by public-private partnership, which unites the efforts of the state, business and the public to achieve common goals. It is important to consider the importance and possibilities of PPP in the context of revitalization of territorial communities in war conditions. Revitalization requires an integrated approach. This is not only the preservation of monuments, the reconstruction of old houses or fragments of urban space, but also a process characterized by complexity and duration, the main purpose of which is to restore the economy in combination with measures to solve social and environmental problems of the territory. The task of this process is to guarantee the development of cities. It can be argued that public-private partnership plays an important role in the revitalization of communities in war conditions. Through the joint efforts of the state, business and the public, successful restoration and development of the affected areas can be achieved, contributing to the sustainable development of the community
Keywords: *revitalization, public-private partnership, war, territorial community.*

В умовах повномасштабного вторгнення рф, зовнішня загроза призводить до складної, непередбачуваної ситуації для багатьох регіонів, виникає необхідність у швидкій та ефективній ревіталізації територій. Вагому роль в даному процесі відіграє публічно-приватне партнерство (далі – ППП), яке об’єднує зусилля держави, бізнесу та громадськості для досягнення спільних цілей. Важливо розглянути значення та можливості ППП у контексті ревіталізації територіальних громад в умовах війни. Ревіталізація вимагає комплексного підходу. Це не тільки збереження пам’яток, реконструкція старих будинків або фрагментів міського простору, а й процес, що характеризується комплексністю та тривалістю, основною метою якого є відновлення економіки в поєднанні з заходами щодо вирішення соціальних і екологічних проблем території. Завдання цього процесу – гарантувати розвиток міст. Ревіталізація – звільнення деградованих (або депресивних) територій від кризи за допомогою проєктів, які об’єднують дії для добробуту місцевої громади, простору і місцевої економіки, територіально сфокусовані і здійснюються у співпраці з місцевою громадою [4].

Божена Пеленська зазначає, що ревіталізація – переосмислення будівель, публічних просторів, які втратили свою первісну функцію та цінність у місті та суспільстві [5]. До того ж, погоджуємось з думкою, що ревіталізація – це коли мова йде про спробу максимально зменшити негативний вплив будівництва та будівель на довкілля, а крім того, ефективно використовувати простір [2].

Розуміємо ревіталізацію у воєнний період як процес відновлення певної території або об’єкту з метою підвищення їх життєздатності, стійкості і функціональності. Під час воєнного стану ревіталізація стає особливо актуальною, оскільки вона уможливлює відновлення зруйнованих будівель, та як наслідок сприяє поверненню до нормального життя та розвитку територій.

Вважаємо за доцільне розглянути публічно-приватне партнерство як ефективний механізм для реалізації проєктів з ревіталізації в умовах війни. Державні та комерційні структури об'єднують свої ресурси, досвід експертів з метою швидкого та ефективного відновлення постраждалих територій. При цьому, партнерство з місцевими громадами відіграє важливу роль у забезпеченні участі та підтримки з боку населення. Основними перевагами публічно-приватного партнерства у процесі ревіталізації територій в умовах війни є: швидкість та ефективність реалізації проєктів, ефективне використання ресурсів та експертизи, залучення інвестицій для відновлення та розвитку територій.

Слід зазначити про наявність значної кількості прикладів успішної ревіталізації територій в умовах війни за участю публічно-приватного партнерства. Найяскравішим прикладом є Детройт в американському штаті Мічиган, військова промисловість якого стала непотрібною та перестала працювати після закінчення Холодної війни. На Заході проблему з закинутими промзонами почали вирішувати вже понад 30 років тому [2]. В Україні цей інструмент поки, що лише опановують. Успішними кейсами ревіталізації можуть похвалитися, в першу чергу, міста мільйонники. Цікавим кейсом є інноваційний парк «UNIT.CITY». Колись промислова зона, а зараз – комфортний простір та екосистема для IT- та технологічних компаній Центральної й Східної Європи [2].

Як слушно висновує О. А. Сич, проблема соціального, економічного та екологічного занепаду міських територій вимагає комплексного підходу, а саме прийняття закону про ревіталізацію та розробки відповідної програми. Комплексність ревіталізації пов'язана не лише з широким колом проблем, які вона зачіпає, а й особливістю реалізації усієї сукупності проєктів [3, с.32].

Аналіз законодавства в сфері регіональної політики дозволяє зазначити, що не існує стратегічних документів, які висвітлюють розвиток міст і включають програму ревіталізації як складову, яка повинна стати головною віссю всієї стратегії їх розвитку [4].

Таким чином, можна стверджувати, що публічно-приватне партнерство відіграє важливу роль у ревіталізації громад в умовах війни. За допомогою спільних зусиль держави, бізнесу та громадськості можна досягти успішного відновлення та розвитку постраждалих територій, сприяючи стійкому розвитку громади. На превеликий жаль, на сьогодні сотні пошкоджених шкіл, лікарень, житлових будинків, підприємств, залізничних вокзалів інших об'єктів інфраструктури. Станом на 2024 рік кількість таких будинків перевищує 250 тисяч, включаючи 222 тисячі приватних будинків, понад 27 тисяч багатоквартирних будинків та 526 гуртожитків. Станом на січень 2024 року загальна сума прямої шкоди, завданої інфраструктурі України за два роки війни, наближається до 155 мільярдів доларів [1], тому ідея ревіталізації починає набувати все більшої актуальності.

Список використаних джерел

1. Два роки війни – які збитки України від вторгнення РФ та рейтинг найбільш постраждалих областей. URL: https://fin.novyny.live/dva-roki-viini-iaki-zbitki-ukrayini-vid-vtorgnennia-rf-ta-reiting-naibilsh-postrazhdalikh-oblastei-154222.html.

2. Гончаренко В. Ревіталізація – відродження, а не демонтаж. URL: https://poltava.to/news/64300/.

3. Сич О.А. Ревіталізація як механізм забезпечення сталого розвитку міст. С 32. Європейські перспективи. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/evpe_2016_1_6.pdf.

4. Сич О.А. Ревіталізація як складова стратегії розвитку міста. https://periodicals.karazin.ua/economy/article/download/16720/15523/.

5. Франко Л. Що таке ревіталізація та чому вона потрібна містам. URL: https://lviv.media/video-cat/14933-shcho-take-revitalizatsiia-ta-chomu-vona-potribna-mistam/.

УДК 323.21:351/354

Мирон ШЕРМЕЙСТЕР,
аспірант кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Myron SHERMEISTER,
postgraduate student of the Department of state administration of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0002-5964-3425

Науковий керівник: ***Костянтин ВАЩЕНКО,*** *доктор політичних наук, професор, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

АКТИВНІСТЬ СТРУКТУР ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ

ACTIVITY OF CIVIL SOCIETY STRUCTURES AT THE REGIONAL LEVEL IN UKRAINE

It was established that the full-scale invasion led to increased cooperation and reduced competition of public organizations, as well as increased trust in them by citizens. This can be seen in the growth of joint initiatives to help Ukrainian society, and in the fight against the aggressor.
The successful reform of decentralization became an important basis for the stability of local communities. Many non-governmental organizations work to support regional and local initiatives. The development of these structures is an important task for restoring and preserving the resilience of communities.
It was determined that the majority of non-governmental organizations work in the fields of education, decentralization and local self-government, internally displaced persons and veterans' affairs, implement human rights initiatives, participate in the restoration of infrastructure and housing facilities and humanitarian support.
Keywords: *civil society, public administration, activism, democracy.*

Повномасштабне вторгнення призвело до змін у роботі громадських організацій. Тепер вони більше співпрацюють, ніж конкурують одна з одною. Це простежується в зростанні спільних ініціатив для допомоги українському суспільству, і в боротьбі з агресором.

Війна також вплинула на роботу громадських організацій і те, як їх сприймає суспільство. Тепер українці більше сподіваються на уряд і на один одного через особисті зв'язки і структуру громадянського суспільства, і ці очікування зростають.

Успішна реформа децентралізації стала важливим підгрунтям стійкості місцевих громад, які об'єдналися для надання публічних послуг, що сприяло відкритості та підзвітності. Багато НУО працюють над підтримкою регіональних та місцевих ініціатив.

Після початку повномасштабного вторгнення громадські організації почали на різних рівнях вирішувати проблеми, із якими зіткнулася країна: «Антикорупційний штаб» створив проєкт «Карта руйнувань і відновлення», де збирається інформація про пошкоджені об'єкти та роботи з відновлення; Київська школа економіки та інші українські організації запустили проєкт «росія заплатить» для фіксації збитків, завданих Україні; Коаліція RISE Ukraine спільно з державними органами створила національну цифрову екосистему для підзвітного управління відбудовою DREAM, яка допомагає відслідковувати реконструкційні проєкти. У рамках проведеного Інститутом аналітики та адвокації опитування 87 громадських організацій було визначено, що більшість із них працюють у галузях освіти, децентралізації та місцевого самоврядування, ВПО та справ ветеранів [1].

Активність структур громадянського суспільства на регіональному рівні в Україні відіграє ключову роль у забезпеченні демократичного розвитку, впровадженні реформ та зміцненні громадянського суспільства як такого. Наведу основні аспекти цієї активності.

По-перше, громадянське суспільство на регіональному рівні здатне відігравати роль моніторингу діяльності органів влади та контролю за їхньою діяльністю. Активні громадські

організації, незалежні медіа та інші громадянські структури можуть виявляти корупційні схеми, порушення законодавства та інші недоліки у роботі органів влади та притягати їх до відповідальності.

По-друге, структури громадянського суспільства є важливими учасниками у формуванні та реалізації регіональних стратегій розвитку. Їхні думки, ініціативи та проєкти можуть враховуватися в процесі прийняття рішень на рівні місцевої влади та сприяти ефективному вирішенню проблем та потреб громад.

По-третє, структури громадянського суспільства на регіональному рівні сприяють утворенню активної громадянської позиції та залученню громадян до участі у громадському житті. Це може бути здійснено через проведення освітніх заходів, громадських обговорень, акцій, петицій та інших форм масової участі громадян у вирішенні важливих питань для регіону.

Нарешті, структури громадянського суспільства можуть виступати як посередники у взаємодії між місцевими органами влади, бізнесом та громадянами для досягнення спільних цілей та вирішення конфліктів.

Поза своїми власними проєктами, деякі неурядові організації досягли значних результатів у рутинних, але важливих завданнях:

Фонд «Відважні» зміг зібрати понад 2 000 добровольців для розчищення завалів і відновлення понад 130 соціальних об'єктів;

Центр підтримки соціальної дії «Єднання» допоміг понад 200 переселенцям відразу після конфлікту і продовжує надавати гранти переселенцям, які працюють на деокупованих територіях;

Громадське об'єднання «Освіторія» оперативно відновило навчання в 46 школах, які постраждали від війни [1].

Багато громадських організацій вкорінені у місцевих громадах і допомагають не залишити нікого осторонь при втіленні програм гуманітарного реагування, серед них : ГО «Об'єднання переселенців «Спільна справа», яке понад сім років тому створили переселенці, що тоді рятувалися з Донецької та Луганської областей. Сьогодні «Спільна справа» працює в 34 громадах Вінницької області, де проживають внутрішньопереміщені особи. Організація допомагає з гуманітарним реагуванням на потреби внутрішьопереміщених осіб, координуючи списки бенефіціарів із обласною та місцевою владою та допомагаючи доставляти допомогу, надану Міжнародною організацією міграції.

До війни команда ГО Центр молодіжних ініціатив «ТОП Молодь» займалась програмами розвитку молоді. У відповідь на безпрецедентну гуманітарну кризу організація переорієнтувала свої активності й допомагала Міжнародній організації міграції впроваджувати реалізацію багатоцільової програми грошової допомоги для внутрішьопереміщених осіб у 12 громадах Вінницької області. За перші три місяці війни Міжнародна організація міграції підтримала готівкою понад 72 тис. осіб у Вінницькій, Івано-Франківській, Закарпатській та Чернівецькій областях, насамперед допомагаючи найуразливішим групам – родинам з одним годувальником та багатодітним, особам похилого віку та людям з інвалідністю [2].

У цілому, активність структур громадянського суспільства на регіональному рівні в Україні відіграє важливу роль у забезпеченні демократичного розвитку, підвищенні якості життя та захисті прав громадян. Розвиток цих структур є важливим завданням для відновлення та збереження стійкості громад.

Список використаних джерел

1. Розвиток громадянського суспільства в умовах війни: рекомендації для міжнародних партнерів. 17 жовтня 2023 р. https://iaa.org.ua/articles/civil-society-development-in-times-of-war-recommendations-for-international-partners/

2. Перед обличчям війни: громадські організації – партнери МОМ на передовій допомоги. https://ukraine.iom.int/uk/stories/pered-oblychchyam-viyny-hromadski-orhanizatsiyi-partnery-mom-na-peredoviy-dopomohy

УДК 001.89:352/354:620.9

Сергій ШОЛОДЬКО,
аспірант кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Serhii SHOLODKO,
postgraduate student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0008-2178-9297

Науковий керівник: ***Наталія ОБУШНА,*** *доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ФАКТОР ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СФЕРИ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ

DEMOCRATISATION FACTOR OF THE ENERGY SPHERE OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF MILITARY AGGRESSION

Centralized energy systems of Ukraine cannot cope with current challenges and threats. When involving the entire arsenal of administrative measures, the solutions turned out to be ineffective. Society rightly raises the issue of revising the social contract regarding the transfer of the right to manage energy facilities to state or private structures in exchange for a stable, uninterrupted, available product. The state should respond to the request for democratization of the energy sector, namely the desire of the community to get under its own control the energy system as a common public good as opposed to a generator of corporate enrichment. The state energy policy should encourage the community and ordinary residents to take more responsibility for their personal stay and contribute to the improvement of these conditions. Today, there are circumstances that prompt action. When it was profitable to feed from centralized systems, progress was held back, when the question of survival arises – private investments are mobilized. And this is the first stage of democratization of the energy sector. It is followed by the next one – the proliferation of small energy service providers and the elimination of energy monopolies. The maximum decentralization of generating capacities and the minimization of networks become the driver of the stability of the energy system and innovative transformations.
Keywords: *public administration, energy democracy, localization, public policy, war aggression.*

Централізовані енергетичні системи в Україні не справляються з поточними викликами і загрозами воєнного часу. При залученні всього арсеналу адміністративних заходів [1, ст. 736-737], рішення і їх реалізація виявилися, м'яко кажучи, неефективними. А саме, як можна було переконатися на прикладі нещодавно зруйнованої Трипільської ТЕС, дуже важливий об'єкт (основний для регіону – 57% енергогенерації Київської області) став легкою мішенню агресора. І не в останню чергу завдяки концентрації устаткування на 1 кв.м. (площа підприємства 281,3 га).

Суспільство справедливо піднімає питання перегляду суспільного договору відносно передачі права управляти енергооб'єктами державним чи приватним структурам в обмін на стабільний безперебійний доступний продукт. Значний перекіс почав відслідковуватися з введенням ринкових тарифів, що ще до деякої міри можливо було компенсувати запевненнями про модернізацію, розвиток послуг та енергетичну безпеку.

Проте в умовах коли в Україні піддаються сумніву суспільний договір та спроможність адекватного захисту української енергетики, державі варто реагувати на запит демократизації енергетичної сфери [2]. Одним з ключових принципів демократизації в секторі енергетики є локалізаційний вимір – чіткі правила і механізми за якими відкривається реальна опція виходу в статус суб'єкта змін. В середині громади знімається залежність від загального в бік конкретного свого – місцевого локального [3]. Простіше кажучи, йдеться про прагнення громади отримати під власний контроль (звісно де це можливо, насамперед, для побутових цілей) енергетичну систему в якості загального суспільного блага [4] на противагу генератора корпоративного збагачення.

Значення енергетичної демократії досліджує британський соціальний філософ австралійського походження Роман Крзнаріч у своїй книзі «Хороший предок». Приділяється увага демократизації енергетики у світлі ідеї регенеративного дизайну, що також включає розвиток економіки замкнутого

циклу (максимальна циклічність і переробка), космолокальне виробництво (інноваційна виробнича філософія, яку на практиці впроваджує рух Fab City, його витоки сягають 2014 року, коли мер Барселони закликав міста світу «виробити все, що вони споживають» до 2054 року, відтоді рух виник у понад 30 містах, від Сантьяго до Шеньчженя і сприяв створенню замкнутої економіки з нульовими викидами) та відродження дикої природи (відновлення, оновлення, оживлення джерел енергії та матеріалів для майбутніх поколінь, не руйнуючи екологічні системи).

Ось так Р. Крзнаріч формулює зв'язок фактору енергодемократії з політикою: «демократизація енергетики також може мати глибокі політичні наслідки. Мікромережі мають тенденцію зміцнювати згуртованість громади. Оскільки виробництво, власність і розподіл енергії стають локальними, люди цілком можуть захотіти, щоб інші речі також були локальними, включно з прийняттям політичних рішень. Протягом історії людства енергетичні системи формували політичні системи. Подібно до того, як розвиток гірничодобувної промисловості в дев'ятнадцятому столітті посилив профспілковий рух і вимоги прав робітників, очолювана громадою сонячна революція двадцять першого століття могла б стати силою радикальної децентралізації влади, що сприятиме довготерміновому мисленню. З іншого боку, якщо домогосподарства переважно вибирають приватне акумулятивне зберігання і накопичують свою енергію, а не діляться нею, або якщо у виробництві відновлюваної енергії домінуватимуть великі корпорації – як це починає відбуватися в багатьох країнах – тоді демократизаційний потенціал енергетики може ніколи не бути повністю розкритий» [5, ст. 201].

Державна енергетична політика України має заохочувати брати більше відповідальності громади і пересічних мешканців за умови особистого перебування і сприяти поліпшенню цих умов, забезпечуючи принципи субсидіарності, децентралізації, дерегуляції, лібералізації, локалізації, точкового субсидування з думкою про нащадків.

В умовах інтенсифікації бойових впливів північного сусіда, що вибивають гігавати енергетичних потужностей, складаються обставини, які підштовхують до дій. Індивідуальне домогосподарство постало перед викликом пошуку рішень щодо забезпечення власних потреб неминучого дефіциту електричної та теплової енергії. Український експерт енергетичного ринку Віктор Куртєв в квітні 2024 року в ефірі одного з каналів на платформі Youtube зазначає, що при достатній площі даху споруди, яка розрахована на необхідну кількість сонячних панелей і, беручи до уваги суттєве здешевлення останніх, вже спостерігається раціональна перевага сонячної генерації над використанням дизельних/бензинових генераторів. Тобто, процеси отримують пришвидшувальний імпульс. Коли було вигідно живитися від централізованих систем – прогрес стримувався, коли постає питання виживання – мобілізуються приватні інвестиції. І це перший етап демократизації енергосфери. З досвіду Австралії [6] за ним слідує наступний – множення дрібних постачальників енергопослуг, до яких перетікають споживачі. Крупні енергопостачальники вимушені піднімати тарифи аби компенсувати зменшення абонентів та повернення інвестицій, і тим самим провокують ще більший відтік.

Таким чином, виклики збройної агресії проти України, диктуючи максимальне розосередження генеруючих потужностей та мінімізацію мереж, стають драйвером більш «тектонічних зсувів» і націлені на ліквідацію енергетичних монополій. Як наслідок – підвищена стійкість енергосистеми України і відкритість українського суспільства інноваційним соціальним і технологічним трансформаціям.

Список використаних джерел

1. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього: монографія / авт. кол. Л. Г. Комаха, І. В. Алєксєєнко, В. А. Гошовська та ін.; за заг. ред. Л. Г. Комахи, І. В. Алєксєєнко. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2022. 976 с.

2. Energy Democracy: Advancing Equity in Clean Energy Solutions. By Denise Fairchild, Al Weinrub. Island Press, 2017. 288 p. URL: https://link.springer.com/book/10.5822/978-1-61091-852-7

3. Local Is Our Future: Steps to an Economics of Happiness. By Helena Norberg-Hodge. Published by Local Futures USA, UK, Australia, Mexico, 2019. 160 p. URL: https://dokumen.pub/local-is-our-future-steps-to-an-economics-of-happiness-paperbacknbsped-1732980403-9781732980402.html

4. Energy as a service: light, heat, mobility, information. February 15, 2019 by Walt Patterson. URL: https://energypost.eu/stop-selling-electricity-start-selling-the-service-light-heat-mobility-information/

5. The Good Ancestor: How to Think Long Term in a Short-Term World, by Roman Krznaric. London: W.H. Allen, 2020; 336 p. URL: https://www.romankrznaric.com/good-ancestor

6. Has the death spiral for Australia's electricity market begun? Published: June 29, 2014 by Mike Sandiford, Director, Melbourne Energy Institute, The University of Melbourne. URL: https://theconversation.com/has-the-death-spiral-for-australias-electricity-market-begun-28581

УДК 332.1:711

Владислава ЮЗЕФОВИЧ,
доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Vladyslava IYZEFOVYCH,
Associate Professor of Regional Policy, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0003-1450-9601

ТРАНСФОРМАЦІЯ МІСТОБУДІВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІДТВОРЕННЯ ТЕРИТОРІЙ

TRANSFORMATION OF TOWN-BUILDING ACTIVITIES IN THE CONDITIONS OF REGENERATION OF TERRITORIES

The abstracts of the report consider the development of urban building activities in the context of transformation challenges. Prospects for the development of urban planning in the reconstruction of the country are determined, the impact of changes in spatial development in the country on territorial communities is analyzed. The influence of public administration and administration bodies on urban planning activity in the conditions of transformational changes and processes of territory reproduction is investigated. The creation of a new transformational component in the field of urban planning is determined. The analysis of innovations in the field of normative-legislative maintenance of town-planning activity is carried out. It is proposed to introduce a new social model of territorial governance, which is based on innovation and investment instruments and their effective implementation in the context of rebuilding the country. The need to use modern urban planning technologies at the level of each territorial community is emphasized.
Keywords: *transformation, urban planning activities, territories, territorial communities.*

В умовах необхідності відтворення територій містобудівна діяльність спрямована на трансформаційні зміни, концептуальні зрушення в контексті забезпечення національної безпеки. Території країни отримали багато загроз, особливо для об’єктів громадської та енергетичної інфраструктури, зі значним пошкодженням будинків та споруд, інколи повним руйнуванням виробничих потужностей. Містобудівна діяльність трансформує вектор розвитку в сторону відновлення та відтворення територій та споруд для створення безпекового середовища громад.

Для розвитку деяких територій постає проблема іншого функціонального призначення, коли руйнування є загрозливими або критичними. В умовах відбудови територій громади змінюють сфери діяльності містобудування, акцентуючи увагу на створенні об’єктів за принципом «відбудувати краще, ніж було». В нашій країні діяльність щодо відновлення територій почалася ще з березня 2022 року, але для тих громад, де не ведуться активні бойові дії. Трансформаційним кроком у цей час стало відновлення послуг з архітектурно-будівельного напряму, налагодження діяльності щодо експертизи зруйнованих або напівзруйнованих об’єктів. Було продовжено діяльність щодо проведення експертизи об’єктів, завантаження проєктної документації на будівництво, видачі містобудівних умови та обмежень, прав на виконання підготовчих та будівельних робіт ті інших напрямів прийому об’єкти в експлуатацію. Продовжено підготовку робіт щодо відшкодування збитків за зруйновані об’єкти містобудівного розвитку, будівлі, інженерні та інші споруди [1]. Цей процес триває і понині, з урахуванням складної ситуації щодо воєнних дій.

Трансформація діяльності у сфері містобудування з урахуванням змін у суспільних відносинах налаштовує розпочати процеси відбудови міст та сіл, інших територій країни з врахуванням умов громадської безпеки. Оперативне реагування органами місцевого самоврядування на зміни в розвитку просторів громад стає важливим напрямом інновацій задля подальшого розвитку або оновлення сфери містобудування. Публічне управління та адміністрування в галузі містобудівного управління спрямовує діяльність щодо надання населеним пунктам та іншим територіям можливостей ефективного і більш модернізованого розвитку. Ще 5 квітня 2022 року уряд нашої країни затвердив механізм проведення обстеження пошкоджених будівель та споруд, для визначення їх подальшої

експлуатації, виконання відновлювальних робіт або демонтажу. Відповідна постанова «Про внесення змін до Порядку проведення обстеження прийнятих в експлуатацію об'єктів будівництва» прийнята на засіданні Кабінету Міністрів України [2]. Такі дії слугуватимуть основою для розробки та впровадження регіональних і місцевих програм та планів щодо відбудови та відродження територій.

Підґрунтям трансформаційних змін стало прийняття нових законів (зокрема, Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель» від 28 квітня 2021 року № 1423-IX), яким визначено нові підходи в розробленні земельної та містобудівної документації, що надають громадянам, територіальним громадам міст і сіл значний потенціал для використання своїх територій [3]. Такі дії було запроваджено ще до умов воєнного стану.

Трансформація суспільних відносин вимагає зовсім іншого ставлення до процесу розвитку містобудівної діяльності. Містобудівні проекти повинні бути змінені в алгоритмі послідовних короткострокових місцевих дій по їх реалізації, для забезпечення складових життя та діяльності територіальної громади в напряму безпеки життя. Зміни в спрямованості об'єктів містобудування та додаткових характеристиках диктують необхідність розробки інструментів та технологій, які безпосередньо пов'язані з питаннями територіального планування та відновлення з урахуванням умов безпеки населення громад.

В умовах трансформацій в сфері містобудування необхідною складовою розвитку є запровадження нової суспільної спрямованості містобудівної діяльності, яка інноваційно та інвестиційно приваблива і є кроком для використання сучасних технологій на рівні кожної територіальної громади. Трансформації та розвиток обумовлюють необхідність відтворення територій громад та планування містобудівної діяльності, її багатофунціональні складові у напряму створення безпекового середовища.

Список використаних джерел

1. Міністерство розвитку громад та територій України, Офіційний веб-сайт Міністерства. URL: https://www.minregion.gov.ua

2. Про внесення змін до Порядку проведення обстеження прийнятих в експлуатацію об'єктів будівництва: Постанова Кабінету Міністрів України від **5** квітня 2022 р. № 423. URL: https://www.minregion.gov.ua/press/news/uryad-zatverdyv-mehanizm-provedennya-obstezhennya-budivel-ta-sporud-poshkodzhenyh-u-rezultati-vijskovoyi-agresiyi-rf/. (дата звернення: 12.04.202)

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель : Закон України від 17 червня 2020 року № 711-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#Text (дата звернення: 12.04.2024).

Секція 6. ВСТУП УКРАЇНИ ДО ЄС: ПЕРЕГОВОРНА РАМКА ТА ПРОГРЕС У РЕФОРМАХ

УДК 001.89

Олексій БЕССАРАБ,
аспірант кафедри євронтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksii BESSARAB,
postgraduate student of the Department of European integration policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Тетяна ПАЛАМАРЧУК,*** *кандидат наук з державного управління, заступник директора з наукової роботи Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ У РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ ДЕРЖАВНОГО РОЗВИТКУ

THE ROLE OF STRATEGIC COMMUNICATIONS IN IMPLEMENTING THE STRATEGIC GOALS OF STATE DEVELOPMENT

Actively promoting strategic communications with strong subsidiaries to improve the international status of the country, increasing the level of international confidence and harmonizing cooperation with partner countries. Strategic communication planning is of great importance for effective government management during times of crisis, crisis, and economic downturn. It creates space for the rapid exchange of information between government structures, guarantees rapid mobilization and coordination of actions, and also influences the reaction of the community in critical situations. This approach contributes to the development of the state and the ability of the state to effectively respond to the calls and threats that face it.

В останні роки спостерігається зростаючий інтерес до ролі стратегічних комунікацій у реалізації стратегічних цілей державного розвитку. Це обумовлено рядом ключових факторів, адже у сучасному світі інформаційні технології та засоби масової комунікації стали невід'ємною частиною життя суспільства, що робить комунікаційні стратегії важливим інструментом впливу. Глобалізація зробила світ більш взаємозалежним, що вимагає ефективної комунікації між державами та іншими зацікавленими сторонами для досягнення спільних цілей. Також в умовах постійних змін і викликів у світі держави визнають важливість побудови позитивного іміджу та репутації на міжнародній арені, що також потребує професійного управління комунікаціями. Таким чином, стратегічні комунікації є не лише інструментом впливу, але й важливою складовою державного управління, спрямованою на досягнення стратегічних цілей розвитку країни та підвищення її конкурентоспроможності на міжнародній арені.

Ефективна взаємодія між органами державної влади та громадянським суспільством виступає яскравим виявом демократичного прогресу в країні. Вона передбачає не лише передачу інформації, але й забезпечує відкритий канал зворотного зв'язку, де влада може не лише повідомляти суспільство про свою діяльність, а й отримувати об'єктивну оцінку цієї діяльності від активних представників населення. Такий двосторонній потік комунікації сприяє зближенню між владою та громадянами, сприяє розумінню потреб та поглядів кожної сторони, а отже, сприяє більш прозорому та відкритому управлінню, що є важливим стимулом для розвитку сучасного суспільства та держави [1, с. 109].

Стратегічні комунікації – це процес планування, розробки та виконання комунікаційних стратегій, спрямованих на досягнення стратегічних цілей держави, організації або особи. Це область, що поєднує в собі принципи стратегічного менеджменту і комунікаційної теорії з метою забезпечення ефективної взаємодії із зацікавленими сторонами, формування позитивного іміджу, управління репутацією, вирішення кризових ситуацій тощо. Стратегічні комунікації передбачають аналіз аудиторії, визначення ключових повідомлень, вибір каналів комунікації, розробку плану дій та вимірювання результатів. Вони спрямовані на підтримку стратегічних цілей. У сучасному світі стратегічні комунікації стають все більш важливими засобами управління не лише для різних видів організацій, включаючи корпорації, урядові установи, неприбуткові організації, політичні партії та інші, але й для держав.

Стратегічна комунікація виступає ключовим інструментом, що охоплює широкий спектр засобів – від образів та слів до конкретних дій – з метою впливу на сприйняття та поведінку цільової аудиторії та досягнення стратегічних національних інтересів. Це твердження наголошує на необхідності координації між державними органами, а також на узгодженості між інформаційними зверненнями та практичними заходами, що здатне значно сприяти вирішенню поточних та майбутніх викликів у сфері державного розвитку та безпеки та їх ефективному управлінню, а також використанню їх для втілення визначених стратегій. Правильно налаштована стратегічна комунікація відіграє важливу роль у мінімізації загроз національній безпеці, сприяючи при цьому плануванню та впровадженню політики державного розвитку на міжнародному та внутрішньому рівнях [2, с. 31].

Крім того, стратегічні комунікації допомагають у вирішенні конфліктів та розбіжностей інтересів, сприяючи пошуку компромісів та спільних рішень. Вони також важливі для внутрішньої стабільності та забезпечення сприятливого інвестиційного клімату, що сприяє економічному розвитку. Отже, стратегічні комунікації є необхідним інструментом для ефективного управління державним розвитком, який сприяє досягненню стратегічних цілей та забезпечує сталість і процвітання країни.

У реалізації стратегічних цілей державного розвитку існує кілька видів стратегічних комунікацій, які використовуються для досягнення поставлених завдань:

– громадська інформаційна кампанія, спрямована на масове освітлення ключових аспектів стратегічних цілей та пріоритетів державного розвитку серед населення (різноманітні заходи, включаючи телебачення, радіо, Інтернет, газети, журнали, а також соціальні медіа та громадські заходи);

– міжнародна дипломатія та зовнішня комунікація, адже важливим аспектом реалізації стратегічних цілей є встановлення та підтримання партнерських відносин з іншими країнами. За допомогою зовнішньої комунікації і міжнародної дипломатії уряди просувають свої інтереси та ставлення до питань державного розвитку;

– інформаційні кампанії для інвесторів задля створення сприятливого інвестиційного клімату, що є важливою частиною стратегічного розвитку держави. Інформаційні кампанії для потенційних інвесторів включають презентації, конференції, розміщення реклами та інші засоби залучення уваги до можливостей інвестування в країну;

– внутрішні комунікації в урядових структурах, адже важливо забезпечити ефективну комунікацію між різними урядовими органами для координації дій та вирішення стратегічних питань державного розвитку;

– кампанії з просування реформ. Для впровадження стратегічних реформ необхідно не лише забезпечити підтримку населення, а й залучити його активну участь. Комунікаційні кампанії покликані сприяти у поясненні необхідності та переваг реформ, а також у залученні громадськості до їх реалізації.

Ці види стратегічних комунікацій можуть використовуватися окремо або в комбінації залежно від конкретних потреб і цілей державного розвитку.

У сучасному світі комунікація стала ключовим фактором розвитку, що виходить за рамки національних, етнічних та культурних меж. Це вимагає створення системи, яка сприяє узгодженню цінностей та інтересів різних суб'єктів інформаційного простору. Прогрес у культурі комунікації в значній мірі залежить від впровадження стратегічних підходів, які визначають перспективи взаємодії учасників соціально-політичних процесів як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях. Такий підхід відкриває нові можливості для зближення та розуміння між націями та культурами, сприяючи розвитку співпраці та взаєморозуміння у сучасному світі [3, с. 308].

Стратегічні комунікації впливають на розвиток держави на різних рівнях і в різних аспектах:

– **створення сприятливого іміджу, адже ш**ляхом ефективної комунікації держава отримує можливість позитивно презентувати себе на міжнародній арені, залучати інвестиції, збільшувати експорт і поліпшувати свій міжнародний статус;

– **мобілізація ресурсів**. Так, комунікаційні кампанії здатні стимулювати громадян до участі у різних ініціативах державного розвитку, включаючи участь у виборах, громадських обговореннях або підтримку соціальних програм;

– **стабілізація політичного середовища –** в цьому випадку ефективна комунікація сприяє зменшенню конфліктів та побудові довіри між різними політичними та соціальними групами;

– **реформи і модернізація, оскільки з**а допомогою стратегічних комунікацій можна пояснити важливість реформ, отримати підтримку суспільства для їх впровадження, стимулювати розвиток і модернізацію державних інститутів та економіки;

– **вирішення кризових ситуацій**. Ефективна комунікація покликана забезпечити необхідну інформацію та допомогти в управлінні кризовою ситуацією.

– Отже, стратегічні комунікації є важливим інструментом для досягнення різних цілей державного розвитку, сприяючи ефективному управлінню, залученню громадської підтримки та створенню сприятливого міжнародного співробітництва.

– Механізм використання стратегічних комунікацій у реалізації стратегічних цілей державного розвитку включає наступні кроки та етапи:

– **аналіз** ситуації, включаючи внутрішні та зовнішні фактори, тенденції, сильні та слабкі сторони держави, конкурентне оточення, потенційні загрози та можливості;

– **формулювання стратегій** комунікацій, які відповідають стратегічним цілям державного розвитку. Ці стратегії повинні бути спрямовані на досягнення конкретних результатів та взаємодію з різними зацікавленими сторонами;

– **планування та виконання**, тобто розробка детального плану дій, включаючи вибір комунікаційних каналів, розподіл завдань, встановлення термінів та контроль за виконанням;

– забезпечення ефективної взаємодії між різними державними органами, громадськими організаціями, бізнесом та іншими зацікавленими сторонами з метою спільної реалізації стратегічних цілей;

– постійний моніторинг та оцінка ефективності комунікаційних заходів з метою вчасного виявлення проблем та внесення коректив у стратегію на основі отриманих результатів.

Цей механізм дозволяє урядам та іншим зацікавленим сторонам ефективно використовувати стратегічні комунікації як інструмент для досягнення поставлених стратегічних цілей державного розвитку, забезпечуючи координацію, співпрацю та сприйняття громадськістю.

Таким чином, активне використання стратегічних комунікацій є сильним підґрунтям для покращення міжнародного статусу країни, збільшення рівня довіри міжнародної спільноти та сприяє співпраці з країнами-партнерами. Стратегічне планування комунікацій має велике значення для ефективного державного управління під час кризових ситуацій, надзвичайних подій та економічних спадів. Воно створює простір для оперативного обміну інформацією між владними структурами, гарантує швидку мобілізацію і координацію дій, а також впливає на реакцію громадськості в критичних ситуаціях. Такий підхід сприяє державному розвитку та спроможності держави ефективно реагувати на виклики та загрози, що стоять перед нею.

Список використаних джерел

1. Капштик О.В. Поняття і сутність стратегічних комунікацій як засобу забезпечення національної безпеки. Інвестиції: практика і досвід. Серія «Державне управління». 2018. № 16. С. 109-113.

2. Мойсіяха А.В. Роль стратегічних комунікацій у зміцненні національної безпеки України: виклики та можливості. Публічне управління і адміністрування в Україні. Серія «Механізми публічного управління». 2023. Вип. 37. С. 30-35.

3. Новакова О., Черненко О. Розвиток стратегічних комунікацій як засіб боротьби з дезінформацією в українському суспільстві. Вісник Львівського університету. Серія «Філос.-політолог. студії». 2023. Випуск 49. С. 308-314.

УДК 351

Анастасія ВАСИЛЕНКО,
студентка 3-го курсу, спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Anastasiia VASYLENKO,
Student of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Specialty 281 – Public Management in the Public Sphere

Науковий керівник: ***Тетяна ПАЛАМАРЧУК,*** *кандидат наук з державного управління, доцент, заступник директора з наукової роботи Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

РОЛЬ ГРОМАДСЬКОСТІ ТА МІЖНАРОДНИХ ПАРТНЕРІВ В УРЯДУВАННІ МАЙБУТНЬОГО В КОНТЕКСТІ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄС

THE ROLE OF PUBLICITY AND INTERNATIONAL PARTNERS IN GOVERNMENT OF THE FUTURE IN THE CONTEXT OF UKRAINE'S ACCESSION TO THE EU

Ukraine is actively working on implementing reforms for accession to the European Union, but the success of this process depends on active participation of the public and support from international partners. Civil society plays a key role in promoting democracy, overseeing government activities, and supporting reforms, while international partners, particularly the European Union, provide financial, technical, and political support for implementing necessary reforms. Collaborative work and partnership among the government, civil society, and international partners are crucial for Ukraine's successful accession to the EU, contributing to the country's stability and prosperity.
Keywords: *civil society, international partners, reforms , European Union.*

Впровадження ефективного урядування та успішний шлях України до вступу до Європейського Союзу є завданням, що потребує не лише зусиль урядових структур, але й активної участі громадськості та підтримки міжнародних партнерів. У цій доповіді я б хотіла розглянути ключову роль, яку відіграють громадськість та міжнародні партнери в цьому процесі та їх вплив на формування майбутнього урядування України.

Україна вже декілька років активно працює над впровадженням необхідних реформ для вступу до Європейського Союзу. Однак, цей процес супроводжується численними викликами та складнощами. Щоб успішно втілити амбіційні цілі євроінтеграції, необхідна активна участь різних сторін - як громадськості, так і міжнародних партнерів. Громадськість в Україні відіграє ключову роль у сприянні демократії та підтримці реформ. Її участь у нагляді за діяльністю влади, а також у просуванні реформ є критичною для забезпечення відкритості, прозорості та відповідальності урядових структур. Міжнародні партнери, зокрема Європейський Союз, відіграють ключову роль у наданні фінансової, технічної та політичної підтримки для впровадження необхідних реформ та модернізації України. Вони також забезпечують нагляд та експертну оцінку реформ, сприяючи впровадженню європейських стандартів українськими владними структурами. Однак, навіть із підтримкою громадськості та міжнародних партнерів, існують виклики та перешкоди, які потрібно подолати на шляху до успішного вступу до ЄС. Тому спільна праця та партнерство громадськості та міжнародних партнерів має велике значення для досягнення цієї мети.

Почнемо із ролі громадськості у вступі України до Євро Союзу. Важливо зазначити, що громадськість має великий потенціал у формуванні демократичних інститутів та підтримці реформ. У цьому контексті громадськість в Україні відіграє надзвичайно важливу роль. Громадські організації, активні громадяни та експертна громадськість виступають як ключові агенти впливу на демократичний процес та підтримку реформ. Вони надають цінний фідбек урядовим структурам, нагадують про важливість дотримання принципів демократії, законності та прозорості.

Громадськість також відіграє роль у нагляді за виконанням реформ та контролює діяльність влади. Її участь у процесі прийняття рішень та моніторингу виконання реформ дозволяє забезпечити

відкритість та прозорість урядових структур, а також підвищити рівень відповідальності державних службовців перед суспільством.

Таким чином, громадськість відіграє ключову роль у процесі підготовки України до вступу до Європейського Союзу. Її участь у формуванні демократичних інститутів, підтримці реформ та контролі за діяльністю влади є невід'ємною складовою успішного шляху країни до євроінтеграції.

Далі розглянемо роль міжнародних партнерів у контексті вступу України до Європейського Союзу. На сьогоднішній день міжнародні партнери, зокрема Європейський Союз, відіграють важливу роль у підтримці України на її шляху до європейської інтеграції. Вони надають Україні необхідну фінансову, технічну та політичну підтримку для впровадження необхідних реформ та модернізації різних сфер життя.

Фінансова підтримка з боку міжнародних партнерів допомагає Україні здійснювати реформи та модернізувати свою економіку, інфраструктуру та соціальні системи. Це допомагає покращити життєвий рівень українських громадян та створює сприятливі умови для подальшого розвитку країни.

Крім того, міжнародні партнери забезпечують Україну навчальними та консультативними програмами, що спрямовані на підвищення кваліфікації державних службовців та зміцнення інституційної спроможності. Це допомагає Україні покращити свої урядові структури та забезпечити високий рівень ефективності та професіоналізму в управлінні країною.

Крім того, міжнародні партнери надають нагляд та експертну оцінку реформ, що сприяє підвищенню стандартів управління та забезпечує відповідність українських законодавчих та урядових ініціатив європейським стандартам.

Отже, міжнародні партнери відіграють невід'ємну роль у підтримці України на шляху до вступу до Європейського Союзу. Їхня підтримка та експертний допомога є важливим чинником успішного впровадження необхідних реформ та модернізації країни, що сприяє зміцненню демократії, стабільності та процвітанню України.

Зважаючи на проведений аналіз ролі громадськості та міжнародних партнерів у контексті вступу України до Європейського Союзу, можна зробити декілька висновків.

По-перше, громадськість є невід'ємною складовою українського суспільства, яка впливає на формування та розвиток демократичних інститутів. Активна участь громадськості у впровадженні реформ та контролі за діяльністю влади є критичною для забезпечення відкритості, прозорості та відповідальності урядових структур. Тому подальше залучення громадськості у процес євроінтеграції України є невід'ємним елементом успішної реалізації реформ.

По-друге, міжнародні партнери відіграють ключову роль у підтримці України на шляху до європейської інтеграції. Фінансова, технічна та політична підтримка з боку міжнародних організацій, зокрема Європейського Союзу, є критичною для впровадження реформ та модернізації країни. Однак, важливо пам'ятати, що успіх цього процесу залежить від активної участі та залучення громадськості.

Нарешті, важливо підкреслити, що тільки спільними зусиллями та партнерством можна досягти успішного вступу України до Європейського Союзу. Уряд, громадськість та міжнародні партнери повинні спільно працювати над реалізацією реформ, щоб забезпечити стабільність, розвиток та процвітання країни.

Список використаних джерел

1. Zuber, Piotr. Analysis of key pre-accession processes for Ukraine: the case of Poland. 2022. [Жубер, Пьотр. Аналіз ключових процесів підготовки до вступу в ЄС для України: приклад Польщі. 2022.]

2. Гладенко О.М. Міжнародно-правове співробітництво України з Європейським Союзом у сфері Спільної зовнішньої політики та політики безпеки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Гладенко Олександр Миколайович; Одес. нац. юрид. акад. - О., 2010.

3. «Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами» від 14 червня 1994 р. // Офіційний вісник України. – 2006. - № 24 (29.06.2006 р.). – Ст. 1794; 3

4. Відносини Україна – ЄС: в умовах сучасних викликів / Публікація Фонду ім. Фрідріха Еберта: Представництво в Україні [Електронний ресурс] http://www.fes.kiev.ua/new/wb/media/publikationen/letzte-Fassung.pdf

УДК 351: 657

Юлія КРАВЧЕНКО,
кандидат економічних наук, доцент кафедри державного управління у сфері цивільного захисту Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту

Yuliia KRAVCHENKO,
PhD in Economics, Associate Professor of Department of Public Administration in the sphere of civil protection of Institute of Public Administration and Research in Civil Protection
https://orcid.org/0000-0002-3709-7016

ПРОГРЕС У РЕФОРМАХ ДЕРЖАВНОГО ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ НА ШЛЯХУ ДО ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В ЄС

PROGRESS IN PUBLIC INTERNAL FINANCIAL CONTROL REFORMS ON THE WAY TO UKRAINE'S MEMBERSHIP IN EU

The assessment of the public internal financial control reforming in modern conditions is particularly important, because it is a tool of public administration and an indicator of reforms by implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU. Bringing internal control and internal audit in line with today's challenges and EU standards is the key task of such reform.
The public internal financial control reforms progress was researched by author. Problematic issues that prevent the effective implementation of these reforms in the public sector were presented in the article. Specific measures taken by the Ministry of Finance of Ukraine and other public sector organizations as part of the public finance management system's reform for 2022-2025 are described. The public internal financial control's reforms in Ukraine in recent years are characterized by a certain progress on the way of effective European samples internal control and internal audit development in the Ukraine's public sector has been established.
Keywords: *public administration, public internal financial control, public finances, internal control, internal audit, public sector.*

Інструмент державного управління – державний внутрішній фінансовий контроль, ефективність якого є запорукою нейтралізації проблемних питань діяльності органів державного сектору. Цей інструмент забезпечує управлінців можливістю вчасного дослідження та реагування на лабільні середовища функціонування їх установ (організацій), потреби та пріоритети суспільства і держави. Тому оцінка стану реформування державного внутрішнього фінансового контролю є надважливою, в першу чергу, для цілей приведення його у відповідність викликам сьогодення та стандартам ЄС.

Державний внутрішній фінансовий контроль запроваджується в державному секторі України з моменту декларування Україною євроінтеграційних прагнень, тобто підписання Угоди про асоціацію України з ЄС. Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю починаючи з 2005 року визначали вектори запровадження і удосконалення такого контролю. Крім того, заходи спрямовані на розбудову державного внутрішнього фінансового контролю передбачаються Планом заходів з реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1805-р [1]. Відповідно аналіз стану функціонування державного внутрішнього фінансового контролю в державному секторі підлягає детальному дослідженню. Подібне дослідження розвитку внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту у 2022 році засвідчило подальший прогрес, навіть враховуючи особливі умови воєнного стану в якому функціонує державний сектор України з 24 лютого 2022 року.

Прогрес є втіленням посилення подальшої регламентації окремих елементів внутрішнього контролю та їх інтеграції в практичну діяльність установи (організації), переформатування організаційних структур, розподілу функцій, відповідальності та підзвітності, розбудова якісної системи управління ризиками, запровадження дієвих заходів контролю тощо.

Проте, згідно оприлюдненої інформації вітчизняним підрозділом гармонізації (Департаментом гармонізації державного внутрішнього фінансового контролю Міністерства фінансів України), водночас виявлені наступні недоліки: незабезпечення цілісності системи внутрішнього контролю; розгляд внутрішнього контролю як окремої діяльності чи заходу; обмежене здійснення діяльності з управління ризиками та моніторингу або недостатнє розуміння сутності такої діяльності; система внутрішнього контролю переважно залишається зосередженою навколо дотримання відповідних нормативно-правових актів; заходи контролю спрямовані більше не на ефективність реалізації ключових процесів, а на використання бюджетних коштів, управління об'єктами державної

власності та іншими ресурсами; управління ризиками не у повній мірі є частиною управлінської діяльності [2]. Щодо внутрішнього аудиту теж присутні певні проблемні питання, зокрема: відсутність практичної реалізації функції внутрішнього аудиту через брак високопрофесійних кадрів для підрозділів внутрішнього аудиту; зниження ефективності роботи підрозділів внутрішнього аудиту в умовах воєнного стану; порушення функціональної незалежності підрозділів внутрішнього аудиту та покладання на них не характерних функцій; недоліки у ризик-орієнтованому плануванні діяльності з внутрішнього аудиту; не забезпечено спрямування внутрішніх аудитів на удосконалення системи управління, внутрішнього контролю, запобігання фактам незаконного, ефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів, виникненню помилок; формування недосяжних аудиторських рекомендацій і, відповідно, формалізоване їх виконання тощо.

На окрему увагу заслуговує ряд заходів, реалізованих на виконання Плану з реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами у 2023 році (за 9 місяців 2023 року). Розглянемо ці заходи детальніше. Проведено за участі представників міністерств, інших центральних органів виконавчої влади онлайн-семінари та практичні заходи з питань інтеграції аспектів внутрішнього контролю у практичну діяльність організацій державного сектору. Методичний супровід розвитку внутрішнього контролю підсилився Методичним посібником щодо аспектів управління ризиками, як складової системи внутрішнього контролю у розпорядника бюджетних коштів.

Також не залишили поза увагою питання здійснення внутрішнього аудиту, які стали ключовими темами дискусій чотирьох науково-комунікативних заходів, організованих для керівників і працівників підрозділів внутрішнього аудиту. Саме 2023 рік став роком започаткування на базі Міністерства фінансів України національної сертифікації внутрішніх аудиторів державних органів.

У 2023 році здійснювалося переформатування внутрішніх аудитів у бік поступового збільшення кількості / частки внутрішніх аудитів щодо оцінки ефективності, щодо переорієнтації діяльності з внутрішнього аудиту на проведення системного аналізу та оцінки ефективності системи внутрішнього контролю, виконання завдань і функцій, планування і виконання бюджетних програм, якості надання адміністративних послуг, ступеня виконання і досягнення цілей тощо. Продовжує зростати загальна частка планування внутрішніх аудитів з оцінки ефективності. Зокрема, за результатами 2022 року частка таких аудитів у загальній кількості запланованих становила 48 % (порівняно з 40 %, 30 % та 18 % у 2021, 2020 та 2019 роках відповідно) [3].

Процес реформування державного внутрішнього фінансового контролю супроводжується комунікаційними процесами серед організацій державного сектора і Кабінетом Міністрів України, яка дає свої прогресивні результати. Так, на підставі інформації та пропозицій, направлених Кабінету Міністрів України листом від 29.03.2023 № 33030-07-3/8498, надано доручення державним органам забезпечити належну організацію внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту, вжити заходів до усунення виявлених недоліків та їх недопущення у подальшому (доручення від 03.04.2023 № 9418/1/1-23).

Значним кроком вперед у реформуванні цієї сфери стало створення та забезпечення діяльності аудиторських комітетів у центральних органах виконавчої влади. Крім того, в підсилення процесів діджиталізації в державному секторі ініційовано створення інтерактивного порталу з питань державного внутрішнього фінансового контролю. З цією метою Міністерством фінансів України було підготовлено структуру та детальний опис компонентів (модулів та блоків) порталу та вимоги до їх функціоналу. Питання створення порталу були темою обговорення з експертами проекту EU4PFM, за результатами якого сформовано План робіт проекту EU4PFM, згідно з яким відповідна робота продовжується.

Зазначене вище, підтверджує функціонування окремих елементів внутрішнього контролю, а не цілісного процесу. В реформуванні внутрішнього аудиту теж прослідковуються певні проблемні питання. Проте, загалом аналіз реформ державного внутрішнього фінансового контролю в Україні впродовж останніх років засвідчив прогрес на шляху до розбудови ефективного внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту європейського зразка в державному секторі України. Нині питання прогресу реформ державного управління в частині розвитку державного внутрішнього фінансового контролю є надзвичайно актуальним, оскільки є одним із критеріїв оцінки міжнародними експертами стану реалізації реформ в рамках реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, тому від їх ефективності, своєчасності та дієвості залежить майбутнє України.

Список використаних джерел

1. План заходів з реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1805-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-%D1%80#Text. (дата доступу: 12.04.2024)

2. Інформація про стан внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту / Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/informacija-pro-stan-vnutrishnogo-kontrolju-ta-vnutrishnogo-auditu. (дата доступу: 12.04.2024)

3. Звіт про хід виконання Плану заходів з реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022 – 2025 роки за 9 місяців 2023 року.URL: https://mof.gov.ua/uk/zvit. (дата доступу: 12.04.2024)

УДК 001.89

Роман КРУСЯН,
доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Roman KRUSIAN,
associate professor of the Department of European Integration Policy, The Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0001-0523-7774

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ТА НОРМИ КІБЕРБЕЗПЕКИ: ВПЛИВ НА ПРОЦЕС ІНФОРМАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

EUROPEAN STANDARDS AND NORMS OF CYBERSECURITY: IMPACT ON THE PROCESS OF INFORMATIZATION IN UKRAINE

In the era of society's development based on technological solutions, the convergence of informatization and cybersecurity is at the forefront of innovative research. The formation of the cybersecurity mechanism is a complex and dynamic process, the main components of which in the international concept are international organizations, international standards and norms, cyber determination, and the development of cyber strategies. The main standards and norms that define this area are ISO/IEC 27001, which sets requirements for an information security management system, and ISO/IEC 27002, which provides specific recommendations and practices for implementing these requirements. In addition, there are a number of other norms and standards that define the basic principles of cybersecurity, such as information protection and risk management. The success of the formation of an effective cybersecurity mechanism in Ukraine depends on the implementation and adaptation of the most effective international instruments to the national space.
Keywords: *European integration, democratic development, EU, cyber strategy, international organizations, certification, validation, cyber authentication.*

Євроінтеграційна стратегія розвитку України позиціонує одним із ключових напрямків модернізації українського соціально-економічного простору впровадження міжнародних стандартів у сфері інформаційних технологій (ІТ) та діджиталізації. При цьому, важливим аспектом є гарантування високого рівня кібербезпеки.

Ключову роль у формуванні та сприянні механізму міжнародної кібербезпеки відіграють низка організацій, у тому числі, International Telecommunication Union, International Organization for Standardization, European Union Agency for Cybersecurity та інші. Ними визначені міжнародні стандарти та норми, які є важливим елементом формування механізму міжнародної кібербезпеки: Стандарти ISO/IEC 27001 та ISO/IEC 27002, NIST Cybersecurity Framework, Стандарт IEEE 802.1X, Норми ITU-T X.509 [1].

Стан кібербезпеки в України і її зв'язок з глобальним інтегрованим середовищем аналізує Третяк Ю. І. [2]. Цифрову безпеку як напрям глобалізованої інтеграції цифрових систем розглядають Madnick B., Huang K., Madnick S., а також Trachtman J. [3,4]. Окремі питання формування механізму інформаційної безпеки висвітлили Wessel R. A., Heim T. N., Lin Y., Zhang J. [5,6].

Нормативно-правова основа європейської системи кібербезпеки сформована низкою концептуальних законодавчих рішень, що мають на меті досягнення кіберстійкості, скорочення кіберзлочинності, розробку ефетивної стратегії кібероборони, створення узгодженої міжнародної політики кіберпростору. Зокрема, активну боротьбу з кіберзлочинністю було започатковано Конвенцією Ради Європи про кіберзлочинність (Будапешт, 23 листопада 2001 р.). На продовження, у 2013 році прийнято Стратегію ЄС з кібербезпеки, що позиціонує метою формування безпечного відкритого кіберпростору. Низка питань щодо кібербезпеки мережевих та інформаційних систем регулюються Директивою 2016/1148 від 6 липня 2016 року (NIS Directive). Аргументацією актуальності досліджуваної проблематики в Європейському Союзі стало Розпорядження 2016/679 Європейського Парламенту та Ради Journal of Law EU L 119/1, шо імплементує низку адаптивних змін у концепцію захисту персональних даних.

Основні стандарти та норми, які регулюють проблематику кібербезпеки –

ISO/IEC 27001, що встановлює вимоги до системи управління інформаційною безпекою, та ISO/IEC 27002, котрий надає конкретні рекомендації та практики з імплементації цих вимог. Норми ITU-T X.509 – визначають формати сертифікатів для захисту ключів та інших даних в системах криптографічного захисту. Вони грають ключову роль у впровадженні публічного ключа та обміні інформацією безпеки. Стандарт IEEE 802.1X – визначає механізми аутентифікації в бездротових мережах та інших елементах мережевої інфраструктури. Цей стандарт сприяє захисту від несанкціонованого доступу до мережевих ресурсів. NIST Cybersecurity Framework – визначає базові принципи кібербезпеки та надає рекомендації щодо захисту критичних інфраструктур.

Сертифікація та валідація продуктів у сфері кібербезпеки забезпечує високий рівень безпеки та взаємної сумісності в міжнародному кіберпросторі. Міжнародні організації, такі як Міжнародна організація зі стандартизації (ISO) та Інтернаціональна електротехнічна комісія (IEC), розробляють стандарти для кібербезпеки. Продукти, що відповідають цим стандартам, можуть отримати сертифікати відповідності. Зокрема, Common Criteria (ISO/IEC 15408) – є міжнародним стандартом для оцінки безпеки IT-продуктів.

Процес адаптації українського законодавства до нормативних стандартів Європейського Союзу передбачає імплементацію стандартів і норм та активне впровадження їх у практику діяльності суспільства. У разі дотримання міжнародних директив з цифрової безпеки та активної взаємодії з Європейським центром компетенції у сфері кібербезпеки, Україна спроможна суттєво оптимізувати систему захисту критичної інфраструктури та інформаційних систем. Синергія імплементації спільних норм і стандартів та обміну ефективними практиками дозволить гарантувати IT-безпеку у національному просторі. Спільна координація зусиль з реагування на потенційні загрози та інциденти кібербезпеки є ключовими елементами взаємодії між Україною та країнами ЄС у окресленій сфері. Запропонована концепція активного впровадження міжнародних стандартів дозволить превентивно попереджати загрози та оперативно реагувати на кібератаки, що інтенсифікує загальну резистентність до кіберзагроз.

Список використаних джерел

1. Цимбалюк С. Європейська практика забезпечення кібербезпеки бізнесу. *EUROPEAN PERSPECTIVE: міждисциплінарний дискурс у контексті сучасних викликів і можливостей: збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції (Луцьк, 29 лютого 2024 р.).* С.143-148. https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/23927

2. Третяк Ю. І. Regulation of cyber security in Ukraine. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*. 2024. №40. Pp. 280-289. https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1139

3. Madnick B., Huang K., Madnick S. The evolution of global cybersecurity norms in the digital age: A longitudinal study of the cybersecurity norm development process. *Information Security Journal: A Global Perspective*. 2024. №33(3). Pp. 204-225. https://doi.org/10.1080/19393555.2023.2201482

4. Trachtman J. Developing multistakeholder structures for cybersecurity norms: Learning from experience. *In Building an International Cybersecurity Regime*. 2023. Pp. 85-110). Edward Elgar Publishing. https://doi.org/10.4337/9781035301546.00010

5. Wessel R. A., Heim T. N. The Various Dimensions of Cyberthreats:(In) consistencies in the Global Regulation of Cybersecurity. *In Anales de Derecho*. 2023. №40. Pp. 40-65. https://doi.org/10.6018/analesderecho.546921

6. Lin Y., Zhang J. Analysis of the EU Cybersecurity Governance Model. *Advances in Education, Humanities and Social Science Research*. 2024. №9(1). https://doi.org/10.56028/aehssr.9.1.1.2024

УДК 351

Віолета ЛАБАЗЮК,
аспірант кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Violeta LABAZYUK,
Postgraduate student of the Department of European integration policy, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0006-2075-3263

Науковий керівник: ***Мар'яна ОРЛІВ,*** *доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ШЛЯХ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ВИМОГ ЩОДО РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТА КООРДИНАЦІЇ СТРУКТУРНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION PATH: ANALYSIS OF IMPLEMENTATION REQUIREMENTS FOR REGIONAL POLICY AND COORDINATION OF STRUCTURAL INSTRUMENTS

The abstracts of the report describe Ukraine's path to EU integration after the invasion of Russia in 2022. It covers Ukraine's application for EU membership, further assessments by the European Commission and the country's status as a candidate for EU membership. In addition, it describes Ukraine's internal assessment process for bringing its legislation into line with EU standards. In particular, the text examines challenges and opportunities related to regional policy and coordination of structural instruments, emphasizing the need to strengthen institutional capacity for effective implementation. He emphasizes the importance of regional policy for promoting economic growth, infrastructure development and supporting entrepreneurship, ultimately aimed at sustainable development in Ukraine. *Keywords: European Union membership, Regional policy, Structural instruments coordination.*

Повномасштабне вторгнення росії в Україну 2022 року призвело до трагічних подій і найважчого періоду випробувань за часи її незалежності. Ця агресія підкреслила важливість свободи та незалежності для українського народу. Водночас ми подали заявку на членство в Європейському Союзі, що свідчить про наші зовнішньополітичні пріоритети та відданість західній інтеграції. В підсумку зворотне рішення Єврокомісії показало, що Україна кореспондується з критеріями для отримання статусу кандидата в ЄС [1]. День його отримання став історичним, це рішенням відкрило нові можливості та наклало додаткові трансформаційні зобов'язання.

Цьогоріч Європейська Комісія схвалила проект переговорної рамки для України [2], позитивно відзначивши, що на цей момент ми вже виконали частину «домашніх завдань». Так, Кабінет Міністрів України ініціював масштабний процес внутрішньої оцінки стану конвергенції законодавства України із законодавством ЄС [3]. Оцінку було проведено у кілька етапів протягом шести місяців, що дало змогу визначити стан узгодженості законодавства України з правом ЄС та виявити невідповідності і прогалини, які виникають у контексті підготовки до вступу в ЄС. До аналізу було залучено понад 80 державних відомств та установ, міжнародних проєктів та громадських організацій, в результаті - близько 28 тис. правових актів було опрацьовано [1].

У рамках нашого дослідження ми розглянули питання імплементації правових актів ЄС у сфері регіональної політики та координації інструментів структурної політики. Це показало, що політика регіонального розвитку ЄС спрямована на посилення економічної, соціальної та територіальної єдності. Правова база регіонального розвитку наголошує на необхідності зменшення нерівності між регіонами та поширення інструментів/фондів згуртованості. Стандарти в цій сфері в основному складаються з рамкових та імплементаційних положень, які не потребують транспонування в наше законодавство, а радше встановлюють правила розробки, затвердження та реалізації програм фонду політики згуртованості на національному та регіональному рівнях. Ключовими елементами тут

є розвиток законодавчої та інституційної бази, адміністративної спроможності, програмування, моніторингу та оцінки, а також фінансового управління та контролю. Наявну на сьогодні ситуацію щодо реалізації нормативного забезпечення регіональної політики та координації інструментів структурної політики відображено на рис.1:

Побудовано автором на основі [1]

Рис. 1. Ситуація щодо імплементації актів регіональної політики та координації структурних інструментів ЄС

Наочно видно, що загальна картина є сприятливою, попри це, системні проблеми, які перешкоджають реалізації інструментів ЄС, включають необхідність зміцнення інституційної спроможності місцевих органів влади відносно поточного та майбутнього розвитку, використання ресурсів у рамках програм політики згуртованості ЄС, у тому числі: спроможність для підготовки проєктів; вдосконалення заявок і пропозицій згідно принципів релевантних інструментів; схвалення, впровадження, моніторинг та корегування проєктів; покращення планування розвитку територій громад. Не імплементованими сьогодні залишаються Регламент встановлення моделей звітів щодо контролю та щорічних аудиторських звітів по фінансових інструментах, а також Регламент стандартизованих методологій вибірки та умов для охоплення одного або кількох періодів програмування [1].

Окрім нормативного регулювання Україна має і додатковий виклик – покращення інфраструктури, навіть попри війну. Розширення мережі доріг, розвиток логістичних центрів сприятимуть збільшенню обсягів торгівлі та зниженню витрат на транспортування вантажів. Наступна мета – підтримка розвитку підприємництва шляхом створення інкубаторів, надання фінансової допомоги малому та середньому бізнесу, підвищення його конкурентоспроможності, стимулювання створення нових робочих місць.

Узагальнюючи наведене, констатуємо, що однією зі складових процесу євроінтеграції України є зміни в реалізації механізмів регіональної політики. Вони мають сприяти стійкому економічному зростанню громад та територій, забезпечувати сприятливі умови для впровадження інновацій і інвестицій. Подальша робота має бути спрямована на вирішення системних питань щодо посилення інституційної спроможності місцевого самоврядування в рамках програм згуртованості ЄС.

Список використаних джерел

1. Звіт за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (ACQUIS ЄС). Урядовий портал. URL: http://surl.li/rzple (дата звернення: 27.03.2024).

2. Коротко А. Чому для успішної євроінтеграції Україні потрібна реформа державного управління. Європейська правда. URL: http://surl.li/rzplm (дата звернення: 27.03.2024).

3. Про затвердження Порядку проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (ACQUIS ЄС): Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2023 р. № 189. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: http://surl.li/rzplq (дата звернення: 27.03.2024).

УДК 327(477)

Ольга ОЛЕФІРЕНКО,
кандидат наук з державного управління, старший викладач кафедри державної політики та врядування Навчально-наукового інституту державного управління Національного університету «Львівська політехніка»
Андрій ХАРЧУН,
аспірант кафедри державної політики та врядування Навчально-наукового інституту державного управління Національного університету «Львівська політехніка»

Olha OLEFIRENKO,
PhD in Public Administration, senior lecturer at the Department of the Public Policy and Governance Institute of Public Administration, Governance and Professional Development National University Lviv Politechnic
https://orcid.org/0000-0002-8296-3497
Andrii KHARCHUN,
postgraduate student of the Department of the Public Policy and Governance Institute of Public Administration, Governance and Professional Development National University Lviv Politechnic
https://orcid.org/0009-0004-7309-2804

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

FEATURES OF INSTITUTIONAL ENSURING THE EUROPEAN INTEGRATION OF UKRAINE

The fulfillment of the tasks defined in the Ukraine-EU relations is the Association Agreement depends directly on many factors. A large number of state bodies and structures are working on the approximation of legislation. This mechanism is regulated at the highest level through the system of governmental coordination of European integration, which includes the position of the Vice-Prime Minister for European and Euro-Atlantic Integration and a government office within the Cabinet Secretariat. Such an institutional basis generally corresponds to the provisions of the Association Agreement, allows for communication between Ukraine and the EU at various levels – from expert to parliamentary and presidential. The expansion of the spheres of cooperation and further integration should be accompanied by the strengthening of institutional capacity and coordination between various bodies and branches of government, and compliance with the established priority directions of integration into the EU.
Keywords: *european integration, government, legislation,institutional capacity.*

Європейська інтеграція України – це багаторівневий, динамічний і тривалий, складний процес, який залежить від багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів [3]. Процес вступу в ЄС є одночасно політичним і технічним. Переговори про вступ – це постійна робота, а не разове виконання низки рекомендацій. Тому, важливо щоб поряд з переговорним процесом прийняті норми працювали і впроваджувалися.

Виконання визначених в Угоді про асоціацію завдань залежить безпосередньо від багатьох факторів, серед яких є висока якість системи державного управління, ефективність судової реформи, удосконалення євроінтеграційної політики, якості дій органів влади безпосередньо на євроінтеграційному напрямі, координованість їх зусиль. Над наближенням законодавства працює велика кількість державних органів і структур у різних галузях державного управління. Цей механізм регулюється на найвищому рівні через систему урядової координації європейської інтеграції, яка включає в себе посаду віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції та урядовий офіс у складі секретаріату Кабміну. Така інституційна основа загалом відповідає положенням Угоди про асоціацію, дозволяє здійснювати комунікацію між Україною та ЄС на різних рівнях – від експертного до парламентського і президентського. Причому суттєвим є те, що діалог триває не тільки в межах органів, регламентованих Угодою, але й може відбуватися в інших формах і на різних майданчиках, прийнятних для обох сторін. Це створює більше можливостей для подальшої інтенсифікації відносин і розширення сфер, які становлять взаємний інтерес [2].

Ключові функції координації наближення законодавства на урядовому рівні покладені на Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції, установу при Секретаріаті Кабінету Міністрів. Він функціонує самостійний структурний підрозділ Секретаріату Кабінету Міністрів України, який здійснює організаційне, експертно-аналітичне та інформаційне забезпечення діяльності уряду у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції. У повноваженнях інституції планування, координація та моніторинг процесу наближення законодавства України до права ЄС, а також забезпечення відповідності проектів актів вимогам національного законодавства. Перед Урядовим Офісом стоять сьогодні як ніколи важливі завдання бути ініціатором, джерелом євроінтеграційних процесів, а не лише координувати.

Важливою ланкою наближення українського законодавства до acquis ЄС також є інститут директоратів стратегічного планування та європейської інтеграції, що має працювати при кожному міністерстві. Він координує наближення законодавства на рівні міністерства та співпрацює з урядовим офісом, який координує відповідні процеси на загальному рівні. До складу Директорату стратегічного планування та європейської інтеграції входять дві експертні групи: експертна група європейської інтеграції, МТД та співпраці з МФО; експертна група стратегічного планування та розвитку. Головне їх завдання - довгострокове планування і вирішення глобальних завдань. Це важливо, оскільки в українських реаліях міністерства часто зосереджені лише на вирішенні операційних завдань та підготовці окремих нормативно-правових актів замість цілісних політик.

На парламентському рівні ключовим органом, відповідальним за гармонізацію законодавства, є комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України до ЄС. У прямих обов'язках комітету – оцінка відповідності законопроектів міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції. Зокрема, оцінка відповідності нормам acquis ЄС законопроектів, над якими працюють інші комітети. Необхідними сьогодні є вирішення питання подання великої кількості законопроектів, які дублюють або вносять незначні зміни до законопроекту, що був прийнятий до розгляду раніше. Іншою проблемою є те, що висновки комітету фактично є лише рекомендаційними.

У квітні 2023 був створений ще один орган координації – Парламентський офіс з підтримки адаптації законодавства України до положень права ЄС. Завдання цієї установи – експертна, аналітична, інформаційна та документальна підтримка комітетів українського парламенту під час опрацювання євроінтеграційних законопроектів.

Суттєвезначеннявідіграютьіінституційнізмінивсферіприведеннянормзаконодавстваувідповідність до права ЄС на місцевому рівні. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення участі місцевого самоврядування у міжтериторіальному та транскордонному співробітництві» [1]. Мета закону – удосконалення нормативно-правової бази участі місцевого самоврядування у сфері міжтериторіального та транскордонного співробітництва, приведення норм законодавства України у відповідність до права ЄС, розширення повноважень суб'єктів та учасників міжтериторіального і транскордонного співробітництва та врегулювання питань фінансової підтримки розвитку міжтериторіального та транскордонного співробітництва.

Розширення сфер співпраці та подальшої інтеграції має супроводжуватися посиленням інституційної спроможності та координації між різними органами і гілками влади, та дотриманням встановлених пріоритетних напрямів інтеграції до ЄС. Обов'язковою є присутність політичної волі обох сторін, прогрес у виконанні Угоди і проведення необхідних реформ. Уряд повинен забезпечувати єдність формування політики та європейської інтеграції. Системний підхід до аналізу державної політики та розробки документів політики міністерствами та директоратами політик повинен відігравати ключову роль у зазначеному процесі.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення участі місцевого самоврядування у міжтериторіальному та транскордонному співробітництві. Проект Закону №9450 ВРУ.URL: https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-vnesennya-zmin-do-deyakikh-zakoniv-ukraini-shchodo-vdoskonalennya-uchasti-mistsevogo-samovryaduvannya-u-mizhteritorialnomu-ta-transkordonnomu-spivrobitnitstvi.

2. Україна-ЄС:шлях до політичної асоціації. Центр Разумкова. Київ, 2021.121 с.

3. The Project «Ukraine's Sectoral Integration into the EU:Preconditions, Prospects, Challenges» Konrad Adenauer Stiftung in Ukraine, Kyiv 2022.URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_sektor_eu_eng.

УДК 342.827:[316.4.063.3+342.814]

Петро ОПАНАЩУК,
кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри права та публічного управління Житомирського державного університету імені Івана Франка

Petro Opanashchuk,
Candidate of Historical Sciences (PhD), Associate Professor, Associate Professor of the Law and Public Administration Department of Zhytomyr Ivan Franko State University
https://orcid.org/0000-0001-7164-4143

ЗАХИСТ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ЯК ЧИННИК ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

RIGHTS PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES AS A FACTOR OF EUROPEAN INTEGRATION OF UKRAINE

The article examines the legal framework for rights protection of the national minorities in Ukraine. The provisions of the Declaration of the Rights of Nationalities of Ukraine, as well as the Law of Ukraine "On National Minorities (Communities) of Ukraine" are analyzed, its role in the light of European integration processes is clarified. The measures aimed at countering manipulations in language and national issues, which aim to split Ukrainian society along national lines and hinder the process of European integration of Ukraine, have been revealed. The protection of the rights of national minorities is considered as a factor in the formation of a holistic humanitarian space of Ukraine, which significantly affects the European integration processes.
Keywords: *nationality, national minorities, European integration, humanitarian space.*

Однією з особливостей існування гуманітарного простору України, який суттєво впливає на процес її європейської інтеграції, є багатонаціональність населення.

Зважаючи на таке різноманіття етнічного складу населення України важливим і дуже складним завданням, яке стоїть перед державою, є вжиття заходів із забезпечення її етнокультурної єдності. Конституція України проголошує, що українським народом є громадяни України всіх національностей. Цим положенням закладено основу для реалізації ідеї єдності українського суспільства незалежно від національного та етнокультурного походження та самоідентифікації.

Важливою передумовою досягнення такої єдності є захист прав національних меншин, які проживають на території України. Зокрема, з цією метою вже у 1991 р. Верховною Радою України було прийнято Декларацію прав національностей України, якою проголошувався принцип рівноправності всіх етнічних груп народу України [1]. Декларація гарантує всім народам, національним групам, громадянам, які проживають на її території, рівні політичні, економічні, соціальні та культурні права.

Першим законом, який упродовж тривалого часу визначав основні засади політики щодо національних меншин в Україні, став Закон України «Про національні меншини», який було прийнято у 1992 р. [3]. Згідно з його нормами до національних меншин було віднесено «групи громадян України, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою». Положення даного Закону, окрім гарантій політичних, економічних, соціальних та культурних прав, визначених у Декларації прав національностей України, містили норму про підтримку розвитку національної самосвідомості й самовиявлення. Також було передбачено гарантії національно-культурної автономії, серед яких – користування і навчання рідною мовою, розвиток національних культурних традицій, відзначення національних свят, сповідування своєї релігії тощо.

Процес європейської інтеграції України зумовив потребу в оновленні законодавства про національні меншини з метою приведення його до норм та стандартів ЄС. Зокрема, це стало одним із семи основних критеріїв, які Україна повинна була виконати для початку переговорів про вступ до ЄС. Як наслідок, був розроблений і 1 липня 2023 р. набув чинності новий Закон «Про національні меншини (спільноти) України» (далі – Закон), внаслідок чого попередній Закон від 1992 року втратив чинність [4]. У даному Законі міститься визначення поняття «національні меншини (спільноти)», вони визнаються «невід'ємними, інтегрованими та органічними частинами українського суспільства».

На відміну від Закону редакції 1992 р., у діючому Законі дещо розширено гарантії, які надаються державою представникам національних меншин (спільнот). Серед нововведень – зобов'язання утримуватись «від політики та практики асиміляції осіб, які належать до національних меншин (спільнот), проти їхньої волі і захист таких осіб від будь-яких дій, спрямованих на таку асиміляцію» (ст. 3).

У процесі розробки нової редакції Закону було враховано сучасні реалії російсько-української війни, зокрема намагання російською федерацією маніпулювати питаннями «захисту» прав російськомовного населення як обґрунтування збройної агресії проти України. Це зумовило появу обставин, за яких під гаслом захисту прав російськомовного населення здійснювались заходи, спрямовані на розкол українського суспільства за національною та мовною ознаками. Зважаючи на це, ст. 5 Закону передбачає можливість обмеження прав і свобод осіб, які належіть до національних меншин (спільнот) «в інтересах національної безпеки для забезпечення територіальної цілісності та громадського порядку».

Венеціанська комісія з розумінням поставилась до даних положень Закону. У її коментарі було акцентовано увагу на чутливості для українського суспільства питань, що стосуються російського впливу. Також зазначається, що росія як у 2014, так і в 2022 роках намагалася використовувати питання «захисту прав російськомовного населення» як мотив для розв'язання агресії проти України. Зважаючи на це було зроблено висновок про те, що застереження, сформульовані в ст. 5 Закону, є цілком виправданими.

Згідно з рекомендаціями Венеціанської комісії було внесено додаткові зміни до законів «Про забезпечення функціонування української мови як державної», «Про медіа», «Про освіту», метою яких є розробка додаткових механізмів, які гарантують право національних меншин користуватися власною культурою та використовувати власну мову в сфері медіа, освіти, отримувати нею доступ до передвиборчих агітаційних матеріалів під час виборчих кампаній тощо [5].

Таким чином, Українська держава на всіх етапах свого існування приділяла значну увагу питанням захисту прав національних меншин. Євроінтеграційні процеси зумовили потребу оновлення й удосконалення нормативно-правових механізмів, які регулюють відносини в цій галузі. Гармонізація українського законодавства зі стандартами ЄС у питанні захисту прав національних меншин сприяє єдності внутрішньогуманітарного простору України, а також наближає її до набуття повноцінного членства в європейській спільноті.

Список використаних джерел

1. Декларація прав національностей України №1771-XII від 1 листопада 1991 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12#Text Дата звернення: 21.04.2024.

2. Державний комітет статистики України. Всеукраїнський перепис населення 2021. URL: https://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/ Дата звернення: 21.04.2024.

3. Закон України «Про національні меншини в Україні» №2494-XII від 25 червня 1992 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2494-12#Text Дата звернення: 21.04.2024.

4. Закон України «Про національні меншини (спільноти) України №2827-IX від 13 грудня 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text Дата звернення: 21.04.2024.

5. Council of Europe. Ukraine - Follow-up opinion to the opinion on the law on national minorities (communities) (draft law #9610), adopted by the Venice Commission at its 136th Plenary Session (Venice, 6-7 October 2023). URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2023)028-e Дата звернення: 21.04.2024.

УДК 351(477)

Мар'яна Орлів,
доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Mariana ORLIV,
doctor of science in public administration, docent, head of the Department of the European Integration Policy, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0001-9022-2130

КООРДИНАЦІЙНА РАДА ЯК ІНСТРУМЕНТ ГРОМАДСЬКОЇ УЧАСТІ У ПРИЙНЯТТІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ВЛАДНИХ РІШЕНЬ

COORDINATION COUNCIL AS A TOOL FOR PUBLIC PARTICIPATION IN MAKING AND IMPLEMENTING AUTHORITY DECISIONS

The necessity of the creation of coordination councils by public authorities is actualized. The essence of a coordination council as an effective tool for public participation and interaction with stakeholders in accordance with national legislation, democratic standards and the principle of good governance is revealed. The conditions for the effectiveness of coordination council activity are determined, and the basic model of the strategic map is proposed, taking into account the need to implement result-oriented management. This model consists of four elements: 1) policies, strategies, programs and projects; 2) stakeholders; 3) finances; 4) internal processes. Measures aimed at ensuring effective interaction with stakeholders are proposed.
Keywords: *public authority, good governance, results-oriented management, strategic map, interaction with stakeholders.*

Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки [2] та зміни до законодавства України, прийняті впродовж останніх років (зокрема, у 2022 році – ст. 10 Закону України «Про місцеве самоврядування, ст. 12 Закону України «Про систему громадського здоров'я» та ін.), актуалізують використання консультативно-дорадчих органів як інструменту громадської участі та ефективної взаємодії органів публічної влади з громадськістю відповідно до демократичних стандартів. Різновидом таких органів є координаційна рада, що узгоджує діяльність учасників процесу управління у певній сфері суспільного життя шляхом упорядкування їх взаємозв'язків та взаємодії у напрямі об'єднання зусиль для вирішення спільних завдань. Основними сутнісними ознаками такої ради є: консультативне та координаційне спрямування діяльності; дорадча участь у виконанні функцій державної та/або місцевої політики; залучення громадськості до діяльності в цих установах. Нині органи державної влади та органи місцевого самоврядування активно створюють координаційні ради з питань громадського здоров'я, внутрішньо переміщених осіб, національно-патріотичного виховання, розвитку підприємництва та ін.

Крім залучення громадськості до формування та реалізації політик, координаційні ради забезпечують такі переваги: залучення представників різних груп зацікавлених сторін, врахування їх інтересів та досягнення консенсусу; використання потенціалу зацікавлених сторін та досягнення синергії, коли 1+1>2; реалізація принципу належного врядування відповідно до кращих європейських практик та ін.

Отже, **головною метою діяльності координаційних рад є створення відповідного режиму відносин між суб'єктами** [1, с. 107], за якого: 1) проєкти стратегічних документів, програм, актів, тощо розробляють зацікавлені експерти, які надалі сприятимуть їх реалізації, що забезпечує підвищення якості та показників виконання цих документів; 2) стейкхолдери удосконалюють моніторинг та узгоджують свої зусилля для досягнення цілей з найменшими витратами сил, засобів та часу; 3) оптимізується діалог між владою та громадянами, краще забезпечуються їх потреби і, як наслідок, – вищий рівень довіри до влади.

Основними умовами результативної діяльності координаційних рад є такі: політична воля щодо співучасті представників стейкхолдерів у прийнятті рішень; планування діяльності ради «заради

людей, як для себе», а не для звіту; забезпечення досягнення узгоджених цілей громади в цілому та зацікавлених сторін; моніторинг та аналіз виконання рішень на регулярній основі; ефективне інформаційне забезпечення діяльності ради; забезпечення необхідного рівня компетентності членів ради; дотримання принципів інклюзивності, рівності, тощо.

Планувати та організовувати діяльність координаційних рад пропонуємо на основі базової моделі стратегічної карти (рис. 1).

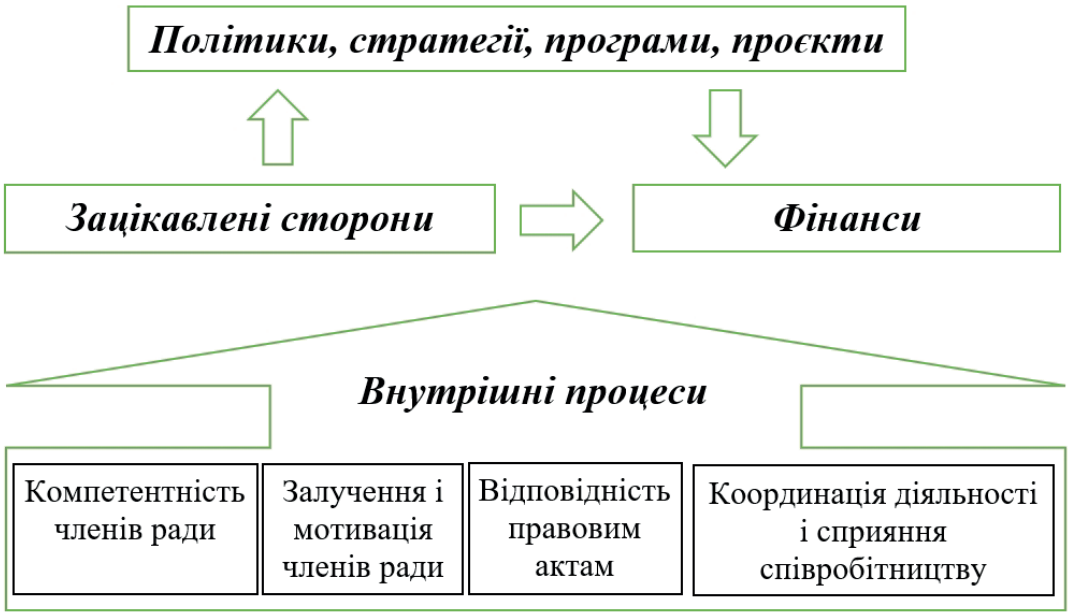

Рис. 1. Базова модель стратегічної карти

Для ефективної взаємодії зі стейкхолдерами необхідно, по-перше, забезпечити реальний вплив координаційної ради на прийняття рішень, що дозволить зацікавленим сторонам вирішували їх проблеми у сфері відання ради; по-друге, залучити зацікавлені сторони, які здатні забезпечити досягнення цілей діяльності координаційної ради, як консультативно-дорадчого органу; по-третє, активізувати і координувати діяльність зацікавлених сторін у реалізації функціональних завдань координаційної ради.

Список використаних джерел

1. Безпалова О. Сутність та значення координаційних органів як суб'єктів реалізації державної політики. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 6. С. 105–109. DOI: https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.6.19

2. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки: Указ Президента України від 27.09.2021 року № 487/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text

УДК 351+342.7:305](043.2)

Наталя ПАСІЧНИК,
головний консультант Координаційного центру забезпечення взаємодії з Кабінетом Міністрів України

Natalia PASICHNYK,
chief consultant of the Coordination Center for Ensuring Interaction with the Cabinet of Ministers of Ukraine

Науковий керівник: ***Мар'яна ОРЛІВ,*** *доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ

IMPLEMENTATION OF THE STATE GENDER POLICY

The article is devoted to the issue of gender equality in Ukraine. An important task is to ensure the integration of the gender approach into all areas of state policy. Attention to this issue is due to the general trend of Ukraine's development as a state governed by the rule of law, where gender is an integral part of political and national processes, and thus the need to implement international legislative standards in the field of gender policy in national legislation, national programs, action plans for the implementation of gender equality, etc. It is emphasized that gender equality is the equal legal status of men and women and equal opportunities for their realization, which allows men and women to participate equally in all spheres of public life. It is argued that gender equality issues are of particular importance in times of war and the implementation of public administration reform. The current state of gender democracy is analyzed through the prism of existing gender stereotypes and, on this basis, the author's own point of view on the state of gender democracy in Ukraine is substantiated. The article describes the activities of various state institutions and local governments responsible for implementing policies to promote gender equality standards.
Keywords: *state, state policy, gender, gender equality, public administration.*

В останнє десятиліття в Україні спостерігається постає важливе питання стосовно гендерної рівності. Важливим кроком для його врегулювуння було підписання та ратифікація Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, що зобов'язує країну на законодавчому рівні втілювати європейські демократичні цінності та забезпечувати рівні права чоловіків і жінок. Також, слід зазначити, що гендерна дискримінація залишається серйозною проблемою, яка вимагає уваги та розв'язання.

Наразі в Україні реалізується Другий Національний план дій з виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека, гендерна рівність» на період до 2025 року. Це потужний механізм реалізації соціальної справедливості через участь, стійкість до безпекових викликів, постконфліктне відновлення, протидію гендерно-зумовленому насильству та зміцнення інституційної спроможності на центральному та місцевому рівнях [1]. Україна прагне досягти гендерної рівності, що має важливе значення для загального розвитку суспільства в цілому та сектору безпеки і оборони зокрема.

Гендерна політика в Україні потребує утвердження цінності гендерної рівності як у державних інституціях, так і в суспільстві загалом [2]. Насамперед, це запобігання гендерній дискримінації та забезпечення рівної участі чоловіків і жінок у прийнятті суспільно важливих рішень, обрання жінок до представницьких органів влади та призначення жінок на посади в органах управління, забезпечення рівних можливостей для чоловіків і жінок поєднувати трудові та сімейні обов'язки, запобігання гендерному насильству.

Україна, як й інші цивілізовані країни, активно розробляє та ухвалює законодавство для реалізації національних гендерних положень. Це законодавство базується на загальновизнаних нормах міжнародного права, закріплених у Загальній декларації прав людини, Конвенції про політичні права жінок, Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та інших документах, що встановлюють юридичну рівність для всіх людей незалежно від раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національності або соціального походження.

Україна підписала більшість міжнародно-правових документів з питань гендерної рівності. Формування правової бази гендерної політики розпочалося у 1980 році і було пов'язане з ратифікацією Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [3].

Важливим кроком у просуванні гендерної рівності та розширенні прав і можливостей жінок і чоловіків стало прийняття Закону України від 8 вересня 2005 року «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», який визначає інституційні механізми забезпечення гендерної рівності. Зокрема, статтею 7 Закону до органів, механізмів та організацій, уповноважених забезпечувати рівні права та можливості жінок і чоловіків, віднесено [4]: Верховну Раду України; Комітет Верховної Ради України з питань прав людини; Кабінет Міністрів України; центральний орган виконавчої влади зі спеціальними повноваженнями у сфері протидії дискримінації щодо жінок; Центральний орган виконавчої влади зі спеціальними повноваженнями у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, внутрішньо призначені уповноважені особи (координатори) з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

На сьогодні актуальною є ситуація гендерної рівності у Збройних Силах України. Необхідно забезпечити належні умови життя жінок, покращити ділову етику, тощо. Також важливо забезпечити кар'єрний розвиток жінок у збройних силах та збільшити кількість жінок-командирів [5]. Незважаючи на те, що чинне законодавство щодо забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків і жінок під час проходження військової служби, підготовки та професійного розвитку значно покращилося за останні роки, сьогодні жінки в армії продовжують займати здебільшого «фемінізовані» посади (постачання, логістика, медицина).

Таким чином, гендерна політика залишається важливою сферою для держави. На жаль, незважаючи на значні досягнення у сфері гендерної рівності, державна політика обмежується лише окремими напрямами, та потребує подальшого вдосконалення нормативно-правове забезпечення державної гендерної політики. Не всі правові інструменти є досконалими, однозначними та повністю застосовними на практиці. Забезпечення гендерної рівності в демократичному суспільстві є одним з головних завдань України.

Список використаних джерел

1. Забезпечення рівних прав і можливостей персоналу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. URL: https://nadpsu.edu.ua/istoriya-akademii/realizacziya-gendernoyi-polityky/ (дата звернення: 05.04.2024).

2. Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: Міжнародний документ від 18.12.1979 р. № 995_207. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207 (дата звернення: 05.04.2024).

3. Перевалова Л. В., Гаряєва Г. М. Правові засади регулювання державної гендерної політики в Україні. Право та інноваційне суспільство. 2021. № 1 (16). С. 136-141.

4. Щербак Н. В. Інституційне забезпечення реалізації державної гендерної політики в умовах реформування державного управління. 2020. № 3. С. 141-149.

5. Розвиток гендерної політики в Збройних Силах – один з пріоритетів держави. URL: https://armyinform.com.ua/2023/12/08/rozvytok-gendernoyi-polityky-v-zbrojnyh-sylah-odyn-z-priorytetiv-derzhavy/ (дата звернення: 05.04.2024)

УДК 351

В'ячеслав САПРИКІН,
аспірант кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Viacheslav SAPRYKIN,
postgraduate student of the Department of European Integration Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0009-0002-3435-9778

Науковий керівник: ***Світлана КУСТОВА,*** *кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ЄДИНИЙ ЦИФРОВИЙ РИНОК ЄС: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

THE EU DIGITAL SINGLE MARKET: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES FOR PUBLIC ADMINISTRATION IN UKRAINE

The use of digital tools has become an integral part of modern society. This has a major impact on all areas of life, including public administration. The Digital Single Market strategy aims to ensure that Europe's economy, industry, and society take full advantage of the new digital era. For Ukraine, being a part of the EU's Digital Single Market is a chance to promote the integration and implementation of digital processes in line with European requirements. However, since the formation of the EU Digital Single Market is not yet complete, this opens a unique window of opportunity for Ukraine – not just to join and adopt ready-made norms, but to create them together, promoting unique cases of digitalization of the country, including in the field of public administration.
Keywords: public administration, e-Government, digitalization, digital transformation, digital single market, European Union.

Використання цифрових інструментів стало невід'ємною ознакою сучасного суспільства. І це має великий вплив на всіх сфери життя, зокрема і публічне управління. До того ж, активний процес інтеграції України до Європейського союзу вимагає не лише впровадження цифрових технологій у публічне управління, але й гармонізації цих технологій відповідно до європейських стандартів.

Стратегія Єдиного цифрового ринку ЄС проклала шлях до більш тісної цифрової гармонізації між його державами-членами. Стратегія була започаткована ще у 2015 році та мала на меті сприяти економічному зростанню, збільшенню робочих місць, конкуренції, інвестиціям та інноваціям у ЄС [5].

Створення Єдиного цифрового ринку ЄС полягає у об'єднанні національних ринків держав-членів, застосуванні єдиних підходів і стандартів у цифровій сфері, усуненні бар'єрів щодо транскордонних транзакцій, які відбуваються онлайн тощо [3]. Він ґрунтується на концепції спільного ринку, яка спочатку передбачала усунення торговельних бар'єрів між державами-членами, а згодом була розвинута у концепцію внутрішнього ринку – ринок без внутрішніх кордонів, де забезпечується вільний рух товарів, людей, послуг та капіталу [6].

Єдиний цифровий ринок базується на трьох стовпах:

Доступ: кращий доступ для споживачів і компаній до цифрових товарів і послуг по всій Європі;

Середовище: створення належних та рівних умов для процвітання цифрових мереж та інноваційних послуг;

Економіка та суспільство: максимізація потенціалу зростання цифрової економіки [9].

І частиною «третього стовпа» є skills and e-government (навички та електронне урядування), що наглядно показує важливе значення Єдиного цифрового ринку ЄС для публічного управління.

Зусилля електронного уряду у Єдиному цифровому ринку ЄС мають бути спрямовані на використання технологій для підвищення ефективності та прозорості публічного сектору, наприклад, оцифрування адміністративних процедур і перехід до безпаперового адміністрування. Електронний уряд - це використання урядами наявних технологій та інформації з метою полегшення

адміністрування та надання більш якісних послуг громадянам і бізнесу, а також надання громадянам можливості брати участь у демократичних інститутах і політичних процесах. Поширення та впровадження технологій і спричинило зростання попиту на цифрові та технологічні навички, які є надзвичайно важливими для професійного та особистісного розвитку [7].

Український уряд неодноразово робив акцент на тому, що інтеграція до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу є ключовим напрямком у секторальній інтеграції з ЄС вже з початку 2020 року. Того ж року Мінцифра і представила вперше Дорожню карту інтеграції до Єдиного цифрового ринку ЄС, що передбачала впровадження найновітніших цифрових норм і стандартів ЄС [1]. У 2023 році Мінцифра співпрацювала з ЄС над оновленням Дорожньої карти інтеграції України до Єдиного цифрового ринку на основі Програми Цифрового десятиліття до 2030 року ЄС. Тоді ж заступник голови Комітету, голова підкомітету з питань розвитку цифрової індустрії Комітету Верховної Ради України з питань цифрової трансформації Сергій Штепа підкреслив, що незмінним пріоритетом для України залишається інтеграція до Єдиного цифрового ринку ЄС. Для цього вже ухвалено закони України «Про електронні комунікації», розроблений згідно з Кодексом електронних комунікацій ЄС, та «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», спрямований на імплементацію норм Регламенту (ЄС) № 910/2014 Європейського Парламенту та Ради від 23 липня 2014 року [2].

Важливим також є ухвалений закон, який встановлює правову основу для відносин у сфері надання цифрових послуг і спрямований на сприяння подальшому розвитку цього сектору в Україні – «Про цифровий контент та цифрові послуги» від 10.08.2023 № 3321-IX (набрав чинності 2 березня 2024 року). Даний закон визначає особливості обігу цифрового контенту як різновиду цифрової речі, а також специфіку надання цифрових послуг [4].

А так як, електронне урядування та цифрові публічні послуги є провідником та підтримкою для функціонування Єдиного цифрового ринку [2], то важливо визначити конкретні їх показники. Індекс з розвитку електронного урядування EGDI (E-Government Development Index) розраховується ООН та використовується для вимірювання готовності та спроможності національних урядів використовувати інформаційно-телекомунікаційні технології для надання послуг населенню, бізнесу та застосувати їх у роботі органів влади [3]. Згідно з даними індексу EGDI за 2020 рік, Україна займала 69, а в 2022 році вже 46 позицію серед 193 країн світу і входить в групу країн з високим рівнем розвитку е-урядування. Дане дослідження надає кількісну оцінку потенційних економічних переваг інтеграції України в Єдиний цифровий ринок ЄС, яка передбачає два основні канали впливу – регуляторне зближення у цифровій сфері між Україною та ЄС, що знижує регуляторні обмеження цифрової торгівлі між Україною та ЄС, а також прискорення цифрових трансформацій в Україні, зокрема і в публічному управлінні. Однак є ще над чим працювати, так як найнижчі бали Україна отримала за телекомунікаційну інфраструктуру, державні онлайн послуги, а найвищий – за людський капітал [8].

Можна зробити висновок, що для України – бути частиною Єдиного цифрового ринку ЄС – це шанс сприяти інтеграції та впровадженню цифрових процесів відповідно до європейських вимог. Однак, так як формування Єдиного цифрового ринку ЄС ще не завершене, то це відкриває для України унікальне вікно можливостей – не просто доєднатися і перейняти вже готові норми, а створювати його разом, просуваючи унікальні кейси цифровізації країни, зокрема і у сфері публічного управління.

Список використаних джерел

1. Європейська інтеграція України. Урядовий портал: веб-сайт. URL: https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/priorytety-uriadu/yevropeiska-intehratsiia-ukrainy#:~:text=Секторальна%20інтеграція%20(

2. Єдиний цифровий ринок та інші програми цифрового співробітництва з ЄС – Комітет з питань цифрової трансформації: веб-сайт. URL: https://thedigital.gov.ua/news/ediniy-tsifroviy-rinok-ta-inshi-programi-tsifrovogo-spivrobitnitstva-z-es-komitet-z-pitan-tsifrovoi-transformatsii (дата звернення 22.04.2024).

3. Інтеграція України у Єдиний цифровий ринок ЄС. Потенційні економічні переваги: дослідження ГО «Український центр європейської політики»/ Яворський П., Таран С., Шепотило О., Гаманюк О., 2020. 49 ст. https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/dig_ukraine_eu_15.12.2020-_WEB_3.pdf (дата звернення 22.04.2024).

4. Про цифровий контент та цифрові послуги: Закон України від 10.08.2023 р. №3321-IX. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text (дата звернення 22.04.2024).

5. Цифрова стратегія ЄС. EU4Digital : веб-сайт. URL: https://eufordigital.eu/uk/discover-eu/eu-digital-strategy/ (дата звернення 22.04.2024).

6. A Digital Single Market Strategy for Europe. European Commission : веб-сайт. URL:https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/8210/DSM_communication.pdf (дата звернення 22.04.2024).

7. Mihai P., Liviu T., Maria N. E-Government and the General Population's Digital Skills in the European Union and OECD. *Member States Digitalization and Big Data for Resilience and Economic Intelligence:* 4th International Conference on Economics and Social Sciences, ICESS 2021, Bucharest, Romania, pp.41-53 URL:https://www.researchgate.net/publication/359048637_E-Government_and_the_General_Population's_Digital_Skills_in_the_European_Union_and_OECD_Member_States (дата звернення 22.04.2024).

8. The UN EGDI (E-Government Development Index) : веб-сайт. URL: https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/Country-Information/id/180-Ukraine/dataYear/2022 (дата звернення 22.04.2024).

9. Three pillars. European Commission : веб-сайт. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/1618/DSM_three%20pillars.pdf (дата звернення 22.04.2024).

УДК 001.89

Георгій ТИТАРЕНКО,
аспірант кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Heorhii TYTARENKO,
postgraduate student of the Department of European Integration Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Мар'яна ОРЛІВ,*** *доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ІНСТРУМЕНТИ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

INSTRUMENTS OF REGIONAL DEVELOPMENT: EUROPEAN EXPERIENCE FOR UKRAINE

Today, Ukraine's critical need for the modernization of regional policy is the adaptation of successful European practices in the field of territorial development. In the context of global challenges and European integration, Ukraine strives to increase the efficiency of the use of resources to stimulate regional development.

Territorial development in the European Union is ensured by the use of various instruments and approaches aimed at supporting the balanced development of regions, which cover a wide range of programs, strategies and political initiatives that stimulate economic growth, social integration and sustainable development.

Keywords: *regional policy; territorial development; research and innovation strategies for smart specialisation; key development sectors; social policy.*

На сьогодні критичною потребою України в модернізації регіональної політики є адаптація успішних європейських практик у сферу територіального розвитку. В контексті глобальних викликів та європейської інтеграції Україна прагне до збільшення ефективності використання ресурсів для стимулювання регіонального розвитку.

Територіальний розвиток у Європейському Союзі забезпечується використанням різноманітних інструментів та підходів, спрямованих на підтримку збалансованого розвитку регіонів, які охоплюють широкий спектр програм, стратегій та політичних ініціатив, що стимулює економічне зростання, соціальну інтеграцію та сталий розвиток.

Наукові дослідження та інноваційні стратегії для смарт-спеціалізації (Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation, RIS3 або S3) понад десять років відіграють ключову роль у визначенні розподілу фінансування зі структурних фондів для регіональних програм, інфраструктурних та соціальних проєктів. Цей підхід був широко апробований та імплементований в Європейському Союзі, де понад 180 регіонів та 19 країн використовують його для визначення своїх конкурентних переваг та розвиткових можливостей. Відповідно до даних Європейської платформи смарт-спеціалізації, станом на 2023 рік підхід RIS3/S3 також отримав широке розповсюдження за межами ЄС – зареєстровано участь 7 країн та 42 регіонів, що не входять до Європейського Союзу [1].

Незважаючи на те, що європейський досвід у розробці та реалізації регіональних стратегій смарт-спеціалізації є значним, впровадження цього досвіду та адаптація інструменту смарт-спеціалізації до умов зокрема України, як за допомогою інтеграції в європейську платформу смарт-спеціалізації так і для вдосконалення розробки та оновлення стратегій регіонального розвитку, отримання доступу до структурних фондів ЄС, залишаються недостатньо вивченими. Саме тому, аналіз існуючих інструментів територіального розвитку, які використовуються у країнах Європейського Союзу, інтеграція успішних європейських методик у стратегічні програми регіонального розвитку з метою визначення їх ефективності та можливості адаптації в Україні, є актуальними.

Офіційна Smart Specialisation Platform (далі – S3 Platform) трактує зміст смарт-спеціалізації як «інноваційний підхід, який має на меті стимулювати економічне зростання та створення робочих

місць шляхом надання можливостей кожному регіону визначити та розвинути власні конкурентні переваги». Водночас при реалізації принципів смарт-спеціалізації акцентується увага на тому, що на партнерських і довготермінових засадах до цього процесу мають бути залученими мешканці, органи влади, бізнес, освітня та наукова сфери, інститути громадянського суспільства.[4].

Європейські стратегії територіального розвитку включають традиційні інструменти, наприклад фінансові (Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Європейський соціальний фонд (ЄСФ)) та інші, а також ініціативи, що базуються на принципах смарт-спеціалізації. До основних принципів реалізації концепції смарт-спеціалізації на регіональному рівні відносяться такі:

– Середньо- та довгострокове стратегічне планування: визначення пріоритетних сфер діяльності здійснюється на засадах аналізу конкурентних переваг регіону та запобігання впливу політичних або неконструктивних важелів;

– Орієнтація на інновації: спрямування ресурсів у сфери, які мають найвищий інноваційний потенціал зростання;

– Ресурсозабезпечення*:* спрямування наявних ресурсів у сфери з високим рівнем людського капіталу;

– Визнання цінності новітніх знань: формування в регіоні сприятливого клімату для створення, нагромадження та поширення знань, як основи інноваційного розвитку;

– Синергія: взаємодія та партнерство, взаємоузгодженість зусиль стейкхолдерів у перспективних для розвитку регіону сферах діяльності.

Очікувані результати: створення нових робочих місць, досягнення конкурентоспроможності регіону, інноваційний характер економіки регіону, підвищення рівня і якості життя населення регіону.

Відповідно до кращих практик впровадження смарт-спеціалізації, усі проєкти та ініціативи мають бути оцінені на предмет їх внеску у розвиток вибраних напрямів і здатності адаптуватися до змінних умов ринку та технологій. Це вимагає постійного перегляду стратегічних пріоритетів та коригування дій у відповідь на нові виклики та можливості.

Координація взаємодії між усіма стейкхолдерами через інструменти смарт-спеціалізації сприятиме як покращенню бізнес-середовища, так і соціально-економічному розвитку регіону в цілому, швидкому адаптуванню до змін, формуванню стійких інноваційних кластерів.

Успішність імплементації регіонально розвитку на засадах смарт-спеціалізації в Україні суттєво залежить від нормативно-правового забезпечення. [3]

Існуючий стан законодавчого поля в Україні характерний відсутністю нормативних актів, які регламентують процеси смарт-спеціалізації. Інтеграція з S3 Platform, яка надає роль інформаційного та координаційного центру для впровадження смарт-спеціалізації, не може повноцінно врахувати унікальні особливості українського контексту, включаючи специфіку національного менталітету, стадії розвитку регіональної економіки та поточний стан інноваційної діяльності.

Таким чином, подальші дослідження мають бути зорієнтовані на розробку Керівних принципів або Методичних рекомендацій, які б забезпечували впровадження ключових засад смарт-спеціалізації, включати індикатори для комплексного оцінювання інноваційної активності, екологічних змін, демографічної динаміки та соціально-економічного прогресу регіонів.

Отже, впровадження в Україні смарт-спеціалізації як інструменту інтенсивного територіального розвитку на основі, в першу чергу, інноваційної активності потребує наукових досліджень, напрацювання нормативно-правового поля та методологічного забезпечення.

Список використаних джерел

1. Smart specialisation strategies: Enablers and challenges in rural areas / Assembly of European Regions. URL: https://aer.eu/s3-rural-areas/

2. Слинько М. Ю. Нормативне підґрунтя реалізації смарт-спеціалізації в регіонах України. Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2021. Вип. 61. С. 75–85.

3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серп. 2020 р. № 695. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text

4. Територіальний розвиток і регіональна політика. Стратегування регіонального розвитку на засадах смарт-спеціалізації: наукова доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 141 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

УДК 327.5 (7): 061.1ЄС

Юрій ТУКАЛЕНКО,
студент 2-го курсу ОПП «Стратегічний менеджмент у сфері національної безпеки» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Iurii TUKALENKO,
student of the Educational and Research Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0002-1059-3802

Науковий керівник: ***Наталія КЛИМЕНКО,*** *доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ВСТУП УКРАЇНИ ДО ЄС: ПЕРЕГОВОРНА РАМКА ТА ПРОГРЕС У РЕФОРМАХ

ACCESSION OF UKRAINE TO THE EU: NEGOTIATION FRAMEWORK AND PROGRESS IN REFORMS

The author reveals the requirements of the EU that Ukraine needs to fulfill to become a member of the mentioned international association. The article analyses the progress made by Ukraine in implementing the EU requirements and the position of the EU and its bodies on each specific recommendation, in particular, the Venice Commission, the Council of Europe's advisory body on constitutional law, which provides opinions on the compliance of draft legislation with European standards and values regarding the Constitutional Court and the rights of national minorities. It is proved that the fulfillment of the seven requirements of the EU is mandatory for Ukraine to retain its candidate status, which the EU can revoke if Ukraine ignores the reform agenda. The main directions that should be implemented to achieve Ukraine's full membership in the EU are recommended.
Keywords. *EU (European Union), membership, Venice Commission, European standards, values.*

Вступ. 23 червня 2023 року Україні було надано статус кандидата в ЄС. Для виконання вимог цього статусу Україна має провести декілька важливих реформ, пов'язаних, із реформою Конституційного суду, системи судів, боротьби з олігархами, корупцією, відмиванням грошей, узгодження законодавства з європейським, зміна законодавства щодо нацменшин.

Метою є дослідження прогресу у виконанні вимог ЄС з метою членства України у згаданому міжнародному об'єднанні та результати переговорів.

Матеріали і методи. Методами дослідження є загальні та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема: аналіз використано для опрацювання наукових та аналітичних джерел; індуктивний та дедуктивний – для аналізу й узагальнення інформації з тематики дослідження; прогнозування та синтезу – для формулювання висновків.

Результати і обговорення. З урахуванням поточної ситуації в країні можна зазначити, що прогрес у виконанні Україною вимог Європейського Союзу для набуття членства є у наступному: не зважаючи на те, що не вирішена доля сьомого іноземного члена Дорадчої групи експертів, яка приймає участь у відборі суддів Конституційного суду, Венеціанська комісія загалом схвалила український варіант законопроекту про Конституційний суд. Проте, досі так як не виконана вимога щодо сьомого експерта та існує можливість призначення суддів, які не відповідають європейським стандартам, делегування незалежних членів до Дорадчої групи експертів призупинено.

На теперішній час, для удосконалення системи правосуддя, оновлено Вищу раду правосуддя, відбір до якої відбувається через створену Етичну Раду, яка перевіряє кандидатів на доброчесність та відповідність посаді. Проте, через недотримання забезпечення незалежності суддів уможливлює можливі зловживання політичною владою. Наприклад, суддів, призначає Президент України, що вже свідчить про їх залежність. Необхідно також відмітити фактичну відсутність впливу громадськості на відбір суддів.

Палермська конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року характеризує корупцію так: «1) пропозиція чи надання, вимагання або прийняття якої-небудь неправомірної переваги; 2) будь-яка неправомірна перевага вміщує як матеріальну вигоду; 3) корупційні діяння можуть учинювати як особисто, так і через посередників [1]». За порівняно

короткий період Україна створила: Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, Національне агентство з питань запобігання корупції, Державне бюро розслідувань, Вищий антикорупційний суд. Було затверджено Державну антикорупційну програму.

Ураховуючи негативний в цілому вплив олігархів на органи влади та економіку, Уряд України схвалив «антиолігархічний пакет», який складається з чотирьох законопроектів, а саме: «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо мінімізації потенційного олігархічного впливу на політичні партії, залучення до діяльності політичних партій осіб з інвалідністю та удосконалення механізму державного фінансування статутної діяльності політичної партії», «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо удосконалення процедури притягнення до відповідальності за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, та деякі інші правопорушення», «Про внесення змін до Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо вдосконалення процедури притягнення до відповідальності за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, та деякі інші правопорушення», «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо підслідності та підсудності кримінального правопорушення, передбаченого статтею 159-1 Кримінального кодексу України» [3]. Нововведення вдосконалюють механізми державного контролю за фінансами та передбачають юридичну відповідальність за порушення їх отримання та використання.

Верховна Рада та парламент ЄС досягнули попередньої угоди стосовно частин пакету заходів щодо боротьби з відмиванням грошей, спрямованих на захист фінансової системи ЄС від відмивання грошей. «Ця угода є невід'ємною частиною нової системи ЄС щодо боротьби з відмиванням грошей. Це покращить спосіб організації та спільної роботи національних систем боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму» [4], – заявив Вінсент Ван Петегем, міністр фінансів Королівства Бельгія. Ця угода вперше вичерпно гармонізує правила використання фінансів в усьому ЄС, закриваючи можливі лазівки для недоброчесних ділків і значно покращить боротьбу з відмиванням грошей в Україні.

Гармонізація законодавства через прийняття необхідних законодавчих актів забезпечить функціонування єдиного ринку ЄС з вільного руху товарів, послуг, капіталу та буде сприяти економічному розвитку України. Також це дасть змогу українському бізнесу переформатувати свою діяльність у відповідність до європейських норм, що сприятиме більшій конкурентоздатності на європейському ринку. Зрештою, гармонізація законодавства сприятиме інтеграції України з ЄС, як важливим актором на міжнародній арені, що матиме вирішальні політичні наслідки для зовнішніх відносин України та ЄС, зокрема у безпековій сфері, що відобразиться у контексті формування нового світового порядку та функціонування міжнародних безпекових інституцій.

Верховна Рада ухвалила за основу законопроект № 10288-1 [2] про національні меншини, який враховує оцінки Ради Європи щодо прав нацменшин. Представники нацменшин України до завершення здобуття повної загальної середньої освіти мають право продовжувати здобувати таку освіту на рідній мові. Для телемовлення програми українською мають становити не менше ніж 30% від загальної тривалості програм. Верховна Рада ухвалила зміни до Закону «Про національні меншини (спільноти) України», які врахували деякі рекомендації Венеційської комісії та дає більш інклюзивне визначення нацменшин і використання їхніх мов у публічних заходах.

Для завершення повноцінного вступу України до Європейського Союзу Україні необхідно впровадити основні положення європейського законодавства та почати їх реалізовувати у повсякденного житті. Тільки тоді, коли ЄС буде бачити і переконається, що і українське суспільство і українське законодавство відповідає їх критеріям, цінностям, правилам, успішно бореться з корупцією, країна розвивається демократичним шляхом, Україна стане повноцінним членом Європейського Союзу.

Висновки. Отже, переговори щодо вступу України до ЄС підготовлюються і можливі за умови виконання Україною певних вимог. Ці вимоги необхідно виконати для того, щоб Україна зберегла статус кандидата, який ЄС може скасувати у разі, якщо Україна ігноруватиме порядок денний реформ. Головною умовою для їх успішності та відповідного прогресу є виконання усіх семи умов, визначених Європейською комісією.

Список використаних джерел

1. Мазур І. (2005). Корупція як інститут тіньової економіки. Економіка і право. № 8. С. 68 – 74.

2. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо врахування експертної оцінки Ради Європи та її органів щодо прав національних меншин (спільнот) в окремих сферах. (2023). Верховна Рада України. URL : https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43338 (дата звернення: 27.03.2024).

3. Чернов І. (2023). Кабмін схвалив «антиолігархічний пакет» законопроектів. URL : https://thepage.ua/ua/news/uryad-shvaliv-zakonoproekt-pro-deoligarhizaciyu (дата звернення: 01.04.2024).

4. Johanna Store (2024). Anti-money laundering: Council and Parliament strike deal on stricter rules. *European Council.* URL: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/01/18/anti-money-laundering-council-and-parliament-strike-deal-on-stricter-rules/ (дата звернення: 03.04.2024).

УДК 351

Юліана ФЕДОРЕНКО,
студентка бакалаврату Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yuliana FEDORENKO,
bachelor student of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: ***Тетяна ПАЛАМАРЧУК,*** *кандидат наук з державного управління, доцент, заступник директора з наукової роботи Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

СПІВПРАЦЯ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СУСІДАМИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄС

COOPERATION WITH EUROPEAN NEIGHBORS: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES FOR UKRAINE IN THE CONTEXT OF EU INTEGRATION

Ukraine's cooperation with its European neighbours is crucial for its integration into the European Union (EU). This collaboration presents both challenges and opportunities that are integral to Ukraine's path toward European integration. Cooperation with European neighbours offers opportunities for expanding trade and economic ties, enhancing market access, and improving competitiveness. However, challenges such as border security, migration management, and alignment with EU standards require substantial reforms. These encompass political, economic, legal, and social reforms aimed at combating corruption, improving the business climate, and upholding human rights. Despite challenges, Ukraine's commitment to European integration remains steadfast. Continued implementation of necessary reforms, including post-war reconstruction efforts, is essential for achieving EU membership aspirations while upholding territorial integrity. Ultimately, Ukraine's future as a full-fledged member of the European family depends on its dedication to reforms and the resolution of ongoing challenges.
Keywords: European integration of Ukraine; opportunities; reforms; territorial integrity.

Співпраця з європейськими сусідами є ключовим елементом стратегії України щодо інтеграції до Європейського Союзу (ЄС). Ця співпраця створює як виклики, так і можливості для України, які варто розглядати у контексті її шляху до європейської інтеграції [1].

Перш за все, співпраця з Європейським Союзом відкриває перед Україною можливості для розширення торговельних і економічних зв'язків. Європейський ринок є одним з найбільших у світі, і доступ до нього відкриває нові ринки для українських підприємств та підвищує їх конкурентоспроможність на міжнародному ринку [2]. Більш тісне співробітництво з європейськими країнами також може сприяти обміну найкращими практиками у сферах економіки, правової системи та громадянського суспільства, що сприятиме модернізації та підвищенню рівня життя українських громадян.

При цьому, важливо зазначити, що вступ до Європейського Союзу – це складний і тривалий процес, який вимагає від України реалізації широкого спектру реформ у політичній, економічній, правовій та соціальній сферах. Це включає боротьбу з корупцією, покращення ділового клімату, реформу судової системи, забезпечення дотримання прав людини, адаптацію законодавства до європейських стандартів та багато інших аспектів [3]. Проте, євроінтеграція – це не тільки низка політичних та соціально-економічних реформ. У перспективі – це стан публічності державної влади і політики, утвердження європейських цінностей, формування та розвиток свідомого й активного громадянського суспільства, яке гарантує громадянам можливості впливати на процеси розробки і впровадження державних рішень та забезпечує прозорість дій державних органів.

Також співпраця з європейськими сусідами створює виклики для України. Один з найбільших викликів полягає у вирішенні кордонних питань та управління міграційними потоками. Зближення з ЄС вимагає від України вдосконалення своєї кордонної безпеки та співпраці у сфері міграції, а також вирішення питань безпеки енергопостачання [4].

Для успішного вступу до ЄС Україні необхідно продовжувати впроваджувати та послідовно здійснювати необхідні реформи. Так, результати цих реформ будуть отримані у довгостроковій перспективі, однак державі треба й надалі продовжувати працювати над зміцненням свого правового, інституційного та адміністративного потенціалу [5]. Необхідно забезпечити стабільність і прозорість бізнес-середовища, покращити умови для інвестицій та сприяти розвитку підприємництва. Також важливо забезпечити стале економічне зростання, підвищити рівень життя населення та зменшити розбіжності між регіонами. Однак найголовнішим кроком на шляху до членства в ЄС на сьогодні залишається відновлення та захист територіальної цілісності держави та перемога над сусідом-агресором. Перед Україною стоятимуть важливі завдання повоєнного відновлення і відбудови країни, однак, це не має стати перешкодою на шляху до євроінтеграції. Від цього залежить не лише майбутнє України, а й сприйняття її європейськими партнерами як повноправного члена європейської родини.

Список використаних джерел

1. Спільна заява за підсумками 24-го саміту Україна – ЄС. Офіційне інтернет-представництво Президента України Володимира Зеленського : веб-сайт. URL: https://www.president.gov.ua/news/spilna-zayava-za-pidsumkami-24-go-samitu-ukrayina-yes-80765 (дата звернення: 27.04.2023)

2. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. Національна безпека і оборона. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. 2022. № 1–2 (187–188). С. 132.

3. Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: зб. наук. пр. X Міжнар. наук.-практ. конф. /Вінниця. 2022. Ч. 2. 264 с.

4. Макаренко Н. А. Нові перспективи вступу України до Європейського Союзу: вплив російсько-української війни 2022 року на Євроінтеграцію. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2022. № 1 (2022). С. 366–369

5. Дудкевич В. І. Процес інтеграції України до Європейського Союзу в контексті суперечностей внутрішньо європейського розвитку. Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку. 2021. № 1. С. 119–124.

Андрій ГАЛИЦЬКИЙ,
студент 2-го року навчання, освітньо-наукова програма «Місцеве самоврядування», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Andrii HALYTSKYI,
2nd year student, OP «Local Self-Government», specialty 281 «Public Management and Administration», Educational and Scientific Institute of Public Management and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: ***Олександр ТИТАРЕНКО,*** *кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ІНСТРУМЕНТИ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ПІСЛЯ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

TOOLS FOR RESTORING THE TERRITORIES OF EUROPEAN COUNTRIES AFTER ARMED CONFLICTS

The experience of European countries shows that the restoration of territories is effective only after the end of hostilities and the termination or suspension of the armed conflict. It would be unprofitable for the state or private individuals to invest in the territory that could potentially be a war zone and destroyed, and the funds would be actually lost.
This logic is limited in the area of restoring critical infrastructure, which should be supported by the state. Using the example of European countries, the author examines the conditions for ensuring success in restoring territories after armed conflicts, which include a number of factors, including security, political, economic, and social.
Political and economic instability, the destruction of social infrastructure, large migration flows and a large number of weapons in the hands of the civilian population can lead to a deterioration in the security situation. These risks were the main conditions for ensuring the success of the reconstruction of European territories after the end of World War II. In the author's opinion, they should be used by Ukraine in the process of restoring Ukrainian territories after de-occupation from the Russian Federation.
Keywords: *European countries, restoration of territories, armed conflict, security situation.*

Процес відновлення територій після збройних конфліктів вимагає припинення чи призупинення бойових дій в країні задля забезпечення безпеки біженців та переселенців, що уникнути насильства або переслідувань та дискримінації. Для цього необхідно введення заходів, що спрямовані на покращення умов для їхнього переселення та інтеграції в новому середовищі та покращення їхньої фізичної та соціальної безпеки» [1]. Таким чином, безпековий фактор відіграє важливу роль у процесі відновлення територій після збройних конфліктів і є необхідною умовою успіху відновлення територій. Саме цей чинник визначений дослідниками основним у відновленні територій в європейських країнах після завершення Другої світової війни.

Ще одним з найбільш важливих чинників (фактором), який впливає на процес відновлення територій європейських країн, є масштаби руйнувань, які зазнавали країни після збройних конфліктів. Як свідчить європейський досвід, якщо війна призвела до значних руйнувань і знищень, процес відновлення може тривати десятиліття та вимагати великих людських, технологічних та фінансово-економічних ресурсів. Окрім того, масштаби руйнувань впливають на процеси відновлення на різних рівнях, включаючи економічний, соціальний та політичний. Значні руйнування можуть спричинити зниження економічної продуктивності, торгівлі та інвестицій, що може затягнути процес відновлення та спричинити подальшу економічну нестабільність, негативний вплив на соціальну сферу. Прикладом є втрата житла, що породжує зростання безхатьків, зниження соціального рівня життя. Суттєво погіршує якість життя людей знищення соціальної інфраструктури, до якої належать школи, медичні заклади та установи, які надають адміністративні послуги місцевому населенню, інші установи.

Масштаби руйнувань можуть мати також політичні наслідки, так як є основою виникнення політичної нестабільності та конфліктів, що можуть погіршити вже складну ситуацію після війни.

Європейські практики радять звернути увагу на рівні руйнування – національний, регіональний чи місцевий, розробити стратегії відновлення на всіх рівнях, щоб забезпечити комплексний підхід до відбудови населених пунктів та постраждалих від бойових дій територій [2].

Важливим чинником, що впливає на швидкість та якість відновлення територій після збройних конфліктів є економічний фактор. Збройний конфлікт може суттєво пошкодити економіку країни та викликати значний зріст боргів держави. Економіка країни зазнає значних руйнувань, що призводить до зниження виробництва, зростання безробіття та загального зниження життєвого рівня населення. У таких умовах, держава повинна швидко відновлювати свою економіку та залучати інвестиції для відновлення зруйнованої інфраструктури та соціальних служб [3 .

Так європейські країни після Другої світової війни та збройних конфліктів зазнали значних збитків, які оцінювалися в десятки мільярдів доларів. Ці збитки включали в себе не тільки руйнування міст та інфраструктури, але й втрату людських життів, майна, а також зменшення виробництва та втрату ринків збуту. Для відновлення економіки було необхідно величезне фінансування з боку урядів та підприємств, що здійснювали відновлювальні роботи та забезпечували розвиток виробництва.

Окрім того, неефективне використання фінансових ресурсів може спричинити затримки в процесі відновлення та погіршення життєвих умов населення. Тож однією з важливих умов є ефективне використання фінансових ресурсів в процесі відновлення територій задля забезпечення максимального ефекту від відновлення територій. Це може включати в себе планування та пріоритизацію витрат, залучення місцевих громад до процесу планування та виконання проектів, забезпечення прозорості та відповідальності в управлінні фінансовими ресурсами, а також використання публічно-приватного партнерства для залучення додаткових ресурсів та експертизи. Ефективне використання фінансових ресурсів також може включати забезпечення сталого розвитку територій та зменшення негативного впливу на довкілля [4]. Європейські практики радять забезпечити достатній рівень фінансування, ефективно використовувати кошти та контролювати їх витрати для досягнення ефективних результатів у відновленні після збройного конфлікту.

Іншим вагомим чинником є політичний аспект. Адже після закінчення конфлікту, політична ситуація на території може бути нестабільною, що може негативно позначитися на процесі відновлення. Часто вона буває спричинена конфліктом між різними політичними групами, суперництвом між державами, корупцією та низькою довірою до влади. Від політичної ситуації значною мірою залежать обсяги міжнародної допомоги в післявоєнному відновленні, залучення іноземних інвестицій та підтримка з боку міжнародних організацій, що сприяє ефективному відновленню. Вибудова позитивного образу країни як надійної держави заслуговує довіри та виділення фінансування на відновлення, поліпшення економічної ситуації. В цьому контексті важливою є політична воля влади для проведення реформ та змін, які можуть сприяти покращенню життя населення та відновленню економіки країни після збройного конфлікту. Прикладом цього може постати відновлення Іспанії після громадянської війни 1936-1939 року: перші повоєнні роки Франко взяв курс на вибудовування автаркії та максимально зменшив економічні зв'язки з світом. Через такі дії країна показувала дуже низькі темпи відновлення. Тільки після того, Іспанія почала відкриватись міжнародній спільноті (1958), країна пережила економічний бум та остаточно відновилась після війни»[5].

Наведені інструменти відбудови європейських територій мають стати основою для розробки стратегії України з метою уникнення помилок у процесі реконструкції нашої країни після закінчення війни.

Список використаних джерел

1. Мінлива ера конфліктів і насильства. Об›єднані Нації. New Era of Conflict and Violence. United Nations. URL: https://www.un.org/en/un75/new-era-conflict-and-violence.

2. Лібанова Е.М., Горбулін В.П., Пирожков С.І. та ін. Політика інтеграції українського суспільства в контексті викликів та загроз подій на Донбасі : нац. доп. Київ: НАН України, 2015. 363 с.

3. Конвенція про захист цивільного населення під час війни. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154

4. Інституційно-організаційні основи проведення форсайт дослідження «Економіка України – 2050»: колективна монографія (за ред. М.І. Скрипниченко). Інститут економіки та прогнозування НАН України. Київ, 2021. 485 с. URL: http://ief.org.ua/docs/mg/358.pdf ISBN 978-966-02-9830-9 .

5. Carl von Clausewitz On War. Princeton University Press, 2008. 753 p.

УДК 351 (347.77)

Олександр ТИТАРЕНКО,
кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksandr TITARENKO,
PhD in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Regional Policy, Educational and Research Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
https://orcid.org/0000-0001-6903-7854

ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ ПІСЛЯ ВОЄННИХ ДІЙ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

GENERAL TRENDS IN THE RESTORATION OF TERRITORIES AFTER MILITARY OPERATIONS: EUROPEAN EXPERIENCE FOR UKRAINE

The study of the European and global experience of restoring territories after war has shown that this process in different countries has been carried out in different ways and using different approaches. This is because any approach can only be effective if it takes into account the specifics of a country, its starting conditions, institutional capacity, traditions and public sentiment.
However, there are general trends in the organisation of the post-war recovery process that were inherent in almost all European countries whose experience was recognised as positive in the post-war revival.
For Ukraine, a synergistic approach to ensuring a successful recovery is important, i.e., central and local governments should move in the same direction, reinforcing and complementing each other in reviving the country at a high quality level.
Keywords: *European experience, international practice, synergistic approach, central authorities, local self-government bodies.*

Загальні тенденції відновлення територій після війни доцільно розглядати крізь призму європейського та світового досвіду, набутого різними країнами в різний час. Окрім того, сам процес відновлення територій після війни та воєнних конфліктів відбувався по-різному і з використанням різних підходів. Це пов›язано з тим, що будь-який підхід може бути ефективним лише тоді, коли він враховує специфіку країни, її стартові умови, інституційну спроможність, традиції та суспільні настрої.

Водночас існують загальні тенденції в організації процесу повоєнної відбудови країн, які були притаманні майже всім європейським країнам, чий досвід повоєнного відродження був визнаний позитивним [1].

Для України важливим є синергетичний підхід щодо забезпечення відновлення території, який забезпечує рух центральних та місцевих органів влади в одному напряму, підсилюючи та доповнюючи один одного у відродженні країни на високому якісному рівні [2].

Розглянемо на прикладі європейських держав, яким вимогам має відповідати центральна та місцева влада, щоб успішно реалізувати програму відновлення країни?

Зарубіжний досвід довів, що публічні інституції мають:

– бути інституційно сильними та фаховими;
– широко залучати до процесу розроблення управлінських рішень громадськість та приватний бізнес;
– здійснювати свою діяльність прозоро.
– Успішна реалізація проєктів післявоєнної відбудови країн та міст вимагає:
– встановлення діалогу;
– збереження гнучкості;
– уникнення нереалістичних очікувань;
– збереження простоти;
– дотримання процедур закупівель і виплат відповідно до пост-конфліктного контексту;
– забезпечення послідовності;

– підтримки пріоритетних сфер. міст важливим виявилися такі підходи до формування та здійснення державної політики.

Важливими компонентами в зарубіжному досвіді є дотримання базових принципів державної політики задля відновлення [3]*:*

– ринкової економіки;
– вільного та конкурентного середовища для ведення бізнесу;
– нульової толерантності до корупції;
– високих обсягів капітальних інвестицій;
– стимулювання інновацій та застосування високих технологій;
– стимулювання експорту товарів з високою доданою вартістю;
– промоцію країни в світі.

Планування відновлення потребує [4]*:*

– наявність плану відновлення країни;
– пріоритизація проєктів відбудови інфраструктури на базі чітких та зрозумілих суспільству критеріїв;
– врахування змін клімату при підготовці проєктів та програм відновлення.

Імплементація зарубіжних програм з відновлення територій потребує також[4]*:*

– ефективного контролю за реалізацією програм відновлення;
– високого рівня транспарентності в процесі реалізації програм відновлення;
– відповідності закупівель задля відновлення кращим практикам;
– конкурентногосередовища для діяльності бізнесу.

У свою чергу, для забезпечення успішного відновлення міста, місцева влада має проводити виважену політику в своїй громаді. Досвід європейських країн акцентує увагу на таких базових принципах організації відновлення на місцевому рівні [4]*:*

– вільне та конкурентне середовище для залучення бізнесу;
– нульова толерантність до корупції;
– ефективність капітальних інвестицій у міську інфраструктуру;
– підтримка впровадження інновацій та застосування високих технологій у проєктах розвитку міської інфраструктури;
– спрямованість на збереження навколишнього середовища, виявлення та урахування кліматичних ризиків, притаманних певній території;
– промоція міста в світі, розвиток партнерських відносин з іншими містами.

Одним з найважливіших питань в процесі післявоєнного відновлення територій стало розв'язання житлових проблем переселенців та військовослужбовців, мобілізованих з лав збройних сил. Успішному вирішенню завдань, що поставали у цій сфері в європейської спільноти, сприяло здійсненню таких заходів [4]:

– пільгове кредитування осіб, що втратили житло внаслідок війни (застосовувалося в рамках державних програм);
– компенсація орендодавцям вартості оренди житла переселенцями (як правило, здійснювалася за рахунок державного бюджету);
– будівництво тимчасових притулків для переселенців (здійснювалося на місцевому рівні та в рамках державних програм за рахунок змішаного фінансування);
– будівництво соціального житла за рахунок публічних ресурсів (широкі програми створення соціального житлового фонду здійснювалися як на державному, так і на місцевому рівні);
– стимулювання самостійного будівництва, у тому числі спрощення видачі дозволів на будівництво, організація консультування забудовників, створення умов для забезпечення їх недорогими місцевими будівельними матеріалами (зазвичай такі заходи реалізовувалися на рівні громад);
– узгодженість розвитку місцевої інфраструктури з відбудовою житлового фонду (спільне завдання центральної та місцевої влади).

Зазначене ще раз доводить, що для успішного відновлення потрібна співпраця центральної та місцевої влади. При цьому, більш успішною ця співпраця виявляється тоді, коли центральний уряд не перебирає на себе зайві повноваження від територіальних громад, зокрема, такі, як регулювання містобудівної діяльності на території населеного пункту, визначення пріоритетних для відновлення міста проєктів тощо.

Що стосується фінансового забезпечення програм післявоєнного відновлення, то його успішність жодним чином не залежить від того, які джерела фінансування залучаються задля реалізації відповідних програм. Досвід доводить, що країни та міста відродження яких відбувалося відповідно до програм та проєктів, розроблених з урахуванням міжнародних стандартів, та за зрозумілими,

прозорими й недискримінаційними процедурами, не відчували проблем з залученням фінансування своїх програм відновлення [5].

Скориставшись зарубіжним досвідом, відновлення України після воєнних подій можна розділити *на дві фази (етапи): **перед завершенням військових дій та після їх завершення*** [6].

Перша фаза, що передує завершенню війни, включає такі кроки:

переміщення бізнесу для забезпечення його функціонування в більш безпечних регіонах;

документування збитків та їх систематизація за категоріями в реєстрі;

створення плану відновлення на основі систематизованих даних.

Друга фаза, після завершення військових дій мають відбутися наступні процеси:

відновлення критичної інфраструктури, включаючи електромережі, дороги, залізничні зв'язки, газопостачання, водопостачання та Інтернет, лікарень, шкіл та тимчасового житла для тих, хто втратив своє майно за рахунок залучення значної міжнародної гуманітарної допомоги

відновлення економіки в цілому, що передбачає використання принципів Індустрії 4.0 для оновлення промислового сектору, створення нових робочих місць та стійких джерел доходів, продовження реформ та гармонізація законодавства з європейськими стандартами, включаючи систему сертифікації, антиолігархічні закони, реформу правоохоронного сектору, антикорупційну політику, прозорість публічних закупівель та модернізацію-приватизацію промислових підприємств.

досягнення стабільного економічного зростання, а саме: «…розробка програм підтримки та розвитку підприємництва з використанням стимулюючої регуляторної та податкової політики; реалізація збалансованої фінансової політики та підсилення енергетичного сектору, впровадження концепції ніаршорингу для перетворення України на мега-індустріальний парк для Європи, ефективне управління регіональною енергетикою та розвиток енергетичної інфраструктури» [6].

Ці етапи відновлення сприятимуть відновленню та зміцненню економічної стійкості України після важких воєнних випробувань. Україна повинна активно брати участь у підготовці та реалізації міжнародних заходів з відновлення економіки, пропонуючи власне бачення розвитку з урахуванням міжнародного досвіду та внутрішніх ризиків [7]. Основна увага має бути приділена перетворенню України з економіки, заснованої на сировинних ресурсах, на інноваційну, виробничу та енергетично незалежну. Ключові аспекти включають розвиток інновацій, сприятливу податкову політику, розвиток високотехнологічних галузей, інвестування у людський капітал, що забезпечить стабільний розвиток у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Чорній В. Шляхи відродження економіки України в післявоєнний період із урахуванням світового досвіду. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: «Економічні науки». 2022. № 6 (2). С. 219-223.

2. Це про відновлення та регіональний розвиток після війни - Інститут громадянського суспільства. Інститут громадянського суспільства. URL: https://www.csi.org.ua/news/pro-vidnovlennya-ta-regionalnyj-rozvytok-pislya-vijny/

3. Бородіна О. Базові тренди повоєнної трансформації економіки України: бюджетна децентралізація, індустрія 4.0, регіональний енергоменеджмент. *Journal of Innovations and Sustainability.* 2022. 6 (1). URL: https://doi.org/10.51599/is.2022.06.01.04

4. Бородіна О.А., Ляшенко В.І. Повоєнне відновлення економіки: світовий досвід та спроба його адаптації для України. Вісник економічної науки України. 2022. 1 (42). С. 121-134.

5. Про Національну раду з відновлення України від наслідків війни. URL: https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/pro-nacionalnu-radu-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni .

6. Швець К.А. Світові моделі управління постконфліктними територіями. Досвід для України. Політичне життя. 2022. № 2. С. 61-69.

7. Шевченко А.В. Інструменти активізації інноваційного розвитку у промисловості України на засадах СМАРТ-спеціалізації: аналітична записка (опубліковано 22.12.2021) НІДС: Центр економічних і соціальних досліджень. 22 с. URL: https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/instrumenty-aktyvizatsiyi-inno-vatsiynoho-rozvytku-u-promyslovosti-ukrayiny

Наукове видання

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ: УРЯДУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО

Матеріали щорічної Міжнародної науково-практичної конференції
(Київ, 24 квітня 2024 р.)

Підп. до друку 20.05.2024.

Видавець
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Навчальна лабораторія методичного
та видавничого забезпечення навчального процесу
03057, Київ, вул. Антона Цедіка, 20.